॥ ਨਮੋ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ॥

ਅਙ੍ਗੁਤ੍ਤਰਨਿਕਾਯੋ

ਚਤੁਕ੍ਕਨਿਪਾਤਪਾਲ਼ਿ

੧. ਪਠਮਪਣ੍ਣਾਸਕਂ

੧. ਭਣ੍ਡਗਾਮਵਗ੍ਗੋ

੧. ਅਨੁਬੁਦ੍ਧਸੁਤ੍ਤਂ

੧. ਏਵਂ ਮੇ ਸੁਤਂ – ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਵਜ੍ਜੀਸੁ ਵਿਹਰਤਿ ਭਣ੍ਡਗਾਮੇ। ਤਤ੍ਰ ਖੋ ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ‘‘ਭਿਕ੍ਖਵੋ’’ਤਿ। ‘‘ਭਦਨ੍ਤੇ’’ਤਿ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁਂ। ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਚਤੁਨ੍ਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਨਨੁਬੋਧਾ ਅਪ੍ਪਟਿਵੇਧਾ ਏਵਮਿਦਂ ਦੀਘਮਦ੍ਧਾਨਂ ਸਨ੍ਧਾਵਿਤਂ ਸਂਸਰਿਤਂ ਮਮਞ੍ਚੇਵ ਤੁਮ੍ਹਾਕਞ੍ਚ। ਕਤਮੇਸਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ? ਅਰਿਯਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲਸ੍ਸ ਅਨਨੁਬੋਧਾ ਅਪ੍ਪਟਿਵੇਧਾ ਏਵਮਿਦਂ ਦੀਘਮਦ੍ਧਾਨਂ ਸਨ੍ਧਾਵਿਤਂ ਸਂਸਰਿਤਂ ਮਮਞ੍ਚੇਵ ਤੁਮ੍ਹਾਕਞ੍ਚ। ਅਰਿਯਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਅਨਨੁਬੋਧਾ ਅਪ੍ਪਟਿਵੇਧਾ ਏਵਮਿਦਂ ਦੀਘਮਦ੍ਧਾਨਂ ਸਨ੍ਧਾਵਿਤਂ ਸਂਸਰਿਤਂ ਮਮਞ੍ਚੇਵ ਤੁਮ੍ਹਾਕਞ੍ਚ। ਅਰਿਯਾਯ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਨਨੁਬੋਧਾ ਅਪ੍ਪਟਿਵੇਧਾ ਏਵਮਿਦਂ ਦੀਘਮਦ੍ਧਾਨਂ ਸਨ੍ਧਾਵਿਤਂ ਸਂਸਰਿਤਂ ਮਮਞ੍ਚੇਵ ਤੁਮ੍ਹਾਕਞ੍ਚ । ਅਰਿਯਾਯ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨਨੁਬੋਧਾ ਅਪ੍ਪਟਿਵੇਧਾ ਏਵਮਿਦਂ ਦੀਘਮਦ੍ਧਾਨਂ ਸਨ੍ਧਾਵਿਤਂ ਸਂਸਰਿਤਂ ਮਮਞ੍ਚੇਵ ਤੁਮ੍ਹਾਕਞ੍ਚ। ਤਯਿਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਿਯਂ ਸੀਲਂ ਅਨੁਬੁਦ੍ਧਂ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਂ, ਅਰਿਯੋ ਸਮਾਧਿ ਅਨੁਬੁਦ੍ਧੋ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧੋ, ਅਰਿਯਾ ਪਞ੍ਞਾ ਅਨੁਬੁਦ੍ਧਾ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਾ, ਅਰਿਯਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਅਨੁਬੁਦ੍ਧਾ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਾ, ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾ ਭਵਤਣ੍ਹਾ, ਖੀਣਾ ਭਵਨੇਤ੍ਤਿ, ਨਤ੍ਥਿ ਦਾਨਿ ਪੁਨਬ੍ਭਵੋ’’ਤਿ।

ਇਦਮਵੋਚ ਭਗਵਾ। ਇਦਂ ਵਤ੍ਵਾਨ ਸੁਗਤੋ ਅਥਾਪਰਂ ਏਤਦਵੋਚ ਸਤ੍ਥਾ –

‘‘ਸੀਲਂ ਸਮਾਧਿ ਪਞ੍ਞਾ ਚ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਚ ਅਨੁਤ੍ਤਰਾ।
ਅਨੁਬੁਦ੍ਧਾ ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ, ਗੋਤਮੇਨ ਯਸਸ੍ਸਿਨਾ॥

‘‘ਇਤਿ ਬੁਦ੍ਧੋ ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ, ਧਮ੍ਮਮਕ੍ਖਾਸਿ ਭਿਕ੍ਖੁਨਂ।
ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਕਰੋ ਸਤ੍ਥਾ, ਚਕ੍ਖੁਮਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੋ’’ਤਿ॥ ਪਠਮਂ।

੨. ਪਪਤਿਤਸੁਤ੍ਤਂ

੨. ‘‘ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਅਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ‘ਇਮਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾ ਪਪਤਿਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਅਰਿਯੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲੇਨ ਅਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ‘ਇਮਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾ ਪਪਤਿਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਰਿਯੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਾਧਿਨਾ ਅਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ‘ਇਮਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾ ਪਪਤਿਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਰਿਯਾਯ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ‘ਇਮਸ੍ਮਾ

ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾ ਪਪਤਿਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਰਿਯਾਯ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਅਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ‘ਇਮਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾ ਪਪਤਿਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਅਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ‘ਇਮਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾ ਪਪਤਿਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

‘‘ਚਤੂਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ‘ਇਮਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾ ਅਪਪਤਿਤੋ’ਤਿ [ਅਪ੍ਪਪਤਿਤੋਤਿ (ਕ॰)] ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਅਰਿਯੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ‘ਇਮਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾ ਅਪਪਤਿਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਰਿਯੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਾਧਿਨਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ‘ਇਮਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾ ਅਪਪਤਿਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਰਿਯਾਯ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ‘ਇਮਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾ ਅਪਪਤਿਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਰਿਯਾਯ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ‘ਇਮਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾ ਅਪਪਤਿਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ‘ਇਮਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾ ਅਪਪਤਿਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ।

‘‘ਚੁਤਾ ਪਤਨ੍ਤਿ ਪਤਿਤਾ, ਗਿਦ੍ਧਾ ਚ ਪੁਨਰਾਗਤਾ।
ਕਤਂ ਕਿਚ੍ਚਂ ਰਤਂ ਰਮ੍ਮਂ, ਸੁਖੇਨਾਨ੍ਵਾਗਤਂ ਸੁਖ’’ਨ੍ਤਿ॥ ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਪਠਮਖਤਸੁਤ੍ਤਂ

੩. ‘‘ਚਤੂਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਅਬ੍ਯਤ੍ਤੋ [ਅਵ੍ਯਤ੍ਤੋ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਖਤਂ ਉਪਹਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਸਾਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਸਾਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨਂ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਅਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਅਨਨੁਵਿਚ੍ਚ ਅਪਰਿਯੋਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਅਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਤਿ, ਅਨਨੁਵਿਚ੍ਚ ਅਪਰਿਯੋਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਅਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਤਿ, ਅਨਨੁਵਿਚ੍ਚ ਅਪਰਿਯੋਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਸਾਦਨੀਯੇ ਠਾਨੇ ਪਸਾਦਂ ਉਪਦਂਸੇਤਿ, ਅਨਨੁਵਿਚ੍ਚ ਅਪਰਿਯੋਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਪਸਾਦਨੀਯੇ ਠਾਨੇ ਅਪ੍ਪਸਾਦਂ ਉਪਦਂਸੇਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਅਬ੍ਯਤ੍ਤੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਖਤਂ ਉਪਹਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਸਾਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਸਾਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨਂ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਅਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤਿ।

‘‘ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵਿਯਤ੍ਤੋ [ਵ੍ਯਤ੍ਤੋ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਬ੍ਯਤ੍ਤੋ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਕ੍ਖਤਂ ਅਨੁਪਹਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਨਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨਂ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਅਨੁਵਿਚ੍ਚ ਪਰਿਯੋਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਅਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਅਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਤਿ , ਅਨੁਵਿਚ੍ਚ ਪਰਿਯੋਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਤਿ, ਅਨੁਵਿਚ੍ਚ ਪਰਿਯੋਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਸਾਦਨੀਯੇ ਠਾਨੇ ਅਪ੍ਪਸਾਦਂ ਉਪਦਂਸੇਤਿ, ਅਨੁਵਿਚ੍ਚ ਪਰਿਯੋਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਪਸਾਦਨੀਯੇ ਠਾਨੇ ਪਸਾਦਂ ਉਪਦਂਸੇਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵਿਯਤ੍ਤੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਕ੍ਖਤਂ ਅਨੁਪਹਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਨਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨਂ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤੀ’’ਤਿ।

[ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੬੬੩; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੦] ‘‘ਯੋ ਨਿਨ੍ਦਿਯਂ ਪਸਂਸਤਿ,
ਤਂ ਵਾ ਨਿਨ੍ਦਤਿ ਯੋ ਪਸਂਸਿਯੋ।
ਵਿਚਿਨਾਤਿ ਮੁਖੇਨ ਸੋ ਕਲਿਂ,
ਕਲਿਨਾ ਤੇਨ ਸੁਖਂ ਨ ਵਿਨ੍ਦਤਿ॥

[ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੬੬੩; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੦] ‘‘ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤੋ ਅਯਂ ਕਲਿ,
ਯੋ ਅਕ੍ਖੇਸੁ ਧਨਪਰਾਜਯੋ।
ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਾਪਿ ਸਹਾਪਿ ਅਤ੍ਤਨਾ,
ਅਯਮੇਵ ਮਹਨ੍ਤਤਰੋ ਕਲਿ।

ਯੋ ਸੁਗਤੇਸੁ ਮਨੰ ਪਦੋਸਯੇ॥

‘‘ਸਤੰ ਸਹਸ੍ਸਾਨੰ ਨਿਰਬ੍ਬੁਦਾਨੰ,
ਛਤ੍ਤਿੰਸਤੀ ਪਞ੍ਚ ਚ ਅਬ੍ਬੁਦਾਨਿ।
ਯਮਰਿਯਗਰਹੀ [ਯਮਰਿਯੰ ਗਰਹੀਯ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰)] ਨਿਰਯੰ ਉਪੇਤਿ,
ਵਾਚੰ ਮਨਞ੍ਚ ਪਣਿਧਾਯ ਪਾਪਕ’’ਨ੍ਤਿ॥ ਤਤਿਯੰ।

੪. ਦੁਤਿਯਖਤਸੁਤ੍ਤੰ

੪. ‘‘ਚਤੂਸੁ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਿਚ੍ਛਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਬਾਲੋ ਅਬ੍ਯਤ੍ਤੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਖਤੰ ਉਪਹਤੰ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਪਰਿਹਰਤਿ ਸਾਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਸਾਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨੰ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਅਪੁਞ੍ਞੰ ਪਸਵਤਿ। ਕਤਮੇਸੁ ਚਤੂਸੁ? ਮਾਤਰਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਿਚ੍ਛਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਬਾਲੋ ਅਬ੍ਯਤ੍ਤੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਖਤੰ ਉਪਹਤੰ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਸਾਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਸਾਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨੰ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਅਪੁਞ੍ਞੰ ਪਸਵਤਿ। ਪਿਤਰਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਿਚ੍ਛਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨੋ...ਪੇ॰... ਤਥਾਗਤੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਿਚ੍ਛਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨੋ...ਪੇ॰... ਤਥਾਗਤਸਾਵਕੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਿਚ੍ਛਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਬਾਲੋ ਅਬ੍ਯਤ੍ਤੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਖਤੰ ਉਪਹਤੰ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਸਾਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਸਾਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨੰ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਅਪੁਞ੍ਞੰ ਪਸਵਤਿ। ਇਮੇਸੁ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਸੁ ਮਿਚ੍ਛਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਬਾਲੋ ਅਬ੍ਯਤ੍ਤੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਖਤੰ ਉਪਹਤੰ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਸਾਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਸਾਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨੰ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਅਪੁਞ੍ਞੰ ਪਸਵਤਿ।

‘‘ਚਤੂਸੁ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਮਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵਿਯਤ੍ਤੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਕ੍ਖਤੰ ਅਨੁਪਹਤੰ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਨਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨੰ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਪੁਞ੍ਞੰ ਪਸਵਤਿ। ਕਤਮੇਸੁ ਚਤੂਸੁ? ਮਾਤਰਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਮਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵਿਯਤ੍ਤੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਕ੍ਖਤੰ ਅਨੁਪਹਤੰ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਨਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨੰ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਪੁਞ੍ਞੰ ਪਸਵਤਿ। ਪਿਤਰਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਮਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨੋ...ਪੇ॰... ਤਥਾਗਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਮਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨੋ...ਪੇ॰... ਤਥਾਗਤਸਾਵਕੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਮਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵਿਯਤ੍ਤੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਕ੍ਖਤੰ ਅਨੁਪਹਤੰ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਨਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨੰ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਪੁਞ੍ਞੰ ਪਸਵਤਿ। ਇਮੇਸੁ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਸੁ ਸਮ੍ਮਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵਿਯਤ੍ਤੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਕ੍ਖਤੰ ਅਨੁਪਹਤੰ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਨਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨੰ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਪੁਞ੍ਞੰ ਪਸਵਤੀ’’ਤਿ।

‘‘ਮਾਤਰਿ ਪਿਤਰਿ ਚਾਪਿ, ਯੋ ਮਿਚ੍ਛਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ।
ਤਥਾਗਤੇ ਵਾ ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇ, ਅਥ ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਸਾਵਕੇ।
ਬਹੁਞ੍ਚ ਸੋ ਪਸਵਤਿ, ਅਪੁਞ੍ਞੰ ਤਾਦਿਸੋ ਨਰੋ॥

‘‘ਤਾਯ ਨੰ ਅਧਮ੍ਮਚਰਿਯਾਯ [ਤਾਯ ਅਧਮ੍ਮਚਰਿਯਾਯ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰)], ਮਾਤਾਪਿਤੂਸੁ ਪਣ੍ਡਿਤਾ।
ਇਧੇਵ ਨੰ ਗਰਹਨ੍ਤਿ, ਪੇਚ੍ਚਾਪਾਯਞ੍ਚ ਗਚ੍ਛਤਿ॥

‘‘ਮਾਤਰਿ ਪਿਤਰਿ ਚਾਪਿ, ਯੋ ਸਮ੍ਮਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ।
ਤਥਾਗਤੇ ਵਾ ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇ, ਅਥ ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਸਾਵਕੇ।
ਬਹੁਞ੍ਚ ਸੋ ਪਸਵਤਿ, ਪੁਞ੍ਞੰ ਏਤਾਦਿਸੋ [ਪੁਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਤਾਦਿਸੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰)] ਨਰੋ॥

‘‘ਤਾਯ ਨੰ ਧਮ੍ਮਚਰਿਯਾਯ, ਮਾਤਾਪਿਤੂਸੁ ਪਣ੍ਡਿਤਾ।

ਇਧੇਵ [ਇਧ ਚੇਵ (ਸੀ॰)] ਨਂ ਪਸਂਸਨ੍ਤਿ, ਪੇਚ੍ਚ ਸਗ੍ਗੇ ਪਮੋਦਤੀ''ਤਿ [ਸਗ੍ਗੇ ਚ ਮੋਦਤੀਤਿ (ਸੀ॰)]॥ ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਅਨੁਸੋਤਸੁਤ੍ਤਂ

੫. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਅਨੁਸੋਤਗਾਮੀ ਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਪਟਿਸੋਤਗਾਮੀ ਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਠਿਤਤ੍ਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ, ਤਿਣ੍ਣੋ ਪਾਰਙ੍ਗਤੋ [ਪਾਰਗਤੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਥਲੇ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ। ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨੁਸੋਤਗਾਮੀ ਪੁਗ੍ਗਲੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਾਮੇ ਚ ਪਟਿਸੇਵਤਿ, ਪਾਪਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨੁਸੋਤਗਾਮੀ ਪੁਗ੍ਗਲੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਸੋਤਗਾਮੀ ਪੁਗ੍ਗਲੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਾਮੇ ਚ ਨਪ੍ਪਟਿਸੇਵਤਿ, ਪਾਪਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਂ ਨ ਕਰੋਤਿ, ਸਹਾਪਿ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਸਹਾਪਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸੇਨ ਅਸ੍ਸੁਮੁਖੋਪਿ ਰੁਦਮਾਨੋ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਂ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਚਰਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਸੋਤਗਾਮੀ ਪੁਗ੍ਗਲੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਠਿਤਤ੍ਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਓਪਪਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ, ਅਨਾਵਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮੋ ਤਸ੍ਮਾ ਲੋਕਾ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਠਿਤਤ੍ਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਤਿਣ੍ਣੋ ਪਾਰਙ੍ਗਤੋ ਥਲੇ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ? ਇਧ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਤਿਣ੍ਣੋ ਪਾਰਙ੍ਗਤੋ ਥਲੇ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ।

''ਯੇ ਕੇਚਿ ਕਾਮੇਸੁ ਅਸਞ੍ਞਤਾ ਜਨਾ,
ਅਵੀਤਰਾਗਾ ਇਧ ਕਾਮਭੋਗਿਨੋ।
ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਜਾਤਿਜਰੂਪਗਾਮਿ ਤੇ [ਜਾਤਿਜਰੂਪਗਾਹਿਨੋ (ਸੀ॰), ਜਾਤਿਜਰੂਪਗਾ ਹਿ ਤੇ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)],
ਤਣ੍ਹਾਧਿਪਨ੍ਨਾ ਅਨੁਸੋਤਗਾਮਿਨੋ॥

''ਤਸ੍ਮਾ ਹਿ ਧੀਰੋ ਇਧੁਪਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸਤੀ,
ਕਾਮੇ ਚ ਪਾਪੇ ਚ ਅਸੇਵਮਾਨੋ।
ਸਹਾਪਿ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਜਹੇਯ੍ਯ ਕਾਮੇ,
ਪਟਿਸੋਤਗਾਮੀਤਿ ਤਮਾਹੁ ਪੁਗ੍ਗਲਂ॥

''ਯੋ ਵੇ ਕਿਲੇਸਾਨਿ ਪਹਾਯ ਪਞ੍ਚ,
ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਸੇਖੋ ਅਪਰਿਹਾਨਧਮ੍ਮੋ।
ਚੇਤੋਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਸਮਾਹਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ,
ਸ ਵੇ ਠਿਤਤ੍ਤੋਤਿ ਨਰੋ ਪਵੁਚ੍ਚਤਿ॥

''ਪਰੋਪਰਾ ਯਸ੍ਸ ਸਮੇਚ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾ,
ਵਿਧੂਪਿਤਾ ਅਤ੍ਥਗਤਾ ਨ ਸਨ੍ਤਿ।
ਸ ਵੇ ਮੁਨਿ [ਸ ਵੇਦਗੂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਵੁਸਿਤਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੋ,

ਲੋਕਨ੍ਤਗੂ ਪਾਰਗਤੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ॥ ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਅਪ੍ਪਸ੍ਸੁਤਸੁਤ੍ਤਂ

੬. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਅਪ੍ਪਸ੍ਸੁਤੋ ਸੁਤੇਨ ਅਨੁਪਪਨ੍ਨੋ, ਅਪ੍ਪਸ੍ਸੁਤੋ ਸੁਤੇਨ ਉਪਪਨ੍ਨੋ, ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਸੁਤੇਨ ਅਨੁਪਪਨ੍ਨੋ, ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਸੁਤੇਨ ਉਪਪਨ੍ਨੋ। ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਪ੍ਪਸ੍ਸੁਤੋ ਹੋਤਿ ਸੁਤੇਨ ਅਨੁਪਪਨ੍ਨੋ ? ਇਧ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਕਂ ਸੁਤਂ ਹੋਤਿ – ਸੁਤ੍ਤਂ ਗੇਯ੍ਯਂ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਂ ਗਾਥਾ ਉਦਾਨਂ ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਂ ਜਾਤਕਂ ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮਂ ਵੇਦਲ੍ਲਂ। ਸੋ ਤਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਕਸ੍ਸ ਸੁਤਸ੍ਸ ਨ ਅਤ੍ਥਮਞ੍ਞਾਯ ਧਮ੍ਮਮਞ੍ਞਾਯ [ਨ ਧਮ੍ਮਮਞ੍ਞਾਯ (ਪੀ॰ ਕ॰)] ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਪ੍ਪਸ੍ਸੁਤੋ ਹੋਤਿ ਸੁਤੇਨ ਅਨੁਪਪਨ੍ਨੋ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਪ੍ਪਸ੍ਸੁਤੋ ਹੋਤਿ ਸੁਤੇਨ ਉਪਪਨ੍ਨੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਕਂ ਸੁਤਂ ਹੋਤਿ – ਸੁਤ੍ਤਂ ਗੇਯ੍ਯਂ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਂ ਗਾਥਾ ਉਦਾਨਂ ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਂ ਜਾਤਕਂ ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮਂ ਵੇਦਲ੍ਲਂ। ਸੋ ਤਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਕਸ੍ਸ ਸੁਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਮਞ੍ਞਾਯ ਧਮ੍ਮਮਞ੍ਞਾਯ ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਪ੍ਪਸ੍ਸੁਤੋ ਹੋਤਿ ਸੁਤੇਨ ਉਪਪਨ੍ਨੋ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਹੋਤਿ ਸੁਤੇਨ ਅਨੁਪਪਨ੍ਨੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਬਹੁਕਂ ਸੁਤਂ ਹੋਤਿ – ਸੁਤ੍ਤਂ ਗੇਯ੍ਯਂ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਂ ਗਾਥਾ ਉਦਾਨਂ ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਂ ਜਾਤਕਂ ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮਂ ਵੇਦਲ੍ਲਂ। ਸੋ ਤਸ੍ਸ ਬਹੁਕਸ੍ਸ ਸੁਤਸ੍ਸ ਨ ਅਤ੍ਥਮਞ੍ਞਾਯ ਧਮ੍ਮਮਞ੍ਞਾਯ [ਨ ਧਮ੍ਮਮਞ੍ਞਾਯ (ਪੀ॰)] ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਹੋਤਿ ਸੁਤੇਨ ਅਨੁਪਪਨ੍ਨੋ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਹੋਤਿ ਸੁਤੇਨ ਉਪਪਨ੍ਨੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਬਹੁਕਂ ਸੁਤਂ ਹੋਤਿ – ਸੁਤ੍ਤਂ ਗੇਯ੍ਯਂ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਂ ਗਾਥਾ ਉਦਾਨਂ ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਂ ਜਾਤਕਂ ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮਂ ਵੇਦਲ੍ਲਂ। ਸੋ ਤਸ੍ਸ ਬਹੁਕਸ੍ਸ ਸੁਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਮਞ੍ਞਾਯ ਧਮ੍ਮਮਞ੍ਞਾਯ ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਹੋਤਿ ਸੁਤੇਨ ਉਪਪਨ੍ਨੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ।

''ਅਪ੍ਪਸ੍ਸੁਤੋਪਿ ਚੇ ਹੋਤਿ, ਸੀਲੇਸੁ ਅਸਮਾਹਿਤੋ।
ਉਭਯੇਨ ਨਂ ਗਰਹਨ੍ਤਿ, ਸੀਲਤੋ ਚ ਸੁਤੇਨ ਚ॥

''ਅਪ੍ਪਸ੍ਸੁਤੋਪਿ ਚੇ ਹੋਤਿ, ਸੀਲੇਸੁ ਸੁਸਮਾਹਿਤੋ।
ਸੀਲਤੋ ਨਂ ਪਸਂਸਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤੇ ਸੁਤਂ॥

''ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋਪਿ ਚੇ ਹੋਤਿ, ਸੀਲੇਸੁ ਅਸਮਾਹਿਤੋ।
ਸੀਲਤੋ ਨਂ ਗਰਹਨ੍ਤਿ, ਨਾਸ੍ਸ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤੇ ਸੁਤਂ॥

''ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋਪਿ ਚੇ ਹੋਤਿ, ਸੀਲੇਸੁ ਸੁਸਮਾਹਿਤੋ।
ਉਭਯੇਨ ਨਂ ਪਸਂਸਨ੍ਤਿ, ਸੀਲਤੋ ਚ ਸੁਤੇਨ ਚ॥

''ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਂ ਧਮ੍ਮਧਰਂ, ਸਪ੍ਪਞ੍ਞਂ ਬੁਦ੍ਧਸਾਵਕਂ।
ਨੇਕ੍ਖਂ ਜਮ੍ਬੋਨਦਸ੍ਸੇਵ, ਕੋ ਤਂ ਨਿਨ੍ਦਿਤੁਮਰਹਤਿ।
ਦੇਵਾਪਿ ਨਂ ਪਸਂਸਨ੍ਤਿ, ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨਾਪਿ ਪਸਂਸਿਤੋ''ਤਿ॥ ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਸੋਭਨਸੁਤ੍ਤੰ

੭. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਯਤ੍ਤਾ ਵਿਨੀਤਾ ਵਿਸਾਰਦਾ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਾ ਧਮ੍ਮਧਰਾ ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ ਸਙ੍ਘਂ ਸੋਭੇਨ੍ਤਿ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਭਿਕ੍ਖੁ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਯਤ੍ਤੋ ਵਿਨੀਤੋ ਵਿਸਾਰਦੋ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਧਮ੍ਮਧਰੋ ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਸਙ੍ਘਂ ਸੋਭੇਤਿ। ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਯਤ੍ਤਾ ਵਿਨੀਤਾ ਵਿਸਾਰਦਾ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਾ ਧਮ੍ਮਧਰਾ ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ ਸਙ੍ਘਂ ਸੋਭੇਤਿ। ਉਪਾਸਕੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਯਤ੍ਤੋ ਵਿਨੀਤੋ ਵਿਸਾਰਦੋ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਧਮ੍ਮਧਰੋ ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਸਙ੍ਘਂ ਸੋਭੇਤਿ। ਉਪਾਸਿਕਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਯਤ੍ਤਾ ਵਿਨੀਤਾ ਵਿਸਾਰਦਾ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਾ ਧਮ੍ਮਧਰਾ ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ ਸਙ੍ਘਂ ਸੋਭੇਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਿਯਤ੍ਤਾ ਵਿਨੀਤਾ ਵਿਸਾਰਦਾ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਾ ਧਮ੍ਮਧਰਾ ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ ਸਙ੍ਘਂ ਸੋਭੇਨ੍ਤੀ''ਤਿ।

''ਯੋ ਹੋਤਿ ਵਿਯਤ੍ਤੋ [ਵ੍ਯਤ੍ਤੋ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਬ੍ਯਤ੍ਤੋ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਚ ਵਿਸਾਰਦੋ ਚ,
ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਧਮ੍ਮਧਰੋ ਚ ਹੋਤਿ।
ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਅਨੁਧਮ੍ਮਚਾਰੀ,
ਸ ਤਾਦਿਸੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸਙ੍ਘਸੋਭਨੋ [ਸਂਘਸੋਭਣੋ (ਕ॰)]॥

''ਭਿਕ੍ਖੁ ਚ ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ ਚ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਾ।
ਉਪਾਸਕੋ ਚ ਯੋ ਸਦ੍ਧੋ, ਯਾ ਚ ਸਦ੍ਧਾ ਉਪਾਸਿਕਾ।
ਏਤੇ ਖੋ ਸਙ੍ਘਂ ਸੋਭੇਨ੍ਤਿ, ਏਤੇ ਹਿ ਸਙ੍ਘਸੋਭਨਾ''ਤਿ॥ ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਵੇਸਾਰਜ੍ਜਸੁਤ੍ਤੰ

੮. ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਵੇਸਾਰਜ੍ਜਾਨਿ, ਯੇਹਿ ਵੇਸਾਰਜ੍ਜੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਤਥਾਗਤੋ ਆਸਭਂ ਠਾਨਂ ਪਟਿਜਾਨਾਤਿ , ਪਰਿਸਾਸੁ ਸੀਹਨਾਦਂ ਨਦਤਿ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਕ੍ਕਂ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? 'ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਤੇ ਪਟਿਜਾਨਤੋ ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ'ਤਿ ਤਤ੍ਰ ਵਤ ਮਂ ਸਮਣੋ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਵਾ ਦੇਵੋ ਵਾ ਮਾਰੋ ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਵਾ ਕੋਚਿ ਵਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ ਸਹਧਮ੍ਮੇਨ ਪਟਿਚੋਦੇਸ੍ਸਤੀਤਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤਮੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਾਮਿ । ਏਤਮਹਂ [ਏਤਮ੍ਪਹਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)], ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਅਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਖੇਮਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਅਭਯਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਵੇਸਾਰਜ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਵਿਹਰਾਮਿ।

'''ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਤੇ ਪਟਿਜਾਨਤੋ ਇਮੇ ਆਸਵਾ ਅਪਰਿਕ੍ਖੀਣਾ'ਤਿ ਤਤ੍ਰ ਵਤ ਮਂ ਸਮਣੋ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਵਾ ਦੇਵੋ ਵਾ ਮਾਰੋ ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਵਾ ਕੋਚਿ ਵਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ ਸਹਧਮ੍ਮੇਨ ਪਟਿਚੋਦੇਸ੍ਸਤੀਤਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤਮੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਾਮਿ। ਏਤਮਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਅਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਖੇਮਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਅਭਯਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਵੇਸਾਰਜ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਵਿਹਰਾਮਿ।

'''ਯੇ ਖੋ ਪਨ ਤੇ ਅਨ੍ਤਰਾਯਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਤੇ ਪਟਿਸੇਵਤੋ ਨਾਲਂ ਅਨ੍ਤਰਾਯਾਯਾ'ਤਿ ਤਤ੍ਰ ਵਤ ਮਂ ਸਮਣੋ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਵਾ ਦੇਵੋ ਵਾ ਮਾਰੋ ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਵਾ ਕੋਚਿ ਵਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ ਸਹਧਮ੍ਮੇਨ ਪਟਿਚੋਦੇਸ੍ਸਤੀਤਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤਮੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਾਮਿ। ਏਤਮਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਅਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਖੇਮਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਅਭਯਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਵੇਸਾਰਜ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਵਿਹਰਾਮਿ।

'''ਯਸ੍ਸ ਖੋ ਪਨ ਤੇ ਅਤ੍ਥਾਯ ਧਮ੍ਮੋ ਦੇਸਿਤੋ ਸੋ ਨ ਨਿਯ੍ਯਾਤਿ ਤਕ੍ਕਰਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਯਾਯਾ'ਤਿ ਤਤ੍ਰ ਵਤ ਮਂ ਸਮਣੋ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਵਾ ਦੇਵੋ ਵਾ ਮਾਰੋ ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਵਾ ਕੋਚਿ ਵਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ ਸਹਧਮ੍ਮੇਨ ਪਟਿਚੋਦੇਸ੍ਸਤੀਤਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤਮੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਾਮਿ। ਏਤਮਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਅਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਖੇਮਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਅਭਯਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਵੇਸਾਰਜ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਵਿਹਰਾਮਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ,

ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਵੇਸਾਰਜ੍ਜਾਨਿ, ਯੇਹਿ ਵੇਸਾਰਜ੍ਜੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਤਥਾਗਤੋ ਆਸਭਂ ਠਾਨਂ ਪਟਿਜਾਨਾਤਿ, ਪਰਿਸਾਸੁ ਸੀਹਨਾਦਂ ਨਦਤਿ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਕ੍ਕਂ ਪਵਤ੍ਤੇਤੀ''ਤਿ।

''ਯੇ ਕੇਚਿਮੇ ਵਾਦਪਥਾ ਪੁਥੁਸ੍ਸਿਤਾ,
ਯਂ ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਚ।
ਤਥਾਗਤਂ ਪਤ੍ਵਾ ਨ ਤੇ ਭਵਨ੍ਤਿ,
ਵਿਸਾਰਦਂ ਵਾਦਪਥਾਤਿਵਤ੍ਤਂ [ਵਾਦਪਥਾਭਿਵਤ੍ਤਿਨਂ (ਸੀ॰), ਵਾਦਪਥਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ (ਪੀ॰ ਕ॰)]॥

''ਯੋ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯ ਕੇਵਲੀ [ਕੇਵਲਂ (ਸ੍ਯਾ॰), ਕੇਵਲੋ (ਕ॰)],
ਪਵਤ੍ਤਯੀ ਸਬ੍ਬਭੂਤਾਨੁਕਮ੍ਪੀ।
ਤਂ ਤਾਦਿਸਂ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਸੇਟ੍ਠਂ,
ਸਤ੍ਤਾ ਨਮਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਭਵਸ੍ਸ ਪਾਰਗੁ''ਨ੍ਤਿ॥ ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਤਣ੍ਹੁਪ੍ਪਾਦਸੁਤ੍ਤਂ

੯. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਣ੍ਹੁਪ੍ਪਾਦਾ ਯਤ੍ਥ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਤਣ੍ਹਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਚੀਵਰਹੇਤੁ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਤਣ੍ਹਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ; ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਹੇਤੁ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਤਣ੍ਹਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ; ਸੇਨਾਸਨਹੇਤੁ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਤਣ੍ਹਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ; ਇਤਿਭਵਾਭਵਹੇਤੁ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਤਣ੍ਹਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਤਣ੍ਹੁਪ੍ਪਾਦਾ ਯਤ੍ਥ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਤਣ੍ਹਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ।

''ਤਣ੍ਹਾ ਦੁਤਿਯੋ ਪੁਰਿਸੋ, ਦੀਘਮਦ੍ਧਾਨ ਸਂਸਰਂ।
ਇਤ੍ਥਭਾਵਞ੍ਞਥਾਭਾਵਂ, ਸਂਸਾਰਂ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਤਿ॥

''ਏਵਮਾਦੀਨਵਂ ਞਤ੍ਵਾ, ਤਣ੍ਹਂ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵਂ।
ਵੀਤਤਣ੍ਹੋ ਅਨਾਦਾਨੋ, ਸਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਰਿਬ੍ਬਜੇ''ਤਿ [ਇਤਿਵੁ॰ ੧੫, ੧੦੫]॥ ਨਵਮਂ।

੧੦. ਯੋਗਸੁਤ੍ਤਂ

੧੦. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯੋਗਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਕਾਮਯੋਗੋ, ਭਵਯੋਗੋ, ਦਿਟ੍ਠਿਯੋਗੋ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਯੋਗੋ। ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਮਯੋਗੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਕਾਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਞ੍ਚ [ਅਤ੍ਥਗਮਞ੍ਚ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਕਾਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਯਥਾਭੂਤਂ ਅਪ੍ਪਜਾਨਤੋ [ਨਪ੍ਪਜਾਨਤੋ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰)] ਯੋ ਕਾਮੇਸੁ ਕਾਮਰਾਗੋ ਕਾਮਨਨ੍ਦੀ [ਕਾਮਨਨ੍ਦਿ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਕਾਮਸ੍ਨੇਹੋ ਕਾਮਮੁਚ੍ਛਾ ਕਾਮਪਿਪਾਸਾ ਕਾਮਪਰਿਲ਼ਾਹੋ ਕਾਮਜ੍ਝੋਸਾਨਂ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾ ਸਾਨੁਸੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਮਯੋਗੋ। ਇਤਿ ਕਾਮਯੋਗੋ।

''ਭਵਯੋਗੋ ਚ ਕਥਂ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਭਵਾਨਂ ਸਮੁਦਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਭਵਾਨਂ ਸਮੁਦਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਯਥਾਭੂਤਂ ਅਪ੍ਪਜਾਨਤੋ ਯੋ ਭਵੇਸੁ ਭਵਰਾਗੋ ਭਵਨਨ੍ਦੀ ਭਵਸ੍ਨੇਹੋ ਭਵਮੁਚ੍ਛਾ ਭਵਪਿਪਾਸਾ ਭਵਪਰਿਲ਼ਾਹੋ ਭਵਜ੍ਝੋਸਾਨਂ ਭਵਤਣ੍ਹਾ ਸਾਨੁਸੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਵਯੋਗੋ। ਇਤਿ ਕਾਮਯੋਗੋ ਭਵਯੋਗੋ।

‘‘ਦਿਟ੍ਠਿਯੋਗੋ ਚ ਕਥਂ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਦਿਟ੍ਠੀਨਂ ਸਮੁਦਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠੀਨਂ ਸਮੁਦਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਯਥਾਭੂਤਂ ਅਪ੍ਪਜਾਨਤੋ ਯੋ ਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਦਿਟ੍ਠਿਰਾਗੋ ਦਿਟ੍ਠਿਨਨ੍ਦੀ ਦਿਟ੍ਠਿਸ੍ਨੇਹੋ ਦਿਟ੍ਠਿਮੁਚ੍ਛਾ ਦਿਟ੍ਠਿਪਿਪਾਸਾ ਦਿਟ੍ਠਿਪਰਿਲ਼ਾਹੋ ਦਿਟ੍ਠਿਜ੍ਝੋਸਾਨਂ [ਦਿਟ੍ਠਿਅਜ੍ਝੋਸਾਨਂ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਦਿਟ੍ਠਿਤਣ੍ਹਾ ਸਾਨੁਸੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਟ੍ਠਿਯੋਗੋ। ਇਤਿ ਕਾਮਯੋਗੋ ਭਵਯੋਗੋ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋਗੋ।

‘‘ਅਵਿਜ੍ਜਾਯੋਗੋ ਚ ਕਥਂ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਛਨ੍ਨਂ ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਸਮੁਦਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਛਨ੍ਨਂ ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਸਮੁਦਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਯਥਾਭੂਤਂ ਅਪ੍ਪਜਾਨਤੋ ਯਾ ਛਸੁ ਫਸ੍ਸਾਯਤਨੇਸੁ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਅਞ੍ਞਾਣਂ ਸਾਨੁਸੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਯੋਗੋ। ਇਤਿ ਕਾਮਯੋਗੋ ਭਵਯੋਗੋ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋਗੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯੋਗੋ, ਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਪਾਪਕੇਹਿ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਂਕਿਲੇਸਿਕੇਹਿ ਪੋਨੋਭਵਿਕੇਹਿ [ਪੋਨੋਬ੍ਭਵਿਕੇਹਿ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕ॰)] ਸਦਰੇਹਿ ਦੁਕ੍ਖਵਿਪਾਕੇਹਿ ਆਯਤਿਂ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਿਕੇਹਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਯੋਗਕ੍ਖੇਮੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਯੋਗਾ।

‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਸਂਯੋਗਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਕਾਮਯੋਗਵਿਸਂਯੋਗੋ, ਭਵਯੋਗਵਿਸਂਯੋਗੋ, ਦਿਟ੍ਠਿਯੋਗਵਿਸਂਯੋਗੋ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਯੋਗਵਿਸਂਯੋਗੋ। ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਮਯੋਗਵਿਸਂਯੋਗੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਕਾਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਕਾਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਤੋ ਯੋ ਕਾਮੇਸੁ ਕਾਮਰਾਗੋ ਕਾਮਨਨ੍ਦੀ ਕਾਮਸ੍ਨੇਹੋ ਕਾਮਮੁਚ੍ਛਾ ਕਾਮਪਿਪਾਸਾ ਕਾਮਪਰਿਲ਼ਾਹੋ ਕਾਮਜ੍ਝੋਸਾਨਂ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾ ਸਾ ਨਾਨੁਸੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਮਯੋਗਵਿਸਂਯੋਗੋ। ਇਤਿ ਕਾਮਯੋਗਵਿਸਂਯੋਗੋ।

‘‘ਭਵਯੋਗਵਿਸਂਯੋਗੋ ਚ ਕਥਂ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਭਵਾਨਂ ਸਮੁਦਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਭਵਾਨਂ ਸਮੁਦਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਤੋ ਯੋ ਭਵੇਸੁ ਭਵਰਾਗੋ ਭਵਨਨ੍ਦੀ ਭਵਸ੍ਨੇਹੋ ਭਵਮੁਚ੍ਛਾ ਭਵਪਿਪਾਸਾ ਭਵਪਰਿਲ਼ਾਹੋ ਭਵਜ੍ਝੋਸਾਨਂ ਭਵਤਣ੍ਹਾ ਸਾ ਨਾਨੁਸੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਵਯੋਗਵਿਸਂਯੋਗੋ। ਇਤਿ ਕਾਮਯੋਗਵਿਸਂਯੋਗੋ ਭਵਯੋਗਵਿਸਂਯੋਗੋ।

‘‘ਦਿਟ੍ਠਿਯੋਗਵਿਸਂਯੋਗੋ ਚ ਕਥਂ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਦਿਟ੍ਠੀਨਂ ਸਮੁਦਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠੀਨਂ ਸਮੁਦਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਤੋ ਯੋ ਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਦਿਟ੍ਠਿਰਾਗੋ ਦਿਟ੍ਠਿਨਨ੍ਦੀ ਦਿਟ੍ਠਿਸ੍ਨੇਹੋ ਦਿਟ੍ਠਿਮੁਚ੍ਛਾ ਦਿਟ੍ਠਿਪਿਪਾਸਾ ਦਿਟ੍ਠਿਪਰਿਲ਼ਾਹੋ ਦਿਟ੍ਠਿਜ੍ਝੋਸਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠਿਤਣ੍ਹਾ ਸਾ ਨਾਨੁਸੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਿਟ੍ਠਿਯੋਗਵਿਸਂਯੋਗੋ। ਇਤਿ ਕਾਮਯੋਗਵਿਸਂਯੋਗੋ ਭਵਯੋਗਵਿਸਂਯੋਗੋ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋਗਵਿਸਂਯੋਗੋ।

‘‘ਅਵਿਜ੍ਜਾਯੋਗਵਿਸਂਯੋਗੋ ਚ ਕਥਂ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਛਨ੍ਨਂ ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਸਮੁਦਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਛਨ੍ਨਂ ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਸਮੁਦਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਞ੍ਚ ਆਦੀਨਵਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਰਣਞ੍ਚ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਤੋ ਯਾ ਛਸੁ ਫਸ੍ਸਾਯਤਨੇਸੁ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਅਞ੍ਞਾਣਂ ਸਾ ਨਾਨੁਸੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਯੋਗਵਿਸਂਯੋਗੋ । ਇਤਿ ਕਾਮਯੋਗਵਿਸਂਯੋਗੋ ਭਵਯੋਗਵਿਸਂਯੋਗੋ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋਗਵਿਸਂਯੋਗੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯੋਗਵਿਸਂਯੋਗੋ, ਵਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਪਾਪਕੇਹਿ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਂਕਿਲੇਸਿਕੇਹਿ ਪੋਨੋਭਵਿਕੇਹਿ ਸਦਰੇਹਿ ਦੁਕ੍ਖਵਿਪਾਕੇਹਿ ਆਯਤਿਂ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਿਕੇਹਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਯੋਗਕ੍ਖੇਮੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਿਸਂਯੋਗਾ’’ਤਿ।

‘‘ਕਾਮਯੋਗੇਨ ਸਂਯੁਤ੍ਤਾ, ਭਵਯੋਗੇਨ ਚੂਭਯਂ।
ਦਿਟ੍ਠਿਯੋਗੇਨ ਸਂਯੁਤ੍ਤਾ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਪੁਰਕ੍ਖਤਾ॥

‘‘ਸਤ੍ਤਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਸਂਸਾਰਂ, ਜਾਤਿਮਰਣਗਾਮਿਨੋ।
ਯੇ ਚ ਕਾਮੇ ਪਰਿਞ੍ਞਾਯ, ਭ੧ਯੋਗਞ੍ਚ ਸਬ੍ਬਸੋ॥

‘‘ਦਿਟ੍ਠਿਯੋਗਂ ਸਮੂਹਚ੍ਚ, ਅ੧ਿਜ੍ਜਞ੍ਚ ੧ਿਰਾਜਯਂ।
ਸਬ੍ਬਯੋਗ੧ਿਸਂਯੁਤ੍ਤਾ, ਤੇ ੧ੇ ਯੋਗਾਤਿਗਾ ਮੁਨੀ’’ਤਿ॥ ਦਸਮਂ।

ਭਣ੍ਡਗਾਮ੧ਗ੍ਗੋ ਪਠਮੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਅਨੁਬੁਦ੍ਧਂ ਪਪਤਿਤਂ ਦ੍੧ੇ, ਖਤਾ ਅਨੁਸੋਤਪਞ੍ਚਮਂ।
ਅਪ੍ਪਸ੍ਸੁਤੋ ਚ ਸੋਭਨਂ, ੧ੇਸਾਰਜ੍ਜਂ ਤਣ੍ਹਾਯੋਗੇਨ ਤੇ ਦਸਾਤਿ॥

੨. ਚਰਵਗ੍ਗੋ

੧. ਚਰਸੁਤ੍ਤਂ

੧੧. [ਇਤਿਵੁ॰ ੧੧੦] ‘‘ਚਰਤੋ ਚੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ। ਤਂ ਚੇ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਧਿਵਾਸੇਤਿ, ਨਪ੍ਪਜਹਤਿ ਨ ਵਿਨੋਦੇਤਿ ਨ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ [ਬ੍ਯਨ੍ਤਿਕਰੋਤਿ (ਪੀ॰), ਬ੍ਯਨ੍ਤਿਂ ਕਰੋਤਿ (ਕ॰)] ਨ ਅਨਭਾਵਂ ਗਮੇਤਿ, ਚਰਮ੍ਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਵਂਭੂਤੋ ‘ਅਨਾਤਾਪੀ ਅਨੋਤ੍ਤਾਪੀ ਸਤਤਂ ਸਮਿਤਂ ਕੁਸੀਤੋ ਹੀਨਵੀਰਿਯੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

‘‘ਠਿਤਸ੍ਸ ਚੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ। ਤਂ ਚੇ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਧਿਵਾਸੇਤਿ, ਨਪ੍ਪਜਹਤਿ ਨ ਵਿਨੋਦੇਤਿ ਨ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ ਨ ਅਨਭਾਵਂ ਗਮੇਤਿ, ਠਿਤੋਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਵਂਭੂਤੋ ‘ਅਨਾਤਾਪੀ ਅਨੋਤ੍ਤਾਪੀ ਸਤਤਂ ਸਮਿਤਂ ਕੁਸੀਤੋ ਹੀਨਵੀਰਿਯੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

‘‘ਨਿਸਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਚੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ। ਤਂ ਚੇ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਧਿਵਾਸੇਤਿ, ਨਪ੍ਪਜਹਤਿ ਨ ਵਿਨੋਦੇਤਿ ਨ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ ਨ ਅਨਭਾਵਂ ਗਮੇਤਿ, ਨਿਸਿਨ੍ਨੋਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਵਂਭੂਤੋ ‘ਅਨਾਤਾਪੀ ਅਨੋਤ੍ਤਾਪੀ ਸਤਤਂ ਸਮਿਤਂ ਕੁਸੀਤੋ ਹੀਨਵੀਰਿਯੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

‘‘ਸਯਾਨਸ੍ਸ ਚੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਜਾਗਰਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ। ਤਂ ਚੇ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਧਿਵਾਸੇਤਿ, ਨਪ੍ਪਜਹਤਿ ਨ ਵਿਨੋਦੇਤਿ ਨ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ ਨ ਅਨਭਾਵਂ ਗਮੇਤਿ, ਸਯਾਨੋਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਜਾਗਰੋ ਏਵਂਭੂਤੋ ‘ਅਨਾਤਾਪੀ ਅਨੋਤ੍ਤਾਪੀ ਸਤਤਂ ਸਮਿਤਂ ਕੁਸੀਤੋ ਹੀਨਵੀਰਿਯੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

‘‘ਚਰਤੋ ਚੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ। ਤਂ ਚੇ ਭਿਕ੍ਖੁ ਨਾਧਿਵਾਸੇਤਿ, ਪਜਹਤਿ ਵਿਨੋਦੇਤਿ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ ਅਨਭਾਵਂ ਗਮੇਤਿ, ਚਰਮ੍ਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਵਂਭੂਤੋ ‘ਆਤਾਪੀ ਓਤ੍ਤਾਪੀ ਸਤਤਂ ਸਮਿਤਂ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

‘‘ਠਿਤਸ੍ਸ ਚੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ। ਤਂ ਚੇ ਭਿਕ੍ਖੁ ਨਾਧਿਵਾਸੇਤਿ, ਪਜਹਤਿ ਵਿਨੋਦੇਤਿ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ ਅਨਭਾਵਂ ਗਮੇਤਿ, ਠਿਤੋਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਵਂਭੂਤੋ ‘ਆਤਾਪੀ ਓਤ੍ਤਾਪੀ ਸਤਤਂ ਸਮਿਤਂ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

‘‘ਨਿਸਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਚੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ। ਤਂ ਚੇ ਭਿਕ੍ਖੁ ਨਾਧਿਵਾਸੇਤਿ, ਪਜਹਤਿ ਵਿਨੋਦੇਤਿ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ ਅਨਭਾਵਂ ਗਮੇਤਿ, ਨਿਸਿਨ੍ਨੋਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਵਂਭੂਤੋ ‘ਆਤਾਪੀ ਓਤ੍ਤਾਪੀ ਸਤਤਂ ਸਮਿਤਂ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

‘‘ਸਯਾਨਸ੍ਸ ਚੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਜਾਗਰਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕੋ ਵਾ। ਤਂ ਚੇ ਭਿਕ੍ਖੁ ਨਾਧਿਵਾਸੇਤਿ, ਪਜਹਤਿ ਵਿਨੋਦੇਤਿ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ ਅਨਭਾਵਂ ਗਮੇਤਿ, ਸਯਾਨੋਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਜਾਗਰੋ ਏਵਂਭੂਤੋ ‘ਆਤਾਪੀ ਓਤ੍ਤਾਪੀ ਸਤਤਂ ਸਮਿਤਂ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ।

‘‘ਚਰਂ ਵਾ ਯਦਿ ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਂ, ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਉਦ ਵਾ ਸਯਂ।

ਯੋ ਵਿਤਕ੍ਕਂ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ, ਪਾਪਕਂ ਗੇਹਨਿਸ੍ਸਿਤਂ॥

‘‘ਕੁਮ੍ਮਗ੍ਗਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਸੋ, ਮੋਹਨੇਯ੍ਯੇਸੁ ਮੁਚ੍ਛਿਤੋ।
ਅਭਬ੍ਬੋ ਤਾਦਿਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਫੁਟ੍ਠੁਂ ਸਮ੍ਬੋਧਿਮੁਤ੍ਤਮਂ॥

‘‘ਯੋ ਚ ਚਰਂ ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਂ ਵਾ, ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਉਦ ਵਾ ਸਯਂ।
ਵਿਤਕ੍ਕਂ ਸਮਯਿਤ੍ਵਾਨ, ਵਿਤਕ੍ਕੂਪਸਮੇ ਰਤੋ।
ਭਬ੍ਬੋ ਸੋ ਤਾਦਿਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਫੁਟ੍ਠੁਂ ਸਮ੍ਬੋਧਿਮੁਤ੍ਤਮ’’ਨ੍ਤਿ॥ ਪਠਮਂ।

੨. ਸੀਲਸੁਤ੍ਤਂ

੧੨. ‘‘ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸੀਲਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਹਰਥ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਾ, ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰਸਂਵੁਤਾ ਵਿਹਰਥ ਆਚਾਰਗੋਚਰਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ ਅਣੁਮਤ੍ਤੇਸੁ ਵਜ੍ਜੇਸੁ ਭਯਦਸ੍ਸਾਵਿਨੋ। ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਥ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ। ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸੀਲਾਨਂ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਹਰਤਂ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਾਨਂ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰਸਂਵੁਤਾਨਂ ਵਿਹਰਤਂ ਆਚਾਰਗੋਚਰਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਅਣੁਮਤ੍ਤੇਸੁ ਵਜ੍ਜੇਸੁ ਭਯਦਸ੍ਸਾਵੀਨਂ ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਂ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ ਕਿਮਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਰਿ ਕਰਣੀਯਂ?

‘‘ਚਰਤੋ ਚੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਭਿਜ੍ਝਾਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਵਿਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਂ… ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਂ… ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਪਹੀਨਾ ਹੋਤਿ, ਆਰਦ੍ਧਂ ਹੋਤਿ ਵੀਰਿਯਂ ਅਸਲ੍ਲੀਨਂ, ਉਪਟ੍ਠਿਤਾ ਸਤਿ ਅਸਮ੍ਮੁਟ੍ਠਾ, ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਕਾਯੋ ਅਸਾਰਦ੍ਧੋ, ਸਮਾਹਿਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਏਕਗ੍ਗਂ, ਚਰਮ੍ਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਵਂਭੂਤੋ ‘ਆਤਾਪੀ ਓਤ੍ਤਾਪੀ ਸਤਤਂ ਸਮਿਤਂ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

‘‘ਠਿਤਸ੍ਸ ਚੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਭਿਜ੍ਝਾਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਵਿਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਂ… ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਂ… ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਪਹੀਨਾ ਹੋਤਿ, ਆਰਦ੍ਧਂ ਹੋਤਿ ਵੀਰਿਯਂ ਅਸਲ੍ਲੀਨਂ, ਉਪਟ੍ਠਿਤਾ ਸਤਿ ਅਸਮ੍ਮੁਟ੍ਠਾ, ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਕਾਯੋ ਅਸਾਰਦ੍ਧੋ, ਸਮਾਹਿਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਏਕਗ੍ਗਂ, ਠਿਤੋਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਵਂਭੂਤੋ ‘ਆਤਾਪੀ ਓਤ੍ਤਾਪੀ ਸਤਤਂ ਸਮਿਤਂ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

‘‘ਨਿਸਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਚੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਭਿਜ੍ਝਾਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਵਿਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਂ… ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਂ… ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਪਹੀਨਾ ਹੋਤਿ, ਆਰਦ੍ਧਂ ਹੋਤਿ ਵੀਰਿਯਂ ਅਸਲ੍ਲੀਨਂ, ਉਪਟ੍ਠਿਤਾ ਸਤਿ ਅਸਮ੍ਮੁਟ੍ਠਾ, ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਕਾਯੋ ਅਸਾਰਦ੍ਧੋ, ਸਮਾਹਿਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਏਕਗ੍ਗਂ, ਨਿਸਿਨ੍ਨੋਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਵਂਭੂਤੋ ‘ਆਤਾਪੀ ਓਤ੍ਤਾਪੀ ਸਤਤਂ ਸਮਿਤਂ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

‘‘ਸਯਾਨਸ੍ਸ ਚੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਜਾਗਰਸ੍ਸ ਅਭਿਜ੍ਝਾਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਵਿਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਂ… ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਂ… ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਪਹੀਨਾ ਹੋਤਿ, ਆਰਦ੍ਧਂ ਹੋਤਿ ਵੀਰਿਯਂ ਅਸਲ੍ਲੀਨਂ, ਉਪਟ੍ਠਿਤਾ ਸਤਿ ਅਸਮ੍ਮੁਟ੍ਠਾ, ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਕਾਯੋ ਅਸਾਰਦ੍ਧੋ, ਸਮਾਹਿਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਏਕਗ੍ਗਂ, ਸਯਾਨੋਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਜਾਗਰੋ ਏਵਂਭੂਤੋ ‘ਆਤਾਪੀ ਓਤ੍ਤਾਪੀ ਸਤਤਂ ਸਮਿਤਂ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ।

‘‘ਯਤਂ [ਯਥਾ (ਕ॰) ਇਤਿਵੁ॰ ੧੧੧] ਚਰੇ ਯਤਂ [ਯਥਾ (ਕ॰) ਇਤਿਵੁ॰ ੧੧੧] ਤਿਟ੍ਠੇ, ਯਤਂ [ਯਥਾ (ਕ॰) ਇਤਿਵੁ॰ ੧੧੧] ਅਚ੍ਛੇ ਯਤਂ [ਯਥਾ (ਕ॰) ਇਤਿਵੁ॰ ੧੧੧] ਸਯੇ।
ਯਤਂ [ਯਥਾ (ਕ॰) ਇਤਿਵੁ॰ ੧੧੧] ਸਮਿਞ੍ਜਯੇ [ਸਮ੍ਮਿਞ੍ਜਯੇ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਭਿਕ੍ਖੁ, ਯਤਮੇਨਂ [ਯਤਮੇਵ ਨਂ (ਸੀ॰), ਯਤਮੇਤਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰), ਯਤਮੇਵ (?)] ਪਸਾਰਯੇ॥

‘‘ਉਦ੍ਧਂ ਤਿਰਿਯਂ ਅਪਾਚੀਨਂ, ਯਾਵਤਾ ਜਗਤੋ ਗਤਿ।
ਸਮਵੇਕ੍ਖਿਤਾ ਚ ਧਮ੍ਮਾਨਂ, ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਉਦਯਬ੍ਬਯਂ॥

‘‘ਚੇਤੋਸਮਥਸਾਮੀਚਿਂ, ਸਿਕ੍ਖਮਾਨਂ ਸਦਾ ਸਤਂ।
ਸਤਤਂ ਪਹਿਤਤ੍ਤੋਤਿ, ਆਹੁ ਭਿਕ੍ਖੁਂ ਤਥਾਵਿਧ’’ਨ੍ਤਿ॥ ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਪਧਾਨਸੁਤ੍ਤਂ

੧੩. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਪਾਪਕਾਨਂ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯ ਛਨ੍ਦਂ ਜਨੇਤਿ ਵਾਯਮਤਿ ਵੀਰਿਯਂ ਆਰਭਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਪਦਹਤਿ; ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਪਾਪਕਾਨਂ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਹਾਨਾਯ ਛਨ੍ਦਂ ਜਨੇਤਿ ਵਾਯਮਤਿ ਵੀਰਿਯਂ ਆਰਭਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਪਦਹਤਿ; ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦਾਯ ਛਨ੍ਦਂ ਜਨੇਤਿ ਵਾਯਮਤਿ ਵੀਰਿਯਂ ਆਰਭਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਪਦਹਤਿ; ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਠਿਤਿਯਾ ਅਸਮ੍ਮੋਸਾਯ ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯ ਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯ ਭਾਵਨਾਯ ਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਛਨ੍ਦਂ ਜਨੇਤਿ ਵਾਯਮਤਿ ਵੀਰਿਯਂ ਆਰਭਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਪਦਹਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾਨੀ’’ਤਿ।

‘‘ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾ ਮਾਰਧੇਯ੍ਯਾਭਿਭੂਤਾ,
ਤੇ ਅਸਿਤਾ ਜਾਤਿਮਰਣਭਯਸ੍ਸ ਪਾਰਗੂ।
ਤੇ ਤੁਸਿਤਾ ਜੇਤ੍ਵਾ ਮਾਰਂ ਸਵਾਹਿਨਿਂ [ਸਵਾਹਨਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰ ਕ॰)] ਤੇ ਅਨੇਜਾ,
ਸਬ੍ਬਂ ਨਮੁਚਿਬਲਂ ਉਪਾਤਿਵਤ੍ਤਾ ਤੇ ਸੁਖਿਤਾ’’ਤਿ॥ ਤਤਿਯਂ।

੪. ਸਂਵਰਸੁਤ੍ਤਂ

੧੪. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਧਾਨਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਸਂਵਰਪ੍ਪਧਾਨਂ, ਪਹਾਨਪ੍ਪਧਾਨਂ, ਭਾਵਨਾਪ੍ਪਧਾਨਂ, ਅਨੁਰਕ੍ਖਣਾਪ੍ਪਧਾਨਂ। ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਂਵਰਪ੍ਪਧਾਨਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਰੂਪਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹੀ ਹੋਤਿ ਨਾਨੁਬ੍ਯਞ੍ਜਨਗ੍ਗਾਹੀ। ਯਤ੍ਵਾਧਿਕਰਣਮੇਨਂ ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਸਂਵੁਤਂ ਵਿਹਰਨ੍ਤਂ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਾ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨ੍ਵਾਸ੍ਸਵੇਯ੍ਯੁਂ , ਤਸ੍ਸ ਸਂਵਰਾਯ ਪਟਿਪ੍ਜ੍ਜਤਿ, ਰਕ੍ਖਤਿ ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਸਂਵਰਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਸੋਤੇਨ ਸਦ੍ਦਂ ਸੁਤ੍ਵਾ… ਘਾਨੇਨ ਗਨ੍ਧਂ ਘਾਯਿਤ੍ਵਾ… ਜਿਵ੍ਹਾਯ ਰਸਂ ਸਾਯਿਤ੍ਵਾ… ਕਾਯੇਨ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਂ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ… ਮਨਸਾ ਧਮ੍ਮਂ ਵਿਞ੍ਞਾਯ ਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹੀ ਹੋਤਿ ਨਾਨੁਬ੍ਯਞ੍ਜਨਗ੍ਗਾਹੀ, ਯਤ੍ਵਾਧਿਕਰਣਮੇਨਂ ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਸਂਵੁਤਂ ਵਿਹਰਨ੍ਤਂ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਾ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨ੍ਵਾਸ੍ਸਵੇਯ੍ਯੁਂ, ਤਸ੍ਸ ਸਂਵਰਾਯ ਪਟਿਪ੍ਜ੍ਜਤਿ, ਰਕ੍ਖਤਿ ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਸਂਵਰਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਂਵਰਪ੍ਪਧਾਨਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਹਾਨਪ੍ਪਧਾਨਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਂ ਨਾਧਿਵਾਸੇਤਿ ਪਜਹਤਿ ਵਿਨੋਦੇਤਿ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ ਅਨਭਾਵਂ ਗਮੇਤਿ; ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਂ…ਪੇ॰… ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਂ…ਪੇ॰… ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਪਾਪਕੇ ਅਕੁਸਲੇ ਧਮ੍ਮੇ ਨਾਧਿਵਾਸੇਤਿ ਪਜਹਤਿ ਵਿਨੋਦੇਤਿ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ ਅਨਭਾਵਂ ਗਮੇਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਹਾਨਪ੍ਪਧਾਨਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਾਵਨਾਪ੍ਪਧਾਨਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਂ ਭਾਵੇਤਿ ਵਿਵੇਕਨਿਸ੍ਸਿਤਂ ਵਿਰਾਗਨਿਸ੍ਸਿਤਂ ਨਿਰੋਧਨਿਸ੍ਸਿਤਂ ਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗਪਰਿਣਾਮਿਂ, ਧਮ੍ਮਵਿਚਯਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਂ ਭਾਵੇਤਿ… ਵੀਰਿਯਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਂ ਭਾਵੇਤਿ…

ਪੀਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੰ ਭਾਵੇਤਿ... ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੰ ਭਾਵੇਤਿ... ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੰ ਭਾਵੇਤਿ... ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੰ ਭਾਵੇਤਿ ਵਿਵੇਕਨਿਸ੍ਸਿਤੰ ਵਿਰਾਗਨਿਸ੍ਸਿਤੰ ਨਿਰੋਧਨਿਸ੍ਸਿਤੰ ਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗਪਰਿਣਾਮਿੰ। ਇਦੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਾਵਨਾਪ੍ਪਧਾਨੰ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨੁਰਕ੍ਖਣਾਪ੍ਪਧਾਨੰ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਭਦ੍ਦਕੰ ਸਮਾਧਿਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਅਨੁਰਕ੍ਖਤਿ ਅਟ੍ਠਿਕਸਞ੍ਞੰ ਪੁਲਵਕਸਞ੍ਞੰ ਵਿਨੀਲਕਸਞ੍ਞੰ ਵਿਚ੍ਛਿਦ੍ਦਕਸਞ੍ਞੰ ਉਦ੍ਧੁਮਾਤਕਸਞ੍ਞੰ। ਇਦੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨੁਰਕ੍ਖਣਾਪ੍ਪਧਾਨੰ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਧਾਨਾਨੀ’’ਤਿ।

‘‘ਸੰਵਰੋ ਚ ਪਹਾਨਞ੍ਚ, ਭਾਵਨਾ ਅਨੁਰਕ੍ਖਣਾ।
ਏਤੇ ਪਧਾਨਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ, ਦੇਸਿਤਾਦਿਚ੍ਚਬਨ੍ਧੁਨਾ।
ਯੇਹਿ ਭਿਕ੍ਖੁ ਇਧਾਤਾਪੀ, ਖਯੰ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਾਪੁਣੇ’’ਤਿ॥ ਚਤੁਤ੍ਥੰ।

੫. ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸੁਤ੍ਤੰ

੧੫. ‘‘ਚਤਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਗ੍ਗਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯੋ। ਕਤਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ? ਏਤਦਗ੍ਗੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤ੍ਤਭਾਵੀਨੰ ਯਦਿਦੰ – ਰਾਹੁ ਅਸੁਰਿਨ੍ਦੋ। ਏਤਦਗ੍ਗੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਮਭੋਗੀਨੰ ਯਦਿਦੰ – ਰਾਜਾ ਮਨ੍ਧਾਤਾ। ਏਤਦਗ੍ਗੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਾਨੰ ਯਦਿਦੰ – ਮਾਰੋ ਪਾਪਿਮਾ। ਸਦੇਵਕੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕੇ ਸਮਾਰਕੇ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕੇ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਤਥਾਗਤੋ ਅਗ੍ਗਮਕ੍ਖਾਯਤਿ ਅਰਹੰ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ। ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਅਗ੍ਗਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯੋ’’ਤਿ।

‘‘ਰਾਹੁਗ੍ਗੰ ਅਤ੍ਤਭਾਵੀਨੰ, ਮਨ੍ਧਾਤਾ ਕਾਮਭੋਗਿਨੰ।
ਮਾਰੋ ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਾਨੰ, ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਯਸਸਾ ਜਲੰ॥

‘‘ਉਦ੍ਧੰ ਤਿਰਿਯੰ ਅਪਾਚੀਨੰ, ਯਾਵਤਾ ਜਗਤੋ ਗਤਿ।
ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ, ਬੁਦ੍ਧੋ ਅਗ੍ਗੋ ਪਵੁਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ॥ ਪਞ੍ਚਮੰ।

੬. ਸੋਖੁਮ੍ਮਸੁਤ੍ਤੰ

੧੬. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੋਖੁਮ੍ਮਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਰੂਪਸੋਖੁਮ੍ਮੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ ਪਰਮੇਨ; ਤੇਨ ਚ ਰੂਪਸੋਖੁਮ੍ਮੇਨ ਅਞ੍ਞੰ ਰੂਪਸੋਖੁਮ੍ਮੰ ਉਤ੍ਤਰਿਤਰੰ ਵਾ ਪਣੀਤਤਰੰ ਵਾ ਨ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ; ਤੇਨ ਚ ਰੂਪਸੋਖੁਮ੍ਮੇਨ ਅਞ੍ਞੰ ਰੂਪਸੋਖੁਮ੍ਮੰ ਉਤ੍ਤਰਿਤਰੰ ਵਾ ਪਣੀਤਤਰੰ ਵਾ ਨ ਪਤ੍ਥੇਤਿ। ਵੇਦਨਾਸੋਖੁਮ੍ਮੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ ਪਰਮੇਨ; ਤੇਨ ਚ ਵੇਦਨਾਸੋਖੁਮ੍ਮੇਨ ਅਞ੍ਞੰ ਵੇਦਨਾਸੋਖੁਮ੍ਮੰ ਉਤ੍ਤਰਿਤਰੰ ਵਾ ਪਣੀਤਤਰੰ ਵਾ ਨ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ; ਤੇਨ ਚ ਵੇਦਨਾਸੋਖੁਮ੍ਮੇਨ ਅਞ੍ਞੰ ਵੇਦਨਾਸੋਖੁਮ੍ਮੰ ਉਤ੍ਤਰਿਤਰੰ ਵਾ ਪਣੀਤਤਰੰ ਵਾ ਨ ਪਤ੍ਥੇਤਿ। ਸਞ੍ਞਾਸੋਖੁਮ੍ਮੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ ਪਰਮੇਨ; ਤੇਨ ਚ ਸਞ੍ਞਾਸੋਖੁਮ੍ਮੇਨ ਅਞ੍ਞੰ ਸਞ੍ਞਾਸੋਖੁਮ੍ਮੰ ਉਤ੍ਤਰਿਤਰੰ ਵਾ ਪਣੀਤਤਰੰ ਵਾ ਨ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ; ਤੇਨ ਚ ਸਞ੍ਞਾਸੋਖੁਮ੍ਮੇਨ ਅਞ੍ਞੰ ਸਞ੍ਞਾਸੋਖੁਮ੍ਮੰ ਉਤ੍ਤਰਿਤਰੰ ਵਾ ਪਣੀਤਤਰੰ ਵਾ ਨ ਪਤ੍ਥੇਤਿ। ਸਙ੍ਖਾਰਸੋਖੁਮ੍ਮੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ ਪਰਮੇਨ; ਤੇਨ ਚ ਸਙ੍ਖਾਰਸੋਖੁਮ੍ਮੇਨ ਅਞ੍ਞੰ ਸਙ੍ਖਾਰਸੋਖੁਮ੍ਮੰ ਉਤ੍ਤਰਿਤਰੰ ਵਾ ਪਣੀਤਤਰੰ ਵਾ ਨ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ; ਤੇਨ ਚ ਸਙ੍ਖਾਰਸੋਖੁਮ੍ਮੇਨ ਅਞ੍ਞੰ ਸਙ੍ਖਾਰਸੋਖੁਮ੍ਮੰ ਉਤ੍ਤਰਿਤਰੰ ਵਾ ਪਣੀਤਤਰੰ ਵਾ ਨ ਪਤ੍ਥੇਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸੋਖੁਮ੍ਮਾਨੀ’’ਤਿ।

‘‘ਰੂਪਸੋਖੁਮ੍ਮਤੰ ਞਤ੍ਵਾ, ਵੇਦਨਾਨਞ੍ਚ ਸਮ੍ਭਵੰ।
ਸਞ੍ਞਾ ਯਤੋ ਸਮੁਦੇਤਿ, ਅਤ੍ਥੰ ਗਚ੍ਛਤਿ ਯਤ੍ਥ ਚ।
ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਪਰਤੋ ਞਤ੍ਵਾ, ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਨੋ ਚ ਅਤ੍ਤਤੋ॥

‘‘ਸ ਵੇ ਸਮ੍ਮਦ੍ਦਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਸਨ੍ਤੋ ਸਨ੍ਤਿਪਦੇ ਰਤੋ।
ਧਾਰੇਤਿ ਅਨ੍ਤਿਮਂ ਦੇਹਂ, ਜੇਤ੍ਵਾ ਮਾਰਂ ਸਵਾਹਿਨਿ’’ਨ੍ਤਿ॥ ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਪਠਮਅਗਤਿਸੁਤ੍ਤਂ

੧੭. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਗਤਿਗਮਨਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਛਨ੍ਦਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਦੋਸਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਮੋਹਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਭਯਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਗਤਿਗਮਨਾਨੀ’’ਤਿ।

‘‘ਛਨ੍ਦਾ ਦੋਸਾ ਭਯਾ ਮੋਹਾ, ਯੋ ਧਮ੍ਮਂ ਅਤਿਵਤ੍ਤਤਿ।
ਨਿਹੀਯਤਿ ਤਸ੍ਸ ਯਸੋ, ਕਾਲ਼ਪਕ੍ਖੇਵ ਚਨ੍ਦਿਮਾ’’ਤਿ॥ ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਦੁਤਿਯਅਗਤਿਸੁਤ੍ਤਂ

੧੮. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਾਗਤਿਗਮਨਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਨ ਛਨ੍ਦਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨ ਦੋਸਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨ ਮੋਹਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨ ਭਯਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਨਾਗਤਿਗਮਨਾਨੀ’’ਤਿ।

‘‘ਛਨ੍ਦਾ ਦੋਸਾ ਭਯਾ ਮੋਹਾ, ਯੋ ਧਮ੍ਮਂ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਤਿ।
ਆਪੂਰਤਿ ਤਸ੍ਸ ਯਸੋ, ਸੁਕ੍ਕਪਕ੍ਖੇਵ ਚਨ੍ਦਿਮਾ’’ਤਿ॥ ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਤਤਿਯਅਗਤਿਸੁਤ੍ਤਂ

੧੯. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਗਤਿਗਮਨਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਛਨ੍ਦਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ , ਦੋਸਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਮੋਹਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਭਯਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਗਤਿਗਮਨਾਨਿ।

‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਾਗਤਿਗਮਨਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਨ ਛਨ੍ਦਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨ ਦੋਸਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨ ਮੋਹਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨ ਭਯਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਨਾਗਤਿਗਮਨਾਨੀ’’ਤਿ।

‘‘ਛਨ੍ਦਾ ਦੋਸਾ ਭਯਾ ਮੋਹਾ, ਯੋ ਧਮ੍ਮਂ ਅਤਿਵਤ੍ਤਤਿ।
ਨਿਹੀਯਤਿ ਤਸ੍ਸ ਯਸੋ, ਕਾਲ਼ਪਕ੍ਖੇਵ ਚਨ੍ਦਿਮਾ॥

‘‘ਛਨ੍ਦਾ ਦੋਸਾ ਭਯਾ ਮੋਹਾ, ਯੋ ਧਮ੍ਮਂ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਤਿ।
ਆਪੂਰਤਿ ਤਸ੍ਸ ਯਸੋ, ਸੁਕ੍ਕਪਕ੍ਖੇਵ ਚਨ੍ਦਿਮਾ’’ਤਿ॥ ਨਵਮਂ।

੧੦. ਭਤ੍ਤੁਦ੍ਦੇਸਕਸੁਤ੍ਤਂ

੨੦. ‘‘ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਤ੍ਤੁਦ੍ਦੇਸਕੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਛਨ੍ਦਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਦੋਸਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਮੋਹਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਭਯਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਤ੍ਤੁਦ੍ਦੇਸਕੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ।

‘‘ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਤ੍ਤੁਦ੍ਦੇਸਕੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਨ ਛਨ੍ਦਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨ ਦੋਸਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨ ਮੋਹਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨ ਭਯਾਗਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਤ੍ਤੁਦ੍ਦੇਸਕੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ’’ਤਿ।

‘‘ਯੇ ਕੇਚਿ ਕਾਮੇਸੁ ਅਸਞ੍ਞਤਾ ਜਨਾ,
ਅਧਮ੍ਮਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਅਧਮ੍ਮਗਾਰਵਾ।
ਛਨ੍ਦਾ ਦੋਸਾ ਮੋਹਾ ਚ ਭਯਾ ਗਾਮਿਨੋ [ਛਨ੍ਦਾ ਚ ਦੋਸਾ ਚ ਭਯਾ ਚ ਗਾਮਿਨੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ)],
ਪਰਿਸਾਕਸਟੋ [ਪਰਿਸਕ੍ਕਸਾਵੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਚ ਪਨੇਸ ਵੁਚ੍ਚਤਿ॥

‘‘ਏਵਞ੍ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਸਮਣੇਨ ਜਾਨਤਾ,
ਤਸ੍ਮਾ ਹਿ ਤੇ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾ ਪਸਂਸਿਯਾ।
ਧਮ੍ਮੇ ਠਿਤਾ ਯੇ ਨ ਕਰੋਨ੍ਤਿ ਪਾਪਕਂ,
ਨ ਛਨ੍ਦਾ ਨ ਦੋਸਾ ਨ ਮੋਹਾ ਨ ਭਯਾ ਚ ਗਾਮਿਨੋ [ਨ ਛਨ੍ਦਦੋਸਾ ਨ ਭਯਾ ਚ ਗਾਮਿਨੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)]।
‘‘ਪਰਿਸਾਯ ਮਣ੍ਡੋ ਚ ਪਨੇਸ ਵੁਚ੍ਚਤਿ,
ਏਵਞ੍ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਸਮਣੇਨ ਜਾਨਤਾ’’ਤਿ॥ ਦਸਮਂ।

ਚਰਵਗ੍ਗੋ ਦੁਤਿਯੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਚਰਂ ਸੀਲਂ ਪਧਾਨਾਨਿ, ਸਂਵਰਂ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚਮਂ।
ਸੋਖੁਮ੍ਮਂ ਤਯੋ ਅਗਤੀ, ਭਤ੍ਤੁਦ੍ਦੇਸੇਨ ਤੇ ਦਸਾਤਿ॥

੩. ਉਰੁਵੇਲਵਗ੍ਗੋ

੧. ਪਠਮਉਰੁਵੇਲਸੁਤ੍ਤੰ

੨੧. ਏਵੰ ਮੇ ਸੁਤੰ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੭੩ ਆਗਤੰ] – ਏਕੰ ਸਮਯੰ ਭਗਵਾ ਸਾਵਤ੍ਥਿਯੰ ਵਿਹਰਤਿ ਜੇਤਵਨੇ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕਸ੍ਸ ਆਰਾਮੇ। ਤਤ੍ਰ ਖੋ ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ''ਭਿਕ੍ਖਵੋ''ਤਿ। ''ਭਦਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁੰ। ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਏਕਮਿਦਾਹੰ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਯੰ ਉਰੁਵੇਲਾਯੰ ਵਿਹਰਾਮਿ ਨਜ੍ਜਾ ਨੇਰਞ੍ਜਰਾਯ ਤੀਰੇ ਅਜਪਾਲਨਿਗ੍ਰੋਧੇ ਪਠਮਾਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ। ਤਸ੍ਸ ਮਯ੍ਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਹੋਗਤਸ੍ਸ ਪਟਿਸਲ੍ਲੀਨਸ੍ਸ ਏਵੰ ਚੇਤਸੋ ਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕੋ ਉਦਪਾਦਿ – 'ਦੁਕ੍ਖੰ ਖੋ ਅਗਾਰਵੋ ਵਿਹਰਤਿ ਅਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸੋ। ਕਿੰ ਨੁ ਖੋ ਅਹੰ ਸਮਣੰ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੰ ਵਾ ਸਕ੍ਕਤ੍ਵਾ ਗਰੁੰ ਕਤ੍ਵਾ [ਗਰੁਕਤ੍ਵਾ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿ?

''ਤਸ੍ਸ ਮਯ੍ਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਤਦਹੋਸਿ – ਅਪਰਿਪੂਰਸ੍ਸ ਖੋ ਅਹੰ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਅਞ੍ਞੰ ਸਮਣੰ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੰ ਵਾ ਸਕ੍ਕਤ੍ਵਾ ਗਰੁੰ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯੰ। ਨ ਖੋ ਪਨਾਹੰ ਪਸ੍ਸਾਮਿ ਸਦੇਵਕੇ ਲੋਕੇ ਸਮਾਰਕੇ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕੇ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਅਞ੍ਞੰ ਸਮਣੰ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੰ ਵਾ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨਤਰੰ, ਯਮਹੰ ਸਕ੍ਕਤ੍ਵਾ ਗਰੁੰ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯੰ।

''ਅਪਰਿਪੂਰਸ੍ਸ ਖੋ ਅਹੰ ਸਮਾਧਿਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਅਞ੍ਞੰ ਸਮਣੰ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੰ ਵਾ ਸਕ੍ਕਤ੍ਵਾ ਗਰੁੰ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯੰ। ਨ ਖੋ ਪਨਾਹੰ ਪਸ੍ਸਾਮਿ ਸਦੇਵਕੇ ਲੋਕੇ ਸਮਾਰਕੇ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕੇ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਅਞ੍ਞੰ ਸਮਣੰ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੰ ਵਾ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨਤਰੰ, ਯਮਹੰ ਸਕ੍ਕਤ੍ਵਾ ਗਰੁੰ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯੰ।

''ਅਪਰਿਪੂਰਸ੍ਸ ਖੋ ਅਹੰ ਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਅਞ੍ਞੰ ਸਮਣੰ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੰ ਵਾ ਸਕ੍ਕਤ੍ਵਾ ਗਰੁੰ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯੰ। ਨ ਖੋ ਪਨਾਹੰ ਪਸ੍ਸਾਮਿ ਸਦੇਵਕੇ ਲੋਕੇ ਸਮਾਰਕੇ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕੇ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਅਞ੍ਞੰ ਸਮਣੰ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੰ ਵਾ ਅਤ੍ਤਨਾ ਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਨ੍ਨਤਰੰ, ਯਮਹੰ ਸਕ੍ਕਤ੍ਵਾ ਗਰੁੰ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯੰ।

''ਅਪਰਿਪੂਰਸ੍ਸ ਖੋ ਅਹੰ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਅਞ੍ਞੰ ਸਮਣੰ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੰ ਵਾ ਸਕ੍ਕਤ੍ਵਾ ਗਰੁੰ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯੰ। ਨ ਖੋ ਪਨਾਹੰ ਪਸ੍ਸਾਮਿ ਸਦੇਵਕੇ ਲੋਕੇ ਸਮਾਰਕੇ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕੇ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਅਞ੍ਞੰ ਸਮਣੰ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੰ ਵਾ ਅਤ੍ਤਨਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨਤਰੰ, ਯਮਹੰ ਸਕ੍ਕਤ੍ਵਾ ਗਰੁੰ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿ।

''ਤਸ੍ਸ ਮਯ੍ਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਤਦਹੋਸਿ – 'ਯਂਨੂਨਾਹੰ ਯ੍ਵਾਯੰ [ਯੋਪਾਯੰ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰)] ਧਮ੍ਮੋ ਮਯਾ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਤਮੇਵ ਧਮ੍ਮੰ ਸਕ੍ਕਤ੍ਵਾ ਗਰੁੰ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿ।

''ਅਥ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਸਹਮ੍ਪਤਿ ਮਮ ਚੇਤਸਾ ਚੇਤੋਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕਮਞ੍ਞਾਯ – ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਨਾਮ ਬਲਵਾ ਪੁਰਿਸੋ ਸਮਿਞ੍ਜਿਤੰ [ਸਮ੍ਮਿਞ੍ਜਿਤੰ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰)] ਵਾ ਬਾਹੰ ਪਸਾਰੇਯ੍ਯ, ਪਸਾਰਿਤੰ ਵਾ ਬਾਹੰ ਸਮਿਞ੍ਜੇਯ੍ਯ, ਏਵਮੇਵੰ –

ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਅਨ੍ਤਰਹਿਤੋ ਮਮ ਪੁਰਤੋ ਪਾਤੁਰਹੋਸਿ। ਅਥ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਸਹਮ੍ਪਤਿ ਏਕੰਸਂ ਉਤ੍ਤਰਾਸਙ੍ਗਂ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਦਕ੍ਖਿਣਂ ਜਾਣੁਮਣ੍ਡਲਂ ਪਥਵਿਯਂ ਨਿਹਨ੍ਤ੍ਵਾ ਯੇਨਾਹਂ ਤੇਨਞ੍ਜਲਿਂ ਪਣਾਮੇਤ੍ਵਾ ਮਂ ਏਤਦਵੋਚ – 'ਏਵਮੇਤਂ ਭਗਵਾ, ਏਵਮੇਤਂ ਸੁਗਤ! ਯੇਪਿ ਤੇ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਹੇਸੁਂ ਅਤੀਤਮਦ੍ਧਾਨਂ ਅਰਹਨ੍ਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ ਤੇਪਿ ਭਗਵਨ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਂਯੇਵ ਸਕ੍ਕਤ੍ਵਾ ਗਰੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰਿਂਸੁ; ਯੇਪਿ ਤੇ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਅਨਾਗਤਮਦ੍ਧਾਨਂ ਅਰਹਨ੍ਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ ਤੇਪਿ ਭਗਵਨ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਂਯੇਵ ਸਕ੍ਕਤ੍ਵਾ ਗਰੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ; ਭਗਵਾਪਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਏਤਰਹਿ ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਧਮ੍ਮਂਯੇਵ ਸਕ੍ਕਤ੍ਵਾ ਗਰੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰਤੂ'''ਤਿ। ਇਦਮਵੋਚ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਸਹਮ੍ਪਤਿ। ਇਦਂ ਵਤ੍ਵਾ ਅਥਾਪਰਂ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਯੇ ਚ ਅਤੀਤਾ [ਯੇ ਚਬ੍ਭਤੀਤਾ (ਸੀ॰ ਪੀ॰ ਕ॰)] ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ, ਯੇ ਚ ਬੁਦ੍ਧਾ ਅਨਾਗਤਾ।
ਯੋ ਚੇਤਰਹਿ ਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ, ਬਹੂਨਂ [ਬਹੁਨ੍ਨਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰) ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੭੩] ਸੋਕਨਾਸਨੋ॥

''ਸਬ੍ਬੇ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁਨੋ, ਵਿਹਂਸੁ [ਵਿਹਰਿਂਸੁ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ ਚ।
ਅਥੋਪਿ ਵਿਹਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਏਸਾ ਬੁਦ੍ਧਾਨ ਧਮ੍ਮਤਾ॥

''ਤਸ੍ਮਾ ਹਿ ਅਤ੍ਤਕਾਮੇਨ [ਅਤ੍ਥਕਾਮੇਨ (ਸੀ॰ ਕ॰)], ਮਹਤ੍ਤਮਭਿਕਙ੍ਖਤਾ।
ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੋ ਗਰੁਕਾਤਬ੍ਬੋ, ਸਰਂ ਬੁਦ੍ਧਾਨ ਸਾਸਨ''ਨ੍ਤਿ॥

''ਇਦਮਵੋਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਸਹਮ੍ਪਤਿ। ਇਦਂ ਵਤ੍ਵਾ ਮਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਪਦਕ੍ਖਿਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥੇਵਨ੍ਤਰਧਾਯਿ। ਅਥ ਖ੍ਵਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਚ ਅਜ੍ਝੇਸਨਂ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚ ਪਤਿਰੂਪਂ ਯ੍ਵਾਯਂ [ਯੋਪਾਯਂ (ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ)] ਧਮ੍ਮੋ ਮਯਾ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਤਮੇਵ ਧਮ੍ਮਂ ਸਕ੍ਕਤ੍ਵਾ ਗਰੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਾਸਿਂ। ਯਤੋ ਚ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਙ੍ਘੋਪਿ ਮਹਤ੍ਤੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਅਥ ਮੇ ਸਙ੍ਘੇਪਿ ਗਾਰਵੋ''ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਦੁਤਿਯਉਰੁਵੇਲਸੁਤ੍ਤਂ

੨੨. ''ਏਕਮਿਦਾਹਂ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਯਂ ਉਰੁਵੇਲਾਯਂ ਵਿਹਰਾਮਿ ਨਜ੍ਜਾ ਨੇਰਞ੍ਜਰਾਯ ਤੀਰੇ ਅਜਪਾਲਨਿਗ੍ਰੋਧੇ ਪਠਮਾਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ। ਅਥ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਬਹੁਲਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਜਿਣ੍ਣਾ ਵੁਦ੍ਧਾ ਮਹਲ੍ਲਕਾ ਅਦ੍ਧਗਤਾ ਵਯੋਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਯੇਨਾਹਂ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿਂਸੁ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਮਯਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮੋਦਿਂਸੁ। ਸਮ੍ਮੋਦਨੀਯਂ ਕਥਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਵੀਤਿਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿਂਸੁ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੇ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਮਂ ਏਤਦਵੋਚੁਂ – 'ਸੁਤਂ ਨੇਤਂ [ਮੇਤਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰)], ਭੋ ਗੋਤਮ – ਨ ਸਮਣੋ ਗੋਤਮੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇ ਜਿਣ੍ਣੇ ਵੁਦ੍ਧੇ ਮਹਲ੍ਲਕੇ ਅਦ੍ਧਗਤੇ ਵਯੋਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤੇ ਅਭਿਵਾਦੇਤਿ ਵਾ ਪਚ੍ਚੁਟ੍ਠੇਤਿ ਵਾ ਆਸਨੇਨ ਵਾ ਨਿਮਨ੍ਤੇਤੀਤਿ। ਤਯਿਦਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਤਥੇਵ। ਨ ਹਿ ਭਵਂ ਗੋਤਮੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇ ਜਿਣ੍ਣੇ ਵੁਦ੍ਧੇ ਮਹਲ੍ਲਕੇ ਅਦ੍ਧਗਤੇ ਵਯੋਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤੇ ਅਭਿਵਾਦੇਤਿ ਵਾ ਪਚ੍ਚੁਟ੍ਠੇਤਿ ਵਾ ਆਸਨੇਨ ਵਾ ਨਿਮਨ੍ਤੇਤਿ। ਤਯਿਦਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਨ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਮੇਵਾ'''ਤਿ।

''ਤਸ੍ਸ ਮਯ੍ਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਤਦਹੋਸਿ – 'ਨਯਿਮੇ [ਨ ਵਤ ਮੇ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਨ ਚਯਿਮੇ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰), ਨ ਵਤਿਮੇ (?)] ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ ਜਾਨਨ੍ਤਿ ਥੇਰਂ ਵਾ ਥੇਰਕਰਣੇ ਵਾ ਧਮ੍ਮੇ'ਤਿ। ਵੁਦ੍ਧੋ ਚੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਹੋਤਿ ਆਸੀਤਿਕੋ ਵਾ ਨਾਵੁਤਿਕੋ ਵਾ ਵਸ੍ਸਸਤਿਕੋ ਵਾ ਜਾਤਿਯਾ। ਸੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਕਾਲਵਾਦੀ ਅਭੂਤਵਾਦੀ ਅਨਤ੍ਥਵਾਦੀ ਅਧਮ੍ਮਵਾਦੀ ਅਵਿਨਯਵਾਦੀ, ਅਨਿਧਾਨਵਤਿਂ ਵਾਚਂ ਭਾਸਿਤਾ ਅਕਾਲੇਨ ਅਨਪਦੇਸਂ ਅਪਰਿਯਨ੍ਤਵਤਿਂ ਅਨਤ੍ਥਸਂਹਿਤਂ। ਅਥ ਖੋ ਸੋ 'ਬਾਲੋ ਥੇਰੋ'ਤ੍ਵੇਵ [ਤੇਵ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਸਙ੍ਖਂ ਗਚ੍ਛਤਿ।

‘‘ਦਹਰੋ ਚੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਹੋਤਿ ਯੁਵਾ ਸੁਸੁਕਾਲਕੇਸੋ ਭਦ੍ਰੇਨ ਯੋਬ੍ਬਨੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਠਮੇਨ ਵਯਸਾ । ਸੋ ਚ ਹੋਤਿ ਕਾਲਵਾਦੀ ਭੂਤਵਾਦੀ ਅਤ੍ਥਵਾਦੀ ਧਮ੍ਮਵਾਦੀ ਵਿਨਯਵਾਦੀ ਨਿਧਾਨਵਤਿਂ ਵਾਚਂ ਭਾਸਿਤਾ ਕਾਲੇਨ ਸਾਪਦੇਸਂ ਪਰਿਯਨ੍ਤਵਤਿਂ ਅਤ੍ਥਸਂਹਿਤਂ। ਅਥ ਖੋ ਸੋ ‘ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਥੇਰੋ’ਤ੍ਵੇਵ ਸਙ੍ਖਂ ਗਚ੍ਛਤਿ।

‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਥੇਰਕਰਣਾ ਧਮ੍ਮਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ, ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰਸਂਵੁਤੋ ਵਿਹਰਤਿ ਆਚਾਰਗੋਚਰਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਣੁਮਤ੍ਤੇਸੁ ਵਜ੍ਜੇਸੁ ਭਯਦਸ੍ਸਾਵੀ, ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ, ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਹੋਤਿ ਸੁਤਧਰੋ ਸੁਤਸਨ੍ਨਿਚਯੋ, ਯੇ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਆਦਿਕਲਜਾਣਾ ਮਜ੍ਝੇਕਲਜਾਣਾ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲਜਾਣਾ ਸਾਤ੍ਥਂ ਸਬਜਞ੍ਜਨਂ [ਸਾਤ੍ਥਾ ਸਬਜਞ੍ਜਨਾ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਕੇਵਲਪਰਿਪੁਣ੍ਣਂ [ਕੇਵਲਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ (ਸੀ॰)] ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਅਭਿਵਦਨ੍ਤਿ, ਤਥਾਰੂਪਾਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਾ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਧਾਤਾ [ਧਤਾ (ਸੀ॰ ਸਜਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਵਚਸਾ ਪਰਿਚਿਤਾ ਮਨਸਾਨੁਪੇਕ੍ਖਿਤਾ, ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸੁਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਾ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਝਾਨਾਨਂ ਆਭਿਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਾਨਂ ਨਿਕਾਮਲਾਭੀ ਹੋਤਿ ਅਕਿਚ੍ਛਲਾਭੀ ਅਕਸਿਰਲਾਭੀ, ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਥੇਰਕਰਣਾ ਧਮ੍ਮਾ’’ਤਿ।

‘‘ਯੋ ਉਦ੍ਧਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ, ਸਮ੍ਫਞ੍ਞ ਬਹੁ ਭਾਸਤਿ।
ਅਸਮਾਹਿਤਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ, ਅਸਦ੍ਧਮ੍ਮਰਤੋ ਮਗੋ।
ਆਰਾ ਸੋ ਥਾਵਰੇਯ੍ਯਮ੍ਹਾ, ਪਾਪਦਿਟ੍ਠਿ ਅਨਾਦਰੋ॥

‘‘ਯੋ ਚ ਸੀਲੇਨ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਸੁਤਵਾ ਪਟਿਭਾਨਵਾ।
ਸਞ੍ਞਤੋ ਧੀਰੋ ਧਮ੍ਮੇਸੁ [ਸਞ੍ਞਤੋ ਧੀਰਧਮ੍ਮੇਸੁ (ਸੀ॰), ਸਂਯੁਤ੍ਤੋ ਥਿਰਧਮ੍ਮੇਸੁ (ਸਜਾ॰ ਕਂ॰)], ਪਞ੍ਞਾਯਤ੍ਥਂ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ॥

‘‘ਪਾਰਗੂ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਨਂ, ਅਖਿਲੋ ਪਟਿਭਾਨਵਾ।
ਪਹੀਨਜਾਤਿਮਰਣੋ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਸ੍ਸ ਕੇਵਲੀ॥

‘‘ਤਮਹਂ ਵਦਾਮਿ ਥੇਰੋਤਿ, ਯਸ੍ਸ ਨੋ ਸਨ੍ਤਿ ਆਸਵਾ।
ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਸੋ ਥੇਰੋਤਿ ਪਵੁਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ॥ ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਲੋਕਸੁਤ੍ਤਂ

੨੩. ‘‘ਲੋਕੋ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ। ਲੋਕਸ੍ਮਾ ਤਥਾਗਤੋ ਵਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ। ਲੋਕਸਮੁਦਯੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ। ਲੋਕਸਮੁਦਯੋ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਪਹੀਨੋ। ਲੋਕਨਿਰੋਧੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ। ਲੋਕਨਿਰੋਧੋ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਤੋ। ਲੋਕਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ। ਲੋਕਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਭਾਵਿਤਾ।

‘‘ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ਸਮਾਰਕਸ੍ਸ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕਸ੍ਸ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਦਿਟ੍ਠਂ ਸੁਤਂ ਮੁਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਤਂ ਪਤ੍ਤਂ ਪਰਿਯੇਸਿਤਂ ਅਨੁਵਿਚਰਿਤਂ ਮਨਸਾ, ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਂ। ਤਸ੍ਮਾ ‘ਤਥਾਗਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

‘‘ਯਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਤ੍ਤਿਂ ਤਥਾਗਤੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਤਿ ਯਞ੍ਚ ਰਤ੍ਤਿਂ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ, ਯਂ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਅਨ੍ਤਰੇ ਭਾਸਤਿ ਲਪਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਤਿ ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਤਥੇਵ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਅਞ੍ਞਥਾ। ਤਸ੍ਮਾ ‘ਤਥਾਗਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

‘‘ਯਥਾਵਾਦੀ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੋ ਤਥਾਕਾਰੀ, ਯਥਾਕਾਰੀ ਤਥਾਵਾਦੀ। ਇਤਿ ਯਥਾਵਾਦੀ ਤਥਾਕਾਰੀ, ਯਥਾਕਾਰੀ ਤਥਾਵਾਦੀ। ਤਸ੍ਮਾ ‘ਤਥਾਗਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

‘‘ਸਦੇਵਕੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕੇ ਸਮਾਰਕੇ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕੇ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਤਥਾਗਤੋ ਅਭਿਭੂ ਅਨਭਿਭੂਤੋ ਅਞ੍ਞਦਤ੍ਥੁ ਦਸੋ ਵਸਵਤ੍ਤੀ। ਤਸ੍ਮਾ ‘ਤਥਾਗਤੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ’’।

‘‘ਸਬ੍ਬਂ ਲੋਕਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ, ਸਬ੍ਬਂ ਲੋਕੇ ਯਥਾਤਥਂ।
ਸਬ੍ਬਂ ਲੋਕਂ [ਸਬ੍ਬਲੋਕ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਵਿਸਂਯੁਤ੍ਤੋ, ਸਬ੍ਬਲੋਕੇ ਅਨੂਪਯੋ॥

‘‘ਸ ਵੇ ਸਬ੍ਬਾਭਿਭੂ ਧੀਰੋ, ਸਬ੍ਬਗਨ੍ਥਪ੍ਪਮੋਚਨੋ।
ਫੁਟ੍ਠ’ਸ੍ਸ ਪਰਮਾ ਸਨ੍ਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਅਕੁਤੋਭਯਂ॥

‘‘ਏਸ ਖੀਣਾਸਵੋ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਅਨੀਘੋ ਛਿਨ੍ਨਸਂਸਯੋ।
ਸਬ੍ਬਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਂ ਪਤ੍ਤੋ, ਵਿਮੁਤ੍ਤੋ ਉਪਧਿਸਙ੍ਖਯੇ॥

‘‘ਏਸ ਸੋ ਭਗਵਾ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਏਸ ਸੀਹੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ।
ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਕ੍ਕਂ ਪਵਤ੍ਤਯੀ॥

‘‘ਇਤਿ ਦੇਵਾ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਚ, ਯੇ ਬੁਦ੍ਧਂ ਸਰਣਂ ਗਤਾ।
ਸਙ੍ਗਮ੍ਮ ਤਂ ਨਮਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਮਹਨ੍ਤਂ ਵੀਤਸਾਰਦਂ॥

‘‘ਦਨ੍ਤੋ ਦਮਯਤਂ ਸੇਟ੍ਠੋ, ਸਨ੍ਤੋ ਸਮਯਤਂ ਇਸਿ।
ਮੁਤ੍ਤੋ ਮੋਚਯਤਂ ਅਗ੍ਗੋ, ਤਿਣ੍ਣੋ ਤਾਰਯਤਂ ਵਰੋ॥

‘‘ਇਤਿ ਹੇਤਂ ਨਮਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਮਹਨ੍ਤਂ ਵੀਤਸਾਰਦਂ।
ਸਦੇਵਕਸ੍ਮਿਂ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ, ਨਤ੍ਥਿ ਤੇ [ਨਤ੍ਥਿ ਤੇ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਪਟਿਪੁਗ੍ਗਲੋ’’ਤਿ॥ ਤਤਿਯਂ।

੪. ਕਾਲ਼ਕਾਰਾਮਸੁਤ੍ਤਂ

੨੪. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਸਾਕੇਤੇ ਵਿਹਰਤਿ ਕਾਲ਼ਕਾਰਾਮੇ [ਕੋਲ਼ਿਕਾਰਾਮੇ (ਕ॰)]। ਤਤ੍ਰ ਖੋ ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ‘‘ਭਿਕ੍ਖਵੋ’’ਤਿ। ‘‘ਭਦਨ੍ਤੇ’’ਤਿ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁਂ। ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਯਂ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ਸਮਾਰਕਸ੍ਸ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕਸ੍ਸ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਦਿਟ੍ਠਂ ਸੁਤਂ ਮੁਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਤਂ ਪਤ੍ਤਂ ਪਰਿਯੇਸਿਤਂ ਅਨੁਵਿਚਰਿਤਂ ਮਨਸਾ, ਤਮਹਂ ਜਾਨਾਮਿ।

‘‘ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ਸਮਾਰਕਸ੍ਸ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕਸ੍ਸ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਦਿਟ੍ਠਂ ਸੁਤਂ ਮੁਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਤਂ ਪਤ੍ਤਂ ਪਰਿਯੇਸਿਤਂ ਅਨੁਵਿਚਰਿਤਂ ਮਨਸਾ, ਤਮਹਂ ਅਬ੍ਭਞ੍ਞਾਸਿਂ। ਤਂ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਵਿਦਿਤਂ, ਤਂ ਤਥਾਗਤੋ ਨ ਉਪਟ੍ਠਾਸਿ।

‘‘ਯਂ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ਸਮਾਰਕਸ੍ਸ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕਸ੍ਸ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਦਿਟ੍ਠਂ ਸੁਤਂ ਮੁਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਤਂ ਪਤ੍ਤਂ ਪਰਿਯੇਸਿਤਂ ਅਨੁਵਿਚਰਿਤਂ ਮਨਸਾ, ਤਮਹਂ ਨ ਜਾਨਾਮੀਤਿ ਵਦੇਯ੍ਯਂ, ਤਂ ਮਮਸ੍ਸ ਮੁਸਾ।

‘‘ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ...ਪੇ॰... ਤਮਹਂ ਜਾਨਾਮਿ ਚ ਨ ਚ ਜਾਨਾਮੀਤਿ ਵਦੇਯ੍ਯਂ, ਤਂਪਸ੍ਸ [ਤਂ ਪਿਸ੍ਸ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰), ਤਂ ਮਮਸ੍ਸ (ਕ॰)] ਤਾਦਿਸਮੇਵ।

‘‘ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ...ਪੇ॰... ਤਮਹਂ ਨੇਵ ਜਾਨਾਮਿ ਨ ਨ ਜਾਨਾਮੀਤਿ ਵਦੇਯ੍ਯਂ, ਤਂ ਮਮਸ੍ਸ ਕਲਿ।

‘‘ਇਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੋ ਦਟ੍ਠਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ, ਦਿਟ੍ਠਂ ਨ ਮਞ੍ਞਤਿ, ਅਦਿਟ੍ਠਂ ਨ ਮਞ੍ਞਤਿ, ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ ਨ ਮਞ੍ਞਤਿ, ਦਟ੍ਠਾਰਂ ਨ ਮਞ੍ਞਤਿ; ਸੁਤ੍ਵਾ ਸੋਤਬ੍ਬਂ, ਸੁਤਂ ਨ ਮਞ੍ਞਤਿ, ਅਸੁਤਂ ਨ ਮਞ੍ਞਤਿ, ਸੋਤਬ੍ਬਂ ਨ ਮਞ੍ਞਤਿ, ਸੋਤਾਰਂ ਨ ਮਞ੍ਞਤਿ; ਮੁਤ੍ਵਾ ਮੋਤਬ੍ਬਂ, ਮੁਤਂ ਨ ਮਞ੍ਞਤਿ, ਅਮੁਤਂ ਨ ਮਞ੍ਞਤਿ, ਮੋਤਬ੍ਬਂ ਨ ਮਞ੍ਞਤਿ, ਮੋਤਾਰਂ ਨ ਮਞ੍ਞਤਿ; ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਵਾ ਵਿਞ੍ਞਾਤਬ੍ਬਂ, ਵਿਞ੍ਞਾਤਂ ਨ ਮਞ੍ਞਤਿ, ਅਵਿਞ੍ਞਾਤਂ ਨ ਮਞ੍ਞਤਿ, ਵਿਞ੍ਞਾਤਬ੍ਬਂ ਨ ਮਞ੍ਞਤਿ, ਵਿਞ੍ਞਾਤਾਰਂ ਨ ਮਞ੍ਞਤਿ। ਇਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੋ ਦਿਟ੍ਠਸੁਤਮੁਤਵਿਞ੍ਞਾਤਬ੍ਬੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਤਾਦੀਯੇਵ ਤਾਦੀ [ਤਾਦਿਸੋਵ ਤਾਦੀ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰), ਤਾਦਿਸੇ ਯੇਵ ਤਾਦੀ (ਪੀ॰), ਤਾਦੀਯੇਵ ਤਾਦੀਯੇਵੇਕਾ (ਕ॰)]। ਤਮ੍ਹਾ ਚ ਪਨ ਤਾਦਿਮ੍ਹਾ [ਤਾਦਿਤਮ੍ਹਾ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਅਞ੍ਞੋ ਤਾਦੀ ਉਤ੍ਤਰਿਤਰੋ ਵਾ ਪਣੀਤਤਰੋ ਵਾ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਵਦਾਮੀ’’ਤਿ।

‘‘ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਦਿਟ੍ਠਂਵ ਸੁਤਂ ਮੁਤਂ ਵਾ,
ਅਜ੍ਝੋਸਿਤਂ ਸਚ੍ਚਮੁਤਂ ਪਰੇਸਂ।
ਨ ਤੇਸੁ ਤਾਦੀ ਸਯਸਂਵੁਤੇਸੁ,
ਸਚ੍ਚਂ ਮੁਸਾ ਵਾਪਿ ਪਰਂ ਦਹੇਯ੍ਯ॥

‘‘ਏਤਞ੍ਚ ਸਲ੍ਲਂ ਪਟਿਕਚ੍ਚ [ਪਟਿਗਚ੍ਚ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਦਿਸ੍ਵਾ,
ਅਜ੍ਝੋਸਿਤਾ ਯਤ੍ਥ ਪਜਾ ਵਿਸਤ੍ਤਾ।
ਜਾਨਾਮਿ ਪਸ੍ਸਾਮਿ ਤਥੇਵ ਏਤਂ,
ਅਜ੍ਝੋਸਿਤਂ ਨਤ੍ਥਿ ਤਥਾਗਤਾਨ’’ਨ੍ਤਿ॥ ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਸੁਤ੍ਤਂ

੨੫. ‘‘ਨਯਿਦਂ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਵੁਸ੍ਸਤਿ ਜਨਕੁਹਨਤ੍ਥਂ, ਨ ਜਨਲਪਨਤ੍ਥਂ, ਨ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕਾਨਿਸਂਸਤ੍ਥਂ, ਨ ਇਤਿਵਾਦਪ੍ਪਮੋਕ੍ਖਾਨਿਸਂਸਤ੍ਥਂ, ਨ ‘ਇਤਿ ਮਂ ਜਨੋ ਜਾਨਾਤੂ’ਤਿ। ਅਥ ਖੋ ਇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਵੁਸ੍ਸਤਿ ਸਂਵਰਤ੍ਥਂ ਪਹਾਨਤ੍ਥਂ ਵਿਰਾਗਤ੍ਥਂ ਨਿਰੋਧਤ੍ਥ’’ਨ੍ਤਿ।

‘‘ਸਂਵਰਤ੍ਥਂ ਪਹਾਨਤ੍ਥਂ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਅਨੀਤਿਹਂ।
ਅਦੇਸਯਿ ਸੋ ਭਗਵਾ, ਨਿਬ੍ਬਾਨੋਗਧਗਾਮਿਨਂ।
ਏਸ ਮਗ੍ਗੋ ਮਹਨ੍ਤੇਹਿ [ਮਹਤ੍ਤੇਭਿ (ਕ॰) ਇਤਿਵੁ॰ ੩੫], ਅਨੁਯਾਤੋ ਮਹੇਸਿਭਿ॥

‘‘ਯੇ ਚ ਤਂ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਯਥਾ ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਦੇਸਿਤਂ।
ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਂ ਕਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨਕਾਰਿਨੋ’’ਤਿ॥ ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਕੁਹਸੁਤ੍ਤਂ

੨੬. [ਇਤਿਵੁ॰ ੧੦੮ ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕੇਪਿ] ‘‘ਯੇ ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੂ ਕੁਹਾ ਥਦ੍ਧਾ ਲਪਾ ਸਿਙ੍ਗੀ ਉਨ੍ਨਲ਼ਾ ਅਸਮਾਹਿਤਾ, ਨ ਮੇ ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੂ ਮਾਮਕਾ। ਅਪਗਤਾ ਚ ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਭਿਕ੍ਖੂ ਇਮਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾ, ਨ ਚ ਤੇ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇ ਵੁਦ੍ਧਿਂ ਵਿਰੂਲ਼੍ਹਿਂ ਵੇਪੁਲ੍ਲਂ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਯੇ ਚ ਖੋ ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੂ ਨਿਕ੍ਕੁਹਾ ਨਿਲ੍ਲਪਾ ਧੀਰਾ ਅਤ੍ਥਦ੍ਧਾ ਸੁਸਮਾਹਿਤਾ, ਤੇ ਖੋ ਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੂ ਮਾਮਕਾ। ਅਨਪਗਤਾ ਚ ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੂ ਇਮਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯਾ। ਤੇ ਚ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇ ਵੁਦ੍ਧਿਂ ਵਿਰੂਲ਼੍ਹਿਂ ਵੇਪੁਲ੍ਲਂ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀ’’ਤਿ।

[ਇਤਿਵੁ॰ ੧੦੮ ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕੇਪਿ] ‘‘ਕੁਹਾ ਥਦ੍ਧਾ ਲਪਾ ਸਿਙ੍ਗੀ, ਉਨ੍ਨਲ਼ਾ ਅਸਮਾਹਿਤਾ।
ਨ ਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਵਿਰੂਹਨ੍ਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਦੇਸਿਤੇ॥

‘‘ਨਿਕ੍ਕੁਹਾ ਨਿਲ੍ਲਪਾ ਧੀਰਾ, ਅਤ੍ਥਦ੍ਧਾ ਸੁਸਮਾਹਿਤਾ।
ਤੇ ਵੇ ਧਮ੍ਮੇ ਵਿਰੂਹਨ੍ਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਦੇਸਿਤੇ’’ਤਿ॥ ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿਸੁਤ੍ਤਂ

੨੭. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਪ੍ਪਾਨਿ ਚ [ਚੇਵ (ਕ॰)] ਸੁਲਭਾਨਿ ਚ, ਤਾਨਿ ਚ ਅਨਵਜ੍ਜਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਪਂਸੁਕੂਲਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚੀਵਰਾਨਂ ਅਪ੍ਪਞ੍ਚ ਸੁਲਭਞ੍ਚ , ਤਞ੍ਚ ਅਨਵਜ੍ਜਂ। ਪਿਣ੍ਡਿਯਾਲੋਪੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭੋਜਨਾਨਂ ਅਪ੍ਪਞ੍ਚ ਸੁਲਭਞ੍ਚ, ਤਞ੍ਚ ਅਨਵਜ੍ਜਂ। ਰੁਕ੍ਖਮੂਲਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੇਨਾਸਨਾਨਂ ਅਪ੍ਪਞ੍ਚ ਸੁਲਭਞ੍ਚ, ਤਞ੍ਚ ਅਨਵਜ੍ਜਂ। ਪੂਤਿਮੁਤ੍ਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭੇਸਜ੍ਜਾਨਂ ਅਪ੍ਪਞ੍ਚ ਸੁਲਭਞ੍ਚ, ਤਞ੍ਚ ਅਨਵਜ੍ਜਂ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਪ੍ਪਾਨਿ ਚ ਸੁਲਭਾਨਿ ਚ, ਤਾਨਿ ਚ ਅਨਵਜ੍ਜਾਨਿ। ਯਤੋ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਪ੍ਪੇਨ ਚ ਤੁਟ੍ਠੋ ਹੋਤਿ ਸੁਲਭੇਨ ਚ, ਇਦਮਸ੍ਸਾਹਂ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਸਾਮਞ੍ਞਙ੍ਗਨ੍ਤਿ [ਸਾਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ (ਕ॰)] ਵਦਾਮੀ’’ਤਿ।

‘‘ਅਨਵਜ੍ਜੇਨ ਤੁਟ੍ਠਸ੍ਸ, ਅਪ੍ਪੇਨ ਸੁਲਭੇਨ ਚ।
ਨ ਸੇਨਾਸਨਮਾਰਬ੍ਭ, ਚੀਵਰਂ ਪਾਨਭੋਜਨਂ।
ਵਿਘਾਤੋ ਹੋਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਦਿਸਾ ਨਪ੍ਪਟਿਹਞ੍ਞਤਿ॥

‘‘ਯੇ ਚਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਾ ਅਕ੍ਖਾਤਾ, ਸਾਮਞ੍ਞਸ੍ਸਾਨੁਲੋਮਿਕਾ।
ਅਧਿਗ੍ਗਹਿਤਾ ਤੁਟ੍ਠਸ੍ਸ, ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਿਕ੍ਖਤੋ’’ਤਿ॥ ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਅਰਿਯਵਂਸਸੁਤ੍ਤਂ

੨੮. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਿਯਵਂਸਾ ਅਗ੍ਗਞ੍ਞਾ ਰਤ੍ਤਞ੍ਞਾ ਵਂਸਞ੍ਞਾ ਪੋਰਾਣਾ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਾ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਪੁਬ੍ਬਾ, ਨ ਸਂਕੀਯਨ੍ਤਿ ਨ ਸਂਕੀਯਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠਾ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠੋ ਹੋਤਿ ਇਤਰੀਤਰੇਨ ਚੀਵਰੇਨ, ਇਤਰੀਤਰਚੀਵਰਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿਯਾ ਚ ਵਣ੍ਣਵਾਦੀ, ਨ ਚ ਚੀਵਰਹੇਤੁ ਅਨੇਸਨਂ ਅਪ੍ਪਤਿਰੂਪਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਲਦ੍ਧਾ ਚ ਚੀਵਰਂ ਨ ਪਰਿਤਸ੍ਸਤਿ, ਲਦ੍ਧਾ ਚ ਚੀਵਰਂ ਅਗਧਿਤੋ [ਅਗਥਿਤੋ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਅਮੁਚ੍ਛਿਤੋ ਅਨਜ੍ਝੋਸਨ੍ਨੋ ਆਦੀਨਵਦਸ੍ਸਾਵੀ ਨਿਸ੍ਸਰਣਪਞ੍ਞੋ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਤਿ; ਤਾਯ ਚ ਪਨ ਇਤਰੀਤਰਚੀਵਰਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿਯਾ ਨੇਵਤ੍ਤਾਨੁਕ੍ਕਂਸੇਤਿ, ਨੋ [ਨ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੦੯)] ਪਰਂ ਵਮ੍ਭੇਤਿ। ਯੋ ਹਿ ਤਤ੍ਥ ਦਕ੍ਖੋ ਅਨਲਸੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਪਤਿਸ੍ਸਤੋ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪੋਰਾਣੇ ਅਗ੍ਗਞ੍ਞੇ ਅਰਿਯਵਂਸੇ ਠਿਤੋ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠੋ ਹੋਤਿ ਇਤਰੀਤਰੇਨ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤੇਨ, ਇਤਰੀਤਰਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿਯਾ ਚ ਵਣ੍ਣਵਾਦੀ, ਨ ਚ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਹੇਤੁ ਅਨੇਸਨਂ ਅਪ੍ਪਤਿਰੂਪਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਲਦ੍ਧਾ ਚ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਂ ਨ ਪਰਿਤਸ੍ਸਤਿ, ਲਦ੍ਧਾ ਚ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਂ ਅਗਧਿਤੋ ਅਮੁਚ੍ਛਿਤੋ ਅਨਜ੍ਝੋਸਨ੍ਨੋ ਆਦੀਨਵਦਸ੍ਸਾਵੀ ਨਿਸ੍ਸਰਣਪਞ੍ਞੋ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਤਿ; ਤਾਯ ਚ ਪਨ ਇਤਰੀਤਰਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿਯਾ ਨੇਵਤ੍ਤਾਨੁਕ੍ਕਂਸੇਤਿ , ਨੋ ਪਰਂ ਵਮ੍ਭੇਤਿ। ਯੋ ਹਿ ਤਤ੍ਥ ਦਕ੍ਖੋ ਅਨਲਸੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਪਤਿਸ੍ਸਤੋ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪੋਰਾਣੇ ਅਗ੍ਗਞ੍ਞੇ ਅਰਿਯਵਂਸੇ ਠਿਤੋ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠੋ ਹੋਤਿ ਇਤਰੀਤਰੇਨ ਸੇਨਾਸਨੇਨ, ਇਤਰੀਤਰਸੇਨਾਸਨਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿਯਾ ਚ ਵਣ੍ਣਵਾਦੀ, ਨ ਚ ਸੇਨਾਸਨਹੇਤੁ ਅਨੇਸਨਂ ਅਪ੍ਪਤਿਰੂਪਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਲਦ੍ਧਾ ਚ ਸੇਨਾਸਨਂ ਨ ਪਰਿਤਸ੍ਸਤਿ, ਲਦ੍ਧਾ ਚ ਸੇਨਾਸਨਂ ਅਗਧਿਤੋ ਅਮੁਚ੍ਛਿਤੋ ਅਨਜ੍ਝੋਸਨ੍ਨੋ ਆਦੀਨਵਦਸ੍ਸਾਵੀ ਨਿਸ੍ਸਰਣਪਞ੍ਞੋ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਤਿ; ਤਾਯ ਚ ਪਨ ਇਤਰੀਤਰਸੇਨਾਸਨਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿਯਾ ਨੇਵਤ੍ਤਾਨੁਕ੍ਕਂਸੇਤਿ, ਨੋ ਪਰਂ ਵਮ੍ਭੇਤਿ। ਯੋ ਹਿ ਤਤ੍ਥ ਦਕ੍ਖੋ ਅਨਲਸੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਪਤਿਸ੍ਸਤੋ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪੋਰਾਣੇ ਅਗ੍ਗਞ੍ਞੇ ਅਰਿਯਵਂਸੇ ਠਿਤੋ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਾਵਨਾਰਾਮੋ ਹੋਤਿ ਭਾਵਨਾਰਤੋ, ਪਹਾਨਾਰਾਮੋ ਹੋਤਿ ਪਹਾਨਰਤੋ; ਤਾਯ ਚ ਪਨ ਭਾਵਨਾਰਾਮਤਾਯ ਭਾਵਨਾਰਤਿਯਾ ਪਹਾਨਾਰਾਮਤਾਯ ਪਹਾਨਰਤਿਯਾ ਨੇਵਤ੍ਤਾਨੁਕ੍ਕਂਸੇਤਿ, ਨੋ ਪਰਂ ਵਮ੍ਭੇਤਿ। ਯੋ ਹਿ ਤਤ੍ਥ ਦਕ੍ਖੋ ਅਨਲਸੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਪਤਿਸ੍ਸਤੋ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪੋਰਾਣੇ ਅਗ੍ਗਞ੍ਞੇ ਅਰਿਯਵਂਸੇ ਠਿਤੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਰਿਯਵਂਸਾ ਅਗ੍ਗਞ੍ਞਾ ਰਤ੍ਤਞ੍ਞਾ ਵਂਸਞ੍ਞਾ ਪੋਰਾਣਾ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਾ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਪੁਬ੍ਬਾ, ਨ ਸਂਕੀਯਨ੍ਤਿ ਨ ਸਂਕੀਯਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠਾ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ।

‘‘ਇਮੇਹਿ ਚ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਅਰਿਯਵਂਸੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਪੁਰਤ੍ਥਿਮਾਯ ਚੇਪਿ ਦਿਸਾਯ ਵਿਹਰਤਿ ਸ੍ਵੇਵ ਅਰਤਿਂ ਸਹਤਿ, ਨ ਤਂ ਅਰਤਿ ਸਹਤਿ; ਪਚ੍ਛਿਮਾਯ ਚੇਪਿ ਦਿਸਾਯ ਵਿਹਰਤਿ ਸ੍ਵੇਵ ਅਰਤਿਂ ਸਹਤਿ, ਨ ਤਂ ਅਰਤਿ ਸਹਤਿ; ਉਤ੍ਤਰਾਯ ਚੇਪਿ ਦਿਸਾਯ ਵਿਹਰਤਿ ਸ੍ਵੇਵ ਅਰਤਿਂ ਸਹਤਿ, ਨ ਤਂ ਅਰਤਿ ਸਹਤਿ; ਦਕ੍ਖਿਣਾਯ ਚੇਪਿ ਦਿਸਾਯ ਵਿਹਰਤਿ ਸ੍ਵੇਵ ਅਰਤਿਂ ਸਹਤਿ, ਨ ਤਂ ਅਰਤਿ ਸਹਤਿ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਅਰਤਿਰਤਿਸਹੋ ਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧੀਰੋ’’ਤਿ।

> ‘‘ਨਾਰਤਿ ਸਹਤਿ ਧੀਰਂ [ਵੀਰਂ (ਸੀ॰)], ਨਾਰਤਿ ਧੀਰਂ ਸਹਤਿ।
> ਧੀਰੋਵ ਅਰਤਿਂ ਸਹਤਿ, ਧੀਰੋ ਹਿ ਅਰਤਿਸ੍ਸਹੋ॥
>
> ‘‘ਸਬ੍ਬਕਮ੍ਮਵਿਹਾਯੀਨਂ , ਪਨੁਣ੍ਣਂ [ਪਣੂਨ੍ਨਂ (?)] ਕੋ ਨਿਵਾਰਯੇ।
> ਨੇਕ੍ਖਂ ਜਮ੍ਬੋਨਦਸ੍ਸੇਵ, ਕੋ ਤਂ ਨਿਨ੍ਦਿਤੁਮਰਹਤਿ।
> ਦੇਵਾਪਿ ਨਂ ਪਸਂਸਨ੍ਤਿ, ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨਾਪਿ ਪਸਂਸਿਤੋ’’ਤਿ॥ ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਧਮ੍ਮਪਦਸੁਤ੍ਤਂ

੨੯. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਪਦਾਨਿ ਅਗ੍ਗਞ੍ਞਾਨਿ ਰਤ੍ਤਞ੍ਞਾਨਿ ਵਂਸਞ੍ਞਾਨਿ ਪੋਰਾਣਾਨਿ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਾਨਿ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਪੁਬ੍ਬਾਨਿ, ਨ ਸਂਕੀਯਨ੍ਤਿ ਨ ਸਂਕੀਯਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠਾਨਿ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਅਨਭਿਜ੍ਝਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਪਦਂ ਅਗ੍ਗਞ੍ਞਂ ਰਤ੍ਤਞ੍ਞਂ ਵਂਸਞ੍ਞਂ ਪੋਰਾਣਂ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਂ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਪੁਬ੍ਬਂ, ਨ ਸਂਕੀਯਤਿ ਨ ਸਂਕੀਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠਂ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ।

‘‘ਅਬਜਾਪਾਦੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਪਦਂ ਅਗ੍ਗਞ੍ਞਂ ਰਤ੍ਤਞ੍ਞਂ ਵਂਸਞ੍ਞਂ ਪੋਰਾਣਂ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਂ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਪੁਬ੍ਬਂ, ਨ ਸਂਕੀਯਤਿ ਨ ਸਂਕੀਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠਂ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ।

‘‘ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਪਦਂ ਅਗ੍ਗਞ੍ਞਂ ਰਤ੍ਤਞ੍ਞਂ ਵਂਸਞ੍ਞਂ ਪੋਰਾਣਂ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਂ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਪੁਬ੍ਬਂ, ਨ ਸਂਕੀਯਤਿ ਨ ਸਂਕੀਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠਂ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ।

‘‘ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਪਦਂ ਅਗ੍ਗਞ੍ਞਂ ਰਤ੍ਤਞ੍ਞਂ ਵਂਸਞ੍ਞਂ ਪੋਰਾਣਂ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਂ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਪੁਬ੍ਬਂ, ਨ ਸਂਕੀਯਤਿ ਨ ਸਂਕੀਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠਂ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਧਮ੍ਮਪਦਾਨਿ ਅਗ੍ਗਞ੍ਞਾਨਿ ਰਤ੍ਤਞ੍ਞਾਨਿ ਵਂਸਞ੍ਞਾਨਿ ਪੋਰਾਣਾਨਿ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਾਨਿ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਪੁਬ੍ਬਾਨਿ, ਨ ਸਂਕੀਯਨ੍ਤਿ ਨ ਸਂਕੀਯਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠਾਨਿ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹੀ’’ਤਿ।

> ‘‘ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਲੁ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯ, ਅਬਜਾਪਨ੍ਨੇਨ ਚੇਤਸਾ।
> ਸਤੋ ਏਕਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ [ਏਕਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤਾਯਂ (ਕ॰)], ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਸੁਸਮਾਹਿਤੋ’’ਤਿ॥ ਨਵਮਂ।

੧੦. ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਸੁਤ੍ਤਂ

੩੦. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਰਾਜਗਹੇ ਵਿਹਰਤਿ ਗਿਜ੍ਝਕੂਟੇ ਪਬ੍ਬਤੇ। ਤੇਨ ਖੋ ਪਨ ਸਮਯੇਨ ਸਮ੍ਬਹੁਲਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾਤਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾਤਾ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ ਸਿਪ੍ਪਿਨਿਕਾਤੀਰੇ [ਸਪ੍ਪਿਨਿਯਾ ਤੀਰੇ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਸਿਪ੍ਪਿਨਿਯਾ ਤੀਰੇ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰), ਸਿਪ੍ਪਿਨਿਯਾ ਨਦਿਯਾ ਤੀਰੇ (ਕ॰)] ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾਰਾਮੇ ਪਟਿਵਸਨ੍ਤਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ ਅਨ੍ਨਭਾਰੋ ਵਰਧਰੋ ਸਕੁਲੁਦਾਯੀ ਚ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੋ ਅਞ੍ਞੇ ਚ ਅਭਿਞ੍ਞਾਤਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾਤਾ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ। ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਸਾਯਨ੍ਹਸਮਯਂ ਪਟਿਸਲ੍ਲਾਨਾ ਵੁਟ੍ਠਿਤੋ ਯੇਨ ਸਿਪ੍ਪਿਨਿਕਾਤੀਰਂ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾਰਾਮੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੇ ਆਸਨੇ ਨਿਸੀਦਿ। ਨਿਸਜ੍ਜ ਖੋ ਭਗਵਾ ਤੇ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੇ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਧਮ੍ਮਪਦਾਨਿ ਅਗ੍ਗਞ੍ਞਾਨਿ ਰਤ੍ਤਞ੍ਞਾਨਿ ਵਂਸਞ੍ਞਾਨਿ ਪੋਰਾਣਾਨਿ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਾਨਿ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਪੁਬ੍ਬਾਨਿ, ਨ ਸਂਕੀਯਨ੍ਤਿ ਨ ਸਂਕੀਯਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠਾਨਿ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਅਨਭਿਜ੍ਝਾ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਧਮ੍ਮਪਦਂ ਅਗ੍ਗਞ੍ਞਂ ਰਤ੍ਤਞ੍ਞਂ ਵਂਸਞ੍ਞਂ ਪੋਰਾਣਂ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਂ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਪੁਬ੍ਬਂ, ਨ ਸਂਕੀਯਤਿ ਨ ਸਂਕੀਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠਂ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ। ਅਬਜਾਪਾਦੋ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਧਮ੍ਮਪਦਂ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਧਮ੍ਮਪਦਂ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਧਮ੍ਮਪਦਂ ਅਗ੍ਗਞ੍ਞਂ ਰਤ੍ਤਞ੍ਞਂ ਵਂਸਞ੍ਞਂ ਪੋਰਾਣਂ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਂ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਪੁਬ੍ਬਂ, ਨ ਸਂਕੀਯਤਿ ਨ ਸਂਕੀਯਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠਂ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ , ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਧਮ੍ਮਪਦਾਨਿ ਅਗ੍ਗਞ੍ਞਾਨਿ ਰਤ੍ਤਞ੍ਞਾਨਿ ਵਂਸਞ੍ਞਾਨਿ ਪੋਰਾਣਾਨਿ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਾਨਿ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਪੁਬ੍ਬਾਨਿ, ਨ ਸਂਕੀਯਨ੍ਤਿ ਨ ਸਂਕੀਯਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਅਪ੍ਪਟਿਕੁਟ੍ਠਾਨਿ ਸਮਣੇਹਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ।

‘‘ਯੋ ਖੋ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਏਵਂ ਵਦੇਯ੍ਯ – ‘ਅਹਮੇਤਂ ਅਨਭਿਜ੍ਝਂ ਧਮ੍ਮਪਦਂ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਾਯ ਅਭਿਜ੍ਝਾਲੁਂ ਕਾਮੇਸੁ ਤਿਬ੍ਬਸਾਰਾਗਂ ਸਮਣਂ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਵਾ ਪਞ੍ਞਾਪੇਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ, ਤਮਹਂ ਤਤ੍ਥ ਏਵਂ ਵਦੇਯ੍ਯਂ – ‘ਏਤੁ ਵਦਤੁ ਬਜਾਹਰਤੁ ਪਸ੍ਸਾਮਿਸ੍ਸਾਨੁਭਾਵ’ਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਵਤ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਅਨਭਿਜ੍ਝਂ ਧਮ੍ਮਪਦਂ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਾਯ ਅਭਿਜ੍ਝਾਲੁਂ ਕਾਮੇਸੁ ਤਿਬ੍ਬਸਾਰਾਗਂ ਸਮਣਂ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਵਾ ਪਞ੍ਞਾਪੇਸ੍ਸਤੀਤਿ ਨੇਤਂ ਠਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਤਿ।

‘‘ਯੋ ਖੋ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਏᩅਂ ᩅਦੇਯ੍ਯ – ‘ਅਹਮੇਤਂ ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਂ ਧਮ੍ਮਪਦਂ ਪਚ੍ਚੁਕ੍ਖਾਯ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਂ ਪਦੁਟ੍ਠਮਨਸਙ੍ਕਪ੍ਪਂ ਸਮਣਂ ᩅਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ᩅਾ ਪਞ੍ਞਾਪੇਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ, ਤਮਹਂ ਤਤ੍ਥ ਏᩅਂ ᩅਦੇਯ੍ਯਂ – ‘ਏਤੁ ᩅਦਤੁ ਬ੍ਯਾਹਰਤੁ ਪਸ੍ਸਾਮਿਸ੍ਸਾਨੁਭਾᩅ’ਨ੍ਤਿ। ਸੋ ᩅਤ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਂ ਧਮ੍ਮਪਦਂ ਪਚ੍ਚੁਕ੍ਖਾਯ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਂ ਪਦੁਟ੍ਠਮਨਸਙ੍ਕਪ੍ਪਂ ਸਮਣਂ ᩅਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ᩅਾ ਪਞ੍ਞਾਪੇਸ੍ਸਤੀਤਿ ਨੇਤਂ ਠਾਨਂ ᩅਿਜ੍ਜਤਿ।

‘‘ਯੋ ਖੋ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਏᩅਂ ᩅਦੇਯ੍ਯ – ‘ਅਹਮੇਤਂ ਸਮ੍ਮਾਸਤਿਂ ਧਮ੍ਮਪਦਂ ਪਚ੍ਚੁਕ੍ਖਾਯ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿਂ ਅਸਮ੍ਪਜਾਨਂ ਸਮਣਂ ᩅਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ᩅਾ ਪਞ੍ਞਾਪੇਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ, ਤਮਹਂ ਤਤ੍ਥ ਏᩅਂ ᩅਦੇਯ੍ਯਂ – ‘ਏਤੁ ᩅਦਤੁ ਬ੍ਯਾਹਰਤੁ ਪਸ੍ਸਾਮਿਸ੍ਸਾਨੁਭਾᩅ’ਨ੍ਤਿ। ਸੋ ᩅਤ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਸਮ੍ਮਾਸਤਿਂ ਧਮ੍ਮਪਦਂ ਪਚ੍ਚੁਕ੍ਖਾਯ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿਂ ਅਸਮ੍ਪਜਾਨਂ ਸਮਣਂ ᩅਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ᩅਾ ਪਞ੍ਞਾਪੇਸ੍ਸਤੀਤਿ ਨੇਤਂ ਠਾਨਂ ᩅਿਜ੍ਜਤਿ।

‘‘ਯੋ ਖੋ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਏᩅਂ ᩅਦੇਯ੍ਯ – ‘ਅਹਮੇਤਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿਂ ਧਮ੍ਮਪਦਂ ਪਚ੍ਚੁਕ੍ਖਾਯ ਅਸਮਾਹਿਤਂ ᩅਿਬ੍ਭਨ੍ਤਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮਣਂ ᩅਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ᩅਾ ਪਞ੍ਞਾਪੇਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ, ਤਮਹਂ ਤਤ੍ਥ ਏᩅਂ ᩅਦੇਯ੍ਯਂ – ‘ਏਤੁ ᩅਦਤੁ ਬ੍ਯਾਹਰਤੁ ਪਸ੍ਸਾਮਿਸ੍ਸਾਨੁਭਾᩅ’ਨ੍ਤਿ। ਸੋ ᩅਤ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿਂ ਧਮ੍ਮਪਦਂ ਪਚ੍ਚੁਕ੍ਖਾਯ ਅਸਮਾਹਿਤਂ ᩅਿਬ੍ਭਨ੍ਤਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮਣਂ ᩅਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ᩅਾ ਪਞ੍ਞਾਪੇਸ੍ਸਤੀਤਿ ਨੇਤਂ ਠਾਨਂ ᩅਿਜ੍ਜਤਿ।

‘‘ਯੋ ਖੋ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਧਮ੍ਮਪਦਾਨਿ ਗਰਹਿਤਬ੍ਬਂ ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਿਤਬ੍ਬਂ ਮਞ੍ਞੇਯ੍ਯ, ਤਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠੇᩅ ਧਮ੍ਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਹਧਮ੍ਮਿਕਾ ᩅਾਦਾਨੁਪਾਤਾ ਗਾਰਯ੍ਹਾ ਠਾਨਾ [ᩅਾਦਾਨੁᩅਾਦਾ ਗਾਰਯ੍ਹਂ ਠਾਨਂ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੮)] ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਅਨਭਿਜ੍ਝਂ ਚੇ ਭᩅਂ ਧਮ੍ਮਪਦਂ ਗਰਹਤਿ ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਤਿ, ਯੇ ਚ ਹਿ [ਯੇ ਚ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੪੨-੧੪੩)] ਅਭਿਜ੍ਝਾਲੂ ਕਾਮੇਸੁ ਤਿਬ੍ਬਸਾਰਾਗਾ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਤੇ ਭੋਤੋ ਪੁਜ੍ਜਾ ਤੇ ਭੋਤੋ ਪਾਸਂਸਾ। ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਂ ਚੇ ਭᩅਂ ਧਮ੍ਮਪਦਂ ਗਰਹਤਿ ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਤਿ, ਯੇ ਚ ਹਿ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਾ ਪਦੁਟ੍ਠਮਨਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਤੇ ਭੋਤੋ ਪੁਜ੍ਜਾ ਤੇ ਭੋਤੋ ਪਾਸਂਸਾ। ਸਮ੍ਮਾਸਤਿਂ ਚੇ ਭᩅਂ ਧਮ੍ਮਪਦਂ ਗਰਹਤਿ ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਤਿ, ਯੇ ਚ ਹਿ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤੀ ਅਸਮ੍ਪਜਾਨਾ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਤੇ ਭੋਤੋ ਪੁਜ੍ਜਾ ਤੇ ਭੋਤੋ ਪਾਸਂਸਾ। ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿਂ ਚੇ ਭᩅਂ ਧਮ੍ਮਪਦਂ ਗਰਹਤਿ ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਤਿ, ਯੇ ਚ ਹਿ ਅਸਮਾਹਿਤਾ ᩅਿਬ੍ਭਨ੍ਤਚਿਤ੍ਤਾ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਤੇ ਭੋਤੋ ਪੁਜ੍ਜਾ ਤੇ ਭੋਤੋ ਪਾਸਂਸਾ।

‘‘ਯੋ ਖੋ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਧਮ੍ਮਪਦਾਨਿ ਗਰਹਿਤਬ੍ਬਂ ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਿਤਬ੍ਬਂ ਮਞ੍ਞੇਯ੍ਯ, ਤਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠੇᩅ ਧਮ੍ਮੇ ਇਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਹਧਮ੍ਮਿਕਾ ᩅਾਦਾਨੁਪਾਤਾ ਗਾਰਯ੍ਹਾ ਠਾਨਾ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ । ਯੇਪਿ ਤੇ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ ਅਹੇਸੁਂ ਉਕ੍ਕਲਾ ᩅਸ੍ਸਭਞ੍ਞਾ [ᩅਸ੍ਸਭਿਞ੍ਞਾ (ਕ॰) ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੬੨ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ] ਅਹੇਤੁᩅਾਦਾ ਅਕਿਰਿਯᩅਾਦਾ ਨਤ੍ਥਿਕᩅਾਦਾ, ਤੇਪਿ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਧਮ੍ਮਪਦਾਨਿ ਨ ਗਰਹਿਤਬ੍ਬਂ ਨ ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਿਤਬ੍ਬਂ ਅਮਞ੍ਞਿਂਸੁ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਨਿਨ੍ਦਾਬ੍ਯਾਰੋਸਨਉਪਾਰਮ੍ਭਭਯਾ’’ਤਿ [ਉਪᩅਾਦਭਯਾਤਿ (ਕ॰) ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੫੦; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੬੨ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ]।

‘‘ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨੋ ਸਦਾ ਸਤੋ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਸੁਸਮਾਹਿਤੋ।
ਅਭਿਜ੍ਝਾᩅਿਨਯੇ ਸਿਕ੍ਖਂ, ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤੋਤਿ ᩅੁਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ॥ ਦਸਮਂ।

ਉਰੁᩅੇਲᩅਗ੍ਗੋ ਤਤਿਯੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਦ੍ᩅੇ ਉਰੁᩅੇਲਾ ਲੋਕੋ ਕਾਲ਼ਕੋ [ਕੋਲ਼ਿਕੋ (ਕ॰)], ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਨ ਪਞ੍ਚਮਂ।
ਕੁਹਂ ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿ ᩅਂਸੋ ਚ, ਧਮ੍ਮਪਦਂ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੇਨ ਚਾਤਿ॥

੪. ਚਕ੍ਕਵਗ੍ਗੋ

੧. ਚਕ੍ਕਸੁਤ੍ਤੰ

੩੧. ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਕ੍ਕਾਨਿ, ਯੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾਨੰ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਚਤੁਚਕ੍ਕੰ ਵਤ੍ਤਤਿ, ਯੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾ ਨਚਿਰਸ੍ਸੇਵ ਮਹਨ੍ਤਤ੍ਤੰ ਵੇਪੁਲ੍ਲਤ੍ਤੰ ਪਾਪੁਣਨ੍ਤਿ ਭੋਗੇਸੁ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਪਤਿਰੂਪਦੇਸਵਾਸੋ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾਵਸ੍ਸਯੋ [ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੂਪਸ੍ਸਯੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)], ਅਤ੍ਤਸਮ੍ਮਾਪਣਿਧਿ, ਪੁਬ੍ਬੇ ਚ ਕਤਪੁਞ੍ਞਤਾ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਚਕ੍ਕਾਨਿ, ਯੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾਨੰ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਚਤੁਚਕ੍ਕੰ ਵਤ੍ਤਤਿ, ਯੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾ ਨਚਿਰਸ੍ਸੇਵ ਮਹਨ੍ਤਤ੍ਤੰ ਵੇਪੁਲ੍ਲਤ੍ਤੰ ਪਾਪੁਣਨ੍ਤਿ ਭੋਗੇਸੂ''ਤਿ।

''ਪਤਿਰੂਪੇ ਵਸੇ ਦੇਸੇ, ਅਰਿਯਮਿਤ੍ਤਕਰੋ ਸਿਯਾ।
ਸਮ੍ਮਾਪਣਿਧਿਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਪੁਬ੍ਬੇ ਪੁਞ੍ਞਕਤੋ ਨਰੋ।
ਧਞ੍ਞੰ ਧਨੰ ਯਸੋ ਕਿਤ੍ਤਿ, ਸੁਖਞ੍ਚੇਤੰਧਿਵਤ੍ਤਤੀ''ਤਿ॥ ਪਠਮੰ।

੨. ਸਙ੍ਗਹਸੁਤ੍ਤੰ

੩੨. ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਙ੍ਗਹਵਤ੍ਥੂਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਦਾਨੰ, ਪੇਯ੍ਯਵਜ੍ਜੰ, ਅਤ੍ਥਚਰਿਯਾ, ਸਮਾਨਤ੍ਤਤਾ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਙ੍ਗਹਵਤ੍ਥੂਨੀ''ਤਿ।

''ਦਾਨਞ੍ਚ ਪੇਯ੍ਯਵਜ੍ਜਞ੍ਚ [ਸਙ੍ਗਹੇ (ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਪਾਠਨ੍ਤਰੰ) ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੭੩ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬੰ], ਅਤ੍ਥਚਰਿਯਾ ਚ ਯਾ ਇਧ।
ਸਮਾਨਤ੍ਤਤਾ ਚ ਧਮ੍ਮੇਸੁ, ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਯਥਾਰਹੰ।
ਏਤੇ ਖੋ ਸਙ੍ਗਹਾ ਲੋਕੇ, ਰਥਸ੍ਸਾਣੀਵ ਯਾਯਤੋ॥

''ਏਤੇ ਚ ਸਙ੍ਗਹਾ ਨਾਸ੍ਸੁ, ਨ ਮਾਤਾ ਪੁਤ੍ਤਕਾਰਣਾ।
ਲਭੇਥ ਮਾਨੰ ਪੂਜੰ ਵਾ, ਪਿਤਾ ਵਾ ਪੁਤ੍ਤਕਾਰਣਾ॥

''ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਸਙ੍ਗਹਾ [ਸਙ੍ਗਹੇ (ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਪਾਠਨ੍ਤਰੰ) ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੭੩ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬੰ] ਏਤੇ, ਸਮਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਪਣ੍ਡਿਤਾ।
ਤਸ੍ਮਾ ਮਹਤ੍ਤੰ ਪਪ੍ਪੋਨ੍ਤਿ, ਪਾਸੰਸਾ ਚ ਭਵਨ੍ਤਿ ਤੇ''ਤਿ॥ ਦੁਤਿਯੰ।

੩. ਸੀਹਸੁਤ੍ਤੰ

੩੩. ''ਸੀਹੋ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਿਗਰਾਜਾ ਸਾਯਨ੍ਹਸਮਯੰ ਆਸਯਾ ਨਿਕ੍ਖਮਤਿ। ਆਸਯਾ ਨਿਕ੍ਖਮਿਤ੍ਵਾ ਵਿਜਮ੍ਭਤਿ। ਵਿਜਮ੍ਭਿਤ੍ਵਾ ਸਮਨ੍ਤਾ ਚਤੁਦ੍ਦਿਸਾ ਅਨੁਵਿਲੋਕੇਤਿ। ਸਮਨ੍ਤਾ ਚਤੁਦ੍ਦਿਸਾ ਅਨੁਵਿਲੋਕੇਤ੍ਵਾ ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ ਸੀਹਨਾਦੰ ਨਦਤਿ। ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ ਸੀਹਨਾਦੰ ਨਦਿਤ੍ਵਾ ਗੋਚਰਾਯ ਪਕ੍ਕਮਤਿ। ਯੇ ਖੋ ਪਨ ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਗਤਾ ਪਾਣਾ ਸੀਹਸ੍ਸ ਮਿਗਰਞ੍ਞੋ ਨਦਤੋ ਸਦ੍ਦੰ ਸੁਣਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਭਯੰ ਸੰਵੇਗੰ ਸਨ੍ਤਾਸੰ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਬਿਲੰ ਬਿਲਾਸਯਾ ਪਵਿਸਨ੍ਤਿ, ਦਕੰ ਦਕਾਸਯਾ [ਉਦਕੰ ਉਦਕਾਸਯਾ (ਕ॰) ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੮; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧.੩੭ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬੰ] ਪਵਿਸਨ੍ਤਿ, ਵਨੰ ਵਨਾਸਯਾ ਪਵਿਸਨ੍ਤਿ, ਆਕਾਸੰ ਪਕ੍ਖਿਨੋ ਭਜਨ੍ਤਿ । ਯੇਪਿ ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਞ੍ਞੋ ਨਾਗਾ ਗਾਮਨਿਗਮਰਾਜਧਾਨੀਸੁ ਦਲ੍ਹੇਹਿ ਵਰਤ੍ਤੇਹਿ ਬਨ੍ਧਨੇਹਿ ਬਦ੍ਧਾ, ਤੇਪਿ ਤਾਨਿ ਬਨ੍ਧਨਾਨਿ

ਸਞ੍ਛਿਨ੍ਨਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਪਦਾਲੇਤ੍ਵਾ ਭੀਤਾ ਮੁਤ੍ਤਕਰੀਸਂ ਚਜਮਾਨਾ ਯੇਨ ਵਾ ਤੇਨ ਵਾ ਪਲਾਯਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਮਹਿਦ੍ਧਿਕੋ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਹੋ ਮਿਗਰਾਜਾ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਗਤਾਨਂ ਪਾਣਾਨਂ, ਏਵਂ ਮਹੇਸਕ੍ਖੋ ਏਵਂ ਮਹਾਨੁਭਾਵੋ।

''ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਦਾ ਤਥਾਗਤੋ ਲੋਕੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸੁਗਤੋ ਲੋਕਵਿਦੂ ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ ਪੁਰਿਸਦਮ੍ਮਸਾਰਥਿ ਸਤ੍ਥਾ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਬੁਦ੍ਧੋ ਭਗਵਾ, ਸੋ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ – 'ਇਤਿ ਸਕ੍ਕਾਯੋ, ਇਤਿ ਸਕ੍ਕਾਯਸਮੁਦਯੋ, ਇਤਿ ਸਕ੍ਕਾਯਨਿਰੋਧੋ [ਸਕ੍ਕਾਯਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮੋ (ਅਟ੍ਠ॰, ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੮) ''ਸਕ੍ਕਾਯਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ''ਤਿ ਪਚ੍ਛਿਮਪਦਂ ਪਨ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ], ਇਤਿ ਸਕ੍ਕਾਯਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ। ਯੇਪਿ ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਵਾ ਦੀਘਾਯੁਕਾ ਵਣ੍ਣਵਨ੍ਤੋ ਸੁਖਬਹੁਲਾ ਉਚ੍ਚੇਸੁ ਵਿਮਾਨੇਸੁ ਚਿਰਟ੍ਠਿਤਿਕਾ, ਤੇਪਿ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਭਯਂ ਸਂਵੇਗਂ ਸਨ੍ਤਾਸਂ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ – 'ਅਨਿਚ੍ਚਾ ਵਤ ਕਿਰ, ਭੋ, ਮਯਂ ਸਮਾਨਾ ਨਿਚ੍ਚਮ੍ਹਾਤਿ ਅਮਞ੍ਞਿਮ੍ਹ; ਅਦ੍ਧੁਵਾ ਵਤ ਕਿਰ, ਭੋ, ਮਯਂ ਸਮਾਨਾ ਧੁਵਮ੍ਹਾਤਿ ਅਮਞ੍ਞਿਮ੍ਹ; ਅਸਸ੍ਸਤਾ ਵਤ ਕਿਰ, ਭੋ, ਮਯਂ ਸਮਾਨਾ ਸਸ੍ਸਤਮ੍ਹਾਤਿ ਅਮਞ੍ਞਿਮ੍ਹ। ਮਯਂ ਕਿਰ, ਭੋ, ਅਨਿਚ੍ਚਾ ਅਦ੍ਧੁਵਾ ਅਸਸ੍ਸਤਾ ਸਕ੍ਕਾਯਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ'ਤਿ। ਏਵਂ ਮਹਿਦ੍ਧਿਕੋ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੋ ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ, ਏਵਂ ਮਹੇਸਕ੍ਖੋ ਏਵਂ ਮਹਾਨੁਭਾਵੋ''ਤਿ।

''ਯਦਾ ਬੁਦ੍ਧੋ ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ, ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ ਪਵਤ੍ਤਯੀ।
ਸਦੇਵਕਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ, ਸਤ੍ਥਾ ਅਪ੍ਪਟਿਪੁਗ੍ਗਲੋ॥

''ਸਕ੍ਕਾਯਞ੍ਚ ਨਿਰੋਧਞ੍ਚ, ਸਕ੍ਕਾਯਸ੍ਸ ਚ ਸਮ੍ਭਵਂ।
ਅਰਿਯਞ੍ਚਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਂ ਮਗ੍ਗਂ, ਦੁਕ੍ਖੂਪਸਮਗਾਮਿਨਂ॥

''ਯੇਪਿ ਦੀਘਾਯੁਕਾ ਦੇਵਾ, ਵਣ੍ਣਵਨ੍ਤੋ ਯਸਸ੍ਸਿਨੋ।
ਭੀਤਾ ਸਨ੍ਤਾਸਮਾਪਾਦੁਂ, ਸੀਹਸ੍ਸੇਵਿ'ਤਰੇਮਿਗਾ॥

''ਅਵੀਤਿਵਤ੍ਤਾ ਸਕ੍ਕਾਯਂ, ਅਨਿਚ੍ਚਾ ਕਿਰ ਭੋ ਮਯਂ।
ਸੁਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤੋ ਵਾਕ੍ਯਂ, ਵਿਪ੍ਪਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਤਾਦਿਨੋ''ਤਿ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੮]॥ ਤਤਿਯਂ।

੪. ਅਗ੍ਗਪ੍ਪਸਾਦਸੁਤ੍ਤਂ

੩੪. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਗ੍ਗਪ੍ਪਸਾਦਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਯਾਵਤਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਅਪਦਾ ਵਾ ਦ੍ਵਿਪਦਾ [ਦਿਪਦਾ (ਸੀ॰ ਪੀ॰) ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੨; ਇਤਿਵੁ॰ ੯੦] ਵਾ ਚਤੁਪ੍ਪਦਾ ਵਾ ਬਹੁਪ੍ਪਦਾ ਵਾ ਰੂਪਿਨੋ ਵਾ ਅਰੂਪਿਨੋ ਵਾ ਸਞ੍ਞਿਨੋ ਵਾ ਅਸਞ੍ਞਿਨੋ ਵਾ ਨੇਵਸਞ੍ਞਿਨਾਸਞ੍ਞਿਨੋ ਵਾ, ਤਥਾਗਤੋ ਤੇਸਂ ਅਗ੍ਗਮਕ੍ਖਾਯਤਿ ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ। ਯੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬੁਦ੍ਧੇ ਪਸਨ੍ਨਾ, ਅਗ੍ਗੇ ਤੇ ਪਸਨ੍ਨਾ। ਅਗ੍ਗੇ ਖੋ ਪਨ ਪਸਨ੍ਨਾਨਂ ਅਗ੍ਗੋ ਵਿਪਾਕੋ ਹੋਤਿ।

''ਯਾਵਤਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਸਙ੍ਖਤਾ, ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ ਤੇਸਂ ਅਗ੍ਗਮਕ੍ਖਾਯਤਿ। ਯੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਿਯੇ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੇ ਮਗ੍ਗੇ ਪਸਨ੍ਨਾ, ਅਗ੍ਗੇ ਤੇ ਪਸਨ੍ਨਾ। ਅਗ੍ਗੇ ਖੋ ਪਨ ਪਸਨ੍ਨਾਨਂ ਅਗ੍ਗੋ ਵਿਪਾਕੋ ਹੋਤਿ।

''ਯਾਵਤਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਸਙ੍ਖਤਾ ਵਾ ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਵਾ, ਵਿਰਾਗੋ ਤੇਸਂ ਅਗ੍ਗਮਕ੍ਖਾਯਤਿ, ਯਦਿਦਂ ਮਦਨਿਮ੍ਮਦਨੋ ਪਿਪਾਸਵਿਨਯੋ ਆਲਯਸਮੁਗ੍ਘਾਤੋ ਵਟ੍ਟੂਪਚ੍ਛੇਦੋ ਤਣ੍ਹਾਕ੍ਖਯੋ ਵਿਰਾਗੋ ਨਿਰੋਧੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ। ਯੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਰਾਗੇ ਧਮ੍ਮੇ ਪਸਨ੍ਨਾ, ਅਗ੍ਗੇ ਤੇ ਪਸਨ੍ਨਾ। ਅਗ੍ਗੇ ਖੋ ਪਨ ਪਸਨ੍ਨਾਨਂ ਅਗ੍ਗੋ ਵਿਪਾਕੋ ਹੋਤਿ।

“ਯਾਵਤਾ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਙ੍ਘਾ ਵਾ ਗਣਾ ਵਾ, ਤਥਾਗਤਸਾਵਕਸਙ੍ਘੋ ਤੇਸਂ ਅਗ੍ਗਮਕ੍ਖਾਯਤਿ, ਯਦਿਦਂ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪੁਰਿਸਯੁਗਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲਾ ਏਸ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕਸਙ੍ਘੋ ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਪਾਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯੋ ਅਞ੍ਜਲਿਕਰਣੀਯੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਲੋਕਸ੍ਸ। ਯੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਙ੍ਘੇ ਪਸਨ੍ਨਾ , ਅਗ੍ਗੇ ਤੇ ਪਸਨ੍ਨਾ। ਅਗ੍ਗੇ ਖੋ ਪਨ ਪਸਨ੍ਨਾਨਂ ਅਗ੍ਗੋ ਵਿਪਾਕੋ ਹੋਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਗ੍ਗਪ੍ਪਸਾਦਾ”ਤਿ।

“ਅਗ੍ਗਤੋ ਵੇ ਪਸਨ੍ਨਾਨਂ, ਅਗ੍ਗਂ ਧਮ੍ਮਂ ਵਿਜਾਨਤਂ।
ਅਗ੍ਗੇ ਬੁਦ੍ਧੇ ਪਸਨ੍ਨਾਨਂ, ਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯੇ ਅਨੁਤ੍ਤਰੇ॥

“ਅਗ੍ਗੇ ਧਮ੍ਮੇ ਪਸਨ੍ਨਾਨਂ, ਵਿਰਾਗੂਪਸਮੇ ਸੁਖੇ।
ਅਗ੍ਗੇ ਸਙ੍ਘੇ ਪਸਨ੍ਨਾਨਂ, ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤੇ ਅਨੁਤ੍ਤਰੇ॥

“ਅਗ੍ਗਸ੍ਮਿਂ ਦਾਨਂ ਦਦਤਂ, ਅਗ੍ਗਂ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਵਡ੍ਢਤਿ।
ਅਗ੍ਗਂ ਆਯੁ ਚ ਵਣ੍ਣੋ ਚ, ਯਸੋ ਕਿਤ੍ਤਿ ਸੁਖਂ ਬਲਂ॥

“ਅਗ੍ਗਸ੍ਸ ਦਾਤਾ ਮੇਧਾਵੀ, ਅਗ੍ਗਧਮ੍ਮਸਮਾਹਿਤੋ।
ਦੇਵਭੂਤੋ ਮਨੁਸ੍ਸੋ ਵਾ, ਅਗ੍ਗਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਪਮੋਦਤੀ”ਤਿ [ਇਤਿਵੁ॰ ੯੦]॥ ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਵਸ੍ਸਕਾਰਸੁਤ੍ਤਂ

੩੫. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਰਾਜਗਹੇ ਵਿਹਰਤਿ ਵੇਲੁਵਨੇ ਕਲਨ੍ਦਕਨਿਵਾਪੇ। ਅਥ ਖੋ ਵਸ੍ਸਕਾਰੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਮਗਧਮਹਾਮਤ੍ਤੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮੋਦਿ। ਸਮ੍ਮੋਦਨੀਯਂ ਕਥਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਵੀਤਿਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਵਸ੍ਸਕਾਰੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਮਗਧਮਹਾਮਤ੍ਤੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ –

“ਚਤੂਹਿ ਖੋ ਮਯਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਂ ਮਹਾਪਞ੍ਞਂ ਮਹਾਪੁਰਿਸਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਮ । ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਇਧ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਹੋਤਿ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸੇਵ ਸੁਤਜਾਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸੇਵ ਖੋ ਪਨ ਭਾਸਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਜਾਨਾਤਿ – ‘ਅਯਂ ਇਮਸ੍ਸ ਭਾਸਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ, ਅਯਂ ਇਮਸ੍ਸ ਭਾਸਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ’ਤਿ। ਸਤਿਮਾ ਖੋ ਪਨ ਹੋਤਿ ਚਿਰਕਤਮ੍ਪਿ ਚਿਰਭਾਸਿਤਮ੍ਪਿ ਸਰਿਤਾ ਅਨੁਸ੍ਸਰਿਤਾ ਯਾਨਿ ਖੋ ਪਨ ਤਾਨਿ ਗਹਟ੍ਠਕਾਨਿ ਕਿਂਕਰਣੀਯਾਨਿ, ਤਤ੍ਥ ਦਕ੍ਖੋ ਹੋਤਿ ਅਨਲਸੋ, ਤਤ੍ਰੁਪਾਯਾਯ ਵੀਮਂਸਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਅਲਂ ਕਾਤੁਂ ਅਲਂ ਸਂਵਿਧਾਤੁਂ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ ਮਯਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਂ ਮਹਾਪਞ੍ਞਂ ਮਹਾਪੁਰਿਸਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਮ। ਸਚੇ ਮੇ [ਸਚੇ ਪਨ ਮੇ (ਸੀ॰ ਕ॰), ਸਚੇ ਮੇ ਪਨ (ਪੀ॰)], ਭੋ ਗੋਤਮ, ਅਨੁਮੋਦਿਤਬ੍ਬਂ ਅਨੁਮੋਦਤੁ ਮੇ ਭਵਂ ਗੋਤਮੋ; ਸਚੇ ਪਨ ਮੇ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਿਤਬ੍ਬਂ ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਤੁ ਮੇ ਭਵਂ ਗੋਤਮੋ”ਤਿ।

“ਨੇਵ ਖੋ ਤ੍ਯਾਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਅਨੁਮੋਦਾਮਿ ਨ ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਾਮਿ । ਚਤੂਹਿ ਖੋ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਂ ਮਹਾਪਞ੍ਞਂ ਮਹਾਪੁਰਿਸਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਮਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਇਧ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਬਹੁਜਨਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਬਹੁਜਨਸੁਖਾਯ; ਬਹੁਸ੍ਸ ਜਨਤਾ ਅਰਿਯੇ ਞਾਯੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਿਤਾ, ਯਦਿਦਂ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਤਾ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮਤਾ। ਸੋ ਯਂ ਵਿਤਕ੍ਕਂ ਆਕਙ੍ਖਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤੁਂ ਤਂ ਵਿਤਕ੍ਕਂ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ, ਯਂ ਵਿਤਕ੍ਕਂ ਨਾਕਙ੍ਖਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤੁਂ ਨ ਤਂ ਵਿਤਕ੍ਕਂ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ; ਯਂ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਂ ਆਕਙ੍ਖਤਿ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੇਤੁਂ ਤਂ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਂ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੇਤਿ, ਯਂ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਂ ਨਾਕਙ੍ਖਤਿ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੇਤੁਂ ਨ ਤਂ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਂ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੇਤਿ। ਇਤਿ ਚੇਤੋਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕਪਥੇ। ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਝਾਨਾਨਂ ਆਭਿਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਾਨਂ ਨਿਕਾਮਲਾਭੀ ਹੋਤਿ ਅਕਿਚ੍ਛਲਾਭੀ ਅਕਸਿਰਲਾਭੀ। ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ

ਵਿਹਰਤਿ। ਨੇਵ ਖੋ ਤਜਾਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਅਨੁਮੋਦਾਮਿ ਨ ਪਨ ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਾਮਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਂ ਮਹਾਪਞ੍ਞਂ ਮਹਾਪੁਰਿਸਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਮੀ''ਤਿ।

''ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਅਬ੍ਭੁਤਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ! ਯਾਵ ਸੁਭਾਸਿਤਂ ਚਿਦਂ ਭੋਤਾ ਗੋਤਮੇਨ। ਇਮੇਹਿ ਚ ਮਯਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਂ ਭਵਨ੍ਤਂ ਗੋਤਮਂ ਧਾਰੇਮ; ਭਵਞ੍ਹਿ ਗੋਤਮੋ ਬਹੁਜਨਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਬਹੁਜਨਸੁਖਾਯ; ਬਹੁ ਤੇ [ਬਹੁਸ੍ਸ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰)] ਜਨਤਾ ਅਰਿਯੇ ਞਾਯੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਿਤਾ, ਯਦਿਦਂ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਤਾ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮਤਾ। ਭਵਞ੍ਹਿ ਗੋਤਮੋ ਯਂ ਵਿਤਕ੍ਕਂ ਆਕਙ੍ਖਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤੁਂ ਤਂ ਵਿਤਕ੍ਕਂ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ, ਯਂ ਵਿਤਕ੍ਕਂ ਨਾਕਙ੍ਖਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤੁਂ ਨ ਤਂ ਵਿਤਕ੍ਕਂ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ, ਯਂ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਂ ਆਕਙ੍ਖਤਿ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੇਤੁਂ ਤਂ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਂ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੇਤਿ, ਯਂ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਂ ਨਾਕਙ੍ਖਤਿ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੇਤੁਂ ਨ ਤਂ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਂ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੇਤਿ। ਭਵਞ੍ਹਿ ਗੋਤਮੋ ਚੇਤੋਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕਪਥੇ। ਭਵਞ੍ਹਿ ਗੋਤਮੋ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਝਾਨਾਨਂ ਆਭਿਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਾਨਂ ਨਿਕਾਮਲਾਭੀ ਅਕਿਚ੍ਛਲਾਭੀ ਅਕਸਿਰਲਾਭੀ । ਭਵਞ੍ਹਿ ਗੋਤਮੋ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤੀ''ਤਿ।

''ਅਦ੍ਧਾ ਖੋ ਤਜਾਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਆਸਜ੍ਜ ਉਪਨੀਯ ਵਾਚਾ ਭਾਸਿਤਾ। ਅਪਿ ਚ, ਤਜਾਹਂ ਬ੍ਯਾਕਰਿਸ੍ਸਾਮਿ – 'ਅਹਞ੍ਹਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਬਹੁਜਨਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਬਹੁਜਨਸੁਖਾਯ; ਬਹੁ ਮੇ [ਬਹੁਸ੍ਸ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰)] ਜਨਤਾ ਅਰਿਯੇ ਞਾਯੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਿਤਾ, ਯਦਿਦਂ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਤਾ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮਤਾ। ਅਹਞ੍ਹਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਯਂ ਵਿਤਕ੍ਕਂ ਆਕਙ੍ਖਾਮਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤੁਂ ਤਂ ਵਿਤਕ੍ਕਂ ਵਿਤਕ੍ਕੇਮਿ, ਯਂ ਵਿਤਕ੍ਕਂ ਨਾਕਙ੍ਖਾਮਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤੁਂ ਨ ਤਂ ਵਿਤਕ੍ਕਂ ਵਿਤਕ੍ਕੇਮਿ , ਯਂ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਂ ਆਕਙ੍ਖਾਮਿ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੇਤੁਂ ਤਂ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਂ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੇਮਿ, ਯਂ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਂ ਨਾਕਙ੍ਖਾਮਿ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੇਤੁਂ ਨ ਤਂ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਂ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੇਮਿ। ਅਹਞ੍ਹਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਚੇਤੋਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਵਿਤਕ੍ਕਪਥੇ। ਅਹਞ੍ਹਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਝਾਨਾਨਂ ਆਭਿਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਾਨਂ ਨਿਕਾਮਲਾਭੀ ਅਕਿਚ੍ਛਲਾਭੀ ਅਕਸਿਰਲਾਭੀ। ਅਹਞ੍ਹਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਾਮੀ'''ਤਿ।

''ਯੋ ਵੇਦਿ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਾਨਂ, ਮਚ੍ਚੁਪਾਸਪ੍ਪਮੋਚਨਂ।
ਹਿਤਂ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ, ਞਾਯਂ ਧਮ੍ਮਂ ਪਕਾਸਯਿ।
ਯਂ ਵੇ ਦਿਸ੍ਵਾ ਚ ਸੁਤ੍ਵਾ ਚ, ਪਸੀਦਨ੍ਤਿ ਬਹੂ ਜਨਾ [ਪਸੀਦਤਿ ਬਹੁਜ੍ਜਨੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)]॥

''ਮਗ੍ਗਾਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਕੁਸਲੋ, ਕਤਕਿਚ੍ਚੋ ਅਨਾਸਵੋ।
ਬੁਦ੍ਧੋ ਅਨ੍ਤਿਮਸਾਰੀਰੋ [ਅਨ੍ਤਿਮਧਾਰਿਤੋ (ਕ॰)], ''(ਮਹਾਪਞ੍ਞੋ) [( ) ਸ੍ਯਾ॰ ਪੋਤ੍ਥਕੇ ਨਤ੍ਥਿ] ਮਹਾਪੁਰਿਸੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ॥
ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਦੋਣਸੁਤ੍ਤਂ

੩੬. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਅਨ੍ਤਰਾ ਚ ਉਕ੍ਕਟ੍ਠਂ ਅਨ੍ਤਰਾ ਚ ਸੇਤਬ੍ਯਂ ਅਦ੍ਧਾਨਮਗ੍ਗਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ। ਦੋਣੋਪਿ ਸੁਦਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਅਨ੍ਤਰਾ ਚ ਉਕ੍ਕਟ੍ਠਂ ਅਨ੍ਤਰਾ ਚ ਸੇਤਬ੍ਯਂ ਅਦ੍ਧਾਨਮਗ੍ਗਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ। ਅਦ੍ਦਸਾ ਖੋ ਦੋਣੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਭਗਵਤੋ ਪਾਦੇਸੁ ਚਕ੍ਕਾਨਿ ਸਹਸ੍ਸਾਰਾਨਿ ਸਨੇਮਿਕਾਨਿ ਸਨਾਭਿਕਾਨਿ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰਪਰਿਪੂਰਾਨਿ; ਦਿਸ੍ਵਾਨਸ੍ਸ ਏਤਦਹੋਸਿ – ''ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ ਵਤ, ਭੋ, ਅਬ੍ਭੁਤਂ ਵਤ, ਭੋ! ਨ ਵਤਿਮਾਨਿ ਮਨੁਸ੍ਸਭੂਤਸ੍ਸ ਪਦਾਨਿ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ''ਤਿ!! ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਮਗ੍ਗਾ ਓਕ੍ਕਮ੍ਮ ਅਞ੍ਞਤਰਸ੍ਮਿਂ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲੇ ਨਿਸੀਦਿ ਪਲ੍ਲਙ੍ਕਂ ਆਭੁਜਿਤ੍ਵਾ ਉਜੁਂ ਕਾਯਂ ਪਣਿਧਾਯ ਪਰਿਮੁਖਂ ਸਤਿਂ ਉਪਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ। ਅਥ ਖੋ ਦੋਣੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਭਗਵਤੋ ਪਦਾਨਿ ਅਨੁਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਅਦ੍ਦਸ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਞ੍ਞਤਰਸ੍ਮਿਂ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨਂ ਪਾਸਾਦਿਕਂ ਪਸਾਦਨੀਯਂ ਸਨ੍ਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਸਨ੍ਤਮਾਨਸਂ

ਉਤ੍ਤਮਦਮਥਸਮਥਮਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਦਨ੍ਤਂ ਗੁਤ੍ਤਂ ਸਂਯਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ [ਯਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ (ਮਹਾਵ॰ ੨੫੧)] ਨਾਗਂ। ਦਿਸ੍ਵਾਨ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਦੇਵੋ ਨੋ ਭਵਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ? ‘‘ਨ ਖੋ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਦੇਵੋ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ। ‘‘ਗਨ੍ਧਬ੍ਬੋ ਨੋ ਭਵਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ? ‘‘ਨ ਖੋ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਗਨ੍ਧਬ੍ਬੋ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ। ‘‘ਯਕ੍ਖੋ ਨੋ ਭਵਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ? ‘‘ਨ ਖੋ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਯਕ੍ਖੋ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ। ‘‘ਮਨੁਸ੍ਸੋ ਨੋ ਭਵਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ? ‘‘ਨ ਖੋ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮਨੁਸ੍ਸੋ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ।

‘‘‘ਦੇਵੋ ਨੋ ਭਵਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ’ਤਿ, ਇਤਿ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ – ‘ਨ ਖੋ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਦੇਵੋ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ ਵਦੇਸਿ। ‘ਗਨ੍ਧਬ੍ਬੋ ਨੋ ਭਵਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ’ਤਿ, ਇਤਿ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ – ‘ਨ ਖੋ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਗਨ੍ਧਬ੍ਬੋ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ ਵਦੇਸਿ। ‘ਯਕ੍ਖੋ ਨੋ ਭਵਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ’ਤਿ, ਇਤਿ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ – ‘ਨ ਖੋ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਯਕ੍ਖੋ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ ਵਦੇਸਿ। ‘ਮਨੁਸ੍ਸੋ ਨੋ ਭਵਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ’ਤਿ, ਇਤਿ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ – ‘ਨ ਖੋ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮਨੁਸ੍ਸੋ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ ਵਦੇਸਿ। ਅਥ ਕੋ ਚਰਹਿ ਭਵਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ?

‘‘ਯੇਸਂ ਖੋ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਆਸਵਾਨਂ ਅਪ੍ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਦੇਵੋ ਭਵੇਯ੍ਯਂ, ਤੇ ਮੇ ਆਸਵਾ ਪਹੀਨਾ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲਾ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤਾ ਅਨਭਾਵਂਕਤਾ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮਾ। ਯੇਸਂ ਖੋ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਆਸਵਾਨਂ ਅਪ੍ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਗਨ੍ਧਬ੍ਬੋ ਭਵੇਯ੍ਯਂ... ਯਕ੍ਖੋ ਭਵੇਯ੍ਯਂ... ਮਨੁਸ੍ਸੋ ਭਵੇਯ੍ਯਂ, ਤੇ ਮੇ ਆਸਵਾ ਪਹੀਨਾ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲਾ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤਾ ਅਨਭਾਵਂਕਤਾ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮਾ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਉਪ੍ਪਲਂ ਵਾ ਪਦੁਮਂ ਵਾ ਪੁਣ੍ਡਰੀਕਂ ਵਾ ਉਦਕੇ ਜਾਤਂ ਉਦਕੇ ਸਂਵਡ੍ਢਂ ਉਦਕਾ ਅਚ੍ਚੁਗ੍ਗਮ੍ਮ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਅਨੁਪਲਿਤ੍ਤਂ ਉਦਕੇਨ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਲੋਕੇ ਜਾਤੋ ਲੋਕੇ ਸਂਵਡ੍ਢੋ ਲੋਕਂ ਅਭਿਭੁਯ੍ਯ ਵਿਹਰਾਮਿ ਅਨੁਪਲਿਤ੍ਤੋ ਲੋਕੇਨ। ਬੁਦ੍ਧੋਤਿ ਮਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਧਾਰੇਹੀ’’ਤਿ।

‘‘ਯੇਨ ਦੇਵੂਪਪਤ੍ਯਸ੍ਸ, ਗਨ੍ਧਬ੍ਬੋ ਵਾ ਵਿਹਙ੍ਗਮੋ।
ਯਕ੍ਖਤ੍ਤਂ ਯੇਨ ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯਂ, ਮਨੁਸ੍ਸਤ੍ਤਞ੍ਚ ਅਬ੍ਬਜੇ।
ਤੇ ਮਯ੍ਹਂ, ਆਸਵਾ ਖੀਣਾ, ਵਿਦ੍ਧਸ੍ਤਾ ਵਿਨਲ਼ੀਕਤਾ॥

‘‘ਪੁਣ੍ਡਰੀਕਂ ਯਥਾ ਵਗ੍ਗੁ, ਤੋਯੇਨ ਨੁਪਲਿਪ੍ਪਤਿ [ਨੁਪਲਿਮ੍ਪਤਿ (ਕ॰)]।
ਨੁਪਲਿਪ੍ਪਾਮਿ [ਨੁਪਲਿਮ੍ਪਾਮਿ (ਕ॰)] ਲੋਕੇਨ, ਤਸ੍ਮਾ ਬੁਦ੍ਧੋਸ੍ਮਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ’’ਤਿ॥ ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਅਪਰਿਹਾਨਿਯਸੁਤ੍ਤਂ

੩੭. ‘‘ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਭਬ੍ਬੋ ਪਰਿਹਾਨਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸੇਵ ਸਨ੍ਤਿਕੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰੋ ਹੋਤਿ, ਭੋਜਨੇ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੂ ਹੋਤਿ, ਜਾਗਰਿਯਂ ਅਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰਸਂਵੁਤੋ ਵਿਹਰਤਿ ਆਚਾਰਗੋਚਰਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਣੁਮਤ੍ਤੇਸੁ ਵਜ੍ਜੇਸੁ ਭਯਦਸ੍ਸਾਵੀ, ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰੋ ਹੋਤਿ ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਰੂਪਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹੀ ਹੋਤਿ ਨਾਨੁਬ੍ਯਞ੍ਜਨਗ੍ਗਾਹੀ। ਯਤ੍ਵਾਧਿਕਰਣਮੇਨਂ ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਸਂਵੁਤਂ ਵਿਹਰਨ੍ਤਂ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਾ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨ੍ਵਾਸ੍ਸਵੇਯ੍ਯੁਂ, ਤਸ੍ਸ ਸਂਵਰਾਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ; ਰਕ੍ਖਤਿ ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ; ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਸਂਵਰਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਸੋਤੇਨ

ਸਦ੍ਦਂ ਸੁਤ੍ਵਾ... ਘਾਨੇਨ ਗਨ੍ਧਂ ਘਾਯਿਤ੍ਵਾ... ਜਿਵ੍ਹਾਯ ਰਸਂ ਸਾਯਿਤ੍ਵਾ... ਕਾਯੇਨ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਂ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ... ਮਨਸਾ ਧਮ੍ਮਂ ਵਿਞ੍ਞਾਯ ਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹੀ ਹੋਤਿ ਨਾਨੁਬ੍ਯਞ੍ਜਨਗ੍ਗਾਹੀ। ਯਤ੍ਵਾਧਿਕਰਣਮੇਨਂ ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਸਂਵੁਤਂ ਵਿਹਰਨ੍ਤਂ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਾ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨ੍ਵਾਸ੍ਸਵੇਯ੍ਯੁਂ, ਤਸ੍ਸ ਸਂਵਰਾਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ; ਰਕ੍ਖਤਿ ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ; ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਸਂਵਰਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਭੋਜਨੇ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੂ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾ ਯੋਨਿਸੋ ਆਹਾਰਂ ਆਹਾਰੇਤਿ – ‘ਨੇਵ ਦਵਾਯ ਨ ਮਦਾਯ ਨ ਮਣ੍ਡਨਾਯ ਨ ਵਿਭੂਸਨਾਯ; ਯਾਵਦੇਵ ਇਮਸ੍ਸ ਕਾਯਸ੍ਸ ਠਿਤਿਯਾ ਯਾਪਨਾਯ ਵਿਹਿਂਸੂਪਰਤਿਯਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਾਨੁਗ੍ਗਹਾਯ। ਇਤਿ ਪੁਰਾਣਞ੍ਚ ਵੇਦਨਂ ਪਟਿਹਙ੍ਖਾਮਿ, ਨਵਞ੍ਚ ਵੇਦਨਂ ਨ ਉਪ੍ਪਾਦੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਯਾਤ੍ਰਾ ਚ ਮੇ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜਤਾ ਚ ਫਾਸੁਵਿਹਾਰੋ ਚਾ’ਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਭੋਜਨੇ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੂ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਜਾਗਰਿਯਂ ਅਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਦਿਵਸਂ ਚਙ੍ਕਮੇਨ ਨਿਸਜ੍ਜਾਯ ਆਵਰਣੀਯੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਸੋਧੇਤਿ; ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਪਠਮਂ ਯਾਮਂ ਚਙ੍ਕਮੇਨ ਨਿਸਜ੍ਜਾਯ ਆਵਰਣੀਯੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਸੋਧੇਤਿ; ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਮਜ੍ਝਿਮਂ ਯਾਮਂ ਦਕ੍ਖਿਣੇਨ ਪਸ੍ਸੇਨ ਸੀਹਸੇਯ੍ਯਂ ਕਪ੍ਪੇਤਿ , ਪਾਦੇ ਪਾਦਂ ਅਚ੍ਚਾਧਾਯ, ਸਤੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਉਟ੍ਠਾਨਸਞ੍ਞਂ ਮਨਸਿ ਕਰਿਤ੍ਵਾ; ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਪਚ੍ਛਿਮਂ ਯਾਮਂ ਪਚ੍ਚੁਟ੍ਠਾਯ ਚਙ੍ਕਮੇਨ ਨਿਸਜ੍ਜਾਯ ਆਵਰਣੀਯੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਸੋਧੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਜਾਗਰਿਯਂ ਅਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਭਬ੍ਬੋ ਪਰਿਹਾਨਾਯ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸੇਵ ਸਨ੍ਤਿਕੇਤਿ।

‘‘ਸੀਲੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਚ ਸਂਵੁਤੋ।
ਭੋਜਨਮ੍ਹਿ ਚ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੂ, ਜਾਗਰਿਯਂ ਅਨੁਯੁਞ੍ਜਤਿ॥

‘‘ਏਵਂ ਵਿਹਾਰੀ ਆਤਾਪੀ, ਅਹੋਰਤ੍ਤਮਤਨ੍ਦ੍ਰਿਤੋ।
ਭਾਵਯਂ ਕੁਸਲਂ ਧਮ੍ਮਂ, ਯੋਗਕ੍ਖੇਮਸ੍ਸ ਪਤ੍ਤਿਯਾ॥

‘‘ਅਪ੍ਪਮਾਦਰਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਪਮਾਦੇ ਭਯਦਸ੍ਸਿ ਵਾ [ਭਯਦਸ੍ਸਾਵੀ (ਕ॰) ਧ॰ ਪ॰ ੩੨ ਧਮ੍ਮਪਦੇਪਿ]।
ਅਭਬ੍ਬੋ ਪਰਿਹਾਨਾਯ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸੇਵ ਸਨ੍ਤਿਕੇ’’ਤਿ॥ ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਪਤਿਲੀਨਸੁਤ੍ਤਂ

੩੮. ‘‘ਪਨੁਣ੍ਣਪਚ੍ਚੇਕਸਚ੍ਚੋ [ਪਣੁਨ੍ਨਪਚ੍ਚੇਕਸਚ੍ਚੋ (?)], ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ‘ਸਮਵਯਸਟ੍ਠੇਸਨੋ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੋ ਪਤਿਲੀਨੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਨੁਣ੍ਣਪਚ੍ਚੇਕਸਚ੍ਚੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਯਾਨਿ ਤਾਨਿ ਪੁਥੁਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਪੁਥੁਪਚ੍ਚੇਕਸਚ੍ਚਾਨਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ – ਸਸ੍ਸਤੋ ਲੋਕੋਤਿ ਵਾ, ਅਸਸ੍ਸਤੋ ਲੋਕੋਤਿ ਵਾ, ਅਨ੍ਤਵਾ ਲੋਕੋਤਿ ਵਾ, ਅਨਨ੍ਤਵਾ ਲੋਕੋਤਿ ਵਾ, ਤਂ ਜੀਵਂ ਤਂ ਸਰੀਰਨ੍ਤਿ ਵਾ, ਅਞ੍ਞਂ ਜੀਵਂ ਅਞ੍ਞਂ ਸਰੀਰਨ੍ਤਿ ਵਾ, ਹੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ ਪਰਂ ਮਰਣਾਤਿ ਵਾ, ਨ ਹੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ ਪਰਂ ਮਰਣਾਤਿ ਵਾ, ਹੋਤਿ ਚ ਨ ਚ ਹੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ ਪਰਂ ਮਰਣਾਤਿ ਵਾ, ਨੇਵ ਹੋਤਿ ਨ ਨ ਹੋਤਿ ਤਥਾਗਤੋ ਪਰਂ ਮਰਣਾਤਿ ਵਾ; ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਤਾਨਿ ਨੁਣ੍ਣਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ ਪਨੁਣ੍ਣਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਨਿ ਵਨ੍ਤਾਨਿ ਮੁਤ੍ਤਾਨਿ ਪਹੀਨਾਨਿ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਟ੍ਠਾਨਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਨੁਣ੍ਣਪਚ੍ਚੇਕਸਚ੍ਚੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਮਵਯਸਟ੍ਠੇਸਨੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਕਾਮੇਸਨਾ ਪਹੀਨਾ ਹੋਤਿ, ਭਵੇਸਨਾ ਪਹੀਨਾ ਹੋਤਿ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਸਨਾ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਾ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਮਵਯਸਟ੍ਠੇਸਨੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੁਖਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾ ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਸੋਮਨਸ੍ਸਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨਂ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਂ ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਤਿਲੀਨੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਸ੍ਮਿਮਾਨੋ ਪਹੀਨੋ ਹੋਤਿ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲੋ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤੋ ਅਨਭਾਵਂਕਤੋ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮੋ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਤਿਲੀਨੋ ਹੋਤਿ। ਪਨੁਣ੍ਣਪਚ੍ਚੇਕਸਚ੍ਚੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ‘ਸਮਵਯਸਟ੍ਠੇਸਨੋ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੋ ਪਤਿਲੀਨੋ’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ।

[ਇਤਿਵੁ॰ ੫੫ ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕੇਪਿ] ‘‘ਕਾਮੇਸਨਾ ਭਵੇਸਨਾ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੇਸਨਾ ਸਹ।
ਇਤਿ ਸਚ੍ਚਪਰਾਮਾਸੋ, ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨਾ ਸਮੁਸ੍ਸਯਾ॥

[ਇਤਿਵੁ॰ ੫੫ ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕੇਪਿ] ‘‘ਸਬ੍ਬਰਾਗਵਿਰਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਤਣ੍ਹਕ੍ਖਯਵਿਮੁਤ੍ਤਿਨੋ।
ਏਸਨਾ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਟ੍ਠਾ, ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨਾ ਸਮੂਹਤਾ॥

‘‘ਸ ਵੇ ਸਨ੍ਤੋ ਸਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਪਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਅਪਰਾਜਿਤੋ।
ਮਾਨਾਭਿਸਮਯਾ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਪਤਿਲੀਨੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ॥ ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਉਜ੍ਜਯਸੁਤ੍ਤਂ

੩੯. ਅਥ ਖੋ ਉਜ੍ਜਯੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮੋਦਿ। ਸਮ੍ਮੋਦਨੀਯਂ ਕਥਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਵੀਤਿਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਉਜ੍ਜਯੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਭਵਮ੍ਪਿ ਨੋ ਗੋਤਮੋ ਯਞ੍ਞਂ ਵਣ੍ਣੇਤੀ’’ਤਿ ? ‘‘ਨ ਖੋ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਬ੍ਬਂ ਯਞ੍ਞਂ ਵਣ੍ਣੇਮਿ; ਨ ਪਨਾਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਬ੍ਬਂ ਯਞ੍ਞਂ ਨ ਵਣ੍ਣੇਮਿ। ਯਥਾਰੂਪੇ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਯਞ੍ਞੇ ਗਾਵੋ ਹਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਅਜੇਲ਼ਕਾ ਹਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਕੁਕ੍ਕੁਟਸੂਕਰਾ ਹਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਵਿਵਿਧਾ ਪਾਣਾ ਸਙ੍ਘਾਤਂ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ; ਏਵਰੂਪਂ ਖੋ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਾਰਮ੍ਭਂ ਯਞ੍ਞਂ ਨ ਵਣ੍ਣੇਮਿ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਏਵਰੂਪਞ੍ਹਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਾਰਮ੍ਭਂ ਯਞ੍ਞਂ ਨ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤਿ ਅਰਹਨ੍ਤੋ ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਂ ਵਾ ਸਮਾਪਨ੍ਨਾ।

‘‘ਯਥਾਰੂਪੇ ਚ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਯਞ੍ਞੇ ਨੇਵ ਗਾਵੋ ਹਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਨ ਅਜੇਲ਼ਕਾ ਹਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਨ ਕੁਕ੍ਕੁਟਸੂਕਰਾ ਹਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਨ ਵਿਵਿਧਾ ਪਾਣਾ ਸਙ੍ਘਾਤਂ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ; ਏਵਰੂਪਂ ਖੋ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਨਿਰਾਰਮ੍ਭਂ ਯਞ੍ਞਂ ਵਣ੍ਣੇਮਿ, ਯਦਿਦਂ ਨਿਚ੍ਚਦਾਨਂ ਅਨੁਕੁਲਯਞ੍ਞਂ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਏਵਰੂਪਞ੍ਹਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਨਿਰਾਰਮ੍ਭਂ ਯਞ੍ਞਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤਿ ਅਰਹਨ੍ਤੋ ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਂ ਵਾ ਸਮਾਪਨ੍ਨਾ’’ਤਿ।

‘‘ਅਸ੍ਸਮੇਧਂ ਪੁਰਿਸਮੇਧਂ, ਸਮ੍ਮਾਪਾਸਂ ਵਾਜਪੇਯ੍ਯਂ ਨਿਰਗ੍ਗਲ਼ਂ ।
ਮਹਾਯਞ੍ਞਾ ਮਹਾਰਮ੍ਭਾ [ਸਮ੍ਮਾਪਾਸਂ ਵਾਜਪੇਯ੍ਯਂ। ਨਿਰਗ੍ਗਲ਼ਂ ਮਹਾਰਮ੍ਭਾ (ਪੀ॰) ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੨੦], ਨ ਤੇ ਹੋਨ੍ਤਿ ਮਹਪ੍ਫਲਾ॥

‘‘ਅਜੇਲ਼ਕਾ ਚ ਗਾਵੋ ਚ, ਵਿਵਿਧਾ ਯਤ੍ਥ ਹਞ੍ਞਰੇ।
ਨ ਤਂ ਸਮ੍ਮਗ੍ਗਤਾ ਯਞ੍ਞਂ, ਉਪਯਨ੍ਤਿ ਮਹੇਸਿਨੋ॥

‘‘ਯੇ ਚ ਯਞ੍ਞਾ ਨਿਰਾਰਮ੍ਭਾ, ਯਜਨ੍ਤਿ ਅਨੁਕੁਲਂ ਸਦਾ।
ਅਜੇਲ਼ਕਾ ਚ ਗਾਵੋ ਚ, ਵਿਵਿਧਾ ਨੇਤ੍ਥ ਹਞ੍ਞਰੇ [ਨਾਜੇਲ਼ਕਾ ਚ ਗਾਵੋ ਚ, ਵਿਵਿਧਾ ਯਤ੍ਥ ਹਞ੍ਞਰੇ (ਸਯਾ॰ ਕਂ॰)]।

ਤਞ੍ਞ ਸਮ੍ਮਗ੍ਗਤਾ ਯਞ੍ਞਂ, ਉਪਯਨ੍ਤਿ ਮਹੇਸਿਨੋ॥

‘‘ਏਤਂ [ਏਵਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਯਜੇਥ ਮੇਧਾਵੀ, ਏਸੋ ਯਞ੍ਞੋ ਮਹਪ੍ਫਲੋ।
ਏਤਂ [ਏਵਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰)] ਹਿ ਯਜਮਾਨਸ੍ਸ, ਸੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ ਨ ਪਾਪਿਯੋ।
ਯਞ੍ਞੋ ਚ ਵਿਪੁਲੋ ਹੋਤਿ, ਪਸੀਦਨ੍ਤਿ ਚ ਦੇਵਤਾ’’ਤਿ॥ ਨਵਮਂ।

੧੦. ਉਦਾਯੀਸੁਤ੍ਤਂ

੪੦. ਅਥ ਖੋ ਉਦਾਯੀ [ਉਦਾਯਿ (ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ)] ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤਾ …ਪੇ॰… ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਉਦਾਯੀ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਭਵਮ੍ਪਿ ਨੋ ਗੋਤਮੋ ਯਞ੍ਞਂ ਵਣ੍ਣੇਤੀ’’ਤਿ? ‘‘ਨ ਖੋ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਬ੍ਬਂ ਯਞ੍ਞਂ ਵਣ੍ਣੇਮਿ; ਨ ਪਨਾਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਬ੍ਬਂ ਯਞ੍ਞਂ ਨ ਵਣ੍ਣੇਮਿ। ਯਥਾਰੂਪੇ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਯਞ੍ਞੇ ਗਾਵੋ ਹਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਅਜੇਲ਼ਕਾ ਹਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਕੁਕ੍ਕੁਟਸੂਕਰਾ ਹਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਵਿਵਿਧਾ ਪਾਣਾ ਸਙ੍ਘਾਤਂ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ; ਏਵਰੂਪਂ ਖੋ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਾਰਮ੍ਭਂ ਯਞ੍ਞਂ ਨ ਵਣ੍ਣੇਮਿ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਏਵਰੂਪਞ੍ਹਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਾਰਮ੍ਭਂ ਯਞ੍ਞਂ ਨ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤਿ ਅਰਹਨ੍ਤੋ ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਂ ਵਾ ਸਮਾਪਨ੍ਨਾ।

‘‘ਯਥਾਰੂਪੇ ਚ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਯਞ੍ਞੇ ਨੇਵ ਗਾਵੋ ਹਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਨ ਅਜੇਲ਼ਕਾ ਹਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਨ ਕੁਕ੍ਕੁਟਸੂਕਰਾ ਹਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਨ ਵਿਵਿਧਾ ਪਾਣਾ ਸਙ੍ਘਾਤਂ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ; ਏਵਰੂਪਂ ਖੋ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਨਿਰਾਰਮ੍ਭਂ ਯਞ੍ਞਂ ਵਣ੍ਣੇਮਿ , ਯਦਿਦਂ ਨਿਚ੍ਚਦਾਨਂ ਅਨੁਕੁਲਯਞ੍ਞਂ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਏਵਰੂਪਞ੍ਹਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਨਿਰਾਰਮ੍ਭਂ ਯਞ੍ਞਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤਿ ਅਰਹਨ੍ਤੋ ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਂ ਵਾ ਸਮਾਪਨ੍ਨਾ’’ਤਿ।

‘‘ਅਭਿਸਙ੍ਖਤਂ ਨਿਰਾਰਮ੍ਭਂ, ਯਞ੍ਞਂ ਕਾਲੇਨ ਕਪ੍ਪਿਯਂ।
ਤਾਦਿਸਂ ਉਪਸਂਯਨ੍ਤਿ, ਸਞ੍ਞਤਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਯੋ॥

‘‘ਵਿਵਟਚ੍ਛਦਾ [ਵਿਵਤ੍ਤਚ੍ਛਦਾ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਵਿਵਟ੍ਟਚ੍ਛਦਾ (ਕ॰)] ਯੇ ਲੋਕੇ, ਵੀਤਿਵਤ੍ਤਾ ਕੁਲਂ ਗਤਿਂ।
ਯਞ੍ਞਮੇਤਂ ਪਸਂਸਨ੍ਤਿ, ਬੁਦ੍ਧਾ ਯਞ੍ਞਸ੍ਸ [ਪੁਞ੍ਞਸ੍ਸ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਕੋਵਿਦਾ॥

‘‘ਯਞ੍ਞੇ ਵਾ ਯਦਿ ਵਾ ਸਦ੍ਧੇ, ਹਬ੍ਯਂ [ਹਵ੍ਯਂ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਹੁਞ੍ਞਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਕਤ੍ਵਾ ਯਥਾਰਹਂ।
ਪਸਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਯਜਤਿ [ਪਸਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਾ ਯਜਨ੍ਤਿ (ਕ॰)], ਸੁਖੇਤ੍ਤੇ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਸੁ॥

‘‘ਸੁਹੁਤਂ ਸੁਯਿਟ੍ਠਂ ਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਂ [ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰)], ਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯੇਸੁ ਯਂ ਕਤਂ।
ਯਞ੍ਞੋ ਚ ਵਿਪੁਲੋ ਹੋਤਿ, ਪਸੀਦਨ੍ਤਿ ਚ ਦੇਵਤਾ॥

‘‘ਏਵਂ [ਏਤਂ (ਕ॰) ਅ॰ ਨਿ॰ ੬.੩੭] ਯਜਿਤ੍ਵਾ ਮੇਧਾਵੀ, ਸਦ੍ਧੋ ਮੁਤ੍ਤੇਨ ਚੇਤਸਾ।
ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਸੁਖਂ ਲੋਕਂ, ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਉਪਪਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿ॥ ਦਸਮਂ।

ਚਕ੍ਕਵਗ੍ਗੋ ਚਤੁਤ੍ਥੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਚਕ੍ਕੋ ਸਙ੍ਗਹੋ ਸੀਹੋ, ਪਸਾਦੋ ਵਸ੍ਸਕਾਰੇਨ ਪਞ੍ਚਮਂ।
ਦੋਣੋ ਅਪਰਿਹਾਨਿਯੋ ਪਤਿਲੀਨੋ, ਉਜ੍ਜਯੋ ਉਦਾਯਿਨਾ ਤੇ ਦਸਾਤਿ॥

੫. ਰੋਹਿਤਸ੍ਸਵਗ੍ਗੋ

੧. ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾਸੁਤ੍ਤਂ

੪੧. ‘‘ਚਤਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ। ਕਤਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ? ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ ਭਾਵਿਤਾ ਬਹੁਲੀਕਤਾ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ ਭਾਵਿਤਾ ਬਹੁਲੀਕਤਾ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਪ੍ਪਟਿਲਾਭਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ ਭਾਵਿਤਾ ਬਹੁਲੀਕਤਾ ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ ਭਾਵਿਤਾ ਬਹੁਲੀਕਤਾ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ ਭਾਵਿਤਾ ਬਹੁਲੀਕਤਾ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ... ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ ਭਾਵਿਤਾ ਬਹੁਲੀਕਤਾ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ ਭਾਵਿਤਾ ਬਹੁਲੀਕਤਾ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਪ੍ਪਟਿਲਾਭਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਲੋਕਸਞ੍ਞਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਦਿਵਾਸਞ੍ਞਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਿ – ਯਥਾ ਦਿਵਾ ਤਥਾ ਰਤ੍ਤਿਂ, ਯਥਾ ਰਤ੍ਤਿਂ ਤਥਾ ਦਿਵਾ। ਇਤਿ ਵਿਵਟੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਪਰਿਯੋਨਦ੍ਧੇਨ ਸਪ੍ਪਭਾਸਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਭਾਵੇਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ ਭਾਵਿਤਾ ਬਹੁਲੀਕਤਾ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਪ੍ਪਟਿਲਾਭਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ ਭਾਵਿਤਾ ਬਹੁਲੀਕਤਾ ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਵਿਦਿਤਾ ਵੇਦਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਵਿਦਿਤਾ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ, ਵਿਦਿਤਾ ਅਬ੍ਭਤ੍ਥਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ; ਵਿਦਿਤਾ ਸਞ੍ਞਾ...ਪੇ॰... ਵਿਦਿਤਾ ਵਿਤਕ੍ਕਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਵਿਦਿਤਾ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤਿ, ਵਿਦਿਤਾ ਅਬ੍ਭਤ੍ਥਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ ਭਾਵਿਤਾ ਬਹੁਲੀਕਤਾ ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ ਭਾਵਿਤਾ ਬਹੁਲੀਕਤਾ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਞ੍ਚਸੁ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਵਿਹਰਤਿ – ‘ਇਤਿ ਰੂਪਂ, ਇਤਿ ਰੂਪਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋ, ਇਤਿ ਰੂਪਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮੋ [ਅਤ੍ਥਗਮੋ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)]; ਇਤਿ ਵੇਦਨਾ, ਇਤਿ ਵੇਦਨਾਯ ਸਮੁਦਯੋ, ਇਤਿ ਵੇਦਨਾਯ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮੋ; ਇਤਿ ਸਞ੍ਞਾ, ਇਤਿ ਸਞ੍ਞਾਯ ਸਮੁਦਯੋ, ਇਤਿ ਸਞ੍ਞਾਯ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮੋ; ਇਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਇਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਸਮੁਦਯੋ, ਇਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮੋ; ਇਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਇਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋ, ਇਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮੋ’ਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ ਭਾਵਿਤਾ ਬਹੁਲੀਕਤਾ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾ। ਇਦਞ੍ਚ ਪਨ ਮੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਨ੍ਧਾਯ ਭਾਸਿਤਂ ਪਾਰਾਯਨੇ ਪੁਣ੍ਣਕਪਞ੍ਹੇ –

‘‘ਸਙ੍ਖਾਯ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ ਪਰੋਪਰਾਨਿ,
ਯਸ੍ਸਿਞ੍ਜਿਤਂ ਨਤ੍ਥਿ ਕੁਹਿਞ੍ਚਿ ਲੋਕੇ।
ਸਨ੍ਤੋ ਵਿਧੂਮੋ ਅਨੀਘੋ ਨਿਰਾਸੋ,
ਅਤਾਰਿ ਸੋ ਜਾਤਿਜਰਨ੍ਤਿ ਬ੍ਰੂਮੀ’’ਤਿ [ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੦੫੪; ਚੂਲਨਿ॰ ਪੁਣ੍ਣਕਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾ ੭੩]॥ ਪਠਮਂ।

੨. ਪਞ੍ਹਬ੍ਯਾਕਰਣਸੁਤ੍ਤਂ

੪੨. ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਹਬ੍ਯਾਕਰਣਾਨਿ [ਪਞ੍ਹਾਬ੍ਯਾਕਰਣਾਨਿ (ਕ॰)]। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਹੋ ਏਕੰਸਬ੍ਯਾਕਰਣੀਯੋ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਹੋ ਵਿਭਜ੍ਜਬ੍ਯਾਕਰਣੀਯੋ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਹੋ ਪਟਿਪੁਚ੍ਛਾਬ੍ਯਾਕਰਣੀਯੋ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਹੋ ਠਪਨੀਯੋ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਞ੍ਹਬ੍ਯਾਕਰਣਾਨੀ''ਤਿ।

''ਏਕੰਸਵਚਨੰ ਏਕੰ, ਵਿਭਜ੍ਜਵਚਨਾਪਰੰ।
ਤਤਿਯੰ ਪਟਿਪੁਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਚਤੁਤ੍ਥੰ ਪਨ ਠਾਪਯੇ॥

''ਯੋ ਚ ਤੇਸੰ [ਨੇਸੰ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰)] ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ, ਜਾਨਾਤਿ ਅਨੁਧਮ੍ਮਤੰ।
ਚਤੁਪਞ੍ਹਸ੍ਸ ਕੁਸਲੋ, ਆਹੁ ਭਿਕ੍ਖੁੰ ਤਥਾਵਿਧੰ॥

''ਦੁਰਾਸਦੋ ਦੁਪ੍ਪਸਹੋ, ਗਮ੍ਭੀਰੋ ਦੁਪ੍ਪਧੰਸਿਯੋ।
ਅਥੋ ਅਤ੍ਥੇ ਅਨਤ੍ਥੇ ਚ, ਉਭਯਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਕੋਵਿਦੋ [ਉਭਯਤ੍ਥਸ੍ਸ ਕੋਵਿਦੋ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰)]॥

''ਅਨਤ੍ਥੰ ਪਰਿਵਜ੍ਜੇਤਿ, ਅਤ੍ਥੰ ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਪਣ੍ਡਿਤੋ।
ਅਤ੍ਥਾਭਿਸਮਯਾ ਧੀਰੋ, ਪਣ੍ਡਿਤੋਤਿ ਪਵੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ॥ ਦੁਤਿਯੰ।

੩. ਪਠਮਕੋਧਗਰੁਸੁਤ੍ਤੰ

੪੩. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸੰਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਕੋਧਗਰੁ ਨ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁ, ਮਕ੍ਖਗਰੁ ਨ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁ, ਲਾਭਗਰੁ ਨ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁ, ਸਕ੍ਕਾਰਗਰੁ ਨ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸੰਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ।

''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸੰਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁ ਨ ਕੋਧਗਰੁ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁ ਨ ਮਕ੍ਖਗਰੁ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁ ਨ ਲਾਭਗਰੁ , ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁ ਨ ਸਕ੍ਕਾਰਗਰੁ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸੰਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ।

''ਕੋਧਮਕ੍ਖਗਰੂ ਭਿਕ੍ਖੂ, ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਗਾਰਵਾ।
ਨ ਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਵਿਰੂਹਨ੍ਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਦੇਸਿਤੇ॥

''ਯੇ ਚ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁਨੋ, ਵਿਹੰਸੁ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ ਚ।
ਤੇ ਵੇ ਧਮ੍ਮੇ ਵਿਰੂਹਨ੍ਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਦੇਸਿਤੇ''ਤਿ॥ ਤਤਿਯੰ।

੪. ਦੁਤਿਯਕੋਧਗਰੁਸੁਤ੍ਤੰ

੪੪. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਦ੍ਧਮ੍ਮਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਕੋਧਗਰੁਤਾ ਨ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁਤਾ, ਮਕ੍ਖਗਰੁਤਾ ਨ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁਤਾ, ਲਾਭਗਰੁਤਾ ਨ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁਤਾ, ਸਕ੍ਕਾਰਗਰੁਤਾ ਨ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁਤਾ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਸਦ੍ਧਮ੍ਮਾ।

''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁਤਾ ਨ ਕੋਧਗਰੁਤਾ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁਤਾ ਨ ਮਕ੍ਖਗਰੁਤਾ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁਤਾ ਨ ਲਾਭਗਰੁਤਾ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁਤਾ ਨ ਸਕ੍ਕਾਰਗਰੁਤਾ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ।

''ਕੋਧਮਕ੍ਖਗਰੁ ਭਿਕ੍ਖੁ, ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਗਾਰਵੋ।
ਸੁਖੇਤ੍ਤੇ ਪੂਤਿਬੀਜੰਵ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੇ ਨ ਵਿਰੂਹਤਿ॥

''ਯੇ ਚ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁਨੋ, ਵਿਹੰਸੁ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ ਚ।
ਤੇ ਵੇ ਧਮ੍ਮੇ ਵਿਰੂਹਨ੍ਤਿ, ਸ੍ਨੇਹਾਨ੍ਵਯਮਿਵੋਸਧਾ''ਤਿ [ਸ੍ਨੇਹਮਨ੍ਵਾਯਮਿਵੋਸਧਾਤਿ (ਸੀ॰ ਸਜਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰)]॥ ਚਤੁਤ੍ਥੰ।

੫. ਰੋਹਿਤਸ੍ਸਸੁਤ੍ਤੰ

੪੫. ਏਕੰ ਸਮਯੰ ਭਗਵਾ [ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੦੭] ਸਾਵਤ੍ਥਿਯੰ ਵਿਹਰਤਿ ਜੇਤਵਨੇ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕਸ੍ਸ ਆਰਾਮੇ। ਅਥ ਖੋ ਰੋਹਿਤਸ੍ਸੋ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤੋ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਾਯ ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਵਣ੍ਣੋ ਕੇਵਲਕਪ੍ਪੰ ਜੇਤਵਨੰ ਓਭਾਸੇਤ੍ਵਾ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਅਟ੍ਠਾਸਿ। ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਠਿਤੋ ਖੋ ਰੋਹਿਤਸ੍ਸੋ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤੋ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਯਤ੍ਥ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਨ ਜਾਯਤਿ ਨ ਜੀਯਤਿ ਨ ਮੀਯਤਿ ਨ ਚਵਤਿ ਨ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ, ਸਕ੍ਕਾ ਨੁ ਖੋ ਸੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਗਮਨੇਨ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋ ਞਾਤੁੰ ਵਾ ਦਟ੍ਠੁੰ ਵਾ ਪਾਪੁਣਿਤੁੰ ਵਾ''ਤਿ? ''ਯਤ੍ਥ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਨ ਜਾਯਤਿ ਨ ਜੀਯਤਿ ਨ ਮੀਯਤਿ ਨ ਚਵਤਿ ਨ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ, ਨਾਹੰ ਤੰ ਗਮਨੇਨ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੰ ਞਾਤੇਯਜੰ ਦਟ੍ਠੇਯਜੰ ਪਤ੍ਤੇਯਜਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮੀ''ਤਿ।

''ਅਚ੍ਛਰਿਯੰ , ਭਨ੍ਤੇ, ਅਬ੍ਭੁਤੰ, ਭਨ੍ਤੇ! ਯਾਵ ਸੁਭਾਸਿਤਮਿਦੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਤਾ – 'ਯਤ੍ਥ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਨ ਜਾਯਤਿ ਨ ਜੀਯਤਿ ਨ ਮੀਯਤਿ ਨ ਚਵਤਿ ਨ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ, ਨਾਹੰ ਤੰ ਗਮਨੇਨ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੰ ਞਾਤੇਯਜੰ ਦਟ੍ਠੇਯਜੰ ਪਤ੍ਤੇਯਜਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮੀ'''ਤਿ।

''ਭੂਤਪੁਬ੍ਬਾਹੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਰੋਹਿਤਸ੍ਸੋ ਨਾਮ ਇਸਿ ਅਹੋਸਿੰ ਭੋਜਪੁਤ੍ਤੋ ਇਦ੍ਧਿਮਾ ਵੇਹਾਸਙ੍ਗਮੋ। ਤਸ੍ਸ ਮਯ੍ਹੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਏਵਰੂਪੋ ਜਵੋ ਅਹੋਸਿ, ਸੇਯਜਥਾਪਿ ਨਾਮ ਦਲ੍ਹਧਮ੍ਮਾ [ਦਲ੍ਹਧਮ੍ਮੋ, ਅ॰ ਨਿ॰ ੯.੩੮; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੬੧ (ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ) ਟੀਕਾ ਚ ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਬ੍ਯਾਕਰਣੰ ਚ ਓਲੋਕੇਤਬ੍ਬੰ] ਧਨੁਗ੍ਗਹੋ ਸਿਕ੍ਖਿਤੋ ਕਤਹਤ੍ਥੋ ਕਤੂਪਾਸਨੋ ਲਹੁਕੇਨ ਅਸਨੇਨ ਅਪ੍ਪਕਸਿਰੇਨ ਤਿਰਿਯੰ ਤਾਲਚ੍ਛਾਯੰ ਅਤਿਪਾਤੇਯਜ। ਤਸ੍ਸ ਮਯ੍ਹੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਏਵਰੂਪੋ ਪਦਵੀਤਿਹਾਰੋ ਅਹੋਸਿ, ਸੇਯਜਥਾਪਿ ਨਾਮ ਪੁਰਤ੍ਥਿਮਾ ਸਮੁਦ੍ਦਾ ਪਚ੍ਛਿਮੋ ਸਮੁਦ੍ਦੋ। ਤਸ੍ਸ ਮਯ੍ਹੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਏਵਰੂਪੇਨ ਜਵੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਸ੍ਸ ਏਵਰੂਪੇਨ ਚ ਪਦਵੀਤਿਹਾਰੇਨ ਏਵਰੂਪੰ ਇਚ੍ਛਾਗਤੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿ – 'ਅਹੰ ਗਮਨੇਨ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੰ ਪਾਪੁਣਿਸ੍ਸਾਮੀ'ਤਿ। ਸੋ ਖੋ ਅਹੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰੇਵ ਅਸਿਤਪੀਤਖਾਯਿਤਸਾਯਿਤਾ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਉਚ੍ਚਾਰਪਸ੍ਸਾਵਕਮ੍ਮਾ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਨਿਦ੍ਦਾਕਿਲਮਥਪਟਿਵਿਨੋਦਨਾ ਵਸ੍ਸਸਤਾਯੁਕੋ ਵਸ੍ਸਸਤਜੀਵੀ ਵਸ੍ਸਸਤੰ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਤ੍ਵਾਵ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੰ ਅਨ੍ਤਰਾਯੇਵ ਕਾਲਙ੍ਕਤੋ।

''ਅਚ੍ਛਰਿਯੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਬ੍ਭੁਤੰ, ਭਨ੍ਤੇ! ਯਾਵ ਸੁਭਾਸਿਤਮਿਦੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਤਾ – 'ਯਤ੍ਥ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਨ ਜਾਯਤਿ ਨ ਜੀਯਤਿ ਨ ਮੀਯਤਿ ਨ ਚਵਤਿ ਨ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ, ਨਾਹੰ ਤੰ ਗਮਨੇਨ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੰ ਞਾਤੇਯਜੰ ਦਟ੍ਠੇਯਜੰ ਪਤ੍ਤੇਯਜਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮੀ'''ਤਿ।

'''ਯਤ੍ਥ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਨ ਜਾਯਤਿ ਨ ਜੀਯਤਿ ਨ ਮੀਯਤਿ ਨ ਚਵਤਿ ਨ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ, ਨਾਹੰ ਤੰ ਗਮਨੇਨ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੰ ਞਾਤੇਯਜੰ ਦਟ੍ਠੇਯਜੰ ਪਤ੍ਤੇਯਜ'ਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮਿ। ਨ ਚਾਹੰ, ਆਵੁਸੋ, ਅਪ੍ਪਤ੍ਵਾਵ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੰ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਕਿਰਿਯੰ ਵਦਾਮਿ। ਅਪਿ ਚਾਹੰ, ਆਵੁਸੋ, ਇਮਸ੍ਮਿੰਯੇਵ ਬ੍ਯਾਮਮਤ੍ਤੇ ਕਲ਼ੇਵਰੇ [ਕਲ਼ੇਬਰੇ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਸਸਞ੍ਞਿਮ੍ਹਿ ਸਮਨਕੇ ਲੋਕਞ੍ਚ ਪਞ੍ਞਾਪੇਮਿ ਲੋਕਸਮੁਦਯਞ੍ਚ ਲੋਕਨਿਰੋਧਞ੍ਚ ਲੋਕਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਞ੍ਚ ਪਟਿਪਦ''ਨ੍ਤਿ।

''ਗਮਨੇਨ ਨ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬੋ, ਲੋਕਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਕੁਦਾਚਨੰ।
ਨ ਚ ਅਪ੍ਪਤ੍ਵਾ ਲੋਕਨ੍ਤੰ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਅਤ੍ਥਿ ਪਮੋਚਨੰ॥

‘‘ਤਸ੍ਮਾ ਹਵੇ ਲੋਕਵਿਦੂ ਸੁਮੇਧੋ,
ਲੋਕਨ੍ਤਗੂ ਵੁਸਿਤਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੋ।
ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਂ ਸਮਿਤਾਵਿ ਞਤ੍ਵਾ,
ਨਾਸੀਸਤੀ [ਨਾਸਿਂਸਤੀ (ਸੀ॰)] ਲੋਕਮਿਮਂ ਪਰਞ੍ਚਾ’’ਤਿ॥ ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਦੁਤਿਯਰੋਹਿਤਸ੍ਸਸੁਤ੍ਤਂ

੪੬. ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਤਸ੍ਸਾ ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਅਚ੍ਚਯੇਨ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ‘‘ਇਮਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਤ੍ਤਿਂ ਰੋਹਿਤਸ੍ਸੋ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤੋ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਾਯ ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਵਣ੍ਣੋ ਕੇਵਲਕਪ੍ਪਂ ਜੇਤਵਨਂ ਓਭਾਸੇਤ੍ਵਾ ਯੇਨਾਹਂ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਮਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਅਟ੍ਠਾਸਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਠਿਤੋ ਖੋ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰੋਹਿਤਸ੍ਸੋ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤੋ ਮਂ ਏਤਦਵੋਚ – ‘ਯਤ੍ਥ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ [ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੦੭], ਨ ਜਾਯਤਿ ਨ ਜੀਯਤਿ ਨ ਮੀਯਤਿ ਨ ਚਵਤਿ ਨ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ, ਸਕ੍ਕਾ ਨੁ ਖੋ ਸੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਗਮਨੇਨ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੋ ਞਾਤੁਂ ਵਾ ਦਟ੍ਠੁਂ ਵਾ ਪਾਪੁਣਿਤੁਂ ਵਾ’ਤਿ? ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇ ਅਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰੋਹਿਤਸ੍ਸਂ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚਂ – ‘ਯਤ੍ਥ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਨ ਜਾਯਤਿ ਨ ਜੀਯਤਿ ਨ ਮੀਯਤਿ ਨ ਚਵਤਿ ਨ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ, ਨਾਹਂ ਤਂ ਗਮਨੇਨ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਂ ਞਾਤੇਯ੍ਯਂ ਦਟ੍ਠੇਯ੍ਯਂ ਪਤ੍ਤੇਯ੍ਯਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮੀ’ਤਿ। ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰੋਹਿਤਸ੍ਸੋ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤੋ ਮਂ ਏਤਦਵੋਚ – ‘ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਬ੍ਭੁਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ! ਯਾਵ ਸੁਭਾਸਿਤਮਿਦਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਤਾ – ਯਤ੍ਥ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਨ ਜਾਯਤਿ ਨ ਜੀਯਤਿ ਨ ਮੀਯਤਿ ਨ ਚਵਤਿ ਨ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ, ਨਾਹਂ ਤਂ ਗਮਨੇਨ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਂ ਞਾਤੇਯ੍ਯਂ ਦਟ੍ਠੇਯ੍ਯਂ ਪਤ੍ਤੇਯ੍ਯਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮਿ’’’।

‘‘ਭੂਤਪੁਬ੍ਬਾਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਰੋਹਿਤਸ੍ਸੋ ਨਾਮ ਇਸਿ ਅਹੋਸਿਂ ਭੋਜਪੁਤ੍ਤੋ ਇਦ੍ਧਿਮਾ ਵੇਹਾਸਙ੍ਗਮੋ। ਤਸ੍ਸ ਮਯ੍ਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਏਵਰੂਪੋ ਜਵੋ ਅਹੋਸਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਨਾਮ ਦਲ੍ਹਧਮ੍ਮਾ ਧਨੁਗ੍ਗਹੋ ਸਿਕ੍ਖਿਤੋ ਕਤਹਤ੍ਥੋ ਕਤੂਪਾਸਨੋ ਲਹੁਕੇਨ ਅਸਨੇਨ ਅਪ੍ਪਕਸਿਰੇਨ ਤਿਰਿਯਂ ਤਾਲਚ੍ਛਾਯਂ ਅਤਿਪਾਤੇਯ੍ਯ । ਤਸ੍ਸ ਮਯ੍ਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਏਵਰੂਪੋ ਪਦਵੀਤਿਹਾਰੋ ਅਹੋਸਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਨਾਮ ਪੁਰਤ੍ਥਿਮਾ ਸਮੁਦ੍ਦਾ ਪਚ੍ਛਿਮੋ ਸਮੁਦ੍ਦੋ। ਤਸ੍ਸ ਮਯ੍ਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਏਵਰੂਪੇਨ ਜਵੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਸ੍ਸ ਏਵਰੂਪੇਨ ਚ ਪਦਵੀਤਿਹਾਰੇਨ ਏਵਰੂਪਂ ਇਚ੍ਛਾਗਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿ – ਅਹਂ ਗਮਨੇਨ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਂ ਪਾਪੁਣਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ। ਸੋ ਖੋ ਅਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰੇਵ ਅਸਿਤਪੀਤਖਾਯਿਤਸਾਯਿਤਾ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਉਚ੍ਚਾਰਪਸ੍ਸਾਵਕਮ੍ਮਾ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਨਿਦ੍ਦਾਕਿਲਮਥਪਟਿਵਿਨੋਦਨਾ ਵਸ੍ਸਸਤਾਯੁਕੋ ਵਸ੍ਸਸਤਜੀਵੀ ਵਸ੍ਸਸਤਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਤ੍ਵਾਵ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਂ ਅਨ੍ਤਰਾਯੇਵ ਕਾਲਙ੍ਕਤੋ।

‘‘ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਬ੍ਭੁਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ! ਯਾਵ ਸੁਭਾਸਿਤਮਿਦਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਤਾ – ‘ਯਤ੍ਥ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਨ ਜਾਯਤਿ ਨ ਜੀਯਤਿ ਨ ਮੀਯਤਿ ਨ ਚਵਤਿ ਨ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ, ਨਾਹਂ ਤਂ ਗਮਨੇਨ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਂ ਞਾਤੇਯ੍ਯਂ ਦਟ੍ਠੇਯ੍ਯਂ ਪਤ੍ਤੇਯ੍ਯਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮੀ’’’ਤਿ। ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇ ਅਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰੋਹਿਤਸ੍ਸਂ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚਂ –

‘‘‘ਯਤ੍ਥ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਨ ਜਾਯਤਿ ਨ ਜੀਯਤਿ ਨ ਮੀਯਤਿ ਨ ਚਵਤਿ ਨ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ, ਨਾਹਂ, ਤਂ ਗਮਨੇਨ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਂ ਞਾਤੇਯ੍ਯਂ ਦਟ੍ਠੇਯ੍ਯਂ ਪਤ੍ਤੇਯ੍ਯਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮੀ’ਤਿ। ਨ ਚਾਹਂ, ਆਵੁਸੋ, ਅਪ੍ਪਤ੍ਵਾਵ ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਕਿਰਿਯਂ ਵਦਾਮਿ। ਅਪਿ ਚਾਹਂ, ਆਵੁਸੋ, ਇਮਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਬ੍ਯਾਮਮਤ੍ਤੇ ਕਲ਼ੇਵਰੇ ਸਸਞ੍ਞਿਮ੍ਹਿ ਸਮਨਕੇ ਲੋਕਞ੍ਚ ਪਞ੍ਞਾਪੇਮਿ ਲੋਕਸਮੁਦਯਞ੍ਚ ਲੋਕਨਿਰੋਧਞ੍ਚ ਲੋਕਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਞ੍ਚ ਪਟਿਪਦ’’ਨ੍ਤਿ।

‘‘ਗਮਨੇਨ ਨ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬੋ, ਲੋਕਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਕੁਦਾਚਨਂ।
ਨ ਚ ਅਪ੍ਪਤ੍ਵਾ ਲੋਕਨ੍ਤਂ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਅਤ੍ਥਿ ਪਮੋਚਨਂ॥

‘‘ਤਸ੍ਮਾ ਹਵੇ ਲੋਕਵਿਦੂ ਸੁਮੇਧੋ,

ਲੋਕਨ੍ਤਗੂ ਵੁਸਿਤਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੋ।
ਲੋਕਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੰ ਸਮਿਤਾਵਿ ਞਤ੍ਵਾ,
ਨਾਸੀਸਤੀ ਲੋਕਮਿਮੰ ਪਰਞ੍ਚਾ''ਤਿ॥ ਛਟ੍ਠੰ।

੭. ਸੁਵਿਦੂਰਸੁਤ੍ਤੰ

੪੭. ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਵਿਦੂਰਵਿਦੂਰਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਨਭਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਥਵੀ ਚ; ਇਦੰ ਪਠਮੰ ਸੁਵਿਦੂਰਵਿਦੂਰੇ। ਓਰਿਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੀਰੰ ਸਮੁਦ੍ਦਸ੍ਸ ਪਾਰਿਮਞ੍ਚ; ਇਦੰ ਦੁਤਿਯੰ ਸੁਵਿਦੂਰਵਿਦੂਰੇ। ਯਤੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵੇਰੋਚਨੋ ਅਬ੍ਭੁਦੇਤਿ ਯਤ੍ਥ ਚ ਅਤ੍ਥਮੇਤਿ [ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮੇਤਿ (ਸ੍ਯਾ॰), ਵੇਤਿ (ਕ॰)]; ਇਦੰ ਤਤਿਯੰ ਸੁਵਿਦੂਰਵਿਦੂਰੇ। ਸਤਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੋ ਅਸਤਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮੋ; ਇਦੰ ਚਤੁਤ੍ਥੰ ਸੁਵਿਦੂਰਵਿਦੂਰੇ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸੁਵਿਦੂਰਵਿਦੂਰਾਨੀ''ਤਿ।

[ਜਾ॰ ੨.੨੧.੪੧੪, ੪੪੮] ''ਨਭਞ੍ਚ ਦੂਰੇ ਪਥਵੀ ਚ ਦੂਰੇ,
ਪਾਰੰ ਸਮੁਦ੍ਦਸ੍ਸ ਤਦਾਹੁ ਦੂਰੇ।
ਯਤੋ ਚ ਵੇਰੋਚਨੋ ਅਬ੍ਭੁਦੇਤਿ,
ਪਭਙ੍ਕਰੋ ਯਤ੍ਥ ਚ ਅਤ੍ਥਮੇਤਿ।
ਤਤੋ ਹਵੇ ਦੂਰਤਰੰ ਵਦਨ੍ਤਿ,
ਸਤਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮੰ ਅਸਤਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮੰ॥

''ਅਬ੍ਯਾਯਿਕੋ ਹੋਤਿ ਸਤੰ ਸਮਾਗਮੋ,
ਯਾਵਾਪਿ [ਯਾਵਮ੍ਪਿ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰)] ਤਿਟ੍ਠੇਯ੍ਯ ਤਥੇਵ ਹੋਤਿ।
ਖਿਪ੍ਪਞ੍ਹਿ ਵੇਤਿ ਅਸਤੰ ਸਮਾਗਮੋ,
ਤਸ੍ਮਾ ਸਤੰ ਧਮ੍ਮੋ ਅਸਬ੍ਭਿ ਆਰਕਾ''ਤਿ॥ ਸਤ੍ਤਮੰ।

੮. ਵਿਸਾਖਸੁਤ੍ਤੰ

੪੮. ਏਕੰ ਸਮਯੰ ਭਗਵਾ ਸਾਵਤ੍ਥਿਯੰ ਵਿਹਰਤਿ ਜੇਤਵਨੇ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕਸ੍ਸ ਆਰਾਮੇ। ਤੇਨ ਖੋ ਪਨ ਸਮਯੇਨ ਆਯਸ੍ਮਾ ਵਿਸਾਖੋ ਪਞ੍ਚਾਲਪੁਤ੍ਤੋ [ਪਞ੍ਚਾਲਿਪੁਤ੍ਤੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰)] ਉਪਟ੍ਠਾਨਸਾਲਾਯੰ ਭਿਕ੍ਖੂ ਧਮ੍ਮਿਯਾ ਕਥਾਯ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਤਿ ਸਮਾਦਪੇਤਿ ਸਮੁਤ੍ਤੇਜੇਤਿ ਸਮ੍ਪਹੰਸੇਤਿ, ਪੋਰਿਯਾ ਵਾਚਾਯ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਾਯ ਅਨੇਲਗਲਾਯ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞਾਪਨਿਯਾ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਯ ਅਨਿਸ੍ਸਿਤਾਯ। ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਸਾਯਨ੍ਹਸਮਯੰ ਪਟਿਸਲ੍ਲਾਨਾ ਵੁਟ੍ਠਿਤੋ ਯੇਨ ਉਪਟ੍ਠਾਨਸਾਲਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੇ ਆਸਨੇ ਨਿਸੀਦਿ। ਨਿਸਜ੍ਜ ਖੋ ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ –

''ਕੋ ਨੁ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਪਟ੍ਠਾਨਸਾਲਾਯੰ ਭਿਕ੍ਖੂ ਧਮ੍ਮਿਯਾ ਕਥਾਯ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਤਿ ਸਮਾਦਪੇਤਿ ਸਮੁਤ੍ਤੇਜੇਤਿ ਸਮ੍ਪਹੰਸੇਤਿ ਪੋਰਿਯਾ ਵਾਚਾਯ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਾਯ ਅਨੇਲਗਲਾਯ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞਾਪਨਿਯਾ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਯ ਅਨਿਸ੍ਸਿਤਾਯਾ''ਤਿ ? ''ਆਯਸ੍ਮਾ, ਭਨ੍ਤੇ, ਵਿਸਾਖੋ ਪਞ੍ਚਾਲਪੁਤ੍ਤੋ ਉਪਟ੍ਠਾਨਸਾਲਾਯੰ ਭਿਕ੍ਖੂ ਧਮ੍ਮਿਯਾ ਕਥਾਯ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਤਿ ਸਮਾਦਪੇਤਿ ਸਮੁਤ੍ਤੇਜੇਤਿ ਸਮ੍ਪਹੰਸੇਤਿ ਪੋਰਿਯਾ ਵਾਚਾਯ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਾਯ ਅਨੇਲਗਲਾਯ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞਾਪਨਿਯਾ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਯ ਅਨਿਸ੍ਸਿਤਾਯਾ''ਤਿ।

ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੰ ਵਿਸਾਖੰ ਪਞ੍ਚਾਲਪੁਤ੍ਤੰ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਸਾਧੁ ਸਾਧੁ, ਵਿਸਾਖ! ਸਾਧੁ ਖੋ ਤ੍ਵੰ, ਵਿਸਾਖ, ਭਿਕ੍ਖੂ ਧਮ੍ਮਿਯਾ ਕਥਾਯ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਸਿ ਸਮਾਦਪੇਸਿ ਸਮੁਤ੍ਤੇਜੇਸਿ ਸਮ੍ਪਹੰਸੇਸਿ ਪੋਰਿਯਾ ਵਾਚਾਯ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਾਯ ਅਨੇਲਗਲਾਯ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ

ਵਿਵ੍ਵਾਪਨਿਯਾ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਯ ਅਨਿਸ੍ਸਿਤਾਯਾਤਿ।

''ਨਾਭਾਸਮਾਨਂ ਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਮਿਸ੍ਸਂ ਬਾਲੇਹਿ ਪਣ੍ਡਿਤਂ।
ਭਾਸਮਾਨਞ੍ਚ ਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਦੇਸੇਨ੍ਤੁ ਅਮਤਂ ਪਦਂ॥

''ਭਾਸਯੇ ਜੋਤਯੇ ਧਮ੍ਮਂ, ਪਗ੍ਗਣ੍ਹੇ ਇਸਿਨਂ ਧਜਂ।
ਸੁਭਾਸਿਤਧਜਾ ਇਸਯੋ, ਧਮ੍ਮੋ ਹਿ ਇਸਿਨਂ ਧਜੋ''ਤਿ॥ ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਸੁਤ੍ਤਂ

੪੯. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ । ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਅਨਿਚ੍ਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ; ਦੁਕ੍ਖੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਖਨ੍ਤਿ ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ; ਅਨਤ੍ਤਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ; ਅਸੁਭੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਭਨ੍ਤਿ ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ।

''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ ਨਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ ਨਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਅਨਿਚ੍ਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਨਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਨਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਨਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ; ਦੁਕ੍ਖੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਨਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਨਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਨਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ; ਅਨਤ੍ਤਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨਤ੍ਤਾਤਿ ਨਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਨਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਨਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ; ਅਸੁਭੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸੁਭਨ੍ਤਿ ਨਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਨਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਨਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ । ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਨਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ ਨਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ ਨਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ''ਤਿ।

''ਅਨਿਚ੍ਚੇ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਿਨੋ, ਦੁਕ੍ਖੇ ਚ ਸੁਖਸਞ੍ਞਿਨੋ।
ਅਨਤ੍ਤਨਿ ਚ ਅਤ੍ਤਾਤਿ, ਅਸੁਭੇ ਸੁਭਸਞ੍ਞਿਨੋ।
ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਹਤਾ ਸਤ੍ਤਾ, ਖਿਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਾ ਵਿਸਞ੍ਞਿਨੋ॥

''ਤੇ ਯੋਗਯੁਤ੍ਤਾ ਮਾਰਸ੍ਸ, ਅਯੋਗਕ੍ਖੇਮਿਨੋ ਜਨਾ।
ਸਤ੍ਤਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਸਂਸਾਰਂ, ਜਾਤਿਮਰਣਗਾਮਿਨੋ॥

''ਯਦਾ ਚ ਬੁਦ੍ਧਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ, ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਪਭਙ੍ਕਰਾ।
ਤੇ ਇਮਂ ਧਮ੍ਮਂ [ਤੇਮਂ ਧਮ੍ਮਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਪਕਾਸੇਨ੍ਤਿ, ਦੁਕ੍ਖੂਪਸਮਗਾਮਿਨਂ॥

''ਤੇਸਂ ਸੁਤ੍ਵਾਨ ਸਪ੍ਪਞ੍ਞਾ, ਸਚਿਤ੍ਤਂ ਪਚ੍ਚਲਦ੍ਧਾ ਤੇ।
ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਦਕ੍ਖੁਂ, ਦੁਕ੍ਖਮਦ੍ਦਕ੍ਖੁ ਦੁਕ੍ਖਤੋ॥

''ਅਨਤ੍ਤਨਿ ਅਨਤ੍ਤਾਤਿ, ਅਸੁਭਂ ਅਸੁਭਤਦ੍ਦਸੁਂ।
ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸਮਾਦਾਨਾ, ਸਬ੍ਬਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਉਪਚ੍ਚਗੁ''ਨ੍ਤਿ [ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੨੩੬]॥ ਨਵਮਂ।

੧੦. ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਸੁਤ੍ਤਂ

੫੦. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ [ਚੂਲ਼ਵ॰ ੪੪੭], ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾਨਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ, ਯੇਹਿ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਾ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾ ਨ ਤਪਨ੍ਤਿ ਨ ਭਾਸਨ੍ਤਿ ਨ ਵਿਰੋਚਨ੍ਤਿ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਅਬ੍ਭਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾਨਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ, ਯੇਨ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਨ ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਾ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾ ਨ ਤਪਨ੍ਤਿ ਨ ਭਾਸਨ੍ਤਿ ਨ ਵਿਰੋਚਨ੍ਤਿ।

‘‘ਮਹਿਕਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾਨਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ, ਯੇਨ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਨ ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਾ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾ ਨ ਤਪਨ੍ਤਿ ਨ ਭਾਸਨ੍ਤਿ ਨ ਵਿਰੋਚਨ੍ਤਿ।

‘‘ਧੂਮੋ ਰਜੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾਨਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋ, ਯੇਨ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਨ ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਾ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾ ਨ ਤਪਨ੍ਤਿ ਨ ਭਾਸਨ੍ਤਿ ਨ ਵਿਰੋਚਨ੍ਤਿ।

‘‘ਰਾਹੁ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸੁਰਿਨ੍ਦੋ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾਨਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋ, ਯੇਨ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਨ ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਾ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾ ਨ ਤਪਨ੍ਤਿ ਨ ਭਾਸਨ੍ਤਿ ਨ ਵਿਰੋਚਨ੍ਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾਨਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ, ਯੇਹਿ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਾ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾ ਨ ਤਪਨ੍ਤਿ ਨ ਭਾਸਨ੍ਤਿ ਨ ਵਿਰੋਚਨ੍ਤਿ।

‘‘ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ, ਯੇਹਿ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਾ ਏਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਨ ਤਪਨ੍ਤਿ ਨ ਭਾਸਨ੍ਤਿ ਨ ਵਿਰੋਚਨ੍ਤਿ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਏਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਸੁਰਂ ਪਿਵਨ੍ਤਿ ਮੇਰਯਂ, ਸੁਰਾਮੇਰਯਪਾਨਾ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਰਤਾ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਠਮੋ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋ, ਯੇਨ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਨ ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਾ ਏਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਨ ਤਪਨ੍ਤਿ ਨ ਭਾਸਨ੍ਤਿ ਨ ਵਿਰੋਚਨ੍ਤਿ।

‘‘ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਮੇਥੁਨਂ ਧਮ੍ਮਂ ਪਟਿਸੇਵਨ੍ਤਿ, ਮੇਥੁਨਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਰਤਾ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਤਿਯੋ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋ, ਯੇਨ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਨ ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਾ ਏਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਨ ਤਪਨ੍ਤਿ ਨ ਭਾਸਨ੍ਤਿ ਨ ਵਿਰੋਚਨ੍ਤਿ।

‘‘ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਜਾਤਰੂਪਰਜਤਂ ਸਾਦਿਯਨ੍ਤਿ, ਜਾਤਰੂਪਰਜਤਪਟਿਗ੍ਗਹਣਾ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਰਤਾ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਤਿਯੋ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋ, ਯੇਨ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਨ ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਾ ਏਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਨ ਤਪਨ੍ਤਿ ਨ ਭਾਸਨ੍ਤਿ ਨ ਵਿਰੋਚਨ੍ਤਿ।

‘‘ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਮਿਚ੍ਛਾਜੀਵੇਨ ਜੀਵਨ੍ਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਜੀਵਾ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਰਤਾ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋ, ਯੇਨ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਨ ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਾ ਏਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਨ ਤਪਨ੍ਤਿ ਨ ਭਾਸਨ੍ਤਿ ਨ ਵਿਰੋਚਨ੍ਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ , ਯੇਹਿ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਾ ਏਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਨ ਤਪਨ੍ਤਿ ਨ ਭਾਸਨ੍ਤਿ ਨ ਵਿਰੋਚਨ੍ਤੀ’’ਤਿ।

‘‘ਰਾਗਦੋਸਪਰਿਕ੍ਕਿਟ੍ਠਾ, ਏਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ।
ਅਵਿਜ੍ਜਾਨਿਵੁਤਾ ਪੋਸਾ, ਪਿਯਰੂਪਾਭਿਨਨ੍ਦਿਨੋ॥

‘‘ਸੁਰਂ ਪਿਵਨ੍ਤਿ ਮੇਰਯਂ, ਪਟਿਸੇਵਨ੍ਤਿ ਮੇਥੁਨਂ।
ਰਜਤਂ ਜਾਤਰੂਪਞ੍ਚ, ਸਾਦਿਯਨ੍ਤਿ ਅਵਿਦ੍ਦਸੂ।
ਮਿਚ੍ਛਾਜੀਵੇਨ ਜੀਵਨ੍ਤਿ, ਏਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ॥

‘‘ਏਤੇ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਬੁਦ੍ਧੇਨਾਦਿਚ੍ਚਬਨ੍ਧੁਨਾ।
ਯੇਹਿ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਹਿ [ਉਪਕ੍ਕਿਲਿਟ੍ਠਾ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)], ਏਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ।
ਨ ਤਪਨ੍ਤਿ ਨ ਭਾਸਨ੍ਤਿ, ਅਸੁਦ੍ਧਾ ਸਰਜਾ ਮਗਾ॥

‘‘ਅਨ੍ਧਕਾਰੇਨ ਓਨਦ੍ਧਾ, ਤਣ੍ਹਾਦਾਸਾ ਸਨੇਤ੍ਤਿਕਾ।
ਵਡ੍ਢੇਨ੍ਤਿ ਕਟਸਿਂ ਘੋਰਂ, ਆਦਿਯਨ੍ਤਿ ਪੁਨਬ੍ਭਵ’’ਨ੍ਤਿ॥ ਦਸਮਂ।

ਰੋਹਿਤਸ੍ਸਵਗ੍ਗੋ ਪਞ੍ਚਮੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਸਮਾਧਿਪਞ੍ਹਾ ਦ੍ਵੇ ਕੋਧਾ, ਰੋਹਿਤਸ੍ਸਾਪਰੇ ਦੁਵੇ।
ਸੁਵਿਦੂਰਵਿਸਾਖਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ, ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇਨ ਤੇ ਦਸਾਤਿ॥

ਪਠਮਪਣ੍ਣਾਸਕਂ ਸਮਤ੍ਤਂ।

੨. ਦੁਤਿਯਪਣ੍ਣਾਸਕਂ

(੬) ੧. ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਨ੍ਦਵਗ੍ਗੋ

੧. ਪਠਮਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਨ੍ਦਸੁਤ੍ਤਂ

੫੧. ਸਾਵਤ੍ਥਿਨਿਦਾਨਂ । ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਨ੍ਦਾ ਕੁਸਲਾਭਿਸਨ੍ਦਾ ਸੁਖਸ੍ਸਾਹਾਰਾ ਸੋਵਗ੍ਗਿਕਾ ਸੁਖਵਿਪਾਕਾ ਸਗ੍ਗਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕਾ ਇਟ੍ਠਾਯ ਕਨ੍ਤਾਯ ਮਨਾਪਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਯਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਚੀਵਰਂ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਮਾਨੋ ਅਪ੍ਪਮਾਣਂ ਚੇਤੋਸਮਾਧਿਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ, ਅਪ੍ਪਮਾਣੋ ਤਸ੍ਸ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਨ੍ਦੋ ਕੁਸਲਾਭਿਸਨ੍ਦੋ ਸੁਖਸ੍ਸਾਹਾਰੋ ਸੋਵਗ੍ਗਿਕੋ ਸੁਖਵਿਪਾਕੋ ਸਗ੍ਗਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕੋ ਇਟ੍ਠਾਯ ਕਨ੍ਤਾਯ ਮਨਾਪਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ।

''ਯਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਂ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਮਾਨੋ ਅਪ੍ਪਮਾਣਂ ਚੇਤੋਸਮਾਧਿਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ, ਅਪ੍ਪਮਾਣੋ ਤਸ੍ਸ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਨ੍ਦੋ ਕੁਸਲਾਭਿਸਨ੍ਦੋ ਸੁਖਸ੍ਸਾਹਾਰੋ ਸੋਵਗ੍ਗਿਕੋ ਸੁਖਵਿਪਾਕੋ ਸਗ੍ਗਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕੋ ਇਟ੍ਠਾਯ ਕਨ੍ਤਾਯ ਮਨਾਪਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ।

''ਯਸ੍ਸ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੇਨਾਸਨਂ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਮਾਨੋ ਅਪ੍ਪਮਾਣਂ ਚੇਤੋਸਮਾਧਿਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ, ਅਪ੍ਪਮਾਣੋ ਤਸ੍ਸ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਨ੍ਦੋ ਕੁਸਲਾਭਿਸਨ੍ਦੋ ਸੁਖਸ੍ਸਾਹਾਰੋ ਸੋਵਗ੍ਗਿਕੋ ਸੁਖਵਿਪਾਕੋ ਸਗ੍ਗਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕੋ ਇਟ੍ਠਾਯ ਕਨ੍ਤਾਯ ਮਨਾਪਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ।

''ਯਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਗਿਲਾਨਪ੍ਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰਂ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਮਾਨੋ ਅਪ੍ਪਮਾਣਂ ਚੇਤੋਸਮਾਧਿਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ, ਅਪ੍ਪਮਾਣੋ ਤਸ੍ਸ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਨ੍ਦੋ ਕੁਸਲਾਭਿਸਨ੍ਦੋ ਸੁਖਸ੍ਸਾਹਾਰੋ ਸੋਵਗ੍ਗਿਕੋ ਸੁਖਵਿਪਾਕੋ ਸਗ੍ਗਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕੋ ਇਟ੍ਠਾਯ ਕਨ੍ਤਾਯ ਮਨਾਪਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਨ੍ਦਾ ਕੁਸਲਾਭਿਸਨ੍ਦਾ ਸੁਖਸ੍ਸਾਹਾਰਾ ਸੋਵਗ੍ਗਿਕਾ ਸੁਖਵਿਪਾਕਾ ਸਗ੍ਗਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕਾ ਇਟ੍ਠਾਯ ਕਨ੍ਤਾਯ ਮਨਾਪਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

''ਇਮੇਹਿ ਚ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਨ੍ਦੇਹਿ ਕੁਸਲਾਭਿਸਨ੍ਦੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਸ੍ਸ ਅਰਿਯਸਾਵਕਸ੍ਸ ਨ ਸੁਕਰਂ ਪੁਞ੍ਞਸ੍ਸ ਪਮਾਣਂ ਗਹੇਤੁਂ [ਗਣੇਤੁਂ (ਕ॰)] – 'ਏਤ੍ਤਕੋ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਨ੍ਦੋ ਕੁਸਲਾਭਿਸਨ੍ਦੋ ਸੁਖਸ੍ਸਾਹਾਰੋ ਸੋਵਗ੍ਗਿਕੋ ਸੁਖਵਿਪਾਕੋ ਸਗ੍ਗਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕੋ ਇਟ੍ਠਾਯ ਕਨ੍ਤਾਯ ਮਨਾਪਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤੀ'ਤਿ। ਅਥ ਖੋ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯੋ [ਅਸਙ੍ਖੇਯ੍ਯੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਅਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯੋ ਮਹਾਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖਨ੍ਧੋਤ੍ਵੇਵ ਸਙ੍ਖ੍ਯਂ [ਸਙ੍ਖਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਗਚ੍ਛਤਿ।

''ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਹਾਸਮੁਦ੍ਦੇ ਨ ਸੁਕਰਂ ਉਦਕਸ੍ਸ ਪਮਾਣਂ ਗਹੇਤੁਂ – 'ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਉਦਕਾਲ਼੍ਹਕਾਨੀਤਿ ਵਾ, ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਉਦਕਾਲ਼੍ਹਕਸਤਾਨੀਤਿ ਵਾ, ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਉਦਕਾਲ਼੍ਹਕਸਹਸ੍ਸਾਨੀਤਿ ਵਾ, ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਉਦਕਾਲ਼੍ਹਕਸਤਸਹਸ੍ਸਾਨੀਤਿ ਵਾ', ਅਥ ਖੋ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯੋ ਅਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯੋ ਮਹਾਉਦਕਕ੍ਖਨ੍ਧੋਤ੍ਵੇਵ ਸਙ੍ਖ੍ਯਂ ਗਚ੍ਛਤਿ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਨ੍ਦੇਹਿ ਕੁਸਲਾਭਿਸਨ੍ਦੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਸ੍ਸ ਅਰਿਯਸਾਵਕਸ੍ਸ ਨ ਸੁਕਰਂ ਪੁਞ੍ਞਸ੍ਸ ਪਮਾਣਂ ਗਹੇਤੁਂ – 'ਏਤ੍ਤਕੋ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਨ੍ਦੋ ਕੁਸਲਾਭਿਸਨ੍ਦੋ ਸੁਖਸ੍ਸਾਹਾਰੋ ਸੋਵਗ੍ਗਿਕੋ ਸੁਖਵਿਪਾਕੋ ਸਗ੍ਗਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕੋ ਇਟ੍ਠਾਯ ਕਨ੍ਤਾਯ ਮਨਾਪਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤੀ'ਤਿ। ਅਥ ਖੋ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯੋ ਅਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯੋ ਮਹਾਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖਨ੍ਧੋਤ੍ਵੇਵ ਸਙ੍ਖ੍ਯਂ ਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ।

''ਮਹੋਦਧਿਂ ਅਪਰਿਮਿਤਂ ਮਹਾਸਰਂ,
ਬਹੁਭੇਰਵਂ ਰਤਨਵਰਾਨਮਾਲਯਂ [ਰਤਨਗਣਾਨਮਾਲਯਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)]।
ਨਜ੍ਜੋ ਯਥਾ ਨਰਗਣਸਙ੍ਘਸੇਵਿਤਾ [ਮਚ੍ਛਗਣਸਂਘਸੇਵਿਤਾ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)],
ਪੁਥੂ ਸਵਨ੍ਤੀ ਉਪਯਨ੍ਤਿ ਸਾਗਰਂ॥

‘‘ਏਵ ਨਰਂ ਅਨ੍ਨਦਪਾਨਵਤ੍ਥਦਂ [ਅਨ੍ਨਪਾਨਵਤ੍ਥਂ (ਕ॰)],
ਸੇਯ੍ਯਾਨਿਸਜ੍ਜਤ੍ਥਰਣਸ੍ਸ ਦਾਯਕਂ।
ਪੁਞ੍ਞਸ੍ਸ ਧਾਰਾ ਉਪਯਨ੍ਤਿ ਪਣ੍ਡਿਤਂ,
ਨਜ੍ਜੋ ਯਥਾ ਵਾਰਿਵਹਾਵ ਸਾਗਰ’’ਨ੍ਤਿ॥ ਪਠਮਂ।

੨. ਦੁਤਿਯਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਨ੍ਦਸੁਤ੍ਤਂ

੫੨. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਨ੍ਦਾ ਕੁਸਲਾਭਿਸਨ੍ਦਾ ਸੁਖਸ੍ਸਾਹਾਰਾ ਸੋਵਗ੍ਗਿਕਾ ਸੁਖਵਿਪਾਕਾ ਸਗ੍ਗਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕਾ ਇਟ੍ਠਾਯ ਕਨ੍ਤਾਯ ਮਨਾਪਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਬੁਦ੍ਧੇ ਅਵੇਚ੍ਚਪ੍ਪਸਾਦੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ – ‘ਇਤਿਪਿ ਸੋ ਭਗਵਾ ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸੁਗਤੋ ਲੋਕਵਿਦੂ ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ ਪੁਰਿਸਦਮ੍ਮਸਾਰਥਿ ਸਤ੍ਥਾ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਬੁਦ੍ਧੋ ਭਗਵਾ’ਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਠਮੋ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਨ੍ਦੋ ਕੁਸਲਾਭਿਸਨ੍ਦੋ ਸੁਖਸ੍ਸਾਹਾਰੋ ਸੋਵਗ੍ਗਿਕੋ ਸੁਖਵਿਪਾਕੋ ਸਗ੍ਗਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕੋ ਇਟ੍ਠਾਯ ਕਨ੍ਤਾਯ ਮਨਾਪਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਧਮ੍ਮੇ ਅਵੇਚ੍ਚਪ੍ਪਸਾਦੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ – ‘ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤੋ ਭਗਵਤਾ ਧਮ੍ਮੋ ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਅਕਾਲਿਕੋ ਏਹਿਪਸ੍ਸਿਕੋ ਓਪਨੇਯ੍ਯਿਕੋ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਵਿਞ੍ਞੂਹੀ’ਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਤਿਯੋ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਨ੍ਦੋ ਕੁਸਲਾਭਿਸਨ੍ਦੋ ਸੁਖਸ੍ਸਾਹਾਰੋ ਸੋਵਗ੍ਗਿਕੋ ਸੁਖਵਿਪਾਕੋ ਸਗ੍ਗਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕੋ ਇਟ੍ਠਾਯ ਕਨ੍ਤਾਯ ਮਨਾਪਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਸਙ੍ਘੇ ਅਵੇਚ੍ਚਪ੍ਪਸਾਦੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ – ‘ਸੁਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕਸਙ੍ਘੋ, ਉਜੁਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕਸਙ੍ਘੋ, ਞਾਯਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕਸਙ੍ਘੋ, ਸਾਮੀਚਿਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕਸਙ੍ਘੋ, ਯਦਿਦਂ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪੁਰਿਸਯੁਗਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲਾ, ਏਸ ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕਸਙ੍ਘੋ ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਪਾਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯੋ ਅਞ੍ਜਲਿਕਰਣੀਯੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਲੋਕਸ੍ਸਾ’ਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਤਿਯੋ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਨ੍ਦੋ ਕੁਸਲਾਭਿਸਨ੍ਦੋ ਸੁਖਸ੍ਸਾਹਾਰੋ ਸੋਵਗ੍ਗਿਕੋ ਸੁਖਵਿਪਾਕੋ ਸਗ੍ਗਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕੋ ਇਟ੍ਠਾਯ ਕਨ੍ਤਾਯ ਮਨਾਪਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਅਰਿਯਕਨ੍ਤੇਹਿ ਸੀਲੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ ਅਖਣ੍ਡੇਹਿ ਅਚ੍ਛਿਦ੍ਦੇਹਿ ਅਸਬਲੇਹਿ ਅਕਮ੍ਮਾਸੇਹਿ ਭੁਜਿਸ੍ਸੇਹਿ ਵਿਞ੍ਞੂਪ੍ਪਸਤ੍ਥੇਹਿ ਅਪਰਾਮਟ੍ਠੇਹਿ ਸਮਾਧਿਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕੇਹਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਨ੍ਦੋ ਕੁਸਲਾਭਿਸਨ੍ਦੋ ਸੁਖਸ੍ਸਾਹਾਰੋ ਸੋਵਗ੍ਗਿਕੋ ਸੁਖਵਿਪਾਕੋ ਸਗ੍ਗਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕੋ ਇਟ੍ਠਾਯ ਕਨ੍ਤਾਯ ਮਨਾਪਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ । ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਨ੍ਦਾ ਕੁਸਲਾਭਿਸਨ੍ਦਾ ਸੁਖਸ੍ਸਾਹਾਰਾ ਸੋਵਗ੍ਗਿਕਾ ਸੁਖਵਿਪਾਕਾ ਸਗ੍ਗਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕਾ ਇਟ੍ਠਾਯ ਕਨ੍ਤਾਯ ਮਨਾਪਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ’’ਤਿ।

[ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੪੭] ‘‘ਯਸ੍ਸ ਸਦ੍ਧਾ ਤਥਾਗਤੇ, ਅਚਲਾ ਸੁਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ।
ਸੀਲਞ੍ਚ ਯਸ੍ਸ ਕਲ੍ਯਾਣਂ, ਅਰਿਯਕਨ੍ਤਂ ਪਸਂਸਿਤਂ॥

‘‘ਸਙ੍ਘੇ ਪਸਾਦੋ ਯਸ੍ਸਤ੍ਥਿ, ਉਜੁਭੂਤਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸਨਂ।
ਅਦਲਿਦ੍ਦੋਤਿ ਤਂ ਆਹੁ, ਅਮੋਘਂ ਤਸ੍ਸ ਜੀਵਿਤਂ॥

‘‘ਤਸ੍ਮਾ ਸਦ੍ਧਞ੍ਚ ਸੀਲਞ੍ਚ, ਪਸਾਦਂ ਧਮ੍ਮਦਸ੍ਸਨਂ।
ਅਨੁਯੁਞ੍ਜੇਥ ਮੇਧਾਵੀ, ਸਰਂ ਬੁਦ੍ਧਾਨ ਸਾਸਨ’’ਨ੍ਤਿ॥ ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਪਠਮਸਂਵਾਸਸੁਤ੍ਤਂ

੫੩. ਏਕੰ ਸਮਯੰ ਭਗਵਾ ਅਨ੍ਤਰਾ ਚ ਮਧੁਰੰ ਅਨ੍ਤਰਾ ਚ ਵੇਰਞ੍ਜੰ ਅਦ੍ਧਾਨਮਗ੍ਗਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ। ਸਮ੍ਬਹੁਲਾਪਿ ਖੋ ਗਹਪਤੀ ਚ ਗਹਪਤਾਨਿਯੋ ਚ ਅਨ੍ਤਰਾ ਚ ਮਧੁਰੰ ਅਨ੍ਤਰਾ ਚ ਵੇਰਞ੍ਜੰ ਅਦ੍ਧਾਨਮਗ੍ਗਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਮਗ੍ਗਾ ਓਕ੍ਕਮ੍ਮ ਅਞ੍ਞਤਰਸ੍ਮਿੰ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲੇ ( ) [(ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੇ ਆਸਨੇ) (ਪੀ॰ ਕ॰)] ਨਿਸੀਦਿ। ਅਦ੍ਦਸੰਸੁ ਖੋ ਗਹਪਤੀ ਚ ਗਹਪਤਾਨਿਯੋ ਚ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਅਞ੍ਞਤਰਸ੍ਮਿੰ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੰ। ਦਿਸ੍ਵਾ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿੰਸੁ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸੀਦਿੰਸੁ। ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸਿਨ੍ਨੇ ਖੋ ਤੇ ਗਹਪਤੀ ਚ ਗਹਪਤਾਨਿਯੋ ਚ ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਗਹਪਤਯੋ, ਸੰਵਾਸਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਛਵੋ ਛਵਾਯ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸੰਵਸਤਿ, ਛਵੋ ਦੇਵਿਯਾ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸੰਵਸਤਿ, ਦੇਵੋ ਛਵਾਯ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸੰਵਸਤਿ, ਦੇਵੋ ਦੇਵਿਯਾ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸੰਵਸਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਗਹਪਤਯੋ, ਛਵੋ ਛਵਾਯ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸੰਵਸਤਿ? ਇਧ , ਗਹਪਤਯੋ, ਸਾਮਿਕੋ ਹੋਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯੀ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੀ ਮੁਸਾਵਾਦੀ ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਯੀ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ ਮਚ੍ਛੇਰਮਲਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰੰ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ ਅਕ੍ਕੋਸਕਪਰਿਭਾਸਕੋ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨੰ ; ਭਰਿਯਾਪਿਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਿਨੀ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯਿਨੀ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਿਨੀ ਮੁਸਾਵਾਦਿਨੀ ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਯਿਨੀ ਦੁਸ੍ਸੀਲਾ ਪਾਪਧਮ੍ਮਾ ਮਚ੍ਛੇਰਮਲਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰੰ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ ਅਕ੍ਕੋਸਿਕਪਰਿਭਾਸਿਕਾ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨੰ। ਏਵੰ ਖੋ, ਗਹਪਤਯੋ, ਛਵੋ ਛਵਾਯ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸੰਵਸਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਗਹਪਤਯੋ, ਛਵੋ ਦੇਵਿਯਾ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸੰਵਸਤਿ? ਇਧ, ਗਹਪਤਯੋ, ਸਾਮਿਕੋ ਹੋਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯੀ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੀ ਮੁਸਾਵਾਦੀ ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਯੀ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ ਮਚ੍ਛੇਰਮਲਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰੰ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ ਅਕ੍ਕੋਸਕਪਰਿਭਾਸਕੋ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨੰ; ਭਰਿਯਾ ਖ੍ਵਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤਾ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤਾ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਪਟਿਵਿਰਤਾ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤਾ ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤਾ ਸੀਲਵਤੀ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਾ ਵਿਗਤਮਲਮਚ੍ਛੇਰੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰੰ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ ਅਨਕ੍ਕੋਸਿਕਪਰਿਭਾਸਿਕਾ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨੰ। ਏਵੰ ਖੋ, ਗਹਪਤਯੋ, ਛਵੋ ਦੇਵਿਯਾ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸੰਵਸਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਗਹਪਤਯੋ, ਦੇਵੋ ਛਵਾਯ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸੰਵਸਤਿ? ਇਧ, ਗਹਪਤਯੋ, ਸਾਮਿਕੋ ਹੋਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਸੀਲਵਾ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ ਵਿਗਤਮਲਮਚ੍ਛੇਰੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰੰ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ ਅਨਕ੍ਕੋਸਕਪਰਿਭਾਸਕੋ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨੰ; ਭਰਿਯਾ ਖ੍ਵਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਿਨੀ…ਪੇ॰… ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਯਿਨੀ ਦੁਸ੍ਸੀਲਾ ਪਾਪਧਮ੍ਮਾ ਮਚ੍ਛੇਰਮਲਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰੰ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ ਅਕ੍ਕੋਸਿਕਪਰਿਭਾਸਿਕਾ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨੰ। ਏਵੰ ਖੋ, ਗਹਪਤਯੋ, ਦੇਵੋ ਛਵਾਯ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸੰਵਸਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਗਹਪਤਯੋ, ਦੇਵੋ ਦੇਵਿਯਾ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸੰਵਸਤਿ? ਇਧ, ਗਹਪਤਯੋ, ਸਾਮਿਕੋ ਹੋਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ…ਪੇ॰… ਸੀਲਵਾ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ ਵਿਗਤਮਲਮਚ੍ਛੇਰੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰੰ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ ਅਨਕ੍ਕੋਸਕਪਰਿਭਾਸਕੋ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨੰ; ਭਰਿਯਾਪਿਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤਾ…ਪੇ॰… ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤਾ ਸੀਲਵਤੀ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਾ ਵਿਗਤਮਲਮਚ੍ਛੇਰੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰੰ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ ਅਨਕ੍ਕੋਸਿਕਪਰਿਭਾਸਿਕਾ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨੰ। ਏਵੰ ਖੋ, ਗਹਪਤਯੋ, ਦੇਵੋ ਦੇਵਿਯਾ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸੰਵਸਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਗਹਪਤਯੋ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸੰਵਾਸਾ’’ਤਿ।

‘‘ਉਭੋ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ ਦੁਸ੍ਸੀਲਾ, ਕਦਰਿਯਾ ਪਰਿਭਾਸਕਾ।
ਤੇ ਹੋਨ੍ਤਿ ਜਾਨਿਪਤਯੋ, ਛਵਾ ਸੰਵਾਸਮਾਗਤਾ॥

‘‘ਸਾਮਿਕੋ ਹੋਤਿ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ, ਕਦਰਿਯੋ ਪਰਿਭਾਸਕੋ।
ਭਰਿਯਾ ਸੀਲਵਤੀ ਹੋਤਿ, ਵਦਞ੍ਞੂ ਵੀਤਮਚ੍ਛਰਾ।
ਸਾਪਿ ਦੇਵੀ ਸੰਵਸਤਿ, ਛਵੇਨ ਪਤਿਨਾ ਸਹ॥

‘‘ਸਾਮਿਕੋ ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ, ਵਦਞ੍ਞੂ ਵੀਤਮਚ੍ਛਰੋ।
ਭਰਿਯਾ ਹੋਤਿ ਦੁਸ੍ਸੀਲਾ, ਕਦਰਿਯਾ ਪਰਿਭਾਸਿਕਾ।
ਸਾਪਿ ਛਵਾ ਸੰਵਸਤਿ, ਦੇਵੇਨ ਪਤਿਨਾ ਸਹ॥

‘‘ਉਭੋ ਸਦ੍ਧਾ ਵਦਞ੍ਞੂ ਚ, ਸਞ੍ਞਤਾ ਧਮ੍ਮਜੀਵਿਨੋ।
ਤੇ ਹੋਨ੍ਤਿ ਜਾਨਿਪਤਯੋ, ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਪਿਯਂਵਦਾ॥

‘‘ਅਤ੍ਥਾਸਂ ਪਚੁਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਫਾਸੁਕਂ [ਫਾਸਤ੍ਤਂ (ਸੀ॰), ਵਾਸਤ੍ਤਂ (ਪੀ॰)] ਉਪਜਾਯਤਿ।
ਅਮਿਤ੍ਤਾ ਦੁਮ੍ਮਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਉਭਿਨ੍ਨਂ ਸਮਸੀਲਿਨਂ॥

‘‘ਇਧ ਧਮ੍ਮਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾਨ, ਸਮਸੀਲਬ੍ਬਤਾ ਉਭੋ।
ਨਨ੍ਦਿਨੋ ਦੇਵਲੋਕਸ੍ਮਿਂ, ਮੋਦਨ੍ਤਿ ਕਾਮਕਾਮਿਨੋ’’ਤਿ॥ ਤਤਿਯਂ।

੪. ਦੁਤਿਯਸਂਵਾਸਸੁਤ੍ਤਂ

੫੪. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਂਵਾਸਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਛਵੋ ਛਵਾਯ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਂਵਸਤਿ, ਛਵੋ ਦੇਵਿਯਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਂਵਸਤਿ, ਦੇਵੋ ਛਵਾਯ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਂਵਸਤਿ, ਦੇਵੋ ਦੇਵਿਯਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਂਵਸਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛਵੋ ਛਵਾਯ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਂਵਸਤਿ। ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਾਮਿਕੋ ਹੋਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯੀ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੀ ਮੁਸਾਵਾਦੀ ਪਿਸੁਣਵਾਚੋ ਫਰੁਸਵਾਚੋ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੀ ਅਭਿਜ੍ਝਾਲੁ ਬਜਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ ਮਚ੍ਛੇਰਮਲਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰਂ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ ਅਕ੍ਕੋਸਕਪਰਿਭਾਸਕੋ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ; ਭਰਿਯਾਪਿਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਿਨੀ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯਿਨੀ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਿਨੀ ਮੁਸਾਵਾਦਿਨੀ ਪਿਸੁਣਵਾਚਾ ਫਰੁਸਵਾਚਾ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਿਨੀ ਅਭਿਜ੍ਝਾਲੁਨੀ ਬਜਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਾ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਾ ਦੁਸ੍ਸੀਲਾ ਪਾਪਧਮ੍ਮਾ ਮਚ੍ਛੇਰਮਲਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰਂ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ ਅਕ੍ਕੋਸਿਕਪਰਿਭਾਸਿਕਾ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛਵੋ ਛਵਾਯ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਂਵਸਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛਵੋ ਦੇਵਿਯਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਂਵਸਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਾਮਿਕੋ ਹੋਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ…ਪੇ॰… ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ ਮਚ੍ਛੇਰਮਲਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰਂ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ ਅਕ੍ਕੋਸਕਪਰਿਭਾਸਕੋ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ; ਭਰਿਯਾ ਖ੍ਵਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤਾ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤਾ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਪਟਿਵਿਰਤਾ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤਾ ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤਾ ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤਾ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਾ ਪਟਿਵਿਰਤਾ ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਲੁਨੀ ਅਬਜਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕਾ ਸੀਲਵਤੀ ਕਲਜਾਣਧਮ੍ਮਾ ਵਿਗਤਮਲਮਚ੍ਛੇਰੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰਂ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ ਅਨਕ੍ਕੋਸਿਕਪਰਿਭਾਸਿਕਾ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨਂ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛਵੋ ਦੇਵਿਯਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਂਵਸਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਵੋ ਛਵਾਯ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਂਵਸਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਾਮਿਕੋ ਹੋਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਲੁ ਅਬਜਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਸੀਲਵਾ

ਕਲਜਾਣਧਮ੍ਮੋ ਵਿਗਤਮਲਮਚ੍ਛੇਰੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰੰ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ ਅਨਕ੍ਕੋਸਕਪਰਿਭਾਸਕੋ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨੰ; ਭਰਿਯਾ ਖ੍ਵਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਿਨੀ...ਪੇ॰... ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕਾ ਦੁਸ੍ਸੀਲਾ ਪਾਪਧਮ੍ਮਾ ਮਚ੍ਛੇਰਮਲਪਰਿਯੁਟ੍ਠਿਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰੰ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ ਅਕ੍ਕੋਸਿਕਪਰਿਭਾਸਿਕਾ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨੰ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਵੋ ਛਵਾਯ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸੰਵਸਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਵੋ ਦੇਵਿਯਾ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸੰਵਸਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਾਮਿਕੋ ਹੋਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਸੀਲਵਾ ਕਲਜਾਣਧਮ੍ਮੋ ਵਿਗਤਮਲਮਚ੍ਛੇਰੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰੰ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ ਅਨਕ੍ਕੋਸਕਪਰਿਭਾਸਕੋ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨੰ; ਭਰਿਯਾਪਿਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤਾ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕਾ ਸੀਲਵਤੀ ਕਲਜਾਣਧਮ੍ਮਾ ਵਿਗਤਮਲਮਚ੍ਛੇਰੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰੰ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ ਅਨਕ੍ਕੋਸਿਕਪਰਿਭਾਸਿਕਾ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾਨੰ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਵੋ ਦੇਵਿਯਾ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸੰਵਸਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸੰਵਾਸਾ''ਤਿ।

''ਉਭੋ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ ਦੁਸ੍ਸੀਲਾ, ਕਦਰਿਯਾ ਪਰਿਭਾਸਕਾ।
ਤੇ ਹੋਨ੍ਤਿ ਜਾਨਿਪਤਯੋ, ਛਵਾ ਸੰਵਾਸਮਾਗਤਾ॥

''ਸਾਮਿਕੋ ਹੋਤਿ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ, ਕਦਰਿਯੋ ਪਰਿਭਾਸਕੋ।
ਭਰਿਯਾ ਸੀਲਵਤੀ ਹੋਤਿ, ਵਦਞ੍ਞੂ ਵੀਤਮਚ੍ਛਰਾ।
ਸਾਪਿ ਦੇਵੀ ਸੰਵਸਤਿ, ਛਵੇਨ ਪਤਿਨਾ ਸਹ॥

''ਸਾਮਿਕੋ ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ, ਵਦਞ੍ਞੂ ਵੀਤਮਚ੍ਛਰੋ।
ਭਰਿਯਾ ਹੋਤਿ ਦੁਸ੍ਸੀਲਾ, ਕਦਰਿਯਾ ਪਰਿਭਾਸਿਕਾ।
ਸਾਪਿ ਛਵਾ ਸੰਵਸਤਿ, ਦੇਵੇਨ ਪਤਿਨਾ ਸਹ॥

''ਉਭੋ ਸਦ੍ਧਾ ਵਦਞ੍ਞੂ ਚ, ਸਞ੍ਞਤਾ ਧਮ੍ਮਜੀਵਿਨੋ।
ਤੇ ਹੋਨ੍ਤਿ ਜਾਨਿਪਤਯੋ, ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਪਿਯੰਵਦਾ॥

''ਅਤ੍ਥਾਸੰ ਪਚੁਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਫਾਸੁਕੰ ਉਪਜਾਯਤਿ।
ਅਮਿਤ੍ਤਾ ਦੁਮ੍ਮਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਉਭਿਨ੍ਨੰ ਸਮਸੀਲਿਨੰ॥

''ਇਧ ਧਮ੍ਮੰ ਚਰਿਤ੍ਵਾਨ, ਸਮਸੀਲਬ੍ਬਤਾ ਉਭੋ।
ਨਨ੍ਦਿਨੋ ਦੇਵਲੋਕਸ੍ਮਿੰ, ਮੋਦਨ੍ਤਿ ਕਾਮਕਾਮਿਨੋ''ਤਿ॥ ਚਤੁਤ੍ਥੰ।

੫. ਪਠਮਸਮਜੀਵੀਸੁਤ੍ਤੰ

੫੫. ਏਵੰ ਮੇ ਸੁਤੰ – ਏਕੰ ਸਮਯੰ ਭਗਵਾ ਭਗ੍ਗੇਸੁ ਵਿਹਰਤਿ ਸੁਸੁਮਾਰਗਿਰੇ [ਸੁੰਸੁਮਾਰਗਿਰੇ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰)] ਭੇਸਕਲ਼ਾਵਨੇ [ਭੇਸਕਲਾਵਨੇ (ਸੀ॰ ਪੀ॰ ਕ॰)] ਮਿਗਦਾਯੇ। ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯੰ ਨਿਵਾਸੇਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤਚੀਵਰਮਾਦਾਯ ਯੇਨ ਨਕੁਲਪਿਤੁਨੋ ਗਹਪਤਿਸ੍ਸ ਨਿਵੇਸਨੰ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੇ ਆਸਨੇ ਨਿਸੀਦਿ। ਅਥ ਖੋ ਨਕੁਲਪਿਤਾ ਚ ਗਹਪਤਿ ਨਕੁਲਮਾਤਾ ਚ ਗਹਪਤਾਨੀ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿੰਸੁ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸੀਦਿੰਸੁ। ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਨਕੁਲਪਿਤਾ ਗਹਪਤਿ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਯਤੋ ਮੇ, ਭਨ੍ਤੇ, ਨਕੁਲਮਾਤਾ ਗਹਪਤਾਨੀ ਦਹਰਸ੍ਸੇਵ ਦਹਰਾ ਆਨੀਤਾ, ਨਾਭਿਜਾਨਾਮਿ ਨਕੁਲਮਾਤਰਂ ਗਹਪਤਾਨਿਂ ਮਨਸਾਪਿ ਅਤਿਚਰਿਤਾ, ਕੁਤੋ ਪਨ ਕਾਯੇਨ! ਇਚ੍ਛੇਯ੍ਯਾਮ ਮਯਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਦਿਟ੍ਠੇ ਚੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਪਸ੍ਸਿਤੁਂ ਅਭਿਸਮ੍ਪਰਾਯਞ੍ਚ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਪਸ੍ਸਿਤੁ’’ਨ੍ਤਿ। ਨਕੁਲਮਾਤਾਪਿ ਖੋ ਗਹਪਤਾਨੀ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਯਤੋਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਨਕੁਲਪਿਤੁਨੋ ਗਹਪਤਿਸ੍ਸ ਦਹਰਸ੍ਸੇਵ ਦਹਰਾ ਆਨੀਤਾ, ਨਾਭਿਜਾਨਾਮਿ ਨਕੁਲਪਿਤਰਂ ਗਹਪਤਿਂ ਮਨਸਾਪਿ ਅਤਿਚਰਿਤਾ, ਕੁਤੋ ਪਨ ਕਾਯੇਨ! ਇਚ੍ਛੇਯ੍ਯਾਮ ਮਯਂ, ਭਨ੍ਤੇ , ਦਿਟ੍ਠੇ ਚੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਪਸ੍ਸਿਤੁਂ ਅਭਿਸਮ੍ਪਰਾਯਞ੍ਚ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਪਸ੍ਸਿਤੁ’’ਨ੍ਤਿ।

‘‘ਆਕਙ੍ਖੇਯ੍ਯੁਂ ਚੇ, ਗਹਪਤਯੋ, ਉਭੋ ਜਾਨਿਪਤਯੋ ਦਿਟ੍ਠੇ ਚੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਪਸ੍ਸਿਤੁਂ ਅਭਿਸਮ੍ਪਰਾਯਞ੍ਚ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਪਸ੍ਸਿਤੁਂ ਉਭੋਵ [ਉਭੋ ਚ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਅਸ੍ਸੁ ਸਮਸਦ੍ਧਾ ਸਮਸੀਲਾ ਸਮਚਾਗਾ ਸਮਪਞ੍ਞਾ, ਤੇ ਦਿਟ੍ਠੇ ਚੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਅਭਿਸਮ੍ਪਰਾਯਞ੍ਚ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੀ’’ਤਿ [ਪਸ੍ਸਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ (ਕ॰)]।

‘‘ਉਭੋ ਸਦ੍ਧਾ ਵਦਞ੍ਞੂ ਚ, ਸਞ੍ਞਤਾ ਧਮ੍ਮਜੀਵਿਨੋ।
ਤੇ ਹੋਨ੍ਤਿ ਜਾਨਿਪਤਯੋ, ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਪਿਯਂਵਦਾ॥

‘‘ਅਤ੍ਥਾਸਂ ਪਚੁਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਫਾਸੁਕਂ ਉਪਜਾਯਤਿ।
ਅਮਿਤ੍ਤਾ ਦੁਮ੍ਮਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਉਭਿਨ੍ਨਂ ਸਮਸੀਲਿਨਂ॥

‘‘ਇਧ ਧਮ੍ਮਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾਨ, ਸਮਸੀਲਬ੍ਬਤਾ ਉਭੋ।
ਨਨ੍ਦਿਨੋ ਦੇਵਲੋਕਸ੍ਮਿਂ, ਮੋਦਨ੍ਤਿ ਕਾਮਕਾਮਿਨੋ’’ਤਿ॥ ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਦੁਤਿਯਸਮਜੀਵੀਸੁਤ੍ਤਂ

੫੬. ‘‘ਆਕਙ੍ਖੇਯ੍ਯੁਂ ਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਭੋ ਜਾਨਿਪਤਯੋ ਦਿਟ੍ਠੇ ਚੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਪਸ੍ਸਿਤੁਂ ਅਭਿਸਮ੍ਪਰਾਯਞ੍ਚ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਪਸ੍ਸਿਤੁਂ ਉਭੋਵ ਅਸ੍ਸੁ ਸਮਸਦ੍ਧਾ ਸਮਸੀਲਾ ਸਮਚਾਗਾ ਸਮਪਞ੍ਞਾ, ਤੇ ਦਿਟ੍ਠੇ ਚੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਅਭਿਸਮ੍ਪਰਾਯਞ੍ਚ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੀ’’ਤਿ।

‘‘ਉਭੋ ਸਦ੍ਧਾ ਵਦਞ੍ਞੂ ਚ, ਸਞ੍ਞਤਾ ਧਮ੍ਮਜੀਵਿਨੋ।
ਤੇ ਹੋਨ੍ਤਿ ਜਾਨਿਪਤਯੋ, ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਪਿਯਂਵਦਾ॥

‘‘ਅਤ੍ਥਾਸਂ ਪਚੁਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਫਾਸੁਕਂ ਉਪਜਾਯਤਿ।
ਅਮਿਤ੍ਤਾ ਦੁਮ੍ਮਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਉਭਿਨ੍ਨਂ ਸਮਸੀਲਿਨਂ॥

‘‘ਇਧ ਧਮ੍ਮਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾਨ, ਸਮਸੀਲਬ੍ਬਤਾ ਉਭੋ।
ਨਨ੍ਦਿਨੋ ਦੇਵਲੋਕਸ੍ਮਿਂ, ਮੋਦਨ੍ਤਿ ਕਾਮਕਾਮਿਨੋ’’ਤਿ॥ ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਸੁਪ੍ਪਵਾਸਾਸੁਤ੍ਤਂ

੫੭. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਕੋਲਿਯੇਸੁ ਵਿਹਰਤਿ ਪਜ੍ਜਨਿਕਂ [ਸਜ੍ਜਨੇਲਂ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਪਜ੍ਜਨੇਲਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਨਾਮ ਕੋਲਿਯਾਨਂ ਨਿਗਮੋ। ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯਂ ਨਿਵਾਸੇਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤਚੀਵਰਮਾਦਾਯ ਯੇਨ ਸੁਪ੍ਪਵਾਸਾਯ ਕੋਲਿਯਧੀਤੁਯਾ ਨਿਵੇਸਨਂ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੇ ਆਸਨੇ ਨਿਸੀਦਿ। ਅਥ ਖੋ ਸੁਪ੍ਪਵਾਸਾ ਕੋਲਿਯਧੀਤਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਪਣੀਤੇਨ

ਖਾਦਨੀਯੇਨ ਭੋਜਨੀਯੇਨ ਸਹਤ੍ਥਾ ਸਨ੍ਤਪ੍ਪੇਸਿ ਸਮ੍ਪਵਾਰੇਸਿ। ਅਥ ਖੋ ਸੁਪ੍ਪਵਾਸਾ ਕੋਲਿਯਧੀਤਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਭੁਤ੍ਤਾਵਿਂ ਓਨੀਤਪਤ੍ਤਪਾਣਿਂ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨਂ ਖੋ ਸੁਪ੍ਪਵਾਸਂ ਕੋਲਿਯਧੀਤਰਂ ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਭੋਜਨਂ , ਸੁਪ੍ਪਵਾਸੇ, ਦੇਨ੍ਤੀ ਅਰਿਯਸਾਵਿਕਾ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾਨਂ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਠਾਨਾਨਿ ਦੇਤਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਆਯੁਂ ਦੇਤਿ, ਵਣ੍ਣਂ ਦੇਤਿ, ਸੁਖਂ ਦੇਤਿ, ਬਲਂ ਦੇਤਿ। ਆਯੁਂ ਖੋ ਪਨ ਦਤ੍ਵਾ ਆਯੁਸ੍ਸ ਭਾਗਿਨੀ ਹੋਤਿ ਦਿਬ੍ਬਸ੍ਸ ਵਾ ਮਾਨੁਸਸ੍ਸ ਵਾ। ਵਣ੍ਣਂ ਦਤ੍ਵਾ ਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਭਾਗਿਨੀ ਹੋਤਿ ਦਿਬ੍ਬਸ੍ਸ ਵਾ ਮਾਨੁਸਸ੍ਸ ਵਾ। ਸੁਖਂ ਦਤ੍ਵਾ ਸੁਖਸ੍ਸ ਭਾਗਿਨੀ ਹੋਤਿ ਦਿਬ੍ਬਸ੍ਸ ਵਾ ਮਾਨੁਸਸ੍ਸ ਵਾ। ਬਲਂ ਦਤ੍ਵਾ ਬਲਸ੍ਸ ਭਾਗਿਨੀ ਹੋਤਿ ਦਿਬ੍ਬਸ੍ਸ ਵਾ ਮਾਨੁਸਸ੍ਸ ਵਾ। ਭੋਜਨਂ, ਸੁਪ੍ਪਵਾਸੇ, ਦੇਨ੍ਤੀ ਅਰਿਯਸਾਵਿਕਾ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾਨਂ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਠਾਨਾਨਿ ਦੇਤੀ''ਤਿ।

''ਸੁਸਙ੍ਖਤਂ ਭੋਜਨਂ ਯਾ ਦਦਾਤਿ,
ਸੁਚਿਂ ਪਣੀਤਂ [ਸੁਪਣੀਤਂ (ਕ॰)] ਰਸਸਾ ਉਪੇਤਂ।
ਸਾ ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਉਜ੍ਜੁਗਤੇਸੁ ਦਿਨ੍ਨਾ,
ਚਰਣੂਪਪਨ੍ਨੇਸੁ ਮਹਗ੍ਗਤੇਸੁ।
ਪੁਞ੍ਞੇਨ ਪੁਞ੍ਞਂ ਸਂਸਨ੍ਦਮਾਨਾ,
ਮਹਪ੍ਫਲਾ ਲੋਕਵਿਦੂਨ ਵਣ੍ਣਿਤਾ॥

''ਏਤਾਦਿਸਂ ਯਞ੍ਞਮਨੁਸ੍ਸਰਨ੍ਤਾ,
ਯੇ ਵੇਦਜਾਤਾ ਵਿਚਰਨ੍ਤਿ ਲੋਕੇ।
ਵਿਨੇਯ੍ਯ ਮਚ੍ਛੇਰਮਲਂ ਸਮੂਲਂ,
ਅਨਿਨ੍ਦਿਤਾ ਸਗ੍ਗਮੁਪੇਨ੍ਤਿ ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ॥ ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਸੁਦਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਂ

੫੮. ਅਥ ਖੋ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕੋ ਗਹਪਤਿ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨਂ ਖੋ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕਂ ਗਹਪਤਿਂ ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਭੋਜਨਂ , ਗਹਪਤਿ, ਦਦਮਾਨੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾਨਂ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਠਾਨਾਨਿ ਦੇਤਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਆਯੁਂ ਦੇਤਿ, ਵਣ੍ਣਂ ਦੇਤਿ, ਸੁਖਂ ਦੇਤਿ, ਬਲਂ ਦੇਤਿ। ਆਯੁਂ ਖੋ ਪਨ ਦਤ੍ਵਾ ਆਯੁਸ੍ਸ ਭਾਗੀ ਹੋਤਿ ਦਿਬ੍ਬਸ੍ਸ ਵਾ ਮਾਨੁਸਸ੍ਸ ਵਾ। ਵਣ੍ਣਂ ਦਤ੍ਵਾ... ਸੁਖਂ ਦਤ੍ਵਾ... ਬਲਂ ਦਤ੍ਵਾ ਬਲਸ੍ਸ ਭਾਗੀ ਹੋਤਿ ਦਿਬ੍ਬਸ੍ਸ ਵਾ ਮਾਨੁਸਸ੍ਸ ਵਾ। ਭੋਜਨਂ, ਗਹਪਤਿ, ਦਦਮਾਨੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾਨਂ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਠਾਨਾਨਿ ਦੇਤੀ''ਤਿ।

[ਮਹਾਵ॰ ੨੮੨] ''ਯੋ ਸਞ੍ਞਤਾਨਂ ਪਰਦਤ੍ਤਭੋਜਿਨਂ,
ਕਾਲੇਨ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚ ਦਦਾਤਿ ਭੋਜਨਂ।
ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਠਾਨਾਨਿ ਅਨੁਪ੍ਪਵੇਚ੍ਛਤਿ,
ਆਯੁਞ੍ਚ ਵਣ੍ਣਞ੍ਚ ਸੁਖਂ ਬਲਞ੍ਚ॥

''ਸੋ ਆਯੁਦਾਯੀ ਵਣ੍ਣਦਾਯੀ [ਸੋ ਆਯੁਦਾਯੀ ਬਲਦਾਯੀ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਆਯੁਦਾਯੀ ਬਲਦਾਯੀ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)], ਸੁਖਂ ਬਲਂ ਦਦੋ [ਸੁਖਂ ਵਣ੍ਣਂ ਦਦੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰), ਸੁਖਬਲਦਦੋ (ਕ॰)] ਨਰੋ।

දීඝායු යසවා හොති, යත්ථ යත්ථූපපජ්ජතී''ති॥ අට්ඨමං।

੯. ਭੋਜਨਸੁਤ੍ਤੰ

੫੯. ''ਭੋਜਨੰ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਦਮਾਨੋ ਦਾਯਕੋ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾਨੰ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਠਾਨਾਨਿ ਦੇਤਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਆਯੁੰ ਦੇਤਿ, ਵਣ੍ਣੰ ਦੇਤਿ, ਸੁਖੰ ਦੇਤਿ, ਬਲੰ ਦੇਤਿ। ਆਯੁੰ ਖੋ ਪਨ ਦਤ੍ਵਾ ਆਯੁਸ੍ਸ ਭਾਗੀ ਹੋਤਿ ਦਿਬ੍ਬਸ੍ਸ ਵਾ ਮਾਨੁਸਸ੍ਸ ਵਾ। ਵਣ੍ਣੰ ਦਤ੍ਵਾ... ਸੁਖੰ ਦਤ੍ਵਾ... ਬਲੰ ਦਤ੍ਵਾ ਬਲਸ੍ਸ ਭਾਗੀ ਹੋਤਿ ਦਿਬ੍ਬਸ੍ਸ ਵਾ ਮਾਨੁਸਸ੍ਸ ਵਾ। ਭੋਜਨੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਦਮਾਨੋ ਦਾਯਕੋ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾਨੰ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਠਾਨਾਨਿ ਦੇਤੀ''ਤਿ।

[ਮਹਾਵ॰ ੨੮੨] ''ਯੋ ਸਞ੍ਞਤਾਨੰ ਪਰਦਤ੍ਤਭੋਜਿਨੰ,
ਕਾਲੇਨ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚ ਦਦਾਤਿ ਭੋਜਨੰ।
ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਠਾਨਾਨਿ ਅਨੁਪ੍ਪਵੇਚ੍ਛਤਿ,
ਆਯੁਞ੍ਚ ਵਣ੍ਣਞ੍ਚ ਸੁਖੰ ਬਲਞ੍ਚ॥

''ਸੋ ਆਯੁਦਾਯੀ ਵਣ੍ਣਦਾਯੀ, ਸੁਖੰ ਬਲੰ ਦਦੋ ਨਰੋ।
ਦੀਘਾਯੁ ਯਸਵਾ ਹੋਤਿ, ਯਤ੍ਥ ਯਤ੍ਥੂਪਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ॥ ਨਵਮੰ।

੧੦. ਗਿਹਿਸਾਮੀਚਿਸੁਤ੍ਤੰ

੬੦. ਅਥ ਖੋ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕੋ ਗਹਪਤਿ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸਿਨ੍ਨੰ ਖੋ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕੰ ਗਹਪਤਿੰ ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਚਤੂਹਿ ਖੋ, ਗਹਪਤਿ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਗਿਹਿਸਾਮੀਚਿਪਟਿਪਦੰ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਯਸੋਪਟਿਲਾਭਿਨਿੰ ਸਗ੍ਗਸੰਵਤ੍ਤਨਿਕੰ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਇਧ, ਗਹਪਤਿ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੰ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤੋ ਹੋਤਿ ਚੀਵਰੇਨ, ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੰ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤੋ ਹੋਤਿ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤੇਨ, ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੰ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤੋ ਹੋਤਿ ਸੇਨਾਸਨੇਨ , ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੰ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤੋ ਹੋਤਿ ਗਿਲਾਨਪ੍ਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰੇਨ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਗਹਪਤਿ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਗਿਹਿਸਾਮੀਚਿਪਟਿਪਦੰ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਯਸੋਪਟਿਲਾਭਿਨਿੰ ਸਗ੍ਗਸੰਵਤ੍ਤਨਿਕ''ਨ੍ਤਿ।

''ਗਿਹਿਸਾਮੀਚਿਪਟਿਪਦੰ, ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਪਣ੍ਡਿਤਾ।
ਸਮ੍ਮਗ੍ਗਤੇ ਸੀਲਵਨ੍ਤੇ, ਚੀਵਰੇਨ ਉਪਟ੍ਠਿਤਾ॥

ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸਯਨੇਨ, ਗਿਲਾਨਪ੍ਪਚ੍ਚਯੇਨ ਚ।
ਤੇਸੰ ਦਿਵਾ ਚ ਰਤ੍ਤੋ ਚ, ਸਦਾ ਪੁਞ੍ਞੰ ਪਵਡ੍ਢਤਿ।
ਸਗ੍ਗਞ੍ਚ ਕਮਤਿਟ੍ਠਾਨੰ [ਸਗ੍ਗਞ੍ਚ ਸਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਾਨੰ (ਕ॰)], ਕਮ੍ਮੰ ਕਤ੍ਵਾਨ ਭਦ੍ਦਕ''ਨ੍ਤਿ॥ ਦਸਮੰ।

ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਨ੍ਦਵਗ੍ਗੋ ਪਠਮੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨੰ –

ਦ੍ਵੇ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਨ੍ਦਾ ਦ੍ਵੇ ਚ, ਸੰਵਾਸਾ ਸਮਜੀਵਿਨੋ।

ਸੁਪ੍ਪਵਾਸਾ ਸੁਦਤ੍ਤੋ ਚ, ਭੋਜਨਂ ਗਿਹਿਸਾਮਿਚੀਤਿ॥

(੭) ੨. ਪਤ੍ਤਕਮ੍ਮਵਗ੍ਗੋ

੧. ਪਤ੍ਤਕਮ੍ਮਸੁਤ੍ਤੰ

੬੧. ਅਥ ਖੋ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕੋ ਗਹਪਤਿ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸਿਨ੍ਨੰ ਖੋ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕੰ ਗਹਪਤਿੰ ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਗਹਪਤਿ, ਧਮ੍ਮਾ ਇਟ੍ਠਾ ਕਨ੍ਤਾ ਮਨਾਪਾ ਦੁਲ੍ਲਭਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਭੋਗਾ ਮੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੁ ਸਹਧਮ੍ਮੇਨਾਤਿ, ਅਯੰ ਪਠਮੋ ਧਮ੍ਮੋ ਇਟ੍ਠੋ ਕਨ੍ਤੋ ਮਨਾਪੋ ਦੁਲ੍ਲਭੋ ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ।

''ਭੋਗੇ ਲਦ੍ਧਾ ਸਹਧਮ੍ਮੇਨ ਯਸੋ ਮੇ ਆਗਚ੍ਛਤੁ ਸਹ ਞਾਤੀਹਿ ਸਹ ਉਪਜ੍ਝਾਯੇਹੀਤਿ, ਅਯੰ ਦੁਤਿਯੋ ਧਮ੍ਮੋ ਇਟ੍ਠੋ ਕਨ੍ਤੋ ਮਨਾਪੋ ਦੁਲ੍ਲਭੋ ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ।

''ਭੋਗੇ ਲਦ੍ਧਾ ਸਹਧਮ੍ਮੇਨ ਯਸੰ ਲਦ੍ਧਾ ਸਹ ਞਾਤੀਹਿ ਸਹ ਉਪਜ੍ਝਾਯੇਹਿ ਚਿਰੰ ਜੀਵਾਮਿ ਦੀਘਮਾਯੁੰ ਪਾਲੇਮੀਤਿ, ਅਯੰ ਤਤਿਯੋ ਧਮ੍ਮੋ ਇਟ੍ਠੋ ਕਨ੍ਤੋ ਮਨਾਪੋ ਦੁਲ੍ਲਭੋ ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ।

''ਭੋਗੇ ਲਦ੍ਧਾ ਸਹਧਮ੍ਮੇਨ ਯਸੰ ਲਦ੍ਧਾ ਸਹ ਞਾਤੀਹਿ ਸਹ ਉਪਜ੍ਝਾਯੇਹਿ ਚਿਰੰ ਜੀਵਿਤ੍ਵਾ ਦੀਘਮਾਯੁੰ ਪਾਲੇਤ੍ਵਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰੰ ਮਰਣਾ ਸੁਗਤਿੰ ਸਗ੍ਗੰ ਲੋਕੰ ਉਪਪਜ੍ਜਾਮੀਤਿ, ਅਯੰ ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਧਮ੍ਮੋ ਇਟ੍ਠੋ ਕਨ੍ਤੋ ਮਨਾਪੋ ਦੁਲ੍ਲਭੋ ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ। ਇਮੇ ਖੋ, ਗਹਪਤਿ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮਾ ਇਟ੍ਠਾ ਕਨ੍ਤਾ ਮਨਾਪਾ ਦੁਲ੍ਲਭਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ।

''ਇਮੇਸੰ ਖੋ, ਗਹਪਤਿ, ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਇਟ੍ਠਾਨੰ ਕਨ੍ਤਾਨੰ ਮਨਾਪਾਨੰ ਦੁਲ੍ਲਭਾਨੰ ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮਾ ਪਟਿਲਾਭਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਸਦ੍ਧਾਸਮ੍ਪਦਾ, ਸੀਲਸਮ੍ਪਦਾ, ਚਾਗਸਮ੍ਪਦਾ, ਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਦਾ।

''ਕਤਮਾ ਚ, ਗਹਪਤਿ, ਸਦ੍ਧਾਸਮ੍ਪਦਾ? ਇਧ, ਗਹਪਤਿ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਸਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ, ਸਦ੍ਦਹਤਿ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਬੋਧਿੰ – 'ਇਤਿਪਿ ਸੋ ਭਗਵਾ ਅਰਹੰ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸੁਗਤੋ ਲੋਕਵਿਦੂ ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ ਪੁਰਿਸਦਮ੍ਮਸਾਰਥਿ, ਸਤ੍ਥਾ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਬੁਦ੍ਧੋ ਭਗਵਾ'ਤਿ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਗਹਪਤਿ, ਸਦ੍ਧਾਸਮ੍ਪਦਾ।

''ਕਤਮਾ ਚ, ਗਹਪਤਿ, ਸੀਲਸਮ੍ਪਦਾ? ਇਧ, ਗਹਪਤਿ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਗਹਪਤਿ, ਸੀਲਸਮ੍ਪਦਾ।

''ਕਤਮਾ ਚ, ਗਹਪਤਿ, ਚਾਗਸਮ੍ਪਦਾ? ਇਧ, ਗਹਪਤਿ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਵਿਗਤਮਲਮਚ੍ਛੇਰੇਨ ਚੇਤਸਾ ਅਗਾਰੰ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਿ ਮੁਤ੍ਤਚਾਗੋ ਪਯਤਪਾਣਿ ਵੋਸਗ੍ਗਰਤੋ ਯਾਚਯੋਗੋ ਦਾਨਸੰਵਿਭਾਗਰਤੋ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਗਹਪਤਿ, ਚਾਗਸਮ੍ਪਦਾ।

''ਕਤਮਾ ਚ, ਗਹਪਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਦਾ? ਅਭਿਜ੍ਝਾਵਿਸਮਲੋਭਾਭਿਭੂਤੇਨ , ਗਹਪਤਿ, ਚੇਤਸਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤੋ ਅਕਿਚ੍ਚੰ ਕਰੋਤਿ, ਕਿਚ੍ਚੰ ਅਪਰਾਧੇਤਿ। ਅਕਿਚ੍ਚੰ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਕਿਚ੍ਚੰ ਅਪਰਾਧੇਨ੍ਤੋ ਯਸਾ ਚ ਸੁਖਾ ਚ ਧੰਸਤਿ। ਬ੍ਯਾਪਾਦਾਭਿਭੂਤੇਨ, ਗਹਪਤਿ, ਚੇਤਸਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤੋ ਅਕਿਚ੍ਚੰ ਕਰੋਤਿ, ਕਿਚ੍ਚੰ ਅਪਰਾਧੇਤਿ। ਅਕਿਚ੍ਚੰ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਕਿਚ੍ਚੰ ਅਪਰਾਧੇਨ੍ਤੋ ਯਸਾ ਚ ਸੁਖਾ ਚ ਧੰਸਤਿ। ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਾਭਿਭੂਤੇਨ, ਗਹਪਤਿ, ਚੇਤਸਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤੋ ਅਕਿਚ੍ਚੰ ਕਰੋਤਿ ਕਿਚ੍ਚੰ ਅਪਰਾਧੇਤਿ। ਅਕਿਚ੍ਚੰ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਕਿਚ੍ਚੰ ਅਪਰਾਧੇਨ੍ਤੋ ਯਸਾ ਚ ਸੁਖਾ ਚ ਧੰਸਤਿ। ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਾਭਿਭੂਤੇਨ, ਗਹਪਤਿ, ਚੇਤਸਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤੋ ਅਕਿਚ੍ਚੰ ਕਰੋਤਿ, ਕਿਚ੍ਚੰ ਅਪਰਾਧੇਤਿ। ਅਕਿਚ੍ਚੰ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਕਿਚ੍ਚੰ ਅਪਰਾਧੇਨ੍ਤੋ ਯਸਾ

ਚ ਸੁਖਾ ਚ ਧੰਸਤਿ। ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਭਿਭੂਤੇਨ, ਗਹਪਤਿ, ਚੇਤਸਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤੋ ਅਕਿਚ੍ਚੰ ਕਰੋਤਿ, ਕਿਚ੍ਚੰ ਅਪਰਾਧੇਤਿ। ਅਕਿਚ੍ਚੰ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਕਿਚ੍ਚੰ ਅਪਰਾਧੇਨ੍ਤੋ ਯਸਾ ਚ ਸੁਖਾ ਚ ਧੰਸਤਿ।

''ਸ ਖੋ ਸੋ, ਗਹਪਤਿ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਅਭਿਜ੍ਝਾਵਿਸਮਲੋਭੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋਤਿ, ਇਤਿ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਅਭਿਜ੍ਝਾਵਿਸਮਲੋਭੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੰ ਪਜਹਤਿ। ਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋਤਿ, ਇਤਿ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਬ੍ਯਾਪਾਦੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੰ ਪਜਹਤਿ। ਥਿਨਮਿਦ੍ਧੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋਤਿ, ਇਤਿ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੰ ਪਜਹਤਿ। ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋਤਿ, ਇਤਿ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੰ ਪਜਹਤਿ। ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋਤਿ, ਇਤਿ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੰ ਪਜਹਤਿ।

''ਯਤੋ ਚ ਖੋ, ਗਹਪਤਿ, ਅਰਿਯਸਾਵਕਸ੍ਸ ਅਭਿਜ੍ਝਾਵਿਸਮਲੋਭੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋਤਿ, ਇਤਿ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਅਭਿਜ੍ਝਾਵਿਸਮਲੋਭੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋ ਪਹੀਨੋ ਹੋਤਿ। ਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋਤਿ, ਇਤਿ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਬ੍ਯਾਪਾਦੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋ ਪਹੀਨੋ ਹੋਤਿ। ਥਿਨਮਿਦ੍ਧੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋਤਿ, ਇਤਿ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋ ਪਹੀਨੋ ਹੋਤਿ। ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋਤਿ, ਇਤਿ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋ ਪਹੀਨੋ ਹੋਤਿ। ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋਤਿ, ਇਤਿ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੋ ਪਹੀਨੋ ਹੋਤਿ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਗਹਪਤਿ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਮਹਾਪਞ੍ਞੋ ਪੁਥੁਪਞ੍ਞੋ ਆਪਾਤਦਸੋ [ਆਪਾਥਦਸੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰)] ਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ [ਹਾਸਪਞ੍ਞੋ (ਕ॰)]। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਗਹਪਤਿ , ਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਦਾ। ਇਮੇਸੰ ਖੋ, ਗਹਪਤਿ, ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਇਟ੍ਠਾਨੰ ਕਨ੍ਤਾਨੰ ਮਨਾਪਾਨੰ ਦੁਲ੍ਲਭਾਨੰ ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ ਇਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮਾ ਪਟਿਲਾਭਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

''ਸ ਖੋ ਸੋ, ਗਹਪਤਿ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਉਟ੍ਠਾਨਵੀਰਿਯਾਧਿਗਤੇਹਿ ਭੋਗੇਹਿ ਬਾਹਾਬਲਪਰਿਚਿਤੇਹਿ ਸੇਦਾਵਕ੍ਖਿਤ੍ਤੇਹਿ ਧਮ੍ਮਿਕੇਹਿ ਧਮ੍ਮਲਦ੍ਧੇਹਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਤ੍ਤਕਮ੍ਮਾਨਿ ਕਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਇਧ ਗਹਪਤਿ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਉਟ੍ਠਾਨਵੀਰਿਯਾਧਿਗਤੇਹਿ ਭੋਗੇਹਿ ਬਾਹਾਬਲਪਰਿਚਿਤੇਹਿ ਸੇਦਾਵਕ੍ਖਿਤ੍ਤੇਹਿ ਧਮ੍ਮਿਕੇਹਿ ਧਮ੍ਮਲਦ੍ਧੇਹਿ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਸੁਖੇਤਿ ਪੀਣੇਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਸੁਖੰ ਪਰਿਹਰਤਿ। ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਸੁਖੇਤਿ ਪੀਣੇਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਸੁਖੰ ਪਰਿਹਰਤਿ। ਪੁਤ੍ਤਦਾਰਦਾਸਕਮ੍ਮਕਰਪੋਰਿਸੇ ਸੁਖੇਤਿ ਪੀਣੇਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਸੁਖੰ ਪਰਿਹਰਤਿ। ਮਿਤ੍ਤਾਮਚ੍ਚੇ ਸੁਖੇਤਿ ਪੀਣੇਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਸੁਖੰ ਪਰਿਹਰਤਿ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਪਠਮੰ ਠਾਨਗਤੰ ਹੋਤਿ ਪਤ੍ਤਗਤੰ ਆਯਤਨਸੋ ਪਰਿਭੁਤ੍ਤੰ।

''ਪੁਨ ਚਪਰੰ, ਗਹਪਤਿ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਉਟ੍ਠਾਨਵੀਰਿਯਾਧਿਗਤੇਹਿ ਭੋਗੇਹਿ ਬਾਹਾਬਲਪਰਿਚਿਤੇਹਿ ਸੇਦਾਵਕ੍ਖਿਤ੍ਤੇਹਿ ਧਮ੍ਮਿਕੇਹਿ ਧਮ੍ਮਲਦ੍ਧੇਹਿ ਯਾ ਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਆਪਦਾ ਅਗ੍ਗਿਤੋ ਵਾ ਉਦਕਤੋ ਵਾ ਰਾਜਤੋ ਵਾ ਚੋਰਤੋ ਵਾ ਅਪ੍ਪਿਯਤੋ ਵਾ ਦਾਯਾਦਤੋ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੪੧], ਤਥਾਰੂਪਾਸੁ ਆਪਦਾਸੁ ਪਰਿਯੋਧਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਤਿ। ਸੋਤ੍ਥਿੰ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਕਰੋਤਿ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਦੁਤਿਯੰ ਠਾਨਗਤੰ ਹੋਤਿ ਪਤ੍ਤਗਤੰ ਆਯਤਨਸੋ ਪਰਿਭੁਤ੍ਤੰ।

''ਪੁਨ ਚਪਰੰ, ਗਹਪਤਿ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਉਟ੍ਠਾਨਵੀਰਿਯਾਧਿਗਤੇਹਿ ਭੋਗੇਹਿ ਬਾਹਾਬਲਪਰਿਚਿਤੇਹਿ ਸੇਦਾਵਕ੍ਖਿਤ੍ਤੇਹਿ ਧਮ੍ਮਿਕੇਹਿ ਧਮ੍ਮਲਦ੍ਧੇਹਿ ਪਞ੍ਚਬਲਿੰ ਕਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ – ਞਾਤਿਬਲਿੰ, ਅਤਿਥਿਬਲਿੰ, ਪੁਬ੍ਬਪੇਤਬਲਿੰ, ਰਾਜਬਲਿੰ, ਦੇਵਤਾਬਲਿੰ। ਇਦਮਸ੍ਸ ਤਤਿਯੰ ਠਾਨਗਤੰ ਹੋਤਿ ਪਤ੍ਤਗਤੰ ਆਯਤਨਸੋ ਪਰਿਭੁਤ੍ਤੰ।

''ਪੁਨ ਚਪਰੰ, ਗਹਪਤਿ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਉਟ੍ਠਾਨਵੀਰਿਯਾਧਿਗਤੇਹਿ ਭੋਗੇਹਿ ਬਾਹਾਬਲਪਰਿਚਿਤੇਹਿ ਸੇਦਾਵਕ੍ਖਿਤ੍ਤੇਹਿ ਧਮ੍ਮਿਕੇਹਿ ਧਮ੍ਮਲਦ੍ਧੇਹਿ ਯੇ ਤੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਮਦਪ੍ਪਮਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤਾ ਖਨ੍ਤਿਸੋਰਚ੍ਚੇ ਨਿਵਿਟ੍ਠਾ ਏਕਮਤ੍ਤਾਨੰ ਦਮੇਨ੍ਤਿ, ਏਕਮਤ੍ਤਾਨੰ ਸਮੇਨ੍ਤਿ, ਏਕਮਤ੍ਤਾਨੰ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਤਥਾਰੂਪੇਸੁ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਸੁ ਉਦ੍ਧਗ੍ਗਿਕੰ ਦਕ੍ਖਿਣੰ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਿ ਸੋਵਗ੍ਗਿਕੰ ਸੁਖਵਿਪਾਕੰ ਸਗ੍ਗਸੰਵਤ੍ਤਨਿਕੰ । ਇਦਮਸ੍ਸ ਚਤੁਤ੍ਥੰ ਠਾਨਗਤੰ ਹੋਤਿ ਪਤ੍ਤਗਤੰ ਆਯਤਨਸੋ ਪਰਿਭੁਤ੍ਤੰ।

''ਸ ਖੋ ਸੋ, ਗਹਪਤਿ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਉਟ੍ਠਾਨਵੀਰਿਯਾਧਿਗਤੇਹਿ ਭੋਗੇਹਿ ਬਾਹਾਬਲਪਰਿਚਿਤੇਹਿ ਸੇਦਾਵਕ੍ਖਿਤ੍ਤੇਹਿ ਧਮ੍ਮਿਕੇਹਿ ਧਮ੍ਮਲਦ੍ਧੇਹਿ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਤ੍ਤਕਮ੍ਮਾਨਿ ਕਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਯਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ, ਗਹਪਤਿ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਇਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਪਤ੍ਤਕਮ੍ਮੇਹਿ ਭੋਗਾ ਪਰਿਕ੍ਖਯਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਇਮੇ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਗਹਪਤਿ, ਭੋਗਾ ਅਟ੍ਠਾਨਗਤਾ ਅਪਤ੍ਤਗਤਾ ਅਨਾਯਤਨਸੋ ਪਰਿਭੁਤ੍ਤਾ। ਯਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ, ਗਹਪਤਿ, ਇਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਪਤ੍ਤਕਮ੍ਮੇਹਿ ਭੋਗਾ ਪਰਿਕ੍ਖਯਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਇਮੇ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਗਹਪਤਿ, ਭੋਗਾ ਠਾਨਗਤਾ ਪਤ੍ਤਗਤਾ ਆਯਤਨਸੋ ਪਰਿਭੁਤ੍ਤਾ''ਤਿ।

''ਭੁਤ੍ਤਾ ਭੋਗਾ ਭਤਾ ਭਚ੍ਚਾ [ਗਤਾ ਭੁਤਾ (ਕ॰) ਭਟਾ ਭਚ੍ਚਾ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)], ਵਿਤਿਣ੍ਣਾ ਆਪਦਾਸੁ ਮੇ।
ਉਦ੍ਧਗ੍ਗਾ ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਦਿਨ੍ਨਾ, ਅਥੋ ਪਞ੍ਚਬਲੀ ਕਤਾ।
ਉਪਟ੍ਠਿਤਾ ਸੀਲਵਨ੍ਤੋ, ਸਞ੍ਞਤਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਯੋ॥

''ਯਦਤ੍ਥਂ ਭੋਗਂ ਇਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਘਰਮਾਵਸਂ।
ਸੋ ਮੇ ਅਤ੍ਥੋ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤੋ, ਕਤਂ ਅਨਨੁਤਾਪਿਯਂ॥

''ਏਤਂ [ਏਵਂ (ਕ॰)] ਅਨੁਸ੍ਸਰਂ ਮਚ੍ਚੋ, ਅਰਿਯਧਮ੍ਮੇ ਠਿਤੋ ਨਰੋ।
ਇਧੇਵ ਨਂ ਪਸਂਸਨ੍ਤਿ, ਪੇਚ੍ਚ ਸਗ੍ਗੇ ਪਮੋਦਤੀ''ਤਿ॥ ਪਠਮਂ।

੨. ਆਨਣ੍ਯਸੁਤ੍ਤਂ

੬੨. ਅਥ ਖੋ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕੋ ਗਹਪਤਿ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨਂ ਖੋ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕਂ ਗਹਪਤਿਂ ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਗਹਪਤਿ, ਸੁਖਾਨਿ ਅਧਿਗਮਨੀਯਾਨਿ ਗਿਹਿਨਾ ਕਾਮਭੋਗਿਨਾ ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਸਮਯੇਨ ਸਮਯਂ ਉਪਾਦਾਯ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਅਤ੍ਥਿਸੁਖਂ, ਭੋਗਸੁਖਂ, ਆਨਣ੍ਯਸੁਖਂ [ਅਣਣਸੁਖਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)], ਅਨਵਜ੍ਜਸੁਖਂ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ, ਗਹਪਤਿ, ਅਤ੍ਥਿਸੁਖਂ? ਇਧ, ਗਹਪਤਿ, ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭੋਗਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਉਟ੍ਠਾਨਵੀਰਿਯਾਧਿਗਤਾ ਬਾਹਾਬਲਪਰਿਚਿਤਾ ਸੇਦਾਵਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਿਕਾ ਧਮ੍ਮਲਦ੍ਧਾ । ਸੋ 'ਭੋਗਾ ਮੇ ਅਤ੍ਥਿ ਉਟ੍ਠਾਨਵੀਰਿਯਾਧਿਗਤਾ ਬਾਹਾਬਲਪਰਿਚਿਤਾ ਸੇਦਾਵਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਿਕਾ ਧਮ੍ਮਲਦ੍ਧਾ'ਤਿ ਅਧਿਗਚ੍ਛਤਿ ਸੁਖਂ, ਅਧਿਗਚ੍ਛਤਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਗਹਪਤਿ, ਅਤ੍ਥਿਸੁਖਂ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ, ਗਹਪਤਿ, ਭੋਗਸੁਖਂ? ਇਧ, ਗਹਪਤਿ, ਕੁਲਪੁਤ੍ਤੋ ਉਟ੍ਠਾਨਵੀਰਿਯਾਧਿਗਤੇਹਿ ਭੋਗੇਹਿ ਬਾਹਾਬਲਪਰਿਚਿਤੇਹਿ ਸੇਦਾਵਕ੍ਖਿਤ੍ਤੇਹਿ ਧਮ੍ਮਿਕੇਹਿ ਧਮ੍ਮਲਦ੍ਧੇਹਿ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਤਿ ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਚ ਕਰੋਤਿ। ਸੋ 'ਉਟ੍ਠਾਨਵੀਰਿਯਾਧਿਗਤੇਹਿ ਭੋਗੇਹਿ ਬਾਹਾਬਲਪਰਿਚਿਤੇਹਿ ਸੇਦਾਵਕ੍ਖਿਤ੍ਤੇਹਿ ਧਮ੍ਮਿਕੇਹਿ ਧਮ੍ਮਲਦ੍ਧੇਹਿ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਾਮਿ ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਚ ਕਰੋਮੀ'ਤਿ ਅਧਿਗਚ੍ਛਤਿ ਸੁਖਂ, ਅਧਿਗਚ੍ਛਤਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਗਹਪਤਿ, ਭੋਗਸੁਖਂ ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ, ਗਹਪਤਿ, ਆਨਣ੍ਯਸੁਖਂ? ਇਧ, ਗਹਪਤਿ, ਕੁਲਪੁਤ੍ਤੋ ਨ ਕਸ੍ਸਚਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਧਾਰੇਤਿ ਅਪ੍ਪਂ ਵਾ ਬਹੁਂ ਵਾ। ਸੋ 'ਨ ਕਸ੍ਸਚਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਧਾਰੇਮਿ [ਕਿਞ੍ਚਿ ਵਾ ਦੇਤਿ (ਕ॰)] ਅਪ੍ਪਂ ਵਾ ਬਹੁਂ ਵਾ'ਤਿ ਅਧਿਗਚ੍ਛਤਿ ਸੁਖਂ, ਅਧਿਗਚ੍ਛਤਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਗਹਪਤਿ, ਆਨਣ੍ਯਸੁਖਂ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ, ਗਹਪਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜਸੁਖਂ? ਇਧ, ਗਹਪਤਿ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਅਨਵਜ੍ਜੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਹੋਤਿ। ਸੋ 'ਅਨਵਜ੍ਜੇਨਮ੍ਹਿ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ

ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਅਨਵਜ੍ਜੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਅਨਵਜ੍ਜੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ'ਤਿ ਅਧਿਗਚ੍ਛਤਿ ਸੁਖਂ, ਅਧਿਗਚ੍ਛਤਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸਂ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਗਹਪਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜਸੁਖਂ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਗਹਪਤਿ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸੁਖਾਨਿ ਅਧਿਗਮਨੀਯਾਨਿ ਗਿਹਿਨਾ ਕਾਮਭੋਗਿਨਾ ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਸਮਯੇਨ ਸਮਯਂ ਉਪਾਦਾਯਾ''ਤਿ।

''ਆਨਣ੍ਯਸੁਖਂ ਞਤ੍ਵਾਨ, ਅਥੋ ਅਤ੍ਥਿਸੁਖਂ ਪਰਂ।
ਭੁਞ੍ਜਂ ਭੋਗਸੁਖਂ ਮਚ੍ਚੋ, ਤਤੋ ਪਞ੍ਞਾ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ॥

''ਵਿਪਸ੍ਸਮਾਨੋ ਜਾਨਾਤਿ, ਉਭੋ ਭੋਗੇ ਸੁਮੇਧਸੋ।
ਅਨਵਜ੍ਜਸੁਖਸ੍ਸੇਤਂ, ਕਲਂ ਨਾਗ੍ਘਤਿ ਸੋਲ਼ਸਿ''ਨ੍ਤਿ॥ ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਬ੍ਰਹ੍ਮਸੁਤ੍ਤਂ

੬੩. ''ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ [ਇਤਿਵੁ॰ ੧੦੬], ਤਾਨਿ ਕੁਲਾਨਿ ਯੇਸਂ ਪੁਤ੍ਤਾਨਂ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਅਜ੍ਝਾਗਾਰੇ ਪੂਜਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸਪੁਬ੍ਬਾਚਰਿਯਕਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਾਨਿ ਕੁਲਾਨਿ , ਯੇਸਂ ਪੁਤ੍ਤਾਨਂ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਅਜ੍ਝਾਗਾਰੇ ਪੂਜਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸਪੁਬ੍ਬਦੇਵਤਾਨਿ [ਸਪੁਬ੍ਬਦੇਵਾਨਿ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)], ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਾਨਿ ਕੁਲਾਨਿ ਯੇਸਂ ਪੁਤ੍ਤਾਨਂ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਅਜ੍ਝਾਗਾਰੇ ਪੂਜਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸਾਹੁਨੇਯ੍ਯਕਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਾਨਿ ਕੁਲਾਨਿ ਯੇਸਂ ਪੁਤ੍ਤਾਨਂ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਅਜ੍ਝਾਗਾਰੇ ਪੂਜਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ।

''ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤਾਪਿਤੂਨਂ [ਮਾਤਾਪਿਤੁਨ੍ਨਂ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਪੁਬ੍ਬਾਚਰਿਯਾਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤਾਪਿਤੂਨਂ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਪੁਬ੍ਬਦੇਵਤਾਤਿ [ਪੁਬ੍ਬਦੇਵਾਤਿ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)], ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤਾਪਿਤੂਨਂ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਆਹੁਨੇਯ੍ਯਾਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤਾਪਿਤੂਨਂ ਏਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਬਹੁਕਾਰਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ, ਪੁਤ੍ਤਾਨਂ ਆਪਾਦਕਾ ਪੋਸਕਾ ਇਮਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸੇਤਾਰੋ''ਤਿ।

''ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਤਿ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ, ਪੁਬ੍ਬਾਚਰਿਯਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਰੇ।
ਆਹੁਨੇਯ੍ਯਾ ਚ ਪੁਤ੍ਤਾਨਂ, ਪਜਾਯ ਅਨੁਕਮ੍ਪਕਾ॥

''ਤਸ੍ਮਾ ਹਿ ਨੇ ਨਮਸ੍ਸੇਯ੍ਯ, ਸਕ੍ਕਰੇਯ੍ਯ ਚ ਪਣ੍ਡਿਤੋ।
ਅਨ੍ਨੇਨ ਅਥ ਪਾਨੇਨ, ਵਤ੍ਥੇਨ ਸਯਨੇਨ ਚ।
ਉਚ੍ਛਾਦਨੇਨ ਨ੍ਹਾਪਨੇਨ, ਪਾਦਾਨਂ ਧੋਵਨੇਨ ਚ॥

''ਤਾਯ ਨਂ ਪਾਰਿਚਰਿਯਾਯ, ਮਾਤਾਪਿਤੂਸੁ ਪਣ੍ਡਿਤਾ।
ਇਧੇਵ ਨਂ ਪਸਂਸਨ੍ਤਿ, ਪੇਚ੍ਚ ਸਗ੍ਗੇ ਪਮੋਦਤੀ''ਤਿ॥ ਤਤਿਯਂ।

੪. ਨਿਰਯਸੁਤ੍ਤਂ

੬੪. ''ਚਤੂਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯੀ ਹੋਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦੀ ਹੋਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ''ਤਿ।

''ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਂ, ਮੁਸਾਵਾਦੋ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਪਰਦਾਰਗਮਨਞ੍ਚਾਪਿ, ਨਪ੍ਪਸੰਸਨ੍ਤਿ ਪਣ੍ਡਿਤਾ''ਤਿ॥ ਚਤੁਤ੍ਥੰ।

੫. ਰੂਪਸੁਤ੍ਤੰ

੬੫. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸံਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਰੂਪਪ੍ਪਮਾਣੋ ਰੂਪਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋ, ਘੋਸਪ੍ਪਮਾਣੋ ਘੋਸਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋ , ਲੂਖਪ੍ਪਮਾਣੋ ਲੂਖਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋ, ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਮਾਣੋ ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋ – ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸံਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ।

''ਯੇ ਚ ਰੂਪੇ ਪਮਾਣਿਂਸੁ [ਯੇ ਚ ਰੂਪੇਨ ਪਾਮਿਂਸੁ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)], ਯੇ ਚ ਘੋਸੇਨ ਅਨ੍ਵਗੂ।
ਛਨ੍ਦਰਾਗਵਸੂਪੇਤਾ, ਨਾਭਿਜਾਨਨ੍ਤਿ ਤੇ ਜਨਾ [ਨ ਤੇ ਜਾਨਨ੍ਤਿ ਤਂ ਜਨਾ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)]॥

''ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਞ੍ਚ ਨ ਜਾਨਾਤਿ, ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚ ਨ ਪਸ੍ਸਤਿ।
ਸਮਨ੍ਤਾਵਰਣੋ ਬਾਲੋ, ਸ ਵੇ ਘੋਸੇਨ ਵੁਯ੍ਹਤਿ॥

''ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਞ੍ਚ ਨ ਜਾਨਾਤਿ, ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ।
ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਫਲਦਸ੍ਸਾਵੀ, ਸੋਪਿ ਘੋਸੇਨ ਵੁਯ੍ਹਤਿ॥

''ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਞ੍ਚ ਪਜਾਨਾਤਿ, ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਤਿ।
ਵਿਨੀਵਰਣਦਸ੍ਸਾਵੀ, ਨ ਸੋ ਘੋਸੇਨ ਵੁਯ੍ਹਤੀ''ਤਿ॥ ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਸਰਾਗਸੁਤ੍ਤੰ

੬੬. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸံਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਸਰਾਗੋ, ਸਦੋਸੋ, ਸਮੋਹੋ, ਸਮਾਨੋ – ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸံਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ।

''ਸਾਰਤ੍ਤਾ ਰਜਨੀਯੇਸੁ, ਪਿਯਰੂਪਾਭਿਨਨ੍ਦਿਨੋ।
ਮੋਹੇਨ ਆਵੁਤਾ [ਅਧਮਾ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਸਤ੍ਤਾ, ਬਦ੍ਧਾ [ਬਨ੍ਧਾ (ਕ॰)] ਵਡ੍ਢੇਨ੍ਤਿ ਬਨ੍ਧਨਂ॥

''ਰਾਗਜਂ ਦੋਸਜਞ੍ਚਾਪਿ, ਮੋਹਜਂ ਚਾਪਵਿਦ੍ਦਸੂ।
ਕਰੋਨ੍ਤਾਕੁਸਲਂ ਕਮ੍ਮਂ [ਧਮ੍ਮਂ (ਕ॰)], ਸਵਿਘਾਤਂ ਦੁਖੁਦ੍ਰਯਂ॥

''ਅਵਿਜ੍ਜਾਨਿਵੁਤਾ ਪੋਸਾ, ਅਨ੍ਧਭੂਤਾ ਅਚਕ੍ਖੁਕਾ।
ਯਥਾ ਧਮ੍ਮਾ ਤਥਾ ਸਨ੍ਤਾ, ਨ ਤਸ੍ਸੇਵਨ੍ਤਿ [ਨਸ੍ਸੇਵਨ੍ਤਿ (ਸੀ॰)] ਮਞ੍ਞਰੇ''ਤਿ॥ ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਅਹਿਰਾਜਸੁਤ੍ਤੰ

੬੭. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਸਾਵਤ੍ਥਿਯਂ ਵਿਹਰਤਿ ਜੇਤਵਨੇ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕਸ੍ਸ ਆਰਾਮੇ। ਤੇਨ ਖੋ ਪਨ ਸਮਯੇਨ ਸਾਵਤ੍ਥਿਯਂ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਹਿਨਾ ਦਟ੍ਠੋ ਕਾਲਙ੍ਕਤੋ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਖੋ ਸਮ੍ਬਹੁਲਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿਂਸੁ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿਂਸੁ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨਾ ਖੋ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚੁਂ – ''ਇਧ , ਭਨ੍ਤੇ, ਸਾਵਤ੍ਥਿਯਂ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਹਿਨਾ ਦਟ੍ਠੋ ਕਾਲਙ੍ਕਤੋ''ਤਿ।

‘‘ਨ ਹਿ ਨੂਨ [ਨ ਹ ਨੂਨ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਹਿਰਾਜਕੁਲਾਨਿ ਮੇਤ੍ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਫਰਿ। ਸਚੇ ਹਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਹਿਰਾਜਕੁਲਾਨਿ ਮੇਤ੍ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਫਰੇਯ੍ਯ, ਨ ਹਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਹਿਨਾ ਦਟ੍ਠੋ ਕਾਲਙ੍ਕਰੇਯ੍ਯ।

‘‘ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਵਿਰੂਪਕ੍ਖਂ ਅਹਿਰਾਜਕੁਲਂ, ਏਰਾਪਥਂ ਅਹਿਰਾਜਕੁਲਂ, ਛਬ੍ਯਾਪੁਤ੍ਤਂ ਅਹਿਰਾਜਕੁਲਂ, ਕਣ੍ਹਾਗੋਤਮਕਂ ਅਹਿਰਾਜਕੁਲਂ। ਨ ਹਿ ਨੂਨ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਹਿਰਾਜਕੁਲਾਨਿ ਮੇਤ੍ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਫਰਿ। ਸਚੇ ਹਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਹਿਰਾਜਕੁਲਾਨਿ ਮੇਤ੍ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਫਰੇਯ੍ਯ, ਨ ਹਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਹਿਨਾ ਦਟ੍ਠੋ ਕਾਲਙ੍ਕਰੇਯ੍ਯ।

‘‘ਅਨੁਜਾਨਾਮਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਹਿਰਾਜਕੁਲਾਨਿ ਮੇਤ੍ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਫਰਿਤੁਂ ਅਤ੍ਤਗੁਤ੍ਤਿਯਾ ਅਤ੍ਤਰਕ੍ਖਾਯ ਅਤ੍ਤਪਰਿਤ੍ਤਾਯਾ’’ਤਿ।

[ਚੂਲ਼ਵ॰ ੨੫੧; ਜਾ॰ ੧.੨.੧੦੫ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ] ‘‘ਵਿਰੂਪਕ੍ਖੇਹਿ ਮੇ ਮੇਤ੍ਤਂ, ਮੇਤ੍ਤਂ ਏਰਾਪਥੇਹਿ ਮੇ।
ਛਬ੍ਯਾਪੁਤ੍ਤੇਹਿ ਮੇ ਮੇਤ੍ਤਂ, ਮੇਤ੍ਤਂ ਕਣ੍ਹਾਗੋਤਮਕੇਹਿ ਚ॥

‘‘ਅਪਾਦਕੇਹਿ ਮੇ ਮੇਤ੍ਤਂ, ਮੇਤ੍ਤਂ ਦ੍ਵਿਪਾਦਕੇਹਿ [ਦਿਪਾਦਕੇਹਿ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਮੇ।
ਚਤੁਪ੍ਪਦੇਹਿ ਮੇ ਮੇਤ੍ਤਂ, ਮੇਤ੍ਤਂ ਬਹੁਪ੍ਪਦੇਹਿ ਮੇ॥

‘‘ਮਾ ਮਂ ਅਪਾਦਕੋ ਹਿਂਸਿ, ਮਾ ਮਂ ਹਿਂਸਿ ਦ੍ਵਿਪਾਦਕੋ [ਦਿਪਾਦਕੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)]।
ਮਾ ਮਂ ਚਤੁਪ੍ਪਦੋ ਹਿਂਸਿ, ਮਾ ਮਂ ਹਿਂਸਿ ਬਹੁਪ੍ਪਦੋ॥

‘‘ਸਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬੇ ਪਾਣਾ, ਸਬ੍ਬੇ ਭੂਤਾ ਚ ਕੇਵਲਾ।
ਸਬ੍ਬੇ ਭਦ੍ਰਾਨਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੁ, ਮਾ ਕਞ੍ਚਿ [ਕਿਞ੍ਚਿ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰)] ਪਾਪਮਾਗਮਾ॥

‘‘ਅਪ੍ਪਮਾਣੋ ਬੁਦ੍ਧੋ, ਅਪ੍ਪਮਾਣੋ ਧਮ੍ਮੋ।
ਅਪ੍ਪਮਾਣੋ ਸਙ੍ਘੋ, ਪਮਾਣਵਨ੍ਤਾਨਿ ਸਰੀਸਪਾਨਿ [ਸਿਰਿਂਸਪਾਨਿ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)]॥

‘‘ਅਹਿਵਿਚ੍ਛਿਕਾ ਸਤਪਦੀ, ਉਣ੍ਣਨਾਭੀ ਸਰਬੂ ਮੂਸਿਕਾ।
ਕਤਾ ਮੇ ਰਕ੍ਖਾ ਕਤਾ ਮੇ ਪਰਿਤ੍ਤਾ [ਕਤਂ ਮੇ ਪਰਿਤ੍ਤਂ (?)], ਪਟਿਕ੍ਕਮਨ੍ਤੁ ਭੂਤਾਨਿ।
ਸੋਹਂ ਨਮੋ ਭਗਵਤੋ, ਨਮੋ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾਨ’’ਨ੍ਤਿ॥ ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਦੇਵਦਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਂ

੬੮. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਰਾਜਗਹੇ ਵਿਹਰਤਿ ਗਿਜ੍ਝਕੂਟੇ ਪਬ੍ਬਤੇ ਅਚਿਰਪਕ੍ਕਨ੍ਤੇ ਦੇਵਦਤ੍ਤੇ। ਤਤ੍ਰ ਖੋ ਭਗਵਾ ਦੇਵਦਤ੍ਤਂ ਆਰਬ੍ਭ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ‘‘ਅਤ੍ਤਵਧਾਯ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ [ਚੂਲ਼ਵ॰ ੨੫੨; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੮੪], ਦੇਵਦਤ੍ਤਸ੍ਸ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕੋ ਉਦਪਾਦਿ। ਪਰਾਭਵਾਯ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਵਦਤ੍ਤਸ੍ਸ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕੋ ਉਦਪਾਦਿ।

‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਦਲੀ ਅਤ੍ਤਵਧਾਯ ਫਲਂ ਦੇਤਿ, ਪਰਾਭਵਾਯ ਫਲਂ ਦੇਤਿ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤ੍ਤਵਧਾਯ ਦੇਵਦਤ੍ਤਸ੍ਸ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕੋ ਉਦਪਾਦਿ, ਪਰਾਭਵਾਯ ਦੇਵਦਤ੍ਤਸ੍ਸ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕੋ ਉਦਪਾਦਿ।

‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵੇਲ਼ੁ ਅਤ੍ਤਵਧਾਯ ਫਲਂ ਦੇਤਿ, ਪਰਾਭਵਾਯ ਫਲਂ ਦੇਤਿ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤ੍ਤਵਧਾਯ ਦੇਵਦਤ੍ਤਸ੍ਸ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕੋ ਉਦਪਾਦਿ, ਪਰਾਭਵਾਯ ਦੇਵਦਤ੍ਤਸ੍ਸ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕੋ ਉਦਪਾਦਿ।

‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਲ਼ੋ ਅਤ੍ਤਵਧਾਯ ਫਲਂ ਦੇਤਿ, ਪਰਾਭਵਾਯ ਫਲਂ ਦੇਤਿ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤ੍ਤਵਧਾਯ ਦੇਵਦਤ੍ਤਸ੍ਸ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕੋ ਉਦਪਾਦਿ, ਪਰਾਭਵਾਯ ਦੇਵਦਤ੍ਤਸ੍ਸ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕੋ ਉਦਪਾਦਿ।

‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸ੍ਸਤਰੀ ਅਤ੍ਤਵਧਾਯ ਗਬ੍ਭਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਪਰਾਭਵਾਯ ਗਬ੍ਭਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤ੍ਤਵਧਾਯ ਦੇਵਦਤ੍ਤਸ੍ਸ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕੋ ਉਦਪਾਦਿ, ਪਰਾਭਵਾਯ ਦੇਵਦਤ੍ਤਸ੍ਸ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕੋ ਉਦਪਾਦੀ’’ਤਿ।

‘‘ਫਲਂ ਵੇ ਕਦਲਿਂ ਹਨ੍ਤਿ, ਫਲਂ ਵੇਲ਼ੁਂ ਫਲਂ ਨਲ਼ਂ।
ਸਕ੍ਕਾਰੋ ਕਾਪੁਰਿਸਂ ਹਨ੍ਤਿ, ਗਬ੍ਭੋ ਅਸ੍ਸਤਰਿਂ ਯਥਾ’’ਤਿ [ਚੂਲ਼ਵ॰ ੩੩੫; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮੩; ੨.੧੮੪; ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੯੦]॥
ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਪਧਾਨਸੁਤ੍ਤਂ

੬੯. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਧਾਨਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਸਂਵਰਪ੍ਪਧਾਨਂ, ਪਹਾਨਪ੍ਪਧਾਨਂ, ਭਾਵਨਾਪ੍ਪਧਾਨਂ, ਅਨੁਰਕ੍ਖਣਾਪ੍ਪਧਾਨਂ। ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਂਵਰਪ੍ਪਧਾਨਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਪਾਪਕਾਨਂ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯ ਛਨ੍ਦਂ ਜਨੇਤਿ ਵਾਯਮਤਿ ਵੀਰਿਯਂ ਆਰਭਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਪਦਹਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਂਵਰਪ੍ਪਧਾਨਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਹਾਨਪ੍ਪਧਾਨਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਪਾਪਕਾਨਂ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਹਾਨਾਯ ਛਨ੍ਦਂ ਜਨੇਤਿ ਵਾਯਮਤਿ ਵੀਰਿਯਂ ਆਰਭਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਪਦਹਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਹਾਨਪ੍ਪਧਾਨਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਾਵਨਾਪ੍ਪਧਾਨਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦਾਯ ਛਨ੍ਦਂ ਜਨੇਤਿ ਵਾਯਮਤਿ ਵੀਰਿਯਂ ਆਰਭਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਪਦਹਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਾਵਨਾਪ੍ਪਧਾਨਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨੁਰਕ੍ਖਣਾਪ੍ਪਧਾਨਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਠਿਤਿਯਾ ਅਸਮ੍ਮੋਸਾਯ ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯ ਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯ ਭਾਵਨਾਯ ਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਛਨ੍ਦਂ ਜਨੇਤਿ ਵਾਯਮਤਿ ਵੀਰਿਯਂ ਆਰਭਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਪਦਹਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨੁਰਕ੍ਖਣਾਪ੍ਪਧਾਨਂ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਧਾਨਾਨੀ’’ਤਿ।

‘‘ਸਂਵਰੋ ਚ ਪਹਾਨਞ੍ਚ, ਭਾਵਨਾ ਅਨੁਰਕ੍ਖਣਾ।
ਏਤੇ ਪਧਾਨਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ, ਦੇਸਿਤਾਦਿਚ੍ਚਬਨ੍ਧੁਨਾ।
ਯੋ ਹਿ [ਯੇਹਿ (?)] ਭਿਕ੍ਖੁ ਇਧਾਤਾਪੀ, ਖਯਂ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਾਪੁਣੇ’’ਤਿ॥ ਨਵਮਂ।

੧੦. ਅਧਮ੍ਮਿਕਸੁਤ੍ਤਂ

੭੦. ‘‘ਯਸ੍ਮਿਂ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਯੇ ਰਾਜਾਨੋ ਅਧਮ੍ਮਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਰਾਜਾਯੁਤ੍ਤਾਪਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਅਧਮ੍ਮਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਰਾਜਾਯੁਤ੍ਤੇਸੁ ਅਧਮ੍ਮਿਕੇਸੁ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗਹਪਤਿਕਾਪਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਅਧਮ੍ਮਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗਹਪਤਿਕੇਸੁ ਅਧਮ੍ਮਿਕੇਸੁ ਨੇਗਮਜਾਨਪਦਾਪਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਅਧਮ੍ਮਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਨੇਗਮਜਾਨਪਦੇਸੁ ਅਧਮ੍ਮਿਕੇਸੁ ਵਿਸਮਂ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ । ਵਿਸਮਂ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯੇਸੁ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤੇਸੁ ਵਿਸਮਂ ਨਕ੍ਖਤ੍ਤਾਨਿ ਤਾਰਕਰੂਪਾਨਿ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਵਿਸਮਂ ਨਕ੍ਖਤ੍ਤੇਸੁ ਤਾਰਕਰੂਪੇਸੁ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤੇਸੁ ਵਿਸਮਂ ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵਾ

[ਰਤ੍ਤਿਦਿਵਾ (ਕ॰)] ਪਰਿਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ। ਵਿਸਮਂ ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵੇਸੁ ਪਰਿਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤੇਸੁ ਵਿਸਮਂ ਮਾਸਦ੍ਧਮਾਸਾ ਪਰਿਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ। ਵਿਸਮਂ ਮਾਸਦ੍ਧਮਾਸੇਸੁ ਪਰਿਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤੇਸੁ ਵਿਸਮਂ ਉਤੁਸਂਵਚ੍ਛਰਾ ਪਰਿਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ। ਵਿਸਮਂ ਉਤੁਸਂਵਚ੍ਛਰੇਸੁ ਪਰਿਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤੇਸੁ ਵਿਸਮਂ ਵਾਤਾ ਵਾਯਨ੍ਤਿ ਵਿਸਮਾ ਅਪਞ੍ਜਸਾ । ਵਿਸਮਂ ਵਾਤੇਸੁ ਵਾਯਨ੍ਤੇਸੁ ਵਿਸਮੇਸੁ ਅਪਞ੍ਜਸੇਸੁ ਦੇਵਤਾ ਪਰਿਕੁਪਿਤਾ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਦੇਵਤਾਸੁ ਪਰਿਕੁਪਿਤਾਸੁ ਦੇਵੋ ਨ ਸਮ੍ਮਾ ਧਾਰਂ ਅਨੁਪ੍ਪਵੇਚ੍ਛਤਿ। ਦੇਵੇ ਨ ਸਮ੍ਮਾ ਧਾਰਂ ਅਨੁਪ੍ਪਵੇਚ੍ਛਨ੍ਤੇ ਵਿਸਮਪਾਕਾਨਿ [ਵਿਸਮਪਾਕੀਨਿ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰), ਵਿਸਮਂ ਪਾਕਾਨਿ (ਕ॰)] ਸਸ੍ਸਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਵਿਸਮਪਾਕਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਸ੍ਸਾਨਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਨ੍ਤਾ ਅਪ੍ਪਾਯੁਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣਾ ਚ ਬਵ੍ਹਾਬਾਧਾ [ਬਹ੍ਵਾਬਾਧਾ (ਕ॰)] ਚ।

''ਯਸ੍ਮਿਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਯੇ ਰਾਜਾਨੋ ਧਮ੍ਮਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਰਾਜਾਯੁਤ੍ਤਾਪਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਧਮ੍ਮਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਰਾਜਾਯੁਤ੍ਤੇਸੁ ਧਮ੍ਮਿਕੇਸੁ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗਹਪਤਿਕਾਪਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਧਮ੍ਮਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਗਹਪਤਿਕੇਸੁ ਧਮ੍ਮਿਕੇਸੁ ਨੇਗਮਜਾਨਪਦਾਪਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਧਮ੍ਮਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਨੇਗਮਜਾਨਪਦੇਸੁ ਧਮ੍ਮਿਕੇਸੁ ਸਮਂ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾ ਪਰਿਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ। ਸਮਂ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯੇਸੁ ਪਰਿਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤੇਸੁ ਸਮਂ ਨਕ੍ਖਤ੍ਤਾਨਿ ਤਾਰਕਰੂਪਾਨਿ ਪਰਿਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ। ਸਮਂ ਨਕ੍ਖਤ੍ਤੇਸੁ ਤਾਰਕਰੂਪੇਸੁ ਪਰਿਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤੇਸੁ ਸਮਂ ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵਾ ਪਰਿਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ। ਸਮਂ ਰਤ੍ਤਿਨ੍ਦਿਵੇਸੁ ਪਰਿਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤੇਸੁ ਸਮਂ ਮਾਸਦ੍ਧਮਾਸਾ ਪਰਿਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ। ਸਮਂ ਮਾਸਦ੍ਧਮਾਸੇਸੁ ਪਰਿਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤੇਸੁ ਸਮਂ ਉਤੁਸਂਵਚ੍ਛਰਾ ਪਰਿਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ। ਸਮਂ ਉਤੁਸਂਵਚ੍ਛਰੇਸੁ ਪਰਿਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤੇਸੁ ਸਮਂ ਵਾਤਾ ਵਾਯਨ੍ਤਿ ਸਮਾ ਪਞ੍ਜਸਾ। ਸਮਂ ਵਾਤੇਸੁ ਵਾਯਨ੍ਤੇਸੁ ਸਮੇਸੁ ਪਞ੍ਜਸੇਸੁ ਦੇਵਤਾ ਅਪਰਿਕੁਪਿਤਾ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਦੇਵਤਾਸੁ ਅਪਰਿਕੁਪਿਤਾਸੁ ਦੇਵੋ ਸਮ੍ਮਾ ਧਾਰਂ ਅਨੁਪ੍ਪਵੇਚ੍ਛਤਿ। ਦੇਵੇ ਸਮ੍ਮਾ ਧਾਰਂ ਅਨੁਪ੍ਪਵੇਚ੍ਛਨ੍ਤੇ ਸਮਪਾਕਾਨਿ ਸਸ੍ਸਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਸਮਪਾਕਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਸ੍ਸਾਨਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਨ੍ਤਾ ਦੀਘਾਯੁਕਾ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਣ੍ਣਵਨ੍ਤੋ ਚ ਬਲਵਨ੍ਤੋ ਚ ਅਪ੍ਪਾਬਾਧਾ ਚਾ''ਤਿ।

''ਗੁਨ੍ਨਂ ਚੇ ਤਰਮਾਨਾਨਂ, ਜਿਮ੍ਹਂ ਗਚ੍ਛਤਿ ਪੁਙ੍ਗਵੋ।
ਸਬ੍ਬਾ ਤਾ ਜਿਮ੍ਹਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਨੇਤ੍ਤੇ ਜਿਮ੍ਹਂ ਗਤੇ ਸਤਿ॥

''ਏਵਮੇਵਂ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ, ਯੋ ਹੋਤਿ ਸੇਟ੍ਠਸਮ੍ਮਤੋ।
ਸੋ ਚੇ ਅਧਮ੍ਮਂ ਚਰਤਿ, ਪਗੇਵ ਇਤਰਾ ਪਜਾ।
ਸਬ੍ਬਂ ਰਟ੍ਠਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਸੇਤਿ, ਰਾਜਾ ਚੇ ਹੋਤਿ ਅਧਮ੍ਮਿਕੋ॥

''ਗੁਨ੍ਨਂ ਚੇ ਤਰਮਾਨਾਨਂ, ਉਜੁਂ ਗਚ੍ਛਤਿ ਪੁਙ੍ਗਵੋ।
ਸਬ੍ਬਾ ਤਾ ਉਜੁਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਨੇਤ੍ਤੇ ਉਜੁਂ ਗਤੇ ਸਤਿ॥

''ਏਵਮੇਵਂ ਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ, ਯੋ ਹੋਤਿ ਸੇਟ੍ਠਸਮ੍ਮਤੋ।
ਸੋ ਸਚੇ [ਸੋ ਚੇਵ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਸੋ ਚੇ (ਸ੍ਯਾ॰)] ਧਮ੍ਮਂ ਚਰਤਿ, ਪਗੇਵ ਇਤਰਾ ਪਜਾ।
ਸਬ੍ਬਂ ਰਟ੍ਠਂ ਸੁਖਂ ਸੇਤਿ, ਰਾਜਾ ਚੇ ਹੋਤਿ ਧਮ੍ਮਿਕੋ''ਤਿ॥ ਦਸਮਂ।

ਪਤ੍ਤਕਮ੍ਮਵਗ੍ਗੋ ਦੁਤਿਯੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਪਤ੍ਤਕਮ੍ਮਂ ਆਨਣ੍ਯਕੋ [ਅਨਣਕੋ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਅਨਣ੍ਯਕੋ (ਕ॰)], ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਨਿਰਯਾ ਰੂਪੇਨ ਪਞ੍ਚਮਂ।
ਸਰਾਗਅਹਿਰਾਜਾ ਦੇਵਦਤ੍ਤੋ, ਪਧਾਨਂ ਅਧਮ੍ਮਿਕੇਨ ਚਾਤਿ॥

(੮) ੩. ਅਪਣ੍ਣਕਵਗ੍ਗੋ

੧. ਪਧਾਨਸੁਤ੍ਤੰ

੭੧. ‘‘ਚਤੂਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਪਣ੍ਣਕਪ੍ਪਟਿਪਦਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਯੋਨਿ ਚਸ੍ਸ ਆਰਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ, ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਹੋਤਿ, ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਹੋਤਿ, ਪਞ੍ਞਵਾ ਹੋਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਪਣ੍ਣਕਪ੍ਪਟਿਪਦਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਯੋਨਿ ਚਸ੍ਸ ਆਰਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯਾ’’ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸੁਤ੍ਤੰ

੭੨. ‘‘ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਪਣ੍ਣਕਪ੍ਪਟਿਪਦਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਯੋਨਿ ਚਸ੍ਸ ਆਰਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕੇਨ, ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੇਨ, ਅਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕੇਨ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਪਣ੍ਣਕਪ੍ਪਟਿਪਦਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਯੋਨਿ ਚਸ੍ਸ ਆਰਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯਾ’’ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਸੁਤ੍ਤੰ

੭੩. ‘‘ਚਤੂਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਯੋ ਹੋਤਿ ਪਰਸ੍ਸ ਅਵਣ੍ਣੋ ਤਂ ਅਪੁਟ੍ਠੋਪਿ ਪਾਤੁ ਕਰੋਤਿ, ਕੋ ਪਨ ਵਾਦੋ ਪੁਟ੍ਠਸ੍ਸ! ਪੁਟ੍ਠੋ ਖੋ ਪਨ ਪਞ੍ਹਾਭਿਨੀਤੋ ਅਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਅਲਮ੍ਬਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਪੂਰਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਪਰਸ੍ਸ ਅਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਮੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯਂ ਭਵਨ੍ਤਿ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਯੋ ਹੋਤਿ ਪਰਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣੋ ਤਂ ਪੁਟ੍ਠੋਪਿ ਨ ਪਾਤੁ ਕਰੋਤਿ, ਕੋ ਪਨ ਵਾਦੋ ਅਪੁਟ੍ਠਸ੍ਸ! ਪੁਟ੍ਠੋ ਖੋ ਪਨ ਪਞ੍ਹਾਭਿਨੀਤੋ ਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਲਮ੍ਬਿਤ੍ਵਾ ਅਪਰਿਪੂਰਂ ਅਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਪਰਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਮੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯਂ ਭਵਨ੍ਤਿ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਯੋ ਹੋਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਵਣ੍ਣੋ ਤਂ ਪੁਟ੍ਠੋਪਿ ਨ ਪਾਤੁ ਕਰੋਤਿ, ਕੋ ਪਨ ਵਾਦੋ ਅਪੁਟ੍ਠਸ੍ਸ! ਪੁਟ੍ਠੋ ਖੋ ਪਨ ਪਞ੍ਹਾਭਿਨੀਤੋ ਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਲਮ੍ਬਿਤ੍ਵਾ ਅਪਰਿਪੂਰਂ ਅਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਮੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯਂ ਭਵਨ੍ਤਿ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਯੋ ਹੋਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਣ੍ਣੋ ਤਂ ਅਪੁਟ੍ਠੋਪਿ ਪਾਤੁ ਕਰੋਤਿ, ਕੋ ਪਨ ਵਾਦੋ ਪੁਟ੍ਠਸ੍ਸ! ਪੁਟ੍ਠੋ ਖੋ ਪਨ ਪਞ੍ਹਾਭਿਨੀਤੋ ਅਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਅਲਮ੍ਬਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਪੂਰਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਮੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯਂ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

‘‘ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਯੋ ਹੋਤਿ ਪਰਸ੍ਸ ਅਵਣ੍ਣੋ ਤਂ ਪੁਟ੍ਠੋਪਿ ਨ ਪਾਤੁ ਕਰੋਤਿ, ਕੋ ਪਨ ਵਾਦੋ ਅਪੁਟ੍ਠਸ੍ਸ! ਪੁਟ੍ਠੋ ਖੋ ਪਨ ਪਞ੍ਹਾਭਿਨੀਤੋ ਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਲਮ੍ਬਿਤ੍ਵਾ ਅਪਰਿਪੂਰਂ ਅਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਪਰਸ੍ਸ ਅਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਮੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯਂ ਭਵਨ੍ਤਿ।

''ਪੁਨ ਚਪਰੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਯੋ ਹੋਤਿ ਪਰਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣੋ ਤੰ ਅਪੁਟ੍ਠੋਪਿ ਪਾਤੁ ਕਰੋਤਿ, ਕੋ ਪਨ ਵਾਦੋ ਪੁਟ੍ਠਸ੍ਸ! ਪੁਟ੍ਠੋ ਖੋ ਪਨ ਪਞ੍ਹਾਭਿਨੀਤੋ ਅਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਅਲਮ੍ਬਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਪੂਰੰ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਪਰਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣੰ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਮੇਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯੰ ਭਵਨ੍ਤਿ।

''ਪੁਨ ਚਪਰੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਯੋ ਹੋਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਵਣ੍ਣੋ ਤੰ ਅਪੁਟ੍ਠੋਪਿ ਪਾਤੁ ਕਰੋਤਿ, ਕੋ ਪਨ ਵਾਦੋ ਪੁਟ੍ਠਸ੍ਸ! ਪੁਟ੍ਠੋ ਖੋ ਪਨ ਪਞ੍ਹਾਭਿਨੀਤੋ ਅਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਅਲਮ੍ਬਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਪੂਰੰ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਵਣ੍ਣੰ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਮੇਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯੰ ਭਵਨ੍ਤਿ।

''ਪੁਨ ਚਪਰੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਯੋ ਹੋਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਣ੍ਣੋ ਤੰ ਪੁਟ੍ਠੋਪਿ ਨ ਪਾਤੁ ਕਰੋਤਿ, ਕੋ ਪਨ ਵਾਦੋ ਅਪੁਟ੍ਠਸ੍ਸ! ਪੁਟ੍ਠੋ ਖੋ ਪਨ ਪਞ੍ਹਾਭਿਨੀਤੋ ਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਲਮ੍ਬਿਤ੍ਵਾ ਅਪਰਿਪੂਰੰ ਅਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਣ੍ਣੰ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਮੇਤੰ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯੰ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

''ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਧੁਕਾ ਯਞ੍ਞਦੇਵ ਰਤ੍ਤਿਂ ਵਾ ਦਿਵਂ ਵਾ ਆਨੀਤਾ ਹੋਤਿ, ਤਾਵਦੇਵਸ੍ਸਾ ਤਿਬ੍ਬਂ ਹਿਰੋਤ੍ਤਪ੍ਪਂ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤਂ ਹੋਤਿ ਸਸ੍ਸੁਯਾਪਿ ਸਸੁਰੇਪਿ ਸਾਮਿਕੇਪਿ ਅਨ੍ਤਮਸੋ ਦਾਸਕਮ੍ਮਕਰਪੋਰਿਸੇਸੁ। ਸਾ ਅਪਰੇਨ ਸਮਯੇਨ ਸਂਵਾਸਮਨ੍ਵਾਯ ਵਿਸ੍ਸਾਸਮਨ੍ਵਾਯ ਸਸ੍ਸੁਮ੍ਪਿ ਸਸੁਰਮ੍ਪਿ ਸਾਮਿਕਮ੍ਪਿ ਏਵਮਾਹ – 'ਅਪੇਥ, ਕਿਂ ਪਨ ਤੁਮ੍ਹੇ ਜਾਨਾਥਾ'ਤਿ! ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਯਞ੍ਞਦੇਵ ਰਤ੍ਤਿਂ ਵਾ ਦਿਵਂ ਵਾ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਹੋਤਿ, ਤਾਵਦੇਵਸ੍ਸ ਤਿਬ੍ਬਂ ਹਿਰੋਤ੍ਤਪ੍ਪਂ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤਂ ਹੋਤਿ ਭਿਕ੍ਖੂਸੁ ਭਿਕ੍ਖੁਨੀਸੁ ਉਪਾਸਕੇਸੁ ਉਪਾਸਿਕਾਸੁ ਅਨ੍ਤਮਸੋ ਆਰਾਮਿਕਸਮਣੁਦ੍ਦੇਸੇਸੁ। ਸੋ ਅਪਰੇਨ ਸਮਯੇਨ ਸਂਵਾਸਮਨ੍ਵਾਯ ਵਿਸ੍ਸਾਸਮਨ੍ਵਾਯ ਆਚਰਿਯਮ੍ਪਿ ਉਪਜ੍ਝਾਯਮ੍ਪਿ ਏਵਮਾਹ – 'ਅਪੇਥ, ਕਿਂ ਪਨ ਤੁਮ੍ਹੇ ਜਾਨਾਥਾ'ਤਿ! ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵਂ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਂ – 'ਅਧੁਨਾਗਤਵਧੁਕਾਸਮੇਨ ਚੇਤਸਾ ਵਿਹਰਿਸ੍ਸਾਮਾ'ਤਿ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਪਠਮਅਗ੍ਗਸੁਤ੍ਤਂ

੭੪. ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਗ੍ਗਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਸੀਲਗ੍ਗਂ, ਸਮਾਧਿਗ੍ਗਂ [ਸਮਾਧਗ੍ਗਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ)], ਪਞ੍ਞਾਗ੍ਗਂ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਗ੍ਗਂ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਗ੍ਗਾਨੀ''ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਦੁਤਿਯਅਗ੍ਗਸੁਤ੍ਤਂ

੭੫. ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਗ੍ਗਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਰੂਪਗ੍ਗਂ, ਵੇਦਨਾਗ੍ਗਂ, ਸਞ੍ਞਾਗ੍ਗਂ, ਭਵਗ੍ਗਂ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਗ੍ਗਾਨੀ''ਤਿ। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਕੁਸਿਨਾਰਸੁਤ੍ਤਂ

੭੬. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਕੁਸਿਨਾਰਾਯਂ ਵਿਹਰਤਿ ਉਪਵਤ੍ਤਨੇ ਮਲ੍ਲਾਨਂ ਸਾਲਵਨੇ ਅਨ੍ਤਰੇਨ ਯਮਕਸਾਲਾਨਂ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਸਮਯੇ। ਤਤ੍ਰ ਖੋ ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ''ਭਿਕ੍ਖਵੋ''ਤਿ। ''ਭਦਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁਂ। ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਸਿਯਾ ਖੋ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ [ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੧੭], ਏਕਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸਪਿ ਕਙ੍ਖਾ ਵਾ ਵਿਮਤਿ ਵਾ ਬੁਦ੍ਧੇ ਵਾ ਧਮ੍ਮੇ ਵਾ ਸਙ੍ਘੇ ਵਾ ਮਗ੍ਗੇ ਵਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਵਾ, ਪੁਚ੍ਛਥ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾ ਪਚ੍ਛਾ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਿਨੋ ਅਹੁਵਤ੍ਥ – 'ਸਮ੍ਮੁਖੀਭੂਤੋ ਨੋ ਸਤ੍ਥਾ ਅਹੋਸਿ,

ਨਾਸਕ੍ਖਿਮ੍ਹ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਪਟਿਪੁਚ੍ਛਿਤੁ'''ਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਤੁਣ੍ਹੀ ਅਹੇਸੁਂ। ਦੁਤਿਯਮ੍ਪਿ ਖੋ ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ''ਸਿਯਾ ਖੋ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸਪਿ ਕਙ੍ਖਾ ਵਾ ਵਿਮਤਿ ਵਾ ਬੁਦ੍ਧੇ ਵਾ ਧਮ੍ਮੇ ਵਾ ਸਙ੍ਘੇ ਵਾ ਮਗ੍ਗੇ ਵਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਵਾ, ਪੁਚ੍ਛਥ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾ ਪਚ੍ਛਾ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਿਨੋ ਅਹੁਵਤ੍ਥ – 'ਸਮ੍ਮੁਖੀਭੂਤੋ ਨੋ ਸਤ੍ਥਾ ਅਹੋਸਿ, ਨਾਸਕ੍ਖਿਮ੍ਹ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਪਟਿਪੁਚ੍ਛਿਤੁ'''ਨ੍ਤਿ। ਦੁਤਿਯਮ੍ਪਿ ਖੋ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਤੁਣ੍ਹੀ ਅਹੇਸੁਂ। ਤਤਿਯਮ੍ਪਿ ਖੋ ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ''ਸਿਯਾ ਖੋ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸਪਿ ਕਙ੍ਖਾ ਵਾ ਵਿਮਤਿ ਵਾ ਬੁਦ੍ਧੇ ਵਾ ਧਮ੍ਮੇ ਵਾ ਸਙ੍ਘੇ ਵਾ ਮਗ੍ਗੇ ਵਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਵਾ, ਪੁਚ੍ਛਥ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾ ਪਚ੍ਛਾ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਿਨੋ ਅਹੁਵਤ੍ਥ – 'ਸਮ੍ਮੁਖੀਭੂਤੋ ਨੋ ਸਤ੍ਥਾ ਅਹੋਸਿ, ਨਾਸਕ੍ਖਿਮ੍ਹ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਪਟਿਪੁਚ੍ਛਿਤੁ'''ਨ੍ਤਿ। ਤਤਿਯਮ੍ਪਿ ਖੋ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਤੁਣ੍ਹੀ ਅਹੇਸੁਂ।

ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ''ਸਿਯਾ ਖੋ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਥੁਗਾਰਵੇਨਪਿ ਨ ਪੁਚ੍ਛੇਯ੍ਯਾਥ, ਸਹਾਯਕੋਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਹਾਯਕਸ੍ਸ ਆਰੋਚੇਤੂ''ਤਿ। ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਤੁਣ੍ਹੀ ਅਹੇਸੁਂ। ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਬ੍ਭੁਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ! ਏਵਂ ਪਸਨ੍ਨੋ ਅਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ! ਨਤ੍ਥਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੇ ਏਕਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸਪਿ ਕਙ੍ਖਾ ਵਾ ਵਿਮਤਿ ਵਾ ਬੁਦ੍ਧੇ ਵਾ ਧਮ੍ਮੇ ਵਾ ਸਙ੍ਘੇ ਵਾ ਮਗ੍ਗੇ ਵਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਵਾ''ਤਿ।

''ਪਸਾਦਾ ਖੋ ਤ੍ਵਂ, ਆਨਨ੍ਦ, ਵਦੇਸਿ। ਞਾਣਮੇਵ ਹੇਤ੍ਥ, ਆਨਨ੍ਦ, ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ – 'ਨਤ੍ਥਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੇ ਏਕਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸਪਿ ਕਙ੍ਖਾ ਵਾ ਵਿਮਤਿ ਵਾ ਬੁਦ੍ਧੇ ਵਾ ਧਮ੍ਮੇ ਵਾ ਸਙ੍ਘੇ ਵਾ ਮਗ੍ਗੇ ਵਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਵਾ'। ਇਮੇਸਞ੍ਹਿ, ਆਨਨ੍ਦ, ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਭਿਕ੍ਖੁਸਤਾਨਂ ਯੋ ਪਚ੍ਛਿਮਕੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੋ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋ ਅਵਿਨਿਪਾਤਧਮ੍ਮੋ ਨਿਯਤੋ ਸਮ੍ਬੋਧਿਪਰਾਯਣੋ''ਤਿ। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਅਚਿਨ੍ਤੇਯ੍ਯਸੁਤ੍ਤਂ

੭੭. ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਚਿਨ੍ਤੇਯ੍ਯਾਨਿ, ਨ ਚਿਨ੍ਤੇਤਬ੍ਬਾਨਿ; ਯਾਨਿ ਚਿਨ੍ਤੇਨ੍ਤੋ ਉਮ੍ਮਾਦਸ੍ਸ ਵਿਘਾਤਸ੍ਸ ਭਾਗੀ ਅਸ੍ਸ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬੁਦ੍ਧਵਿਸਯੋ ਅਚਿਨ੍ਤੇਯ੍ਯੋ, ਨ ਚਿਨ੍ਤੇਤਬ੍ਬੋ; ਯਂ ਚਿਨ੍ਤੇਨ੍ਤੋ ਉਮ੍ਮਾਦਸ੍ਸ ਵਿਘਾਤਸ੍ਸ ਭਾਗੀ ਅਸ੍ਸ। ਝਾਯਿਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਝਾਨਵਿਸਯੋ ਅਚਿਨ੍ਤੇਯ੍ਯੋ, ਨ ਚਿਨ੍ਤੇਤਬ੍ਬੋ; ਯਂ ਚਿਨ੍ਤੇਨ੍ਤੋ ਉਮ੍ਮਾਦਸ੍ਸ ਵਿਘਾਤਸ੍ਸ ਭਾਗੀ ਅਸ੍ਸ। ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਚਿਨ੍ਤੇਯ੍ਯੋ, ਨ ਚਿਨ੍ਤੇਤਬ੍ਬੋ; ਯਂ ਚਿਨ੍ਤੇਨ੍ਤੋ ਉਮ੍ਮਾਦਸ੍ਸ ਵਿਘਾਤਸ੍ਸ ਭਾਗੀ ਅਸ੍ਸ। ਲੋਕਚਿਨ੍ਤਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਚਿਨ੍ਤੇਯ੍ਯਾ, ਨ ਚਿਨ੍ਤੇਤਬ੍ਬਾ; ਯਂ ਚਿਨ੍ਤੇਨ੍ਤੋ ਉਮ੍ਮਾਦਸ੍ਸ ਵਿਘਾਤਸ੍ਸ ਭਾਗੀ ਅਸ੍ਸ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਚਿਨ੍ਤੇਯ੍ਯਾਨਿ, ਨ ਚਿਨ੍ਤੇਤਬ੍ਬਾਨਿ; ਯਾਨਿ ਚਿਨ੍ਤੇਨ੍ਤੋ ਉਮ੍ਮਾਦਸ੍ਸ ਵਿਘਾਤਸ੍ਸ ਭਾਗੀ ਅਸ੍ਸਾ''ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਦਕ੍ਖਿਣਸੁਤ੍ਤਂ

੭੮. ''ਚਤਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯੋ। ਕਤਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ? ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਦਾਯਕਤੋ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤਿ, ਨੋ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਤੋ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਤੋ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤਿ, ਨੋ ਦਾਯਕਤੋ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਨੇਵ ਦਾਯਕਤੋ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤਿ, ਨੋ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਤੋ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਦਾਯਕਤੋ ਚੇਵ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤਿ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਤੋ ਚ।

''ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਦਾਯਕਤੋ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤਿ, ਨੋ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਤੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਾਯਕੋ ਹੋਤਿ ਸੀਲਵਾ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ; ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਦੁਸ੍ਸੀਲਾ ਪਾਪਧਮ੍ਮਾ [ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕੋ ਹੋਤਿ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰) ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੮੧ ਓਲੋਕੇਤਬ੍ਬਂ]। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਦਾਯਕਤੋ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤਿ, ਨੋ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਤੋ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਤੋ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤਿ, ਨੋ ਦਾਯਕਤੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਦਾਯਕੋ ਹੋਤਿ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ; ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਸੀਲਵਨ੍ਤੋ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਾ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਤੋ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤਿ, ਨੋ ਦਾਯਕਤੋ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਨੇਵ ਦਾਯਕਤੋ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤਿ, ਨੋ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਤੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਾਯਕੋ ਹੋਤਿ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ; ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ ਦੁਸ੍ਸੀਲਾ ਪਾਪਧਮ੍ਮਾ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਨੇਵ ਦਾਯਕਤੋ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤਿ, ਨੋ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਤੋ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਦਾਯਕਤੋ ਚੇਵ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤਿ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਤੋ ਚ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਾਯਕੋ ਹੋਤਿ ਸੀਲਵਾ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ; ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਾਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ ਸੀਲਵਨ੍ਤੋ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਾ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਦਾਯਕਤੋ ਚੇਵ ਵਿਸੁਜ੍ਝਤਿ ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕਤੋ ਚ। ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯੋ’’ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮੰ।

੯. ਵਣਿਜ੍ਜਸੁਤ੍ਤੰ

੭੯. ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਕੋ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਹੇਤੁ ਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਾਵ ਵਣਿਜ੍ਜਾ ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਛੇਦਗਾਮਿਨੀ ਹੋਤਿ? ਕੋ ਪਨ, ਭਨ੍ਤੇ, ਹੇਤੁ ਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਾਵ ਵਣਿਜ੍ਜਾ ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਨ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪਾਯਾ [ਯਥਾਧਿਪ੍ਪਾਯਂ (ਸੀ॰)] ਹੋਤਿ? ਕੋ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ ਹੇਤੁ ਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਾਵ ਵਣਿਜ੍ਜਾ ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪਾਯਾ [ਯਥਾਧਿਪ੍ਪਾਯਂ (ਸੀ॰)] ਹੋਤਿ? ਕੋ ਪਨ, ਭਨ੍ਤੇ, ਹੇਤੁ ਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਾਵ ਵਣਿਜ੍ਜਾ ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਪਰਾਧਿਪ੍ਪਾਯਾ ਹੋਤੀ’’ਤਿ?

‘‘ਇਧ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਮਣਂ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਵਾ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਵਾਰੇਤਿ – ‘ਵਦਤੁ, ਭਨ੍ਤੇ, ਪਚ੍ਚਯੇਨਾ’ਤਿ। ਸੋ ਯੇਨ ਪਵਾਰੇਤਿ ਤਂ ਨ ਦੇਤਿ। ਸੋ ਚੇ ਤਤੋ ਚੁਤੋ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਸੋ ਯਞ੍ਞਦੇਵ ਵਣਿਜ੍ਜਂ ਪਯੋਜੇਤਿ, ਸਾਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਛੇਦਗਾਮਿਨੀ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਮਣਂ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਵਾ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਵਾਰੇਤਿ – ‘ਵਦਤੁ , ਭਨ੍ਤੇ, ਪਚ੍ਚਯੇਨਾ’ਤਿ। ਸੋ ਯੇਨ ਪਵਾਰੇਤਿ ਤਂ ਨ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪਾਯਂ ਦੇਤਿ। ਸੋ ਚੇ ਤਤੋ ਚੁਤੋ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਸੋ ਯਞ੍ਞਦੇਵ ਵਣਿਜ੍ਜਂ ਪਯੋਜੇਤਿ, ਸਾਸ੍ਸ ਨ ਹੋਤਿ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪਾਯਾ [ਯਥਾਧਿਪ੍ਪਾਯਂ (ਸੀ॰ ਕ॰)]।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਮਣਂ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਵਾ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਵਾਰੇਤਿ – ‘ਵਦਤੁ, ਭਨ੍ਤੇ, ਪਚ੍ਚਯੇਨਾ’ਤਿ। ਸੋ ਯੇਨ ਪਵਾਰੇਤਿ ਤਂ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪਾਯਂ ਦੇਤਿ। ਸੋ ਚੇ ਤਤੋ ਚੁਤੋ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਸੋ ਯਞ੍ਞਦੇਵ ਵਣਿਜ੍ਜਂ ਪਯੋਜੇਤਿ, ਸਾਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪਾਯਾ [ਯਥਾਧਿਪ੍ਪਾਯਂ (ਸੀ॰ ਕ॰)]।

‘‘ਇਧ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਮਣਂ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਂ ਵਾ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਵਾਰੇਤਿ – ‘ਵਦਤੁ, ਭਨ੍ਤੇ, ਪਚ੍ਚਯੇਨਾ’ਤਿ। ਸੋ ਯੇਨ ਪਵਾਰੇਤਿ ਤਂ ਪਰਾਧਿਪ੍ਪਾਯਂ ਦੇਤਿ। ਸੋ ਚੇ ਤਤੋ ਚੁਤੋ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਸੋ ਯਞ੍ਞਦੇਵ ਵਣਿਜ੍ਜਂ ਪਯੋਜੇਤਿ, ਸਾਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਪਰਾਧਿਪ੍ਪਾਯਾ [ਪਰਾਧਿਪ੍ਪਾਯਂ (ਕ॰)]।

‘‘ਅਯਂ ਖੋ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਹੇਤੁ ਅਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਾਵ ਵਣਿਜ੍ਜਾ ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਛੇਦਗਾਮਿਨੀ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਪਨ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਹੇਤੁ ਅਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਾਵ ਵਣਿਜ੍ਜਾ ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਨ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪਾਯਾ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਖੋ ਪਨ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਹੇਤੁ ਅਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਾਵ ਵਣਿਜ੍ਜਾ ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪਾਯਾ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਪਨ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਹੇਤੁ ਅਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਾਵ ਵਣਿਜ੍ਜਾ ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਪਰਾਧਿਪ੍ਪਾਯਾ ਹੋਤੀ’’ਤਿ। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਕਮ੍ਬੋਜਸੁਤ੍ਤਂ

੮੦. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਕੋਸਮ੍ਬਿਯਂ ਵਿਹਰਤਿ ਘੋਸਿਤਾਰਾਮੇ। ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਕੋ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਹੇਤੁ ਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਾਤੁਗਾਮੋ ਨੇਵ ਸਭਾਯਂ ਨਿਸੀਦਤਿ, ਨ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਂ ਪਯੋਜੇਤਿ, ਨ ਕਮ੍ਬੋਜਂ ਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ? ''ਕੋਧਨੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਮਾਤੁਗਾਮੋ; ਇਸ੍ਸੁਕੀ, ਆਨਨ੍ਦ, ਮਾਤੁਗਾਮੋ; ਮਚ੍ਛਰੀ , ਆਨਨ੍ਦ, ਮਾਤੁਗਾਮੋ; ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਮਾਤੁਗਾਮੋ – ਅਯਂ ਖੋ , ਆਨਨ੍ਦ, ਹੇਤੁ ਅਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਾਤੁਗਾਮੋ ਨੇਵ ਸਭਾਯਂ ਨਿਸੀਦਤਿ, ਨ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਂ ਪਯੋਜੇਤਿ, ਨ ਕਮ੍ਬੋਜਂ ਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ। ਦਸਮਂ।

ਅਪਣ੍ਣਕਵਗ੍ਗੋ ਤਤਿਯੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਪਧਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠਿਸਪ੍ਪੁਰਿਸ, ਵਧੁਕਾ ਦ੍ਵੇ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ ਅਗ੍ਗਾਨਿ।
ਕੁਸਿਨਾਰਅਚਿਨ੍ਤੇਯ੍ਯਜਾ, ਦਕ੍ਖਿਣਾ ਚ ਵਣਿਜ੍ਜਾ ਕਮ੍ਬੋਜਨ੍ਤਿ॥

(੯) ੪. ਮਚਲਵਗ੍ਗੋ

੧. ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਸੁਤ੍ਤੰ

੮੧. ‘‘ਚਤੂਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤੰ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵੰ ਨਿਰਯੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯੀ ਹੋਤਿ , ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦੀ ਹੋਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤੰ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵੰ ਨਿਰਯੇ।

‘‘ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤੰ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵੰ ਸਗ੍ਗੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤੰ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵੰ ਸਗ੍ਗੇ’’ਤਿ। ਪਠਮੰ।

੨. ਮੁਸਾਵਾਦਸੁਤ੍ਤੰ

੮੨. ‘‘ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤੰ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵੰ ਨਿਰਯੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਮੁਸਾਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਪਿਸੁਣਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਫਰੁਸਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੀ ਹੋਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤੰ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵੰ ਨਿਰਯੇ।

‘‘ਚਤੂਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤੰ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵੰ ਸਗ੍ਗੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤੰ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵੰ ਸਗ੍ਗੇ’’ਤਿ। ਦੁਤਿਯੰ।

੩. ਅਵਣ੍ਣਾਰਹਸੁਤ੍ਤੰ

੮੩. ‘‘ਚਤੂਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤੰ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵੰ ਨਿਰਯੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਅਨਨੁਵਿਚ੍ਚ ਅਪਰਿਯੋਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਅਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣੰ ਭਾਸਤਿ, ਅਨਨੁਵਿਚ੍ਚ ਅਪਰਿਯੋਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਅਵਣ੍ਣੰ ਭਾਸਤਿ, ਅਨਨੁਵਿਚ੍ਚ ਅਪਰਿਯੋਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਸਾਦਨੀਯੇ ਠਾਨੇ ਪਸਾਦੰ ਉਪਦੰਸੇਤਿ, ਅਨਨੁਵਿਚ੍ਚ ਅਪਰਿਯੋਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਪਸਾਦਨੀਯੇ ਠਾਨੇ ਅਪ੍ਪਸਾਦੰ ਉਪਦੰਸੇਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤੰ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵੰ ਨਿਰਯੇ।

‘‘ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤੰ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵੰ ਸਗ੍ਗੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਅਨੁਵਿਚ੍ਚ ਪਰਿਯੋਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਅਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਅਵਣ੍ਣੰ ਭਾਸਤਿ, ਅਨੁਵਿਚ੍ਚ ਪਰਿਯੋਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣੰ ਭਾਸਤਿ, ਅਨੁਵਿਚ੍ਚ ਪਰਿਯੋਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਸਾਦਨੀਯੇ ਠਾਨੇ ਅਪ੍ਪਸਾਦੰ ਉਪਦੰਸੇਤਿ ਅਨੁਵਿਚ੍ਚ ਪਰਿਯੋਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਪਸਾਦਨੀਯੇ ਠਾਨੇ ਪਸਾਦੰ ਉਪਦੰਸੇਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤੰ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵੰ ਸਗ੍ਗੇ’’ਤਿ। ਤਤਿਯੰ।

੪. ਕੋਧਗਰੁਸੁਤ੍ਤੰ

੮੪. ‘‘ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤੰ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵੰ ਨਿਰਯੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਕੋਧਗਰੁ ਹੋਤਿ ਨ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁ, ਮਕ੍ਖਗਰੁ ਹੋਤਿ ਨ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁ, ਲਾਭਗਰੁ ਹੋਤਿ ਨ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁ, ਸਕ੍ਕਾਰਗਰੁ ਹੋਤਿ ਨ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤੰ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵੰ ਨਿਰਯੇ।

‘‘ਚਤੂਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁ ਹੋਤਿ ਨ ਕੋਧਗਰੁ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁ ਹੋਤਿ ਨ ਮਕ੍ਖਗਰੁ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁ ਹੋਤਿ ਨ ਲਾਭਗਰੁ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਗਰੁ ਹੋਤਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾਰਗਰੁ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ’’ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਤਮੋਤਮਸੁਤ੍ਤਂ

੮੫. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਤਮੋ ਤਮਪਰਾਯਣੋ [... ਪਰਾਯਨੋ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰) ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੬੮; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੩੨], ਤਮੋ ਜੋਤਿਪਰਾਯਣੋ, ਜੋਤਿ ਤਮਪਰਾਯਣੋ , ਜੋਤਿ ਜੋਤਿਪਰਾਯਣੋ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਤਮੋ ਹੋਤਿ ਤਮਪਰਾਯਣੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੀਚੇ ਕੁਲੇ ਪਚ੍ਚਾਜਾਤੋ ਹੋਤਿ – ਚਣ੍ਡਾਲਕੁਲੇ ਵਾ ਵੇਨਕੁਲੇ ਵਾ ਨੇਸਾਦਕੁਲੇ ਵਾ ਰਥਕਾਰਕੁਲੇ ਵਾ ਪੁਕ੍ਕੁਸਕੁਲੇ ਵਾ ਦਲਿਦ੍ਦੇ ਅਪ੍ਪਨ੍ਨਪਾਨਭੋਜਨੇ ਕਸਿਰਵੁਤ੍ਤਿਕੇ, ਯਤ੍ਥ ਕਸਿਰੇਨ ਘਾਸਚ੍ਛਾਦੋ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਸੋ ਚ ਹੋਤਿ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣੋ ਦੁਦ੍ਦਸਿਕੋ ਓਕੋਟਿਮਕੋ ਬਵ੍ਹਾਬਾਧੋ ਕਾਣੋ ਵਾ ਕੁਣੀ ਵਾ ਖਞ੍ਜੋ ਵਾ ਪਕ੍ਖਹਤੋ ਵਾ, ਨ ਲਾਭੀ ਅਨ੍ਨਸ੍ਸ ਪਾਨਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥਸ੍ਸ ਯਾਨਸ੍ਸ ਮਾਲਾਗਨ੍ਧਵਿਲੇਪਨਸ੍ਸ ਸੇਯ੍ਯਾਵਸਥਪਦੀਪੇਯ੍ਯਸ੍ਸ। ਸੋ ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਵਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ। ਸੋ ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾ, ਵਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾ, ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਅਪਾਯਂ ਦੁਗ੍ਗਤਿਂ ਵਿਨਿਪਾਤਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਤਮੋ ਹੋਤਿ ਤਮਪਰਾਯਣੋ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਤਮੋ ਹੋਤਿ ਜੋਤਿਪਰਾਯਣੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੀਚੇ ਕੁਲੇ ਪਚ੍ਚਾਜਾਤੋ ਹੋਤਿ – ਚਣ੍ਡਾਲਕੁਲੇ ਵਾ ਵੇਨਕੁਲੇ ਵਾ ਨੇਸਾਦਕੁਲੇ ਵਾ ਰਥਕਾਰਕੁਲੇ ਵਾ ਪੁਕ੍ਕੁਸਕੁਲੇ ਵਾ ਦਲਿਦ੍ਦੇ ਅਪ੍ਪਨ੍ਨਪਾਨਭੋਜਨੇ ਕਸਿਰਵੁਤ੍ਤਿਕੇ, ਯਤ੍ਥ ਕਸਿਰੇਨ ਘਾਸਚ੍ਛਾਦੋ ਲਬ੍ਭਤਿ; ਸੋ ਚ ਹੋਤਿ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣੋ ਦੁਦ੍ਦਸਿਕੋ ਓਕੋਟਿਮਕੋ ਬਵ੍ਹਾਬਾਧੋ ਕਾਣੋ ਵਾ ਕੁਣੀ ਵਾ ਖਞ੍ਜੋ ਵਾ ਪਕ੍ਖਹਤੋ ਵਾ ਨ ਲਾਭੀ ਅਨ੍ਨਸ੍ਸ ਪਾਨਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥਸ੍ਸ ਯਾਨਸ੍ਸ ਮਾਲਾਗਨ੍ਧਵਿਲੇਪਨਸ੍ਸ ਸੇਯ੍ਯਾਵਸਥਪਦੀਪੇਯ੍ਯਸ੍ਸ। ਸੋ ਕਾਯੇਨ ਸੁਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਵਾਚਾਯ ਸੁਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਮਨਸਾ ਸੁਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ। ਸੋ ਕਾਯੇਨ ਸੁਚਰਿਤਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾ, ਵਾਚਾਯ ਸੁਚਰਿਤਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾ, ਮਨਸਾ ਸੁਚਰਿਤਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਸੁਗਤਿਂ ਸਗ੍ਗਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਤਮੋ ਹੋਤਿ ਜੋਤਿਪਰਾਯਣੋ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਜੋਤਿ ਹੋਤਿ ਤਮਪਰਾਯਣੋ? ਇਧ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਉਚ੍ਚੇ ਕੁਲੇ ਪਚ੍ਚਾਜਾਤੋ ਹੋਤਿ – ਖਤ੍ਤਿਯਮਹਾਸਾਲਕੁਲੇ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਮਹਾਸਾਲਕੁਲੇ ਵਾ ਗਹਪਤਿਮਹਾਸਾਲਕੁਲੇ ਵਾ ਅਡ੍ਢੇ ਮਹਦ੍ਧਨੇ ਮਹਾਭੋਗੇ ਪਹੂਤਜਾਤਰੂਪਰਜਤੇ ਪਹੂਤਵਿਤ੍ਤੂਪਕਰਣੇ ਪਹੂਤਧਨਧਞ੍ਞੇ; ਸੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਭਿਰੂਪੋ ਦਸ੍ਸਨੀਯੋ ਪਾਸਾਦਿਕੋ ਪਰਮਾਯ ਵਣ੍ਣਪੋਕ੍ਖਰਤਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਲਾਭੀ ਅਨ੍ਨਸ੍ਸ ਪਾਨਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥਸ੍ਸ ਯਾਨਸ੍ਸ ਮਾਲਾਗਨ੍ਧਵਿਲੇਪਨਸ੍ਸ ਸੇਯ੍ਯਾਵਸਥਪਦੀਪੇਯ੍ਯਸ੍ਸ। ਸੋ ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਵਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ। ਸੋ ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾ, ਵਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾ, ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਅਪਾਯਂ ਦੁਗ੍ਗਤਿਂ ਵਿਨਿਪਾਤਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਜੋਤਿ ਹੋਤਿ ਤਮਪਰਾਯਣੋ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਜੋਤਿ ਹੋਤਿ ਜੋਤਿਪਰਾਯਣੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਉਚ੍ਚੇ ਕੁਲੇ ਪਚ੍ਚਾਜਾਤੋ ਹੋਤਿ – ਖਤ੍ਤਿਯਮਹਾਸਾਲਕੁਲੇ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਮਹਾਸਾਲਕੁਲੇ ਵਾ ਗਹਪਤਿਮਹਾਸਾਲਕੁਲੇ ਵਾ ਅਡ੍ਢੇ ਮਹਦ੍ਧਨੇ ਮਹਾਭੋਗੇ ਪਹੂਤਜਾਤਰੂਪਰਜਤੇ ਪਹੂਤਵਿਤ੍ਤੂਪਕਰਣੇ ਪਹੂਤਧਨਧਞ੍ਞੇ; ਸੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਭਿਰੂਪੋ ਦਸ੍ਸਨੀਯੋ ਪਾਸਾਦਿਕੋ ਪਰਮਾਯ ਵਣ੍ਣਪੋਕ੍ਖਰਤਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਲਾਭੀ ਅਨ੍ਨਸ੍ਸ ਪਾਨਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥਸ੍ਸ ਯਾਨਸ੍ਸ ਮਾਲਾਗਨ੍ਧਵਿਲੇਪਨਸ੍ਸ ਸੇਯ੍ਯਾਵਸਥਪਦੀਪੇਯ੍ਯਸ੍ਸ। ਸੋ ਕਾਯੇਨ ਸੁਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ , ਵਾਚਾਯ ਸੁਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ, ਮਨਸਾ ਸੁਚਰਿਤਂ ਚਰਤਿ। ਸੋ ਕਾਯੇਨ ਸੁਚਰਿਤਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾ, ਵਾਚਾਯ ਸੁਚਰਿਤਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾ, ਮਨਸਾ

ਸੁਚਰਿਤਂ ਚਰਿਤ੍ਵਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਸੁਗਤਿਂ ਸਗ੍ਗਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਜੋਤਿ ਹੋਤਿ ਜੋਤਿਪਰਾਯਣੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਓਣਤੋਣਤਸੁਤ੍ਤਂ

੮੬. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਓਣਤੋਣਤੋ, ਓਣਤੁਣ੍ਣਤੋ, ਉਣ੍ਣਤੋਣਤੋ, ਉਣ੍ਣਤੁਣ੍ਣਤੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ [ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੬੯]। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਪੁਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਂ

੮੭. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਸਮਣਮਚਲੋ, ਸਮਣਪੁਣ੍ਡਰੀਕੋ, ਸਮਣਪਦੁਮੋ, ਸਮਣੇਸੁ ਸਮਣਸੁਖੁਮਾਲੋ।

''ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣਮਚਲੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੇਖੋ ਹੋਤਿ ਪਾਟਿਪਦੋ [ਪਟਿਪਦੋ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰) ਮ॰ ਨਿ॰ ੨ ਸੇਖਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾ ਓਲੋਕੇਤਬ੍ਬਾ]; ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਯੋਗਕ੍ਖੇਮਂ ਪਤ੍ਥਯਮਾਨੋ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਰਞ੍ਞੋ ਖਤ੍ਤਿਯਸ੍ਸ ਮੁਦ੍ਧਾਵਸਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਜੇਟ੍ਠੋ ਪੁਤ੍ਤੋ ਆਭਿਸੇਕੋ ਅਨਭਿਸਿਤ੍ਤੋ ਮਚਲਪ੍ਪਤ੍ਤੋ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੇਖੋ ਹੋਤਿ ਪਾਟਿਪਦੋ, ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਯੋਗਕ੍ਖੇਮਂ ਪਤ੍ਥਯਮਾਨੋ ਵਿਹਰਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣਮਚਲੋ ਹੋਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣਪੁਣ੍ਡਰੀਕੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ, ਨੋ ਚ ਖੋ ਅਟ੍ਠ ਵਿਮੋਕ੍ਖੇ ਕਾਯੇਨ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ [ਫਸ੍ਸਿਤ੍ਵਾ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)]। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣਪੁਣ੍ਡਰੀਕੋ ਹੋਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣਪਦੁਮੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ, ਅਟ੍ਠ ਚ ਵਿਮੋਕ੍ਖੇ ਕਾਯੇਨ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣਪਦੁਮੋ ਹੋਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣੇਸੁ ਸਮਣਸੁਖੁਮਾਲੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਯਾਚਿਤੋਵ ਬਹੁਲਂ ਚੀਵਰਂ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਤਿ, ਅਪ੍ਪਂ ਅਯਾਚਿਤੋ; ਯਾਚਿਤੋਵ ਬਹੁਲਂ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਂ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਤਿ, ਅਪ੍ਪਂ ਅਯਾਚਿਤੋ; ਯਾਚਿਤੋਵ ਬਹੁਲਂ ਸੇਨਾਸਨਂ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਤਿ, ਅਪ੍ਪਂ ਅਯਾਚਿਤੋ; ਯਾਚਿਤੋਵ ਬਹੁਲਂ ਗਿਲਾਨਪ੍ਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰਂ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਤਿ, ਅਪ੍ਪਂ ਅਯਾਚਿਤੋ। ਯੇਹਿ ਖੋ ਪਨ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਵਿਹਰਤਿ, ਤ੍ਯਸ੍ਸ [ਤ੍ਯਾਸ੍ਸ (ਸੀ॰) ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੪] ਮਨਾਪੇਨੇਵ ਬਹੁਲਂ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ ਸਮੁਦਾਚਰਨ੍ਤਿ, ਅਪ੍ਪਂ ਅਮਨਾਪੇਨ; ਮਨਾਪੇਨੇਵ ਬਹੁਲਂ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ ਸਮੁਦਾਚਰਨ੍ਤਿ, ਅਪ੍ਪਂ ਅਮਨਾਪੇਨ; ਮਨਾਪੇਨੇਵ ਬਹੁਲਂ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ ਸਮੁਦਾਚਰਨ੍ਤਿ, ਅਪ੍ਪਂ ਅਮਨਾਪੇਨ; ਮਨਾਪਂਯੇਵ ਬਹੁਲਂ ਉਪਹਾਰਂ ਉਪਹਰਨ੍ਤਿ, ਅਪ੍ਪਂ ਅਮਨਾਪਂ। ਯਾਨਿ ਖੋ ਪਨ ਤਾਨਿ ਵੇਦਯਿਤਾਨਿ ਪਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਵਾ ਸੇਮ੍ਹਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਵਾ ਵਾਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਵਾ ਸਨ੍ਨਿਪਾਤਿਕਾਨਿ ਵਾ ਉਤੁਪਰਿਣਾਮਜਾਨਿ ਵਾ ਵਿਸਮਪਰਿਹਾਰਜਾਨਿ ਵਾ ਓਪਕ੍ਕਮਿਕਾਨਿ ਵਾ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕਜਾਨਿ ਵਾ, ਤਾਨਿ ਪਨਸ੍ਸ ਨ ਬਹੁਦੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਅਪ੍ਪਾਬਾਧੋ ਹੋਤਿ। ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਝਾਨਾਨਂ ਆਭਿਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਾਨਂ ਨਿਕਾਮਲਾਭੀ ਹੋਤਿ ਅਕਿਚ੍ਛਲਾਭੀ ਅਕਸਿਰਲਾਭੀ, ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣੇਸੁ ਸਮਣਸੁਖੁਮਾਲੋ ਹੋਤਿ।

''ਯਞ੍ਹਿ ਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਮਾ ਵਦਮਾਨੋ ਵਦੇਯ੍ਯ ਸਮਣੇਸੁ ਸਮਣਸੁਖੁਮਾਲੋਤਿ, ਮਮੇਵ ਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਮਾ ਵਦਮਾਨੋ ਵਦੇਯ੍ਯ ਸਮਣੇਸੁ ਸਮਣਸੁਖੁਮਾਲੋਤਿ। ਅਹਞ੍ਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਾਚਿਤੋਵ ਬਹੁਲਂ ਚੀਵਰਂ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਾਮਿ, ਅਪ੍ਪਂ ਅਯਾਚਿਤੋ; ਯਾਚਿਤੋਵ ਬਹੁਲਂ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਂ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਾਮਿ, ਅਪ੍ਪਂ ਅਯਾਚਿਤੋ; ਯਾਚਿਤੋਵ ਬਹੁਲਂ ਸੇਨਾਸਨਂ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਾਮਿ, ਅਪ੍ਪਂ ਅਯਾਚਿਤੋ; ਯਾਚਿਤੋਵ ਬਹੁਲਂ ਗਿਲਾਨਪ੍ਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰਂ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਾਮਿ, ਅਪ੍ਪਂ ਅਯਾਚਿਤੋ। ਯੇਹਿ ਖੋ ਪਨ ਭਿਕ੍ਖੂਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਵਿਹਰਾਮਿ ਤੇ ਮੇ ਮਨਾਪੇਨੇਵ ਬਹੁਲਂ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ ਸਮੁਦਾਚਰਨ੍ਤਿ, ਅਪ੍ਪਂ ਅਮਨਾਪੇਨ; ਮਨਾਪੇਨੇਵ ਬਹੁਲਂ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ ਸਮੁਦਾਚਰਨ੍ਤਿ, ਅਪ੍ਪਂ ਅਮਨਾਪੇਨ; ਮਨਾਪੇਨੇਵ ਬਹੁਲਂ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ ਸਮੁਦਾਚਰਨ੍ਤਿ, ਅਪ੍ਪਂ ਅਮਨਾਪੇਨ; ਮਨਾਪਂਯੇਵ ਬਹੁਲਂ ਉਪਹਾਰਂ ਉਪਹਰਨ੍ਤਿ, ਅਪ੍ਪਂ ਅਮਨਾਪਂ। ਯਾਨਿ ਖੋ ਪਨ ਤਾਨਿ ਵੇਦਯਿਤਾਨਿ ਪਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਵਾ ਸੇਮ੍ਹਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਵਾ ਵਾਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਵਾ ਸਨ੍ਨਿਪਾਤਿਕਾਨਿ ਵਾ ਉਤੁਪਰਿਣਾਮਜਾਨਿ ਵਾ ਵਿਸਮਪਰਿਹਾਰਜਾਨਿ ਵਾ ਓਪਕ੍ਕਮਿਕਾਨਿ ਵਾ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕਜਾਨਿ ਵਾ, ਤਾਨਿ ਮੇ ਨ ਬਹੁਦੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਅਪ੍ਪਾਬਾਧੋਹਮਸ੍ਮਿ। ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਖੋ ਪਨਸ੍ਮਿ ਝਾਨਾਨਂ ਆਭਿਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਸੁਖਵਿਹਾਰਾਨਂ ਨਿਕਾਮਲਾਭੀ ਅਕਿਚ੍ਛਲਾਭੀ ਅਕਸਿਰਲਾਭੀ, ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਾਮਿ।

''ਯਞ੍ਹਿ ਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਮਾ ਵਦਮਾਨੋ ਵਦੇਯ੍ਯ ਸਮਣੇਸੁ ਸਮਣਸੁਖੁਮਾਲੋਤਿ, ਮਮੇਵ ਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਮਾ ਵਦਮਾਨੋ ਵਦੇਯ੍ਯ ਸਮਣੇਸੁ ਸਮਣਸੁਖੁਮਾਲੋਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਸਂਯੋਜਨਸੁਤ੍ਤਂ

੮੮. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਸਮਣਮਚਲੋ, ਸਮਣਪੁਣ੍ਡਰੀਕੋ, ਸਮਣਪਦੁਮੋ, ਸਮਣੇਸੁ ਸਮਣਸੁਖੁਮਾਲੋ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ [ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੯੦ (ਥੋਕਂ ਵਿਸਦਿਸਂ)] ਸਮਣਮਚਲੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਅਵਿਨਿਪਾਤਧਮ੍ਮੋ ਨਿਯਤੋ ਸਮ੍ਬੋਧਿਪਰਾਯਣੋ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣਮਚਲੋ ਹੋਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣਪੁਣ੍ਡਰੀਕੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ, ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਾਨਂ ਤਨੁਤ੍ਤਾ ਸਕਦਾਗਾਮੀ ਹੋਤਿ, ਸਕਿਦੇਵ ਇਮਂ ਲੋਕਂ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣਪੁਣ੍ਡਰੀਕੋ ਹੋਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣਪਦੁਮੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਓਪਪਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ ਤਤ੍ਥ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਅਨਾਵਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮੋ ਤਸ੍ਮਾ ਲੋਕਾ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣਪਦੁਮੋ ਹੋਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣੇਸੁ ਸਮਣਸੁਖੁਮਾਲੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣੇਸੁ ਸਮਣਸੁਖੁਮਾਲੋ ਹੋਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸੁਤ੍ਤਂ

੮੯. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਸਮਣਮਚਲੋ, ਸਮਣਪੁਣ੍ਡਰੀਕੋ, ਸਮਣਪਦੁਮੋ, ਸਮਣੇਸੁ ਸਮਣਸੁਖੁਮਾਲੋ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣਮਚਲੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ [ਸਮ੍ਮਾਸਤੀ (ਸੀ॰ ਕ॰)] ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ [ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧੀ (ਸੀ॰ ਕ॰)] ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣਮਚਲੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣਪੁਣ੍ਡਰੀਕੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਞਾਣੀ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ [ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤੀ (ਸੀ॰ ਕ॰)] ਹੋਤਿ, ਨੋ ਚ ਖੋ ਅਟ੍ਠ ਵਿਮੋਕ੍ਖੇ ਕਾਯੇਨ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ । ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣਪੁਣ੍ਡਰੀਕੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣਪਦੁਮੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਅਟ੍ਠ ਚ ਵਿਮੋਕ੍ਖੇ ਕਾਯੇਨ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣਪਦੁਮੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣੇਸੁ ਸਮਣਸੁਖੁਮਾਲੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਯਾਚਿਤੋਵ ਬਹੁਲਂ ਚੀਵਰਂ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਤਿ, ਅਪ੍ਪਂ ਅਯਾਚਿਤੋ...ਪੇ॰... ਯਞ੍ਹਿ ਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਮਾ ਵਦਮਾਨੋ ਵਦੇਯ੍ਯ ਸਮਣੇਸੁ ਸਮਣਸੁਖੁਮਾਲੋਤਿ, ਮਮੇਵ ਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਸਮ੍ਮਾ ਵਦਮਾਨੋ ਵਦੇਯ੍ਯ ਸਮਣੇਸੁ ਸਮਣਸੁਖੁਮਾਲੋਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ’’ਨ੍ਤਿ। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਖਨ੍ਧਸੁਤ੍ਤਂ

੯੦. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਸਮਣਮਚਲੋ, ਸਮਣਪੁਣ੍ਡਰੀਕੋ, ਸਮਣਪਦੁਮੋ, ਸਮਣੇਸੁ ਸਮਣਸੁਖੁਮਾਲੋ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣਮਚਲੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੇਖੋ ਹੋਤਿ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਮਾਨਸੋ, ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਯੋਗਕ੍ਖੇਮਂ ਪਤ੍ਥਯਮਾਨੋ ਵਿਹਰਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣਮਚਲੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣਪੁਣ੍ਡਰੀਕੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਞ੍ਚਸੁ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਵਿਹਰਤਿ – ‘ਇਤਿ ਰੂਪਂ, ਇਤਿ ਰੂਪਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋ, ਇਤਿ ਰੂਪਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮੋ; ਇਤਿ ਵੇਦਨਾ...ਪੇ॰... ਇਤਿ ਸਞ੍ਞਾ...ਪੇ॰... ਇਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾ...ਪੇ॰... ਇਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਇਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋ, ਇਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮੋ’ਤਿ ; ਨੋ ਚ ਖੋ ਅਟ੍ਠ ਵਿਮੋਕ੍ਖੇ ਕਾਯੇਨ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣਪੁਣ੍ਡਰੀਕੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣਪਦੁਮੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਞ੍ਚਸੁ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਵਿਹਰਤਿ – ‘ਇਤਿ ਰੂਪਂ, ਇਤਿ ਰੂਪਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋ, ਇਤਿ ਰੂਪਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮੋ; ਇਤਿ ਵੇਦਨਾ...ਪੇ॰... ਇਤਿ ਸਞ੍ਞਾ...ਪੇ॰... ਇਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾ...ਪੇ॰... ਇਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਇਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋ, ਇਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮੋ’ਤਿ ; ਅਟ੍ਠ ਚ ਵਿਮੋਕ੍ਖੇ ਕਾਯੇਨ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ । ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣਪਦੁਮੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਮਣੇਸੁ ਸਮਣਸੁਖੁਮਾਲੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਯਾਚਿਤੋਵ ਬਹੁਲਂ ਚੀਵਰਂ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਤਿ, ਅਪ੍ਪਂ ਅਯਾਚਿਤੋ...ਪੇ॰... ਮਮੇਵ ਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਮਾ ਵਦਮਾਨੋ ਵਦੇਯ੍ਯ ਸਮਣੇਸੁ ਸਮਣਸੁਖੁਮਾਲੋਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ’’ਨ੍ਤਿ। ਦਸਮਂ।

ਮਚਲਵਗ੍ਗੋ ਚਤੁਤ੍ਥੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨੰ –

ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ ਚ ਮੁਸਾ, ਅਞ੍ਞਕੋਧਤਮੋਣਤਾ।
ਪੁਤ੍ਤੋ ਸਂਯੋਜਨਞ੍ਚੇਵ, ਦਿਟ੍ਠਿ ਖਨ੍ਧੇਨ ਤੇ ਦਸਾਤਿ॥

(੧੦) ੫. ਅਸੁਰਵਗ੍ਗੋ

੧. ਅਸੁਰਸੁਤ੍ਤੰ

੯੧. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸំਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਅਸੁਰੋ ਅਸੁਰਪਰਿਵਾਰੋ, ਅਸੁਰੋ ਦੇਵਪਰਿਵਾਰੋ, ਦੇਵੋ ਅਸੁਰਪਰਿਵਾਰੋ, ਦੇਵੋ ਦੇਵਪਰਿਵਾਰੋ।

''ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਸੁਰੋ ਹੋਤਿ ਅਸੁਰਪਰਿਵਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਹੋਤਿ ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ, ਪਰਿਸਾਪਿਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਦੁਸ੍ਸੀਲਾ ਪਾਪਧਮ੍ਮਾ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਸੁਰੋ ਹੋਤਿ ਅਸੁਰਪਰਿਵਾਰੋ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਸੁਰੋ ਹੋਤਿ ਦੇਵਪਰਿਵਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਹੋਤਿ ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ, ਪਰਿਸਾ ਚ ਖ੍ਵਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਸੀਲਵਤੀ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਾ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਸੁਰੋ ਹੋਤਿ ਦੇਵਪਰਿਵਾਰੋ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦੇਵੋ ਹੋਤਿ ਅਸੁਰਪਰਿਵਾਰੋ? ਇਧ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ, ਪਰਿਸਾ ਚ ਖ੍ਵਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਦੁਸ੍ਸੀਲਾ ਪਾਪਧਮ੍ਮਾ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦੇਵੋ ਹੋਤਿ ਅਸੁਰਪਰਿਵਾਰੋ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦੇਵੋ ਹੋਤਿ ਦੇਵਪਰਿਵਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ, ਪਰਿਸਾਪਿਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਸੀਲਵਤੀ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਾ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦੇਵੋ ਹੋਤਿ, ਦੇਵਪਰਿਵਾਰੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸំਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਪਠਮਸਮਾਧਿਸੁਤ੍ਤੰ

੯੨. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸំਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲਾਭੀ ਹੋਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ, ਨ ਲਾਭੀ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲਾਭੀ ਹੋਤਿ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ, ਨ ਲਾਭੀ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨ ਚੇਵ ਲਾਭੀ ਹੋਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ ਨ ਚ ਲਾਭੀ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲਾਭੀ ਚੇਵ ਹੋਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ ਲਾਭੀ ਚ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸំਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਦੁਤਿਯਸਮਾਧਿਸੁਤ੍ਤੰ

੯੩. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸំਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲਾਭੀ ਹੋਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ, ਨ ਲਾਭੀ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲਾਭੀ ਹੋਤਿ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ, ਨ ਲਾਭੀ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨ ਚੇਵ ਲਾਭੀ ਹੋਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ ਨ ਚ ਲਾਭੀ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲਾਭੀ ਚੇਵ ਹੋਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ ਲਾਭੀ ਚ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ।

''ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯ੍ਵਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲਾਭੀ ਹੋਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ ਨ ਲਾਭੀ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ, ਤੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਯ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਯੋਗੋ ਕਰਣੀਯੋ। ਸੋ ਅਪਰੇਨ ਸਮਯੇਨ ਲਾਭੀ

ਚੇਵ ਹੋਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ ਲਾਭੀ ਚ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ।

''ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯ੍ਵਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲਾਭੀ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਨ ਲਾਭੀ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ, ਤੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਪਤਿਟ੍ਠਾਯ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥੇ ਯੋਗੋ ਕਰਣੀਯੋ। ਸੋ ਅਪਰੇਨ ਸਮਯੇਨ ਲਾਭੀ ਚੇਵ ਹੋਤਿ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਲਾਭੀ ਚ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ।

''ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯ੍ਵਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨ ਚੇਵ ਲਾਭੀ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ ਨ ਚ ਲਾਭੀ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ, ਤੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਤੇਸਂਯੇਵ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਟਿਲਾਭਾਯ ਅਧਿਮਤ੍ਤੋ ਛਨ੍ਦੋ ਚ ਵਾਯਾਮੋ ਚ ਉਸ੍ਸਾਹੋ ਚ ਉਸ੍ਸੋਲ੍ਹੀ ਚ ਅਪ੍ਪਟਿਵਾਨੀ ਚ ਸਤਿ ਚ ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਞ੍ਚ ਕਰਣੀਯਂ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਦਿਤ੍ਤਚੇਲੋ ਵਾ ਆਦਿਤ੍ਤਸੀਸੋ ਵਾ ਤਸ੍ਸੇਵ [ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸੇਵ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਚੇਲਸ੍ਸ ਵਾ ਸੀਸਸ੍ਸ ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਾਪਨਾਯ ਅਧਿਮਤ੍ਤਂ ਛਨ੍ਦਞ੍ਚ ਵਾਯਾਮਞ੍ਚ ਉਸ੍ਸਾਹਞ੍ਚ ਉਸ੍ਸੋਲ੍ਹਿਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਟਿਵਾਨਿਞ੍ਚ ਸਤਿਞ੍ਚ ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਞ੍ਚ ਕਰੇਯ੍ਯ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੇਨ ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਤੇਸਂਯੇਵ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਟਿਲਾਭਾਯ ਅਧਿਮਤ੍ਤੋ ਛਨ੍ਦੋ ਚ ਵਾਯਾਮੋ ਚ ਉਸ੍ਸਾਹੋ ਚ ਉਸ੍ਸੋਲ੍ਹੀ ਚ ਅਪ੍ਪਟਿਵਾਨੀ ਚ ਸਤਿ ਚ ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਞ੍ਚ ਕਰਣੀਯਂ। ਸੋ ਅਪਰੇਨ ਸਮਯੇਨ ਲਾਭੀ ਚੇਵ ਹੋਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ ਲਾਭੀ ਚ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ।

''ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯ੍ਵਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲਾਭੀ ਚੇਵ ਹੋਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ ਲਾਭੀ ਚ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ, ਤੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਤੇਸ੍ਵੇਵ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਪਤਿਟ੍ਠਾਯ ਉਤ੍ਤਰਿ [ਉਤ੍ਤਰਿਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯ ਯੋਗੋ ਕਰਣੀਯੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਤਤਿਯਸਮਾਧਿਸੁਤ੍ਤਂ

੯੪. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲਾਭੀ ਹੋਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ, ਨ ਲਾਭੀ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲਾਭੀ ਹੋਤਿ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ, ਨ ਲਾਭੀ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨ ਚੇਵ ਲਾਭੀ ਹੋਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ ਨ ਚ ਲਾਭੀ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲਾਭੀ ਚੇਵ ਹੋਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ ਲਾਭੀ ਚ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ।

''ਤਤ੍ਰ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯ੍ਵਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲਾਭੀ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ ਨ ਲਾਭੀ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ, ਤੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਯ੍ਵਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲਾਭੀ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਸੋ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਏਵਮਸ੍ਸ ਵਚਨੀਯੋ – 'ਕਥਂ ਨੁ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ? ਕਥਂ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਸਮ੍ਮਸਿਤਬ੍ਬਾ? ਕਥਂ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਵਿਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾ' [ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾ (ਕ॰)] ਤਿ? ਤਸ੍ਸ ਸੋ ਯਥਾਦਿਟ੍ਠਂ ਯਥਾਵਿਦਿਤਂ ਬ੍ਯਾਕਰੋਤਿ – 'ਏਵਂ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ, ਏਵਂ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਸਮ੍ਮਸਿਤਬ੍ਬਾ, ਏਵਂ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਵਿਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾ'ਤਿ। ਸੋ ਅਪਰੇਨ ਸਮਯੇਨ ਲਾਭੀ ਚੇਵ ਹੋਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ ਲਾਭੀ ਚ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ।

''ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯ੍ਵਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲਾਭੀ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਨ ਲਾਭੀ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ, ਤੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਯ੍ਵਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲਾਭੀ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ ਸੋ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਏਵਮਸ੍ਸ ਵਚਨੀਯੋ – 'ਕਥਂ ਨੁ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਣ੍ਠਪੇਤਬ੍ਬਂ? ਕਥਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਨ੍ਨਿਸਾਦੇਤਬ੍ਬਂ ? ਕਥਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਏਕੋਦਿ ਕਾਤਬ੍ਬਂ? ਕਥਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮਾਦਹਾਤਬ੍ਬ'ਨ੍ਤਿ? ਤਸ੍ਸ ਸੋ ਯਥਾਦਿਟ੍ਠਂ ਯਥਾਵਿਦਿਤਂ ਬ੍ਯਾਕਰੋਤਿ – 'ਏਵਂ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਣ੍ਠਪੇਤਬ੍ਬਂ, ਏਵਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਨ੍ਨਿਸਾਦੇਤਬ੍ਬਂ, ਏਵਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਏਕੋਦਿ

ਕਾਤਬ੍ਬਂ [ਏਕੋਦਿ ਕਤ੍ਤੁਬ੍ਬਂ (ਪੀ॰)], ਏਵ਼ਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮਾਦਹਾਤਬ੍ਬ'ਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਅਪਰੇਨ ਸਮਯੇ ਲਾਭੀ ਚੇਵ਼ ਹੋਤਿ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵ਼ਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਲਾਭੀ ਚ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ।

''ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵ਼ੇ, ਯ੍ਵ਼ਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨ ਚੇਵ਼ ਲਾਭੀ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ ਨ ਚ ਲਾਭੀ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵ਼ਿਪਸ੍ਸਨਾਯ, ਤੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵ਼ੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਯ੍ਵ਼ਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲਾਭੀ ਚੇਵ਼ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ ਲਾਭੀ ਚ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵ਼ਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਸੋ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵ਼ਾ ਏਵ਼ਮਸ੍ਸ ਵ਼ਚਨੀਯੋ – 'ਕਥਂ ਨੁ ਖੋ, ਆਵ਼ੁਸੋ, ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਣ੍ਠਪੇਤਬ੍ਬਂ? ਕਥਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਨ੍ਨਿਸਾਦੇਤਬ੍ਬਂ? ਕਥਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਏਕੋਦਿ ਕਾਤਬ੍ਬਂ? ਕਥਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮਾਦਹਾਤਬ੍ਬਂ? ਕਥਂ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ? ਕਥਂ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਸਮ੍ਮਸਿਤਬ੍ਬਾ? ਕਥਂ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਵ਼ਿਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾ'ਤਿ? ਤਸ੍ਸ ਸੋ ਯਥਾਦਿਟ੍ਠਂ ਯਥਾਵ਼ਿਦਿਤਂ ਬ੍ਯਾਕਰੋਤਿ – 'ਏਵ਼ਂ ਖੋ, ਆਵ਼ੁਸੋ, ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਣ੍ਠਪੇਤਬ੍ਬਂ, ਏਵ਼ਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਨ੍ਨਿਸਾਦੇਤਬ੍ਬਂ, ਏਵ਼ਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਏਕੋਦਿ ਕਾਤਬ੍ਬਂ, ਏਵ਼ਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮਾਦਹਾਤਬ੍ਬਂ, ਏਵ਼ਂ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ, ਏਵ਼ਂ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਸਮ੍ਮਸਿਤਬ੍ਬਾ, ਏਵ਼ਂ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਵ਼ਿਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾ'ਤਿ। ਸੋ ਅਪਰੇਨ ਸਮਯੇਨ ਲਾਭੀ ਚੇਵ਼ ਹੋਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ ਲਾਭੀ ਚ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵ਼ਿਪਸ੍ਸਨਾਯ।

''ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵ਼ੇ, ਯ੍ਵ਼ਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲਾਭੀ ਚੇਵ਼ ਹੋਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਚੇਤੋਸਮਥਸ੍ਸ ਲਾਭੀ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਧਮ੍ਮਵ਼ਿਪਸ੍ਸਨਾਯ , ਤੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵ਼ੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਤੇਸੁ ਚੇਵ਼ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਪਤਿਟ੍ਠਾਯ ਉਤ੍ਤਰਿ ਆਸਵ਼ਾਨਂ ਖਯਾਯ ਯੋਗੋ ਕਰਣੀਯੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵ਼ੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵ਼ਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਛਵ਼ਾਲਾਤਸੁਤ੍ਤਂ

੯੫. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵ਼ੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵ਼ਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਨੇਵ਼ਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ, ਪਰਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਨੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ, ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ, ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਚੇਵ਼ [ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਚ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ ਚ।

''ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ , ਭਿਕ੍ਖਵ਼ੇ, ਛਵ਼ਾਲਾਤਂ ਉਭਤੋ ਪਦਿਤ੍ਤਂ [ਆਦਿਤ੍ਤਂ (ਕ॰)], ਮਜ੍ਝੇ ਗੂਥਗਤਂ, ਨੇਵ਼ ਗਾਮੇ ਕਟ੍ਠਤ੍ਥਂ ਫਰਤਿ ਨ ਅਰਞ੍ਞੇ ( ) [(ਕਟ੍ਠਤ੍ਥਂ ਫਰਤਿ) ਕਤ੍ਥਚਿ]; ਤਥੂਪਮਾਹਂ , ਭਿਕ੍ਖਵ਼ੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵ਼ਦਾਮਿ ਯ੍ਵ਼ਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵ਼ਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ।

''ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵ਼ੇ, ਯ੍ਵ਼ਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਰਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਨੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ, ਅਯਂ ਇਮੇਸਂ ਦ੍ਵ਼ਿਨ੍ਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤਰੋ ਚ ਪਣੀਤਤਰੋ ਚ। ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵ਼ੇ, ਯ੍ਵ਼ਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ, ਅਯਂ ਇਮੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤਰੋ ਚ ਪਣੀਤਤਰੋ ਚ। ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵ਼ੇ, ਯ੍ਵ਼ਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਚੇਵ਼ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ ਚ, ਅਯਂ ਇਮੇਸਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਗ੍ਗੋ ਚ ਸੇਟ੍ਠੋ ਚ ਪਾਮੋਕ੍ਖੋ [ਮੋਕ੍ਖੋ (ਪੀ॰) ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੬੬੨-੬੬੩; ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੮੧] ਚ ਉਤ੍ਤਮੋ ਚ ਪਵ਼ਰੋ ਚ।

''ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵ਼ੇ, ਗਵ਼ਾ ਖੀਰਂ, ਖੀਰਮ੍ਹਾ ਦਧਿ, ਦਧਿਮ੍ਹਾ ਨਵ਼ਨੀਤਂ, ਨਵ਼ਨੀਤਮ੍ਹਾ ਸਪ੍ਪਿ, ਸਪ੍ਪਿਮ੍ਹਾ ਸਪ੍ਪਿਮਣ੍ਡੋ, ਸਪ੍ਪਿਮਣ੍ਡੋ [ਸਪ੍ਪਿਮ੍ਹਾ ਸਪ੍ਪਿਮਣ੍ਡੋ (ਕ॰)] ਤਤ੍ਥ [ਤਤ੍ਰ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੬੬੨-੬੬੨)] ਅਗ੍ਗਮਕ੍ਖਾਯਤਿ; ਏਵ਼ਮੇਵ਼ਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵ਼ੇ, ਯ੍ਵ਼ਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਚੇਵ਼ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ ਚ, ਅਯਂ ਇਮੇਸਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਗ੍ਗੋ ਚ ਸੇਟ੍ਠੋ ਚ ਪਾਮੋਕ੍ਖੋ ਚ ਉਤ੍ਤਮੋ ਚ ਪਵ਼ਰੋ ਚ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵ਼ੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵ਼ਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਰਾਗਵ਼ਿਨਯਸੁਤ੍ਤਂ

੯੬. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸੰਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ, ਪਰਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਨੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ, ਨੇਵਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ, ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਚੇਵ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ ਚ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਰਾਗਵਿਨਯਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਂ ਰਾਗਵਿਨਯਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਦੋਸਵਿਨਯਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਂ ਦੋਸਵਿਨਯਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਮੋਹਵਿਨਯਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਂ ਮੋਹਵਿਨਯਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਰਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਨ ਰਾਗਵਿਨਯਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਂ ਰਾਗਵਿਨਯਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਨ ਦੋਸਵਿਨਯਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਂ ਦੋਸਵਿਨਯਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਨ ਮੋਹਵਿਨਯਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਂ ਮੋਹਵਿਨਯਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਰਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਨ ਰਾਗਵਿਨਯਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਂ ਰਾਗਵਿਨਯਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਨ ਦੋਸਵਿਨਯਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਂ ਦੋਸਵਿਨਯਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਨ ਮੋਹਵਿਨਯਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਂ ਮੋਹਵਿਨਯਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਚੇਵ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਪਰਹਿਤਾਯ ਚ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਰਾਗਵਿਨਯਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਰਾਗਵਿਨਯਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਦੋਸਵਿਨਯਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਦੋਸਵਿਨਯਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮੋਹਵਿਨਯਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮੋਹਵਿਨਯਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਚੇਵ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਪਰਹਿਤਾਯ ਚ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸੰਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ’’ਨ੍ਤਿ। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਖਿਪ੍ਪਨਿਸਨ੍ਤਿਸੁਤ੍ਤਂ

੯੭. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸੰਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ, ਪਰਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਨੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ, ਨੇਵਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ, ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਚੇਵ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ ਚ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਖਿਪ੍ਪਨਿਸਨ੍ਤੀ ਚ ਹੋਤਿ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ, ਸੁਤਾਨਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਧਾਰਕਜਾਤਿਕੋ [ਧਾਰਣਜਾਤਿਕੋ (ਕ॰)] ਹੋਤਿ, ਧਾਤਾਨਞ੍ਚ [ਧਤਾਨਞ੍ਚ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਤ੍ਥੂਪਪਰਿਕ੍ਖੀ ਹੋਤਿ ਅਤ੍ਥਮਞ੍ਞਾਯ ਧਮ੍ਮਮਞ੍ਞਾਯ, ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ; ਨੋ ਚ ਕਲ੍ਯਾਣਵਾਚੋ ਹੋਤਿ ਕਲ੍ਯਾਣਵਾਕ੍ਕਰਣੋ ਪੋਰਿਯਾ ਵਾਚਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਾਯ ਅਨੇਲਗਲਾਯ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞਾਪਨਿਯਾ, ਨੋ ਚ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸਕੋ ਹੋਤਿ ਸਮਾਦਪਕੋ [ਸਮਾਦਾਪਕੋ (?)] ਸਮੁਤ੍ਤੇਜਕੋ ਸਮ੍ਪਹਂਸਕੋ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀਨਂ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਰਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਖਿਪ੍ਪਨਿਸਨ੍ਤੀ ਹੋਤਿ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ, ਨੋ ਚ ਸੁਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਧਾਰਕਜਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਚ ਧਾਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਤ੍ਥੂਪਪਰਿਕ੍ਖੀ ਹੋਤਿ,

ਨੋ ਚ ਅਤ੍ਥਮਞ੍ਞਾਯ ਧਮ੍ਮਮਞ੍ਞਾਯ ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ; ਕਲ੍ਯਾਣਵਾਚੋ ਚ ਹੋਤਿ ਕਲ੍ਯਾਣਵਾਕ੍ਕਰਣੋ ਪੋਰਿਯਾ ਵਾਚਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਾਯ ਅਨੇਲਗਲਾਯ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞਾਪਨਿਯਾ, ਸਨ੍ਦਸ੍ਸਕੋ ਚ ਹੋਤਿ ਸਮਾਦਪਕੋ ਸਮੁਤ੍ਤੇਜਕੋ ਸਮ੍ਪਹੰਸਕੋ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀਨਂ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਰਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ।

''ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਖਿਪ੍ਪਨਿਸਨ੍ਤੀ ਹੋਤਿ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ, ਨੋ ਚ ਸੁਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਧਾਰਕਜਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਚ ਧਾਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਤ੍ਥੂਪਪਰਿਕ੍ਖੀ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਚ ਅਤ੍ਥਮਞ੍ਞਾਯ ਧਮ੍ਮਮਞ੍ਞਾਯ ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ; ਨੋ ਚ ਕਲ੍ਯਾਣਵਾਚੋ ਹੋਤਿ ਕਲ੍ਯਾਣਵਾਕ੍ਕਰਣੋ ਪੋਰਿਯਾ ਵਾਚਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਾਯ ਅਨੇਲਗਲਾਯ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞਾਪਨਿਯਾ, ਨੋ ਚ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸਕੋ ਹੋਤਿ ਸਮਾਦਪਕੋ ਸਮੁਤ੍ਤੇਜਕੋ ਸਮ੍ਪਹੰਸਕੋ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀਨਂ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ।

''ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਚੇਵ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਪਰਹਿਤਾਯ ਚ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਖਿਪ੍ਪਨਿਸਨ੍ਤੀ ਚ ਹੋਤਿ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ, ਸੁਤਾਨਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਧਾਰਕਜਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਧਾਤਾਨਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਤ੍ਥੂਪਪਰਿਕ੍ਖੀ ਹੋਤਿ ਅਤ੍ਥਮਞ੍ਞਾਯ ਧਮ੍ਮਮਞ੍ਞਾਯ, ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ; ਕਲ੍ਯਾਣਵਾਚੋ ਚ ਹੋਤਿ ਕਲ੍ਯਾਣਵਾਕ੍ਕਰਣੋ ਪੋਰਿਯਾ ਵਾਚਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਾਯ ਅਨੇਲਗਲਾਯ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞਾਪਨਿਯਾ, ਸਨ੍ਦਸ੍ਸਕੋ ਚ ਹੋਤਿ ਸਮਾਦਪਕੋ ਸਮੁਤ੍ਤੇਜਕੋ ਸਮ੍ਪਹੰਸਕੋ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀਨਂ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਚੇਵ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਪਰਹਿਤਾਯ ਚ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਅਤ੍ਤਹਿਤਸੁਤ੍ਤਂ

੯੮. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ, ਪਰਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਨੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ, ਨੇਵਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ, ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਚੇਵ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ ਚ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਸੁਤ੍ਤਂ

੯੯. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ, ਪਰਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਨੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ, ਨੇਵਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ, ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਚੇਵ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ ਚ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਂ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਂ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਂ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਂ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਂ ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਰਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਂ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਂ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਂ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ

ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਂ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਾ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਂ ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਰਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਂ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ...ਪੇ॰... ਅਤ੍ਤਨਾ ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਾ ਅਪ੍ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਂ ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਹਿਤਾਯ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਚੇਵ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਪਰਹਿਤਾਯ ਚ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ...ਪੇ॰... ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਹਿਤਾਯ ਚੇਵ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਪਰਹਿਤਾਯ ਚ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਪੋਤਲਿਯਸੁਤ੍ਤਂ

੧੦੦. ਅਥ ਖੋ ਪੋਤਲਿਯੋ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮੋਦਿ। ਸਮ੍ਮੋਦਨੀਯਂ ਕਥਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਵੀਤਿਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨਂ ਖੋ ਪੋਤਲਿਯਂ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਂ ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਪੋਤਲਿਯ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਪੋਤਲਿਯ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ [ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੬੫] ਅਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਅਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ ਭੂਤਂ ਤਚ੍ਛਂ ਕਾਲੇਨ, ਨੋ ਚ ਖੋ ਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ ਭੂਤਂ ਤਚ੍ਛਂ ਕਾਲੇਨ। ਇਧ ਪਨ, ਪੋਤਲਿਯ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ ਭੂਤਂ ਤਚ੍ਛਂ ਕਾਲੇਨ, ਨੋ ਚ ਖੋ ਅਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਅਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ ਭੂਤਂ ਤਚ੍ਛਂ ਕਾਲੇਨ। ਇਧ ਪਨ, ਪੋਤਲਿਯ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵ ਅਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਅਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ ਭੂਤਂ ਤਚ੍ਛਂ ਕਾਲੇਨ, ਨੋ ਚ ਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ ਭੂਤਂ ਤਚ੍ਛਂ ਕਾਲੇਨ। ਇਧ ਪਨ, ਪੋਤਲਿਯ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਚ ਅਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ ਭੂਤਂ ਤਚ੍ਛਂ ਕਾਲੇਨ, ਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਚ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ ਭੂਤਂ ਤਚ੍ਛਂ ਕਾਲੇਨ। ਇਮੇ ਖੋ, ਪੋਤਲਿਯ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਇਮੇਸਂ ਖੋ, ਪੋਤਲਿਯ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਕਤਮੋ ਤੇ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਖਮਤਿ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤਰੋ ਚ ਪਣੀਤਤਰੋ ਚਾ''ਤਿ?

''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਅਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ ਭੂਤਂ ਤਚ੍ਛਂ ਕਾਲੇਨ, ਨੋ ਚ ਖੋ ਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ ਭੂਤਂ ਤਚ੍ਛਂ ਕਾਲੇਨ। ਇਧ ਪਨ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ ਭੂਤਂ ਤਚ੍ਛਂ ਕਾਲੇਨ, ਨੋ ਚ ਖੋ ਅਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਅਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ ਭੂਤਂ ਤਚ੍ਛਂ ਕਾਲੇਨ। ਇਧ ਪਨ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵ ਅਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਅਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ ਭੂਤਂ ਤਚ੍ਛਂ ਕਾਲੇਨ, ਨੋ ਚ ਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ ਭੂਤਂ ਤਚ੍ਛਂ ਕਾਲੇਨ। ਇਧ ਪਨ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਚ ਅਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ ਭੂਤਂ ਤਚ੍ਛਂ ਕਾਲੇਨ, ਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਚ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ ਭੂਤਂ ਤਚ੍ਛਂ ਕਾਲੇਨ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਇਮੇਸਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਯ੍ਵਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵ ਅਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਅਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ ਭੂਤਂ ਤਚ੍ਛਂ ਕਾਲੇਨ, ਨੋ ਚ ਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ ਭੂਤਂ ਤਚ੍ਛਂ ਕਾਲੇਨ; ਅਯਂ ਮੇ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਖਮਤਿ ਇਮੇਸਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤਰੋ ਚ ਪਣੀਤਤਰੋ ਚ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਾ [ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤਰਾ (ਕ॰)] ਹੇਸਾ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਯਦਿਦਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾ''ਤਿ।

''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਪੋਤਲਿਯ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ...ਪੇ॰... ਇਮੇ ਖੋ, ਪੋਤਲਿਯ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਇਮੇਸਂ ਖੋ, ਪੋਤਲਿਯ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਯ੍ਵਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਚ ਅਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ ਭੂਤਂ ਤਚ੍ਛਂ ਕਾਲੇਨ, ਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਚ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ ਭੂਤਂ ਤਚ੍ਛਂ ਕਾਲੇਨ; ਅਯਂ ਇਮੇਸਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤਰੋ ਚ ਪਣੀਤਤਰੋ ਚ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਾ ਹੇਸਾ, ਪੋਤਲਿਯ, ਯਦਿਦਂ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਕਾਲਞ੍ਞੁਤਾ''ਤਿ।

''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ...ਪੇ॰... ਇਮੇ ਖੋ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਇਮੇਸਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਯ੍ਵਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਚ ਅਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਭੂਤਂ ਤਚ੍ਛਂ ਕਾਲੇਨ, ਵਣ੍ਣਾਰਹਸ੍ਸ ਚ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਿਤਾ ਭੂਤਂ ਤਚ੍ਛਂ ਕਾਲੇਨ; ਅਯਂ ਮੇ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਖਮਤਿ ਇਮੇਸਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਤਰੋ ਚ ਪਣੀਤਤਰੋ ਚ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਾ ਹੇਸਾ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਯਦਿਦਂ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਕਾਲਞ੍ਞੁਤਾ।

''ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ! ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਨਿਕ੍ਕੁਜ੍ਜਿਤਂ ਵਾ ਉਕ੍ਕੁਜ੍ਜੇਯ੍ਯ, ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਂ ਵਾ ਵਿਵਰੇਯ੍ਯ, ਮੂਲ੍ਹਸ੍ਸ ਵਾ ਮਗ੍ਗਂ ਆਚਿਕ੍ਖੇਯ੍ਯ, ਅਨ੍ਧਕਾਰੇ ਵਾ ਤੇਲਪਜ੍ਜੋਤਂ ਧਾਰੇਯ੍ਯ – ਚਕ੍ਖੁਮਨ੍ਤੋ ਰੂਪਾਨਿ ਦਕ੍ਖਨ੍ਤੀਤਿ, ਏਵਮੇਵਂ ਭੋਤਾ ਗੋਤਮੇਨ ਅਨੇਕਪਰਿਯਾਯੇਨ ਧਮ੍ਮੋ ਪਕਾਸਿਤੋ । ਏਸਾਹਂ ਭਵਨ੍ਤਂ ਗੋਤਮਂ ਸਰਣਂ ਗਚ੍ਛਾਮਿ ਧਮ੍ਮਞ੍ਚ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਞ੍ਚ। ਉਪਾਸਕਂ ਮਂ ਭਵਂ ਗੋਤਮੋ ਧਾਰੇਤੁ ਅਜ੍ਜਤਗ੍ਗੇ ਪਾਣੁਪੇਤਂ ਸਰਣਂ ਗਤ''ਨ੍ਤਿ। ਦਸਮਂ।

ਅਸੁਰਵਗ੍ਗੋ ਪਞ੍ਚਮੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਅਸੁਰੋ ਤਯੋ ਸਮਾਧੀ, ਛਵਾਲਾਤੇਨ ਪਞ੍ਚਮਂ।
ਰਾਗੋ ਨਿਸਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਹਿਤਂ, ਸਿਕ੍ਖਾ ਪੋਤਲਿਯੇਨ ਚਾਤਿ॥

ਦੁਤਿਯਪਣ੍ਣਾਸਕਂ ਸਮਤ੍ਤਂ।

੩. ਤਤਿਯਪਣ੍ਣਾਸਕਂ

(੧੧) ੧. ਵਲਾਹਕਵੱਗੋ

੧. ਪਠਮਵਲਾਹਕਸੁਤ੍ਤੰ

੧੦੧. ਏਵੰ ਮੇ ਸੁਤੰ – ਏਕੰ ਸਮਯੰ ਭਗਵਾ ਸਾਵਤ੍ਥਿਯੰ ਵਿਹਰਤਿ ਜੇਤਵਨੇ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕਸ੍ਸ ਆਰਾਮੇ। ਤਤ੍ਰ ਖੋ ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ''ਭਿਕ੍ਖਵੋ''ਤਿ। ''ਭਦਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁੰ। ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਲਾਹਕਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਨੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ, ਵਸ੍ਸਿਤਾ ਨੋ ਗਜ੍ਜਿਤਾ, ਨੇਵ ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਨੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ, ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਚ ਵਸ੍ਸਿਤਾ ਚ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਲਾਹਕਾ। ਏਵਮੇਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਲਾਹਕੂਪਮਾ [ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੫੭] ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸੰਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਨੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ, ਵਸ੍ਸਿਤਾ ਨੋ ਗਜ੍ਜਿਤਾ, ਨੇਵ ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਨੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ, ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਚ ਵਸ੍ਸਿਤਾ ਚ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਹੋਤਿ ਨੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਕਤ੍ਤਾ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਲਾਹਕੋ ਗਜ੍ਜਿਤਾ, ਨੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ; ਤਥੂਪਮਾਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮੰ ਪੁਗ੍ਗਲੰ ਵਦਾਮਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਗਜ੍ਜਿਤਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਭਾਸਿਤਾ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਗਜ੍ਜਿਤਾ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਲਾਹਕੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ, ਨੋ ਗਜ੍ਜਿਤਾ; ਤਥੂਪਮਾਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਇਮੰ ਪੁਗ੍ਗਲੰ ਵਦਾਮਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵ ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਕਤ੍ਤਾ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵ ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਲਾਹਕੋ ਨੇਵ ਗਜ੍ਜਿਤਾ [ਨੇਵ ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਹੋਤਿ (ਕ॰)], ਨੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ; ਤਥੂਪਮਾਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮੰ ਪੁਗ੍ਗਲੰ ਵਦਾਮਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਚ ਹੋਤਿ ਵਸ੍ਸਿਤਾ ਚ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਭਾਸਿਤਾ ਚ ਹੋਤਿ ਕਤ੍ਤਾ ਚ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਚ ਹੋਤਿ ਵਸ੍ਸਿਤਾ ਚ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਲਾਹਕੋ ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਚ [ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਚ ਹੋਤਿ (ਕ॰)] ਵਸ੍ਸਿਤਾ ਚ; ਤਥੂਪਮਾਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮੰ ਪੁਗ੍ਗਲੰ ਵਦਾਮਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਲਾਹਕੂਪਮਾ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸੰਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਪਠਮੰ।

੨. ਦੁਤਿਯਵਲਾਹਕਸੁਤ੍ਤੰ

੧੦੨. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਲਾਹਕਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਨੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ, ਵਸ੍ਸਿਤਾ ਨੋ ਗਜ੍ਜਿਤਾ, ਨੇਵ ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਨੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਚ ਵਸ੍ਸਿਤਾ ਚ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਲਾਹਕਾ। ਏਵਮੇਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਲਾਹਕੂਪਮਾ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸੰਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਨੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ, ਵਸ੍ਸਿਤਾ ਨੋ ਗਜ੍ਜਿਤਾ, ਨੇਵ ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਨੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ, ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਚ ਵਸ੍ਸਿਤਾ ਚ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਧਮ੍ਮੰ ਪਰਿਯਾਪੁਣਾਤਿ – ਸੁਤ੍ਤੰ, ਗੇਯ੍ਯੰ, ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣੰ, ਗਾਥੰ, ਉਦਾਨੰ, ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕੰ, ਜਾਤਕੰ, ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮੰ, ਵੇਦਲ੍ਲੰ। ਸੋ 'ਇਦੰ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤੰ

ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ, 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ, 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ, 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਲਾਹਕੋ ਗਜ੍ਜਿਤਾ, ਨੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਗਜ੍ਜਿਤਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਧਮ੍ਮਂ ਨ ਪਰਿਯਾਪੁਣਾਤਿ – ਸੁਤ੍ਤਂ, ਗੇਯ੍ਯਂ, ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਂ, ਗਾਥਂ, ਉਦਾਨਂ, ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਂ, ਜਾਤਕਂ, ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮਂ, ਵੇਦਲ੍ਲਂ। ਸੋ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਗਜ੍ਜਿਤਾ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਲਾਹਕੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ, ਨੋ ਗਜ੍ਜਿਤਾ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵ ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵ ਧਮ੍ਮਂ ਪਰਿਯਾਪੁਣਾਤਿ – ਸੁਤ੍ਤਂ, ਗੇਯ੍ਯਂ, ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਂ, ਗਾਥਂ, ਉਦਾਨਂ, ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਂ, ਜਾਤਕਂ, ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮਂ, ਵੇਦਲ੍ਲਂ। ਸੋ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵ ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਲਾਹਕੋ ਨੇਵ ਗਜ੍ਜਿਤਾ, ਨੋ ਵਸ੍ਸਿਤਾ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਚ ਹੋਤਿ ਵਸ੍ਸਿਤਾ ਚ ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਧਮ੍ਮਂ ਪਰਿਯਾਪੁਣਾਤਿ – ਸੁਤ੍ਤਂ, ਗੇਯ੍ਯਂ, ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਂ, ਗਾਥਂ, ਉਦਾਨਂ, ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਂ, ਜਾਤਕਂ, ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮਂ, ਵੇਦਲ੍ਲਂ। ਸੋ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਚ ਹੋਤਿ ਵਸ੍ਸਿਤਾ ਚ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਲਾਹਕੋ ਗਜ੍ਜਿਤਾ ਚ ਵਸ੍ਸਿਤਾ ਚ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਲਾਹਕੂਪਮਾ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਕੁਮ੍ਭਸੁਤ੍ਤਂ

੧੦੩. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੁਮ੍ਭਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਤੁਚ੍ਛੋ ਪਿਹਿਤੋ, ਪੂਰੋ ਵਿਵਟੋ, ਤੁਚ੍ਛੋ ਵਿਵਟੋ, ਪੂਰੋ ਪਿਹਿਤੋ – ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਕੁਮ੍ਭਾ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਕੁਮ੍ਭੂਪਮਾ [ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੬੦] ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਤੁਚ੍ਛੋ ਪਿਹਿਤੋ, ਪੂਰੋ ਵਿਵਟੋ, ਤੁਚ੍ਛੋ ਵਿਵਟੋ, ਪੂਰੋ ਪਿਹਿਤੋ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਤੁਚ੍ਛੋ ਹੋਤਿ ਪਿਹਿਤੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਪਾਸਾਦਿਕਂ ਹੋਤਿ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਆਲੋਕਿਤਂ ਵਿਲੋਕਿਤਂ ਸਮਿਞ੍ਜਿਤਂ ਪਸਾਰਿਤਂ ਸਙ੍ਘਾਟਿਪਤ੍ਤਚੀਵਰਧਾਰਣਂ। ਸੋ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਤੁਚ੍ਛੋ ਹੋਤਿ ਪਿਹਿਤੋ । ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੁਮ੍ਭੋ ਤੁਚ੍ਛੋ ਪਿਹਿਤੋ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪੂਰੋ ਹੋਤਿ ਵਿਵਟੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਨ ਪਾਸਾਦਿਕਂ ਹੋਤਿ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਆਲੋਕਿਤਂ ਵਿਲੋਕਿਤਂ ਸਮਿਞ੍ਜਿਤਂ ਪਸਾਰਿਤਂ ਸਙ੍ਘਾਟਿਪਤ੍ਤਚੀਵਰਧਾਰਣਂ। ਸੋ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪੂਰੋ ਹੋਤਿ ਵਿਵਟੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੁਮ੍ਭੋ ਪੂਰੋ ਵਿਵਟੋ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਤੁਚ੍ਛੋ ਹੋਤਿ ਵਿਵਟੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਨ ਪਾਸਾਦਿਕਂ ਹੋਤਿ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਆਲੋਕਿਤਂ ਵਿਲੋਕਿਤਂ ਸਮਿਞ੍ਜਿਤਂ ਪਸਾਰਿਤਂ ਸਙ੍ਘਾਟਿਪਤ੍ਤਚੀਵਰਧਾਰਣਂ। ਸੋ ‘ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ’ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... ‘ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਤੁਚ੍ਛੋ ਹੋਤਿ ਵਿਵਟੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੁਮ੍ਭੋ ਤੁਚ੍ਛੋ ਵਿਵਟੋ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪੂਰੋ ਹੋਤਿ ਪਿਹਿਤੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਪਾਸਾਦਿਕਂ ਹੋਤਿ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਆਲੋਕਿਤਂ ਵਿਲੋਕਿਤਂ ਸਮਿਞ੍ਜਿਤਂ ਪਸਾਰਿਤਂ ਸਙ੍ਘਾਟਿਪਤ੍ਤਚੀਵਰਧਾਰਣਂ। ਸੋ ‘ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ’ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ... ਪੇ॰... ‘ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪੂਰੋ ਹੋਤਿ ਪਿਹਿਤੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੁਮ੍ਭੋ ਪੂਰੋ ਪਿਹਿਤੋ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਕੁਮ੍ਭੂਪਮਾ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ’’ਨ੍ਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਉਦਕਰਹਦਸੁਤ੍ਤਂ

੧੦੪. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਦਕਰਹਦਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਉਤ੍ਤਾਨੋ ਗਮ੍ਭੀਰੋਭਾਸੋ, ਗਮ੍ਭੀਰੋ ਉਤ੍ਤਾਨੋਭਾਸੋ, ਉਤ੍ਤਾਨੋ ਉਤ੍ਤਾਨੋਭਾਸੋ, ਗਮ੍ਭੀਰੋ ਗਮ੍ਭੀਰੋਭਾਸੋ – ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਉਦਕਰਹਦਾ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਉਦਕਰਹਦੂਪਮਾ [ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੬੧] ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਉਤ੍ਤਾਨੋ ਗਮ੍ਭੀਰੋਭਾਸੋ , ਗਮ੍ਭੀਰੋ ਉਤ੍ਤਾਨੋਭਾਸੋ, ਉਤ੍ਤਾਨੋ ਉਤ੍ਤਾਨੋਭਾਸੋ, ਗਮ੍ਭੀਰੋ ਗਮ੍ਭੀਰੋਭਾਸੋ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਉਤ੍ਤਾਨੋ ਹੋਤਿ ਗਮ੍ਭੀਰੋਭਾਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਪਾਸਾਦਿਕਂ ਹੋਤਿ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਆਲੋਕਿਤਂ ਵਿਲੋਕਿਤਂ ਸਮਿਞ੍ਜਿਤਂ ਪਸਾਰਿਤਂ ਸਙ੍ਘਾਟਿਪਤ੍ਤਚੀਵਰਧਾਰਣਂ। ਸੋ ‘ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ’ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... ‘ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਉਤ੍ਤਾਨੋ ਹੋਤਿ ਗਮ੍ਭੀਰੋਭਾਸੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਦਕਰਹਦੋ ਉਤ੍ਤਾਨੋ ਗਮ੍ਭੀਰੋਭਾਸੋ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਗਮ੍ਭੀਰੋ ਹੋਤਿ ਉਤ੍ਤਾਨੋਭਾਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਨ ਪਾਸਾਦਿਕਂ ਹੋਤਿ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਆਲੋਕਿਤਂ ਵਿਲੋਕਿਤਂ ਸਮਿਞ੍ਜਿਤਂ ਪਸਾਰਿਤਂ ਸਙ੍ਘਾਟਿਪਤ੍ਤਚੀਵਰਧਾਰਣਂ। ਸੋ ‘ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ’ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... ‘ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਗਮ੍ਭੀਰੋ ਹੋਤਿ ਉਤ੍ਤਾਨੋਭਾਸੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਦਕਰਹਦੋ ਗਮ੍ਭੀਰੋ ਉਤ੍ਤਾਨੋਭਾਸੋ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਉਤ੍ਤਾਨੋ ਹੋਤਿ ਉਤ੍ਤਾਨੋਭਾਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਨ ਪਾਸਾਦਿਕਂ ਹੋਤਿ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਆਲੋਕਿਤਂ ਵਿਲੋਕਿਤਂ ਸਮਿਞ੍ਜਿਤਂ ਪਸਾਰਿਤਂ ਸਙ੍ਘਾਟਿਪਤ੍ਤਚੀਵਰਧਾਰਣਂ। ਸੋ ‘ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ’ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... ‘ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਉਤ੍ਤਾਨੋ ਹੋਤਿ ਉਤ੍ਤਾਨੋਭਾਸੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਦਕਰਹਦੋ ਉਤ੍ਤਾਨੋ ਉਤ੍ਤਾਨੋਭਾਸੋ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਗਮ੍ਭੀਰੋ ਹੋਤਿ ਗਮ੍ਭੀਰੋਭਾਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਪਾਸਾਦਿਕਂ ਹੋਤਿ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਆਲੋਕਿਤਂ ਵਿਲੋਕਿਤਂ ਸਮਿਞ੍ਜਿਤਂ ਪਸਾਰਿਤਂ ਸਙ੍ਘਾਟਿਪਤ੍ਤਚੀਵਰਧਾਰਣਂ। ਸੋ ‘ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ’ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... ‘ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਗਮ੍ਭੀਰੋ ਹੋਤਿ ਗਮ੍ਭੀਰੋਭਾਸੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਦਕਰਹਦੋ ਗਮ੍ਭੀਰੋ ਗਮ੍ਭੀਰੋਭਾਸੋ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ। ਇਮੇ ਖੋ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਉਦਕਰਹਦੂਪਮਾ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ’’ਨ੍ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਅਮ੍ਬਸੁਤ੍ਤਂ

੧੦੫. ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਮ੍ਬਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਆਮਂ ਪਕ੍ਕਵਣ੍ਣਿ [ਪਕ੍ਕਵਣ੍ਣੀ (ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੫੯)], ਪਕ੍ਕਂ ਆਮਵਣ੍ਣਿ [ਆਮਵਣ੍ਣੀ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)], ਆਮਂ ਆਮਵਣ੍ਣਿ, ਪਕ੍ਕਂ ਪਕ੍ਕਵਣ੍ਣਿ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਮ੍ਬਾਨਿ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਮ੍ਬੂਪਮਾ [ਪਕ੍ਕਵਣ੍ਣੀ (ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੫੯)] ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਆਮੋ ਪਕ੍ਕਵਣ੍ਣੀ, ਪਕ੍ਕੋ ਆਮਵਣ੍ਣੀ, ਆਮੋ ਆਮਵਣ੍ਣੀ, ਪਕ੍ਕੋ ਪਕ੍ਕਵਣ੍ਣੀ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਮੋ ਹੋਤਿ ਪਕ੍ਕਵਣ੍ਣੀ? ਇਧ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਪਾਸਾਦਿਕਂ ਹੋਤਿ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਆਲੋਕਿਤਂ ਵਿਲੋਕਿਤਂ ਸਮਿਞ੍ਜਿਤਂ ਪਸਾਰਿਤਂ ਸਙ੍ਘਾਟਿਪਤ੍ਤਚੀਵਰਧਾਰਣਂ। ਸੋ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਮੋ ਹੋਤਿ ਪਕ੍ਕਵਣ੍ਣੀ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਮ੍ਬਂ ਆਮਂ ਪਕ੍ਕਵਣ੍ਣਿ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਕ੍ਕੋ ਹੋਤਿ ਆਮਵਣ੍ਣੀ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਨ ਪਾਸਾਦਿਕਂ ਹੋਤਿ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਆਲੋਕਿਤਂ ਵਿਲੋਕਿਤਂ ਸਮਿਞ੍ਜਿਤਂ ਪਸਾਰਿਤਂ ਸਙ੍ਘਾਟਿਪਤ੍ਤਚੀਵਰਧਾਰਣਂ। ਸੋ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ... ਪੇ॰... 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਕ੍ਕੋ ਹੋਤਿ ਆਮਵਣ੍ਣੀ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਮ੍ਬਂ ਪਕ੍ਕਂ ਆਮਵਣ੍ਣਿ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਮੋ ਹੋਤਿ ਆਮਵਣ੍ਣੀ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਨ ਪਾਸਾਦਿਕਂ ਹੋਤਿ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਆਲੋਕਿਤਂ ਵਿਲੋਕਿਤਂ ਸਮਿਞ੍ਜਿਤਂ ਪਸਾਰਿਤਂ ਸਙ੍ਘਾਟਿਪਤ੍ਤਚੀਵਰਧਾਰਣਂ। ਸੋ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਮੋ ਹੋਤਿ ਆਮਵਣ੍ਣੀ । ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਮ੍ਬਂ ਆਮਂ ਆਮਵਣ੍ਣਿ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਕ੍ਕੋ ਹੋਤਿ ਪਕ੍ਕਵਣ੍ਣੀ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਪਾਸਾਦਿਕਂ ਹੋਤਿ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ ਆਲੋਕਿਤਂ ਵਿਲੋਕਿਤਂ ਸਮਿਞ੍ਜਿਤਂ ਪਸਾਰਿਤਂ ਸਙ੍ਘਾਟਿਪਤ੍ਤਚੀਵਰਧਾਰਣਂ। ਸੋ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ... ਪੇ॰... 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਕ੍ਕੋ ਹੋਤਿ ਪਕ੍ਕਵਣ੍ਣੀ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਮ੍ਬਂ ਪਕ੍ਕਂ ਪਕ੍ਕਵਣ੍ਣਿ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਮ੍ਬੂਪਮਾ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਦੁਤਿਯਅਮ੍ਬਸੁਤ੍ਤਂ

(ਛਟ੍ਠਂ ਉਤ੍ਤਾਨਤ੍ਥਮੇਵਾਤਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਦਸ੍ਸਿਤਂ, ਪਾਲ਼ਿਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ਪਨ ਕਤ੍ਥਚਿਪਿ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ।) [( ) ''ਛਟ੍ਠਂ ਉਕ੍ਕਾਨਤ੍ਥਮੇਵਾ''ਤਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਦਸ੍ਸਿਤਂ, ਪਾਲ਼ਿਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ਪਨ ਕਤ੍ਥਚਿਪਿ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ''... ਆਮਂ ਪਕ੍ਕੋਭਾਸਂ, ਪਕ੍ਕਂ ਆਮੋਭਾਸ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਾਠੋ ਭਵੇਯ੍ਯ]

੭. ਮੂਸਿਕਸੁਤ੍ਤਂ

੧੦੭. ''ਚਤਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮੂਸਿਕਾ। ਕਤਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ? ਗਾਧਂ ਕਤ੍ਤਾ ਨੋ ਵਸਿਤਾ, ਵਸਿਤਾ ਨੋ ਗਾਧਂ ਕਤ੍ਤਾ, ਨੇਵ ਗਾਧਂ ਕਤ੍ਤਾ ਨੋ ਵਸਿਤਾ, ਗਾਧਂ ਕਤ੍ਤਾ ਚ ਵਸਿਤਾ ਚ – ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਮੂਸਿਕਾ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮੂਸਿਕੂਪਮਾ

ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸੰਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਗਾਧਂ ਕਤ੍ਤਾ ਨੋ ਵਸਿਤਾ, ਵਸਿਤਾ ਨੋ ਗਾਧਂ ਕਤ੍ਤਾ, ਨੇਵ ਗਾਧਂ ਕਤ੍ਤਾ ਨੋ ਵਸਿਤਾ, ਗਾਧਂ ਕਤ੍ਤਾ ਚ ਵਸਿਤਾ ਚ।

''ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਗਾਧਂ ਕਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ ਨੋ ਵਸਿਤਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਧਮ੍ਮਂ ਪਰਿਯਾਪੁਣਾਤਿ – ਸੁਤ੍ਤਂ, ਗੇਯਜਂ, ਵੇਯਜਾਕਰਣਂ, ਗਾਥਂ, ਉਦਾਨਂ, ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਂ, ਜਾਤਕਂ, ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮਂ, ਵੇਦਲ੍ਲਂ। ਸੋ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਗਾਧਂ ਕਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਵਸਿਤਾ। ਸੇਯਜਥਾਪਿ ਸਾ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮੂਸਿਕਾ ਗਾਧਂ ਕਤ੍ਤਾ, ਨੋ ਵਸਿਤਾ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵਸਿਤਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਗਾਧਂ ਕਤ੍ਤਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਧਮ੍ਮਂ ਨ ਪਰਿਯਾਪੁਣਾਤਿ – ਸੁਤ੍ਤਂ, ਗੇਯਜਂ, ਵੇਯਜਾਕਰਣਂ, ਗਾਥਂ , ਉਦਾਨਂ, ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਂ, ਜਾਤਕਂ, ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮਂ, ਵੇਦਲ੍ਲਂ। ਸੋ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵਸਿਤਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਗਾਧਂ ਕਤ੍ਤਾ। ਸੇਯਜਥਾਪਿ ਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮੂਸਿਕਾ ਵਸਿਤਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਗਾਧਂ ਕਤ੍ਤਾ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ, ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵ ਗਾਧਂ ਕਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ ਨੋ ਵਸਿਤਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਧਮ੍ਮਂ ਨ ਪਰਿਯਾਪੁਣਾਤਿ – ਸੁਤ੍ਤਂ, ਗੇਯਜਂ, ਵੇਯਜਾਕਰਣਂ, ਗਾਥਂ, ਉਦਾਨਂ, ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਂ, ਜਾਤਕਂ, ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮਂ, ਵੇਦਲ੍ਲਂ। ਸੋ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵ ਗਾਧਂ ਕਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਵਸਿਤਾ। ਸੇਯਜਥਾਪਿ ਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮੂਸਿਕਾ ਨੇਵ ਗਾਧਂ ਕਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਵਸਿਤਾ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਗਾਧਂ ਕਤ੍ਤਾ ਚ ਹੋਤਿ ਵਸਿਤਾ ਚ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਧਮ੍ਮਂ ਪਰਿਯਾਪੁਣਾਤਿ – ਸੁਤ੍ਤਂ, ਗੇਯਜਂ, ਵੇਯਜਾਕਰਣਂ, ਗਾਥਂ, ਉਦਾਨਂ, ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਂ, ਜਾਤਕਂ, ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮਂ, ਵੇਦਲ੍ਲਂ। ਸੋ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਗਾਧਂ ਕਤ੍ਤਾ ਚ ਹੋਤਿ ਵਸਿਤਾ ਚ। ਸੇਯਜਥਾਪਿ ਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮੂਸਿਕਾ ਗਾਧਂ ਕਤ੍ਤਾ ਚ ਹੋਤਿ ਵਸਿਤਾ ਚ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮੂਸਿਕੂਪਮਾ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸੰਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਬਲੀਬਦ੍ਦਸੁਤ੍ਤਂ

੧੦੮. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬਲੀਬਦ੍ਦਾ [ਬਲਿਵਦ੍ਦਾ (ਸੀ॰ ਸਜਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰), ਬਲਿਬਦ੍ਧਾ (ਕ॰) ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੬੨]। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਸਗਵਚਣ੍ਡੋ ਨੋ ਪਰਗਵਚਣ੍ਡੋ, ਪਰਗਵਚਣ੍ਡੋ ਨੋ ਸਗਵਚਣ੍ਡੋ, ਸਗਵਚਣ੍ਡੋ ਚ ਪਰਗਵਚਣ੍ਡੋ ਚ, ਨੇਵ ਸਗਵਚਣ੍ਡੋ ਨੋ ਪਰਗਵਚਣ੍ਡੋ – ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਬਲੀਬਦ੍ਦਾ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਬਲੀਬਦ੍ਦੂਪਮਾ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸੰਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਸਗਵਚਣ੍ਡੋ ਨੋ ਪਰਗਵਚਣ੍ਡੋ, ਪਰਗਵਚਣ੍ਡੋ ਨੋ ਸਗਵਚਣ੍ਡੋ, ਸਗਵਚਣ੍ਡੋ ਚ ਪਰਗਵਚਣ੍ਡੋ ਚ, ਨੇਵ ਸਗਵਚਣ੍ਡੋ ਨੋ ਪਰਗਵਚਣ੍ਡੋ।

''ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਗਵਚਣ੍ਡੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਗਵਚਣ੍ਡੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਕਪਰਿਸਂ ਉਬ੍ਬੇਜੇਤਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਪਰਿਸਂ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਗਵਚਣ੍ਡੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਗਵਚਣ੍ਡੋ। ਸੇਯਜਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬਲੀਬਦ੍ਦੋ ਸਗਵਚਣ੍ਡੋ, ਨੋ ਪਰਗਵਚਣ੍ਡੋ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਰਗਵਚਣ੍ਡੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਸਗਵਚਣ੍ਡੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਰਪਰਿਸਂ ਉਬ੍ਬੇਜੇਤਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਸਕਪਰਿਸਂ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਰਗਵਚਣ੍ਡੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਸਗਵਚਣ੍ਡੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬਲੀਬਦ੍ਦੋ ਪਰਗਵਚਣ੍ਡੋ, ਨੋ ਸਗਵਚਣ੍ਡੋ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਗਵਚਣ੍ਡੋ ਚ ਹੋਤਿ ਪਰਗਵਚਣ੍ਡੋ ਚ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਕਪਰਿਸਂ ਉਬ੍ਬੇਜੇਤਾ ਹੋਤਿ ਪਰਪਰਿਸਞ੍ਚ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਗਵਚਣ੍ਡੋ ਚ ਹੋਤਿ ਪਰਗਵਚਣ੍ਡੋ ਚ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬਲੀਬਦ੍ਦੋ ਸਗਵਚਣ੍ਡੋ ਚ ਪਰਗਵਚਣ੍ਡੋ ਚ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵ ਸਗਵਚਣ੍ਡੋ ਹੋਤਿ ਨੋ ਪਰਗਵਚਣ੍ਡੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵ ਸਕਪਰਿਸਂ ਉਬ੍ਬੇਜੇਤਾ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਪਰਿਸਞ੍ਚ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵ ਸਗਵਚਣ੍ਡੋ ਹੋਤਿ, ਨੋ ਪਰਗਵਚਣ੍ਡੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬਲੀਬਦ੍ਦੋ ਨੇਵ ਸਗਵਚਣ੍ਡੋ, ਨੋ ਪਰਗਵਚਣ੍ਡੋ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਬਲੀਬਦ੍ਦੂਪਮਾ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ’’ਨ੍ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਰੁਕ੍ਖਸੁਤ੍ਤਂ

੧੦੯. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰੁਕ੍ਖਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਫੇਗ੍ਗੁ ਫੇਗ੍ਗੁਪਰਿਵਾਰੋ, ਫੇਗ੍ਗੁ ਸਾਰਪਰਿਵਾਰੋ, ਸਾਰੋ ਫੇਗ੍ਗੁਪਰਿਵਾਰੋ, ਸਾਰੋ ਸਾਰਪਰਿਵਾਰੋ – ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਰੁਕ੍ਖਾ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਰੁਕ੍ਖੂਪਮਾ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਫੇਗ੍ਗੁ ਫੇਗ੍ਗੁਪਰਿਵਾਰੋ, ਫੇਗ੍ਗੁ ਸਾਰਪਰਿਵਾਰੋ, ਸਾਰੋ ਫੇਗ੍ਗੁਪਰਿਵਾਰੋ, ਸਾਰੋ ਸਾਰਪਰਿਵਾਰੋ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਫੇਗ੍ਗੁ ਹੋਤਿ ਫੇਗ੍ਗੁਪਰਿਵਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਹੋਤਿ ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ; ਪਰਿਸਾਪਿਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਦੁਸ੍ਸੀਲਾ ਪਾਪਧਮ੍ਮਾ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਫੇਗ੍ਗੁ ਹੋਤਿ ਫੇਗ੍ਗੁਪਰਿਵਾਰੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰੁਕ੍ਖੋ ਫੇਗ੍ਗੁ ਫੇਗ੍ਗੁਪਰਿਵਾਰੋ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਫੇਗ੍ਗੁ ਹੋਤਿ ਸਾਰਪਰਿਵਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਹੋਤਿ ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ; ਪਰਿਸਾ ਚ ਖ੍ਵਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਸੀਲਵਤੀ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਾ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਫੇਗ੍ਗੁ ਹੋਤਿ ਸਾਰਪਰਿਵਾਰੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰੁਕ੍ਖੋ ਫੇਗ੍ਗੁ ਸਾਰਪਰਿਵਾਰੋ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਾਰੋ ਹੋਤਿ ਫੇਗ੍ਗੁਪਰਿਵਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ; ਪਰਿਸਾ ਚ ਖ੍ਵਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਦੁਸ੍ਸੀਲਾ ਪਾਪਧਮ੍ਮਾ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਾਰੋ ਹੋਤਿ ਫੇਗ੍ਗੁਪਰਿਵਾਰੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰੁਕ੍ਖੋ ਸਾਰੋ ਫੇਗ੍ਗੁਪਰਿਵਾਰੋ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਾਰੋ ਹੋਤਿ ਸਾਰਪਰਿਵਾਰੋ? ਇਧ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ; ਪਰਿਸਾਪਿਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਸੀਲਵਤੀ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਾ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਾਰੋ ਹੋਤਿ ਸਾਰਪਰਿਵਾਰੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰੁਕ੍ਖੋ ਸਾਰੋ ਸਾਰਪਰਿਵਾਰੋ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਰੁਕ੍ਖੂਪਮਾ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ’’ਨ੍ਤਿ [ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੭੦]। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਆਸੀਵਿਸਸੁਤ੍ਤਂ

੧੧੦. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਸੀਵਿਸਾ [ਆਸਿਵਿਸਾ (ਕ॰) ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੬੩]। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਆਗਤਵਿਸੋ ਨ ਘੋਰਵਿਸੋ, ਘੋਰਵਿਸੋ ਨ ਆਗਤਵਿਸੋ, ਆਗਤਵਿਸੋ ਚ ਘੋਰਵਿਸੋ ਚ, ਨੇਵਾਗਤਵਿਸੋ ਨ ਘੋਰਵਿਸੋ – ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਸੀਵਿਸਾ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਸੀਵਿਸੂਪਮਾ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਆਗਤਵਿਸੋ ਨ ਘੋਰਵਿਸੋ, ਘੋਰਵਿਸੋ ਨ ਆਗਤਵਿਸੋ , ਆਗਤਵਿਸੋ ਚ ਘੋਰਵਿਸੋ ਚ, ਨੇਵਾਗਤਵਿਸੋ ਨ ਘੋਰਵਿਸੋ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਗਤਵਿਸੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਘੋਰਵਿਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਭਿਣ੍ਹਂ ਕੁਜ੍ਝਤਿ। ਸੋ ਚ ਖ੍ਵਸ੍ਸ ਕੋਧੋ [ਕੋਪੋ (ਕ॰) ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੬੩] ਨ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਅਨੁਸੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਗਤਵਿਸੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਘੋਰਵਿਸੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਸੀਵਿਸੋ ਆਗਤਵਿਸੋ, ਨ ਘੋਰਵਿਸੋ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਘੋਰਵਿਸੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਆਗਤਵਿਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਅਭਿਣ੍ਹਂ ਕੁਜ੍ਝਤਿ। ਸੋ ਚ ਖ੍ਵਸ੍ਸ ਕੋਧੋ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਅਨੁਸੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਘੋਰਵਿਸੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਆਗਤਵਿਸੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਸੀਵਿਸੋ ਘੋਰਵਿਸੋ, ਨ ਆਗਤਵਿਸੋ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਗਤਵਿਸੋ ਚ ਹੋਤਿ ਘੋਰਵਿਸੋ ਚ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਭਿਣ੍ਹਂ ਕੁਜ੍ਝਤਿ। ਸੋ ਚ ਖ੍ਵਸ੍ਸ ਕੋਧੋ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਅਨੁਸੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਆਗਤਵਿਸੋ ਚ ਹੋਤਿ ਘੋਰਵਿਸੋ ਚ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਸੀਵਿਸੋ ਆਗਤਵਿਸੋ ਚ ਘੋਰਵਿਸੋ ਚ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵਾਗਤਵਿਸੋ ਹੋਤਿ ਨ ਘੋਰਵਿਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਅਭਿਣ੍ਹਂ ਕੁਜ੍ਝਤਿ। ਸੋ ਚ ਖ੍ਵਸ੍ਸ ਕੋਧੋ ਨ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਅਨੁਸੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵਾਗਤਵਿਸੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਘੋਰਵਿਸੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਸੀਵਿਸੋ ਨੇਵਾਗਤਵਿਸੋ ਨ ਘੋਰਵਿਸੋ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਦਾਮਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਸੀਵਿਸੂਪਮਾ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ’’ਨ੍ਤਿ। ਦਸਮਂ।

ਵਲਾਹਕਵਗ੍ਗੋ ਪਠਮੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਦ੍ਵੇ ਵਲਾਹਾ ਕੁਮ੍ਭ-ਉਦਕ, ਰਹਦਾ ਦ੍ਵੇ ਹੋਨ੍ਤਿ ਅਮ੍ਬਾਨਿ।
ਮੂਸਿਕਾ ਬਲੀਬਦ੍ਦਾ ਰੁਕ੍ਖਾ, ਆਸੀਵਿਸੇਨ ਤੇ ਦਸਾਤਿ॥

(੧੨) ੨. ਕੇਸਿਵਗ੍ਗੋ

੧. ਕੇਸਿਸੁਤ੍ਤੰ

੧੧੧. ਅਥ ਖੋ ਕੇਸਿ ਅਸ੍ਸਦਮ੍ਮਸਾਰਥਿ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸਿਨ੍ਨੰ ਖੋ ਕੇਸਿੰ ਅਸ੍ਸਦਮ੍ਮਸਾਰਥਿੰ ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਤ੍ਵੰ ਖੋਸਿ, ਕੇਸਿ, ਪਞ੍ਞਾਤੋ ਅਸ੍ਸਦਮ੍ਮਸਾਰਥੀਤਿ [ਸਞ੍ਞਾਤੋ ਅਸ੍ਸਦਮ੍ਮਸਾਰਥਿ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰)]। ਕਥੰ ਪਨ ਤ੍ਵੰ, ਕੇਸਿ, ਅਸ੍ਸਦਮ੍ਮੰ ਵਿਨੇਸੀ''ਤਿ? ''ਅਹੰ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਸ੍ਸਦਮ੍ਮੰ ਸਣ੍ਹੇਨਪਿ ਵਿਨੇਮਿ, ਫਰੁਸੇਨਪਿ ਵਿਨੇਮਿ , ਸਣ੍ਹਫਰੁਸੇਨਪਿ ਵਿਨੇਮੀ''ਤਿ। ''ਸਚੇ ਤੇ, ਕੇਸਿ, ਅਸ੍ਸਦਮ੍ਮੋ ਸਣ੍ਹੇਨ ਵਿਨਯੰ ਨ ਉਪੇਤਿ, ਫਰੁਸੇਨ ਵਿਨਯੰ ਨ ਉਪੇਤਿ, ਸਣ੍ਹਫਰੁਸੇਨ ਵਿਨਯੰ ਨ ਉਪੇਤਿ, ਕਿਨ੍ਤਿ ਨੰ ਕਰੋਸੀ''ਤਿ? ''ਸਚੇ ਮੇ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਸ੍ਸਦਮ੍ਮੋ ਸਣ੍ਹੇਨ ਵਿਨਯੰ ਨ ਉਪੇਤਿ, ਫਰੁਸੇਨ ਵਿਨਯੰ ਨ ਉਪੇਤਿ, ਸਣ੍ਹਫਰੁਸੇਨ ਵਿਨਯੰ ਨ ਉਪੇਤਿ; ਹਨਾਮਿ ਨੰ, ਭਨ੍ਤੇ। ਤੰ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਮਾ ਮੇ ਆਚਰਿਯਕੁਲਸ੍ਸ ਅਵਣ੍ਣੋ ਅਹੋਸੀ''ਤਿ।

''ਭਗਵਾ ਪਨ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ ਪੁਰਿਸਦਮ੍ਮਸਾਰਥਿ। ਕਥੰ ਪਨ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਾ ਪੁਰਿਸਦਮ੍ਮੰ ਵਿਨੇਤੀ''ਤਿ? ''ਅਹੰ ਖੋ, ਕੇਸਿ, ਪੁਰਿਸਦਮ੍ਮੰ ਸਣ੍ਹੇਨਪਿ ਵਿਨੇਮਿ, ਫਰੁਸੇਨਪਿ ਵਿਨੇਮਿ, ਸਣ੍ਹਫਰੁਸੇਨਪਿ ਵਿਨੇਮਿ। ਤਤ੍ਰਿਦੰ, ਕੇਸਿ, ਸਣ੍ਹਸ੍ਮਿੰ – ਇਤਿ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤੰ ਇਤਿ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕੋ, ਇਤਿ ਵਚੀਸੁਚਰਿਤੰ ਇਤਿ ਵਚੀਸੁਚਰਿਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕੋ, ਇਤਿ ਮਨੋਸੁਚਰਿਤੰ ਇਤਿ ਮਨੋਸੁਚਰਿਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕੋ, ਇਤਿ ਦੇਵਾ, ਇਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾਤਿ। ਤਤ੍ਰਿਦੰ, ਕੇਸਿ, ਫਰੁਸਸ੍ਮਿੰ – ਇਤਿ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ ਇਤਿ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕੋ, ਇਤਿ ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ ਇਤਿ ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕੋ, ਇਤਿ ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ ਇਤਿ ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕੋ, ਇਤਿ ਨਿਰਯੋ, ਇਤਿ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿ, ਇਤਿ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯੋ''ਤਿ।

''ਤਤ੍ਰਿਦੰ, ਕੇਸਿ, ਸਣ੍ਹਫਰੁਸਸ੍ਮਿੰ – ਇਤਿ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤੰ ਇਤਿ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕੋ, ਇਤਿ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ ਇਤਿ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕੋ, ਇਤਿ ਵਚੀਸੁਚਰਿਤੰ ਇਤਿ ਵਚੀਸੁਚਰਿਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕੋ, ਇਤਿ ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ ਇਤਿ ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕੋ, ਇਤਿ ਮਨੋਸੁਚਰਿਤੰ ਇਤਿ ਮਨੋਸੁਚਰਿਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕੋ, ਇਤਿ ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤੰ ਇਤਿ ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕੋ, ਇਤਿ ਦੇਵਾ, ਇਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾ, ਇਤਿ ਨਿਰਯੋ, ਇਤਿ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿ, ਇਤਿ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯੋ''ਤਿ।

''ਸਚੇ ਤੇ, ਭਨ੍ਤੇ, ਪੁਰਿਸਦਮ੍ਮੋ ਸਣ੍ਹੇਨ ਵਿਨਯੰ ਨ ਉਪੇਤਿ, ਫਰੁਸੇਨ ਵਿਨਯੰ ਨ ਉਪੇਤਿ, ਸਣ੍ਹਫਰੁਸੇਨ ਵਿਨਯੰ ਨ ਉਪੇਤਿ, ਕਿਨ੍ਤਿ ਨੰ ਭਗਵਾ ਕਰੋਤੀ''ਤਿ? ''ਸਚੇ ਮੇ, ਕੇਸਿ, ਪੁਰਿਸਦਮ੍ਮੋ ਸਣ੍ਹੇਨ ਵਿਨਯੰ ਨ ਉਪੇਤਿ, ਫਰੁਸੇਨ ਵਿਨਯੰ ਨ ਉਪੇਤਿ, ਸਣ੍ਹਫਰੁਸੇਨ ਵਿਨਯੰ ਨ ਉਪੇਤਿ, ਹਨਾਮਿ ਨੰ, ਕੇਸੀ''ਤਿ। ''ਨ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਤੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ ਕਪ੍ਪਤਿ। ਅਥ ਚ ਪਨ ਭਗਵਾ ਏਵਮਾਹ – 'ਹਨਾਮਿ, ਨੰ ਕੇਸੀ'''ਤਿ! ''ਸਚ੍ਚੰ, ਕੇਸਿ! ਨ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੋ ਕਪ੍ਪਤਿ। ਅਪਿ ਚ ਯੋ ਪੁਰਿਸਦਮ੍ਮੋ ਸਣ੍ਹੇਨ ਵਿਨਯੰ ਨ ਉਪੇਤਿ, ਫਰੁਸੇਨ ਵਿਨਯੰ ਨ ਉਪੇਤਿ, ਸਣ੍ਹਫਰੁਸੇਨ ਵਿਨਯੰ ਨ ਉਪੇਤਿ, ਨ ਤੰ ਤਥਾਗਤੋ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਅਨੁਸਾਸਿਤਬ੍ਬੰ ਮਞ੍ਞਤਿ, ਨਾਪਿ ਵਿਞ੍ਞੂ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਅਨੁਸਾਸਿਤਬ੍ਬੰ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ। ਵਧੋ ਹੇਸੋ, ਕੇਸਿ, ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਵਿਨਯੇ – ਯੰ ਨ ਤਥਾਗਤੋ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਅਨੁਸਾਸਿਤਬ੍ਬੰ ਮਞ੍ਞਤਿ, ਨਾਪਿ ਵਿਞ੍ਞੂ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਅਨੁਸਾਸਿਤਬ੍ਬੰ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤੀ''ਤਿ।

''ਸੋ ਹਿ ਨੂਨ, ਭਨ੍ਤੇ, ਸੁਹਤੋ ਹੋਤਿ – ਯੰ ਨ ਤਥਾਗਤੋ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਅਨੁਸਾਸਿਤਬ੍ਬੰ ਮਞ੍ਞਤਿ, ਨਾਪਿ ਵਿਞ੍ਞੂ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਅਨੁਸਾਸਿਤਬ੍ਬੰ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤੀਤਿ। ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤੰ, ਭਨ੍ਤੇ...ਪੇ॰... ਉਪਾਸਕੰ ਮੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਾ ਧਾਰੇਤੁ ਅਜ੍ਜਤਗ੍ਗੇ ਪਾਣੁਪੇਤੰ ਸਰਣੰ ਗਤ''ਨ੍ਤਿ। ਪਠਮੰ।

੨. ਜਵਸੁਤ੍ਤੰ

੧੧੨. ‘‘ਚਤੂਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਰਞ੍ਞੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਰਾਜਾਰਹੋ ਹੋਤਿ ਰਾਜਭੋਗ੍ਗੋ, ਰਞ੍ਞੋ ਅਙ੍ਗਨ੍ਤੇਵ ਸਙ੍ਖਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਅਜ੍ਜਵੇਨ, ਜਵੇਨ, ਖਨ੍ਤਿਯਾ, ਸੋਰਚ੍ਚੇਨ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਰਞ੍ਞੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਰਾਜਾਰਹੋ ਹੋਤਿ, ਰਾਜਭੋਗ੍ਗੋ, ਰਞ੍ਞੋ ਅਙ੍ਗਨ੍ਤੇਵ ਸਙ੍ਖਂ ਗਚ੍ਛਤਿ।

‘‘ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ…ਪੇ॰… ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਲੋਕਸ੍ਸ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਅਜ੍ਜਵੇਨ, ਜਵੇਨ, ਖਨ੍ਤਿਯਾ, ਸੋਰਚ੍ਚੇਨ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ…ਪੇ॰… ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਲੋਕਸ੍ਸਾ’’ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਪਤੋਦਸੁਤ੍ਤਂ

੧੧੩. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਦ੍ਰਾ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਪਤੋਦਚ੍ਛਾਯਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ ਸਂਵੇਗਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ – ‘ਕਿਂ ਨੁ ਖੋ ਮਂ ਅਜ੍ਜ ਅਸ੍ਸਦਮ੍ਮਸਾਰਥਿ ਕਾਰਣਂ ਕਾਰੇਸ੍ਸਤਿ, ਕਿਮਸ੍ਸਾਹਂ [ਕਥਮਸ੍ਸਾਹਂ (ਕ॰)] ਪਟਿਕਰੋਮੀ’ਤਿ! ਏਵਰੂਪੋਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਠਮੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨੋ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਪਤੋਦਚ੍ਛਾਯਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ ਸਂਵੇਗਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਪਿ ਚ ਖੋ ਲੋਮਵੇਧਵਿਦ੍ਧੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ ਸਂਵੇਗਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ – ‘ਕਿਂ ਨੁ ਖੋ ਮਂ ਅਜ੍ਜ ਅਸ੍ਸਦਮ੍ਮਸਾਰਥਿ ਕਾਰਣਂ ਕਾਰੇਸ੍ਸਤਿ, ਕਿਮਸ੍ਸਾਹਂ ਪਟਿਕਰੋਮੀ’ਤਿ! ਏਵਰੂਪੋਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਤਿਯੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨੋ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਪਤੋਦਚ੍ਛਾਯਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ ਸਂਵੇਗਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ ਨਾਪਿ ਲੋਮਵੇਧਵਿਦ੍ਧੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ ਸਂਵੇਗਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਪਿ ਚ ਖੋ ਚਮ੍ਮਵੇਧਵਿਦ੍ਧੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ ਸਂਵੇਗਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ – ‘ਕਿਂ ਨੁ ਖੋ ਮਂ ਅਜ੍ਜ ਅਸ੍ਸਦਮ੍ਮਸਾਰਥਿ ਕਾਰਣਂ ਕਾਰੇਸ੍ਸਤਿ, ਕਿਮਸ੍ਸਾਹਂ ਪਟਿਕਰੋਮੀ’ਤਿ! ਏਵਰੂਪੋਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਤਿਯੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨੋ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਪਤੋਦਚ੍ਛਾਯਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ ਸਂਵੇਗਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ ਨਾਪਿ ਲੋਮਵੇਧਵਿਦ੍ਧੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ ਸਂਵੇਗਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ ਨਾਪਿ ਚਮ੍ਮਵੇਧਵਿਦ੍ਧੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ ਸਂਵੇਗਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਪਿ ਚ ਖੋ ਅਟ੍ਠਿਵੇਧਵਿਦ੍ਧੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ ਸਂਵੇਗਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ – ‘ਕਿਂ ਨੁ ਖੋ ਮਂ ਅਜ੍ਜ ਅਸ੍ਸਦਮ੍ਮਸਾਰਥਿ ਕਾਰਣਂ ਕਾਰੇਸ੍ਸਤਿ, ਕਿਮਸ੍ਸਾਹਂ ਪਟਿਕਰੋਮੀ’ਤਿ ! ਏਵਰੂਪੋਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨੋ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਭਦ੍ਰਾ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ।

‘‘ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ ਭਦ੍ਰਾ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਭਦ੍ਰੋ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯੋ ਸੁਣਾਤਿ – ‘ਅਮੁਕਸ੍ਮਿਂ ਨਾਮ ਗਾਮੇ ਵਾ ਨਿਗਮੇ ਵਾ ਇਤ੍ਥੀ ਵਾ ਪੁਰਿਸੋ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਿਤੋ ਵਾ ਕਾਲਙ੍ਕਤੋ [ਕਾਲਕਤੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਵਾ’ਤਿ। ਸੋ ਤੇਨ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ, ਸਂਵੇਗਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਸਂਵਿਗ੍ਗੋ ਯੋਨਿਸੋ ਪਦਹਤਿ। ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ ਕਾਯੇਨ ਚੇਵ ਪਰਮਸਚ੍ਚਂ [ਪਰਮਤ੍ਥਸਚ੍ਚਂ (ਕ॰) ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੮੩ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ] ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਚ ਅਤਿਵਿਜ੍ਝ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਪਤੋਦਚ੍ਛਾਯਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ ਸਂਵੇਗਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਭਦ੍ਰਂ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯਂ ਵਦਾਮਿ। ਏਵਰੂਪੋਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਭਦ੍ਰੋ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਠਮੋ ਭਦ੍ਰੋ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯੋ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨੋ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਭਦ੍ਰੋ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯੋ ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਸੁਣਾਤਿ – ‘ਅਮੁਕਸ੍ਮਿਂ ਨਾਮ ਗਾਮੇ ਵਾ ਨਿਗਮੇ ਵਾ ਇਤ੍ਥੀ ਵਾ ਪੁਰਿਸੋ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਿਤੋ ਵਾ ਕਾਲਙ੍ਕਤੋ ਵਾ’ਤਿ, ਅਪਿ ਚ ਖੋ ਸਾਮਂ ਪਸ੍ਸਤਿ ਇਤ੍ਥਿਂ ਵਾ ਪੁਰਿਸਂ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਿਤਂ ਵਾ ਕਾਲਙ੍ਕਤਂ ਵਾ। ਸੋ ਤੇਨ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ, ਸਂਵੇਗਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਸਂਵਿਗ੍ਗੋ ਯੋਨਿਸੋ ਪਦਹਤਿ। ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ ਕਾਯੇਨ ਚੇਵ ਪਰਮਸਚ੍ਚਂ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਚ ਅਤਿਵਿਜ੍ਝ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਲੋਮਵੇਧਵਿਦ੍ਧੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ ਸਂਵੇਗਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਭਦ੍ਰਂ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯਂ ਵਦਾਮਿ। ਏਵਰੂਪੋਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਭਦ੍ਰੋ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਤਿਯੋ ਭਦ੍ਰੋ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯੋ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨੋ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਭਦ੍ਰੋ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯੋ ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਸੁਣਾਤਿ – ‘ਅਮੁਕਸ੍ਮਿਂ ਨਾਮ ਗਾਮੇ ਵਾ ਨਿਗਮੇ ਵਾ ਇਤ੍ਥੀ ਵਾ ਪੁਰਿਸੋ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਿਤੋ ਵਾ ਕਾਲਙ੍ਕਤੋ ਵਾ’ਤਿ, ਨਾਪਿ ਸਾਮਂ ਪਸ੍ਸਤਿ ਇਤ੍ਥਿਂ ਵਾ ਪੁਰਿਸਂ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਿਤਂ ਵਾ ਕਾਲਙ੍ਕਤਂ ਵਾ, ਅਪਿ ਚ ਖ੍ਵਸ੍ਸ ਞਾਤਿ ਵਾ ਸਾਲੋਹਿਤੋ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਿਤੋ ਵਾ ਹੋਤਿ ਕਾਲਙ੍ਕਤੋ ਵਾ। ਸੋ ਤੇਨ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ, ਸਂਵੇਗਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਸਂਵਿਗ੍ਗੋ ਯੋਨਿਸੋ ਪਦਹਤਿ। ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ ਕਾਯੇਨ ਚੇਵ ਪਰਮਸਚ੍ਚਂ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਚ ਅਤਿਵਿਜ੍ਝ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਚਮ੍ਮਵੇਧਵਿਦ੍ਧੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ ਸਂਵੇਗਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਭਦ੍ਰਂ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯਂ ਵਦਾਮਿ। ਏਵਰੂਪੋਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਭਦ੍ਰੋ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਤਿਯੋ ਭਦ੍ਰੋ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯੋ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨੋ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਭਦ੍ਰੋ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯੋ ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਸੁਣਾਤਿ – ‘ਅਮੁਕਸ੍ਮਿਂ ਨਾਮ ਗਾਮੇ ਵਾ ਨਿਗਮੇ ਵਾ ਇਤ੍ਥੀ ਵਾ ਪੁਰਿਸੋ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਿਤੋ ਵਾ ਕਾਲਙ੍ਕਤੋ ਵਾ’ਤਿ, ਨਾਪਿ ਸਾਮਂ ਪਸ੍ਸਤਿ ਇਤ੍ਥਿਂ ਵਾ ਪੁਰਿਸਂ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਿਤਂ ਵਾ ਕਾਲਙ੍ਕਤਂ ਵਾ, ਨਾਪਿਸ੍ਸ ਞਾਤਿ ਵਾ ਸਾਲੋਹਿਤੋ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਿਤੋ ਵਾ ਹੋਤਿ ਕਾਲਙ੍ਕਤੋ ਵਾ, ਅਪਿ ਚ ਖੋ ਸਾਮਞ੍ਞੇਵ ਫੁਟ੍ਠੋ ਹੋਤਿ ਸਾਰੀਰਿਕਾਹਿ ਵੇਦਨਾਹਿ ਦੁਕ੍ਖਾਹਿ ਤਿਬ੍ਬਾਹਿ [ਤਿਪ੍ਪਾਹਿ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਖਰਾਹਿ ਕਟੁਕਾਹਿ ਅਸਾਤਾਹਿ ਅਮਨਾਪਾਹਿ ਪਾਣਹਰਾਹਿ। ਸੋ ਤੇਨ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ, ਸਂਵੇਗਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਸਂਵਿਗ੍ਗੋ ਯੋਨਿਸੋ ਪਦਹਤਿ। ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ ਕਾਯੇਨ ਚੇਵ ਪਰਮਸਚ੍ਚਂ ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਚ ਅਤਿਵਿਜ੍ਝ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਅਟ੍ਠਿਵੇਧਵਿਦ੍ਧੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤਿ ਸਂਵੇਗਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ; ਤਥੂਪਮਾਹਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਂ ਭਦ੍ਰਂ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯਂ ਵਦਾਮਿ। ਏਵਰੂਪੋਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਭਦ੍ਰੋ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਭਦ੍ਰੋ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯੋ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨੋ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਭਦ੍ਰਾ ਪੁਰਿਸਾਜਾਨੀਯਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ’’ਨ੍ਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਨਾਗਸੁਤ੍ਤਂ

੧੧੪. ‘‘ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਰਞ੍ਞੋ ਨਾਗੋ ਰਾਜਾਰਹੋ ਹੋਤਿ ਰਾਜਭੋਗ੍ਗੋ, ਰਞ੍ਞੋ ਅਙ੍ਗਨ੍ਤੇਵ ਸਙ੍ਖਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਞ੍ਞੋ ਨਾਗੋ ਸੋਤਾ ਚ ਹੋਤਿ, ਹਨ੍ਤਾ ਚ, ਖਨ੍ਤਾ ਚ, ਗਨ੍ਤਾ ਚ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਞ੍ਞੋ ਨਾਗੋ ਸੋਤਾ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਞ੍ਞੋ ਨਾਗੋ ਯਮੇਨਂ ਹਤ੍ਥਿਦਮ੍ਮਸਾਰਥਿ ਕਾਰਣਂ ਕਾਰੇਤਿ – ਯਦਿ ਵਾ ਕਤਪੁਬ੍ਬਂ ਯਦਿ ਵਾ ਅਕਤਪੁਬ੍ਬਂ – ਤਂ ਅਟ੍ਠਿਂ ਕਤ੍ਵਾ [ਅਟ੍ਠਿਕਤ੍ਵਾ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰) ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੪੦] ਮਨਸਿ ਕਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਚੇਤਸਾ [ਸਬ੍ਬਂ ਚੇਤਸੋ (ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ)] ਸਮਨ੍ਨਾਹਰਿਤ੍ਵਾ ਓਹਿਤਸੋਤੋ ਸੁਣਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਞ੍ਞੋ ਨਾਗੋ ਸੋਤਾ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਞ੍ਞੋ ਨਾਗੋ ਹਨ੍ਤਾ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਞ੍ਞੋ ਨਾਗੋ ਸਙ੍ਗਾਮਗਤੋ ਹਤ੍ਥਿਮ੍ਪਿ ਹਨਤਿ, ਹਤ੍ਥਾਰੁਹਮ੍ਪਿ ਹਨਤਿ, ਅਸ੍ਸਮ੍ਪਿ ਹਨਤਿ, ਅਸ੍ਸਾਰੁਹਮ੍ਪਿ ਹਨਤਿ , ਰਥਮ੍ਪਿ ਹਨਤਿ, ਰਥਿਕਮ੍ਪਿ ਹਨਤਿ, ਪਤ੍ਤਿਕਮ੍ਪਿ ਹਨਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਞ੍ਞੋ ਨਾਗੋ ਹਨ੍ਤਾ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਞ੍ਞੋ ਨਾਗੋ ਖਨ੍ਤਾ ਹੋਤਿ? ਇਧ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਞ੍ਞੋ ਨਾਗੋ ਸङ੍ਗਾਮਗਤੋ ਖਮੋ ਹੋਤਿ ਸਤ੍ਤਿਪ੍ਪਹਾਰਾਨਂ ਅਸਿਪ੍ਪਹਾਰਾਨਂ ਉਸੁਪ੍ਪਹਾਰਾਨਂ ਫਰਸੁਪ੍ਪਹਾਰਾਨਂ [‘‘ਫਰਸੁਪ੍ਪਹਾਰਾਨ’’ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਪਦਂ ਸਜਾਮਪੋਤ੍ਥਕੇ ਨਤ੍ਥਿ। ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੧੭ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ] ਭੇਰਿਪਣਵਸङ੍ਖਤਿਣਵਨਿਨ੍ਨਾਦਸਦ੍ਦਾਨਂ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਞ੍ਞੋ ਨਾਗੋ ਖਨ੍ਤਾ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਞ੍ਞੋ ਨਾਗੋ ਗਨ੍ਤਾ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਞ੍ਞੋ ਨਾਗੋ ਯਮੇਨਂ ਹਤ੍ਥਿਦਮ੍ਮਸਾਰਥਿ ਦਿਸਂ ਪੇਸੇਤਿ – ਯਦਿ ਵਾ ਗਤਪੁਬ੍ਬਂ ਯਦਿ ਵਾ ਅਗਤਪੁਬ੍ਬਂ – ਤਂ ਖਿਪ੍ਪਮੇਵ ਗਨ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਞ੍ਞੋ ਨਾਗੋ ਗਨ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਅङ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਰਞ੍ਞੋ ਨਾਗੋ ਰਾਜਾਰਹੋ ਹੋਤਿ ਰਾਜਭੋਗ੍ਗੋ, ਰਞ੍ਞੋ ਅङ੍ਗਨ੍ਤੇਵ ਸङ੍ਖਂ ਗਚ੍ਛਤਿ।

‘‘ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ ...ਪੇ॰... ਅਨੁੱਤਰਂ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਲੋਕਸ੍ਸ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੋਤਾ ਚ ਹੋਤਿ, ਹਨ੍ਤਾ ਚ, ਖਨ੍ਤਾ ਚ, ਗਨ੍ਤਾ ਚ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੋਤਾ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਤਥਾਗਤਪ੍ਪਵੇਦਿਤੇ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇ ਦੇਸਿਯਮਾਨੇ ਅਟ੍ਠਿਂ ਕਤ੍ਵਾ ਮਨਸਿ ਕਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਚੇਤਸਾ ਸਮਨ੍ਨਾਹਰਿਤ੍ਵਾ ਓਹਿਤਸੋਤੋ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਣਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੋਤਾ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਹਨ੍ਤਾ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਂ ਨਾਧਿਵਾਸੇਤਿ ਪਜਹਤਿ ਵਿਨੋਦੇਤਿ (ਹਨਤਿ) [( ) ਨਤ੍ਥਿ ਸੀ॰ ਸਜਾ॰ ਪੀ॰ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ। ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੬੪ ਪਟਿਪਦਾਵਗ੍ਗੇ ਚਤੁਤ੍ਥਸੁਤ੍ਤੇ ਪਨ ‘‘ਸਮੇਤੀ’’ਤਿ ਪਦਂ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤਿ] ਬਜਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ ਅਨਭਾਵਂ ਗਮੇਤਿ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਂ...ਪੇ॰... ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਂ... ਪੇ॰... ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਪਾਪਕੇ ਅਕੁਸਲੇ ਧਮ੍ਮੇ ਨਾਧਿਵਾਸੇਤਿ ਪਜਹਤਿ ਵਿਨੋਦੇਤਿ ਹਨਤਿ ਬਜਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ ਅਨਭਾਵਂ ਗਮੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਹਨ੍ਤਾ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਖਨ੍ਤਾ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਖਮੋ ਹੋਤਿ ਸੀਤਸ੍ਸ ਉਣ੍ਹਸ੍ਸ ਜਿਘਚ੍ਛਾਯ ਪਿਪਾਸਾਯ, ਡਂਸਮਕਸਵਾਤਾਤਪਸਰੀਸਪਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਨਂ ਦੁਰੁਤ੍ਤਾਨਂ ਦੁਰਾਗਤਾਨਂ ਵਚਨਪਥਾਨਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਸਾਰੀਰਿਕਾਨਂ ਵੇਦਨਾਨਂ ਦੁਕ੍ਖਾਨਂ ਤਿਬ੍ਬਾਨਂ ਖਰਾਨਂ ਕਟੁਕਾਨਂ ਅਸਾਤਾਨਂ ਅਮਨਾਪਾਨਂ ਪਾਣਹਰਾਨਂ ਅਧਿਵਾਸਕਜਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਖਨ੍ਤਾ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਗਨ੍ਤਾ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਯਾਯਂ ਦਿਸਾ ਅਗਤਪੁਬ੍ਬਾ ਇਮਿਨਾ ਦੀਘੇਨ ਅਦ੍ਧੁਨਾ ਯਦਿਦਂ ਸਬ੍ਬਸङ੍ਖਾਰਸਮਥੋ ਸਬ੍ਬੂਪਧਿਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗੋ ਤਣ੍ਹਾਕ੍ਖਯੋ ਵਿਰਾਗੋ ਨਿਰੋਧੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਤਂ ਖਿਪ੍ਪਞ੍ਞੇਵ ਗਨ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਗਨ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਅਨੁੱਤਰਂ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਲੋਕਸ੍ਸਾ’’ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਠਾਨਸੁਤ੍ਤਂ

੧੧੫. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਠਾਨਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਠਾਨਂ ਅਮਨਾਪਂ ਕਾਤੁਂ; ਤਞ੍ਚ ਕਯਿਰਮਾਨਂ ਅਨਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵੱਤਤਿ। ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਠਾਨਂ ਅਮਨਾਪਂ ਕਾਤੁਂ; ਤਞ੍ਚ ਕਯਿਰਮਾਨਂ ਅਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵੱਤਤਿ। ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਠਾਨਂ ਮਨਾਪਂ ਕਾਤੁਂ; ਤਞ੍ਚ ਕਯਿਰਮਾਨਂ ਅਨਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵੱਤਤਿ। ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਠਾਨਂ ਮਨਾਪਂ ਕਾਤੁਂ; ਤਞ੍ਚ ਕਯਿਰਮਾਨਂ ਅਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵੱਤਤਿ।

‘‘ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਮਿਦਂ [ਯਦਿਦਂ (ਸਜਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰)] ਠਾਨਂ ਅਮਨਾਪਂ ਕਾਤੁਂ; ਤਞ੍ਚ ਕਯਿਰਮਾਨਂ ਅਨਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵੱਤਤਿ – ਇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਠਾਨਂ ਉਭਯੇਨੇਵ ਨ ਕੱਤਬ੍ਬਂ ਮਞ੍ਞਤਿ [ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ (?)]। ਯਮ੍ਪਿਦਂ [ਯਦਿਦਂ (ਕ॰)] ਠਾਨਂ ਅਮਨਾਪਂ ਕਾਤੁਂ; ਇਮਿਨਾਪਿ

ਨੰ [ਤੰ (ਸੀ॰ ਪੀ॰) ਸਜਾਮਪੋਤ੍ਥਕੇ ਨਤ੍ਥਿ] ਨ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਮਞ੍ਞਤਿ। ਯਮ੍ਪਿਦਂ ਠਾਨਂ ਕਯਿਰਮਾਨਂ ਅਨਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ; ਇਮਿਨਾਪਿ ਨਂ [ਤਂ (ਪੀ॰) ਸੀ॰ ਸਜਾ॰ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ਨਤ੍ਥਿ] ਨ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਮਞ੍ਞਤਿ। ਇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਠਾਨਂ ਉਭਯੇਨੇਵ ਨ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਮਞ੍ਞਤਿ।

''ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਮਿਦਂ ਠਾਨਂ ਅਮਨਾਪਂ ਕਾਤੁਂ; ਤਞ੍ਚ ਕਯਿਰਮਾਨਂ ਅਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ – ਇਮਸ੍ਮਿਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਠਾਨੇ ਬਾਲੋ ਚ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਪੁਰਿਸਥਾਮੇ ਪੁਰਿਸਵੀਰਿਯੇ ਪੁਰਿਸਪਰਕ੍ਕਮੇ। ਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬਾਲੋ ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤਿ – 'ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਖੋ ਇਦਂ ਠਾਨਂ ਅਮਨਾਪਂ ਕਾਤੁਂ; ਅਥ ਚਰਹਿਦਂ ਠਾਨਂ ਕਯਿਰਮਾਨਂ ਅਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤੀ'ਤਿ। ਸੋ ਤਂ ਠਾਨਂ ਨ ਕਰੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਤਂ ਠਾਨਂ ਅਕਯਿਰਮਾਨਂ ਅਨਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਚ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤਿ – 'ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਖੋ ਇਦਂ ਠਾਨਂ ਅਮਨਾਪਂ ਕਾਤੁਂ; ਅਥ ਚਰਹਿਦਂ ਠਾਨਂ ਕਯਿਰਮਾਨਂ ਅਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤੀ'ਤਿ। ਸੋ ਤਂ ਠਾਨਂ ਕਰੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਤਂ ਠਾਨਂ ਕਯਿਰਮਾਨਂ ਅਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ।

''ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਮਿਦਂ [ਯਦਿਦਂ (ਸਜਾ॰ ਕਂ॰)] ਠਾਨਂ ਮਨਾਪਂ ਕਾਤੁਂ; ਤਞ੍ਚ ਕਯਿਰਮਾਨਂ ਅਨਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ – ਇਮਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਠਾਨੇ ਬਾਲੋ ਚ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਪੁਰਿਸਥਾਮੇ ਪੁਰਿਸਵੀਰਿਯੇ ਪੁਰਿਸਪਰਕ੍ਕਮੇ। ਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬਾਲੋ ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤਿ – 'ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਖੋ ਇਦਂ ਠਾਨਂ ਮਨਾਪਂ ਕਾਤੁਂ; ਅਥ ਚਰਹਿਦਂ ਠਾਨਂ ਕਯਿਰਮਾਨਂ ਅਨਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤੀ'ਤਿ। ਸੋ ਤਂ ਠਾਨਂ ਕਰੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਤਂ ਠਾਨਂ ਕਯਿਰਮਾਨਂ ਅਨਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਚ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤਿ – 'ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਖੋ ਇਦਂ ਠਾਨਂ ਮਨਾਪਂ ਕਾਤੁਂ; ਅਥ ਚਰਹਿਦਂ ਠਾਨਂ ਕਯਿਰਮਾਨਂ ਅਨਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤੀ'ਤਿ। ਸੋ ਤਂ ਠਾਨਂ ਨ ਕਰੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਤਂ ਠਾਨਂ ਅਕਯਿਰਮਾਨਂ ਅਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ।

''ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਮਿਦਂ ਠਾਨਂ ਮਨਾਪਂ ਕਾਤੁਂ, ਤਞ੍ਚ ਕਯਿਰਮਾਨਂ ਅਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ – ਇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਠਾਨਂ ਉਭਯੇਨੇਵ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਮਞ੍ਞਤਿ। ਯਮ੍ਪਿਦਂ ਠਾਨਂ ਮਨਾਪਂ ਕਾਤੁਂ, ਇਮਿਨਾਪਿ ਨਂ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਮਞ੍ਞਤਿ; ਯਮ੍ਪਿਦਂ ਠਾਨਂ ਕਯਿਰਮਾਨਂ ਅਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ, ਇਮਿਨਾਪਿ ਨਂ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਮਞ੍ਞਤਿ। ਇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਠਾਨਂ ਉਭਯੇਨੇਵ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਮਞ੍ਞਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਠਾਨਾਨੀ''ਤਿ। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਅਪ੍ਪਮਾਦਸੁਤ੍ਤਂ

੧੧੬. ''ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਠਾਨੇਹਿ ਅਪ੍ਪਮਾਦੋ ਕਰਣੀਯੋ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਜਹਥ, ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਂ ਭਾਵੇਥ; ਤਤ੍ਥ ਚ ਮਾ ਪਮਾਦਤ੍ਥ। ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਜਹਥ, ਵਚੀਸੁਚਰਿਤਂ ਭਾਵੇਥ; ਤਤ੍ਥ ਚ ਮਾ ਪਮਾਦਤ੍ਥ। ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਜਹਥ, ਮਨੋਸੁਚਰਿਤਂ ਭਾਵੇਥ; ਤਤ੍ਥ ਚ ਮਾ ਪਮਾਦਤ੍ਥ। ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਜਹਥ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਭਾਵੇਥ ; ਤਤ੍ਥ ਚ ਮਾ ਪਮਾਦਤ੍ਥ।

''ਯਤੋ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਪਹੀਨਂ ਹੋਤਿ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਂ ਭਾਵਿਤਂ, ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਪਹੀਨਂ ਹੋਤਿ ਵਚੀਸੁਚਰਿਤਂ ਭਾਵਿਤਂ, ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਪਹੀਨਂ ਹੋਤਿ ਮਨੋਸੁਚਰਿਤਂ ਭਾਵਿਤਂ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਪਹੀਨਾ ਹੋਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਭਾਵਿਤਾ, ਸੋ ਨ ਭਾਯਤਿ ਸਮ੍ਪਰਾਯਿਕਸ੍ਸ ਮਰਣਸ੍ਸਾ''ਤਿ। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਆਰਕ੍ਖਸੁਤ੍ਤਂ

੧੧੭. ''ਚਤੂਸੁ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਠਾਨੇਸੁ ਅਤ੍ਤਰੂਪੇਨ ਅਪ੍ਪਮਾਦੋ ਸਤਿ ਚੇਤਸੋ ਆਰਕ੍ਖੋ ਕਰਣੀਯੋ। ਕਤਮੇਸੁ ਚਤੂਸੁ? 'ਮਾ ਮੇ ਰਜਨੀਯੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤਂ ਰਜ੍ਜੀ'ਤਿ ਅਤ੍ਤਰੂਪੇਨ ਅਪ੍ਪਮਾਦੋ ਸਤਿ ਚੇਤਸੋ ਆਰਕ੍ਖੋ ਕਰਣੀਯੋ; 'ਮਾ ਮੇ ਦੋਸਨੀਯੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤਂ ਦੁਸ੍ਸੀ'ਤਿ ਅਤ੍ਤਰੂਪੇਨ ਅਪ੍ਪਮਾਦੋ ਸਤਿ ਚੇਤਸੋ ਆਰਕ੍ਖੋ ਕਰਣੀਯੋ; 'ਮਾ ਮੇ ਮੋਹਨੀਯੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤਂ ਮੁਯ੍ਹੀ'ਤਿ ਅਤ੍ਤਰੂਪੇਨ

ਅਪ੍ਪਮਾਦੋ ਸਤਿ ਚੇਤਸੋ ਆਰਕ੍ਖੋ ਕਰਣੀਯੋ; ‘ਮਾ ਮੇ ਮਦਨੀਯੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤੰ ਮਜ੍ਜੀ’ਤਿ ਅਤ੍ਤਰੂਪੇਨ ਅਪ੍ਪਮਾਦੋ ਸਤਿ ਚੇਤਸੋ ਆਰਕ੍ਖੋ ਕਰਣੀਯੋ।

‘‘ਯਤੋ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਰਜਨੀਯੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤੰ ਨ ਰਜ੍ਜਤਿ ਵੀਤਰਾਗਤ੍ਤਾ, ਦੋਸਨੀਯੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤੰ ਨ ਦੁਸ੍ਸਤਿ ਵੀਤਦੋਸਤ੍ਤਾ, ਮੋਹਨੀਯੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤੰ ਨ ਮੁਯ੍ਹਤਿ ਵੀਤਮੋਹਤ੍ਤਾ, ਮਦਨੀਯੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤੰ ਨ ਮਜ੍ਜਤਿ ਵੀਤਮਦਤ੍ਤਾ, ਸੋ ਨ ਛਮ੍ਭਤਿ ਨ ਕਮ੍ਪਤਿ ਨ ਵੇਧਤਿ ਨ ਸਨ੍ਤਾਸੰ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਨ ਚ ਪਨ ਸਮਣਵਚਨਹੇਤੁਪਿ ਗਚ੍ਛਤੀ’’ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮੰ।

੮. ਸੰਵੇਜਨੀਯਸੁਤ੍ਤੰ

੧੧੮. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਦ੍ਧਸ੍ਸ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨੀਯਾਨਿ ਸੰਵੇਜਨੀਯਾਨਿ ਠਾਨਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ‘ਇਧ ਤਥਾਗਤੋ ਜਾਤੋ’ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਦ੍ਧਸ੍ਸ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨੀਯੰ ਸੰਵੇਜਨੀਯੰ ਠਾਨੰ। ‘ਇਧ ਤਥਾਗਤੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰੰ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿੰ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ’ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਦ੍ਧਸ੍ਸ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨੀਯੰ ਸੰਵੇਜਨੀਯੰ ਠਾਨੰ। ‘ਇਧ ਤਥਾਗਤੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰੰ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕੰ ਪਵਤ੍ਤੇਸੀ’ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਦ੍ਧਸ੍ਸ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨੀਯੰ ਸੰਵੇਜਨੀਯੰ ਠਾਨੰ। ‘ਇਧ ਤਥਾਗਤੋ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁਯਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੋ’ਤਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਦ੍ਧਸ੍ਸ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨੀਯੰ ਸੰਵੇਜਨੀਯੰ ਠਾਨੰ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਦ੍ਧਸ੍ਸ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨੀਯਾਨਿ ਸੰਵੇਜਨੀਯਾਨਿ ਠਾਨਾਨੀ’’ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮੰ।

੯. ਪਠਮਭਯਸੁਤ੍ਤੰ

੧੧੯. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਯਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਜਾਤਿਭਯੰ, ਜਰਾਭਯੰ, ਬ੍ਯਾਧਿਭਯੰ, ਮਰਣਭਯੰ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਭਯਾਨੀ’’ਤਿ। ਨਵਮੰ।

੧੦. ਦੁਤਿਯਭਯਸੁਤ੍ਤੰ

੧੨੦. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਯਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਅਗ੍ਗਿਭਯੰ, ਉਦਕਭਯੰ, ਰਾਜਭਯੰ, ਚੋਰਭਯੰ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਭਯਾਨੀ’’ਤਿ। ਦਸਮੰ।

ਕੇਸਿਵਗ੍ਗੋ ਦੁਤਿਯੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨੰ –

ਕੇਸਿ ਜਵੋ ਪਤੋਦੋ ਚ, ਨਾਗੋ ਠਾਨੇਨ ਪਞ੍ਚਮੰ।
ਅਪ੍ਪਮਾਦੋ ਚ ਆਰਕ੍ਖੋ, ਸੰਵੇਜਨੀਯਞ੍ਚ ਦ੍ਵੇ ਭਯਾਤਿ॥

(੧੩) ੩. ਭਯਵਗ੍ਗੋ

੧. ਅਤ੍ਤਾਨੁਵਾਦਸੁਤ੍ਤਂ

੧੨੧. ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਯਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਅਤ੍ਤਾਨੁਵਾਦਭਯਂ, ਪਰਾਨੁਵਾਦਭਯਂ, ਦਣ੍ਡਭਯਂ, ਦੁਗ੍ਗਤਿਭਯਂ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤ੍ਤਾਨੁਵਾਦਭਯਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤਿ – 'ਅਹਞ੍ਚੇਵ [ਅਹਞ੍ਚ (?)] ਖੋ ਪਨ ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰੇਯ੍ਯਂ, ਵਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰੇਯ੍ਯਂ, ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰੇਯ੍ਯਂ, ਕਿਞ੍ਚ ਤਂ ਯਂ ਮਂ [ਕਿਞ੍ਚ ਤਂ ਮਂ (ਸੀ॰), ਕਿਞ੍ਚ ਮਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰), ਕਿਞ੍ਚ ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ (ਪੀ॰ ਕ॰)] ਅਤ੍ਤਾ ਸੀਲਤੋ ਨ ਉਪਵਦੇਯ੍ਯਾ'ਤਿ! ਸੋ ਅਤ੍ਤਾਨੁਵਾਦਭਯਸ੍ਸ ਭੀਤੋ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਪਹਾਯ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਂ ਭਾਵੇਤਿ, ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਪਹਾਯ ਵਚੀਸੁਚਰਿਤਂ ਭਾਵੇਤਿ, ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਪਹਾਯ ਮਨੋਸੁਚਰਿਤਂ ਭਾਵੇਤਿ, ਸੁਦ੍ਧਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤ੍ਤਾਨੁਵਾਦਭਯਂ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਰਾਨੁਵਾਦਭਯਂ? ਇਧ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤਿ – 'ਅਹਞ੍ਚੇਵ ਖੋ ਪਨ ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰੇਯ੍ਯਂ, ਵਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰੇਯ੍ਯਂ, ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰੇਯ੍ਯਂ, ਕਿਞ੍ਚ ਤਂ ਯਂ ਮਂ ਪਰੇ ਸੀਲਤੋ ਨ ਉਪਵਦੇਯ੍ਯੁ'ਨ੍ਤਿ! ਸੋ ਪਰਾਨੁਵਾਦਭਯਸ੍ਸ ਭੀਤੋ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਪਹਾਯ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਂ ਭਾਵੇਤਿ, ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਪਹਾਯ ਵਚੀਸੁਚਰਿਤਂ ਭਾਵੇਤਿ, ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਪਹਾਯ ਮਨੋਸੁਚਰਿਤਂ ਭਾਵੇਤਿ, ਸੁਦ੍ਧਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਰਾਨੁਵਾਦਭਯਂ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਣ੍ਡਭਯਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਸ੍ਸਤਿ ਚੋਰਂ ਆਗੁਚਾਰਿਂ, ਰਾਜਾਨੋ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵਿਵਿਧਾ ਕਮ੍ਮਕਾਰਣਾ ਕਾਰੇਨ੍ਤੇ, ਕਸਾਹਿਪਿ ਤਾਲ਼ੇਨ੍ਤੇ, ਵੇਤ੍ਤੇਹਿਪਿ ਤਾਲ਼ੇਨ੍ਤੇ, ਅਦ੍ਧਦਣ੍ਡਕੇਹਿਪਿ ਤਾਲ਼ੇਨ੍ਤੇ, ਹਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤੇ, ਪਾਦਮ੍ਪਿ ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤੇ, ਹਤ੍ਥਪਾਦਮ੍ਪਿ ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤੇ, ਕਣ੍ਣਮ੍ਪਿ ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤੇ, ਨਾਸਮ੍ਪਿ ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤੇ, ਕਣ੍ਣਨਾਸਮ੍ਪਿ ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤੇ, ਬਿਲਙ੍ਗਥਾਲਿਕਮ੍ਪਿ ਕਰੋਨ੍ਤੇ, ਸਙ੍ਖਮੁਣ੍ਡਿਕਮ੍ਪਿ ਕਰੋਨ੍ਤੇ, ਰਾਹੁਮੁਖਮ੍ਪਿ ਕਰੋਨ੍ਤੇ, ਜੋਤਿਮਾਲਿਕਮ੍ਪਿ ਕਰੋਨ੍ਤੇ, ਹਤ੍ਥਪਜ੍ਜੋਤਿਕਮ੍ਪਿ ਕਰੋਨ੍ਤੇ, ਏਰਕਵਤ੍ਤਿਕਮ੍ਪਿ ਕਰੋਨ੍ਤੇ, ਚੀਰਕਵਾਸਿਕਮ੍ਪਿ ਕਰੋਨ੍ਤੇ, ਏਣੇਯ੍ਯਕਮ੍ਪਿ ਕਰੋਨ੍ਤੇ, ਬਲਿਸਮਂਸਿਕਮ੍ਪਿ ਕਰੋਨ੍ਤੇ, ਕਹਾਪਣਕਮ੍ਪਿ ਕਰੋਨ੍ਤੇ, ਖਾਰਾਪਤਚ੍ਛਿਕਮ੍ਪਿ ਕਰੋਨ੍ਤੇ, ਪਲਿਘਪਰਿਵਤ੍ਤਿਕਮ੍ਪਿ ਕਰੋਨ੍ਤੇ, ਪਲਾਲਪੀਠਕਮ੍ਪਿ ਕਰੋਨ੍ਤੇ, ਤਤ੍ਤੇਨਪਿ ਤੇਲੇਨ ਓਸਿਞ੍ਚਨ੍ਤੇ, ਸੁਨਖੇਹਿਪਿ ਖਾਦਾਪੇਨ੍ਤੇ, ਜੀਵਨ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸੂਲੇ ਉਤ੍ਤਾਸੇਨ੍ਤੇ, ਅਸਿਨਾਪਿ ਸੀਸਂ ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤੇ।

''ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – 'ਯਥਾਰੂਪਾਨਂ ਖੋ ਪਾਪਕਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਹੇਤੁ ਚੋਰਂ ਆਗੁਚਾਰਿਂ ਰਾਜਾਨੋ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵਿਵਿਧਾ ਕਮ੍ਮਕਾਰਣਾ ਕਾਰੇਨ੍ਤਿ, ਕਸਾਹਿਪਿ ਤਾਲ਼ੇਨ੍ਤਿ...ਪੇ॰... ਅਸਿਨਾਪਿ ਸੀਸਂ ਛਿਨ੍ਦਨ੍ਤਿ, ਅਹਞ੍ਚੇਵ ਖੋ ਪਨ ਏਵਰੂਪਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਕਰੇਯ੍ਯਂ, ਮਮ੍ਪਿ ਰਾਜਾਨੋ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਏਵਰੂਪਾ ਵਿਵਿਧਾ ਕਮ੍ਮਕਾਰਣਾ ਕਾਰੇਯ੍ਯੁਂ, ਕਸਾਹਿਪਿ ਤਾਲ਼ੇਯ੍ਯੁਂ, ਵੇਤ੍ਤੇਹਿਪਿ ਤਾਲ਼ੇਯ੍ਯੁਂ, ਅਦ੍ਧਦਣ੍ਡਕੇਹਿਪਿ ਤਾਲ਼ੇਯ੍ਯੁਂ, ਹਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯੁਂ, ਪਾਦਮ੍ਪਿ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯੁਂ, ਹਤ੍ਥਪਾਦਮ੍ਪਿ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯੁਂ, ਕਣ੍ਣਮ੍ਪਿ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯੁਂ, ਨਾਸਮ੍ਪਿ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯੁਂ, ਕਣ੍ਣਨਾਸਮ੍ਪਿ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯੁਂ, ਬਿਲਙ੍ਗਥਾਲਿਕਮ੍ਪਿ ਕਰੇਯ੍ਯੁਂ, ਸਙ੍ਖਮੁਣ੍ਡਿਕਮ੍ਪਿ ਕਰੇਯ੍ਯੁਂ; ਰਾਹੁਮੁਖਮ੍ਪਿ ਕਰੇਯ੍ਯੁਂ, ਜੋਤਿਮਾਲਿਕਮ੍ਪਿ ਕਰੇਯ੍ਯੁਂ, ਹਤ੍ਥਪਜ੍ਜੋਤਿਕਮ੍ਪਿ ਕਰੇਯ੍ਯੁਂ, ਏਰਕਵਤ੍ਤਿਕਮ੍ਪਿ ਕਰੇਯ੍ਯੁਂ, ਚੀਰਕਵਾਸਿਕਮ੍ਪਿ ਕਰੇਯ੍ਯੁਂ, ਏਣੇਯ੍ਯਕਮ੍ਪਿ ਕਰੇਯ੍ਯੁਂ, ਬਲਿਸਮਂਸਿਕਮ੍ਪਿ ਕਰੇਯ੍ਯੁਂ, ਕਹਾਪਣਕਮ੍ਪਿ ਕਰੇਯ੍ਯੁਂ, ਖਾਰਾਪਤਚ੍ਛਿਕਮ੍ਪਿ ਕਰੇਯ੍ਯੁਂ, ਪਲਿਘਪਰਿਵਤ੍ਤਿਕਮ੍ਪਿ ਕਰੇਯ੍ਯੁਂ, ਪਲਾਲਪੀਠਕਮ੍ਪਿ ਕਰੇਯ੍ਯੁਂ, ਤਤ੍ਤੇਨਪਿ ਤੇਲੇਨ ਓਸਿਞ੍ਚੇਯ੍ਯੁਂ, ਸੁਨਖੇਹਿਪਿ ਖਾਦਾਪੇਯ੍ਯੁਂ, ਜੀਵਨ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸੂਲੇ ਉਤ੍ਤਾਸੇਯ੍ਯੁਂ, ਅਸਿਨਾਪਿ ਸੀਸਂ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯੁ'ਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਦਣ੍ਡਭਯਸ੍ਸ ਭੀਤੋ ਨ ਪਰੇਸਂ ਪਾਭਤਂ ਵਿਲੁਮ੍ਪਨ੍ਤੋ ਚਰਤਿ। ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਪਹਾਯ...ਪੇ॰... ਸੁਦ੍ਧਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਣ੍ਡਭਯਂ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਗ੍ਗਤਿਭਯਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤਿ – 'ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸ੍ਸ ਖੋ ਪਾਪਕੋ ਵਿਪਾਕੋ ਅਭਿਸਮ੍ਪਰਾਯਂ, ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸ੍ਸ ਪਾਪਕੋ ਵਿਪਾਕੋ ਅਭਿਸਮ੍ਪਰਾਯਂ, ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸ੍ਸ ਪਾਪਕੋ ਵਿਪਾਕੋ ਅਭਿਸਮ੍ਪਰਾਯਂ। ਅਹਞ੍ਚੇਵ ਖੋ ਪਨ ਕਾਯੇਨ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰੇਯ੍ਯਂ, ਵਾਚਾਯ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰੇਯ੍ਯਂ, ਮਨਸਾ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਚਰੇਯ੍ਯਂ, ਕਿਞ੍ਚ ਤਂ ਯਾਹਂ ਨ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਅਪਾਯਂ ਦੁਗ੍ਗਤਿਂ ਵਿਨਿਪਾਤਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ'ਨ੍ਤਿ! ਸੋ ਦੁਗ੍ਗਤਿਭਯਸ੍ਸ ਭੀਤੋ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਪਹਾਯ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਂ ਭਾਵੇਤਿ, ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਪਹਾਯ ਵਚੀਸੁਚਰਿਤਂ ਭਾਵੇਤਿ, ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਪਹਾਯ ਮਨੋਸੁਚਰਿਤਂ ਭਾਵੇਤਿ, ਸੁਦ੍ਧਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਗ੍ਗਤਿਭਯਂ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਭਯਾਨੀ''ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਊਮਿਭਯਸੁਤ੍ਤਂ

੧੨੨. ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਯਾਨਿ ਉਦਕੋਰੋਹਨ੍ਤਸ੍ਸ [ਉਦਕੋਰੋਹਨ੍ਤੇ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੬੧)] ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾਨਿ । ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਊਮਿਭਯਂ, ਕੁਮ੍ਭੀਲਭਯਂ, ਆਵਟ੍ਟਭਯਂ, ਸੁਸੁਕਾਭਯਂ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਭਯਾਨਿ ਉਦਕੋਰੋਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਭਯਾਨਿ ਇਧੇਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ [ਸਦ੍ਧਾ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤਸ੍ਸ [ਪਬ੍ਬਜਤੋ (ਸੀ॰)] ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਊਮਿਭਯਂ, ਕੁਮ੍ਭੀਲਭਯਂ, ਆਵਟ੍ਟਭਯਂ, ਸੁਸੁਕਾਭਯਂ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਊਮਿਭਯਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤੋ ਸਦ੍ਧਾ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਹੋਤਿ – 'ਓਤਿਣ੍ਣੋਮ੍ਹਿ ਜਾਤਿਯਾ ਜਰਾਯ ਮਰਣੇਨ ਸੋਕੇਹਿ ਪਰਿਦੇਵੇਹਿ ਦੁਕ੍ਖੇਹਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸੇਹਿ ਉਪਾਯਾਸੇਹਿ, ਦੁਕ੍ਖੋਤਿਣ੍ਣੋ ਦੁਕ੍ਖਪਰੇਤੋ; ਅਪ੍ਪੇਵ ਨਾਮ ਇਮਸ੍ਸ ਕੇਵਲਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਕਿਰਿਯਾ ਪਞ੍ਞਾਯੇਥਾ'ਤਿ! ਤਮੇਨਂ ਤਥਾ ਪਬ੍ਬਜਿਤਂ ਸਮਾਨਂ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਨੋ ਓਵਦਨ੍ਤਿ ਅਨੁਸਾਸਨ੍ਤਿ – 'ਏਵਂ ਤੇ ਅਭਿਕ੍ਕਮਿਤਬ੍ਬਂ, ਏਵਂ ਤੇ ਪਟਿਕ੍ਕਮਿਤਬ੍ਬਂ, ਏਵਂ ਤੇ ਆਲੋਕੇਤਬ੍ਬਂ , ਏਵਂ ਤੇ ਵਿਲੋਕੇਤਬ੍ਬਂ, ਏਵਂ ਤੇ ਸਮਿਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਂ, ਏਵਂ ਤੇ ਪਸਾਰਿਤਬ੍ਬਂ, ਏਵਂ ਤੇ ਸਙ੍ਘਾਟਿਪਤ੍ਤਚੀਵਰਂ ਧਾਰੇਤਬ੍ਬ'ਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – 'ਮਯਂ ਖੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਗਾਰਿਯਭੂਤਾ ਸਮਾਨਾ ਅਞ੍ਞੇ ਓਵਦਾਮਪਿ ਅਨੁਸਾਸਾਮਪਿ। ਇਮੇ ਪਨਮ੍ਹਾਕਂ ਪੁਤ੍ਤਮਤ੍ਤਾ ਮਞ੍ਞੇ ਨਤ੍ਤਮਤ੍ਤਾ ਮਞ੍ਞੇ ਓਵਦਿਤਬ੍ਬਂ ਅਨੁਸਾਸਿਤਬ੍ਬਂ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤੀ'ਤਿ। ਸੋ ਕੁਪਿਤੋ ਅਨਤ੍ਤਮਨੋ ਸਿਕ੍ਖਂ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਾਯ ਹੀਨਾਯਾਵਤ੍ਤਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਊਮਿਭਯਸ੍ਸ ਭੀਤੋ ਸਿਕ੍ਖਂ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਾਯ ਹੀਨਾਯਾਵਤ੍ਤੋ। ਊਮਿਭਯਨ੍ਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੋਧੂਪਾਯਾਸਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਊਮਿਭਯਂ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੁਮ੍ਭੀਲਭਯਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤੋ ਸਦ੍ਧਾ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਹੋਤਿ – 'ਓਤਿਣ੍ਣੋਮ੍ਹਿ ਜਾਤਿਯਾ ਜਰਾਯ ਮਰਣੇਨ ਸੋਕੇਹਿ ਪਰਿਦੇਵੇਹਿ ਦੁਕ੍ਖੇਹਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸੇਹਿ ਉਪਾਯਾਸੇਹਿ, ਦੁਕ੍ਖੋਤਿਣ੍ਣੋ ਦੁਕ੍ਖਪਰੇਤੋ; ਅਪ੍ਪੇਵ ਨਾਮ ਇਮਸ੍ਸ ਕੇਵਲਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਕਿਰਿਯਾ ਪਞ੍ਞਾਯੇਥਾ'ਤਿ! ਤਮੇਨਂ ਤਥਾ ਪਬ੍ਬਜਿਤਂ ਸਮਾਨਂ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਨੋ ਓਵਦਨ੍ਤਿ ਅਨੁਸਾਸਨ੍ਤਿ – 'ਇਦਂ ਤੇ ਖਾਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਇਦਂ ਤੇ ਨ ਖਾਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਇਦਂ ਤੇ ਭੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਂ, ਇਦਂ ਤੇ ਨ ਭੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਂ, ਇਦਂ ਤੇ ਸਾਯਿਤਬ੍ਬਂ, ਇਦਂ ਤੇ ਨ ਸਾਯਿਤਬ੍ਬਂ, ਇਦਂ ਤੇ ਪਾਤਬ੍ਬਂ , ਇਦਂ ਤੇ ਨ ਪਾਤਬ੍ਬਂ, ਕਪ੍ਪਿਯਂ ਤੇ ਖਾਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਅਕਪ੍ਪਿਯਂ ਤੇ ਨ ਖਾਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਕਪ੍ਪਿਯਂ ਤੇ ਭੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਂ, ਅਕਪ੍ਪਿਯਂ ਤੇ ਨ ਭੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਂ, ਕਪ੍ਪਿਯਂ ਤੇ ਸਾਯਿਤਬ੍ਬਂ, ਅਕਪ੍ਪਿਯਂ ਤੇ ਨ ਸਾਯਿਤਬ੍ਬਂ, ਕਪ੍ਪਿਯਂ ਤੇ ਪਾਤਬ੍ਬਂ, ਅਕਪ੍ਪਿਯਂ ਤੇ ਨ ਪਾਤਬ੍ਬਂ, ਕਾਲੇ ਤੇ ਖਾਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਵਿਕਾਲੇ ਤੇ ਨ ਖਾਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਕਾਲੇ ਤੇ ਭੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਂ, ਵਿਕਾਲੇ ਤੇ ਨ ਭੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਂ, ਕਾਲੇ ਤੇ ਸਾਯਿਤਬ੍ਬਂ, ਵਿਕਾਲੇ ਤੇ ਨ ਸਾਯਿਤਬ੍ਬਂ, ਕਾਲੇ ਤੇ ਪਾਤਬ੍ਬਂ, ਵਿਕਾਲੇ ਤੇ ਨ ਪਾਤਬ੍ਬ'ਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – 'ਮਯਂ ਖੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਗਾਰਿਯਭੂਤਾ ਸਮਾਨਾ ਯਂ ਇਚ੍ਛਾਮ ਤਂ ਖਾਦਾਮ, ਯਂ ਨ ਇਚ੍ਛਾਮ ਨ ਤਂ ਖਾਦਾਮ; ਯਂ ਇਚ੍ਛਾਮ ਤਂ ਭੁਞ੍ਜਾਮ, ਯਂ ਨ ਇਚ੍ਛਾਮ ਨ ਤਂ ਭੁਞ੍ਜਾਮ; ਯਂ ਇਚ੍ਛਾਮ ਤਂ ਸਾਯਾਮ, ਯਂ ਨ ਇਚ੍ਛਾਮ ਨ ਤਂ ਸਾਯਾਮ; ਯਂ ਇਚ੍ਛਾਮ ਤਂ ਪਿਵਾਮ, ਯਂ ਨ ਇਚ੍ਛਾਮ ਨ ਤਂ ਪਿਵਾਮ; ਕਪ੍ਪਿਯਮ੍ਪਿ ਖਾਦਾਮ ਅਕਪ੍ਪਿਯਮ੍ਪਿ ਖਾਦਾਮ ਕਪ੍ਪਿਯਮ੍ਪਿ ਭੁਞ੍ਜਾਮ ਅਕਪ੍ਪਿਯਮ੍ਪਿ ਭੁਞ੍ਜਾਮ ਕਪ੍ਪਿਯਮ੍ਪਿ ਸਾਯਾਮ ਅਕਪ੍ਪਿਯਮ੍ਪਿ ਸਾਯਾਮ ਕਪ੍ਪਿਯਮ੍ਪਿ ਪਿਵਾਮ ਅਕਪ੍ਪਿਯਮ੍ਪਿ ਪਿਵਾਮ, ਕਾਲੇਪਿ ਖਾਦਾਮ ਵਿਕਾਲੇਪਿ

ਖਾਦਾਮ ਕਾਲੇਪਿ ਭੁਞ੍ਜਾਮ ਵਿਕਾਲੇਪਿ ਭੁਞ੍ਜਾਮ ਕਾਲੇਪਿ ਸਾਯਾਮ ਵਿਕਾਲੇਪਿ ਸਾਯਾਮ ਕਾਲੇਪਿ ਪਿਵਾਮ ਵਿਕਾਲੇਪਿ ਪਿਵਾਮ; ਯਮ੍ਪਿ ਨੋ ਸਦ੍ਧਾ ਗਹਪਤਿਕਾ ਦਿਵਾ ਵਿਕਾਲੇ ਪਣੀਤਂ ਖਾਦਨੀਯਂ ਵਾ ਭੋਜਨੀਯਂ ਵਾ ਦੇਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਰਪਿਮੇ [ਤਤ੍ਥਪਿਮੇ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੬੩)] ਮੁਖਾਵਰਣਂ ਮਞ੍ਞੇ ਕਰੋਨ੍ਤੀ'ਤਿ। ਸੋ ਕੁਪਿਤੋ ਅਨਤ੍ਤਮਨੋ ਸਿਕ੍ਖਂ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਾਯ ਹੀਨਾਯਾਵਤ੍ਤਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਕੁਮ੍ਭੀਲਭਯਸ੍ਸ ਭੀਤੋ ਸਿਕ੍ਖਂ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਾਯ ਹੀਨਾਯਾਵਤ੍ਤੋ। ਕੁਮ੍ਭੀਲਭਯਨ੍ਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਓਦਰਿਕਤ੍ਤਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੁਮ੍ਭੀਲਭਯਂ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਵਟ੍ਟਭਯਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤੋ ਸਦ੍ਧਾ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਹੋਤਿ – 'ਓਤਿਣ੍ਣੋਮ੍ਹਿ ਜਾਤਿਯਾ ਜਰਾਯ ਮਰਣੇਨ ਸੋਕੇਹਿ ਪਰਿਦੇਵੇਹਿ, ਦੁਕ੍ਖੇਹਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸੇਹਿ ਉਪਾਯਾਸੇਹਿ ਦੁਕ੍ਖੋਤਿਣ੍ਣੋ ਦੁਕ੍ਖਪਰੇਤੋ; ਅਪ੍ਪੇਵ ਨਾਮ ਇਮਸ੍ਸ ਕੇਵਲਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਕਿਰਿਯਾ ਪਞ੍ਞਾਯੇਥਾ'ਤਿ! ਸੋ ਏਵਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਸਮਾਨੋ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯਂ ਨਿਵਾਸੇਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤਚੀਵਰਮਾਦਾਯ ਗਾਮਂ ਵਾ ਨਿਗਮਂ ਵਾ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਪਵਿਸਤਿ ਅਰਕ੍ਖਿਤੇਨੇਵ ਕਾਯੇਨ ਅਰਕ੍ਖਿਤਾਯ ਵਾਚਾਯ ਅਰਕ੍ਖਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਅਨੁਪਟ੍ਠਿਤਾਯ ਸਤਿਯਾ ਅਸਂਵੁਤੇਹਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ। ਸੋ ਤਤ੍ਥ ਪਸ੍ਸਤਿ ਗਹਪਤਿਂ ਵਾ ਗਹਪਤਿਪੁਤ੍ਤਂ ਵਾ ਪਞ੍ਚਹਿ ਕਾਮਗੁਣੇਹਿ ਸਮਪ੍ਪਿਤਂ ਸਮਙ੍ਗੀਭੂਤਂ ਪਰਿਚਾਰਯਮਾਨਂ। ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – 'ਮਯਂ ਖੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਗਾਰਿਯਭੂਤਾ ਸਮਾਨਾ ਪਞ੍ਚਹਿ ਕਾਮਗੁਣੇਹਿ ਸਮਪ੍ਪਿਤਾ ਸਮਙ੍ਗੀਭੂਤਾ ਪਰਿਚਾਰਿਮ੍ਹਾ; ਸਂਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਖੋ ਪਨ ਮੇ ਕੁਲੇ ਭੋਗਾ। ਸਕ੍ਕਾ ਭੋਗੇ ਚ ਭੁਞ੍ਜਿਤੁਂ ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਚ ਕਾਤੁਂ। ਯਂਨੂਨਾਹਂ ਸਿਕ੍ਖਂ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਾਯ ਹੀਨਾਯਾਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਭੋਗੇ ਚ ਭੁਞ੍ਜੇਯ੍ਯਂ ਪੁਞ੍ਞਾਨਿ ਚ ਕਰੇਯ੍ਯ'ਨ੍ਤਿ ! ਸੋ ਸਿਕ੍ਖਂ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਾਯ ਹੀਨਾਯਾਵਤ੍ਤਤਿ । ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਵਟ੍ਟਭਯਸ੍ਸ ਭੀਤੋ ਸਿਕ੍ਖਂ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਾਯ ਹੀਨਾਯਾਵਤ੍ਤੋ। ਆਵਟ੍ਟਭਯਨ੍ਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੇਤਂ ਕਾਮਗੁਣਾਨਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਵਟ੍ਟਭਯਂ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਸੁਕਾਭਯਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤੋ ਸਦ੍ਧਾ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਹੋਤਿ – 'ਓਤਿਣ੍ਣੋਮ੍ਹਿ ਜਾਤਿਯਾ ਜਰਾਯ ਮਰਣੇਨ ਸੋਕੇਹਿ ਪਰਿਦੇਵੇਹਿ ਦੁਕ੍ਖੇਹਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸੇਹਿ ਉਪਾਯਾਸੇਹਿ, ਦੁਕ੍ਖੋਤਿਣ੍ਣੋ ਦੁਕ੍ਖਪਰੇਤੋ; ਅਪ੍ਪੇਵ ਨਾਮ ਇਮਸ੍ਸ ਕੇਵਲਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਕਿਰਿਯਾ ਪਞ੍ਞਾਯੇਥਾ'ਤਿ! ਸੋ ਏਵਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਸਮਾਨੋ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਸਮਯਂ ਨਿਵਾਸੇਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤਚੀਵਰਮਾਦਾਯ ਗਾਮਂ ਵਾ ਨਿਗਮਂ ਵਾ ਪਿਣ੍ਡਾਯ ਪਵਿਸਤਿ ਅਰਕ੍ਖਿਤੇਨੇਵ ਕਾਯੇਨ ਅਰਕ੍ਖਿਤਾਯ ਵਾਚਾਯ ਅਰਕ੍ਖਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਅਨੁਪਟ੍ਠਿਤਾਯ ਸਤਿਯਾ ਅਸਂਵੁਤੇਹਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ। ਸੋ ਤਤ੍ਥ ਪਸ੍ਸਤਿ ਮਾਤੁਗਾਮਂ ਦੁਨ੍ਨਿਵਤ੍ਥਂ ਵਾ ਦੁਪ੍ਪਾਰੁਤਂ ਵਾ। ਤਸ੍ਸ ਮਾਤੁਗਾਮਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਦੁਨ੍ਨਿਵਤ੍ਥਂ ਵਾ ਦੁਪ੍ਪਾਰੁਤਂ ਵਾ ਰਾਗੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਨੁਦ੍ਧਂਸੇਤਿ। ਸੋ ਰਾਗਾਨੁਦ੍ਧਂਸਿਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਿਕ੍ਖਂ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਾਯ ਹੀਨਾਯਾਵਤ੍ਤਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੁਸੁਕਾਭਯਸ੍ਸ ਭੀਤੋ ਸਿਕ੍ਖਂ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਾਯ ਹੀਨਾਯਾਵਤ੍ਤੋ। ਸੁਸੁਕਾਭਯਨ੍ਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਾਤੁਗਾਮਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨਂ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਸੁਕਾਭਯਂ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਭਯਾਨਿ ਇਧੇਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੇ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤਸ੍ਸ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾਨੀ''ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਪਠਮਨਾਨਾਕਰਣਸੁਤ੍ਤਂ

੧੨੩. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? [ਕਥਾ॰ ੬੭੧ ਆਦਯੋ] ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ ਵਿਵਿਚ੍ਚ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਵਿਤਕ੍ਕਂ ਸਵਿਚਾਰਂ ਵਿਵੇਕਜਂ ਪੀਤਿਸੁਖਂ ਪਠਮਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਤਦਸ੍ਸਾਦੇਤਿ, ਤਂ ਨਿਕਾਮੇਤਿ, ਤੇਨ ਚ ਵਿਤ੍ਤਿਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਠਿਤੋ ਤਦਧਿਮੁਤ੍ਤੋ ਤਬ੍ਬਹੁਲਵਿਹਾਰੀ ਅਪਰਿਹੀਨੋ ਕਾਲਂ ਕੁਰੁਮਾਨੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਕਾਯਿਕਾਨਂ ਦੇਵਾਨਂ ਸਹਬ੍ਯਤਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਬ੍ਰਹ੍ਮਕਾਯਿਕਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਵਾਨਂ ਕਪ੍ਪੋ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਯਾਵਤਾਯੁਕਂ ਠਤ੍ਵਾ ਯਾਵਤਕਂ ਤੇਸਂ ਦੇਵਾਨਂ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਖੇਪੇਤ੍ਵਾ ਨਿਰਯਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਭਗਵਤੋ ਪਨ ਸਾਵਕੋ ਤਤ੍ਥ ਯਾਵਤਾਯੁਕਂ ਠਤ੍ਵਾ ਯਾਵਤਕਂ ਤੇਸਂ ਦੇਵਾਨਂ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਖੇਪੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਭਵੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ। ਅਯਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਸੇਸੋ ਅਯਂ

ਅਧਿਪ੍ਪਯਾਸੋ ਇਦੰ ਨਾਨਾਕਰਣੰ ਸੁਤਵਤੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸੁਤਵਤਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇਨ, ਯਦਿਦੰ ਗਤਿਯਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਤਿ [ਯਦਿਦੰ ਚੁਤਿਯਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚਾਤਿ (ਕ॰) ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੧੭ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬੰ]।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਨੰ ਵੂਪਸਮਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਸਮ੍ਪਸਾਦਨੰ ਚੇਤਸੋ ਏਕੋਦਿਭਾਵੰ ਅਵਿਤਕ੍ਕੰ ਅਵਿਚਾਰੰ ਸਮਾਧਿਜੰ ਪੀਤਿਸੁਖੰ ਦੁਤਿਯੰ ਝਾਨੰ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਤਦਸ੍ਸਾਦੇਤਿ, ਤੰ ਨਿਕਾਮੇਤਿ, ਤੇਨ ਚ ਵਿਤ੍ਤਿੰ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਠਿਤੋ ਤਦਧਿਮੁਤ੍ਤੋ ਤਬ੍ਬਹੁਲਵਿਹਾਰੀ ਅਪਰਿਹੀਨੋ ਕਾਲੰ ਕੁਰੁਮਾਨੋ ਆਭਸ੍ਸਰਾਨੰ ਦੇਵਾਨੰ ਸਹਬਜਤੰ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਆਭਸ੍ਸਰਾਨੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਵਾਨੰ ਦ੍ਵੇ ਕਪ੍ਪਾ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣੰ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਯਾਵਤਾਯੁਕੰ ਠਤ੍ਵਾ ਯਾਵਤਕੰ ਤੇਸੰ ਦੇਵਾਨੰ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣੰ ਤੰ ਸਬ੍ਬੰ ਖੇਪੇਤ੍ਵਾ ਨਿਰਯਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਭਗਵਤੋ ਪਨ ਸਾਵਕੋ ਤਤ੍ਥ ਯਾਵਤਾਯੁਕੰ ਠਤ੍ਵਾ ਯਾਵਤਕੰ ਤੇਸੰ ਦੇਵਾਨੰ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣੰ ਤੰ ਸਬ੍ਬੰ ਖੇਪੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਮਿੰਯੇਵ ਭਵੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ। ਅਯੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਸੇਸੋ ਅਯੰ ਅਧਿਪ੍ਪਯਾਸੋ ਇਦੰ ਨਾਨਾਕਰਣੰ ਸੁਤਵਤੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸੁਤਵਤਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇਨ, ਯਦਿਦੰ ਗਤਿਯਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਤਿ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪੀਤਿਯਾ ਚ ਵਿਰਾਗਾ ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਚ ਵਿਹਰਤਿ ਸਤੋ ਚ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਸੁਖਞ੍ਚ ਕਾਯੇਨ ਪਟਿਸੰਵੇਦੇਤਿ ਯੰ ਤੰ ਅਰਿਯਾ ਆਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤਿ – ‘ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਸਤਿਮਾ ਸੁਖਵਿਹਾਰੀ’ਤਿ ਤਤਿਯੰ ਝਾਨੰ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਤਦਸ੍ਸਾਦੇਤਿ, ਤੰ ਨਿਕਾਮੇਤਿ, ਤੇਨ ਚ ਵਿਤ੍ਤਿੰ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਠਿਤੋ ਤਦਧਿਮੁਤ੍ਤੋ ਤਬ੍ਬਹੁਲਵਿਹਾਰੀ ਅਪਰਿਹੀਨੋ, ਕਾਲੰ ਕੁਰੁਮਾਨੋ ਸੁਭਕਿਣ੍ਹਾਨੰ ਦੇਵਾਨੰ ਸਹਬਜਤੰ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਸੁਭਕਿਣ੍ਹਾਨੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਵਾਨੰ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਕਪ੍ਪਾ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣੰ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਯਾਵਤਾਯੁਕੰ ਠਤ੍ਵਾ ਯਾਵਤਕੰ ਤੇਸੰ ਦੇਵਾਨੰ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣੰ ਤੰ ਸਬ੍ਬੰ ਖੇਪੇਤ੍ਵਾ ਨਿਰਯਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਭਗਵਤੋ ਪਨ ਸਾਵਕੋ ਤਤ੍ਥ ਯਾਵਤਾਯੁਕੰ ਠਤ੍ਵਾ ਯਾਵਤਕੰ ਤੇਸੰ ਦੇਵਾਨੰ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣੰ ਤੰ ਸਬ੍ਬੰ ਖੇਪੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਮਿੰਯੇਵ ਭਵੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ। ਅਯੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਸੇਸੋ ਅਯੰ ਅਧਿਪ੍ਪਯਾਸੋ ਇਦੰ ਨਾਨਾਕਰਣੰ ਸੁਤਵਤੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸੁਤਵਤਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇਨ, ਯਦਿਦੰ ਗਤਿਯਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਤਿ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੁਖਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾ ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਸੋਮਨਸ੍ਸਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨੰ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖੰ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿੰ ਚਤੁਤ੍ਥੰ ਝਾਨੰ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਤਦਸ੍ਸਾਦੇਤਿ, ਤੰ ਨਿਕਾਮੇਤਿ, ਤੇਨ ਚ ਵਿਤ੍ਤਿੰ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਠਿਤੋ ਤਦਧਿਮੁਤ੍ਤੋ ਤਬ੍ਬਹੁਲਵਿਹਾਰੀ ਅਪਰਿਹੀਨੋ ਕਾਲੰ ਕੁਰੁਮਾਨੋ ਵੇਹਪ੍ਫਲਾਨੰ ਦੇਵਾਨੰ ਸਹਬਜਤੰ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਵੇਹਪ੍ਫਲਾਨੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਵਾਨੰ ਪਞ੍ਚ ਕਪ੍ਪਸਤਾਨਿ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣੰ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਯਾਵਤਾਯੁਕੰ ਠਤ੍ਵਾ ਯਾਵਤਕੰ ਤੇਸੰ ਦੇਵਾਨੰ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣੰ ਤੰ ਸਬ੍ਬੰ ਖੇਪੇਤ੍ਵਾ ਨਿਰਯਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਭਗਵਤੋ ਪਨ ਸਾਵਕੋ ਤਤ੍ਥ ਯਾਵਤਾਯੁਕੰ ਠਤ੍ਵਾ ਯਾਵਤਕੰ ਤੇਸੰ ਦੇਵਾਨੰ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣੰ ਤੰ ਸਬ੍ਬੰ ਖੇਪੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਮਿੰਯੇਵ ਭਵੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ। ਅਯੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਸੇਸੋ ਅਯੰ ਅਧਿਪ੍ਪਯਾਸੋ ਇਦੰ ਨਾਨਾਕਰਣੰ ਸੁਤਵਤੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸੁਤਵਤਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇਨ, ਯਦਿਦੰ ਗਤਿਯਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸੰਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ’’ਨ੍ਤਿ। ਤਤਿਯੰ।

੪. ਦੁਤਿਯਨਾਨਾਕਰਣਸੁਤ੍ਤੰ

੧੨੪. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸੰਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ...ਪੇ॰... ਪਠਮੰ ਝਾਨੰ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਯਦੇਵ ਤਤ੍ਥ ਹੋਤਿ ਰੂਪਗਤੰ ਵੇਦਨਾਗਤੰ ਸਞ੍ਞਾਗਤੰ ਸਙ੍ਖਾਰਗਤੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣਗਤੰ, ਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਰੋਗਤੋ ਗਣ੍ਡਤੋ ਸਲ੍ਲਤੋ ਅਘਤੋ ਆਬਾਧਤੋ ਪਰਤੋ ਪਲੋਕਤੋ ਸੁਞ੍ਞਤੋ

ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ। ਸੋ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸਾਨਂ ਦੇਵਾਨਂ ਸਹਬ੍ਯਤਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਪਪਤ੍ਤਿ ਅਸਾਧਾਰਣਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇਹਿ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਨਂ ਵੂਪਸਮਾ...ਪੇ॰... ਦੁਤਿਯਂ ਝਾਨਂ...ਪੇ॰... ਤਤਿਯਂ ਝਾਨਂ... ਪੇ॰... ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਯਦੇਵ ਤਤ੍ਥ ਹੋਤਿ ਰੂਪਗਤਂ ਵੇਦਨਾਗਤਂ ਸਞ੍ਞਾਗਤਂ ਸਙ੍ਖਾਰਗਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਗਤਂ, ਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਰੋਗਤੋ ਗਣ੍ਡਤੋ ਸਲ੍ਲਤੋ ਅਘਤੋ ਆਬਾਧਤੋ ਪਰਤੋ ਪਲੋਕਤੋ ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ। ਸੋ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸਾਨਂ ਦੇਵਾਨਂ ਸਹਬ੍ਯਤਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਪਪਤ੍ਤਿ ਅਸਾਧਾਰਣਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇਹਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਪਠਮਮੇਤ੍ਤਾਸੁਤ੍ਤਂ

੧੨੫. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਮੇਤ੍ਤਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਏਕਂ ਦਿਸਂ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ, ਤਥਾ ਦੁਤਿਯਂ ਤਥਾ ਤਤਿਯਂ ਤਥਾ ਚਤੁਤ੍ਥਂ। ਇਤਿ ਉਦ੍ਧਮਧੋ ਤਿਰਿਯਂ ਸਬ੍ਬਧਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਤਤਾਯ ਸਬ੍ਬਾਵਨ੍ਤਂ ਲੋਕਂ ਮੇਤ੍ਤਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਵਿਪੁਲੇਨ ਮਹਗ੍ਗਤੇਨ ਅਪ੍ਪਮਾਣੇਨ ਅਵੇਰੇਨ ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜੇਨ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਤਦਸ੍ਸਾਦੇਤਿ, ਤਂ ਨਿਕਾਮੇਤਿ, ਤੇਨ ਚ ਵਿਤ੍ਤਿਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਠਿਤੋ ਤਦਧਿਮੁਤ੍ਤੋ ਤਬ੍ਬਹੁਲਵਿਹਾਰੀ ਅਪਰਿਹੀਨੋ ਕਾਲਂ ਕੁਰੁਮਾਨੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਕਾਯਿਕਾਨਂ ਦੇਵਾਨਂ ਸਹਬ੍ਯਤਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਬ੍ਰਹ੍ਮਕਾਯਿਕਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਵਾਨਂ ਕਪ੍ਪੋ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਯਾਵਤਾਯੁਕਂ ਠਤ੍ਵਾ ਯਾਵਤਕਂ ਤੇਸਂ ਦੇਵਾਨਂ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਖੇਪੇਤ੍ਵਾ ਨਿਰਯਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਭਗਵਤੋ ਪਨ ਸਾਵਕੋ ਤਤ੍ਥ ਯਾਵਤਾਯੁਕਂ ਠਤ੍ਵਾ ਯਾਵਤਕਂ ਤੇਸਂ ਦੇਵਾਨਂ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਖੇਪੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਭਵੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ। ਅਯਂ ਖੋ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਸੇਸੋ ਅਯਂ ਅਧਿਪ੍ਪਯਾਸੋ ਇਦਂ ਨਾਨਾਕਰਣਂ ਸੁਤਵਤੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸੁਤਵਤਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇਨ, ਯਦਿਦਂ ਗਤਿਯਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਤਿ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਰੁਣਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ...ਪੇ॰... ਮੁਦਿਤਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ...ਪੇ॰... ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਏਕਂ ਦਿਸਂ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ, ਤਥਾ ਦੁਤਿਯਂ ਤਥਾ ਤਤਿਯਂ ਤਥਾ ਚਤੁਤ੍ਥਂ। ਇਤਿ ਉਦ੍ਧਮਧੋ ਤਿਰਿਯਂ ਸਬ੍ਬਧਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਤਤਾਯ ਸਬ੍ਬਾਵਨ੍ਤਂ ਲੋਕਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਵਿਪੁਲੇਨ ਮਹਗ੍ਗਤੇਨ ਅਪ੍ਪਮਾਣੇਨ ਅਵੇਰੇਨ ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜੇਨ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਤਦਸ੍ਸਾਦੇਤਿ, ਤਂ ਨਿਕਾਮੇਤਿ, ਤੇਨ ਚ ਵਿਤ੍ਤਿਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਠਿਤੋ ਤਦਧਿਮੁਤ੍ਤੋ ਤਬ੍ਬਹੁਲਵਿਹਾਰੀ ਅਪਰਿਹੀਨੋ ਕਾਲਂ ਕੁਰੁਮਾਨੋ ਆਭਸ੍ਸਰਾਨਂ [ਸਜਾਮਪੋਤ੍ਥਕੇ ਪਨ ਕਰੁਣਾਦਯੋ ਤਯੋ ਵਿਹਾਰਾ ਆਭਸ੍ਸਰਾਦੀਹਿ ਤੀਹਿ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਮੇਵ ਦਸ੍ਸਿਤਂ] ਦੇਵਾਨਂ ਸਹਬ੍ਯਤਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਆਭਸ੍ਸਰਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਵਾਨਂ ਦ੍ਵੇ ਕਪ੍ਪਾ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ...ਪੇ॰... ਸੁਭਕਿਣ੍ਹਾਨਂ [ਸਜਾਮਪੋਤ੍ਥਕੇ ਪਨ ਕਰੁਣਾਦਯੋ ਤਯੋ ਵਿਹਾਰਾ ਆਭਸ੍ਸਰਾਦੀਹਿ ਤੀਹਿ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਮੇਵ ਦਸ੍ਸਿਤਂ] ਦੇਵਾਨਂ ਸਹਬ੍ਯਤਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਸੁਭਕਿਣ੍ਹਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਵਾਨਂ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਕਪ੍ਪਾ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ...ਪੇ॰... ਵੇਹਪ੍ਫਲਾਨਂ ਦੇਵਾਨਂ ਸਹਬ੍ਯਤਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਵੇਹਪ੍ਫਲਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਵਾਨਂ ਪਞ੍ਚ ਕਪ੍ਪਸਤਾਨਿ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਯਾਵਤਾਯੁਕਂ ਠਤ੍ਵਾ ਯਾਵਤਕਂ ਤੇਸਂ ਦੇਵਾਨਂ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਖੇਪੇਤ੍ਵਾ ਨਿਰਯਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ ਪੇਤ੍ਤਿਵਿਸਯਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਭਗਵਤੋ ਪਨ ਸਾਵਕੋ ਤਤ੍ਥ ਯਾਵਤਾਯੁਕਂ ਠਤ੍ਵਾ ਯਾਵਤਕਂ ਤੇਸਂ ਦੇਵਾਨਂ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਖੇਪੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਭਵੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਤਿ। ਅਯਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਸੇਸੋ ਅਯਂ ਅਧਿਪ੍ਪਯਾਸੋ ਇਦਂ ਨਾਨਾਕਰਣਂ ਸੁਤਵਤੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸੁਤਵਤਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇਨ, ਯਦਿਦਂ ਗਤਿਯਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਦੁਤਿਯਮੇਤ੍ਤਾਸੁਤ੍ਤਂ

੧੨੬. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਮੇਤ੍ਤਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਏਕਂ ਦਿਸਂ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ, ਤਥਾ ਦੁਤਿਯਂ ਤਥਾ ਤਤਿਯਂ ਤਥਾ ਚਤੁਤ੍ਥਂ। ਇਤਿ ਉਦ੍ਧਮਧੋ ਤਿਰਿਯਂ ਸਬ੍ਬਧਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਤਤਾਯ ਸਬ੍ਬਾਵਨ੍ਤਂ ਲੋਕਂ ਮੇਤ੍ਤਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਵਿਪੁਲੇਨ ਮਹਗ੍ਗਤੇਨ ਅਪ੍ਪਮਾਣੇਨ ਅਵੇਰੇਨ ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜੇਨ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਯਦੇਵ ਤਤ੍ਥ ਹੋਤਿ ਰੂਪਗਤਂ ਵੇਦਨਾਗਤਂ ਸਞ੍ਞਾਗਤਂ ਸਙ੍ਖਾਰਗਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਗਤਂ ਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਰੋਗਤੋ ਗਣ੍ਡਤੋ ਸਲ੍ਲਤੋ ਅਘਤੋ ਆਬਾਧਤੋ ਪਰਤੋ ਪਲੋਕਤੋ ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ। ਸੋ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸਾਨਂ ਦੇਵਾਨਂ ਸਹਬ੍ਯਤਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਪਪਤ੍ਤਿ ਅਸਾਧਾਰਣਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇਹਿ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਰੁਣਾ...ਪੇ॰... ਮੁਦਿਤਾ...ਪੇ॰... ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਏਕਂ ਦਿਸਂ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ, ਤਥਾ ਦੁਤਿਯਂ ਤਥਾ ਤਤਿਯਂ ਤਥਾ ਚਤੁਤ੍ਥਂ। ਇਤਿ ਉਦ੍ਧਮਧੋ ਤਿਰਿਯਂ ਸਬ੍ਬਧਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਤਤਾਯ ਸਬ੍ਬਾਵਨ੍ਤਂ ਲੋਕਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਵਿਪੁਲੇਨ ਮਹਗ੍ਗਤੇਨ ਅਪ੍ਪਮਾਣੇਨ ਅਵੇਰੇਨ ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜੇਨ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ । ਸੋ ਯਦੇਵ ਤਤ੍ਥ ਹੋਤਿ ਰੂਪਗਤਂ ਵੇਦਨਾਗਤਂ ਸਞ੍ਞਾਗਤਂ ਸਙ੍ਖਾਰਗਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਗਤਂ ਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਰੋਗਤੋ ਗਣ੍ਡਤੋ ਸਲ੍ਲਤੋ ਅਘਤੋ ਆਬਾਧਤੋ ਪਰਤੋ ਪਲੋਕਤੋ ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ। ਸੋ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸਾਨਂ ਦੇਵਾਨਂ ਸਹਬ੍ਯਤਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਪਪਤ੍ਤਿ ਅਸਾਧਾਰਣਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇਹਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਪਠਮਤਥਾਗਤਅਚ੍ਛਰਿਯਸੁਤ੍ਤਂ

੧੨੭. ''ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਾਤੁਭਾਵਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਚ੍ਛਰਿਯਾ ਅਬ੍ਭੁਤਾ ਧਮ੍ਮਾ [ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮਾ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰)] ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਯਦਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬੋਧਿਸਤ੍ਤੋ ਤੁਸਿਤਾ ਕਾਯਾ ਚਵਿਤ੍ਵਾ ਸਤੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਮਾਤੁਕੁਚ੍ਛਿਂ ਓਕ੍ਕਮਤਿ, ਅਥ ਸਦੇਵਕੇ ਲੋਕੇ ਸਮਾਰਕੇ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕੇ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਅਪ੍ਪਮਾਣੋ ਉਲ਼ਾਰੋ ਓਭਾਸੋ ਪਾਤੁਭਵਤਿ ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮੇਵ ਦੇਵਾਨਂ ਦੇਵਾਨੁਭਾਵਂ। ਯਾਪਿ ਤਾ ਲੋਕਨ੍ਤਰਿਕਾ ਅਘਾ ਅਸਂਵੁਤਾ ਅਨ੍ਧਕਾਰਾ ਅਨ੍ਧਕਾਰਤਿਮਿਸਾ ਯਤ੍ਥਪਿਮੇਸਂ [ਯਤ੍ਥਿਮੇਸਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾਨਂ ਏਵਂਮਹਿਦ੍ਧਿਕਾਨਂ ਏਵਂਮਹਾਨੁਭਾਵਾਨਂ ਆਭਾ ਨਾਨੁਭੋਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਥਪਿ ਅਪ੍ਪਮਾਣੋ ਉਲ਼ਾਰੋ ਓਭਾਸੋ ਪਾਤੁਭਵਤਿ ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮੇਵ ਦੇਵਾਨਂ ਦੇਵਾਨੁਭਾਵਂ। ਯੇਪਿ ਤਤ੍ਥ ਸਤ੍ਤਾ ਉਪਪਨ੍ਨਾ ਤੇਪਿ ਤੇਨੋਭਾਸੇਨ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਸਞ੍ਜਾਨਨ੍ਤਿ – 'ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਕਿਰ, ਭੋ, ਸਨ੍ਤਿ ਸਤ੍ਤਾ ਇਧੂਪਪਨ੍ਨਾ'ਤਿ। ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਾਤੁਭਾਵਾ ਅਯਂ ਪਠਮੋ ਅਚ੍ਛਰਿਯੋ ਅਬ੍ਭੁਤੋ ਧਮ੍ਮੋ [ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮੋ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰)] ਪਾਤੁਭਵਤਿ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਦਾ ਬੋਧਿਸਤ੍ਤੋ ਸਤੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਮਾਤੁਕੁਚ੍ਛਿਮ੍ਹਾ ਨਿਕ੍ਖਮਤਿ, ਅਥ ਸਦੇਵਕੇ ਲੋਕੇ ਸਮਾਰਕੇ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕੇ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਅਪ੍ਪਮਾਣੋ ਉਲ਼ਾਰੋ ਓਭਾਸੋ ਪਾਤੁਭਵਤਿ ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮੇਵ ਦੇਵਾਨਂ ਦੇਵਾਨੁਭਾਵਂ। ਯਾਪਿ ਤਾ ਲੋਕਨ੍ਤਰਿਕਾ ਅਘਾ ਅਸਂਵੁਤਾ ਅਨ੍ਧਕਾਰਾ ਅਨ੍ਧਕਾਰਤਿਮਿਸਾ ਯਤ੍ਥਪਿਮੇਸਂ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾਨਂ ਏਵਂਮਹਿਦ੍ਧਿਕਾਨਂ ਏਵਂਮਹਾਨੁਭਾਵਾਨਂ ਆਭਾ ਨਾਨੁਭੋਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਥਪਿ ਅਪ੍ਪਮਾਣੋ ਉਲ਼ਾਰੋ ਓਭਾਸੋ ਪਾਤੁਭਵਤਿ ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮੇਵ ਦੇਵਾਨਂ ਦੇਵਾਨੁਭਾਵਂ। ਯੇਪਿ ਤਤ੍ਥ ਸਤ੍ਤਾ ਉਪਪਨ੍ਨਾ ਤੇਪਿ ਤੇਨੋਭਾਸੇਨ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਸਞ੍ਜਾਨਨ੍ਤਿ – 'ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਕਿਰ, ਭੋ, ਸਨ੍ਤਿ ਸਤ੍ਤਾ ਇਧੂਪਪਨ੍ਨਾ'ਤਿ। ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਾਤੁਭਾਵਾ ਅਯਂ ਦੁਤਿਯੋ ਅਚ੍ਛਰਿਯੋ ਅਬ੍ਭੁਤੋ ਧਮ੍ਮੋ ਪਾਤੁਭਵਤਿ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਦਾ ਤਥਾਗਤੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿਂ ਅਭਿਸਮ੍ਬੁਜ੍ਝਤਿ, ਅਥ ਸਦੇਵਕੇ ਲੋਕੇ ਸਮਾਰਕੇ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕੇ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਅਪ੍ਪਮਾਣੋ ਉਲ਼ਾਰੋ ਓਭਾਸੋ ਪਾਤੁਭਵਤਿ ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮੇਵ ਦੇਵਾਨਂ ਦੇਵਾਨੁਭਾਵਂ। ਯਾਪਿ ਤਾ ਲੋਕਨ੍ਤਰਿਕਾ ਅਘਾ ਅਸਂਵੁਤਾ ਅਨ੍ਧਕਾਰਾ ਅਨ੍ਧਕਾਰਤਿਮਿਸਾ ਯਤ੍ਥਪਿਮੇਸਂ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾਨਂ ਏਵਂਮਹਿਦ੍ਧਿਕਾਨਂ ਏਵਂਮਹਾਨੁਭਾਵਾਨਂ ਆਭਾ ਨਾਨੁਭੋਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਥਪਿ ਅਪ੍ਪਮਾਣੋ ਉਲ਼ਾਰੋ ਓਭਾਸੋ ਪਾਤੁਭਵਤਿ ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮੇਵ ਦੇਵਾਨਂ ਦੇਵਾਨੁਭਾਵਂ। ਯੇਪਿ

ਤਤ੍ਥ ਸਤ੍ਤਾ ਉਪਪਨ੍ਨਾ ਤੇਪਿ ਤੇਨੋਭਾਸੇਨ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਸਞ੍ਜਾਨਨ੍ਤਿ – 'ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਕਿਰ, ਭੋ, ਸਨ੍ਤਿ ਸਤ੍ਤਾ ਇਧੂਪਪਨ੍ਨਾ'ਤਿ। ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਾਤੁਭਾਵਾ ਅਯਂ ਤਤਿਯੋ ਅਚ੍ਛਰਿਯੋ ਅਬ੍ਭੁਤੋ ਧਮ੍ਮੋ ਪਾਤੁਭਵਤਿ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਦਾ ਤਥਾਗਤੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ, ਅਥ ਸਦੇਵਕੇ ਲੋਕੇ ਸਮਾਰਕੇ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕੇ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਅਪ੍ਪਮਾਣੋ ਉਲ਼ਾਰੋ ਓਭਾਸੋ ਪਾਤੁਭਵਤਿ ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮੇਵ ਦੇਵਾਨਂ ਦੇਵਾਨੁਭਾਵਂ। ਯਾਪਿ ਤਾ ਲੋਕਨ੍ਤਰਿਕਾ ਅਘਾ ਅਸਂਵੁਤਾ ਅਨ੍ਧਕਾਰਾ ਅਨ੍ਧਕਾਰਤਿਮਿਸਾ ਯਤ੍ਥਪਿਮੇਸਂ ਚਨ੍ਦਿਮਸੂਰਿਯਾਨਂ ਏਵਂਮਹਿਦ੍ਧਿਕਾਨਂ ਏਵਂਮਹਾਨੁਭਾਵਾਨਂ ਆਭਾ ਨਾਨੁਭੋਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਥਪਿ ਅਪ੍ਪਮਾਣੋ ਉਲ਼ਾਰੋ ਓਭਾਸੋ ਪਾਤੁਭਵਤਿ ਅਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮੇਵ ਦੇਵਾਨਂ ਦੇਵਾਨੁਭਾਵਂ। ਯੇਪਿ ਤਤ੍ਥ ਸਤ੍ਤਾ ਉਪਪਨ੍ਨਾ ਤੇਪਿ ਤੇਨੋਭਾਸੇਨ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਸਞ੍ਜਾਨਨ੍ਤਿ – 'ਅਞ੍ਞੇਪਿ ਕਿਰ, ਭੋ, ਸਨ੍ਤਿ ਸਤ੍ਤਾ ਇਧੂਪਪਨ੍ਨਾ'ਤਿ। ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਾਤੁਭਾਵਾ ਅਯਂ ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਅਚ੍ਛਰਿਯੋ ਅਬ੍ਭੁਤੋ ਧਮ੍ਮੋ ਪਾਤੁਭਵਤਿ। ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਾਤੁਭਾਵਾ ਇਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਚ੍ਛਰਿਯਾ ਅਬ੍ਭੁਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤੀ''ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਦੁਤਿਯਤਥਾਗਤਅਚ੍ਛਰਿਯਸੁਤ੍ਤਂ

੧੨੮. ''ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਾਤੁਭਾਵਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਚ੍ਛਰਿਯਾ ਅਬ੍ਭੁਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਆਲਯਾਰਾਮਾ [ਆਲਯਰਾਮਾ (ਅਞ੍ਞਸੁਤ੍ਤੇਸੁ)], ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਜਾ ਆਲਯਰਤਾ ਆਲਯਸਮ੍ਮੁਦਿਤਾ; ਸਾ ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਨਾਲਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਦੇਸਿਯਮਾਨੇ ਸੁਸ੍ਸੂਸਤਿ ਸੋਤਂ ਓਦਹਤਿ ਅਞ੍ਞਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪਟ੍ਠਪੇਤਿ । ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਾਤੁਭਾਵਾ ਅਯਂ ਪਠਮੋ ਅਚ੍ਛਰਿਯੋ ਅਬ੍ਭੁਤੋ ਧਮ੍ਮੋ ਪਾਤੁਭਵਤਿ।

''ਮਾਨਾਰਾਮਾ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਜਾ ਮਾਨਰਤਾ ਮਾਨਸਮ੍ਮੁਦਿਤਾ। ਸਾ ਤਥਾਗਤੇਨ ਮਾਨਵਿਨਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਦੇਸਿਯਮਾਨੇ ਸੁਸ੍ਸੂਸਤਿ ਸੋਤਂ ਓਦਹਤਿ ਅਞ੍ਞਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪਟ੍ਠਪੇਤਿ। ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਾਤੁਭਾਵਾ ਅਯਂ ਦੁਤਿਯੋ ਅਚ੍ਛਰਿਯੋ ਅਬ੍ਭੁਤੋ ਧਮ੍ਮੋ ਪਾਤੁਭਵਤਿ।

''ਅਨੁਪਸਮਾਰਾਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਜਾ ਅਨੁਪਸਮਰਤਾ ਅਨੁਪਸਮਸਮ੍ਮੁਦਿਤਾ। ਸਾ ਤਥਾਗਤੇਨ ਓਪਸਮਿਕੇ ਧਮ੍ਮੇ ਦੇਸਿਯਮਾਨੇ ਸੁਸ੍ਸੂਸਤਿ ਸੋਤਂ ਓਦਹਤਿ ਅਞ੍ਞਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪਟ੍ਠਪੇਤਿ। ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਾਤੁਭਾਵਾ ਅਯਂ ਤਤਿਯੋ ਅਚ੍ਛਰਿਯੋ ਅਬ੍ਭੁਤੋ ਧਮ੍ਮੋ ਪਾਤੁਭਵਤਿ।

''ਅਵਿਜ੍ਜਾਗਤਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਜਾ ਅਣ੍ਡਭੂਤਾ ਪਰਿਯੋਨਦ੍ਧਾ। ਸਾ ਤਥਾਗਤੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਵਿਨਯੇ ਧਮ੍ਮੇ ਦੇਸਿਯਮਾਨੇ ਸੁਸ੍ਸੂਸਤਿ ਸੋਤਂ ਓਦਹਤਿ ਅਞ੍ਞਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪਟ੍ਠਪੇਤਿ। ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਾਤੁਭਾਵਾ ਅਯਂ ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਅਚ੍ਛਰਿਯੋ ਅਬ੍ਭੁਤੋ ਧਮ੍ਮੋ ਪਾਤੁਭਵਤਿ। ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪਾਤੁਭਾਵਾ ਇਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਚ੍ਛਰਿਯਾ ਅਬ੍ਭੁਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤੀ''ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਆਨਨ੍ਦਅਚ੍ਛਰਿਯਸੁਤ੍ਤਂ

੧੨੯. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਚ੍ਛਰਿਯਾ ਅਬ੍ਭੁਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੇ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਸਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਪਰਿਸਾ ਆਨਨ੍ਦਂ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਉਪਸਙ੍ਕਮਤਿ, ਦਸ੍ਸਨੇਨਪਿ ਸਾ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਰ ਚੇ ਆਨਨ੍ਦੋ ਧਮ੍ਮਂ ਭਾਸਤਿ, ਭਾਸਿਤੇਨਪਿ ਸਾ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਤਿ। ਅਤਿਤ੍ਤਾਵ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਪਰਿਸਾ ਹੋਤਿ, ਅਥ ਆਨਨ੍ਦੋ ਤੁਣ੍ਹੀ ਭਵਤਿ।

''ਸਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨਿਪਰਿਸਾ ਆਨਨ੍ਦਂ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਉਪਸਙ੍ਕਮਤਿ, ਦਸ੍ਸਨੇਨਪਿ ਸਾ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਚੇ ਆਨਨ੍ਦੋ ਧਮ੍ਮਂ ਭਾਸਤਿ, ਭਾਸਿਤੇਨਪਿ ਸਾ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਤਿ। ਅਤਿਤ੍ਤਾਵ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨਿਪਰਿਸਾ ਹੋਤਿ, ਅਥ ਆਨਨ੍ਦੋ ਤੁਣ੍ਹੀ ਭਵਤਿ।

‘‘ਸਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਪਾਸਕਪਰਿਸਾ ਆਨਨ੍ਦੰ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਉਪਸਙ੍ਕਮਤਿ, ਦਸ੍ਸਨੇਨਪਿ ਸਾ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਰ ਚੇ ਆਨਨ੍ਦੋ ਧਮ੍ਮੰ ਭਾਸਤਿ, ਭਾਸਿਤੇਨਪਿ ਸਾ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਤਿ। ਅਤਿਤ੍ਤਾਵ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਪਾਸਕਪਰਿਸਾ ਹੋਤਿ, ਅਥ ਆਨਨ੍ਦੋ ਤੁਣ੍ਹੀ ਭਵਤਿ।

‘‘ਸਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਪਾਸਿਕਾਪਰਿਸਾ ਆਨਨ੍ਦੰ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਉਪਸਙ੍ਕਮਤਿ, ਦਸ੍ਸਨੇਨਪਿ ਸਾ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਰ ਚੇ ਆਨਨ੍ਦੋ ਧਮ੍ਮੰ ਭਾਸਤਿ, ਭਾਸਿਤੇਨਪਿ ਸਾ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਤਿ। ਅਤਿਤ੍ਤਾਵ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਪਾਸਿਕਾਪਰਿਸਾ ਹੋਤਿ, ਅਥ ਆਨਨ੍ਦੋ ਤੁਣ੍ਹੀ ਭਵਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਚ੍ਛਰਿਯਾ ਅਬ੍ਭੁਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੇ’’ਤਿ। ਨਵਮੰ।

੧੦. ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿਅਚ੍ਛਰਿਯਸੁਤ੍ਤੰ

੧੩੦. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਚ੍ਛਰਿਯਾ ਅਬ੍ਭੁਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਰਞ੍ਞੇ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿਮ੍ਹਿ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਸਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਖਤ੍ਤਿਯਪਰਿਸਾ ਰਾਜਾਨੰ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿੰ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਉਪਸਙ੍ਕਮਤਿ, ਦਸ੍ਸਨੇਨਪਿ ਸਾ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਰ ਚੇ ਰਾਜਾ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤੀ ਭਾਸਤਿ, ਭਾਸਿਤੇਨਪਿ ਸਾ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਤਿ। ਅਤਿਤ੍ਤਾਵ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਖਤ੍ਤਿਯਪਰਿਸਾ ਹੋਤਿ, ਅਥ ਰਾਜਾ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤੀ ਤੁਣ੍ਹੀ ਭਵਤਿ।

‘‘ਸਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਪਰਿਸਾ ਰਾਜਾਨੰ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿੰ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਉਪਸਙ੍ਕਮਤਿ, ਦਸ੍ਸਨੇਨਪਿ ਸਾ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਰ ਚੇ ਰਾਜਾ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤੀ ਭਾਸਤਿ, ਭਾਸਿਤੇਨਪਿ ਸਾ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਤਿ। ਅਤਿਤ੍ਤਾਵ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਪਰਿਸਾ ਹੋਤਿ, ਅਥ ਰਾਜਾ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤੀ ਤੁਣ੍ਹੀ ਭਵਤਿ।

‘‘ਸਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਗਹਪਤਿਪਰਿਸਾ ਰਾਜਾਨੰ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿੰ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਉਪਸਙ੍ਕਮਤਿ, ਦਸ੍ਸਨੇਨਪਿ ਸਾ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਰ ਚੇ ਰਾਜਾ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤੀ ਭਾਸਤਿ, ਭਾਸਿਤੇਨਪਿ ਸਾ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਤਿ। ਅਤਿਤ੍ਤਾਵ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਗਹਪਤਿਪਰਿਸਾ ਹੋਤਿ, ਅਥ ਰਾਜਾ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤੀ ਤੁਣ੍ਹੀ ਭਵਤਿ।

‘‘ਸਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਣਪਰਿਸਾ ਰਾਜਾਨੰ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿੰ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਉਪਸਙ੍ਕਮਤਿ, ਦਸ੍ਸਨੇਨਪਿ ਸਾ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਰ ਚੇ ਰਾਜਾ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤੀ ਭਾਸਤਿ, ਭਾਸਿਤੇਨਪਿ ਸਾ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਤਿ। ਅਤਿਤ੍ਤਾਵ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਣਪਰਿਸਾ ਹੋਤਿ, ਅਥ ਰਾਜਾ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤੀ ਤੁਣ੍ਹੀ ਭਵਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਚ੍ਛਰਿਯਾ ਅਬ੍ਭੁਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਰਞ੍ਞੇ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿਮ੍ਹਿ।

‘‘ਏਵਮੇਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ [ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ (ਕ॰)] ਅਚ੍ਛਰਿਯਾ ਅਬ੍ਭੁਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੇ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਸਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਪਰਿਸਾ ਆਨਨ੍ਦੰ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਉਪਸਙ੍ਕਮਤਿ, ਦਸ੍ਸਨੇਨਪਿ ਸਾ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਰ ਚੇ ਆਨਨ੍ਦੋ ਧਮ੍ਮੰ ਭਾਸਤਿ, ਭਾਸਿਤੇਨਪਿ ਸਾ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਤਿ। ਅਤਿਤ੍ਤਾਵ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਪਰਿਸਾ ਹੋਤਿ, ਅਥ ਆਨਨ੍ਦੋ ਤੁਣ੍ਹੀ ਭਵਤਿ।

‘‘ਸਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨਿਪਰਿਸਾ…ਪੇ॰… ਸਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਪਾਸਕਪਰਿਸਾ…ਪੇ॰… ਸਚੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਪਾਸਿਕਾਪਰਿਸਾ ਆਨਨ੍ਦੰ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਉਪਸਙ੍ਕਮਤਿ, ਦਸ੍ਸਨੇਨਪਿ ਸਾ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਰ ਚੇ ਆਨਨ੍ਦੋ ਧਮ੍ਮੰ ਭਾਸਤਿ, ਭਾਸਿਤੇਨਪਿ ਸਾ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਤਿ। ਅਤਿਤ੍ਤਾਵ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਪਾਸਿਕਾਪਰਿਸਾ ਹੋਤਿ, ਅਥ ਆਨਨ੍ਦੋ ਤੁਣ੍ਹੀ ਭਵਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਚ੍ਛਰਿਯਾ ਅਬ੍ਭੁਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੇ’’ਤਿ। ਦਸਮੰ।

ਭਯਵਗ੍ਗੋ ਤਤਿਯੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨੰ –

ਅਤ੍ਤਾਨੁਵਾਦਊਮਿ ਚ, ਦ੍ਵੇ ਚ ਨਾਨਾ ਦ੍ਵੇ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਮੇਤ੍ਰਾ ਦ੍ਵੇ ਚ ਅਚ੍ਛਰਿਯਾ, ਅਪਰਾ ਚ ਤਥਾ ਦੁਵੇਤਿ॥

(੧੪) ੪. ਪੁਗ੍ਗਲਵਗ੍ਗੋ

੧. ਸਂਯੋਜਨਸੁਤ੍ਤਂ

੧੩੧. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਉਪਪਤ੍ਤਿਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਭਵਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ।

''ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਉਪਪਤ੍ਤਿਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਭਵਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ।

''ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਉਪਪਤ੍ਤਿਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਭਵਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ।

''ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਉਪਪਤ੍ਤਿਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਭਵਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ।

''ਕਤਮਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨਿ, ਉਪਪਤ੍ਤਿਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨਿ, ਭਵਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨਿ? ਸਕਦਾਗਾਮਿਸ੍ਸ। ਇਮਸ੍ਸ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨਿ, ਉਪਪਤ੍ਤਿਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨਿ, ਭਵਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨਿ।

''ਕਤਮਸ੍ਸ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਨਾਨਿ, ਉਪਪਤ੍ਤਿਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨਿ, ਭਵਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨਿ? ਉਦ੍ਧਂਸੋਤਸ੍ਸ ਅਕਨਿਟ੍ਠਗਾਮਿਨੋ। ਇਮਸ੍ਸ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਨਾਨਿ, ਉਪਪਤ੍ਤਿਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨਿ, ਭਵਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨਿ।

''ਕਤਮਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਨਾਨਿ, ਉਪਪਤ੍ਤਿਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਨਾਨਿ, ਭਵਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨਿ? ਅਨ੍ਤਰਾਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਸ੍ਸ। ਇਮਸ੍ਸ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਨਾਨਿ, ਉਪਪਤ੍ਤਿਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਨਾਨਿ, ਭਵਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨਿ।

''ਕਤਮਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਨਾਨਿ, ਉਪਪਤ੍ਤਿਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਨਾਨਿ, ਭਵਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਨਾਨਿ? ਅਰਹਤੋ। ਇਮਸ੍ਸ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਨਾਨਿ, ਉਪਪਤ੍ਤਿਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਨਾਨਿ, ਭਵਪਟਿਲਾਭਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਨਾਨਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਪਟਿਭਾਨਸੁਤ੍ਤਂ

१३२. ''चत्तारोमे , भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मिं। कतमे चत्तारो? युत्तप्पटिभानो, नो मुत्तप्पटिभानो; मुत्तप्पटिभानो, नो युत्तप्पटिभानो; युत्तप्पटिभानो च मुत्तप्पटिभानो च; नेव युत्तप्पटिभानो न मुत्तप्पटिभानो – इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि''न्ति [पु॰ प॰ १५२ आदयो]। दुतियं।

३. उग्घटितञ्ञूसुत्तं

१३३. ''चत्तारोमे , भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मिं। कतमे चत्तारो ? उग्घटितञ्ञू, विपञ्चितञ्ञू, नेय्यो, पदपरमो – इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि''न्ति [पु॰ प॰ १५२ आदयो]। ततियं।

४. उट्ठानफलसुत्तं

१३४. ''चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मिं। कतमे चत्तारो? उट्ठानफलूपजीवी न कम्मफलूपजीवी, कम्मफलूपजीवी न उट्ठानफलूपजीवी, उट्ठानफलूपजीवी चेव कम्मफलूपजीवी च, नेव उट्ठानफलूपजीवी न कम्मफलूपजीवी – इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि''न्ति [पु॰ प॰ १६७]। चतुत्थं।

५. सावज्जसुत्तं

१३५. ''चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला [पु॰ प॰ १४४ आदयो] सन्तो संविज्जमाना लोकस्मिं। कतमे चत्तारो? सावज्जो, वज्जबहुलो, अप्पवज्जो, अनवज्जो।

''कथञ्च, भिक्खवे, पुग्गलो सावज्जो होति? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सावज्जेन कायकम्मेन समन्नागतो होति, सावज्जेन वचीकम्मेन समन्नागतो होति, सावज्जेन मनोकम्मेन समन्नागतो होति। एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो सावज्जो होति।

''कथञ्च , भिक्खवे, पुग्गलो वज्जबहुलो होति? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सावज्जेन बहुलं कायकम्मेन समन्नागतो होति, अप्पं अनवज्जेन; सावज्जेन बहुलं वचीकम्मेन समन्नागतो होति, अप्पं अनवज्जेन; सावज्जेन बहुलं मनोकम्मेन समन्नागतो होति, अप्पं अनवज्जेन। एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो वज्जबहुलो होति।

''कथञ्च , भिक्खवे, पुग्गलो अप्पवज्जो होति? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अनवज्जेन बहुलं कायकम्मेन समन्नागतो होति, अप्पं सावज्जेन; अनवज्जेन बहुलं वचीकम्मेन समन्नागतो होति, अप्पं सावज्जेन; अनवज्जेन बहुलं मनोकम्मेन समन्नागतो होति, अप्पं सावज्जेन। एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो अप्पवज्जो होति।

''कथञ्च , भिक्खवे, पुग्गलो अनवज्जो होति? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अनवज्जेन कायकम्मेन समन्नागतो होति, अनवज्जेन वचीकम्मेन समन्नागतो होति, अनवज्जेन मनोकम्मेन समन्नागतो होति। एवं खो, भिक्खवे, पुग्गलो अनवज्जो होति। इमे खो, भिक्खवे, चत्तारो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि''न्ति। पञ्चमं।

६. पठमसीलसुत्तं

१३६. ''चत्तारोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मिं। कतमे चत्तारो? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सीलेसु न परिपूरकारी होति, समाधिस्मिं न परिपूरकारी, पञ्ञाय न परिपूरकारी।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੀਲੇਸੁ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਸਮਾਧਿਸ੍ਮਿਂ ਨ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਨ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੀਲੇਸੁ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਸਮਾਧਿਸ੍ਮਿਂ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਨ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੀਲੇਸੁ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਸਮਾਧਿਸ੍ਮਿਂ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਪੂਰਕਾਰੀ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ’’ਨ੍ਤਿ। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਦੁਤਿਯਸੀਲਸੁਤ੍ਤਂ

੧੩੭. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨ ਸੀਲਗਰੁ ਹੋਤਿ ਨ ਸੀਲਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੋ, ਨ ਸਮਾਧਿਗਰੁ ਹੋਤਿ ਨ ਸਮਾਧਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੋ, ਨ ਪਞ੍ਞਾਗਰੁ ਹੋਤਿ ਨ ਪਞ੍ਞਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੋ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੀਲਗਰੁ ਹੋਤਿ ਸੀਲਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੋ, ਨ ਸਮਾਧਿਗਰੁ ਹੋਤਿ ਨ ਸਮਾਧਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੋ, ਨ ਪਞ੍ਞਾਗਰੁ ਹੋਤਿ ਨ ਪਞ੍ਞਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੋ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੀਲਗਰੁ ਹੋਤਿ ਸੀਲਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੋ, ਸਮਾਧਿਗਰੁ ਹੋਤਿ ਸਮਾਧਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੋ, ਨ ਪਞ੍ਞਾਗਰੁ ਹੋਤਿ ਨ ਪਞ੍ਞਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੋ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸੀਲਗਰੁ ਹੋਤਿ ਸੀਲਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੋ, ਸਮਾਧਿਗਰੁ ਹੋਤਿ ਸਮਾਧਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੋ, ਪਞ੍ਞਾਗਰੁ ਹੋਤਿ ਪਞ੍ਞਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ’’ਨ੍ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਨਿਕਟ੍ਠਸੁਤ੍ਤਂ

੧੩੮. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਨਿਕਟ੍ਠਕਾਯੋ ਅਨਿਕਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ, ਅਨਿਕਟ੍ਠਕਾਯੋ ਨਿਕਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ, ਅਨਿਕਟ੍ਠਕਾਯੋ ਚ ਅਨਿਕਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ ਚ, ਨਿਕਟ੍ਠਕਾਯੋ ਚ ਨਿਕਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ ਚ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨਿਕਟ੍ਠਕਾਯੋ ਹੋਤਿ ਅਨਿਕਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਰਞ੍ਞਵਨਪਤ੍ਥਾਨਿ [ਅਰਞ੍ਞੇ ਵਨਪਤ੍ਥਾਨਿ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਪਨ੍ਤਾਨਿ ਸੇਨਾਸਨਾਨਿ ਪਟਿਸੇਵਤਿ। ਸੋ ਤਤ੍ਥ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਮ੍ਪਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਮ੍ਪਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਮ੍ਪਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨਿਕਟ੍ਠਕਾਯੋ ਹੋਤਿ ਅਨਿਕਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਨਿਕਟ੍ਠਕਾਯੋ ਹੋਤਿ ਨਿਕਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨਹੇਵ ਖੋ ਅਰਞ੍ਞਵਨਪਤ੍ਥਾਨਿ ਪਨ੍ਤਾਨਿ ਸੇਨਾਸਨਾਨਿ ਪਟਿਸੇਵਤਿ। ਸੋ ਤਤ੍ਥ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕਮ੍ਪਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਮ੍ਪਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ ਅਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਮ੍ਪਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਨਿਕਟ੍ਠਕਾਯੋ ਹੋਤਿ ਨਿਕਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਨਿਕਟ੍ਠਕਾਯੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਨਿਕਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ ਚ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨਹੇਵ ਖੋ ਅਰਞ੍ਞਵਨਪਤ੍ਥਾਨਿ ਪਨ੍ਤਾਨਿ ਸੇਨਾਸਨਾਨਿ ਪਟਿਸੇਵਤਿ । ਸੋ ਤਤ੍ਥ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਮ੍ਪਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਮ੍ਪਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਮ੍ਪਿ ਵਿਤਕ੍ਕੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਨਿਕਟ੍ਠਕਾਯੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਨਿਕਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ ਚ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨਿਕਟ੍ਠਕਾਯੋ ਚ ਹੋਤਿ ਨਿਕਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ ਚ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਰਞ੍ਞਵਨਪਤ੍ਥਾਨਿ ਪਨ੍ਤਾਨਿ ਸੇਨਾਸਨਾਨਿ ਪਟਿਸੇਵਤਿ। ਸੋ ਤਤ੍ਥ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵ◌ਿਤਕ੍ਕਮ੍ਪਿ ਵ◌ਿਤਕ੍ਕੇਤਿ ਅਬਜਾਪਾਦਵ◌ਿਤਕ੍ਕਮ੍ਪਿ ਵ◌ਿਤਕ੍ਕੇਤਿ ਅਵ◌ਿਹਿੰਸਾਵ◌ਿਤਕ੍ਕਮ੍ਪਿ ਵ◌ਿਤਕ੍ਕੇਤਿ। ਏਵ◌ੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨਿਕਟ੍ਠਕਾਯੋ ਚ ਹੋਤਿ ਨਿਕਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤੋ ਚ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸੰਵ◌ਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ’’ਨ੍ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਧਮ੍ਮਕਥਿਕਸੁਤ੍ਤਂ

੧੩੯. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਧਮ੍ਮਕਥਿਕਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਧਮ੍ਮਕਥਿਕੋ ਅਪ੍ਪਞ੍ਚ ਭਾਸਤਿ ਅਸਹਿਤਞ੍ਚ; ਪਰਿਸਾ ਚਸ੍ਸ [ਪਰਿਸਾ ਚ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰) ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੫੬] ਨ ਕੁਸਲਾ ਹੋਤਿ ਸਹਿਤਾਸਹਿਤਸ੍ਸ। ਏਵਰੂਪੋ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਧਮ੍ਮਕਥਿਕੋ ਏਵਰੂਪਾਯ ਪਰਿਸਾਯ ਧਮ੍ਮਕਥਿਕੋਤ੍ਵ◌ੇਵ ਸਙ੍ਖਂ ਗਚ੍ਛਤਿ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਧਮ੍ਮਕਥਿਕੋ ਅਪ੍ਪਞ੍ਚ ਭਾਸਤਿ ਸਹਿਤਞ੍ਚ; ਪਰਿਸਾ ਚਸ੍ਸ ਕੁਸਲਾ ਹੋਤਿ ਸਹਿਤਾਸਹਿਤਸ੍ਸ। ਏਵਰੂਪੋ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਧਮ੍ਮਕਥਿਕੋ ਏਵਰੂਪਾਯ ਪਰਿਸਾਯ ਧਮ੍ਮਕਥਿਕੋਤ੍ਵ◌ੇਵ ਸਙ੍ਖਂ ਗਚ੍ਛਤਿ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਧਮ੍ਮਕਥਿਕੋ ਬਹੁਞ੍ਚ ਭਾਸਤਿ ਅਸਹਿਤਞ੍ਚ; ਪਰਿਸਾ ਚਸ੍ਸ ਨ ਕੁਸਲਾ ਹੋਤਿ ਸਹਿਤਾਸਹਿਤਸ੍ਸ। ਏਵਰੂਪੋ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਧਮ੍ਮਕਥਿਕੋ ਏਵਰੂਪਾਯ ਪਰਿਸਾਯ ਧਮ੍ਮਕਥਿਕੋਤ੍ਵ◌ੇਵ ਸਙ੍ਖਂ ਗਚ੍ਛਤਿ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਧਮ੍ਮਕਥਿਕੋ ਬਹੁਞ੍ਚ ਭਾਸਤਿ ਸਹਿਤਞ੍ਚ; ਪਰਿਸਾ ਚਸ੍ਸ ਕੁਸਲਾ ਹੋਤਿ ਸਹਿਤਾਸਹਿਤਸ੍ਸ। ਏਵਰੂਪੋ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਧਮ੍ਮਕਥਿਕੋ ਏਵਰੂਪਾਯ ਪਰਿਸਾਯ ਧਮ੍ਮਕਥਿਕੋਤ੍ਵ◌ੇਵ ਸਙ੍ਖਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮਕਥਿਕਾ’’ਤਿ। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਵ◌ਾਦੀਸੁਤ੍ਤਂ

੧੪੦. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਵ◌ਾਦੀ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਅਤ੍ਥਿ , ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਵ◌ਾਦੀ ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਰਿਯਾਦਾਨਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨੋ ਬਜਞ੍ਜਨਤੋ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਵ◌ਾਦੀ ਬਜਞ੍ਜਨਤੋ ਪਰਿਯਾਦਾਨਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨੋ ਅਤ੍ਥਤੋ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਵ◌ਾਦੀ ਅਤ੍ਥਤੋ ਚ ਬਜਞ੍ਜਨਤੋ ਚ ਪਰਿਯਾਦਾਨਂ ਗਚ੍ਛਤਿ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਵ◌ਾਦੀ ਨੇਵਤ੍ਥਤੋ ਨੋ ਬਜਞ੍ਜਨਤੋ ਪਰਿਯਾਦਾਨਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵ◌ਾਦੀ। ਅਟ੍ਠਾਨਮੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਅਨਵਕਾਸੋ ਯਂ ਚਤੂਹਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ [ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਅਤ੍ਥਤੋ ਵ◌ਾ ਬਜਞ੍ਜਨਤੋ ਵ◌ਾ ਪਰਿਯਾਦਾਨਂ ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯਾ’’ਤਿ। ਦਸਮਂ।

ਪੁਗ੍ਗਲਵ◌ਗ੍ਗੋ ਚਤੁਤ੍ਥੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਸੰਯੋਜਨਂ ਪਟਿਭਾਨੋ, ਉਗ੍ਘਟਿਤਞ੍ਞੂ ਉਟ੍ਠਾਨਂ।
ਸਾਵਜ੍ਜੋ ਦ੍ਵ◌ੇ ਚ ਸੀਲਾਨਿ, ਨਿਕਟ੍ਠ ਧਮ੍ਮ ਵ◌ਾਦੀ ਚਾਤਿ॥

(੧੫) ੫. ਆਭਾਵੱਗੋ

੧. ਆਭਾਸੁਤ੍ਤਂ

੧੪੧. ‘‘ਚਤਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਭਾ। ਕਤਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ? ਚਨ੍ਦਾਭਾ, ਸੂਰਿਯਾਭਾ, ਅਗ੍ਗਾਭਾ, ਪਞ੍ਞਾਭਾ – ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਆਭਾ। ਏਤਦਗ੍ਗਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਾਸਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ [ਚਤਸ੍ਸਨ੍ਨਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰) ਸਦ੍ਦਨੀਤਿਪਦਮਾਲਾ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾ] ਆਭਾਨਂ ਯਦਿਦਂ ਪਞ੍ਞਾਭਾ’’ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਪਭਾਸੁਤ੍ਤਂ

੧੪੨. ‘‘ਚਤਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਭਾ। ਕਤਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ? ਚਨ੍ਦਪ੍ਪਭਾ , ਸੂਰਿਯਪ੍ਪਭਾ, ਅਗ੍ਗਿਪ੍ਪਭਾ, ਪਞ੍ਞਾਪਭਾ – ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਭਾ। ਏਤਦਗ੍ਗਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮਾਸਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪਭਾਨਂ ਯਦਿਦਂ ਪਞ੍ਞਾਪਭਾ’’ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਆਲੋਕਸੁਤ੍ਤਂ

੧੪੩. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਲੋਕਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਚਨ੍ਦਾਲੋਕੋ, ਸੂਰਿਯਾਲੋਕੋ, ਅਗ੍ਗਾਲੋਕੋ, ਪਞ੍ਞਾਲੋਕੋ – ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਲੋਕਾ। ਏਤਦਗ੍ਗਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮੇਸਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਆਲੋਕਾਨਂ ਯਦਿਦਂ ਪਞ੍ਞਾਲੋਕੋ’’ਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਓਭਾਸਸੁਤ੍ਤਂ

੧੪੪. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਓਭਾਸਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਚਨ੍ਦੋਭਾਸੋ, ਸੂਰਿਯੋਭਾਸੋ, ਅਗ੍ਗੋਭਾਸੋ, ਪਞ੍ਞੋਭਾਸੋ – ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਓਭਾਸਾ। ਏਤਦਗ੍ਗਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮੇਸਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਓਭਾਸਾਨਂ ਯਦਿਦਂ ਪਞ੍ਞੋਭਾਸੋ’’ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਪਜ੍ਜੋਤਸੁਤ੍ਤਂ

੧੪੫. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਜ੍ਜੋਤਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਚਨ੍ਦਪਜ੍ਜੋਤੋ, ਸੂਰਿਯਪਜ੍ਜੋਤੋ, ਅਗ੍ਗਿਪਜ੍ਜੋਤੋ, ਪਞ੍ਞਾਪਜ੍ਜੋਤੋ – ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਜ੍ਜੋਤਾ। ਏਤਦਗ੍ਗਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮੇਸਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪਜ੍ਜੋਤਾਨਂ ਯਦਿਦਂ ਪਞ੍ਞਾਪਜ੍ਜੋਤੋ’’ਤਿ। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਪਠਮਕਾਲਸੁਤ੍ਤਂ

੧੪੬. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਲਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਕਾਲੇਨ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਂ, ਕਾਲੇਨ ਧਮ੍ਮਸਾਕਚ੍ਛਾ, ਕਾਲੇਨ ਸਮ੍ਮਸਨਾ [ਕਾਲੇਨ ਸਮਥੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)], ਕਾਲੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ – ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਕਾਲਾ’’ਤਿ। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਦੁਤਿਯਕਾਲਸੁਤ੍ਤਂ

੧੪੭. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਲਾ ਸਮ੍ਮਾ ਭਾਵਿਯਮਾਨਾ ਸਮ੍ਮਾ ਅਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਯਮਾਨਾ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਂ ਪਾਪੇਨ੍ਤਿ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਕਾਲੇਨ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨਂ, ਕਾਲੇਨ ਧਮ੍ਮਸਾਕਚ੍ਛਾ, ਕਾਲੇਨ ਸਮ੍ਮਸਨਾ, ਕਾਲੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ – ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਕਾਲਾ ਸਮ੍ਮਾ ਭਾਵਿਯਮਾਨਾ ਸਮ੍ਮਾ ਅਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਯਮਾਨਾ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਂ ਪਾਪੇਨ੍ਤਿ।

‘‘ਸੇਯਜਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਪਰਿਪਬ੍ਬਤੇ ਥੁਲ੍ਲਫੁਸਿਤਕੇ ਦੇਵੇ ਵਸ੍ਸਨ੍ਤੇ ਤੰ ਉਦਕੰ ਯਥਾਨਿਨ੍ਨੰ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੰ ਪਬ੍ਬਤਕਨ੍ਦਰਪਦਰਸਾਖਾ ਪਰਿਪੂਰੇਤਿ; ਪਬ੍ਬਤਕਨ੍ਦਰਪਦਰਸਾਖਾ ਪਰਿਪੂਰਾ ਕੁਸੋਬ੍ਭੇ ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤਿ; ਕੁਸੋਬ੍ਭਾ ਪਰਿਪੂਰਾ ਮਹਾਸੋਬ੍ਭੇ ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤਿ; ਮਹਾਸੋਬ੍ਭਾ ਪਰਿਪੂਰਾ ਕੁਨ੍ਨਦਿਯੋ ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤਿ; ਕੁਨ੍ਨਦਿਯੋ ਪਰਿਪੂਰਾ ਮਹਾਨਦਿਯੋ ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤਿ; ਮਹਾਨਦਿਯੋ ਪਰਿਪੂਰਾ ਸਮੁਦ੍ਦੰ [ਸਮੁਦ੍ਦੰ ਸਾਗਰੰ (ਸੀ॰ ਪੀ॰ ਕ॰), ਸਮੁਦ੍ਦਸਾਗਰੰ (ਸਜਾ॰ ਕੰ॰)] ਪਰਿਪੂਰੇਨ੍ਤਿ। ਏਵਮੇਵ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਕਾਲਾ ਸਮ੍ਮਾ ਭਾਵਿਯਮਾਨਾ ਸਮ੍ਮਾ ਅਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਯਮਾਨਾ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਆਸਵਾਨੰ ਖਯੰ ਪਾਪੇਨ੍ਤੀ’’ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮੰ।

੮. ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸੁਤ੍ਤੰ

੧੪੮. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਮੁਸਾਵਾਦੋ, ਪਿਸੁਣਾ ਵਾਚਾ, ਫਰੁਸਾ ਵਾਚਾ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੋ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਨੀ’’ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮੰ।

੯. ਸੁਚਰਿਤਸੁਤ੍ਤੰ

੧੪੯. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਚੀਸੁਚਰਿਤਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਸਚ੍ਚਵਾਚਾ, ਅਪਿਸੁਣਾ ਵਾਚਾ, ਸਣ੍ਹਾ ਵਾਚਾ, ਮਨ੍ਤਭਾਸਾ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਚੀਸੁਚਰਿਤਾਨੀ’’ਤਿ। ਨਵਮੰ।

੧੦. ਸਾਰਸੁਤ੍ਤੰ

੧੫੦. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਾਰਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਸੀਲਸਾਰੋ, ਸਮਾਧਿਸਾਰੋ, ਪਞ੍ਞਾਸਾਰੋ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਸਾਰੋ – ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਾਰਾ’’ਤਿ। ਦਸਮੰ।

ਆਭਾਵਗ੍ਗੋ ਪਞ੍ਚਮੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨੰ –

ਆਭਾ ਪਭਾ ਚ ਆਲੋਕਾ, ਓਭਾਸਾ ਚੇਵ ਪਜ੍ਜੋਤਾ।
ਦ੍ਵੇ ਕਾਲਾ ਚਰਿਤਾ ਦ੍ਵੇ ਚ, ਹੋਨ੍ਤਿ ਸਾਰੇਨ ਤੇ ਦਸਾਤਿ॥

ਤਤਿਯਪਣ੍ਣਾਸਕੰ ਸਮਤ੍ਤੰ।

੪. ਚਤੁਤ੍ਥਪਣ੍ਣਾਸਕੰ

(੧੬) ੧. ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਗ੍ਗੋ

੧. ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸੁਤ੍ਤਂ

੧੫੧. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਵੀਰਿਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੀ’’ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਸਦ੍ਧਾਬਲਸੁਤ੍ਤਂ

੧੫੨. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬਲਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਸਦ੍ਧਾਬਲਂ, ਵੀਰਿਯਬਲਂ, ਸਤਿਬਲਂ, ਸਮਾਧਿਬਲਂ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਬਲਾਨੀ’’ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਪਞ੍ਞਾਬਲਸੁਤ੍ਤਂ

੧੫੩. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬਲਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਪਞ੍ਞਾਬਲਂ, ਵੀਰਿਯਬਲਂ, ਅਨਵਜ੍ਜਬਲਂ, ਸਙ੍ਗਹਬਲਂ [ਸਙ੍ਗਾਹਬਲਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਬਲਾਨੀ’’ਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਸਤਿਬਲਸੁਤ੍ਤਂ

੧੫੪. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬਲਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਸਤਿਬਲਂ, ਸਮਾਧਿਬਲਂ, ਅਨਵਜ੍ਜਬਲਂ, ਸਙ੍ਗਹਬਲਂ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਬਲਾਨੀ’’ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨਬਲਸੁਤ੍ਤਂ

੧੫੫. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬਲਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨਬਲਂ, ਭਾਵਨਾਬਲਂ, ਅਨਵਜ੍ਜਬਲਂ, ਸਙ੍ਗਹਬਲਂ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਬਲਾਨੀ’’ਤਿ। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਕਪ੍ਪਸੁਤ੍ਤਂ

੧੫੬. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਪ੍ਪਸ੍ਸ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਯਦਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਪ੍ਪੋ ਸਂਵਟ੍ਟਤਿ, ਤਂ ਨ ਸੁਕਰਂ ਸਙ੍ਖਾਤੁਂ – ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਵਸ੍ਸਾਨੀਤਿ ਵਾ, ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਵਸ੍ਸਸਤਾਨੀਤਿ ਵਾ, ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਵਸ੍ਸਸਹਸ੍ਸਾਨੀਤਿ ਵਾ, ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਵਸ੍ਸਸਤਸਹਸ੍ਸਾਨੀਤਿ ਵਾ।

‘‘ਯਦਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਪ੍ਪੋ ਸਂਵਟ੍ਟੋ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਤਂ ਨ ਸੁਕਰਂ ਸਙ੍ਖਾਤੁਂ – ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਵਸ੍ਸਾਨੀਤਿ ਵਾ, ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਵਸ੍ਸਸਤਾਨੀਤਿ ਵਾ, ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਵਸ੍ਸਸਹਸ੍ਸਾਨੀਤਿ ਵਾ, ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਵਸ੍ਸਸਤਸਹਸ੍ਸਾਨੀਤਿ ਵਾ।

‘‘ਯਦਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਪ੍ਪੋ ਵਿਵਟ੍ਟਤਿ, ਤਂ ਨ ਸੁਕਰਂ ਸਙ੍ਖਾਤੁਂ – ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਵਸ੍ਸਾਨੀਤਿ ਵਾ, ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਵਸ੍ਸਸਤਾਨੀਤਿ ਵਾ, ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਵਸ੍ਸਸਹਸ੍ਸਾਨੀਤਿ ਵਾ, ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਵਸ੍ਸਸਤਸਹਸ੍ਸਾਨੀਤਿ ਵਾ।

‘‘ਯਦਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਪ੍ਪੋ ਵਿਵਟ੍ਟੋ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਤੰ ਨ ਸੁਕਰੰ ਸਙ੍ਖਾਤੁੰ – ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਵਸ੍ਸਾਨੀਤਿ ਵਾ, ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਵਸ੍ਸਸਤਾਨੀਤਿ ਵਾ, ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਵਸ੍ਸਸਹਸ੍ਸਾਨੀਤਿ ਵਾ, ਏਤ੍ਤਕਾਨਿ ਵਸ੍ਸਸਤਸਹਸ੍ਸਾਨੀਤਿ ਵਾ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਕਪ੍ਪਸ੍ਸ ਅਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯਾਨੀ’’ਤਿ। ਛਟ੍ਠੰ।

੭. ਰੋਗਸੁਤ੍ਤੰ

੧੫੭. ‘‘ਦ੍ਵੇਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰੋਗਾ। ਕਤਮੇ ਦ੍ਵੇ? ਕਾਯਿਕੋ ਚ ਰੋਗੋ ਚੇਤਸਿਕੋ ਚ ਰੋਗੋ। ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਕਾਯਿਕੇਨ ਰੋਗੇਨ ਏਕਮ੍ਪਿ ਵਸ੍ਸੰ ਆਰੋਗ੍ਯੰ ਪਟਿਜਾਨਮਾਨਾ, ਦ੍ਵੇਪਿ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਆਰੋਗ੍ਯੰ ਪਟਿਜਾਨਮਾਨਾ, ਤੀਣਿਪਿ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਆਰੋਗ੍ਯੰ ਪਟਿਜਾਨਮਾਨਾ, ਚਤ੍ਤਾਰਿਪਿ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਆਰੋਗ੍ਯੰ ਪਟਿਜਾਨਮਾਨਾ, ਪਞ੍ਚਪਿ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਆਰੋਗ੍ਯੰ ਪਟਿਜਾਨਮਾਨਾ, ਦਸਪਿ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਆਰੋਗ੍ਯੰ ਪਟਿਜਾਨਮਾਨਾ, ਵੀਸਤਿਪਿ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਆਰੋਗ੍ਯੰ ਪਟਿਜਾਨਮਾਨਾ, ਤਿੰਸਮ੍ਪਿ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਆਰੋਗ੍ਯੰ ਪਟਿਜਾਨਮਾਨਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੀਸਮ੍ਪਿ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਆਰੋਗ੍ਯੰ ਪਟਿਜਾਨਮਾਨਾ, ਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਿ ਵਸ੍ਸਾਨਿ ਆਰੋਗ੍ਯੰ ਪਟਿਜਾਨਮਾਨਾ, ਵਸ੍ਸਸਤਮ੍ਪਿ, ਭਿਯ੍ਯੋਪਿ ਆਰੋਗ੍ਯੰ ਪਟਿਜਾਨਮਾਨਾ । ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਤਾ ਸੁਦੁਲ੍ਲਭਾ [ਦੁਲ੍ਲਭਾ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰)] ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ ਯੇ ਚੇਤਸਿਕੇਨ ਰੋਗੇਨ ਮੁਹੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਆਰੋਗ੍ਯੰ ਪਟਿਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਖੀਣਾਸਵੇਹਿ।

‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਬ੍ਬਜਿਤਸ੍ਸ ਰੋਗਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਮਹਿਚ੍ਛੋ ਹੋਤਿ ਵਿਘਾਤਵਾ ਅਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠੋ ਇਤਰੀਤਰਚੀਵਰਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸੇਨਾਸਨਗਿਲਾਨਪ੍ਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰੇਨ। ਸੋ ਮਹਿਚ੍ਛੋ ਸਮਾਨੋ ਵਿਘਾਤਵਾ ਅਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠੋ ਇਤਰੀਤਰਚੀਵਰਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸੇਨਾਸਨਗਿਲਾਨਪ੍ਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰੇਨ ਪਾਪਿਕੰ ਇਚ੍ਛੰ ਪਣਿਦਹਤਿ ਅਨਵਞ੍ਞਪ੍ਪਟਿਲਾਭਾਯ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕਪ੍ਪਟਿਲਾਭਾਯ। ਸੋ ਉਟ੍ਠਹਤਿ ਘਟਤਿ ਵਾਯਮਤਿ ਅਨਵਞ੍ਞਪ੍ਪਟਿਲਾਭਾਯ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕਪ੍ਪਟਿਲਾਭਾਯ। ਸੋ ਸਙ੍ਖਾਯ ਕੁਲਾਨਿ ਉਪਸਙ੍ਕਮਤਿ, ਸਙ੍ਖਾਯ ਨਿਸੀਦਤਿ, ਸਙ੍ਖਾਯ ਧਮ੍ਮੰ ਭਾਸਤਿ, ਸਙ੍ਖਾਯ ਉਚ੍ਚਾਰਪਸ੍ਸਾਵੰ ਸਨ੍ਧਾਰੇਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਬ੍ਬਜਿਤਸ੍ਸ ਰੋਗਾ।

‘‘ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਵੰ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬੰ – ‘ਨ ਮਹਿਚ੍ਛਾ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮ ਵਿਘਾਤਵਨ੍ਤੋ ਅਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਾ ਇਤਰੀਤਰਚੀਵਰਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸੇਨਾਸਨਗਿਲਾਨਪ੍ਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰੇਨ, ਨ ਪਾਪਿਕੰ ਇਚ੍ਛੰ ਪਣਿਦਹਿਸ੍ਸਾਮ ਅਨਵਞ੍ਞਪ੍ਪਟਿਲਾਭਾਯ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕਪ੍ਪਟਿਲਾਭਾਯ, ਨ ਉਟ੍ਠਹਿਸ੍ਸਾਮ ਨ ਘਟੇਸ੍ਸਾਮ ਨ ਵਾਯਮਿਸ੍ਸਾਮ ਅਨਵਞ੍ਞਪ੍ਪਟਿਲਾਭਾਯ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕਪ੍ਪਟਿਲਾਭਾਯ, ਖਮਾ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮ ਸੀਤਸ੍ਸ ਉਣ੍ਹਸ੍ਸ ਜਿਘਚ੍ਛਾਯ ਪਿਪਾਸਾਯ ਡੰਸਮਕਸਵਾਤਾਤਪਸਰੀਸਪਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਨੰ ਦੁਰੁਤ੍ਤਾਨੰ ਦੁਰਾਗਤਾਨੰ ਵਚਨਪਥਾਨੰ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਸਾਰੀਰਿਕਾਨੰ ਵੇਦਨਾਨੰ ਦੁਕ੍ਖਾਨੰ ਤਿਬ੍ਬਾਨੰ ਖਰਾਨੰ ਕਟੁਕਾਨੰ ਅਸਾਤਾਨੰ ਅਮਨਾਪਾਨੰ ਪਾਣਹਰਾਨੰ ਅਧਿਵਾਸਕਜਾਤਿਕਾ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮਾ’ਤਿ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬ’’ਨ੍ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮੰ।

੮. ਪਰਿਹਾਨਿਸੁਤ੍ਤੰ

੧੫੮. ਤਤ੍ਰ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ‘‘ਆਵੁਸੋ ਭਿਕ੍ਖਵੇ’’ਤਿ । ‘‘ਆਵੁਸੋ’’ਤਿ ਖੋ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁੰ। ਆਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਯੋ ਹਿ ਕੋਚਿ, ਆਵੁਸੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ ਵਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮੇ ਅਤ੍ਤਨਿ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬੰ – ‘ਪਰਿਹਾਯਾਮਿ ਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ’। ਪਰਿਹਾਨਮੇਤੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਭਗਵਤਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਰਾਗਵੇਪੁਲ੍ਲਤ੍ਤੰ [ਰਾਗਵੇਪੁਲ੍ਲਤੰ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰)], ਦੋਸਵੇਪੁਲ੍ਲਤ੍ਤੰ, ਮੋਹਵੇਪੁਲ੍ਲਤ੍ਤੰ, ਗਮ੍ਭੀਰੇਸੁ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸ ਠਾਨਾਠਾਨੇਸੁ ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁ ਨ ਕਮਤਿ। ਯੋ ਹਿ ਕੋਚਿ, ਆਵੁਸੋ,

ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ ਵਾ ਇਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮੇ ਅਤ੍ਤਨਿ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਂ – 'ਪਰਿਹਾਯਾਮਿ ਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ'। ਪਰਿਹਾਨਮੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਭਗਵਤਾ।

''ਯੋ ਹਿ ਕੋਚਿ, ਆਵੁਸੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ ਵਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮੇ ਅਤ੍ਤਨਿ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਂ – 'ਨ ਪਰਿਹਾਯਾਮਿ ਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ'। ਅਪਰਿਹਾਨਮੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਭਗਵਤਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਰਾਗਤਨੁਤ੍ਤਂ [ਰਾਗਤਨੁਤ੍ਤਨਂ (ਕ॰)], ਦੋਸਤਨੁਤ੍ਤਂ, ਮੋਹਤਨੁਤ੍ਤਂ, ਗਮ੍ਭੀਰੇਸੁ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸ ਠਾਨਾਠਾਨੇਸੁ ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁ ਕਮਤਿ। ਯੋ ਹਿ ਕੋਚਿ, ਆਵੁਸੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ ਵਾ ਇਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮੇ ਅਤ੍ਤਨਿ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਂ – 'ਨ ਪਰਿਹਾਯਾਮਿ ਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ'। ਅਪਰਿਹਾਨਮੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਭਗਵਤਾ''ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਭਿਕ੍ਖੁਨੀਸੁਤ੍ਤਂ

੧੫੯. ਏਵਂ ਮੇ ਸੁਤਂ – ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਕੋਸਮ੍ਬਿਯਂ ਵਿਹਰਤਿ ਘੋਸਿਤਾਰਾਮੇ । ਅਥ ਖੋ ਅਞ੍ਞਤਰਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਪੁਰਿਸਂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ''ਏਹਿ ਤ੍ਵਂ, ਅਮ੍ਭੋ ਪੁਰਿਸ, ਯੇਨਯ੍ਯੋ ਆਨਨ੍ਦੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਮਮ ਵਚਨੇਨ ਅਯ੍ਯਸ੍ਸ ਆਨਨ੍ਦਸ੍ਸ ਪਾਦੇ ਸਿਰਸਾ ਵਨ੍ਦ – 'ਇਤ੍ਥਨ੍ਨਾਮਾ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ ਆਬਾਧਿਕਿਨੀ ਦੁਕ੍ਖਿਤਾ ਬਾਲ੍ਹਗਿਲਾਨਾ। ਸਾ ਅਯ੍ਯਸ੍ਸ ਆਨਨ੍ਦਸ੍ਸ ਪਾਦੇ ਸਿਰਸਾ ਵਨ੍ਦਤੀ'ਤਿ। ਏਵਞ੍ਚ ਵਦੇਹਿ – 'ਸਾਧੁ ਕਿਰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਯ੍ਯੋ ਆਨਨ੍ਦੋ ਯੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨੁਪਸ੍ਸਯੋ ਯੇਨ ਸਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਤੁ ਅਨੁਕਮ੍ਪਂ ਉਪਾਦਾਯਾ'''ਤਿ । ''ਏਵਂ, ਅਯ੍ਯੇ''ਤਿ ਖੋ ਸੋ ਪੁਰਿਸੋ ਤਸ੍ਸਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨਿਯਾ ਪਟਿਸ੍ਸੁਤ੍ਵਾ ਯੇਨਾਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਆਨਨ੍ਦਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਸੋ ਪੁਰਿਸੋ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਆਨਨ੍ਦਂ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਇਤ੍ਥਨ੍ਨਾਮਾ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ ਆਬਾਧਿਕਿਨੀ ਦੁਕ੍ਖਿਤਾ ਬਾਲ੍ਹਗਿਲਾਨਾ। ਸਾ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਆਨਨ੍ਦਸ੍ਸ ਪਾਦੇ ਸਿਰਸਾ ਵਨ੍ਦਤਿ, ਏਵਞ੍ਚ ਵਦੇਤਿ – 'ਸਾਧੁ ਕਿਰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਯੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨੁਪਸ੍ਸਯੋ ਯੇਨ ਸਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਤੁ ਅਨੁਕਮ੍ਪਂ ਉਪਾਦਾਯਾ'''ਤਿ। ਅਧਿਵਾਸੇਸਿ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਤੁਣ੍ਹੀਭਾਵੇਨ।

ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਨਿਵਾਸੇਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਤਚੀਵਰਮਾਦਾਯ ਯੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨੁਪਸ੍ਸਯੋ ਯੇਨ ਸਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ। ਅਦ੍ਦਸਾ ਖੋ ਸਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਆਨਨ੍ਦਂ ਦੂਰਤੋਵ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤਂ। ਦਿਸ੍ਵਾ ਸਸੀਸਂ ਪਾਰੁਪਿਤ੍ਵਾ ਮਞ੍ਚਕੇ ਨਿਪਜ੍ਜਿ। ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਯੇਨ ਸਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੇ ਆਸਨੇ ਨਿਸੀਦਿ। ਨਿਸਜ੍ਜ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਤਂ ਭਿਕ੍ਖੁਨਿਂ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਆਹਾਰਸਮ੍ਭੂਤੋ ਅਯਂ, ਭਗਿਨਿ, ਕਾਯੋ ਆਹਾਰਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ। ਆਹਾਰੋ ਪਹਾਤਬ੍ਬੋ। ਤਣ੍ਹਾਸਮ੍ਭੂਤੋ ਅਯਂ, ਭਗਿਨਿ, ਕਾਯੋ ਤਣ੍ਹਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ। ਤਣ੍ਹਾ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ। ਮਾਨਸਮ੍ਭੂਤੋ ਅਯਂ, ਭਗਿਨਿ, ਕਾਯੋ ਮਾਨਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ। ਮਾਨੋ ਪਹਾਤਬ੍ਬੋ। ਮੇਥੁਨਸਮ੍ਭੂਤੋ ਅਯਂ, ਭਗਿਨਿ, ਕਾਯੋ। ਮੇਥੁਨੇ ਚ ਸੇਤੁਘਾਤੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਭਗਵਤਾ।

'''ਆਹਾਰਸਮ੍ਭੂਤੋ ਅਯਂ, ਭਗਿਨਿ, ਕਾਯੋ ਆਹਾਰਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ। ਆਹਾਰੋ ਪਹਾਤਬ੍ਬੋ'ਤਿ, ਇਤਿ ਖੋ ਪਨੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਿਞ੍ਚੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ? ਇਧ, ਭਗਿਨਿ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾ ਯੋਨਿਸੋ ਆਹਾਰਂ ਆਹਾਰੇਤਿ – 'ਨੇਵ ਦਵਾਯ ਨ ਮਦਾਯ ਨ ਮਣ੍ਡਨਾਯ ਨ ਵਿਭੂਸਨਾਯ, ਯਾਵਦੇਵ ਇਮਸ੍ਸ ਕਾਯਸ੍ਸ ਠਿਤਿਯਾ ਯਾਪਨਾਯ ਵਿਹਿਂਸੂਪਰਤਿਯਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਾਨੁਗ੍ਗਹਾਯ। ਇਤਿ ਪੁਰਾਣਞ੍ਚ ਵੇਦਨਂ ਪਟਿਹਙ੍ਖਾਮਿ, ਨਵਞ੍ਚ ਵੇਦਨਂ ਨ ਉਪ੍ਪਾਦੇਸ੍ਸਾਮਿ। ਯਾਤ੍ਰਾ ਚ ਮੇ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ ਅਨਵਜ੍ਜਤਾ ਚ ਫਾਸੁਵਿਹਾਰੋ ਚਾ'ਤਿ। ਸੋ ਅਪਰੇਨ ਸਮਯੇਨ ਆਹਾਰਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਆਹਾਰਂ ਪਜਹਤਿ। 'ਆਹਾਰਸਮ੍ਭੂਤੋ ਅਯਂ, ਭਗਿਨਿ, ਕਾਯੋ ਆਹਾਰਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ। ਆਹਾਰੋ ਪਹਾਤਬ੍ਬੋ'ਤਿ, ਇਤਿ ਯਂ ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਇਦਮੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ।

‘‘‘ਤਣ੍ਹਾਸਮ੍ਭੂਤੋ ਅਯੰ, ਭਗਿਨਿ, ਕਾਯੋ ਤਣ੍ਹੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ। ਤਣ੍ਹਾ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ’ਤਿ, ਇਤਿ ਖੋ ਪਨੇਤੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਕਿਞ੍ਚੇਤੰ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤੰ? ਇਧ, ਭਗਿਨਿ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੁਣਾਤਿ – ‘ਇਤ੍ਥੰਨਾਮੋ ਕਿਰ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਸਵਾਨੰ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵੰ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯੰ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤੀ’ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਏਵੰ ਹੋਤਿ – ‘ਕੁਦਾਸ੍ਸੁ ਨਾਮ ਅਹਮ੍ਪਿ ਆਸਵਾਨੰ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵੰ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯੰ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਿਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ! ਸੋ ਅਪਰੇਨ ਸਮਯੇਨ ਤਣ੍ਹੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਤਣ੍ਹੰ ਪਜਹਤਿ। ‘ਤਣ੍ਹਾਸਮ੍ਭੂਤੋ ਅਯੰ, ਭਗਿਨਿ, ਕਾਯੋ ਤਣ੍ਹੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ। ਤਣ੍ਹਾ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ’ਤਿ, ਇਤਿ ਯੰ ਤੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਇਦਮੇਤੰ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤੰ।

‘‘‘ਮਾਨਸਮ੍ਭੂਤੋ ਅਯੰ, ਭਗਿਨਿ, ਕਾਯੋ ਮਾਨੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ। ਮਾਨੋ ਪਹਾਤਬ੍ਬੋ’ਤਿ, ਇਤਿ ਖੋ ਪਨੇਤੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਕਿਞ੍ਚੇਤੰ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤੰ? ਇਧ, ਭਗਿਨਿ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੁਣਾਤਿ – ‘ਇਤ੍ਥੰਨਾਮੋ ਕਿਰ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਸਵਾਨੰ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵੰ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯੰ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤੀ’ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਏਵੰ ਹੋਤਿ – ‘ਸੋ ਹਿ ਨਾਮ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਸਵਾਨੰ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵੰ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯੰ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਿਸ੍ਸਤਿ; ਕਿਮਙ੍ਗ [ਕਿਮਙ੍ਗ (ਸੀ॰ ਪੀ॰) ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੮੦; ਚੂਲ਼ਵ॰ ੩੩੧; ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੨੦] ਪਨਾਹ’ਨ੍ਤਿ! ਸੋ ਅਪਰੇਨ ਸਮਯੇਨ ਮਾਨੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਮਾਨੰ ਪਜਹਤਿ। ‘ਮਾਨਸਮ੍ਭੂਤੋ ਅਯੰ, ਭਗਿਨਿ, ਕਾਯੋ ਮਾਨੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ। ਮਾਨੋ ਪਹਾਤਬ੍ਬੋ’ਤਿ, ਇਤਿ ਯੰ ਤੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਇਦਮੇਤੰ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤੰ।

‘‘ਮੇਥੁਨਸਮ੍ਭੂਤੋ ਅਯੰ, ਭਗਿਨਿ, ਕਾਯੋ। ਮੇਥੁਨੇ ਚ ਸੇਤੁਘਾਤੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਭਗਵਤਾ’’ਤਿ।

ਅਥ ਖੋ ਸਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ ਮਞ੍ਚਕਾ ਵੁਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ਏਕੰਸੰ ਉਤ੍ਤਰਾਸਙ੍ਗੰ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਆਨਨ੍ਦਸ੍ਸ ਪਾਦੇਸੁ ਸਿਰਸਾ ਨਿਪਤਿਤ੍ਵਾ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੰ ਆਨਨ੍ਦੰ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਅਚ੍ਚਯੋ ਮੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਚ੍ਚਗਮਾ, ਯਥਾਬਾਲੰ ਯਥਾਮੂਲ਼੍ਹੰ ਯਥਾਅਕੁਸਲੰ, ਯਾਹੰ ਏਵਮਕਾਸਿੰ। ਤਸ੍ਸਾ ਮੇ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਯ੍ਯੋ ਆਨਨ੍ਦੋ ਅਚ੍ਚਯੰ ਅਚ੍ਚਯਤੋ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤੁ, ਆਯਤਿੰ ਸੰਵਰਾਯਾ’’ਤਿ। ‘‘ਤਗ੍ਘ ਤੰ [ਤਗ੍ਘ ਤ੍ਵੰ (ਸੀ॰ ਪੀ॰ ਕ॰)], ਭਗਿਨਿ, ਅਚ੍ਚਯੋ ਅਚ੍ਚਗਮਾ, ਯਥਾਬਾਲੰ ਯਥਾਮੂਲ਼੍ਹੰ ਯਥਾਅਕੁਸਲੰ, ਯਾ ਤ੍ਵੰ ਏਵਮਕਾਸਿ। ਯਤੋ ਚ ਖੋ ਤ੍ਵੰ, ਭਗਿਨਿ, ਅਚ੍ਚਯੰ ਅਚ੍ਚਯਤੋ ਦਿਸ੍ਵਾ ਯਥਾਧਮ੍ਮੰ ਪਟਿਕਰੋਸਿ, ਤੰ ਤੇ ਮਯੰ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਮ। ਵੁਦ੍ਧਿ ਹੇਸਾ, ਭਗਿਨਿ, ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਵਿਨਯੇ ਯੋ ਅਚ੍ਚਯੰ ਅਚ੍ਚਯਤੋ ਦਿਸ੍ਵਾ ਯਥਾਧਮ੍ਮੰ ਪਟਿਕਰੋਤਿ ਆਯਤਿੰ ਸੰਵਰੰ ਆਪਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿ। ਨਵਮੰ।

੧੦. ਸੁਗਤਵਿਨਯਸੁਤ੍ਤੰ

੧੬੦. ‘‘ਸੁਗਤੋ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕੇ ਤਿਟ੍ਠਮਾਨੋ ਸੁਗਤਵਿਨਯੋ ਵਾ ਤਦਸ੍ਸ ਬਹੁਜਨਹਿਤਾਯ ਬਹੁਜਨਸੁਖਾਯ ਲੋਕਾਨੁਕਮ੍ਪਾਯ ਅਤ੍ਥਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਗਤੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੋ ਲੋਕੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਰਹੰ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸੁਗਤੋ ਲੋਕਵਿਦੂ ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ ਪੁਰਿਸਦਮ੍ਮਸਾਰਥਿ ਸਤ੍ਥਾ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਬੁਦ੍ਧੋ ਭਗਵਾ। ਅਯੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਗਤੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਗਤਵਿਨਯੋ? ਸੋ ਧਮ੍ਮੰ ਦੇਸੇਤਿ ਆਦਿਕਲ੍ਯਾਣੰ ਮਜ੍ਝੇਕਲ੍ਯਾਣੰ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲ੍ਯਾਣੰ ਸਾਤ੍ਥੰ ਸਬ੍ਯਞ੍ਜਨੰ, ਕੇਵਲਪਰਿਪੁਣ੍ਣੰ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੰ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੰ ਪਕਾਸੇਤਿ। ਅਯੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਗਤਵਿਨਯੋ। ਏਵੰ ਸੁਗਤੋ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕੇ ਤਿਟ੍ਠਮਾਨੋ ਸੁਗਤਵਿਨਯੋ ਵਾ ਤਦਸ੍ਸ ਬਹੁਜਨਹਿਤਾਯ ਬਹੁਜਨਸੁਖਾਯ ਲੋਕਾਨੁਕਮ੍ਪਾਯ ਅਤ੍ਥਾਯ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨਨ੍ਤਿ।

‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖવੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮੋਸਾਯ ਅਨ੍ਤਰਧਾਨਾਯ ਸંવਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖવੇ, ਭਿਕ੍ਖੂ ਦੁਗ੍ਗਹਿਤਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਂ ਪਰਿਯਾਪੁਣਨ੍ਤਿ ਦੁਨ੍ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੇਹਿ ਪਦਬ੍ਯਞ੍ਜਨੇਹਿ। ਦੁਨ੍ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖવੇ, ਪਦਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋਪਿ ਦੁਨ੍ਨਯੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖવੇ, ਪਠਮੋ ਧਮ੍ਮੋ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮੋਸਾਯ ਅਨ੍ਤਰਧਾਨਾਯ ਸંવਤ੍ਤਤਿ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖવੇ, ਭਿਕ੍ਖੂ ਦੁਬ੍ਬਚਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਦੋવਚਸ੍ਸਕਰਣੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਅਕ੍ਖਮਾ ਅਪ੍ਪਦਕ੍ਖਿਣਗ੍ਗਾਹਿਨੋ ਅਨੁਸਾਸਨਿਂ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖવੇ, ਦੁਤਿਯੋ ਧਮ੍ਮੋ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮੋਸਾਯ ਅਨ੍ਤਰਧਾਨਾਯ ਸંવਤ੍ਤਤਿ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖવੇ, ਯੇ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਾ ਆਗਤਾਗਮਾ ਧਮ੍ਮਧਰਾ વਿਨਯਧਰਾ ਮਾਤਿਕਾਧਰਾ, ਤੇ ਨ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਂ ਪਰਂ વਾਚੇਨ੍ਤਿ। ਤੇਸਂ ਅਚ੍ਚਯੇਨ ਛਿਨ੍ਨਮੂਲਕੋ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੋ ਹੋਤਿ ਅਪ੍ਪਟਿਸਰਣੋ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖવੇ, ਤਤਿਯੋ ਧਮ੍ਮੋ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮੋਸਾਯ ਅਨ੍ਤਰਧਾਨਾਯ ਸંવਤ੍ਤਤਿ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖવੇ, ਥੇਰਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਬਾਹੁਲਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਸਾਥਲਿਕਾ, ਓਕ੍ਕਮਨੇ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ, ਪવਿવੇਕੇ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਧੁਰਾ, ਨ વੀਰਿਯਂ ਆਰਭਨ੍ਤਿ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨਧਿਗਤਸ੍ਸ ਅਧਿਗਮਾਯ ਅਸਚ੍ਛਿਕਤਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ। ਤੇਸਂ ਪਚ੍ਛਿਮਾ ਜਨਤਾ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਸਾਪਿ ਹੋਤਿ ਬਾਹੁਲਿਕਾ ਸਾਥਲਿਕਾ, ਓਕ੍ਕਮਨੇ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ, ਪવਿવੇਕੇ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਧੁਰਾ, ਨ વੀਰਿਯਂ ਆਰਭਤਿ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨਧਿਗਤਸ੍ਸ ਅਧਿਗਮਾਯ ਅਸਚ੍ਛਿਕਤਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖવੇ, ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਧਮ੍ਮੋ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮੋਸਾਯ ਅਨ੍ਤਰਧਾਨਾਯ ਸંવਤ੍ਤਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖવੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮਾ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮੋਸਾਯ ਅਨ੍ਤਰਧਾਨਾਯ ਸંવਤ੍ਤਨ੍ਤੀ’’ਤਿ।

‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖવੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਠਿਤਿਯਾ ਅਸਮ੍ਮੋਸਾਯ ਅਨਨ੍ਤਰਧਾਨਾਯ ਸંવਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖવੇ, ਭਿਕ੍ਖੂ ਸੁਗ੍ਗਹਿਤਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਂ ਪਰਿਯਾਪੁਣਨ੍ਤਿ ਸੁਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੇਹਿ ਪਦਬ੍ਯਞ੍ਜਨੇਹਿ। ਸੁਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖવੇ, ਪਦਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋਪਿ ਸੁਨਯੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖવੇ, ਪਠਮੋ ਧਮ੍ਮੋ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਠਿਤਿਯਾ ਅਸਮ੍ਮੋਸਾਯ ਅਨਨ੍ਤਰਧਾਨਾਯ ਸંવਤ੍ਤਤਿ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖવੇ, ਭਿਕ੍ਖੂ ਸੁવਚਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਸੋવਚਸ੍ਸਕਰਣੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਖਮਾ ਪਦਕ੍ਖਿਣਗ੍ਗਾਹਿਨੋ ਅਨੁਸਾਸਨਿਂ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖવੇ, ਦੁਤਿਯੋ ਧਮ੍ਮੋ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਠਿਤਿਯਾ ਅਸਮ੍ਮੋਸਾਯ ਅਨਨ੍ਤਰਧਾਨਾਯ ਸંવਤ੍ਤਤਿ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖવੇ, ਯੇ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਾ ਆਗਤਾਗਮਾ ਧਮ੍ਮਧਰਾ વਿਨਯਧਰਾ ਮਾਤਿਕਾਧਰਾ, ਤੇ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਂ ਪਰਂ વਾਚੇਨ੍ਤਿ। ਤੇਸਂ ਅਚ੍ਚਯੇਨ ਨਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲਕੋ [ਅਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲਕੋ (ਸਜਾ॰ ਕਂ॰) ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੫੬] ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੋ ਹੋਤਿ ਸਪ੍ਪਟਿਸਰਣੋ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖવੇ, ਤਤਿਯੋ ਧਮ੍ਮੋ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਠਿਤਿਯਾ ਅਸਮ੍ਮੋਸਾਯ ਅਨਨ੍ਤਰਧਾਨਾਯ ਸંવਤ੍ਤਤਿ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖવੇ, ਥੇਰਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਨ ਬਾਹੁਲਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਨ ਸਾਥਲਿਕਾ, ਓਕ੍ਕਮਨੇ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਧੁਰਾ, ਪવਿવੇਕੇ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ, વੀਰਿਯਂ ਆਰਭਨ੍ਤਿ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨਧਿਗਤਸ੍ਸ ਅਧਿਗਮਾਯ ਅਸਚ੍ਛਿਕਤਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ। ਤੇਸਂ ਪਚ੍ਛਿਮਾ ਜਨਤਾ ਦਿਟ੍ਠਾਨੁਗਤਿਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਸਾਪਿ ਹੋਤਿ ਨ ਬਾਹੁਲਿਕਾ ਨ ਸਾਥਲਿਕਾ, ਓਕ੍ਕਮਨੇ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਧੁਰਾ, ਪવਿવੇਕੇ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ, વੀਰਿਯਂ ਆਰਭਤਿ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨਧਿਗਤਸ੍ਸ ਅਧਿਗਮਾਯ ਅਸਚ੍ਛਿਕਤਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ । ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖવੇ, ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਧਮ੍ਮੋ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਠਿਤਿਯਾ ਅਸਮ੍ਮੋਸਾਯ ਅਨਨ੍ਤਰਧਾਨਾਯ ਸંવਤ੍ਤਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖવੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮਾ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਠਿਤਿਯਾ ਅਸਮ੍ਮੋਸਾਯ ਅਨਨ੍ਤਰਧਾਨਾਯ ਸંવਤ੍ਤਨ੍ਤੀ’’ਤਿ। ਦਸਮਂ।

ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯવਗ੍ਗੋ ਪਠਮੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਸਦ੍ਧਾ ਪਞ੍ਞਾ, ਸਤਿ ਸਙ੍ਖਾਨਪਞ੍ਚਮਂ।
ਕਪ੍ਪੋ ਰੋਗੋ ਪਰਿਹਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ ਸੁਗਤੇਨ ਚਾਤਿ॥

(੧੭) ੨. ਪਟਿਪਦਾਵਗ੍ਗੋ

੧. ਸਂਖਿਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਂ

੧੬੧. ‘‘ਚਤਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਪਦਾ। ਕਤਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ? ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ – ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾ’’ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਵਿਤ੍ਥਾਰਸੁਤ੍ਤਂ

੧੬੨. ‘‘ਚਤਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਪਦਾ। ਕਤਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ? ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਕਤਿਯਾਪਿ ਤਿਬ੍ਬਰਾਗਜਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਅਭਿਕ੍ਖਣਂ ਰਾਗਜਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ। ਪਕਤਿਯਾਪਿ ਤਿਬ੍ਬਦੋਸਜਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਅਭਿਕ੍ਖਣਂ ਦੋਸਜਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ। ਪਕਤਿਯਾਪਿ ਤਿਬ੍ਬਮੋਹਜਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਅਭਿਕ੍ਖਣਂ ਮੋਹਜਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ। ਤਸ੍ਸਿਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਮੁਦੂਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ – ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਵੀਰਿਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਸੋ ਇਮੇਸਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਮੁਦੁਤ੍ਤਾ ਦਨ੍ਧਂ ਆਨਨ੍ਤਰਿਯਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਕਤਿਯਾਪਿ ਤਿਬ੍ਬਰਾਗਜਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਅਭਿਕ੍ਖਣਂ ਰਾਗਜਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ। ਪਕਤਿਯਾਪਿ ਤਿਬ੍ਬਦੋਸਜਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਅਭਿਕ੍ਖਣਂ ਦੋਸਜਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ। ਪਕਤਿਯਾਪਿ ਤਿਬ੍ਬਮੋਹਜਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ , ਅਭਿਕ੍ਖਣਂ ਮੋਹਜਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ। ਤਸ੍ਸਿਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਅਧਿਮਤ੍ਤਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ – ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਵੀਰਿਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਸੋ ਇਮੇਸਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਅਧਿਮਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਖਿਪ੍ਪਂ ਆਨਨ੍ਤਰਿਯਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਕਤਿਯਾਪਿ ਨ ਤਿਬ੍ਬਰਾਗਜਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਨਾਭਿਕ੍ਖਣਂ ਰਾਗਜਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ। ਪਕਤਿਯਾਪਿ ਨ ਤਿਬ੍ਬਦੋਸਜਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਨਾਭਿਕ੍ਖਣਂ ਦੋਸਜਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ। ਪਕਤਿਯਾਪਿ ਨ ਤਿਬ੍ਬਮੋਹਜਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਨਾਭਿਕ੍ਖਣਂ ਮੋਹਜਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ। ਤਸ੍ਸਿਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਮੁਦੂਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ – ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ...ਪੇ॰... ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਸੋ ਇਮੇਸਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਮੁਦੁਤ੍ਤਾ ਦਨ੍ਧਂ ਆਨਨ੍ਤਰਿਯਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਕਤਿਯਾਪਿ ਨ ਤਿਬ੍ਬਰਾਗਜਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਨਾਭਿਕ੍ਖਣਂ ਰਾਗਜਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ। ਪਕਤਿਯਾਪਿ ਨ ਤਿਬ੍ਬਦੋਸਜਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਨਾਭਿਕ੍ਖਣਂ ਦੋਸਜਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ। ਪਕਤਿਯਾਪਿ ਨ ਤਿਬ੍ਬਮੋਹਜਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਨਾਭਿਕ੍ਖਣਂ ਮੋਹਜਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ। ਤਸ੍ਸਿਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਅਧਿਮਤ੍ਤਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ – ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਵੀਰਿਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ । ਸੋ ਇਮੇਸਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਅਧਿਮਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਖਿਪ੍ਪਂ ਆਨਨ੍ਤਰਿਯਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ। ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾ’’ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਅਸੁਭਸੁਤ੍ਤਂ

੧੬੩. ‘‘ਚਤਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਪਦਾ। ਕਤਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ? ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਸੁਭਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਕਾਯੇ ਵਿਹਰਤਿ, ਆਹਾਰੇ ਪਟਿਕੂਲਸਞ੍ਞੀ [ਪਟਿਕ੍ਕੂਲਸਞ੍ਞੀ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)], ਸਬ੍ਬਲੋਕੇ ਅਨਭਿਰਤਿਸਞ੍ਞੀ [ਅਨਭਿਰਤਸਞ੍ਞੀ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)], ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸੀ; ਮਰਣਸਞ੍ਞਾ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਸੂਪਟ੍ਠਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਸੇਖਬਲਾਨਿ [ਸੇਕ੍ਖਬਲਾਨਿ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰਤਿ – ਸਦ੍ਧਾਬਲਂ, ਹਿਰਿਬਲਂ, ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਬਲਂ, ਵੀਰਿਯਬਲਂ , ਪਞ੍ਞਾਬਲਂ। ਤਸ੍ਸਿਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਮੁਦੂਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ – ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਵੀਰਿਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਸੋ ਇਮੇਸਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਮੁਦੁਤ੍ਤਾ ਦਨ੍ਧਂ ਆਨਨ੍ਤਰਿਯਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਸੁਭਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਕਾਯੇ ਵਿਹਰਤਿ, ਆਹਾਰੇ ਪਟਿਕੂਲਸਞ੍ਞੀ, ਸਬ੍ਬਲੋਕੇ ਅਨਭਿਰਤਿਸਞ੍ਞੀ, ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸੀ; ਮਰਣਸਞ੍ਞਾ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਸੂਪਟ੍ਠਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਸੇਖਬਲਾਨਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰਤਿ – ਸਦ੍ਧਾਬਲਂ...ਪੇ॰... ਪਞ੍ਞਾਬਲਂ। ਤਸ੍ਸਿਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਅਧਿਮਤ੍ਤਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ – ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ...ਪੇ॰... ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਸੋ ਇਮੇਸਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਅਧਿਮਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਖਿਪ੍ਪਂ ਆਨਨ੍ਤਰਿਯਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ? ਇਧ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ ਵਿਵਿਚ੍ਚ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਵਿਤਕ੍ਕਂ ਸਵਿਚਾਰਂ ਵਿਵੇਕਜਂ ਪੀਤਿਸੁਖਂ ਪਠਮਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ; ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਨਂ ਵੂਪਸਮਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਸਮ੍ਪਸਾਦਨਂ ਚੇਤਸੋ ਏਕੋਦਿਭਾਵਂ ਅਵਿਤਕ੍ਕਂ ਅਵਿਚਾਰਂ ਸਮਾਧਿਜਂ ਪੀਤਿਸੁਖਂ ਦੁਤਿਯਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ; ਪੀਤਿਯਾ ਚ ਵਿਰਾਗਾ ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਚ ਵਿਹਰਤਿ ਸਤੋ ਚ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਸੁਖਞ੍ਚ ਕਾਯੇਨ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ ਯਂ ਤਂ ਅਰਿਯਾ ਆਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤਿ – ‘ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਸਤਿਮਾ ਸੁਖਵਿਹਾਰੀ’ਤਿ ਤਤਿਯਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ; ਸੁਖਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਪਹਾਨਾ ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਸੋਮਨਸ੍ਸਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨਂ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਂ ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਸੇਖਬਲਾਨਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰਤਿ – ਸਦ੍ਧਾਬਲਂ...ਪੇ॰... ਪਞ੍ਞਾਬਲਂ। ਤਸ੍ਸਿਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਮੁਦੂਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ – ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ...ਪੇ॰... ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਸੋ ਇਮੇਸਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਮੁਦੁਤ੍ਤਾ ਦਨ੍ਧਂ ਆਨਨ੍ਤਰਿਯਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ? [ਕਥਾ॰ ੮੧੫ ਆਦਯੋ] ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ ਵਿਵਿਚ੍ਚ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਵਿਤਕ੍ਕਂ ਸਵਿਚਾਰਂ ਵਿਵੇਕਜਂ ਪੀਤਿਸੁਖਂ ਪਠਮਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ...ਪੇ॰... ਦੁਤਿਯਂ ਝਾਨਂ...ਪੇ॰... ਤਤਿਯਂ ਝਾਨਂ...ਪੇ॰... ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਸੇਖਬਲਾਨਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰਤਿ – ਸਦ੍ਧਾਬਲਂ, ਹਿਰਿਬਲਂ, ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਬਲਂ, ਵੀਰਿਯਬਲਂ, ਪਞ੍ਞਾਬਲਂ। ਤਸ੍ਸਿਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਅਧਿਮਤ੍ਤਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ – ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਵੀਰਿਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਸੋ ਇਮੇਸਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਅਧਿਮਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਖਿਪ੍ਪਂ ਆਨਨ੍ਤਰਿਯਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾਯ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ। ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾ’’ਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਪਠਮਖਮਸੁਤ੍ਤਂ

੧੬੪. ''ਚਤਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਪਦਾ। ਕਤਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ? ਅਕ੍ਖਮਾ ਪਟਿਪਦਾ, ਖਮਾ ਪਟਿਪਦਾ, ਦਮਾ ਪਟਿਪਦਾ, ਸਮਾ ਪਟਿਪਦਾ। ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਕ੍ਖਮਾ ਪਟਿਪਦਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ [ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰)] ਅਕ੍ਕੋਸਨ੍ਤੰ ਪਚ੍ਚੁਕ੍ਕੋਸਤਿ, ਰੋਸਨ੍ਤੰ ਪਟਿਰੋਸਤਿ, ਭਣ੍ਡਨ੍ਤੰ ਪਟਿਭਣ੍ਡਤਿ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਕ੍ਖਮਾ ਪਟਿਪਦਾ।

''ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਖਮਾ ਪਟਿਪਦਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਕ੍ਕੋਸਨ੍ਤੰ ਨ ਪਚ੍ਚੁਕ੍ਕੋਸਤਿ, ਰੋਸਨ੍ਤੰ ਨ ਪਟਿਰੋਸਤਿ, ਭਣ੍ਡਨ੍ਤੰ ਨ ਪਟਿਭਣ੍ਡਤਿ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਖਮਾ ਪਟਿਪਦਾ।

''ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਮਾ ਪਟਿਪਦਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਰੂਪੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹੀ ਹੋਤਿ ਨਾਨੁਬ੍ਯਞ੍ਜਨਗ੍ਗਾਹੀ; ਯਤ੍ਵਾਧਿਕਰਣਮੇਨੰ ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਅਸੰਵੁਤੰ ਵਿਹਰਨ੍ਤੰ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਾ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨ੍ਵਾਸ੍ਸਵੇਯ੍ਯੁੰ, ਤਸ੍ਸ ਸੰਵਰਾਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ; ਰਕ੍ਖਤਿ ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ; ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਸੰਵਰੰ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਸੋਤੇਨ ਸਦ੍ਦੰ ਸੁਤ੍ਵਾ... ਘਾਨੇਨ ਗਨ੍ਧੰ ਘਾਯਿਤ੍ਵਾ... ਜਿਵ੍ਹਾਯ ਰਸੰ ਸਾਯਿਤ੍ਵਾ... ਕਾਯੇਨ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬੰ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ... ਮਨਸਾ ਧਮ੍ਮੰ ਵਿਞ੍ਞਾਯ ਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹੀ ਹੋਤਿ ਨਾਨੁਬ੍ਯਞ੍ਜਨਗ੍ਗਾਹੀ; ਯਤ੍ਵਾਧਿਕਰਣਮੇਨੰ ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਅਸੰਵੁਤੰ ਵਿਹਰਨ੍ਤੰ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਾ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨ੍ਵਾਸ੍ਸਵੇਯ੍ਯੁੰ, ਤਸ੍ਸ ਸੰਵਰਾਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ ; ਰਕ੍ਖਤਿ ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ; ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਸੰਵਰੰ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਮਾ ਪਟਿਪਦਾ।

''ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਾ ਪਟਿਪਦਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੰ ਨਾਧਿਵਾਸੇਤਿ ਪਜਹਤਿ ਵਿਨੋਦੇਤਿ ਸਮੇਤਿ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ ਅਨਭਾਵੰ ਗਮੇਤਿ; ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੰ...ਪੇ॰... ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਵਿਹਿੰਸਾਵਿਤਕ੍ਕੰ... ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਪਾਪਕੇ ਅਕੁਸਲੇ ਧਮ੍ਮੇ ਨਾਧਿਵਾਸੇਤਿ ਪਜਹਤਿ ਵਿਨੋਦੇਤਿ ਸਮੇਤਿ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ ਅਨਭਾਵੰ ਗਮੇਤਿ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਾ ਪਟਿਪਦਾ। ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾ''ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥੰ।

੫. ਦੁਤਿਯਖਮਸੁਤ੍ਤੰ

੧੬੫. ''ਚਤਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਪਦਾ। ਕਤਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ? ਅਕ੍ਖਮਾ ਪਟਿਪਦਾ, ਖਮਾ ਪਟਿਪਦਾ, ਦਮਾ ਪਟਿਪਦਾ, ਸਮਾ ਪਟਿਪਦਾ।

''ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਕ੍ਖਮਾ ਪਟਿਪਦਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਕ੍ਖਮੋ ਹੋਤਿ ਸੀਤਸ੍ਸ ਉਣ੍ਹਸ੍ਸ ਜਿਘਚ੍ਛਾਯ ਪਿਪਾਸਾਯ, ਡੰਸਮਕਸਵਾਤਾਤਪਸਰੀਸਪਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਨੰ ਦੁਰੁਤ੍ਤਾਨੰ ਦੁਰਾਗਤਾਨੰ ਵਚਨਪਥਾਨੰ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਸਾਰੀਰਿਕਾਨੰ ਵੇਦਨਾਨੰ ਦੁਕ੍ਖਾਨੰ ਤਿਬ੍ਬਾਨੰ ਖਰਾਨੰ ਕਟੁਕਾਨੰ ਅਸਾਤਾਨੰ ਅਮਨਾਪਾਨੰ ਪਾਣਹਰਾਨੰ ਅਨਧਿਵਾਸਕਜਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਕ੍ਖਮਾ ਪਟਿਪਦਾ ।

''ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਖਮਾ ਪਟਿਪਦਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਖਮੋ ਹੋਤਿ ਸੀਤਸ੍ਸ ਉਣ੍ਹਸ੍ਸ ਜਿਘਚ੍ਛਾਯ ਪਿਪਾਸਾਯ, ਡੰਸਮਕਸਵਾਤਾਤਪਸਰੀਸਪਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਨੰ ਦੁਰੁਤ੍ਤਾਨੰ ਦੁਰਾਗਤਾਨੰ ਵਚਨਪਥਾਨੰ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨੰ ਸਾਰੀਰਿਕਾਨੰ ਵੇਦਨਾਨੰ ਦੁਕ੍ਖਾਨੰ ਤਿਬ੍ਬਾਨੰ ਖਰਾਨੰ ਕਟੁਕਾਨੰ ਅਸਾਤਾਨੰ ਅਮਨਾਪਾਨੰ ਪਾਣਹਰਾਨੰ ਅਧਿਵਾਸਕਜਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ। ਅਯੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਖਮਾ ਪਟਿਪਦਾ।

''ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਮਾ ਪਟਿਪਦਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਰੂਪੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹੀ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਸੋਤੇਨ ਸਦ੍ਦੰ ਸੁਤ੍ਵਾ... ਘਾਨੇਨ ਗਨ੍ਧੰ ਘਾਯਿਤ੍ਵਾ... ਜਿਵ੍ਹਾਯ ਰਸੰ ਸਾਯਿਤ੍ਵਾ... ਕਾਯੇਨ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬੰ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ... ਮਨਸਾ ਧਮ੍ਮੰ ਵਿਞ੍ਞਾਯ ਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹੀ ਹੋਤਿ ਨਾਨੁਬ੍ਯਞ੍ਜਨਗ੍ਗਾਹੀ; ਯਤ੍ਵਾਧਿਕਰਣਮੇਨੰ ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਅਸੰਵੁਤੰ ਵਿਹਰਨ੍ਤੰ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਾ

ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨ੍ਵਾਸ੍ਸਵੇਯ੍ਯੁਂ, ਤਸ੍ਸ ਸਂਵਰਾਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ; ਰਕ੍ਖਤਿ ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ; ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਸਂਵਰਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦਮਾ ਪਟਿਪਦਾ।

''ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਾ ਪਟਿਪਦਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਂ ਨਾਧਿਵਾਸੇਤਿ ਪਜਹਤਿ ਵਿਨੋਦੇਤਿ ਸਮੇਤਿ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ ਅਨਭਾਵਂ ਗਮੇਤਿ, ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਂ...ਪੇ॰... ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਂ... ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਪਾਪਕੇ ਅਕੁਸਲੇ ਧਮ੍ਮੇ ਨਾਧਿਵਾਸੇਤਿ ਪਜਹਤਿ ਵਿਨੋਦੇਤਿ ਸਮੇਤਿ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ ਅਨਭਾਵਂ ਗਮੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਾ ਪਟਿਪਦਾ। ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾ''ਤਿ। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਉਭਯਸੁਤ੍ਤਂ

੧੬੬. ''ਚਤਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਪਦਾ। ਕਤਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ? ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ।

''ਤਤ੍ਰ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਾਯਂ ਪਟਿਪਦਾ ਦੁਕ੍ਖਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਪਦਾ ਉਭਯੇਨੇਵ ਹੀਨਾ ਅਕ੍ਖਾਯਤਿ। ਯਮ੍ਪਾਯਂ ਪਟਿਪਦਾ ਦੁਕ੍ਖਾ, ਇਮਿਨਾਪਾਯਂ ਹੀਨਾ ਅਕ੍ਖਾਯਤਿ; ਯਮ੍ਪਾਯਂ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾ, ਇਮਿਨਾਪਾਯਂ ਹੀਨਾ ਅਕ੍ਖਾਯਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਪਦਾ ਉਭਯੇਨੇਵ ਹੀਨਾ ਅਕ੍ਖਾਯਤਿ।

''ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਾਯਂ ਪਟਿਪਦਾ ਦੁਕ੍ਖਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਪਦਾ ਦੁਕ੍ਖਤ੍ਤਾ ਹੀਨਾ ਅਕ੍ਖਾਯਤਿ।

''ਤਤ੍ਰ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਾਯਂ ਪਟਿਪਦਾ ਸੁਖਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਤ੍ਤਾ ਹੀਨਾ ਅਕ੍ਖਾਯਤਿ।

''ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਾਯਂ ਪਟਿਪਦਾ ਸੁਖਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਪਦਾ ਉਭਯੇਨੇਵ ਪਣੀਤਾ ਅਕ੍ਖਾਯਤਿ। ਯਮ੍ਪਾਯਂ ਪਟਿਪਦਾ ਸੁਖਾ, ਇਮਿਨਾਪਾਯਂ ਪਣੀਤਾ ਅਕ੍ਖਾਯਤਿ; ਯਮ੍ਪਾਯਂ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾ, ਇਮਿਨਾਪਾਯਂ ਪਣੀਤਾ ਅਕ੍ਖਾਯਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਟਿਪਦਾ ਉਭਯੇਨੇਵ ਪਣੀਤਾ ਅਕ੍ਖਾਯਤਿ। ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾ''ਤਿ। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਸੁਤ੍ਤਂ

੧੬੭. ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਯੇਨਾਯਸ੍ਮਾ ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਆਯਸ੍ਮਤਾ ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮੋਦਿ। ਸਮ੍ਮੋਦਨੀਯਂ ਕਥਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਵੀਤਿਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ । ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਂ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਚਤਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਆਵੁਸੋ ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨ, ਪਟਿਪਦਾ। ਕਤਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ? ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ। ਇਮਾ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾ । ਇਮਾਸਂ, ਆਵੁਸੋ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪਟਿਪਦਾਨਂ [ਚਤਸ੍ਸਨ੍ਨਂ ਪਟਿਪਦਾਨਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਕਤਮਂ ਤੇ ਪਟਿਪਦਂ ਆਗਮ੍ਮ ਅਨੁਪਾਦਾਯ ਆਸਵੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ?

''ਚਤਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਆਵੁਸੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਪਟਿਪਦਾ। ਕਤਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ? ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ। ਇਮਾ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾ । ਇਮਾਸਂ,

ਆਵੁਸੋ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪਟਿਪਦਾਨਂ ਯਾਯਂ ਪਟਿਪਦਾ ਦੁਕ੍ਖਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਇਮਂ ਮੇ ਪਟਿਪਦਂ ਆਗਮ੍ਮ ਅਨੁਪਾਦਾਯ ਆਸਵੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਂ

੧੬੮. ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੋ ਯੇਨਾਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਆਯਸ੍ਮਤਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮੋਦਿ। ਸਮ੍ਮੋਦਨੀਯਂ ਕਥਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਵੀਤਿਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੋ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਚਤਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਆਵੁਸੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਪਟਿਪਦਾ। ਕਤਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ? ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ। ਇਮਾ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾ। ਇਮਾਸਂ, ਆਵੁਸੋ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪਟਿਪਦਾਨਂ ਕਤਮਂ ਤੇ ਪਟਿਪਦਂ ਆਗਮ੍ਮ ਅਨੁਪਾਦਾਯ ਆਸਵੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ?

''ਚਤਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਆਵੁਸੋ ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨ, ਪਟਿਪਦਾ। ਕਤਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ? ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਦੁਕ੍ਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਸੁਖਾ ਪਟਿਪਦਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ। ਇਮਾ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾ। ਇਮਾਸਂ, ਆਵੁਸੋ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪਟਿਪਦਾਨਂ ਯਾਯਂ ਪਟਿਪਦਾ ਸੁਖਾ ਖਿਪ੍ਪਾਭਿਞ੍ਞਾ, ਇਮਂ ਮੇ ਪਟਿਪਦਂ ਆਗਮ੍ਮ ਅਨੁਪਾਦਾਯ ਆਸਵੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਸਸਙ੍ਖਾਰਸੁਤ੍ਤਂ

੧੬੯. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਸਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਅਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਅਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਸੁਭਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਕਾਯੇ ਵਿਹਰਤਿ, ਆਹਾਰੇ ਪਟਿਕੂਲਸਞ੍ਞੀ, ਸਬ੍ਬਲੋਕੇ ਅਨਭਿਰਤਿਸਞ੍ਞੀ, ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸੀ। ਮਰਣਸਞ੍ਞਾ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਸੂਪਟ੍ਠਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਸੇਖਬਲਾਨਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰਤਿ – ਸਦ੍ਧਾਬਲਂ, ਹਿਰਿਬਲਂ, ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਬਲਂ, ਵੀਰਿਯਬਲਂ, ਪਞ੍ਞਾਬਲਂ । ਤਸ੍ਸਿਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਅਧਿਮਤ੍ਤਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ – ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਵੀਰਿਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਸੋ ਇਮੇਸਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਅਧਿਮਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਸਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਸੁਭਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਕਾਯੇ ਵਿਹਰਤਿ, ਆਹਾਰੇ ਪਟਿਕੂਲਸਞ੍ਞੀ, ਸਬ੍ਬਲੋਕੇ ਅਨਭਿਰਤਿਸਞ੍ਞੀ, ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੁਪਸ੍ਸੀ। ਮਰਣਸਞ੍ਞਾ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਸੂਪਟ੍ਠਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਸੇਖਬਲਾਨਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰਤਿ – ਸਦ੍ਧਾਬਲਂ, ਹਿਰਿਬਲਂ, ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਬਲਂ, ਵੀਰਿਯਬਲਂ, ਪਞ੍ਞਾਬਲਂ। ਤਸ੍ਸਿਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਮੁਦੂਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ – ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਵੀਰਿਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਸੋ ਇਮੇਸਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਮੁਦੁਤ੍ਤਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਸਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਸਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਅਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ... ਪੇ॰... ਪਠਮਂ ਝਾਨਂ...ਪੇ॰... ਦੁਤਿਯਂ ਝਾਨਂ...ਪੇ॰... ਤਤਿਯਂ ਝਾਨਂ...ਪੇ॰... ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਸੇਖਬਲਾਨਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰਤਿ – ਸਦ੍ਧਾਬਲਂ...ਪੇ॰... ਪਞ੍ਞਾਬਲਂ। ਤਸ੍ਸਿਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਅਧਿਮਤ੍ਤਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ – ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ...ਪੇ॰... ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਸੋ ਇਮੇਸਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਅਧਿਮਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਅਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਅਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਅਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ...ਪੇ॰... ਪਠਮਂ ਝਾਨਂ...ਪੇ॰... ਦੁਤਿਯਂ ਝਾਨਂ...ਪੇ॰... ਤਤਿਯਂ ਝਾਨਂ...ਪੇ॰... ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਸੇਖਬਲਾਨਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਿਹਰਤਿ – ਸਦ੍ਧਾਬਲਂ, ਹਿਰਿਬਲਂ, ਓਤ੍ਤਪ੍ਪਬਲਂ, ਵੀਰਿਯਬਲਂ, ਪਞ੍ਞਾਬਲਂ। ਤਸ੍ਸਿਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ...ਪੇ॰... ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ। ਸੋ ਇਮੇਸਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਮੁਦੁਤ੍ਤਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਅਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਅਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਹੋਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ’’ਨ੍ਤਿ। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਯੁਗਨਦ੍ਧਸੁਤ੍ਤਂ

੧੭੦. ਏਵਂ ਮੇ ਸੁਤਂ – ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਕੋਸਮ੍ਬਿਯਂ ਵਿਹਰਤਿ ਘੋਸਿਤਾਰਾਮੇ। ਤਤ੍ਰ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ‘‘ਆਵੁਸੋ ਭਿਕ੍ਖਵੇ’’ਤਿ। ‘‘ਆਵੁਸੋ’’ਤਿ ਖੋ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਆਨਨ੍ਦਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁਂ। ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਯੋ ਹਿ ਕੋਚਿ, ਆਵੁਸੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ ਵਾ ਮਮ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਅਰਹਤ੍ਤਪ੍ਪਤ੍ਤਿਂ [ਅਰਹਤ੍ਤਪ੍ਪਤ੍ਤਂ (ਕ॰) ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੨.੧ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗੇਪਿ] ਬ੍ਯਾਕਰੋਤਿ, ਸਬ੍ਬੋ ਸੋ ਚਤੂਹਿ ਮਗ੍ਗੇਹਿ, ਏਤੇਸਂ ਵਾ ਅਞ੍ਞਤਰੇਨ।

‘‘ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਇਧ, ਆਵੁਸੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਮਥਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਭਾਵੇਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਸਮਥਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਭਾਵਯਤੋ ਮਗ੍ਗੋ ਸਞ੍ਜਾਯਤਿ। ਸੋ ਤਂ ਮਗ੍ਗਂ ਆਸੇਵਤਿ ਭਾਵੇਤਿ ਬਹੁਲੀਕਰੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਤਂ ਮਗ੍ਗਂ ਆਸੇਵਤੋ ਭਾਵਯਤੋ ਬਹੁਲੀਕਰੋਤੋ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ, ਅਨੁਸਯਾ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਹੋਨ੍ਤਿ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਆਵੁਸੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਸਮਥਂ ਭਾਵੇਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਸਮਥਂ ਭਾਵਯਤੋ ਮਗ੍ਗੋ ਸਞ੍ਜਾਯਤਿ। ਸੋ ਤਂ ਮਗ੍ਗਂ ਆਸੇਵਤਿ ਭਾਵੇਤਿ ਬਹੁਲੀਕਰੋਤਿ । ਤਸ੍ਸ ਤਂ ਮਗ੍ਗਂ ਆਸੇਵਤੋ ਭਾਵਯਤੋ ਬਹੁਲੀਕਰੋਤੋ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ, ਅਨੁਸਯਾ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਹੋਨ੍ਤਿ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਆਵੁਸੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਯੁਗਨਦ੍ਧਂ ਭਾਵੇਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਂ ਯੁਗਨਦ੍ਧਂ ਭਾਵਯਤੋ ਮਗ੍ਗੋ ਸਞ੍ਜਾਯਤਿ। ਸੋ ਤਂ ਮਗ੍ਗਂ ਆਸੇਵਤਿ ਭਾਵੇਤਿ ਬਹੁਲੀਕਰੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਤਂ ਮਗ੍ਗਂ ਆਸੇਵਤੋ ਭਾਵਯਤੋ ਬਹੁਲੀਕਰੋਤੋ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ, ਅਨੁਸਯਾ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਹੋਨ੍ਤਿ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਆਵੁਸੋ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਧਮ੍ਮੁਦ੍ਧਚ੍ਚਵਿਗ੍ਗਹਿਤਂ ਮਾਨਸਂ ਹੋਤਿ। ਹੋਤਿ ਸੋ, ਆਵੁਸੋ, ਸਮਯੋ ਯਂ ਤਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਮੇਵ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਸਨ੍ਨਿਸੀਦਤਿ ਏਕੋਦਿ ਹੋਤਿ ਸਮਾਧਿਯਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗੋ ਸਞ੍ਜਾਯਤਿ। ਸੋ ਤਂ ਮਗ੍ਗਂ ਆਸੇਵਤਿ ਭਾਵੇਤਿ ਬਹੁਲੀਕਰੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਤਂ ਮਗ੍ਗਂ ਆਸੇਵਤੋ ਭਾਵਯਤੋ ਬਹੁਲੀਕਰੋਤੋ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਯਨ੍ਤਿ, ਅਨੁਸਯਾ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਹੋਨ੍ਤਿ।

‘‘ਯੋ ਹਿ ਕੋਚਿ, ਆਵੁਸੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ ਵਾ ਮਮ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਅਰਹਤ੍ਤਪ੍ਪਤ੍ਤਿੰ ਬ੍ਯਾਕਰੋਤਿ, ਸਬ੍ਬੋ ਸੋ ਇਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਮਗ੍ਗੇਹਿ, ਏਤੇਸੰ ਵਾ ਅਞ੍ਞਤਰੇਨਾ’’ਤਿ। ਦਸਮੰ।

ਪਟਿਪਦਾਵਗ੍ਗੋ ਦੁਤਿਯੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨੰ –

ਸੰਖਿਤ੍ਤੰ ਵਿਤ੍ਥਾਰਾਸੁਭੰ, ਦ੍ਵੇ ਖਮਾ ਉਭਯੇਨ ਚ।
ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ, ਸਸਙ੍ਖਾਰੰ ਯੁਗਨਦ੍ਧੇਨ ਚਾਤਿ॥

(੧੮) ੩. ਸਞ੍ਚੇਤਨਿਯਵਗ੍ਗੋ

੧. ਚੇਤਨਾਸੁਤ੍ਤੰ

੧੭੧. [ਕਥਾ॰ ੫੩੯] ‘‘ਕਾਯੇ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤਿ ਕਾਯਸਞ੍ਚੇਤਨਾਹੇਤੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੰ। ਵਾਚਾਯ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤਿ ਵਚੀਸਞ੍ਚੇਤਨਾਹੇਤੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੰ। ਮਨੇ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤਿ ਮਨੋਸਞ੍ਚੇਤਨਾਹੇਤੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੰ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ਼।

‘‘ਸਾਮੰ ਵਾ ਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੰ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਯੰਪਚ੍ਚਯਾਸ੍ਸ ਤੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੰ। ਪਰੇ ਵਾਸ੍ਸ [ਪਰੇ ਵਾ ਤਸ੍ਸ (ਕ॰)] ਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੰ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤਿ, ਯੰਪਚ੍ਚਯਾਸ੍ਸ ਤੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੰ। ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਵਾ ਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੰ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਯੰਪਚ੍ਚਯਾਸ੍ਸ ਤੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੰ। ਅਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਵਾ ਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੰ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਯੰਪਚ੍ਚਯਾਸ੍ਸ ਤੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੰ।

‘‘ਸਾਮੰ ਵਾ ਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰੰ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਯੰਪਚ੍ਚਯਾਸ੍ਸ ਤੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੰ; ਪਰੇ ਵਾਸ੍ਸ ਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰੰ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤਿ; ਯੰਪਚ੍ਚਯਾਸ੍ਸ ਤੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੰ; ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਵਾ ਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰੰ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਯੰਪਚ੍ਚਯਾਸ੍ਸ ਤੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੰ; ਅਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਵਾ ਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰੰ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਯੰਪਚ੍ਚਯਾਸ੍ਸ ਤੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੰ।

‘‘ਸਾਮੰ ਵਾ ਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰੰ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਯੰਪਚ੍ਚਯਾਸ੍ਸ ਤੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੰ; ਪਰੇ ਵਾਸ੍ਸ ਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰੰ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤਿ, ਯੰਪਚ੍ਚਯਾਸ੍ਸ ਤੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੰ; ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਵਾ ਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰੰ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਯੰਪਚ੍ਚਯਾਸ੍ਸ ਤੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੰ; ਅਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਵਾ ਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰੰ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਯੰਪਚ੍ਚਯਾਸ੍ਸ ਤੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੰ।

‘‘ਇਮੇਸੁ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਅਨੁਪਤਿਤਾ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਯਤ੍ਵੇਵ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਸੋ ਕਾਯੋ ਨ ਹੋਤਿ ਯੰਪਚ੍ਚਯਾਸ੍ਸ ਤੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੰ, ਸਾ ਵਾਚਾ ਨ ਹੋਤਿ ਯੰਪਚ੍ਚਯਾਸ੍ਸ ਤੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੰ, ਸੋ ਮਨੋ ਨ ਹੋਤਿ ਯੰਪਚ੍ਚਯਾਸ੍ਸ ਤੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੰ, ਖੇਤ੍ਤੰ ਤੰ [ਵਤ੍ਥੁੰ ਤੰ (ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ)] ਨ ਹੋਤਿ…ਪੇ॰… ਵਤ੍ਥੁੰ ਤੰ ਨ ਹੋਤਿ…ਪੇ॰… ਆਯਤਨੰ ਤੰ ਨ ਹੋਤਿ…ਪੇ॰… ਅਧਿਕਰਣੰ ਤੰ ਨ ਹੋਤਿ ਯੰਪਚ੍ਚਯਾਸ੍ਸ ਤੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖ’’ਨ੍ਤਿ।

‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭੋ, ਯਸ੍ਮਿੰ ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭੇ ਅਤ੍ਤਸਞ੍ਚੇਤਨਾ ਕਮਤਿ, ਨੋ ਪਰਸਞ੍ਚੇਤਨਾ। ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭੋ, ਯਸ੍ਮਿੰ ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭੇ ਪਰਸਞ੍ਚੇਤਨਾ ਕਮਤਿ, ਨੋ ਅਤ੍ਤਸਞ੍ਚੇਤਨਾ। ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭੋ, ਯਸ੍ਮਿੰ ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭੇ ਅਤ੍ਤਸਞ੍ਚੇਤਨਾ ਚ ਕਮਤਿ ਪਰਸਞ੍ਚੇਤਨਾ ਚ। ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭੋ, ਯਸ੍ਮਿੰ ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭੇ ਨੇਵਤ੍ਤਸਞ੍ਚੇਤਨਾ ਕਮਤਿ, ਨੋ ਪਰਸਞ੍ਚੇਤਨਾ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭਾ’’ਤਿ।

ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤੇ ਆਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਇਮਸ੍ਸ ਖੋ ਅਹੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਤਾ ਸੰਖਿਤ੍ਤੇਨ ਭਾਸਿਤਸ੍ਸ ਏਵੰ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਅਤ੍ਥੰ ਆਜਾਨਾਮਿ – ‘ਤਤ੍ਰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਯ੍ਵਾਯੰ ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭੋ ਯਸ੍ਮਿੰ ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭੇ ਅਤ੍ਤਸਞ੍ਚੇਤਨਾ ਕਮਤਿ ਨੋ ਪਰਸਞ੍ਚੇਤਨਾ, ਅਤ੍ਤਸਞ੍ਚੇਤਨਾਹੇਤੁ ਤੇਸੰ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਤਮ੍ਹਾ ਕਾਯਾ ਚੁਤਿ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਯ੍ਵਾਯੰ ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭੋ ਯਸ੍ਮਿੰ ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭੇ ਪਰਸਞ੍ਚੇਤਨਾ ਕਮਤਿ ਨੋ ਅਤ੍ਤਸਞ੍ਚੇਤਨਾ, ਪਰਸਞ੍ਚੇਤਨਾਹੇਤੁ ਤੇਸੰ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਤਮ੍ਹਾ ਕਾਯਾ ਚੁਤਿ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਯ੍ਵਾਯੰ ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭੋ

ਯਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭੇ ਅਤ੍ਤਸਞ੍ਚੇਤਨਾ ਚ ਕਮਤਿ ਪਰਸਞ੍ਚੇਤਨਾ ਚ, ਅਤ੍ਤਸਞ੍ਚੇਤਨਾ ਚ ਪਰਸਞ੍ਚੇਤਨਾ ਚ ਹੇਤੁ ਤੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਤਮ੍ਹਾ ਕਾਯਾ ਚੁਤਿ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਯਾਯਂ ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭੋ ਯਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭੇ ਨੇਵ ਅਤ੍ਤਸਞ੍ਚੇਤਨਾ ਕਮਤਿ ਨੋ ਪਰਸਞ੍ਚੇਤਨਾ, ਕਤਮੇ ਤੇਨ ਦੇਵਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ''ਤਿ? ''ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨੂਪਗਾ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਦੇਵਾ ਤੇਨ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ''ਤਿ।

''ਕੋ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਹੇਤੁ ਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚੇ ਸਤ੍ਤਾ ਤਮ੍ਹਾ ਕਾਯਾ ਚੁਤਾ ਆਗਾਮਿਨੋ ਹੋਨ੍ਤਿ ਆਗਨ੍ਤਾਰੋ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਂ? ਕੋ ਪਨ, ਭਨ੍ਤੇ, ਹੇਤੁ ਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚੇ ਸਤ੍ਤਾ ਤਮ੍ਹਾ ਕਾਯਾ ਚੁਤਾ ਅਨਾਗਾਮਿਨੋ ਹੋਨ੍ਤਿ ਅਨਾਗਨ੍ਤਾਰੋ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ? ''ਇਧ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਤਦਸ੍ਸਾਦੇਤਿ, ਤਂ ਨਿਕਾਮੇਤਿ, ਤੇਨ ਚ ਵਿਤ੍ਤਿਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ; ਤਤ੍ਥ ਠਿਤੋ ਤਦਧਿਮੁਤ੍ਤੋ ਤਬ੍ਬਹੁਲਵਿਹਾਰੀ ਅਪਰਿਹੀਨੋ ਕਾਲਂ ਕੁਰੁਮਾਨੋ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨੂਪਗਾਨਂ ਦੇਵਾਨਂ ਸਹਬ੍ਯਤਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਸੋ ਤਤੋ ਚੁਤੋ ਆਗਾਮੀ ਹੋਤਿ ਆਗਨ੍ਤਾ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਂ।

''ਇਧ ਪਨ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਿ ਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਪਹੀਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਤਦਸ੍ਸਾਦੇਤਿ, ਤਂ ਨਿਕਾਮੇਤਿ, ਤੇਨ ਚ ਵਿਤ੍ਤਿਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ; ਤਤ੍ਥ ਠਿਤੋ ਤਦਧਿਮੁਤ੍ਤੋ ਤਬ੍ਬਹੁਲਵਿਹਾਰੀ ਅਪਰਿਹੀਨੋ ਕਾਲਂ ਕੁਰੁਮਾਨੋ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨੂਪਗਾਨਂ ਦੇਵਾਨਂ ਸਹਬ੍ਯਤਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਸੋ ਤਤੋ ਚੁਤੋ ਅਨਾਗਾਮੀ ਹੋਤਿ ਅਨਾਗਨ੍ਤਾ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਂ।

''ਅਯਂ ਖੋ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਹੇਤੁ ਅਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚੇ ਸਤ੍ਤਾ ਤਮ੍ਹਾ ਕਾਯਾ ਚੁਤਾ ਆਗਾਮਿਨੋ ਹੋਨ੍ਤਿ ਆਗਨ੍ਤਾਰੋ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਂ। ਅਯਂ ਪਨ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਹੇਤੁ ਅਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚੇ ਸਤ੍ਤਾ ਤਮ੍ਹਾ ਕਾਯਾ ਚੁਤਾ ਅਨਾਗਾਮਿਨੋ ਹੋਨ੍ਤਿ ਅਨਾਗਨ੍ਤਾਰੋ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਵਿਭਤ੍ਤਿਸੁਤ੍ਤਂ

੧੭੨. ਤਤ੍ਰ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ''ਆਵੁਸੋ ਭਿਕ੍ਖਵੇ''ਤਿ। ''ਆਵੁਸੋ''ਤਿ ਖੋ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁਂ। ਆਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਅਦ੍ਧਮਾਸੂਪਸਮ੍ਪਨ੍ਨੇਨ ਮੇ, ਆਵੁਸੋ, ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤਾ ਓਧਿਸੋ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸੋ। ਤਮਹਂ ਅਨੇਕਪਰਿਯਾਯੇਨ ਆਚਿਕ੍ਖਾਮਿ ਦੇਸੇਮਿ ਪਞ੍ਞਾਪੇਮਿ ਪਟ੍ਠਪੇਮਿ ਵਿਵਰਾਮਿ ਵਿਭਜਾਮਿ ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਰੋਮਿ। ਯਸ੍ਸ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸ ਕਙ੍ਖਾ ਵਾ ਵਿਮਤਿ ਵਾ, ਸੋ ਮਂ ਪਞ੍ਹੇਨ। ਅਹਂ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣੇਨ ਸਮ੍ਮੁਖੀਭੂਤੋ ਨੋ ਸਤ੍ਥਾ ਯੋ ਨੋ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸੁਕੁਸਲੋ।

''ਅਦ੍ਧਮਾਸੂਪਸਮ੍ਪਨ੍ਨੇਨ ਮੇ, ਆਵੁਸੋ, ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤਾ ਓਧਿਸੋ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸੋ। ਤਮਹਂ ਅਨੇਕਪਰਿਯਾਯੇਨ ਆਚਿਕ੍ਖਾਮਿ ਦੇਸੇਮਿ ਪਞ੍ਞਾਪੇਮਿ ਪਟ੍ਠਪੇਮਿ ਵਿਵਰਾਮਿ ਵਿਭਜਾਮਿ ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਰੋਮਿ। ਯਸ੍ਸ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸ ਕਙ੍ਖਾ ਵਾ ਵਿਮਤਿ ਵਾ, ਸੋ ਮਂ ਪਞ੍ਹੇਨ। ਅਹਂ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣੇਨ ਸਮ੍ਮੁਖੀਭੂਤੋ ਨੋ ਸਤ੍ਥਾ ਯੋ ਨੋ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸੁਕੁਸਲੋ।

''ਅਦ੍ਧਮਾਸੂਪਸਮ੍ਪਨ੍ਨੇਨ ਮੇ, ਆਵੁਸੋ, ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤਾ ਓਧਿਸੋ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸੋ। ਤਮਹਂ ਅਨੇਕਪਰਿਯਾਯੇਨ ਆਚਿਕ੍ਖਾਮਿ ਦੇਸੇਮਿ ਪਞ੍ਞਾਪੇਮਿ ਪਟ੍ਠਪੇਮਿ ਵਿਵਰਾਮਿ ਵਿਭਜਾਮਿ ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਰੋਮਿ। ਯਸ੍ਸ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸ ਕਙ੍ਖਾ ਵਾ ਵਿਮਤਿ ਵਾ, ਸੋ ਮਂ ਪਞ੍ਹੇਨ। ਅਹਂ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣੇਨ ਸਮ੍ਮੁਖੀਭੂਤੋ ਨੋ ਸਤ੍ਥਾ ਯੋ ਨੋ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸੁਕੁਸਲੋ।

''ਅਦ੍ਧਮਾਸੂਪਸਮ੍ਪਨ੍ਨੇਨ ਮੇ, ਆਵੁਸੋ, ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤਾ ਓਧਿਸੋ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸੋ। ਤਮਹਂ ਅਨੇਕਪਰਿਯਾਯੇਨ ਆਚਿਕ੍ਖਾਮਿ ਦੇਸੇਮਿ ਪਞ੍ਞਾਪੇਮਿ ਪਟ੍ਠਪੇਮਿ ਵਿਵਰਾਮਿ ਵਿਭਜਾਮਿ ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਰੋਮਿ। ਯਸ੍ਸ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸ ਕਙ੍ਖਾ ਵਾ ਵਿਮਤਿ ਵਾ, ਸੋ ਮਂ ਪਞ੍ਹੇਨ। ਅਹਂ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣੇਨ ਸਮ੍ਮੁਖੀਭੂਤੋ ਨੋ ਸਤ੍ਥਾ ਯੋ ਨੋ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸੁਕੁਸਲੋ''ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਮਹਾਕੋਟ੍ਠਿਕਸੁਤ੍ਤਂ

੧੭੩. ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਮਹਾਕੋਟ੍ਠਿਕੋ ਯੇਨਾਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਆਯਸ੍ਮਤਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮੋਦਿ। ਸਮ੍ਮੋਦਨੀਯਂ ਕਥਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਵੀਤਿਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਮਹਾਕੋਟ੍ਠਿਕੋ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਛਨ੍ਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਅਤ੍ਥਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ''ਤਿ?

''ਮਾ ਹੇਵਂ, ਆਵੁਸੋ''।

''ਛਨ੍ਨਂ , ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਨਤ੍ਥਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ''ਤਿ?

''ਮਾ ਹੇਵਂ, ਆਵੁਸੋ''।

''ਛਨ੍ਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਅਤ੍ਥਿ ਚ ਨਤ੍ਥਿ ਚ ਅਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ''ਤਿ?

''ਮਾ ਹੇਵਂ, ਆਵੁਸੋ''।

''ਛਨ੍ਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਨੇਵਤ੍ਥਿ ਨੋ ਨਤ੍ਥਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ''ਤਿ?

''ਮਾ ਹੇਵਂ, ਆਵੁਸੋ''।

'''ਛਨ੍ਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਅਤ੍ਥਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ'ਤਿ, ਇਤਿ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ 'ਮਾ ਹੇਵਂ, ਆਵੁਸੋ'ਤਿ ਵਦੇਸਿ। 'ਛਨ੍ਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਨਤ੍ਥਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ'ਤਿ, ਇਤਿ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ – 'ਮਾ ਹੇਵਂ, ਆਵੁਸੋ'ਤਿ ਵਦੇਸਿ। 'ਛਨ੍ਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਅਤ੍ਥਿ ਚ ਨਤ੍ਥਿ ਚ ਅਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ'ਤਿ, ਇਤਿ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ – 'ਮਾ ਹੇਵਂ, ਆਵੁਸੋ'ਤਿ ਵਦੇਸਿ। 'ਛਨ੍ਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਨੇਵਤ੍ਥਿ ਨੋ ਨਤ੍ਥਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ'ਤਿ, ਇਤਿ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ – 'ਮਾ ਹੇਵਂ, ਆਵੁਸੋ'ਤਿ ਵਦੇਸਿ। ਯਥਾ ਕਥਂ ਪਨ, ਆਵੁਸੋ, ਇਮਸ੍ਸ ਭਾਸਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ''ਤਿ?

'''ਛਨ੍ਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਅਤ੍ਥਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ'ਤਿ, ਇਤਿ ਵਦਂ ਅਪ੍ਪਪਞ੍ਚਂ ਪਪਞ੍ਚੇਤਿ। 'ਛਨ੍ਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਨਤ੍ਥਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ'ਤਿ, ਇਤਿ ਵਦਂ ਅਪ੍ਪਪਞ੍ਚਂ ਪਪਞ੍ਚੇਤਿ। 'ਛਨ੍ਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਅਤ੍ਥਿ ਚ ਨਤ੍ਥਿ ਚ ਅਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ'ਤਿ, ਇਤਿ ਵਦਂ ਅਪ੍ਪਪਞ੍ਚਂ ਪਪਞ੍ਚੇਤਿ। 'ਛਨ੍ਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਨੇਵਤ੍ਥਿ ਨੋ ਨਤ੍ਥਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ'ਤਿ, ਇਤਿ ਵਦਂ ਅਪ੍ਪਪਞ੍ਚਂ ਪਪਞ੍ਚੇਤਿ। ਯਾਵਤਾ, ਆਵੁਸੋ, ਛਨ੍ਨਂ ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਗਤਿ ਤਾਵਤਾ ਪਪਞ੍ਚਸ੍ਸ ਗਤਿ; ਯਾਵਤਾ ਪਪਞ੍ਚਸ੍ਸ ਗਤਿ ਤਾਵਤਾ ਛਨ੍ਨਂ ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਗਤਿ। ਛਨ੍ਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਪਪਞ੍ਚਨਿਰੋਧੋ ਪਪਞ੍ਚਵੂਪਸਮੋ''ਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਆਨਨ੍ਦਸੁਤ੍ਤਂ

੧੭੪. ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਯੇਨਾਯਸ੍ਮਾ ਮਹਾਕੋਟ੍ਠਿਕੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਆਯਸ੍ਮਤਾ ਮਹਾਕੋਟ੍ਠਿਕੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮੋਦਿ। ਸਮ੍ਮੋਦਨੀਯਂ ਕਥਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਵੀਤਿਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਮਹਾਕੋਟ੍ਠਿਕਂ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਛੰਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਅਤ੍ਥਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ’’ਤਿ?

‘‘ਮਾ ਹੇਵਂ, ਆਵੁਸੋ’’।

‘‘ਛੰਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਨਤ੍ਥਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ’’ਤਿ?

‘‘ਮਾ ਹੇਵਂ, ਆਵੁਸੋ’’।

‘‘ਛੰਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਅਤ੍ਥਿ ਚ ਨਤ੍ਥਿ ਚ ਅਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ’’ਤਿ?

‘‘ਮਾ ਹੇਵਂ, ਆਵੁਸੋ’’।

‘‘ਛੰਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਨੇਵਤ੍ਥਿ ਨੋ ਨਤ੍ਥਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ’’ਤਿ?

‘‘ਮਾ ਹੇਵਂ, ਆਵੁਸੋ’’।

‘‘‘ਛੰਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਅਤ੍ਥਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ’ਤਿ, ਇਤਿ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ – ‘ਮਾ ਹੇਵਂ, ਆਵੁਸੋ’ਤਿ ਵਦੇਸਿ। ‘ਛੰਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਨਤ੍ਥਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ’ਤਿ, ਇਤਿ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ – ‘ਮਾ ਹੇਵਂ, ਆਵੁਸੋ’ਤਿ ਵਦੇਸਿ। ‘ਛੰਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਅਤ੍ਥਿ ਚ ਨਤ੍ਥਿ ਚ ਅਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ’ਤਿ, ਇਤਿ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ – ‘ਮਾ ਹੇਵਂ, ਆਵੁਸੋ’ਤਿ ਵਦੇਸਿ। ‘ਛੰਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਨੇਵਤ੍ਥਿ ਨੋ ਨਤ੍ਥਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ’ਤਿ, ਇਤਿ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ – ‘ਮਾ ਹੇਵਂ, ਆਵੁਸੋ’ਤਿ ਵਦੇਸਿ । ਯਥਾ ਕਥਂ ਪਨਾਵੁਸੋ, ਇਮਸ੍ਸ ਭਾਸਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ’’ਤਿ?

‘‘‘ਛੰਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਅਤ੍ਥਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ’ਤਿ, ਇਤਿ ਵਦਂ ਅਪ੍ਪਪਞ੍ਚਂ ਪਪਞ੍ਚੇਤਿ। ‘ਛੰਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਨਤ੍ਥਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ’ਤਿ, ਇਤਿ ਵਦਂ ਅਪ੍ਪਪਞ੍ਚਂ ਪਪਞ੍ਚੇਤਿ। ‘ਛੰਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਅਤ੍ਥਿ ਚ ਨਤ੍ਥਿ ਚ ਅਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ’ਤਿ, ਇਤਿ ਵਦਂ ਅਪ੍ਪਪਞ੍ਚਂ ਪਪਞ੍ਚੇਤਿ। ‘ਛੰਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਨੇਵਤ੍ਥਿ ਨੋ ਨਤ੍ਥਞ੍ਞਂ ਕਿਞ੍ਚੀ’ਤਿ, ਇਤਿ ਵਦਂ ਅਪ੍ਪਪਞ੍ਚਂ ਪਪਞ੍ਚੇਤਿ। ਯਾਵਤਾ, ਆਵੁਸੋ, ਛੰਨਂ ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਗਤਿ ਤਾਵਤਾ ਪਪਞ੍ਚਸ੍ਸ ਗਤਿ । ਯਾਵਤਾ ਪਪਞ੍ਚਸ੍ਸ ਗਤਿ ਤਾਵਤਾ ਛੰਨਂ ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਗਤਿ। ਛੰਨਂ, ਆਵੁਸੋ, ਫਸ੍ਸਾਯਤਨਾਨਂ ਅਸੇਸਵਿਰਾਗਨਿਰੋਧਾ ਪਪਞ੍ਚਨਿਰੋਧੋ ਪਪਞ੍ਚਵੂਪਸਮੋ’’ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਉਪਵਾਣਸੁਤ੍ਤਂ

੧੭੫. ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਉਪਵਾਣੋ ਯੇਨਾਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਆਯਸ੍ਮਤਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮੋਦਿ। ਸਮ੍ਮੋਦਨੀਯਂ ਕਥਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਵੀਤਿਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਉਪਵਾਣੋ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਕਿਂ ਨੁ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਵਿਜ੍ਜਾਯਨ੍ਤਕਰੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿ?

‘‘ਨੋ ਹਿਦਂ, ਆਵੁਸੋ’’।

‘‘ਕਿਂ ਪਨਾਵੁਸੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਚਰਣੇਨਨ੍ਤਕਰੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿ?

‘‘ਨੋ ਹਿਦਂ, ਆਵੁਸੋ’’।

‘‘ਕਿਂ ਪਨਾਵੁਸੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣੇਨਨ੍ਤਕਰੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿ?

‘‘ਨੋ ਹਿਦਂ, ਆਵੁਸੋ’’।

‘‘ਕਿਂ ਪਨਾਵੁਸੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣੇਨਨ੍ਤਕਰੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿ?

‘‘ਨੋ ਹਿਦਂ, ਆਵੁਸੋ’’।

‘‘‘ਕਿਂ ਨੁ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਵਿਜ੍ਜਾਯਨ੍ਤਕਰੋ ਹੋਤੀ’ਤਿ, ਇਤਿ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ – ‘ਨੋ ਹਿਦਂ, ਆਵੁਸੋ’ਤਿ ਵਦੇਸਿ। ‘ਕਿਂ ਪਨਾਵੁਸੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਚਰਣੇਨਨ੍ਤਕਰੋ ਹੋਤੀ’ਤਿ, ਇਤਿ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ – ‘ਨੋ ਹਿਦਂ, ਆਵੁਸੋ’ਤਿ ਵਦੇਸਿ। ‘ਕਿਂ ਪਨਾਵੁਸੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣੇਨਨ੍ਤਕਰੋ ਹੋਤੀ’ਤਿ, ਇਤਿ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ – ‘ਨੋ ਹਿਦਂ, ਆਵੁਸੋ’ਤਿ ਵਦੇਸਿ। ‘ਕਿਂ ਪਨਾਵੁਸੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣੇਨਨ੍ਤਕਰੋ ਹੋਤੀ’ਤਿ, ਇਤਿ ਪੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ – ‘ਨੋ ਹਿਦਂ, ਆਵੁਸੋ’ਤਿ ਵਦੇਸਿ। ਯਥਾ ਕਥਂ ਪਨਾਵੁਸੋ, ਅਨ੍ਤਕਰੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿ?

‘‘ਵਿਜ੍ਜਾਯ ਚੇ, ਆਵੁਸੋ, ਅਨ੍ਤਕਰੋ ਅਭਵਿਸ੍ਸ, ਸਉਪਾਦਾਨੋਵ ਸਮਾਨੋ ਅਨ੍ਤਕਰੋ ਅਭਵਿਸ੍ਸ। ਚਰਣੇਨ ਚੇ, ਆਵੁਸੋ, ਅਨ੍ਤਕਰੋ ਅਭਵਿਸ੍ਸ, ਸਉਪਾਦਾਨੋਵ ਸਮਾਨੋ ਅਨ੍ਤਕਰੋ ਅਭਵਿਸ੍ਸ। ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣੇਨ ਚੇ, ਆਵੁਸੋ, ਅਨ੍ਤਕਰੋ ਅਭਵਿਸ੍ਸ, ਸਉਪਾਦਾਨੋਵ ਸਮਾਨੋ ਅਨ੍ਤਕਰੋ ਅਭਵਿਸ੍ਸ। ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣੇਨ ਚੇ, ਆਵੁਸੋ, ਅਨ੍ਤਕਰੋ ਅਭਵਿਸ੍ਸ, ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਅਨ੍ਤਕਰੋ ਅਭਵਿਸ੍ਸ। ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਹਿ, ਆਵੁਸੋ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣੇਨ। ਚਰਣਵਿਪਨ੍ਨੋ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਯਥਾਭੂਤਂ ਨ ਜਾਨਾਤਿ ਨ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਚਰਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਯਥਾਭੂਤਂ ਜਾਨਾਤਿ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਯਥਾਭੂਤਂ ਜਾਨਂ ਪਸ੍ਸਂ ਅਨ੍ਤਕਰੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿ। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਆਯਾਚਨਸੁਤ੍ਤਂ

੧੭੬. ‘‘ਸਦ੍ਧੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਵਂ ਸਮ੍ਮਾ ਆਯਾਚਮਾਨੋ ਆਯਾਚੇਯ੍ਯ – ‘ਤਾਦਿਸੋ ਹੋਮਿ ਯਾਦਿਸਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਾ’ਤਿ [ਅ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੩੧ ਇਦਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਆਗਤਂ]। ਏਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਤੁਲਾ ਏਤਂ ਪਮਾਣਂ ਮਮ ਸਾਵਕਾਨਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ, ਯਦਿਦਂ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਾ।

‘‘ਸਦ੍ਧਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ ਏਵਂ ਸਮ੍ਮਾ ਆਯਾਚਮਾਨਾ ਆਯਾਚੇਯ੍ਯ – ‘ਤਾਦਿਸਾ ਹੋਮਿ ਯਾਦਿਸਾ ਖੇਮਾ ਚ ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ ਉਪ੍ਪਲਵਣ੍ਣਾ ਚਾ’ਤਿ। ਏਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੁਲਾ ਏਤਂ ਪਮਾਣਂ ਮਮ ਸਾਵਿਕਾਨਂ ਭਿਕ੍ਖੁਨੀਨਂ, ਯਦਿਦਂ ਖੇਮਾ ਚ ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ ਉਪ੍ਪਲਵਣ੍ਣਾ ਚ।

‘‘ਸਦ੍ਧੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਪਾਸਕੋ ਏਵਂ ਸਮ੍ਮਾ ਆਯਾਚਮਾਨੋ ਆਯਾਚੇਯ੍ਯ – ‘ਤਾਦਿਸੋ ਹੋਮਿ ਯਾਦਿਸੋ ਚਿਤ੍ਤੋ ਚ ਗਹਪਤਿ ਹਤ੍ਥਕੋ ਚ ਆਲ਼ਵਕੋ’ਤਿ। ਏਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੁਲਾ ਏਤਂ ਪਮਾਣਂ ਮਮ ਸਾਵਕਾਨਂ ਉਪਾਸਕਾਨਂ, ਯਦਿਦਂ ਚਿਤ੍ਤੋ ਚ ਗਹਪਤਿ ਹਤ੍ਥਕੋ ਚ ਆਲ਼ਵਕੋ।

‘‘ਸਦ੍ਧਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਉਪਾਸਿਕਾ ਏਵਂ ਸਮ੍ਮਾ ਆਯਾਚਮਾਨਾ ਆਯਾਚੇਯ੍ਯ – ‘ਤਾਦਿਸਾ ਹੋਮਿ ਯਾਦਿਸਾ ਖੁਜ੍ਜੁਤ੍ਤਰਾ ਚ ਉਪਾਸਿਕਾ ਵੇਲ਼ੁਕਣ੍ਡਕਿਯਾ ਚ ਨਨ੍ਦਮਾਤਾ’ਤਿ। ਏਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤੁਲਾ ਏਤਂ ਪਮਾਣਂ ਮਮ ਸਾਵਿਕਾਨਂ ਉਪਾਸਿਕਾਨਂ, ਯਦਿਦਂ ਖੁਜ੍ਜੁਤ੍ਤਰਾ ਚ ਉਪਾਸਿਕਾ ਵੇਲ਼ੁਕਣ੍ਡਕਿਯਾ ਚ ਨਨ੍ਦਮਾਤਾ’’ਤਿ। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਰਾਹੁਲਸੁਤ੍ਤਂ

੧੨੭. ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਰਾਹੁਲੋ ਯੇਨ ਭਗਵ◌ਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵ◌ਾ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਅਭਿਵ◌ਾਦੇਤ੍ਵ◌ਾ ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸਿਨ੍ਨੰ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੰ ਰਾਹੁਲੰ ਭਗਵ◌ਾ ਏਤਦਵ◌ੋਚ –

''ਯਾ ਚ, ਰਾਹੁਲ , ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾ ਪਥਵ◌ੀਧਾਤੁ ਯਾ ਚ ਬਾਹਿਰਾ ਪਥਵ◌ੀਧਾਤੁ, ਪਥਵ◌ੀਧਾਤੁਰੇਵ◌ੇਸਾ। 'ਤੰ ਨੇਤੰ ਮਮ, ਨੇਸੋਹਮਸ੍ਮਿ, ਨ ਮੇਸੋ ਅਤ੍ਤਾ'ਤਿ, ਏਵਮੇਤੰ ਯਥਾਭੂਤੰ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਏਵਮੇਤੰ ਯਥਾਭੂਤੰ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਦਿਸ੍ਵ◌ਾ ਪਥਵ◌ੀਧਾਤੁਯਾ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਤਿ, ਪਥਵ◌ੀਧਾਤੁਯਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਵ◌ਿਰਾਜੇਤਿ।

''ਯਾ ਚ, ਰਾਹੁਲ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾ ਆਪੋਧਾਤੁ ਯਾ ਚ ਬਾਹਿਰਾ ਆਪੋਧਾਤੁ , ਆਪੋਧਾਤੁਰੇਵ◌ੇਸਾ। 'ਤੰ ਨੇਤੰ ਮਮ, ਨੇਸੋਹਮਸ੍ਮਿ, ਨ ਮੇਸੋ ਅਤ੍ਤਾ'ਤਿ, ਏਵਮੇਤੰ ਯਥਾਭੂਤੰ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਏਵਮੇਤੰ ਯਥਾਭੂਤੰ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਦਿਸ੍ਵ◌ਾ ਆਪੋਧਾਤੁਯਾ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਤਿ, ਆਪੋਧਾਤੁਯਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਵ◌ਿਰਾਜੇਤਿ।

''ਯਾ ਚ, ਰਾਹੁਲ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾ ਤੇਜੋਧਾਤੁ ਯਾ ਚ ਬਾਹਿਰਾ ਤੇਜੋਧਾਤੁ, ਤੇਜੋਧਾਤੁਰੇਵ◌ੇਸਾ। 'ਤੰ ਨੇਤੰ ਮਮ, ਨੇਸੋਹਮਸ੍ਮਿ, ਨ ਮੇਸੋ ਅਤ੍ਤਾ'ਤਿ, ਏਵਮੇਤੰ ਯਥਾਭੂਤੰ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਏਵਮੇਤੰ ਯਥਾਭੂਤੰ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਦਿਸ੍ਵ◌ਾ ਤੇਜੋਧਾਤੁਯਾ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਤਿ, ਤੇਜੋਧਾਤੁਯਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਵ◌ਿਰਾਜੇਤਿ।

''ਯਾ ਚ, ਰਾਹੁਲ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾ ਵ◌ਾਯੋਧਾਤੁ ਯਾ ਚ ਬਾਹਿਰਾ ਵ◌ਾਯੋਧਾਤੁ, ਵ◌ਾਯੋਧਾਤੁਰੇਵ◌ੇਸਾ। 'ਤੰ ਨੇਤੰ ਮਮ, ਨੇਸੋਹਮਸ੍ਮਿ, ਨ ਮੇਸੋ ਅਤ੍ਤਾ'ਤਿ, ਏਵਮੇਤੰ ਯਥਾਭੂਤੰ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਏਵਮੇਤੰ ਯਥਾਭੂਤੰ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਦਿਸ੍ਵ◌ਾ ਵ◌ਾਯੋਧਾਤੁਯਾ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਤਿ, ਵ◌ਾਯੋਧਾਤੁਯਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਵ◌ਿਰਾਜੇਤਿ।

''ਯਤੋ ਖੋ, ਰਾਹੁਲ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਇਮਾਸੁ ਚਤੂਸੁ ਧਾਤੂਸੁ ਨੇਵਤ੍ਤਾਨੰ ਨ ਅਤ੍ਤਨਿਯੰ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਅਯੰ ਵ◌ੁਚ੍ਚਤਿ, ਰਾਹੁਲ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਚ੍ਛੇਚ੍ਛਿ ਤਣ੍ਹੰ, ਵ◌ਿਵਤ੍ਤਯਿ ਸੰਯੋਜਨੰ, ਸਮ੍ਮਾ ਮਾਨਾਭਿਸਮਯਾ ਅਨ੍ਤਮਕਾਸਿ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਾ''ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮੰ।

੮. ਜਮ੍ਬਾਲੀਸੁਤ੍ਤੰ

੧੨੮. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸੰਵ◌ਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਞ੍ਞਤਰੰ ਸਨ੍ਤੰ ਚੇਤੋਵ◌ਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵ◌ਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਸਕ੍ਕਾਯਨਿਰੋਧੰ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਸਕ੍ਕਾਯਨਿਰੋਧੰ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੋ ਸਕ੍ਕਾਯਨਿਰੋਧੇ ਚਿਤ੍ਤੰ ਨ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤਿ ਨਪ੍ਪਸੀਦਤਿ ਨ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਨਾਧਿਮੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਖੋ ਏਵ◌ੰ [ਤਸ੍ਸ ਕੋ ਏਤੰ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਪੀ॰), ਏਵ◌ੰ ਖੋ ਤਸ੍ਸ (?) ''ਏਵ◌ੰ ਹਿ ਤਸ੍ਸਾ ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ ਜਮ੍ਬਾਲਿਯਾ''ਤਿ ਪਾਠੇ ਵ◌ਿਯ], ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਨ ਸਕ੍ਕਾਯਨਿਰੋਧੋ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਪੁਰਿਸੋ ਲੇਪਗਤੇਨ [ਲਸਗਤੇਨ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਹਤ੍ਥੇਨ ਸਾਖੰ ਗਣ੍ਹੇਯ੍ਯ, ਤਸ੍ਸ ਸੋ ਹਤ੍ਥੋ ਸਜ੍ਜੇਯ੍ਯਪਿ ਗਣ੍ਹੇਯ੍ਯਪਿ [ਗਯ੍ਹੇਯ੍ਯਪਿ (?)] ਬਜ੍ਝੇਯ੍ਯਪਿ [ਖਜ੍ਜੇਯ੍ਯਪਿ (ਸੀ॰)]; ਏਵਮੇਵ◌ੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਞ੍ਞਤਰੰ ਸਨ੍ਤੰ ਚੇਤੋਵ◌ਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵ◌ਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਸਕ੍ਕਾਯਨਿਰੋਧੰ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਸਕ੍ਕਾਯਨਿਰੋਧੰ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੋ ਸਕ੍ਕਾਯਨਿਰੋਧੇ ਚਿਤ੍ਤੰ ਨ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤਿ ਨਪ੍ਪਸੀਦਤਿ ਨ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਨਾਧਿਮੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਖੋ ਏਵ◌ੰ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਨ ਸਕ੍ਕਾਯਨਿਰੋਧੋ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖੋ।

''ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਞ੍ਞਤਰੰ ਸਨ੍ਤੰ ਚੇਤੋਵ◌ਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵ◌ਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਸਕ੍ਕਾਯਨਿਰੋਧੰ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ । ਤਸ੍ਸ ਸਕ੍ਕਾਯਨਿਰੋਧੰ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੋ ਸਕ੍ਕਾਯਨਿਰੋਧੇ ਚਿਤ੍ਤੰ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤਿ ਪਸੀਦਤਿ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਖੋ ਏਵ◌ੰ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਸਕ੍ਕਾਯਨਿਰੋਧੋ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਪੁਰਿਸੋ ਸੁਦ੍ਧੇਨ ਹਤ੍ਥੇਨ ਸਾਖੰ ਗਣ੍ਹੇਯ੍ਯ, ਤਸ੍ਸ ਸੋ ਹਤ੍ਥੋ ਨੇਵ ਸਜ੍ਜੇਯ੍ਯ ਨ ਗਣ੍ਹੇਯ੍ਯ ਨ ਬਜ੍ਝੇਯ੍ਯ; ਏਵਮੇਵ◌ੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵ◌ੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਞ੍ਞਤਰੰ ਸਨ੍ਤੰ ਚੇਤੋਵ◌ਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ

ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਸਕ੍ਕਾਯਨਿਰੋਧਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਸਕ੍ਕਾਯਨਿਰੋਧਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੋ ਸਕ੍ਕਾਯਨਿਰੋਧੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤਿ ਪਸੀਦਤਿ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਖੋ ਏਵਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਸਕ੍ਕਾਯਨਿਰੋਧੋ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖੋ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਸਨ੍ਤਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪ੍ਪਭੇਦਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪ੍ਪਭੇਦਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪ੍ਪਭੇਦੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਨ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤਿ ਨਪ੍ਪਸੀਦਤਿ ਨ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਨਾਧਿਮੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਖੋ ਏਵਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪ੍ਪਭੇਦੋ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਜਮ੍ਬਾਲੀ ਅਨੇਕਵਸ੍ਸਗਣਿਕਾ। ਤਸ੍ਸਾ ਪੁਰਿਸੋ ਯਾਨਿ ਚੇਵ ਆਯਮੁਖਾਨਿ ਤਾਨਿ ਪਿਦਹੇਯ੍ਯ, ਯਾਨਿ ਚ ਅਪਾਯਮੁਖਾਨਿ ਤਾਨਿ ਵਿਵਰੇਯ੍ਯ, ਦੇਵੋ ਚ ਨ ਸਮ੍ਮਾ ਧਾਰਂ ਅਨੁਪ੍ਪਵੇਚ੍ਛੇਯ੍ਯ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਤਸ੍ਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਜਮ੍ਬਾਲਿਯਾ ਨ ਆਲਿਪ੍ਪਭੇਦੋ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖੋ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਸਨ੍ਤਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪ੍ਪਭੇਦਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪ੍ਪਭੇਦਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪ੍ਪਭੇਦੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਨ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤਿ ਨਪ੍ਪਸੀਦਤਿ ਨ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਨਾਧਿਮੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਖੋ ਏਵਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪ੍ਪਭੇਦੋ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖੋ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਸਨ੍ਤਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪ੍ਪਭੇਦਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪ੍ਪਭੇਦਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪ੍ਪਭੇਦੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤਿ ਪਸੀਦਤਿ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਖੋ ਏਵਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪ੍ਪਭੇਦੋ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖੋ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਜਮ੍ਬਾਲੀ ਅਨੇਕਵਸ੍ਸਗਣਿਕਾ। ਤਸ੍ਸਾ ਪੁਰਿਸੋ ਯਾਨਿ ਚੇਵ ਆਯਮੁਖਾਨਿ ਤਾਨਿ ਵਿਵਰੇਯ੍ਯ, ਯਾਨਿ ਚ ਅਪਾਯਮੁਖਾਨਿ ਤਾਨਿ ਪਿਦਹੇਯ੍ਯ, ਦੇਵੋ ਚ ਸਮ੍ਮਾ ਧਾਰਂ ਅਨੁਪ੍ਪਵੇਚ੍ਛੇਯ੍ਯ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਤਸ੍ਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਜਮ੍ਬਾਲਿਯਾ ਆਲਿਪ੍ਪਭੇਦੋ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖੋ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਸਨ੍ਤਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪ੍ਪਭੇਦਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪ੍ਪਭੇਦਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪ੍ਪਭੇਦੇ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤਿ ਪਸੀਦਤਿ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਖੋ ਏਵਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪ੍ਪਭੇਦੋ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖੋ । ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ’’ਨ੍ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਨਿਬ੍ਬਾਨਸੁਤ੍ਤਂ

੧੨੯. ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਯੇਨਾਯਸ੍ਮਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਆਯਸ੍ਮਤਾ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮੋਦਿ। ਸਮ੍ਮੋਦਨੀਯਂ ਕਥਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਵੀਤਿਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਕੋ ਨੁ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਹੇਤੁ ਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚੇ ਸਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਨ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਨ੍ਤੀ’’ਤਿ?

‘‘ਇਧਾਵੁਸੋ ਆਨਨ੍ਦ, ਸਤ੍ਤਾ ਇਮਾ ਹਾਨਭਾਗਿਯਾ ਸਞ੍ਞਾਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਇਮਾ ਠਿਤਿਭਾਗਿਯਾ ਸਞ੍ਞਾਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਇਮਾ ਵਿਸੇਸਭਾਗਿਯਾ ਸਞ੍ਞਾਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਇਮਾ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਾ ਸਞ੍ਞਾਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਨ੍ਤਿ। ਅਯਂ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ ਆਨਨ੍ਦ, ਹੇਤੁ ਅਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚੇ ਸਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਨ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਨ੍ਤੀ’’ਤਿ।

‘‘ਕੋ ਪਨਾਵੁਸੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਹੇਤੁ ਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚੇ ਸਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਨ੍ਤੀ’’ਤਿ? ‘‘ਇਧਾਵੁਸੋ ਆਨਨ੍ਦ, ਸਤ੍ਤਾ ਇਮਾ ਹਾਨਭਾਗਿਯਾ ਸਞ੍ਞਾਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਇਮਾ ਠਿਤਿਭਾਗਿਯਾ ਸਞ੍ਞਾਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਇਮਾ ਵਿਸੇਸਭਾਗਿਯਾ ਸਞ੍ਞਾਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਇਮਾ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਾ ਸਞ੍ਞਾਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਨ੍ਤਿ। ਅਯਂ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ ਆਨਨ੍ਦ, ਹੇਤੁ ਅਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚੇ ਸਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਨ੍ਤੀ’’ਤਿ। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਮਹਾਪਦੇਸਸੁਤ੍ਤਂ

੧੮੦. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਭੋਗਨਗਰੇ ਵਿਹਰਤਿ ਆਨਨ੍ਦਚੇਤਿਯੇ [ਆਨਨ੍ਦੇ ਚੇਤਿਯੇ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੮੬) ਮਹਾਵ॰ ੩੦੩ ਪਨ ਅਞ੍ਞਥਾ ਆਗਤਂ]। ਤਤ੍ਰ ਖੋ ਭਗਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ – ‘‘ਭਿਕ੍ਖਵੋ’’ਤਿ। ‘‘ਭਦਨ੍ਤੇ’’ਤਿ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁਂ। ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ – ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਹਾਪਦੇਸੇ ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਤਂ ਸੁਣਾਥ , ਸਾਧੁਕਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਥ; ਭਾਸਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ। ‘‘ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’ਤਿ ਖੋ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁਂ। ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਕਤਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਹਾਪਦੇਸਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਵਂ ਵਦੇਯ੍ਯ – ‘ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਮੇਤਂ, ਆਵੁਸੋ, ਭਗਵਤੋ ਸੁਤਂ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਪਟਿਗ੍ਗਹਿਤਂ – ਅਯਂ ਧਮ੍ਮੋ, ਅਯਂ ਵਿਨਯੋ, ਇਦਂ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨ’ਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਭਾਸਿਤਂ ਨੇਵ ਅਭਿਨਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਂ ਨਪ੍ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਨਭਿਨਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਿਤ੍ਵਾ ਤਾਨਿ ਪਦਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾਨਿ ਸਾਧੁਕਂ ਉਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਤਾਰੇਤਬ੍ਬਾਨਿ [ਓਸਾਰੇਤਬ੍ਬਾਨਿ], ਵਿਨਯੇ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਤਾਨਿ ਚੇ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਤਾਰਿਯਮਾਨਾਨਿ [ਓਸਾਰਿਯਮਾਨਾਨਿ] ਵਿਨਯੇ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸਿਯਮਾਨਾਨਿ ਨ ਚੇਵ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਤਰਨ੍ਤਿ [ਓਸਰਨ੍ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੮੮)] ਨ ਵਿਨਯੇ ਸਨ੍ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਂ – ‘ਅਦ੍ਧਾ, ਇਦਂ ਨ ਚੇਵ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨਂ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ; ਇਮਸ੍ਸ ਚ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਦੁਗ੍ਗਹਿਤ’ਨ੍ਤਿ। ਇਤਿ ਹੇਤਂ [ਇਤਿ ਹਿਦਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਕ॰)], ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛਡ੍ਡੇਯ੍ਯਾਥ।

[ਏਤ੍ਤਕੋ ਪਾਠੋ ਦੀਘਨਿਕਾਯੇ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਪੇਯ੍ਯਾਲਮੁਖੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤੋ ਭਵੇਯ੍ਯ] ‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਵਂ ਵਦੇਯ੍ਯ – ‘ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਮੇਤਂ, ਆਵੁਸੋ, ਭਗਵਤੋ ਸੁਤਂ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਪਟਿਗ੍ਗਹਿਤਂ – ਅਯਂ ਧਮ੍ਮੋ, ਅਯਂ ਵਿਨਯੋ, ਇਦਂ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨ’ਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਭਾਸਿਤਂ ਨੇਵ ਅਭਿਨਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਂ ਨਪ੍ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਨਭਿਨਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਿਤ੍ਵਾ ਤਾਨਿ ਪਦਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾਨਿ ਸਾਧੁਕਂ ਉਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਤਾਰੇਤਬ੍ਬਾਨਿ, ਵਿਨਯੇ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਤਬ੍ਬਾਨਿ [ਏਤ੍ਤਕੋ ਪਾਠੋ ਦੀਘਨਿਕਾਯੇ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਪੇਯ੍ਯਾਲਮੁਖੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤੋ ਭਵੇਯ੍ਯ]। ਤਾਨਿ ਚੇ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਤਾਰਿਯਮਾਨਾਨਿ ਵਿਨਯੇ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸਿਯਮਾਨਾਨਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਚੇਵ ਓਤਰਨ੍ਤਿ ਵਿਨਯੇ ਚ ਸਨ੍ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਂ – ‘ਅਦ੍ਧਾ, ਇਦਂ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨਂ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ; ਇਮਸ੍ਸ ਚ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਸੁਗ੍ਗਹਿਤ’ਨ੍ਤਿ। ਇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਠਮਂ ਮਹਾਪਦੇਸਂ ਧਾਰੇਯ੍ਯਾਥ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਵਂ ਵਦੇਯ੍ਯ – ‘ਅਸੁਕਸ੍ਮਿਂ ਨਾਮ ਆਵਾਸੇ ਸਙ੍ਘੋ ਵਿਹਰਤਿ ਸਥੇਰੋ ਸਪਾਮੋਕ੍ਖੋ। ਤਸ੍ਸ ਮੇ ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਸੁਤਂ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਪਟਿਗ੍ਗਹਿਤਂ – ਅਯਂ ਧਮ੍ਮੋ, ਅਯਂ ਵਿਨਯੋ, ਇਦਂ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨ’ਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਭਾਸਿਤਂ ਨੇਵ ਅਭਿਨਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਂ ਨਪ੍ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਨਭਿਨਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਿਤ੍ਵਾ ਤਾਨਿ ਪਦਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾਨਿ ਸਾਧੁਕਂ ਉਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਤਾਰੇਤਬ੍ਬਾਨਿ, ਵਿਨਯੇ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਤਾਨਿ ਚੇ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਤਾਰਿਯਮਾਨਾਨਿ ਵਿਨਯੇ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸਿਯਮਾਨਾਨਿ ਨ ਚੇਵ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਤਰਨ੍ਤਿ ਨ ਵਿਨਯੇ ਸਨ੍ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਂ – ‘ਅਦ੍ਧਾ, ਇਦਂ ਨ ਚੇਵ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨਂ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ; ਤਸ੍ਸ ਚ ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਦੁਗ੍ਗਹਿਤ’ਨ੍ਤਿ। ਇਤਿ ਹੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛਡ੍ਡੇਯ੍ਯਾਥ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਵਂ ਵਦੇਯ੍ਯ – ‘ਅਸੁਕਸ੍ਮਿਂ ਨਾਮ ਆਵਾਸੇ ਸਙ੍ਘੋ ਵਿਹਰਤਿ ਸਥੇਰੋ ਸਪਾਮੋਕ੍ਖੋ। ਤਸ੍ਸ ਮੇ ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਸੁਤਂ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਪਟਿਗ੍ਗਹਿਤਂ – ਅਯਂ ਧਮ੍ਮੋ, ਅਯਂ ਵਿਨਯੋ, ਇਦਂ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨ’ਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਭਾਸਿਤਂ ਨੇਵ ਅਭਿਨਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਂ ਨਪ੍ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਨਭਿਨਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਿਤ੍ਵਾ ਤਾਨਿ ਪਦਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾਨਿ ਸਾਧੁਕਂ ਉਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਤਾਰੇਤਬ੍ਬਾਨਿ, ਵਿਨਯੇ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਤਾਨਿ ਚੇ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਤਾਰਿਯਮਾਨਾਨਿ, ਵਿਨਯੇ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸਿਯਮਾਨਾਨਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਚੇਵ ਓਤਰਨ੍ਤਿ ਵਿਨਯੇ ਚ ਸਨ੍ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਂ – ‘ਅਦ੍ਧਾ, ਇਦਂ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨਂ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ; ਤਸ੍ਸ ਚ ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ ਸੁਗ੍ਗਹਿਤ’ਨ੍ਤਿ। ਇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਤਿਯਂ ਮਹਾਪਦੇਸਂ ਧਾਰੇਯ੍ਯਾਥ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਵਂ ਵਦੇਯ੍ਯ – ‘ਅਸੁਕਸ੍ਮਿਂ ਨਾਮ ਆਵਾਸੇ ਸਮ੍ਬਹੁਲਾ ਥੇਰਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਾ ਆਗਤਾਗਮਾ ਧਮ੍ਮਧਰਾ ਵਿਨਯਧਰਾ ਮਾਤਿਕਾਧਰਾ। ਤੇਸਂ ਮੇ ਥੇਰਾਨਂ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਸੁਤਂ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਪਟਿਗ੍ਗਹਿਤਂ – ਅਯਂ ਧਮ੍ਮੋ, ਅਯਂ

ਵਿਨਯੋ, ਇਦੰ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨ'ਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਭਾਸਿਤੰ ਨੇਵ ਅਭਿਨਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬੰ ਨਪ੍ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਿਤਬ੍ਬੰ। ਅਨਭਿਨਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਿਤ੍ਵਾ ਤਾਨਿ ਪਦਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾਨਿ ਸਾਧੁਕੰ ਉਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਤਾਰੇਤਬ੍ਬਾਨਿ, ਵਿਨਯੇ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਤਾਨਿ ਚੇ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਤਾਰਿਯਮਾਨਾਨਿ ਵਿਨਯੇ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸਿਯਮਾਨਾਨਿ ਨ ਚੇਵ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਤਰਨ੍ਤਿ ਨ ਵਿਨਯੇ ਸਨ੍ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬੰ – 'ਅਦ੍ਧਾ, ਇਦੰ ਨ ਚੇਵ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨੰ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ; ਤੇਸਞ੍ਚ ਥੇਰਾਨੰ ਦੁਗ੍ਗਹਿਤ'ਨ੍ਤਿ। ਇਤਿ ਹੇਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛਡ੍ਡੇਯ੍ਯਾਥ।

''ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਵੰ ਵਦੇਯ੍ਯ – 'ਅਮੁਕਸ੍ਮਿੰ ਨਾਮ ਆਵਾਸੇ ਸਮ੍ਬਹੁਲਾ ਥੇਰਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਾ ਆਗਤਾਗਮਾ ਧਮ੍ਮਧਰਾ ਵਿਨਯਧਰਾ ਮਾਤਿਕਾਧਰਾ। ਤੇਸੰ ਮੇ ਥੇਰਾਨੰ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਸੁਤੰ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਪਟਿਗ੍ਗਹਿਤੰ – ਅਯੰ ਧਮ੍ਮੋ, ਅਯੰ ਵਿਨਯੋ, ਇਦੰ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨ'ਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਭਾਸਿਤੰ ਨੇਵ ਅਭਿਨਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬੰ ਨਪ੍ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਿਤਬ੍ਬੰ। ਅਨਭਿਨਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਿਤ੍ਵਾ ਤਾਨਿ ਪਦਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾਨਿ ਸਾਧੁਕੰ ਉਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਤਾਰੇਤਬ੍ਬਾਨਿ, ਵਿਨਯੇ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਤਾਨਿ ਚੇ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਤਾਰਿਯਮਾਨਾਨਿ ਵਿਨਯੇ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸਿਯਮਾਨਾਨਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਚੇਵ ਓਤਰਨ੍ਤਿ ਵਿਨਯੇ ਚ ਸਨ੍ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬੰ – 'ਅਦ੍ਧਾ, ਇਦੰ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨੰ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ; ਤੇਸਞ੍ਚ ਥੇਰਾਨੰ ਸੁਗ੍ਗਹਿਤ'ਨ੍ਤਿ। ਇਦੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਤਿਯੰ ਮਹਾਪਦੇਸੰ ਧਾਰੇਯ੍ਯਾਥ।

''ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਵੰ ਵਦੇਯ੍ਯ – 'ਅਮੁਕਸ੍ਮਿੰ ਨਾਮ ਆਵਾਸੇ ਏਕੋ ਥੇਰੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਹਰਤਿ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਆਗਤਾਗਮੋ ਧਮ੍ਮਧਰੋ ਵਿਨਯਧਰੋ ਮਾਤਿਕਾਧਰੋ। ਤਸ੍ਸ ਮੇ ਥੇਰਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਸੁਤੰ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਪਟਿਗ੍ਗਹਿਤੰ – ਅਯੰ ਧਮ੍ਮੋ, ਅਯੰ ਵਿਨਯੋ, ਇਦੰ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨ'ਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਭਾਸਿਤੰ ਨੇਵ ਅਭਿਨਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬੰ ਨਪ੍ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਿਤਬ੍ਬੰ। ਅਨਭਿਨਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਿਤ੍ਵਾ ਤਾਨਿ ਪਦਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾਨਿ ਸਾਧੁਕੰ ਉਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਤਾਰੇਤਬ੍ਬਾਨਿ, ਵਿਨਯੇ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਤਾਨਿ ਚੇ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਤਾਰਿਯਮਾਨਾਨਿ ਵਿਨਯੇ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸਿਯਮਾਨਾਨਿ ਨ ਚੇਵ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਤਰਨ੍ਤਿ ਨ ਵਿਨਯੇ ਸਨ੍ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬੰ – 'ਅਦ੍ਧਾ, ਇਦੰ ਨ ਚੇਵ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨੰ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ; ਤਸ੍ਸ ਚ ਥੇਰਸ੍ਸ ਦੁਗ੍ਗਹਿਤ'ਨ੍ਤਿ। ਇਤਿ ਹੇਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛਡ੍ਡੇਯ੍ਯਾਥ।

''ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਵੰ ਵਦੇਯ੍ਯ – 'ਅਮੁਕਸ੍ਮਿੰ ਨਾਮ ਆਵਾਸੇ ਏਕੋ ਥੇਰੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਹਰਤਿ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਆਗਤਾਗਮੋ ਧਮ੍ਮਧਰੋ ਵਿਨਯਧਰੋ ਮਾਤਿਕਾਧਰੋ। ਤਸ੍ਸ ਮੇ ਥੇਰਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਸੁਤੰ ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਪਟਿਗ੍ਗਹਿਤੰ – ਅਯੰ ਧਮ੍ਮੋ, ਅਯੰ ਵਿਨਯੋ, ਇਦੰ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨ'ਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਭਾਸਿਤੰ ਨੇਵ ਅਭਿਨਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬੰ ਨਪ੍ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਿਤਬ੍ਬੰ। ਅਨਭਿਨਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਿਤ੍ਵਾ ਤਾਨਿ ਪਦਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾਨਿ ਸਾਧੁਕੰ ਉਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਤਾਰੇਤਬ੍ਬਾਨਿ, ਵਿਨਯੇ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਤਾਨਿ ਚੇ ਸੁਤ੍ਤੇ ਓਤਾਰਿਯਮਾਨਾਨਿ ਵਿਨਯੇ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸਿਯਮਾਨਾਨਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਚੇਵ ਓਤਰਨ੍ਤਿ ਵਿਨਯੇ ਚ ਸਨ੍ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬੰ – 'ਅਦ੍ਧਾ, ਇਦੰ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨੰ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ; ਤਸ੍ਸ ਚ ਥੇਰਸ੍ਸ ਸੁਗ੍ਗਹਿਤ'ਨ੍ਤਿ। ਇਦੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੁਤ੍ਥੰ ਮਹਾਪਦੇਸੰ ਧਾਰੇਯ੍ਯਾਥ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਹਾਪਦੇਸਾ''ਤਿ। ਦਸਮੰ।

ਸਞ੍ਚੇਤਨਿਯਵਗ੍ਗੋ ਤਤਿਯੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨੰ –

ਚੇਤਨਾ ਵਿਭਤ੍ਤਿ ਕੋਟ੍ਠਿਕੋ, ਆਨਨ੍ਦੋ ਉਪਵਾਣਪਞ੍ਚਮੰ।
ਆਯਾਚਨ-ਰਾਹੁਲ-ਜਮ੍ਬਾਲੀ, ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਮਹਾਪਦੇਸੇਨਾਤਿ॥

(੧੯) ੪. ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਵਗ੍ਗੋ

੧. ਯੋਧਾਜੀਵਸੁਤ੍ਤੰ

੧੮੧. ‘‘ਚਤੂਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯੋਧਾਜੀਵੋ ਰਾਜਾਰਹੋ ਹੋਤਿ ਰਾਜਭੋਗ੍ਗੋ, ਰਞ੍ਞੋ ਅਙ੍ਗਨ੍ਤੇਵ ਸਙ੍ਖੰ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯੋਧਾਜੀਵੋ ਠਾਨਕੁਸਲੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਦੂਰੇਪਾਤੀ ਚ, ਅਕ੍ਖਣਵੇਧੀ ਚ, ਮਹਤੋ ਚ ਕਾਯਸ੍ਸ ਪਦਾਲੇਤਾ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯੋਧਾਜੀਵੋ ਰਾਜਾਰਹੋ ਹੋਤਿ ਰਾਜਭੋਗ੍ਗੋ, ਰਞ੍ਞੋ ਅਙ੍ਗਨ੍ਤੇਵ ਸਙ੍ਖੰ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਏਵਮੇਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ ਪਾਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯੋ ਅਞ੍ਜਲਿਕਰਣੀਯੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰੰ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤੰ ਲੋਕਸ੍ਸ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਠਾਨਕੁਸਲੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਦੂਰੇਪਾਤੀ ਚ, ਅਕ੍ਖਣਵੇਧੀ ਚ, ਮਹਤੋ ਚ ਕਾਯਸ੍ਸ ਪਦਾਲੇਤਾ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਠਾਨਕੁਸਲੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ…ਪੇ॰… ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਠਾਨਕੁਸਲੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਦੂਰੇਪਾਤੀ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਭਿਕ੍ਖੁ ਯੰ ਕਿਞ੍ਚਿ ਰੂਪੰ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਵਾ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਵਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕੰ ਵਾ ਸੁਖੁਮੰ ਵਾ ਹੀਨੰ ਵਾ ਪਣੀਤੰ ਵਾ ਯੰ ਦੂਰੇ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਵਾ, ਸਬ੍ਬੰ ਰੂਪੰ ‘ਨੇਤੰ ਮਮ, ਨੇਸੋਹਮਸ੍ਮਿ, ਨ ਮੇਸੋ ਅਤ੍ਤਾ’ਤਿ ਏਵਮੇਤੰ ਯਥਾਭੂਤੰ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਯਾ ਕਾਚਿ ਵੇਦਨਾ…ਪੇ॰… ਯਾ ਕਾਚਿ ਸਞ੍ਞਾ… ਯੇ ਕੇਚਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾ… ਯੰ ਕਿਞ੍ਚਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਵਾ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਵਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕੰ ਵਾ ਸੁਖੁਮੰ ਵਾ ਹੀਨੰ ਵਾ ਪਣੀਤੰ ਵਾ ਯੰ ਦੂਰੇ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਵਾ , ਸਬ੍ਬੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ‘ਨੇਤੰ ਮਮ, ਨੇਸੋਹਮਸ੍ਮਿ, ਨ ਮੇਸੋ ਅਤ੍ਤਾ’ਤਿ ਏਵਮੇਤੰ ਯਥਾਭੂਤੰ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਦੂਰੇਪਾਤੀ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਕ੍ਖਣਵੇਧੀ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ‘ਇਦੰ ਦੁਕ੍ਖ’ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤੰ ਪਜਾਨਾਤਿ…ਪੇ॰… ‘ਅਯੰ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤੰ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਕ੍ਖਣਵੇਧੀ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਮਹਤੋ ਕਾਯਸ੍ਸ ਪਦਾਲੇਤਾ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਮਹਨ੍ਤੰ ਅਵਿਜ੍ਜਾਕ੍ਖਨ੍ਧੰ ਪਦਾਲੇਤਾ। ਏਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਮਹਤੋ ਕਾਯਸ੍ਸ ਪਦਾਲੇਤਾ ਹੋਤਿ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ…ਪੇ॰… ਅਨੁਤ੍ਤਰੰ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤੰ ਲੋਕਸ੍ਸਾ’’ਤਿ। ਪਠਮੰ।

੨. ਪਾਟਿਭੋਗਸੁਤ੍ਤੰ

੧੮੨. [ਕਥਾ॰ ੬੨੪] ‘‘ਚਤੁਨ੍ਨੰ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਨਤ੍ਥਿ ਕੋਚਿ ਪਾਟਿਭੋਗੋ – ਸਮਣੋ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਵਾ ਦੇਵੋ ਵਾ ਮਾਰੋ ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਵਾ ਕੋਚਿ ਵਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ।

‘‘ਕਤਮੇਸੰ ਚਤੁਨ੍ਨੰ? ‘ਜਰਾਧਮ੍ਮੰ ਮਾ ਜੀਰੀ’ਤਿ ਨਤ੍ਥਿ ਕੋਚਿ ਪਾਟਿਭੋਗੋ – ਸਮਣੋ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਵਾ ਦੇਵੋ ਵਾ ਮਾਰੋ ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਵਾ ਕੋਚਿ ਵਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ; ‘ਬ੍ਯਾਧਿਧਮ੍ਮੰ ਮਾ ਬ੍ਯਾਧਿਯੀ’ਤਿ ਨਤ੍ਥਿ ਕੋਚਿ ਪਾਟਿਭੋਗੋ – ਸਮਣੋ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਵਾ ਦੇਵੋ ਵਾ ਮਾਰੋ ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਵਾ ਕੋਚਿ ਵਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ; ‘ਮਰਣਧਮ੍ਮੰ ਮਾ ਮੀਯੀ’ਤਿ ਨਤ੍ਥਿ ਕੋਚਿ ਪਾਟਿਭੋਗੋ – ਸਮਣੋ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਵਾ ਦੇਵੋ ਵਾ ਮਾਰੋ ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਵਾ ਕੋਚਿ ਵਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿੰ; ‘ਯਾਨਿ ਖੋ ਪਨ ਤਾਨਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਤ੍ਤਨਾ ਕਤਾਨਿ ਪਾਪਕਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਨਿ

ਸਂਕਿਲੇਸਿਕਾਨਿ ਪੋਨੋਭਵਿਕਾਨਿ ਸਦਰਾਨਿ ਦੁਕ੍ਖਵਿਪਾਕਾਨਿ ਆਯਤਿਂ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਿਕਾਨਿ, ਤੇਸਂ ਵਿਪਾਕੋ ਮਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੀ'ਤਿ ਨਤ੍ਥਿ ਕੋਚਿ ਪਾਟਿਭੋਗੋ – ਸਮਣੋ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਵਾ ਦੇਵੋ ਵਾ ਮਾਰੋ ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਵਾ ਕੋਚਿ ਵਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ।

''ਇਮੇਸਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਨਤ੍ਥਿ ਕੋਚਿ ਪਾਟਿਭੋਗੋ – ਸਮਣੋ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਵਾ ਦੇਵੋ ਵਾ ਮਾਰੋ ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਵਾ ਕੋਚਿ ਵਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਸੁਤਸੁਤ੍ਤਂ

੧੮੩. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਰਾਜਗਹੇ ਵਿਹਰਤਿ ਵੇਲੁਵਨੇ ਕਲਨ੍ਦਕਨਿਵਾਪੇ। ਅਥ ਖੋ ਵਸ੍ਸਕਾਰੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਮਗਧਮਹਾਮਤ੍ਤੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮੋਦਿ। ਸਮ੍ਮੋਦਨੀਯਂ ਕਥਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਵੀਤਿਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਵਸ੍ਸਕਾਰੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਮਗਧਮਹਾਮਤ੍ਤੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਅਹਞ੍ਹਿ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਏਵਂਵਾਦੀ ਏਵਂਦਿਟ੍ਠਿ [ਏਵਂਦਿਟ੍ਠੀ (ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ)] – 'ਯੋ ਕੋਚਿ ਦਿਟ੍ਠਂ ਭਾਸਤਿ – ਏਵਂ ਮੇ ਦਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ, ਨਤ੍ਥਿ ਤਤੋ ਦੋਸੋ; ਯੋ ਕੋਚਿ ਸੁਤਂ ਭਾਸਤਿ – ਏਵਂ ਮੇ ਸੁਤਨ੍ਤਿ, ਨਤ੍ਥਿ ਤਤੋ ਦੋਸੋ; ਯੋ ਕੋਚਿ ਮੁਤਂ ਭਾਸਤਿ – ਏਵਂ ਮੇ ਮੁਤਨ੍ਤਿ, ਨਤ੍ਥਿ ਤਤੋ ਦੋਸੋ; ਯੋ ਕੋਚਿ ਵਿਞ੍ਞਾਤਂ ਭਾਸਤਿ – ਏਵਂ ਮੇ ਵਿਞ੍ਞਾਤਨ੍ਤਿ, ਨਤ੍ਥਿ ਤਤੋ ਦੋਸੋ'''ਤਿ।

''ਨਾਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਬ੍ਬਂ ਦਿਟ੍ਠਂ ਭਾਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮਿ; ਨ ਪਨਾਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਬ੍ਬਂ ਦਿਟ੍ਠਂ ਨ ਭਾਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮਿ; ਨਾਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਬ੍ਬਂ ਸੁਤਂ ਭਾਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮਿ; ਨ ਪਨਾਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਬ੍ਬਂ ਸੁਤਂ ਨ ਭਾਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮਿ; ਨਾਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਬ੍ਬਂ ਮੁਤਂ ਭਾਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮਿ; ਨ ਪਨਾਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਬ੍ਬਂ ਮੁਤਂ ਨ ਭਾਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮਿ; ਨਾਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਬ੍ਬਂ ਵਿਞ੍ਞਾਤਂ ਭਾਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮਿ; ਨ ਪਨਾਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸਬ੍ਬਂ ਵਿਞ੍ਞਾਤਂ ਨ ਭਾਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮਿ।

''ਯਞ੍ਹਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਦਿਟ੍ਠਂ ਭਾਸਤੋ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਵਡ੍ਢਨ੍ਤਿ, ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਰਿਹਾਯਨ੍ਤਿ, ਏਵਰੂਪਂ ਦਿਟ੍ਠਂ ਨ ਭਾਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮਿ। ਯਞ੍ਚ ਖ੍ਵਸ੍ਸ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਦਿਟ੍ਠਂ ਅਭਾਸਤੋ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਰਿਹਾਯਨ੍ਤਿ, ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਵਡ੍ਢਨ੍ਤਿ, ਏਵਰੂਪਂ ਦਿਟ੍ਠਂ ਭਾਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮਿ।

''ਯਞ੍ਹਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸੁਤਂ ਭਾਸਤੋ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਵਡ੍ਢਨ੍ਤਿ, ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਰਿਹਾਯਨ੍ਤਿ , ਏਵਰੂਪਂ ਸੁਤਂ ਨ ਭਾਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮਿ। ਯਞ੍ਚ ਖ੍ਵਸ੍ਸ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸੁਤਂ ਅਭਾਸਤੋ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਰਿਹਾਯਨ੍ਤਿ, ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਵਡ੍ਢਨ੍ਤਿ, ਏਵਰੂਪਂ ਸੁਤਂ ਭਾਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮਿ।

''ਯਞ੍ਹਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮੁਤਂ ਭਾਸਤੋ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਵਡ੍ਢਨ੍ਤਿ, ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਰਿਹਾਯਨ੍ਤਿ, ਏਵਰੂਪਂ ਮੁਤਂ ਨ ਭਾਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮਿ। ਯਞ੍ਚ ਖ੍ਵਸ੍ਸ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮੁਤਂ ਅਭਾਸਤੋ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਰਿਹਾਯਨ੍ਤਿ, ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਵਡ੍ਢਨ੍ਤਿ, ਏਵਰੂਪਂ ਮੁਤਂ ਭਾਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮਿ ।

''ਯਞ੍ਹਿ , ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਵਿਞ੍ਞਾਤਂ ਭਾਸਤੋ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਵਡ੍ਢਨ੍ਤਿ, ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਰਿਹਾਯਨ੍ਤਿ, ਏਵਰੂਪਂ ਵਿਞ੍ਞਾਤਂ ਨ ਭਾਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮਿ। ਯਞ੍ਚ ਖ੍ਵਸ੍ਸ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਵਿਞ੍ਞਾਤਂ ਅਭਾਸਤੋ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਰਿਹਾਯਨ੍ਤਿ, ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਵਡ੍ਢਨ੍ਤਿ, ਏਵਰੂਪਂ ਵਿਞ੍ਞਾਤਂ ਭਾਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮੀ''ਤਿ।

ਅਥ ਖੋ ਵਸ੍ਸਕਾਰੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਮਗਧਮਹਾਮਤ੍ਤੋ ਭਗਵਤੋ ਭਾਸਿਤਂ ਅਭਿਨਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਨੁਮੋਦਿਤ੍ਵਾ ਉਟ੍ਠਾਯਾਸਨਾ ਪਕ੍ਕਾਮੀਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਅਭਯਸੁਤ੍ਤਂ

੧੮੪. ਅਥ ਖੋ ਜਾਣੁਸ੍ਸੋਣਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮੋਦਿ। ਸਮ੍ਮੋਦਨੀਯਂ ਕਥਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਵੀਤਿਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਜਾਣੁਸ੍ਸੋਣਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਅਹਞ੍ਹਿ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਏਵਂਵਾਦੀ ਏਵਂਦਿਟ੍ਠਿ – ‘ਨਤ੍ਥਿ ਯੋ ਮਰਣਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਨ ਭਾਯਤਿ, ਨ ਸਨ੍ਤਾਸਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ ਮਰਣਸ੍ਸਾ’’’ਤਿ। ‘‘ਅਤ੍ਥਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮਰਣਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਭਾਯਤਿ, ਸਨ੍ਤਾਸਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ ਮਰਣਸ੍ਸ; ਅਤ੍ਥਿ ਪਨ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮਰਣਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਨ ਭਾਯਤਿ, ਨ ਸਨ੍ਤਾਸਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ ਮਰਣਸ੍ਸ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮਰਣਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਭਾਯਤਿ, ਸਨ੍ਤਾਸਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ ਮਰਣਸ੍ਸ? ਇਧ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਕਾਮੇਸੁ ਅਵੀਤਰਾਗੋ ਹੋਤਿ ਅਵਿਗਤਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਅਵਿਗਤਪੇਮੋ ਅਵਿਗਤਪਿਪਾਸੋ ਅਵਿਗਤਪਰਿਲ਼ਾਹੋ ਅਵਿਗਤਤਣ੍ਹੋ। ਤਮੇਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਗਾਲ਼੍ਹੋ ਰੋਗਾਤਙ੍ਕੋ ਫੁਸਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਤਰੇਨ ਗਾਲ਼੍ਹੇਨ ਰੋਗਾਤਙ੍ਕੇਨ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – ‘ਪਿਯਾ ਵਤ ਮਂ ਕਾਮਾ ਜਹਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਪਿਯੇ ਚਾਹਂ ਕਾਮੇ ਜਹਿਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ। ਸੋ ਸੋਚਤਿ ਕਿਲਮਤਿ ਪਰਿਦੇਵਤਿ, ਉਰਤ੍ਤਾਲ਼ਿਂ ਕਨ੍ਦਤਿ, ਸਮ੍ਮੋਹਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਯਂ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮਰਣਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਭਾਯਤਿ, ਸਨ੍ਤਾਸਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ ਮਰਣਸ੍ਸ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਕਾਯੇ ਅਵੀਤਰਾਗੋ ਹੋਤਿ ਅਵਿਗਤਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਅਵਿਗਤਪੇਮੋ ਅਵਿਗਤਪਿਪਾਸੋ ਅਵਿਗਤਪਰਿਲ਼ਾਹੋ ਅਵਿਗਤਤਣ੍ਹੋ। ਤਮੇਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਗਾਲ਼੍ਹੋ ਰੋਗਾਤਙ੍ਕੋ ਫੁਸਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਤਰੇਨ ਗਾਲ਼੍ਹੇਨ ਰੋਗਾਤਙ੍ਕੇਨ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – ‘ਪਿਯੋ ਵਤ ਮਂ ਕਾਯੋ ਜਹਿਸ੍ਸਤਿ, ਪਿਯਞ੍ਚਾਹਂ ਕਾਯਂ ਜਹਿਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ। ਸੋ ਸੋਚਤਿ ਕਿਲਮਤਿ ਪਰਿਦੇਵਤਿ, ਉਰਤ੍ਤਾਲ਼ਿਂ ਕਨ੍ਦਤਿ, ਸਮ੍ਮੋਹਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਯਮ੍ਪਿ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮਰਣਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਭਾਯਤਿ, ਸਨ੍ਤਾਸਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ ਮਰਣਸ੍ਸ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਅਕਤਕਲ੍ਯਾਣੋ ਹੋਤਿ ਅਕਤਕੁਸਲੋ ਅਕਤਭੀਰੁਤ੍ਤਾਣੋ ਕਤਪਾਪੋ ਕਤਲੁਦ੍ਦੋ ਕਤਕਿਬ੍ਬਿਸੋ। ਤਮੇਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਗਾਲ਼੍ਹੋ ਰੋਗਾਤਙ੍ਕੋ ਫੁਸਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਤਰੇਨ ਗਾਲ਼੍ਹੇਨ ਰੋਗਾਤਙ੍ਕੇਨ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – ‘ਅਕਤਂ ਵਤ ਮੇ ਕਲ੍ਯਾਣਂ, ਅਕਤਂ ਕੁਸਲਂ, ਅਕਤਂ ਭੀਰੁਤ੍ਤਾਣਂ; ਕਤਂ ਪਾਪਂ, ਕਤਂ ਲੁਦ੍ਦਂ, ਕਤਂ ਕਿਬ੍ਬਿਸਂ। ਯਾਵਤਾ, ਭੋ, ਅਕਤਕਲ੍ਯਾਣਾਨਂ ਅਕਤਕੁਸਲਾਨਂ ਅਕਤਭੀਰੁਤ੍ਤਾਣਾਨਂ ਕਤਪਾਪਾਨਂ ਕਤਲੁਦ੍ਦਾਨਂ ਕਤਕਿਬ੍ਬਿਸਾਨਂ ਗਤਿ ਤਂ ਗਤਿਂ ਪੇਚ੍ਚ ਗਚ੍ਛਾਮੀ’ਤਿ। ਸੋ ਸੋਚਤਿ ਕਿਲਮਤਿ ਪਰਿਦੇਵਤਿ, ਉਰਤ੍ਤਾਲ਼ਿਂ ਕਨ੍ਦਤਿ, ਸਮ੍ਮੋਹਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਯਮ੍ਪਿ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮਰਣਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਭਾਯਤਿ, ਸਨ੍ਤਾਸਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ ਮਰਣਸ੍ਸ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਕਙ੍ਖੀ ਹੋਤਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛੀ ਅਨਿਟ੍ਠਙ੍ਗਤੋ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੇ। ਤਮੇਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਗਾਲ਼੍ਹੋ ਰੋਗਾਤਙ੍ਕੋ ਫੁਸਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਤਰੇਨ ਗਾਲ਼੍ਹੇਨ ਰੋਗਾਤਙ੍ਕੇਨ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – ‘ਕਙ੍ਖੀ ਵਤਮ੍ਹਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛੀ ਅਨਿਟ੍ਠਙ੍ਗਤੋ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੇ’ਤਿ। ਸੋ ਸੋਚਤਿ ਕਿਲਮਤਿ ਪਰਿਦੇਵਤਿ, ਉਰਤ੍ਤਾਲ਼ਿਂ ਕਨ੍ਦਤਿ, ਸਮ੍ਮੋਹਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਯਮ੍ਪਿ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮਰਣਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਭਾਯਤਿ, ਸਨ੍ਤਾਸਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ ਮਰਣਸ੍ਸ। ਇਮੇ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਰਣਧਮ੍ਮਾ ਸਮਾਨਾ ਭਾਯਨ੍ਤਿ, ਸਨ੍ਤਾਸਂ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਮਰਣਸ੍ਸ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮਰਣਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਨ ਭਾਯਤਿ, ਨ ਸਨ੍ਤਾਸਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ ਮਰਣਸ੍ਸ? ਇਧ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਕਾਮੇਸੁ ਵੀਤਰਾਗੋ ਹੋਤਿ ਵਿਗਤਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਵਿਗਤਪੇਮੋ ਵਿਗਤਪਿਪਾਸੋ ਵਿਗਤਪਰਿਲ਼ਾਹੋ ਵਿਗਤਤਣ੍ਹੋ। ਤਮੇਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਗਾਲ਼੍ਹੋ ਰੋਗਾਤਙ੍ਕੋ ਫੁਸਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਤਰੇਨ ਗਾਲ਼੍ਹੇਨ ਰੋਗਾਤਙ੍ਕੇਨ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਨ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – ‘ਪਿਯਾ ਵਤ ਮਂ ਕਾਮਾ ਜਹਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਪਿਯੇ ਚਾਹਂ ਕਾਮੇ ਜਹਿਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ। ਸੋ ਨ ਸੋਚਤਿ ਨ ਕਿਲਮਤਿ ਨ ਪਰਿਦੇਵਤਿ, ਨ ਉਰਤ੍ਤਾਲ਼ਿਂ ਕਨ੍ਦਤਿ, ਨ ਸਮ੍ਮੋਹਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਯਂ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮਰਣਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਨ ਭਾਯਤਿ, ਨ ਸਨ੍ਤਾਸਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ ਮਰਣਸ੍ਸ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰੰ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਕਾਯੇ ਵੀਤਰਾਗੋ ਹੋਤਿ ਵਿਗਤਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਵਿਗਤਪੇਮੋ ਵਿਗਤਪਿਪਾਸੋ ਵਿਗਤਪਰਿਲ਼ਾਹੋ ਵਿਗਤਤਣ੍ਹੋ। ਤਮੇਨੰ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਗਾਲ਼੍ਹੋ ਰੋਗਾਤਙ੍ਕੋ ਫੁਸਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਤਰੇਨ ਗਾਲ਼੍ਹੇਨ ਰੋਗਾਤਙ੍ਕੇਨ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਨ ਏਵੰ ਹੋਤਿ – ‘ਪਿਯੋ ਵਤ ਮੰ ਕਾਯੋ ਜਹਿਸ੍ਸਤਿ, ਪਿਯਞ੍ਚਾਹੰ ਕਾਯੰ ਜਹਿਸ੍ਸਾਮੀ’ਤਿ। ਸੋ ਨ ਸੋਚਤਿ ਨ ਕਿਲਮਤਿ ਨ ਪਰਿਦੇਵਤਿ, ਨ ਉਰਤ੍ਤਾਲ਼ਿੰ ਕਨ੍ਦਤਿ, ਨ ਸਮ੍ਮੋਹੰ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਯਮ੍ਪਿ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮਰਣਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਨ ਭਾਯਤਿ, ਨ ਸਨ੍ਤਾਸੰ ਆਪਜ੍ਜਤਿ ਮਰਣਸ੍ਸ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰੰ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਅਕਤਪਾਪੋ ਹੋਤਿ ਅਕਤਲੁਦ੍ਦੋ ਅਕਤਕਿਬ੍ਬਿਸੋ ਕਤਕਲ੍ਯਾਣੋ ਕਤਕੁਸਲੋ ਕਤਭੀਰੁਤ੍ਤਾਣੋ। ਤਮੇਨੰ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਗਾਲ਼੍ਹੋ ਰੋਗਾਤਙ੍ਕੋ ਫੁਸਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਤਰੇਨ ਗਾਲ਼੍ਹੇਨ ਰੋਗਾਤਙ੍ਕੇਨ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਏਵੰ ਹੋਤਿ – ‘ਅਕਤੰ ਵਤ ਮੇ ਪਾਪੰ, ਅਕਤੰ ਲੁਦ੍ਦੰ, ਅਕਤੰ ਕਿਬ੍ਬਿਸੰ; ਕਤੰ ਕਲ੍ਯਾਣੰ, ਕਤੰ ਕੁਸਲੰ, ਕਤੰ ਭੀਰੁਤ੍ਤਾਣੰ। ਯਾਵਤਾ, ਭੋ, ਅਕਤਪਾਪਾਨੰ ਅਕਤਲੁਦ੍ਦਾਨੰ ਅਕਤਕਿਬ੍ਬਿਸਾਨੰ ਕਤਕਲ੍ਯਾਣਾਨੰ ਕਤਕੁਸਲਾਨੰ ਕਤਭੀਰੁਤ੍ਤਾਣਾਨੰ ਗਤਿ ਤੰ ਗਤਿੰ ਪੇਚ੍ਚ ਗਚ੍ਛਾਮੀ’ਤਿ। ਸੋ ਨ ਸੋਚਤਿ ਨ ਕਿਲਮਤਿ ਨ ਪਰਿਦੇਵਤਿ, ਨ ਉਰਤ੍ਤਾਲ਼ਿੰ ਕਨ੍ਦਤਿ, ਨ ਸਮ੍ਮੋਹੰ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਯਮ੍ਪਿ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮਰਣਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਨ ਭਾਯਤਿ, ਨ ਸਨ੍ਤਾਸੰ ਆਪਜ੍ਜਤਿ ਮਰਣਸ੍ਸ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰੰ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਇਧੇਕਚ੍ਚੋ ਅਕਙ੍ਖੀ ਹੋਤਿ ਅਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛੀ ਨਿਟ੍ਠਙ੍ਗਤੋ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੇ। ਤਮੇਨੰ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਗਾਲ਼੍ਹੋ ਰੋਗਾਤਙ੍ਕੋ ਫੁਸਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਤਰੇਨ ਗਾਲ਼੍ਹੇਨ ਰੋਗਾਤਙ੍ਕੇਨ ਫੁਟ੍ਠਸ੍ਸ ਏਵੰ ਹੋਤਿ – ‘ਅਕਙ੍ਖੀ ਵਤਮ੍ਹਿ ਅਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛੀ ਨਿਟ੍ਠਙ੍ਗਤੋ ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੇ’ਤਿ। ਸੋ ਨ ਸੋਚਤਿ ਨ ਕਿਲਮਤਿ ਨ ਪਰਿਦੇਵਤਿ, ਨ ਉਰਤ੍ਤਾਲ਼ਿੰ ਕਨ੍ਦਤਿ, ਨ ਸਮ੍ਮੋਹੰ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਯਮ੍ਪਿ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਮਰਣਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਨ ਭਾਯਤਿ, ਨ ਸਨ੍ਤਾਸੰ ਆਪਜ੍ਜਤਿ ਮਰਣਸ੍ਸ। ਇਮੇ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਰਣਧਮ੍ਮਾ ਸਮਾਨਾ ਨ ਭਾਯਨ੍ਤਿ, ਨ ਸਨ੍ਤਾਸੰ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਮਰਣਸ੍ਸਾ’’ਤਿ।

‘‘ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤੰ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤੰ, ਭੋ ਗੋਤਮ...ਪੇ॰... ਉਪਾਸਕੰ ਮੰ ਭਵੰ ਗੋਤਮੋ ਧਾਰੇਤੁ ਅਜ੍ਜਤਗ੍ਗੇ ਪਾਣੁਪੇਤੰ ਸਰਣੰ ਗਤ’’ਨ੍ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥੰ।

੫. ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸਚ੍ਚਸੁਤ੍ਤੰ

੧੮੫. ਏਕੰ ਸਮਯੰ ਭਗਵਾ ਰਾਜਗਹੇ ਵਿਹਰਤਿ ਗਿਜ੍ਝਕੂਟੇ ਪਬ੍ਬਤੇ। ਤੇਨ ਖੋ ਪਨ ਸਮਯੇਨ ਸਮ੍ਬਹੁਲਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾਤਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾਤਾ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ ਸਿਪ੍ਪਿਨਿਕਾਤੀਰੇ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾਰਾਮੇ ਪਟਿਵਸਨ੍ਤਿ, ਸੇਯ੍ਯਥਿਦੰ ਅਨ੍ਨਭਾਰੋ ਵਰਧਰੋ ਸਕੁਲੁਦਾਯੀ ਚ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੋ ਅਞ੍ਞੇ ਚ ਅਭਿਞ੍ਞਾਤਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾਤਾ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ। ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਸਾਯਨ੍ਹਸਮਯੰ ਪਟਿਸਲ੍ਲਾਨਾ ਵੁਟ੍ਠਿਤੋ ਯੇਨ ਸਿਪ੍ਪਿਨਿਕਾਤੀਰੇ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾਰਾਮੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ।

ਤੇਨ ਖੋ ਪਨ ਸਮਯੇਨ ਤੇਸੰ ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾਨੰ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾਨੰ ਸਨ੍ਨਿਸਿਨ੍ਨਾਨੰ ਸਨ੍ਨਿਪਤਿਤਾਨੰ ਅਯਮਨ੍ਤਰਾ ਕਥਾ ਉਦਪਾਦਿ – ‘‘ਇਤਿਪਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸਚ੍ਚਾਨਿ, ਇਤਿਪਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸਚ੍ਚਾਨੀ’’ਤਿ। ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਯੇਨ ਤੇ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੇ ਆਸਨੇ ਨਿਸੀਦਿ। ਨਿਸਜ੍ਜ ਖੋ ਭਗਵਾ ਤੇ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੇ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਕਾਯ ਨੁਤ੍ਥ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਏਤਰਹਿ ਕਥਾਯ ਸਨ੍ਨਿਸਿਨ੍ਨਾ, ਕਾ ਚ ਪਨ ਵੋ ਅਨ੍ਤਰਾਕਥਾ ਵਿਪ੍ਪਕਤਾ’’ਤਿ? ‘‘ਇਧ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਅਮ੍ਹਾਕੰ ਸਨ੍ਨਿਸਿਨ੍ਨਾਨੰ ਸਨ੍ਨਿਪਤਿਤਾਨੰ ਅਯਮਨ੍ਤਰਾਕਥਾ ਉਦਪਾਦਿ – ‘ਇਤਿਪਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸਚ੍ਚਾਨਿ, ਇਤਿਪਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸਚ੍ਚਾਨੀ’’’ਤਿ।

‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸਚ੍ਚਾਨਿ ਮਯਾ ਸਯੰ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦਿਤਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਇਧ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਏਵਮਾਹ – ‘ਸਬ੍ਬੇ ਪਾਣਾ ਅਵਜ੍ਝਾ’ਤਿ । ਇਤਿ ਵਦੰ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਸਚ੍ਚੰ ਆਹ, ਨੋ ਮੁਸਾ। ਸੋ ਤੇਨ ਨ ਸਮਣੋਤਿ ਮਞ੍ਞਤਿ, ਨ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋਤਿ ਮਞ੍ਞਤਿ, ਨ ਸੇਯ੍ਯੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮਞ੍ਞਤਿ, ਨ ਸਦਿਸੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮਞ੍ਞਤਿ, ਨ ਹੀਨੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ

ਮञ्ञति। ਅਪਿ ਚ ਯਦੇਵ ਤਤ੍ਥ ਸਚ੍ਚਂ ਤਦਭਿञ्ञाय ਪਾਣਾਨਂਯੇਵ ਅਨੁਦ੍ਦਯਾਯ [ਤਦਭਿञ्ञाय ਅਨੁਦਯਾਯ (ਕ॰)] ਅਨੁਕਮ੍ਪਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਏਵਮਾਹ – 'ਸਬ੍ਬੇ ਕਾਮਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾ ਦੁਕ੍ਖਾ ਵਿਪਰਿਣਾਮਧਮ੍ਮਾ'ਤਿ। ਇਤਿ ਵਦਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਸਚ੍ਚਮਾਹ, ਨੋ ਮੁਸਾ। ਸੋ ਤੇਨ ਨ ਸਮਣੋਤਿ ਮञ्ञति, ਨ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋਤਿ ਮञ्ञति, ਨ ਸੇਯ੍ਯੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮञ्ञति, ਨ ਸਦਿਸੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮञ्ञति, ਨ ਹੀਨੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮञ्ञति। ਅਪਿ ਚ ਯਦੇਵ ਤਤ੍ਥ ਸਚ੍ਚਂ ਤਦਭਿञ्ञाय ਕਾਮਾਨਂਯੇਵ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਯ ਵਿਰਾਗਾਯ ਨਿਰੋਧਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਏਵਮਾਹ – 'ਸਬ੍ਬੇ ਭਵਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾ...ਪੇ॰... ਭਵਾਨਂਯੇਵ ਨਿਬ੍ਬਿਦਾਯ ਵਿਰਾਗਾਯ ਨਿਰੋਧਾਯ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਏਵਮਾਹ – 'ਨਾਹਂ ਕ੍ਵਚਨਿ [ਕ੍ਵਚਨ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰)] ਕਸ੍ਸਚਿ ਕਿञ्चਨਤਸ੍ਮਿਂ ਨ ਚ ਮਮ ਕ੍ਵਚਨਿ ਕਤ੍ਥਚਿ ਕਿञ्चਨਤਤ੍ਥੀ'ਤਿ। ਇਤਿ ਵਦਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਸਚ੍ਚਂ ਆਹ, ਨੋ ਮੁਸਾ। ਸੋ ਤੇਨ ਨ ਸਮਣੋਤਿ ਮञ्ञति, ਨ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋਤਿ ਮञ्ञति, ਨ ਸੇਯ੍ਯੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮञ्ञति, ਨ ਸਦਿਸੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮञ्ञति, ਨ ਹੀਨੋਹਮਸ੍ਮੀਤਿ ਮञ्ञति। ਅਪਿ ਚ ਯਦੇਵ ਤਤ੍ਥ ਸਚ੍ਚਂ ਤਦਭਿञ्ञाय ਆਕਿञ्चञ्ञंਯੇਵ ਪਟਿਪਦਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕਾ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸਚ੍ਚਾਨਿ ਮਯਾ ਸਯਂ ਅਭਿञ्ञा ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦਿਤਾਨੀ''ਤਿ। ਪञ्चਮਂ।

੬. ਉਮ੍ਮਗ੍ਗਸੁਤ੍ਤਂ

੧੮੬. ਅਥ ਖੋ ਅञ्ञतਰੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਕੇਨ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਲੋਕੋ ਨੀਯਤਿ, ਕੇਨ ਲੋਕੋ ਪਰਿਕਸ੍ਸਤਿ, ਕਸ੍ਸ ਚ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਸਂ ਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ?

''ਸਾਧੁ ਸਾਧੁ, ਭਿਕ੍ਖੁ! ਭਦ੍ਦਕੋ ਖੋ ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਉਮ੍ਮਗ੍ਗੋ [ਉਮ੍ਮਙ੍ਗੋ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕ॰)], ਭਦ੍ਦਕਂ ਪਟਿਭਾਨਂ, ਕਲ੍ਯਾਣੀ [ਕਲ੍ਯਾਣਾ (ਕ॰)] ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾ। ਏਵञ्हि ਤ੍ਵਂ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਪੁਚ੍ਛਸਿ – 'ਕੇਨ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਲੋਕੋ ਨੀਯਤਿ, ਕੇਨ ਲੋਕੋ ਪਰਿਕਸ੍ਸਤਿ, ਕਸ੍ਸ ਚ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਸਂ ਗਚ੍ਛਤੀ'''ਤਿ? ''ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ''। ''ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਲੋਕੋ ਨੀਯਤਿ, ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਪਰਿਕਸ੍ਸਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਸਂ ਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ।

''ਸਾਧੁ , ਭਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਖੋ ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਗਵਤੋ ਭਾਸਿਤਂ ਅਭਿਨਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਨੁਮੋਦਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਉਤ੍ਤਰਿ ਪञ्हਂ ਅਪੁਚ੍ਛਿ – '''ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਧਮ੍ਮਧਰੋ, ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਧਮ੍ਮਧਰੋ'ਤਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਕਿਤ੍ਤਾਵਤਾ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਧਮ੍ਮਧਰੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ?

''ਸਾਧੁ ਸਾਧੁ, ਭਿਕ੍ਖੁ! ਭਦ੍ਦਕੋ ਖੋ ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਉਮ੍ਮਗ੍ਗੋ, ਭਦ੍ਦਕਂ ਪਟਿਭਾਨਂ, ਕਲ੍ਯਾਣੀ ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾ। ਏਵञ्हि ਤ੍ਵਂ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਪੁਚ੍ਛਸਿ – 'ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਧਮ੍ਮਧਰੋ, ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਧਮ੍ਮਧਰੋਤਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਕਿਤ੍ਤਾਵਤਾ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਧਮ੍ਮਧਰੋ ਹੋਤੀ'''ਤਿ? ''ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ''। ''ਬਹੂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਮਯਾ ਧਮ੍ਮਾ ਦੇਸਿਤਾ [ਬਹੁ ਖੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਮਯਾ ਧਮ੍ਮੋ ਦੇਸਿਤੋ (ਕ॰)] – ਸੁਤ੍ਤਂ, ਗੇਯ੍ਯਂ, ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਂ, ਗਾਥਾ, ਉਦਾਨਂ, ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਂ, ਜਾਤਕਂ, ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮਂ, ਵੇਦਲ੍ਲਂ। ਚਤੁਪ੍ਪਦਾਯ ਚੇਪਿ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਗਾਥਾਯ ਅਤ੍ਥਮञ्ञाय ਧਮ੍ਮਮञ्ञाय ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਧਮ੍ਮਧਰੋਤਿ ਅਲਂ ਵਚਨਾਯਾ''ਤਿ।

''ਸਾਧੁ, ਭਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਖੋ ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਗਵਤੋ ਭਾਸਿਤਂ ਅਭਿਨਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਨੁਮੋਦਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਉਤ੍ਤਰਿ ਪञ्हਂ ਅਪੁਚ੍ਛਿ – '''ਸੁਤਵਾ ਨਿਬ੍ਬੇਧਿਕਪञ्ञो, ਸੁਤਵਾ ਨਿਬ੍ਬੇਧਿਕਪञ्ञो'ਤਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਕਿਤ੍ਤਾਵਤਾ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਸੁਤਵਾ ਨਿਬ੍ਬੇਧਿਕਪञ्ञो

ਹੋਤੀ''ਤਿ?

''ਸਾਧੁ ਸਾਧੁ, ਭਿਕ੍ਖੁ! ਭਦ੍ਦਕੋ ਖੋ ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਉਮ੍ਮਗ੍ਗੋ, ਭਦ੍ਦਕਂ ਪਟਿਭਾਨਂ, ਕਲ੍ਯਾਣੀ ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਤ੍ਵਂ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਪੁਚ੍ਛਸਿ – 'ਸੁਤਵਾ ਨਿਬ੍ਬੇਧਿਕਪਞ੍ਞੋ, ਸੁਤਵਾ ਨਿਬ੍ਬੇਧਿਕਪਞ੍ਞੋਤਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਕਿੱਤਾਵਤਾ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਸੁਤਵਾ ਨਿਬ੍ਬੇਧਿਕਪਞ੍ਞੋ ਹੋਤੀ'''ਤਿ? ''ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ''। ''ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਸੁਤਂ ਹੋਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਚਸ੍ਸ ਅੱਤਂ ਅਤਿਵਿਜ੍ਝ ਪਸ੍ਸਤਿ; 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋ'ਤਿ ਸੁਤਂ ਹੋਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਚਸ੍ਸ ਅੱਤਂ ਅਤਿਵਿਜ੍ਝ ਪਸ੍ਸਤਿ; 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋ'ਤਿ ਸੁਤਂ ਹੋਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਚਸ੍ਸ ਅੱਤਂ ਅਤਿਵਿਜ੍ਝ ਪਸ੍ਸਤਿ; 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਸੁਤਂ ਹੋਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਚਸ੍ਸ ਅੱਤਂ ਅਤਿਵਿਜ੍ਝ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਸੁਤਵਾ ਨਿਬ੍ਬੇਧਿਕਪਞ੍ਞੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ।

''ਸਾਧੁ, ਭਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਖੋ ਸੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਗਵਤੋ ਭਾਸਿਤਂ ਅਭਿਨਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਨੁਮੋਦਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਉੱਤਰਿ ਪਞ੍ਹਂ ਅਪੁਚ੍ਛਿ – '''ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਮਹਾਪਞ੍ਞੋ, ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਮਹਾਪਞ੍ਞੋ'ਤਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਕਿੱਤਾਵਤਾ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਮਹਾਪਞ੍ਞੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ?

''ਸਾਧੁ ਸਾਧੁ ਭਿਕ੍ਖੁ! ਭਦ੍ਦਕੋ ਖੋ ਤੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਉਮ੍ਮਗ੍ਗੋ, ਭਦ੍ਦਕਂ ਪਟਿਭਾਨਂ, ਕਲ੍ਯਾਣੀ ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਤ੍ਵਂ ਭਿਕ੍ਖੁ ਪੁਚ੍ਛਸਿ – 'ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਮਹਾਪਞ੍ਞੋ, ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਮਹਾਪਞ੍ਞੋਤਿ , ਭਨ੍ਤੇ, ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਕਿੱਤਾਵਤਾ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਮਹਾਪਞ੍ਞੋ ਹੋਤੀ'''ਤਿ? ''ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ''। ''ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਮਹਾਪਞ੍ਞੋ ਨੇਵੱਤਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯ ਚੇਤੇਤਿ ਨ ਪਰਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯ ਚੇਤੇਤਿ ਨ ਉਭਯਬ੍ਯਾਬਾਧਾਯ ਚੇਤੇਤਿ ਅੱਤਹਿਤਪਰਹਿਤਉਭਯਹਿਤਸਬ੍ਬਲੋਕਹਿਤਮੇਵ ਚਿਨ੍ਤਯਮਾਨੋ ਚਿਨ੍ਤੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਮਹਾਪਞ੍ਞੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ। ਛੱਟਂ।

੭. ਵਸ੍ਸਕਾਰਸੁੱਤਂ

੧੮੭. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਰਾਜਗਹੇ ਵਿਹਰਤਿ ਵੇਲੁਵਨੇ ਕਲਨ੍ਦਕਨਿਵਾਪੇ। ਅਥ ਖੋ ਵਸ੍ਸਕਾਰੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਮਗਧਮਹਾਮੱਤੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮੋਦਿ। ਸਮ੍ਮੋਦਨੀਯਂ ਕਥਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਵੀਤਿਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਵਸ੍ਸਕਾਰੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਮਗਧਮਹਾਮੱਤੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਜਾਨੇਯ੍ਯ ਨੁ ਖੋ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਂ – 'ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯਂ ਭਵ'''ਨ੍ਤਿ? ''ਅਟ੍ਠਾਨਂ ਖੋ ਏਤਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਅਨਵਕਾਸੋ ਯਂ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਂ ਜਾਨੇਯ੍ਯ – 'ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯਂ ਭਵ'''ਨ੍ਤਿ। ''ਜਾਨੇਯ੍ਯ ਪਨ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਂ – 'ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯਂ ਭਵ'''ਨ੍ਤਿ? ''ਏਤਮ੍ਪਿ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਅਟ੍ਠਾਨਂ ਅਨਵਕਾਸੋ ਯਂ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਂ ਜਾਨੇਯ੍ਯ – 'ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯਂ ਭਵ'''ਨ੍ਤਿ। ''ਜਾਨੇਯ੍ਯ ਨੁ ਖੋ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਂ – 'ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯਂ ਭਵ'''ਨ੍ਤਿ? ''ਠਾਨਂ ਖੋ ਏਤਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਵਿਜ੍ਜਤਿ ਯਂ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਂ ਜਾਨੇਯ੍ਯ – 'ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯਂ ਭਵ'''ਨ੍ਤਿ। ''ਜਾਨੇਯ੍ਯ ਪਨ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਂ – 'ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯਂ ਭਵ'''ਨ੍ਤਿ? ''ਏਤਮ੍ਪਿ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਠਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਤਿ ਯਂ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਂ ਜਾਨੇਯ੍ਯ – 'ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯਂ ਭਵ'''ਨ੍ਤਿ।

''ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਅਬ੍ਭੁਤਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ! ਯਾਵ ਸੁਭਾਸਿਤਂ ਚਿਦਂ, ਭੋਤਾ ਗੋਤਮੇਨ – 'ਅਟ੍ਠਾਨਂ ਖੋ ਏਤਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਅਨਵਕਾਸੋ ਯਂ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਂ ਜਾਨੇਯ੍ਯ – ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯਂ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਏਤਮ੍ਪਿ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਅਟ੍ਠਾਨਂ ਅਨਵਕਾਸੋ ਯਂ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਂ ਜਾਨੇਯ੍ਯ – ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯਂ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਠਾਨਂ ਖੋ ਏਤਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਵਿਜ੍ਜਤਿ ਯਂ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਂ ਜਾਨੇਯ੍ਯ – ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯਂ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਏਤਮ੍ਪਿ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਠਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਤਿ ਯਂ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਂ ਜਾਨੇਯ੍ਯ – ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯਂ ਭਵ'''ਨ੍ਤਿ।

‘‘ਏਕਮਿਦਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਸਮਯਂ ਤੋਦੇਯਜਸ੍ਸ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਪਰਿਸਤਿ ਪਰੂਪਾਰਮ੍ਭਂ ਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤਿ – ‘ਬਾਲੋ ਅਯਂ ਰਾਜਾ ਏਲੇਯਜੋ ਸਮਣੇ ਰਾਮਪੁਤ੍ਤੇ ਅਭਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋ, ਸਮਣੇ ਚ ਪਨ ਰਾਮਪੁਤ੍ਤੇ ਏਵਰੂਪਂ ਪਰਮਨਿਪਚ੍ਚਕਾਰਂ ਕਰੋਤਿ, ਯਦਿਦਂ ਅਭਿਵਾਦਨਂ ਪਚ੍ਚੁਟ੍ਠਾਨਂ ਅਞ੍ਜਲਿਕਮ੍ਮਂ ਸਾਮੀਚਿਕਮ੍ਮ’ਨ੍ਤਿ। ਇਮੇਪਿ ਰਞ੍ਞੋ ਏਲੇਯਜਸ੍ਸ ਪਰਿਹਾਰਕਾ ਬਾਲਾ – ਯਮਕੋ ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲੋ [ਪੁਗ੍ਗਲੋ (ਕ॰)] ਉਗ੍ਗੋ ਨਾਵਿਨ੍ਦਕੀ ਗਨ੍ਧਬ੍ਬੋ ਅਗ੍ਗਿਵੇਸ੍ਸੋ, ਯੇ ਸਮਣੇ ਰਾਮਪੁਤ੍ਤੇ ਅਭਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨਾ, ਸਮਣੇ ਚ ਪਨ ਰਾਮਪੁਤ੍ਤੇ ਏਵਰੂਪਂ ਪਰਮਨਿਪਚ੍ਚਕਾਰਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਯਦਿਦਂ ਅਭਿਵਾਦਨਂ ਪਚ੍ਚੁਟ੍ਠਾਨਂ ਅਞ੍ਜਲਿਕਮ੍ਮਂ ਸਾਮੀਚਿਕਮ੍ਮਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਰਾਸ੍ਸੁਦਂ ਤੋਦੇਯਜੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਨੇਤਿ। ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਭੋਨ੍ਤੋ, ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਰਾਜਾ ਏਲੇਯਜੋ ਕਰਣੀਯਾਧਿਕਰਣੀਯੇਸੁ ਵਚਨੀਯਾਧਿਵਚਨੀਯੇਸੁ ਅਲਮਤ੍ਥਦਸਤਰੇਹਿ ਅਲਮਤ੍ਥਦਸਤਰੋ’ਤਿ? ‘ਏਵਂ, ਭੋ, ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਰਾਜਾ ਏਲੇਯਜੋ ਕਰਣੀਯਾਧਿਕਰਣੀਯੇਸੁ ਵਚਨੀਯਾਧਿਵਚਨੀਯੇਸੁ ਅਲਮਤ੍ਥਦਸਤਰੇਹਿ ਅਲਮਤ੍ਥਦਸਤਰੋ’’’ਤਿ।

‘‘ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਖੋ, ਭੋ, ਸਮਣੋ ਰਾਮਪੁਤ੍ਤੋ ਰਞ੍ਞਾ ਏਲੇਯਜੇਨ ਪਣ੍ਡਿਤੇਨ ਪਣ੍ਡਿਤਤਰੋ ਕਰਣੀਯਾਧਿਕਰਣੀਯੇਸੁ ਵਚਨੀਯਾਧਿਵਚਨੀਯੇਸੁ ਅਲਮਤ੍ਥਦਸਤਰੇਨ ਅਲਮਤ੍ਥਦਸਤਰੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਰਾਜਾ ਏਲੇਯਜੋ ਸਮਣੇ ਰਾਮਪੁਤ੍ਤੇ ਅਭਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨੋ, ਸਮਣੇ ਚ ਪਨ ਰਾਮਪੁਤ੍ਤੇ ਏਵਰੂਪਂ ਪਰਮਨਿਪਚ੍ਚਕਾਰਂ ਕਰੋਤਿ, ਯਦਿਦਂ ਅਭਿਵਾਦਨਂ ਪਚ੍ਚੁਟ੍ਠਾਨਂ ਅਞ੍ਜਲਿਕਮ੍ਮਂ ਸਾਮੀਚਿਕਮ੍ਮਂ’’।

‘‘ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ, ਭੋਨ੍ਤੋ, ਪਣ੍ਡਿਤਾ ਰਞ੍ਞੋ ਏਲੇਯਜਸ੍ਸ ਪਰਿਹਾਰਕਾ – ਯਮਕੋ ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲੋ ਉਗ੍ਗੋ ਨਾਵਿਨ੍ਦਕੀ ਗਨ੍ਧਬ੍ਬੋ ਅਗ੍ਗਿਵੇਸ੍ਸੋ, ਕਰਣੀਯਾਧਿਕਰਣੀਯੇਸੁ ਵਚਨੀਯਾਧਿਵਚਨੀਯੇਸੁ ਅਲਮਤ੍ਥਦਸਤਰੇਹਿ ਅਲਮਤ੍ਥਦਸਤਰਾਤਿ? ‘ਏਵਂ, ਭੋ, ਪਣ੍ਡਿਤਾ ਰਞ੍ਞੋ ਏਲੇਯਜਸ੍ਸ ਪਰਿਹਾਰਕਾ – ਯਮਕੋ ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲੋ ਉਗ੍ਗੋ ਨਾਵਿਨ੍ਦਕੀ ਗਨ੍ਧਬ੍ਬੋ ਅਗ੍ਗਿਵੇਸ੍ਸੋ, ਕਰਣੀਯਾਧਿਕਰਣੀਯੇਸੁ ਵਚਨੀਯਾਧਿਵਚਨੀਯੇਸੁ ਅਲਮਤ੍ਥਦਸਤਰੇਹਿ ਅਲਮਤ੍ਥਦਸਤਰਾ’’’ਤਿ।

‘‘ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਖੋ, ਭੋ, ਸਮਣੋ ਰਾਮਪੁਤ੍ਤੋ ਰਞ੍ਞੋ ਏਲੇਯਜਸ੍ਸ ਪਰਿਹਾਰਕੇਹਿ ਪਣ੍ਡਿਤੇਹਿ ਪਣ੍ਡਿਤਤਰੋ ਕਰਣੀਯਾਧਿਕਰਣੀਯੇਸੁ ਵਚਨੀਯਾਧਿਵਚਨੀਯੇਸੁ ਅਲਮਤ੍ਥਦਸਤਰੇਹਿ ਅਲਮਤ੍ਥਦਸਤਰੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਰਞ੍ਞੋ ਏਲੇਯਜਸ੍ਸ ਪਰਿਹਾਰਕਾ ਸਮਣੇ ਰਾਮਪੁਤ੍ਤੇ ਅਭਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨਾ; ਸਮਣੇ ਚ ਪਨ ਰਾਮਪੁਤ੍ਤੇ ਏਵਰੂਪਂ ਪਰਮਨਿਪਚ੍ਚਕਾਰਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਯਦਿਦਂ ਅਭਿਵਾਦਨਂ ਪਚ੍ਚੁਟ੍ਠਾਨਂ ਅਞ੍ਜਲਿਕਮ੍ਮਂ ਸਾਮੀਚਿਕਮ੍ਮ’’ਨ੍ਤਿ।

‘‘ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ, ਭੋ, ਗੋਤਮ, ਅਬ੍ਭੁਤਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ! ਯਾਵ ਸੁਭਾਸਿਤਂ ਚਿਦਂ ਭੋਤਾ ਗੋਤਮੇਨ – ‘ਅਟ੍ਠਾਨਂ ਖੋ ਏਤਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਅਨਵਕਾਸੋ ਯਂ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਂ ਜਾਨੇਯ੍ਯ – ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯਂ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਏਤਮ੍ਪਿ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਅਟ੍ਠਾਨਂ ਅਨਵਕਾਸੋ ਯਂ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਂ ਜਾਨੇਯ੍ਯ – ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯਂ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਠਾਨਂ ਖੋ ਏਤਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਵਿਜ੍ਜਤਿ ਯਂ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਂ ਜਾਨੇਯ੍ਯ – ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯਂ ਭਵਨ੍ਤਿ। ਏਤਮ੍ਪਿ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਠਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਤਿ ਯਂ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਂ ਜਾਨੇਯ੍ਯ – ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਯਂ ਭਵ’ਨ੍ਤਿ। ਹਨ੍ਦ ਚ ਦਾਨਿ ਮਯਂ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਗਚ੍ਛਾਮ। ਬਹੁਕਿਚ੍ਚਾ ਮਯਂ ਬਹੁਕਰਣੀਯਾ’’ਤਿ। ‘‘ਯਸ੍ਸਦਾਨਿ ਤ੍ਵਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਕਾਲਂ ਮਞ੍ਞਸੀ’’ਤਿ। ਅਥ ਖੋ ਵਸ੍ਸਕਾਰੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਮਗਧਮਹਾਮਤ੍ਤੋ ਭਗਵਤੋ ਭਾਸਿਤਂ ਅਭਿਨਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਨੁਮੋਦਿਤ੍ਵਾ ਉਟ੍ਠਾਯਾਸਨਾ ਪਕ੍ਕਾਮੀਤਿ। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਉਪਕਸੁਤ੍ਤਂ

੧੮੮. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਰਾਜਗਹੇ ਵਿਹਰਤਿ ਗਿਜ੍ਝਕੂਟੇ ਪਬ੍ਬਤੇ। ਅਥ ਖੋ ਉਪਕੋ ਮਣ੍ਡਿਕਾਪੁਤ੍ਤੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਉਪਕੋ ਮਣ੍ਡਿਕਾਪੁਤ੍ਤੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਅਹਞ੍ਹਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਏਵਂਵਾਦੀ ਏਵਂਦਿਟ੍ਠਿ – ‘ਯੋ ਕੋਚਿ ਪਰੂਪਾਰਮ੍ਭਂ ਵਤ੍ਤੇਤਿ, ਪਰੂਪਾਰਮ੍ਭਂ ਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤੋ ਸਬ੍ਬੋ ਸੋ [ਸਬ੍ਬਸੋ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਨ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ। ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤੋ ਗਾਰਯ੍ਹੋ ਹੋਤਿ ਉਪਵਜ੍ਜੋ’’’ਤਿ। ‘‘ਪਰੂਪਾਰਮ੍ਭਂ ਚੇ, ਉਪਕ, ਵਤ੍ਤੇਤਿ ਪਰੂਪਾਰਮ੍ਭਂ ਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤੋ ਨ

ਉਪਪਾਦੇਤਿ, ਅਨੁਪਪਾਦੇਨ੍ਤੋ ਗਾਰਯ੍ਹੋ ਹੋਤਿ ਉਪਵਜ੍ਜੋ। ਤ੍ਵਂ ਖੋ, ਉਪਕ, ਪਰੂਪਾਰਮ੍ਭਂ ਵਤ੍ਤੇਸਿ, ਪਰੂਪਾਰਮ੍ਭਂ ਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤੋ ਨ ਉਪਪਾਦੇਸਿ, ਅਨੁਪਪਾਦੇਨ੍ਤੋ ਗਾਰਯ੍ਹੋ ਹੋਸਿ ਉਪਵਜ੍ਜੋ''ਤਿ। ''ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਨ੍ਤੇ , ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜਮਾਨਕਂਯੇਵ ਮਹਤਾ ਪਾਸੇਨ ਬਨ੍ਧੇਯ੍ਯ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ ਅਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜਮਾਨਕੋਯੇਵ ਭਗਵਤਾ ਮਹਤਾ ਵਾਦਪਾਸੇਨ [ਮਹਤਾ ਪਾਸੇਨ (ਕ॰)] ਬਦ੍ਧੋ''ਤਿ।

''ਇਦਂ ਅਕੁਸਲਨ੍ਤਿ ਖੋ, ਉਪਕ, ਮਯਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਅਪਰਿਮਾਣਾ ਪਦਾ ਅਪਰਿਮਾਣਾ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾ ਅਪਰਿਮਾਣਾ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ – ਇਤਿਪਿਦਂ ਅਕੁਸਲਨ੍ਤਿ। ਤਂ ਖੋ ਪਨਿਦਂ ਅਕੁਸਲਂ ਪਹਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਖੋ, ਉਪਕ, ਮਯਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਅਪਰਿਮਾਣਾ ਪਦਾ ਅਪਰਿਮਾਣਾ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾ ਅਪਰਿਮਾਣਾ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ – ਇਤਿਪਿਦਂ ਅਕੁਸਲਂ ਪਹਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ।

''ਇਦਂ ਕੁਸਲਨ੍ਤਿ ਖੋ, ਉਪਕ, ਮਯਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਅਪਰਿਮਾਣਾ ਪਦਾ ਅਪਰਿਮਾਣਾ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾ ਅਪਰਿਮਾਣਾ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ – ਇਤਿਪਿਦਂ ਕੁਸਲਨ੍ਤਿ। ਤਂ ਖੋ ਪਨਿਦਂ ਕੁਸਲਂ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਖੋ, ਉਪਕ, ਮਯਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਅਪਰਿਮਾਣਾ ਪਦਾ ਅਪਰਿਮਾਣਾ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾ ਅਪਰਿਮਾਣਾ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ – ਇਤਿਪਿਦਂ ਕੁਸਲਂ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ।

ਅਥ ਖੋ ਉਪਕੋ ਮਣ੍ਡਿਕਾਪੁਤ੍ਤੋ ਭਗਵਤੋ ਭਾਸਿਤਂ ਅਭਿਨਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਨੁਮੋਦਿਤ੍ਵਾ ਉਟ੍ਠਾਯਾਸਨਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਪਦਕ੍ਖਿਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਯੇਨ ਰਾਜਾ ਮਾਗਧੋ ਅਜਾਤਸਤ੍ਤੁ ਵੇਦੇਹਿਪੁਤ੍ਤੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਯਾਵਤਕੋ ਅਹੋਸਿ ਭਗਵਤਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਕਥਾਸਲ੍ਲਾਪੋ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਰਞ੍ਞੋ ਮਾਗਧਸ੍ਸ ਅਜਾਤਸਤ੍ਤੁਸ੍ਸ ਵੇਦੇਹਿਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਰੋਚੇਸਿ।

ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇ ਰਾਜਾ ਮਾਗਧੋ ਅਜਾਤਸਤ੍ਤੁ ਵੇਦੇਹਿਪੁਤ੍ਤੋ ਕੁਪਿਤੋ ਅਨਤ੍ਤਮਨੋ ਉਪਕਂ ਮਣ੍ਡਿਕਾਪੁਤ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਯਾਵ ਧਂਸੀ ਵਤਾਯਂ ਲੋਣਕਾਰਦਾਰਕੋ ਯਾਵ ਮੁਖਰੋ ਯਾਵ ਪਗਬ੍ਭੋ ਯਤ੍ਰ ਹਿ ਨਾਮ ਤਂ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਰਹਨ੍ਤਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਂ ਆਸਾਦੇਤਬ੍ਬਂ ਮਞ੍ਞਿਸ੍ਸਤਿ; ਅਪੇਹਿ ਤ੍ਵਂ, ਉਪਕ, ਵਿਨਸ੍ਸ, ਮਾ ਤਂ ਅਦ੍ਦਸ''ਨ੍ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਸਚ੍ਛਿਕਰਣੀਯਸੁਤ੍ਤਂ

੧੮੯. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਚ੍ਛਿਕਰਣੀਯਾ ਧਮ੍ਮਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਅਤ੍ਥਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਕਾਯੇਨ ਸਚ੍ਛਿਕਰਣੀਯਾ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਸਤਿਯਾ ਸਚ੍ਛਿਕਰਣੀਯਾ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਸਚ੍ਛਿਕਰਣੀਯਾ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਪਞ੍ਞਾਯ ਸਚ੍ਛਿਕਰਣੀਯਾ। ਕਤਮੇ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਕਾਯੇਨ ਸਚ੍ਛਿਕਰਣੀਯਾ? ਅਟ੍ਠ ਵਿਮੋਕ੍ਖਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਯੇਨ ਸਚ੍ਛਿਕਰਣੀਯਾ।

''ਕਤਮੇ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਸਤਿਯਾ ਸਚ੍ਛਿਕਰਣੀਯਾ? ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤਿਯਾ ਸਚ੍ਛਿਕਰਣੀਯੋ।

''ਕਤਮੇ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਸਚ੍ਛਿਕਰਣੀਯਾ? ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਚੁਤੂਪਪਾਤੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਸਚ੍ਛਿਕਰਣੀਯੋ।

''ਕਤਮੇ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਪਞ੍ਞਾਯ ਸਚ੍ਛਿਕਰਣੀਯਾ? ਆਸਵਾਨਂ ਖਯੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਞਾਯ ਸਚ੍ਛਿਕਰਣੀਯੋ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਚ੍ਛਿਕਰਣੀਯਾ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਉਪੋਸਥਸੁਤ੍ਤਂ

੧੯੦. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਸਾਵਤ੍ਥਿਯਂ ਵਿਹਰਤਿ ਪੁਬ੍ਬਾਰਾਮੇ ਮਿਗਾਰਮਾਤੁਪਾਸਾਦੇ। ਤੇਨ ਖੋ ਪਨ ਸਮਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤਦਹੁਪੋਸਥੇ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਪਰਿਵੁਤੋ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਖੋ ਭਗਵਾ ਤੁਣ੍ਹੀਭੂਤਂ ਤੁਣ੍ਹੀਭੂਤਂ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਂ ਅਨੁਵਿਲੋਕੇਤ੍ਵਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਆਮਨ੍ਤੇਸਿ –

“ਅਪਲਾਪਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਰਿਸਾ ਨਿਪ੍ਪਲਾਪਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਰਿਸਾ ਸੁਦ੍ਧਾ ਸਾਰੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ। ਤਥਾਰੂਪੋ ਅਯਂ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੋ, ਤਥਾਰੂਪਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਰਿਸਾ। ਯਥਾਰੂਪਾ ਪਰਿਸਾ ਦੁਲ੍ਲਭਾ ਦਸ੍ਸਨਾਯਪਿ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ, ਤਥਾਰੂਪੋ ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੋ, ਤਥਾਰੂਪਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਰਿਸਾ। ਯਥਾਰੂਪਾ ਪਰਿਸਾ ਆਹੁਨੇਯਜਾ ਪਾਹੁਨੇਯਜਾ ਦਕ੍ਖਿਣੇਯਜਾ ਅਞ੍ਜਲਿਕਰਣੀਯਾ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਲੋਕਸ੍ਸ, ਤਥਾਰੂਪੋ ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੋ, ਤਥਾਰੂਪਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਰਿਸਾ । ਯਥਾਰੂਪਾਯ ਪਰਿਸਾਯ ਅਪ੍ਪਂ ਦਿਨ੍ਨਂ ਬਹੁ ਹੋਤਿ ਬਹੁ ਦਿਨ੍ਨਂ ਬਹੁਤਰਂ, ਤਥਾਰੂਪੋ ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੋ, ਤਥਾਰੂਪਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਰਿਸਾ। ਯਥਾਰੂਪਂ ਪਰਿਸਂ ਅਲਂ ਯੋਜਨਗਣਨਾਨਿਪਿ ਦਸ੍ਸਨਾਯ ਗਨ੍ਤੁਂ ਅਪਿ ਪੁਟੋਸੇਨਾਪਿ, ਤਥਾਰੂਪੋ ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੋ, (ਤਥਾਰੂਪਾਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਰਿਸਾ) [( ) ਸੀ॰ ਸਜਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ਨਤ੍ਥਿ]।

“ਸਨ੍ਤਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੂ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੇ ਦੇਵਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ; ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੂ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੇ ਬ੍ਰਹ੍ਮਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ; ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੂ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੇ ਆਨੇਞ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ; ਸਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੂ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਭਿਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘੇ ਅਰਿਯਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ।

“ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਦੇਵਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ...ਪੇ॰... ਪਠਮਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ; ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਨਂ ਵੂਪਸਮਾ...ਪੇ॰... ਦੁਤਿਯਂ ਝਾਨਂ...ਪੇ॰... ਤਤਿਯਂ ਝਾਨਂ...ਪੇ॰... ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਦੇਵਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ।

“ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਬ੍ਰਹ੍ਮਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਮੇਤ੍ਤਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਏਕਂ ਦਿਸਂ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ, ਤਥਾ ਦੁਤਿਯਂ ਤਥਾ ਤਤਿਯਂ ਤਥਾ ਚਤੁਤ੍ਥਂ। ਇਤਿ ਉਦ੍ਧਮਧੋ ਤਿਰਿਯਂ ਸਬ੍ਬਧਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਤਤਾਯ ਸਬ੍ਬਾਵਨ੍ਤਂ ਲੋਕਂ ਮੇਤ੍ਤਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਵਿਪੁਲੇਨ ਮਹਗ੍ਗਤੇਨ ਅਪ੍ਪਮਾਣੇਨ ਅਵੇਰੇਨ ਅਬਜਾਪਜ੍ਜੇਨ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ। ਕਰੁਣਾ... ਮੁਦਿਤਾ... ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਏਕਂ ਦਿਸਂ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ, ਤਥਾ ਦੁਤਿਯਂ ਤਥਾ ਤਤਿਯਂ ਤਥਾ ਚਤੁਤ੍ਥਂ। ਇਤਿ ਉਦ੍ਧਮਧੋ ਤਿਰਿਯਂ ਸਬ੍ਬਧਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਤਤਾਯ ਸਬ੍ਬਾਵਨ੍ਤਂ ਲੋਕਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਵਿਪੁਲੇਨ ਮਹਗ੍ਗਤੇਨ ਅਪ੍ਪਮਾਣੇਨ ਅਵੇਰੇਨ ਅਬਜਾਪਜ੍ਜੇਨ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਬ੍ਰਹ੍ਮਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ।

“ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਨੇਞ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਬ੍ਬਸੋ ਰੂਪਸਞ੍ਞਾਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾ ਪਟਿਘਸਞ੍ਞਾਨਂ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾ ਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਨਂ ਅਮਨਸਿਕਾਰਾ ‘ਅਨਨ੍ਤੋ ਆਕਾਸੋ’ਤਿ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸਬ੍ਬਸੋ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ‘ਅਨਨ੍ਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣ’ਨ੍ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸਬ੍ਬਸੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ‘ਨਤ੍ਥਿ ਕਿਞ੍ਚੀ’ਤਿ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਸਬ੍ਬਸੋ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਨੇਞ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ।

“ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਰਿਯਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ‘ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ’ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... ‘ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਰਿਯਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਹੋਤੀ”ਤਿ। ਦਸਮਂ।

ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਵਗ੍ਗੋ [ਯੋਧਾਜੀਵਵਗ੍ਗੋ (ਸੀ॰ ਸਜਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਚਤੁਤ੍ਥੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਯੋਧਾ ਪਾਟਿਭੋਗਸੁਤਂ, ਅਭਯਂ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸਚ੍ਚੇਨ ਪਞ੍ਚਮਂ।
ਉਮ੍ਮਗ੍ਗਵਸ੍ਸਕਾਰੋ, ਉਪਕੋ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾ ਚ ਉਪੋਸਥੋਤਿ॥

(੨੦) ੫. ਮਹਾਵਗ੍ਗੋ

੧. ਸੋਤਾਨੁਗਤਸੁਤ੍ਤਂ

੧੯੧. ‘‘ਸੋਤਾਨੁਗਤਾਨਂ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾਨਂ, ਵਚਸਾ ਪਰਿਚਿਤਾਨਂ, ਮਨਸਾਨੁਪੇਕ੍ਖਿਤਾਨਂ, ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸੁਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਾਨਂ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਨਿਸਂਸਾ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਧਮ੍ਮਂ ਪਰਿਯਾਪੁਣਾਤਿ – ਸੁਤ੍ਤਂ, ਗੇਯ੍ਯਂ, ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਂ, ਗਾਥਂ, ਉਦਾਨਂ, ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਂ, ਜਾਤਕਂ, ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮਂ, ਵੇਦਲ੍ਲਂ। ਤਸ੍ਸ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸੋਤਾਨੁਗਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਵਚਸਾ ਪਰਿਚਿਤਾ, ਮਨਸਾਨੁਪੇਕ੍ਖਿਤਾ, ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸੁਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਾ। ਸੋ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿ [ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤੀ (ਸੀ॰)] ਕਾਲਂ ਕੁਰੁਮਾਨੋ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਦੇਵਨਿਕਾਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਸੁਖਿਨੋ ਧਮ੍ਮਪਦਾ ਪ੍ਲਵਨ੍ਤਿ [ਪਿਲਪਨ੍ਤਿ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)]। ਦਨ੍ਧੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤੁਪ੍ਪਾਦੋ; ਅਥ ਸੋ ਸਤ੍ਤੋ ਖਿਪ੍ਪਂਯੇਵ ਵਿਸੇਸਗਾਮੀ ਹੋਤਿ। ਸੋਤਾਨੁਗਤਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾਨਂ, ਵਚਸਾ ਪਰਿਚਿਤਾਨਂ, ਮਨਸਾਨੁਪੇਕ੍ਖਿਤਾਨਂ, ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸੁਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਾਨਂ ਅਯਂ ਪਠਮੋ ਆਨਿਸਂਸੋ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖੋ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਧਮ੍ਮਂ ਪਰਿਯਾਪੁਣਾਤਿ – ਸੁਤ੍ਤਂ, ਗੇਯ੍ਯਂ, ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਂ, ਗਾਥਂ, ਉਦਾਨਂ, ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਂ, ਜਾਤਕਂ, ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮਂ, ਵੇਦਲ੍ਲਂ। ਤਸ੍ਸ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸੋਤਾਨੁਗਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਵਚਸਾ ਪਰਿਚਿਤਾ, ਮਨਸਾਨੁਪੇਕ੍ਖਿਤਾ, ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸੁਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਾ। ਸੋ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿ ਕਾਲਂ ਕੁਰੁਮਾਨੋ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਦੇਵਨਿਕਾਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਸੁਖਿਨੋ ਧਮ੍ਮਪਦਾ ਪ੍ਲਵਨ੍ਤਿ; ਅਪਿ ਚ ਖੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਇਦ੍ਧਿਮਾ ਚੇਤੋਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਦੇਵਪਰਿਸਾਯਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – ‘ਅਯਂ ਵਾ ਸੋ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ, ਯਤ੍ਥਾਹਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਅਚਰਿ’ਨ੍ਤਿ। ਦਨ੍ਧੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤੁਪ੍ਪਾਦੋ; ਅਥ ਸੋ ਸਤ੍ਤੋ ਖਿਪ੍ਪਮੇਵ ਵਿਸੇਸਗਾਮੀ ਹੋਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸੋ ਕੁਸਲੋ ਭੇਰਿਸਦ੍ਦਸ੍ਸ। ਸੋ ਅਦ੍ਧਾਨਮਗ੍ਗਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਭੇਰਿਸਦ੍ਦਂ ਸੁਣੇਯ੍ਯ। ਤਸ੍ਸ ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਅਸ੍ਸ ਕਙ੍ਖਾ ਵਾ ਵਿਮਤਿ ਵਾ – ‘ਭੇਰਿਸਦ੍ਦੋ ਨੁ ਖੋ, ਨ ਨੁ ਖੋ ਭੇਰਿਸਦ੍ਦੋ’ਤਿ! ਅਥ ਖੋ ਭੇਰਿਸਦ੍ਦੋਤ੍ਵੇਵ ਨਿਟ੍ਠਂ ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਧਮ੍ਮਂ ਪਰਿਯਾਪੁਣਾਤਿ – ਸੁਤ੍ਤਂ, ਗੇਯ੍ਯਂ, ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਂ, ਗਾਥਂ, ਉਦਾਨਂ, ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਂ, ਜਾਤਕਂ, ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮਂ, ਵੇਦਲ੍ਲਂ। ਤਸ੍ਸ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸੋਤਾਨੁਗਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਵਚਸਾ ਪਰਿਚਿਤਾ, ਮਨਸਾਨੁਪੇਕ੍ਖਿਤਾ, ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸੁਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਾ। ਸੋ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿ ਕਾਲਂ ਕੁਰੁਮਾਨੋ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਦੇਵਨਿਕਾਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਸੁਖਿਨੋ ਧਮ੍ਮਪਦਾ ਪ੍ਲਵਨ੍ਤਿ; ਅਪਿ ਚ ਖੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਇਦ੍ਧਿਮਾ ਚੇਤੋਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਦੇਵਪਰਿਸਾਯਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – ‘ਅਯਂ ਵਾ ਸੋ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ, ਯਤ੍ਥਾਹਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਅਚਰਿ’ਨ੍ਤਿ। ਦਨ੍ਧੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤੁਪ੍ਪਾਦੋ; ਅਥ ਸੋ ਸਤ੍ਤੋ ਖਿਪ੍ਪਂਯੇਵ ਵਿਸੇਸਗਾਮੀ ਹੋਤਿ। ਸੋਤਾਨੁਗਤਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾਨਂ , ਵਚਸਾ ਪਰਿਚਿਤਾਨਂ, ਮਨਸਾਨੁਪੇਕ੍ਖਿਤਾਨਂ, ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸੁਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਾਨਂ ਅਯਂ ਦੁਤਿਯੋ ਆਨਿਸਂਸੋ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖੋ।

‘‘ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਧਮ੍ਮਂ ਪਰਿਯਾਪੁਣਾਤਿ – ਸੁਤ੍ਤਂ, ਗੇਯ੍ਯਂ, ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਂ, ਗਾਥਂ, ਉਦਾਨਂ, ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਂ, ਜਾਤਕਂ, ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮਂ, ਵੇਦਲ੍ਲਂ। ਤਸ੍ਸ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸੋਤਾਨੁਗਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਵਚਸਾ ਪਰਿਚਿਤਾ, ਮਨਸਾਨੁਪੇਕ੍ਖਿਤਾ, ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸੁਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਾ। ਸੋ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿ ਕਾਲਂ ਕੁਰੁਮਾਨੋ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਦੇਵਨਿਕਾਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਸੁਖਿਨੋ ਧਮ੍ਮਪਦਾ ਪ੍ਲਵਨ੍ਤਿ, ਨਪਿ ਭਿਕ੍ਖੁ ਇਦ੍ਧਿਮਾ ਚੇਤੋਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਦੇਵਪਰਿਸਾਯਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ; ਅਪਿ ਚ ਖੋ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤੋ ਦੇਵਪਰਿਸਾਯਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – ‘ਅਯਂ ਵਾ ਸੋ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ, ਯਤ੍ਥਾਹਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਅਚਰਿ’ਨ੍ਤਿ। ਦਨ੍ਧੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤੁਪ੍ਪਾਦੋ; ਅਥ ਸੋ ਸਤ੍ਤੋ ਖਿਪ੍ਪਂਯੇਵ ਵਿਸੇਸਗਾਮੀ ਹੋਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸੋ ਕੁਸਲੋ ਸਙ੍ਖਸਦ੍ਦਸ੍ਸ। ਸੋ ਅਦ੍ਧਾਨਮਗ੍ਗਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨੋ ਸਙ੍ਖਸਦ੍ਦਂ ਸੁਣੇਯ੍ਯ। ਤਸ੍ਸ ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਅਸ੍ਸ ਕਙ੍ਖਾ ਵਾ ਵਿਮਤਿ ਵਾ – ‘ਸਙ੍ਖਸਦ੍ਦੋ ਨੁ ਖੋ, ਨ ਨੁ ਖੋ ਸਙ੍ਖਸਦ੍ਦੋ’ਤਿ! ਅਥ ਖੋ ਸਙ੍ਖਸਦ੍ਦੋਤ੍ਵੇਵ ਨਿਟ੍ਠਂ ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਧਮ੍ਮਂ ਪਰਿਯਾਪੁਣਾਤਿ – ਸੁਤ੍ਤਂ, ਗੇਯ੍ਯਂ, ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਂ, ਗਾਥਂ, ਉਦਾਨਂ, ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਂ, ਜਾਤਕਂ, ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮਂ, ਵੇਦਲ੍ਲਂ। ਤਸ੍ਸ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸੋਤਾਨੁਗਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਵਚਸਾ ਪਰਿਚਿਤਾ, ਮਨਸਾਨੁਪੇਕ੍ਖਿਤਾ, ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸੁਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਾ। ਸੋ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿ ਕਾਲਂ ਕੁਰੁਮਾਨੋ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਦੇਵਨਿਕਾਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਨ

ਹੇਵ ਖੋ ਸੁਖਿਨੋ ਧਮ੍ਮਪਦਾ ਪ੍ਲਵਨ੍ਤਿ, ਨਪਿ ਭਿਕ੍ਖੁ ਇਦ੍ਧਿਮਾ ਚੇਤੋਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਦੇਵਪਰਿਸਾਯਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ; ਅਪਿ ਚ ਖੋ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤੋ ਦੇਵਪਰਿਸਾਯਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – 'ਅਯਂ ਵਾ ਸੋ ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ, ਯਤ੍ਥਾਹਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਅਚਰਿ'ਨ੍ਤਿ। ਦਨ੍ਧੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤੁਪ੍ਪਾਦੋ; ਅਥ ਸੋ ਸਤ੍ਤੋ ਖਿਪ੍ਪਂਯੇਵ ਵਿਸੇਸਗਾਮੀ ਹੋਤਿ। ਸੋਤਾਨੁਗਤਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾਨਂ, ਵਚਸਾ ਪਰਿਚਿਤਾਨਂ, ਮਨਸਾਨੁਪੇਕ੍ਖਿਤਾਨਂ, ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸੁਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਾਨਂ ਅਯਂ ਤਤਿਯੋ ਆਨਿਸਂਸੋ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖੋ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਧਮ੍ਮਂ ਪਰਿਯਾਪੁਣਾਤਿ – ਸੁਤ੍ਤਂ, ਗੇਯ੍ਯਂ, ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਂ, ਗਾਥਂ, ਉਦਾਨਂ, ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਂ, ਜਾਤਕਂ, ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮਂ, ਵੇਦਲ੍ਲਂ। ਤਸ੍ਸ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸੋਤਾਨੁਗਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਵਚਸਾ ਪਰਿਚਿਤਾ, ਮਨਸਾਨੁਪੇਕ੍ਖਿਤਾ, ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸੁਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਾ। ਸੋ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿ ਕਾਲਂ ਕੁਰੁਮਾਨੋ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਦੇਵਨਿਕਾਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਸੁਖਿਨੋ ਧਮ੍ਮਪਦਾ ਪ੍ਲਵਨ੍ਤਿ, ਨਪਿ ਭਿਕ੍ਖੁ ਇਦ੍ਧਿਮਾ ਚੇਤੋਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਦੇਵਪਰਿਸਾਯਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ, ਨਪਿ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤੋ ਦੇਵਪਰਿਸਾਯਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ; ਅਪਿ ਚ ਖੋ ਓਪਪਾਤਿਕੋ ਓਪਪਾਤਿਕਂ ਸਾਰੇਤਿ – 'ਸਰਸਿ ਤ੍ਵਂ, ਮਾਰਿਸ, ਸਰਸਿ ਤ੍ਵਂ , ਮਾਰਿਸ, ਯਤ੍ਥ ਮਯਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਅਚਰਿਮ੍ਹਾ'ਤਿ। ਸੋ ਏਵਮਾਹ – 'ਸਰਾਮਿ, ਮਾਰਿਸ, ਸਰਾਮਿ, ਮਾਰਿਸਾ'ਤਿ। ਦਨ੍ਧੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤੁਪ੍ਪਾਦੋ; ਅਥ ਸੋ ਸਤ੍ਤੋ ਖਿਪ੍ਪਂਯੇਵ ਵਿਸੇਸਗਾਮੀ ਹੋਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦ੍ਵੇ ਸਹਾਯਕਾ ਸਹਪਂਸੁਕੀਲ਼ਿਕਾ [ਸਹਪਂਸੁਕੀਲ਼ਕਾ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)]। ਤੇ ਕਦਾਚਿ ਕਰਹਚਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਸਮਾਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯੁਂ। ਅਞ੍ਞੋ ਪਨ [ਸਮਾਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯੁਂ, ਤਮੇਨਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਸਹਾਯਕੋ ਸਹਾਯਕਂ ਏਵਂ ਵਦੇਯ੍ਯ – 'ਇਦਮ੍ਪਿ, ਸਮ੍ਮ, ਸਰਸਿ, ਇਦਮ੍ਪਿ, ਸਮ੍ਮ, ਸਰਸੀ'ਤਿ। ਸੋ ਏਵਂ ਵਦੇਯ੍ਯ – 'ਸਰਾਮਿ , ਸਮ੍ਮ, ਸਰਾਮਿ, ਸਮ੍ਮਾ'ਤਿ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਧਮ੍ਮਂ ਪਰਿਯਾਪੁਣਾਤਿ – ਸੁਤ੍ਤਂ, ਗੇਯ੍ਯਂ, ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣਂ, ਗਾਥਂ, ਉਦਾਨਂ, ਇਤਿਵੁਤ੍ਤਕਂ, ਜਾਤਕਂ, ਅਬ੍ਭੁਤਧਮ੍ਮਂ, ਵੇਦਲ੍ਲਂ। ਤਸ੍ਸ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸੋਤਾਨੁਗਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਵਚਸਾ ਪਰਿਚਿਤਾ, ਮਨਸਾਨੁਪੇਕ੍ਖਿਤਾ, ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸੁਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਾ। ਸੋ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿ ਕਾਲਂ ਕੁਰੁਮਾਨੋ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਦੇਵਨਿਕਾਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਸੁਖਿਨੋ ਧਮ੍ਮਪਦਾ ਪ੍ਲਵਨ੍ਤਿ, ਨਪਿ ਭਿਕ੍ਖੁ ਇਦ੍ਧਿਮਾ ਚੇਤੋਵਸਿਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਦੇਵਪਰਿਸਾਯਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ, ਨਪਿ ਦੇਵਪੁਤ੍ਤੋ ਦੇਵਪਰਿਸਾਯਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ; ਅਪਿ ਚ ਖੋ ਓਪਪਾਤਿਕੋ ਓਪਪਾਤਿਕਂ ਸਾਰੇਤਿ – 'ਸਰਸਿ ਤ੍ਵਂ, ਮਾਰਿਸ, ਸਰਸਿ ਤ੍ਵਂ, ਮਾਰਿਸ, ਯਤ੍ਥ ਮਯਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਅਚਰਿਮ੍ਹਾ'ਤਿ। ਸੋ ਏਵਮਾਹ – 'ਸਰਾਮਿ, ਮਾਰਿਸ, ਸਰਾਮਿ, ਮਾਰਿਸਾ'ਤਿ। ਦਨ੍ਧੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤੁਪ੍ਪਾਦੋ; ਅਥ ਖੋ ਸੋ ਸਤ੍ਤੋ ਖਿਪ੍ਪਂਯੇਵ ਵਿਸੇਸਗਾਮੀ ਹੋਤਿ। ਸੋਤਾਨੁਗਤਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾਨਂ, ਵਚਸਾ ਪਰਿਚਿਤਾਨਂ, ਮਨਸਾਨੁਪੇਕ੍ਖਿਤਾਨਂ, ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸੁਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਾਨਂ ਅਯਂ ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਆਨਿਸਂਸੋ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖੋ। ਸੋਤਾਨੁਗਤਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾਨਂ, ਵਚਸਾ ਪਰਿਚਿਤਾਨਂ, ਮਨਸਾਨੁਪੇਕ੍ਖਿਤਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸੁਪ੍ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਾਨਂ ਇਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਨਿਸਂਸਾ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਾ''ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਠਾਨਸੁਤ੍ਤਂ

੧੯੨. ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਠਾਨਾਨਿ ਚਤੂਹਿ ਠਾਨੇਹਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਸਂਵਾਸੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਦੀਘੇਨ ਅਦ੍ਧੁਨਾ, ਨ ਇਤ੍ਤਰਂ; ਮਨਸਿਕਰੋਤਾ, ਨੋ ਅਮਨਸਿਕਰੋਤਾ; ਪਞ੍ਞਵਤਾ, ਨੋ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੇਨ। ਸਂਵੋਹਾਰੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੋਚੇਯ੍ਯਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਦੀਘੇਨ ਅਦ੍ਧੁਨਾ, ਨ ਇਤ੍ਤਰਂ; ਮਨਸਿਕਰੋਤਾ, ਨੋ ਅਮਨਸਿਕਰੋਤਾ; ਪਞ੍ਞਵਤਾ, ਨੋ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੇਨ। ਆਪਦਾਸੁ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਥਾਮੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ, ਸੋ ਚ ਖੋ ਦੀਘੇਨ ਅਦ੍ਧੁਨਾ , ਨ ਇਤ੍ਤਰਂ; ਮਨਸਿਕਰੋਤਾ, ਨੋ ਅਮਨਸਿਕਰੋਤਾ; ਪਞ੍ਞਵਤਾ, ਨੋ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੇਨ। ਸਾਕਚ੍ਛਾਯ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਞਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਸਾ ਚ ਖੋ ਦੀਘੇਨ ਅਦ੍ਧੁਨਾ, ਨ ਇਤ੍ਤਰਂ; ਮਨਸਿਕਰੋਤਾ, ਨੋ ਅਮਨਸਿਕਰੋਤਾ; ਪਞ੍ਞਵਤਾ, ਨੋ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੇਨਾਤਿ।

[ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੨੨] '''ਸਂਵਾਸੇਨ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਦੀਘੇਨ ਅਦ੍ਧੁਨਾ, ਨ ਇਤ੍ਤਰਂ; ਮਨਸਿਕਰੋਤਾ, ਨੋ ਅਮਨਸਿਕਰੋਤਾ; ਪਞ੍ਞਵਤਾ, ਨੋ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੇਨਾ'ਤਿ, ਇਤਿ ਖੋ ਪਨੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਿਞ੍ਚੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਂਵਸਮਾਨੋ ਏਵਂ ਜਾਨਾਤਿ – 'ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਖੋ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਖਣ੍ਡਕਾਰੀ ਛਿਦ੍ਦਕਾਰੀ ਸਬਲਕਾਰੀ ਕਮ੍ਮਾਸਕਾਰੀ, ਨ ਸਨ੍ਤਤਕਾਰੀ ਨ ਸਨ੍ਤਤਵੁਤ੍ਤਿ [ਸਤਤਵੁਤ੍ਤਿ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)]; ਸੀਲੇਸੁ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ, ਨਾਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਸੀਲਵਾ'''ਤਿ।

‘‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਂਵਸਮਾਨੋ ਏਵਂ ਜਾਨਾਤਿ – ‘ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਖੋ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਅਖਣ੍ਡਕਾਰੀ ਅਚ੍ਛਿਦ੍ਦਕਾਰੀ ਅਸਬਲਕਾਰੀ ਅਕਮ੍ਮਾਸਕਾਰੀ ਸਨ੍ਤਤਕਾਰੀ ਸਨ੍ਤਤਵੁਤ੍ਤਿ; ਸੀਲੇਸੁ ਸੀਲਵਾ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ, ਨਾਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ’ਤਿ। ‘ਸਂਵਾਸੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਦੀਘੇਨ ਅਦ੍ਧੁਨਾ, ਨ ਇਤ੍ਤਰਂ; ਮਨਸਿਕਰੋਤਾ, ਨੋ ਅਮਨਸਿਕਰੋਤਾ; ਪਞ੍ਞਵਤਾ, ਨੋ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੇਨਾ’ਤਿ, ਇਤਿ ਯਂ ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਇਦਮੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ।

‘‘‘ਸਂਵੋਹਾਰੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੋਚੇਯ੍ਯਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਦੀਘੇਨ ਅਦ੍ਧੁਨਾ, ਨ ਇਤ੍ਤਰਂ; ਮਨਸਿਕਰੋਤਾ, ਨੋ ਅਮਨਸਿਕਰੋਤਾ; ਪਞ੍ਞਵਤਾ, ਨੋ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੇਨਾ’ਤਿ, ਇਤਿ ਖੋ ਪਨੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਿਞ੍ਚੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਂਵੋਹਰਮਾਨੋ ਏਵਂ ਜਾਨਾਤਿ – ‘ਅਞ੍ਞਥਾ ਖੋ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਏਕੇਨ ਏਕੋ ਵੋਹਰਤਿ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਦ੍ਵੀਹਿ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਤੀਹਿ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਸਮ੍ਬਹੁਲੇਹਿ; ਵੋਕ੍ਕਮਤਿ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਪੁਰਿਮਵੋਹਾਰਾ ਪਚ੍ਛਿਮਵੋਹਾਰਂ; ਅਪਰਿਸੁਦ੍ਧਵੋਹਾਰੋ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ, ਨਾਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਵੋਹਾਰੋ’’’ਤਿ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਂਵੋਹਰਮਾਨੋ ਏਵਂ ਜਾਨਾਤਿ – ‘ਯਥੇਵ ਖੋ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਏਕੇਨ ਏਕੋ ਵੋਹਰਤਿ, ਤਥਾ ਦ੍ਵੀਹਿ, ਤਥਾ ਤੀਹਿ, ਤਥਾ ਸਮ੍ਬਹੁਲੇਹਿ। ਨਾਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਵੋਕ੍ਕਮਤਿ ਪੁਰਿਮਵੋਹਾਰਾ ਪਚ੍ਛਿਮਵੋਹਾਰਂ; ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਵੋਹਾਰੋ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ, ਨਾਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਅਪਰਿਸੁਦ੍ਧਵੋਹਾਰੋ’ਤਿ । ‘ਸਂਵੋਹਾਰੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੋਚੇਯ੍ਯਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਤਞ੍ਚ ਖੋ ਦੀਘੇਨ ਅਦ੍ਧੁਨਾ, ਨ ਇਤ੍ਤਰਂ; ਮਨਸਿਕਰੋਤਾ, ਨੋ ਅਮਨਸਿਕਰੋਤਾ; ਪਞ੍ਞਵਤਾ, ਨੋ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੇਨਾ’ਤਿ, ਇਤਿ ਯਂ ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਇਦਮੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ।

‘‘‘ਆਪਦਾਸੁ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਥਾਮੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ, ਸੋ ਚ ਖੋ ਦੀਘੇਨ ਅਦ੍ਧੁਨਾ, ਨ ਇਤ੍ਤਰਂ; ਮਨਸਿਕਰੋਤਾ, ਨੋ ਅਮਨਸਿਕਰੋਤਾ; ਪਞ੍ਞਵਤਾ, ਨੋ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੇਨਾ’ਤਿ, ਇਤਿ ਖੋ ਪਨੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਿਞ੍ਚੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਞਾਤਿਬ੍ਯਸਨੇਨ ਵਾ ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ, ਭੋਗਬ੍ਯਸਨੇਨ ਵਾ ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ, ਰੋਗਬ੍ਯਸਨੇਨ ਵਾ ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਨ ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤਿ – ‘ਤਥਾਭੂਤੋ ਖੋ ਅਯਂ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੋ ਤਥਾਭੂਤੋ ਅਯਂ ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭੋ ਯਥਾਭੂਤੇ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੇ ਯਥਾਭੂਤੇ ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭੇ ਅਟ੍ਠ ਲੋਕਧਮ੍ਮਾ ਲੋਕਂ ਅਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਲੋਕੋ ਚ ਅਟ੍ਠ ਲੋਕਧਮ੍ਮੇ ਅਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਤਿ – ਲਾਭੋ ਚ, ਅਲਾਭੋ ਚ, ਯਸੋ ਚ, ਅਯਸੋ ਚ, ਨਿਨ੍ਦਾ ਚ, ਪਸਂਸਾ ਚ, ਸੁਖਞ੍ਚ, ਦੁਕ੍ਖਞ੍ਚਾ’ਤਿ। ਸੋ ਞਾਤਿਬ੍ਯਸਨੇਨ ਵਾ ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਭੋਗਬ੍ਯਸਨੇਨ ਵਾ ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਰੋਗਬ੍ਯਸਨੇਨ ਵਾ ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਸੋਚਤਿ ਕਿਲਮਤਿ ਪਰਿਦੇਵਤਿ, ਉਰਤ੍ਤਾਲਿਂ ਕਨ੍ਦਤਿ, ਸਮ੍ਮੋਹਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਞਾਤਿਬ੍ਯਸਨੇਨ ਵਾ ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਭੋਗਬ੍ਯਸਨੇਨ ਵਾ ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਰੋਗਬ੍ਯਸਨੇਨ ਵਾ ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤਿ – ‘ਤਥਾਭੂਤੋ ਖੋ ਅਯਂ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੋ ਤਥਾਭੂਤੋ ਅਯਂ ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭੋ ਯਥਾਭੂਤੇ ਲੋਕਸਨ੍ਨਿਵਾਸੇ ਯਥਾਭੂਤੇ ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭੇ ਅਟ੍ਠ ਲੋਕਧਮ੍ਮਾ ਲੋਕਂ ਅਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਲੋਕੋ ਚ ਅਟ੍ਠ ਲੋਕਧਮ੍ਮੇ ਅਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਤਿ – ਲਾਭੋ ਚ, ਅਲਾਭੋ ਚ, ਯਸੋ ਚ, ਅਯਸੋ ਚ, ਨਿਨ੍ਦਾ ਚ, ਪਸਂਸਾ ਚ, ਸੁਖਞ੍ਚ, ਦੁਕ੍ਖਞ੍ਚਾ’ਤਿ। ਸੋ ਞਾਤਿਬ੍ਯਸਨੇਨ ਵਾ ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਭੋਗਬ੍ਯਸਨੇਨ ਵਾ ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਰੋਗਬ੍ਯਸਨੇਨ ਵਾ ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਨ ਸੋਚਤਿ ਨ ਕਿਲਮਤਿ ਨ ਪਰਿਦੇਵਤਿ, ਨ ਉਰਤ੍ਤਾਲਿਂ ਕਨ੍ਦਤਿ, ਨ ਸਮ੍ਮੋਹਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ‘ਆਪਦਾਸੁ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਥਾਮੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ, ਸੋ ਚ ਖੋ ਦੀਘੇਨ ਅਦ੍ਧੁਨਾ, ਨ ਇਤ੍ਤਰਂ; ਮਨਸਿਕਰੋਤਾ, ਨੋ ਅਮਨਸਿਕਰੋਤਾ; ਪਞ੍ਞਵਤਾ, ਨੋ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੇਨਾ’ਤਿ, ਇਤਿ ਯਂ ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਇਦਮੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ।

‘‘‘ਸਾਕਚ੍ਛਾਯ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਞਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਸਾ ਚ ਖੋ ਦੀਘੇਨ ਅਦ੍ਧੁਨਾ, ਨ ਇਤ੍ਤਰਂ; ਮਨਸਿਕਰੋਤਾ, ਨੋ ਅਮਨਸਿਕਰੋਤਾ; ਪਞ੍ਞਵਤਾ, ਨੋ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੇਨਾ’ਤਿ , ਇਤਿ ਖੋ ਪਨੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਿਞ੍ਚੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਾਕਚ੍ਛਾਯਮਾਨੋ ਏਵਂ ਜਾਨਾਤਿ – ‘ਯਥਾ ਖੋ ਇਮਸ੍ਸ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਉਮ੍ਮਗ੍ਗੋ ਯਥਾ ਚ ਅਭਿਨੀਹਾਰੋ ਯਥਾ ਚ ਪਞ੍ਹਾਸਮੁਦਾਹਾਰੋ, ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੋ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ, ਨਾਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਪਞ੍ਞਵਾ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਤਥਾ ਹਿ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਨ ਚੇਵ ਗਮ੍ਭੀਰਂ ਅਤ੍ਥਪਦਂ

ਉਦਾਹਰਤਿ ਸਨ੍ਤੰ ਪਣੀਤੰ ਅਤਕ੍ਕਾਵਚਰੰ ਨਿਪੁਣੰ ਪਣ੍ਡਿਤਵੇਦਨੀਯੰ। ਯਞ੍ਚ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮੰ ਭਾਸਤਿ ਤਸ੍ਸ ਚ ਨਪ੍ਪਟਿਬਲੋ ਸੰਖਿਤ੍ਤੇਨ ਵਾ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਵਾ ਅਤ੍ਥੰ ਆਚਿਕ੍ਖਿਤੁੰ ਦੇਸੇਤੁੰ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤੁੰ ਪਟ੍ਠਪੇਤੁੰ ਵਿਵਰਿਤੁੰ ਵਿਭਜਿਤੁੰ ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਾਤੁੰ। ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੋ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ, ਨਾਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਪਞ੍ਞਵਾ’’’ਤਿ।

‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਕ੍ਖੁਮਾ ਪੁਰਿਸੋ ਉਦਕਰਹਦਸ੍ਸ ਤੀਰੇ ਠਿਤੋ ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯ ਪਰਿਤ੍ਤੰ ਮਚ੍ਛੰ ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜਮਾਨੰ। ਤਸ੍ਸ ਏਵਮਸ੍ਸ – ‘ਯਥਾ ਖੋ ਇਮਸ੍ਸ ਮਚ੍ਛਸ੍ਸ ਉਮ੍ਮਗ੍ਗੋ ਯਥਾ ਚ ਊਮਿਘਾਤੋ ਯਥਾ ਚ ਵੇਗਾਯਿਤਤ੍ਤੰ, ਪਰਿਤ੍ਤੋ ਅਯੰ ਮਚ੍ਛੋ, ਨਾਯੰ ਮਚ੍ਛੋ ਮਹਨ੍ਤੋ’ਤਿ। ਏਵਮੇਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸਾਕਚ੍ਛਾਯਮਾਨੋ ਏਵੰ ਜਾਨਾਤਿ – ‘ਯਥਾ ਖੋ ਇਮਸ੍ਸ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਉਮ੍ਮਗ੍ਗੋ ਯਥਾ ਚ ਅਭਿਨੀਹਾਰੋ ਯਥਾ ਚ ਪਞ੍ਹਾਸਮੁਦਾਹਾਰੋ, ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੋ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ, ਨਾਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਪਞ੍ਞਵਾ। ਤੰ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਤਥਾ ਹਿ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਨ ਚੇਵ ਗਮ੍ਭੀਰੰ ਅਤ੍ਥਪਦੰ ਉਦਾਹਰਤਿ ਸਨ੍ਤੰ ਪਣੀਤੰ ਅਤਕ੍ਕਾਵਚਰੰ ਨਿਪੁਣੰ ਪਣ੍ਡਿਤਵੇਦਨੀਯੰ। ਯਞ੍ਚ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮੰ ਭਾਸਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਚ ਨ ਪਟਿਬਲੋ ਸੰਖਿਤ੍ਤੇਨ ਵਾ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਵਾ ਅਤ੍ਥੰ ਆਚਿਕ੍ਖਿਤੁੰ ਦੇਸੇਤੁੰ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤੁੰ ਪਟ੍ਠਪੇਤੁੰ ਵਿਵਰਿਤੁੰ ਵਿਭਜਿਤੁੰ ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਾਤੁੰ। ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੋ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ, ਨਾਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਪਞ੍ਞਵਾ’’’ਤਿ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸਾਕਚ੍ਛਾਯਮਾਨੋ ਏਵੰ ਜਾਨਾਤਿ – ‘ਯਥਾ ਖੋ ਇਮਸ੍ਸ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਉਮ੍ਮਗ੍ਗੋ ਯਥਾ ਚ ਅਭਿਨੀਹਾਰੋ ਯਥਾ ਚ ਪਞ੍ਹਾਸਮੁਦਾਹਾਰੋ, ਪਞ੍ਞਵਾ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ, ਨਾਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੋ। ਤੰ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਤਥਾ ਹਿ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਗਮ੍ਭੀਰਞ੍ਚੇਵ ਅਤ੍ਥਪਦੰ ਉਦਾਹਰਤਿ ਸਨ੍ਤੰ ਪਣੀਤੰ ਅਤਕ੍ਕਾਵਚਰੰ ਨਿਪੁਣੰ ਪਣ੍ਡਿਤਵੇਦਨੀਯੰ। ਯਞ੍ਚ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮੰ ਭਾਸਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਚ ਪਟਿਬਲੋ ਸੰਖਿਤ੍ਤੇਨ ਵਾ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਵਾ ਅਤ੍ਥੰ ਆਚਿਕ੍ਖਿਤੁੰ ਦੇਸੇਤੁੰ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤੁੰ ਪਟ੍ਠਪੇਤੁੰ ਵਿਵਰਿਤੁੰ ਵਿਭਜਿਤੁੰ ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਾਤੁੰ। ਪਞ੍ਞਵਾ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ, ਨਾਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੋ’’’ਤਿ।

‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਕ੍ਖੁਮਾ ਪੁਰਿਸੋ ਉਦਕਰਹਦਸ੍ਸ ਤੀਰੇ ਠਿਤੋ ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯ ਮਹਨ੍ਤੰ ਮਚ੍ਛੰ ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜਮਾਨੰ। ਤਸ੍ਸ ਏਵਮਸ੍ਸ – ‘ਯਥਾ ਖੋ ਇਮਸ੍ਸ ਮਚ੍ਛਸ੍ਸ ਉਮ੍ਮਗ੍ਗੋ ਯਥਾ ਚ ਊਮਿਘਾਤੋ ਯਥਾ ਚ ਵੇਗਾਯਿਤਤ੍ਤੰ, ਮਹਨ੍ਤੋ ਅਯੰ ਮਚ੍ਛੋ, ਨਾਯੰ ਮਚ੍ਛੋ ਪਰਿਤ੍ਤੋ’ਤਿ। ਏਵਮੇਵੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸਾਕਚ੍ਛਾਯਮਾਨੋ ਏਵੰ ਜਾਨਾਤਿ – ‘ਯਥਾ ਖੋ ਇਮਸ੍ਸ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਉਮ੍ਮਗ੍ਗੋ ਯਥਾ ਚ ਅਭਿਨੀਹਾਰੋ ਯਥਾ ਚ ਪਞ੍ਹਾਸਮੁਦਾਹਾਰੋ, ਪਞ੍ਞਵਾ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ, ਨਾਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੋ। ਤੰ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਤਥਾ ਹਿ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਗਮ੍ਭੀਰਞ੍ਚੇਵ ਅਤ੍ਥਪਦੰ ਉਦਾਹਰਤਿ ਸਨ੍ਤੰ ਪਣੀਤੰ ਅਤਕ੍ਕਾਵਚਰੰ ਨਿਪੁਣੰ ਪਣ੍ਡਿਤਵੇਦਨੀਯੰ। ਯਞ੍ਚ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮੰ ਭਾਸਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਚ ਪਟਿਬਲੋ ਸੰਖਿਤ੍ਤੇਨ ਵਾ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਵਾ ਅਤ੍ਥੰ ਆਚਿਕ੍ਖਿਤੁੰ ਦੇਸੇਤੁੰ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤੁੰ ਪਟ੍ਠਪੇਤੁੰ ਵਿਵਰਿਤੁੰ ਵਿਭਜਿਤੁੰ ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਾਤੁੰ। ਪਞ੍ਞਵਾ ਅਯਮਾਯਸ੍ਮਾ, ਨਾਯਮਾਯਸ੍ਮਾ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੋ’ਤਿ।

‘‘‘ਸਾਕਚ੍ਛਾਯ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਞਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਸਾ ਚ ਖੋ ਦੀਘੇਨ ਅਦ੍ਧੁਨਾ, ਨ ਇਤ੍ਤਰੰ; ਮਨਸਿਕਰੋਤਾ, ਨੋ ਅਮਨਸਿਕਰੋਤਾ; ਪਞ੍ਞਵਤਾ, ਨੋ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੇਨਾ’ਤਿ , ਇਤਿ ਯੰ ਤੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਇਦਮੇਤੰ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਠਾਨਾਨਿ ਇਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਠਾਨੇਹਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨੀ’’ਤਿ। ਦੁਤਿਯੰ।

੩. ਭਦ੍ਦਿਯਸੁਤ੍ਤੰ

੧੯੩. ਏਕੰ ਸਮਯੰ ਭਗਵਾ ਵੇਸਾਲਿਯੰ ਵਿਹਰਤਿ ਮਹਾਵਨੇ ਕੂਟਾਗਾਰਸਾਲਾਯੰ। ਅਥ ਖੋ ਭਦ੍ਦਿਯੋ ਲਿਚ੍ਛਵਿ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਭਦ੍ਦਿਯੋ ਲਿਚ੍ਛਵਿ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਸੁਤੰ ਮੇਤੰ, ਭਨ੍ਤੇ – ‘ਮਾਯਾਵੀ ਸਮਣੋ ਗੋਤਮੋ ਆਵਟ੍ਟਨਿੰ ਮਾਯੰ [ਆਵਟ੍ਟਨੀਮਾਯੰ (ਸੀ॰), ਆਵਟ੍ਟਨਿਮਾਯੰ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕੰ॰ ਕ॰) ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੬੦ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬੰ] ਜਾਨਾਤਿ ਯਾਯ ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾਨੰ ਸਾਵਕੇ ਆਵਟ੍ਟੇਤੀ’ਤਿ। ਯੇ ਤੇ, ਭਨ੍ਤੇ, ਏਵਮਾਹੰਸੁ – ‘ਮਾਯਾਵੀ ਸਮਣੋ

ਗੋਤਮੋ ਆਵਟ੍ਟਨਿਂ ਮਾਯਂ ਜਾਨਾਤਿ ਯਾਯ ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾਨਂ ਸਾਵਕੇ ਆਵਟ੍ਟੇਤੀ'ਤਿ, ਕਚ੍ਚਿ ਤੇ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਤੋ ਵੁਤ੍ਤਵਾਦਿਨੋ, ਨ ਚ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭੂਤੇਨ ਅਬ੍ਭਾਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤਿ, ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਚ ਅਨੁਧਮ੍ਮਂ ਬ੍ਯਾਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਚ ਕੋਚਿ ਸਹਧਮ੍ਮਿਕੋ ਵਾਦਾਨੁਪਾਤੋ ਗਾਰਯ੍ਹਂ ਠਾਨਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਅਨਬ੍ਭਕ੍ਖਾਤੁਕਾਮਾ ਹਿ ਮਯਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਨ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ?

''ਏਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਮਾ ਅਨੁਸ੍ਸਵੇਨ, ਮਾ ਪਰਮ੍ਪਰਾਯ, ਮਾ ਇਤਿਕਿਰਾਯ, ਮਾ ਪਿਟਕਸਮ੍ਪਦਾਨੇਨ, ਮਾ ਤਕ੍ਕਹੇਤੁ, ਮਾ ਨਯਹੇਤੁ, ਮਾ ਆਕਾਰਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕੇਨ, ਮਾ ਦਿਟ੍ਠਿਨਿਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਨ੍ਤਿਯਾ, ਮਾ ਭਬ੍ਬਰੂਪਤਾਯ, ਮਾ 'ਸਮਣੋ ਨੋ ਗਰੂ'ਤਿ। ਯਦਾ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਜਾਨੇਯ੍ਯਾਥ – 'ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਕੁਸਲਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਾਵਜ੍ਜਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਞ੍ਞੁਗਰਹਿਤਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮਤ੍ਤਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ'ਤਿ, ਅਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਪਜਹੇਯ੍ਯਾਥ।

''ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਲੋਭੋ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਹਿਤਾਯ ਵਾ ਅਹਿਤਾਯ ਵਾ''ਤਿ? ''ਅਹਿਤਾਯ, ਭਨ੍ਤੇ''। ''ਲੁਦ੍ਧੋ ਪਨਾਯਂ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲੋਭੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਪਾਣਮ੍ਪਿ ਹਨਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਆਦਿਯਤਿ, ਪਰਦਾਰਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਮੁਸਾਪਿ ਭਣਤਿ, ਪਰਮ੍ਪਿ ਤਥਤ੍ਤਾਯ [ਤਦਤ੍ਥਾਯ (ਕ॰) ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੬੬] ਸਮਾਦਪੇਤਿ ਯਂਸ ਹੋਤਿ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯਾ''ਤਿ। ''ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ''।

''ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਦੋਸੋ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ...ਪੇ॰... ਮੋਹੋ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ...ਪੇ॰... ਸਾਰਮ੍ਭੋ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਹਿਤਾਯ ਵਾ ਅਹਿਤਾਯ ਵਾ''ਤਿ? ''ਅਹਿਤਾਯ, ਭਨ੍ਤੇ''। ''ਸਾਰਦ੍ਧੋ ਪਨਾਯਂ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਾਰਮ੍ਭੇਨ ਅਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਪਾਣਮ੍ਪਿ ਹਨਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਆਦਿਯਤਿ, ਪਰਦਾਰਮ੍ਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਮੁਸਾਪਿ ਭਣਤਿ, ਪਰਮ੍ਪਿ ਤਥਤ੍ਤਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ ਯਂਸ ਹੋਤਿ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯਾ''ਤਿ। ''ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ''।

''ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾ ਵਾ ਅਕੁਸਲਾ ਵਾ''ਤਿ? ''ਅਕੁਸਲਾ, ਭਨ੍ਤੇ''। ''ਸਾਵਜ੍ਜਾ ਵਾ ਅਨਵਜ੍ਜਾ ਵਾ''ਤਿ? ''ਸਾਵਜ੍ਜਾ, ਭਨ੍ਤੇ''। ''ਵਿਞ੍ਞੁਗਰਹਿਤਾ ਵਾ ਵਿਞ੍ਞੁਪ੍ਪਸਤ੍ਥਾ ਵਾ''ਤਿ? ''ਵਿਞ੍ਞੁਗਰਹਿਤਾ, ਭਨ੍ਤੇ''। ''ਸਮਤ੍ਤਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਨੋ ਵਾ? ਕਥਂ ਵਾ ਏਤ੍ਥ ਹੋਤੀ''ਤਿ? ''ਸਮਤ੍ਤਾ, ਭਨ੍ਤੇ, ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਨੋ ਏਤ੍ਥ ਹੋਤੀ''ਤਿ।

''ਇਤਿ ਖੋ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਯਂ ਤਂ ਤੇ ਅਵੋਚੁਮ੍ਹਾ – ਏਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਮਾ ਅਨੁਸ੍ਸਵੇਨ, ਮਾ ਪਰਮ੍ਪਰਾਯ, ਮਾ ਇਤਿਕਿਰਾਯ, ਮਾ ਪਿਟਕਸਮ੍ਪਦਾਨੇਨ, ਮਾ ਤਕ੍ਕਹੇਤੁ, ਮਾ ਨਯਹੇਤੁ, ਮਾ ਆਕਾਰਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕੇਨ, ਮਾ ਦਿਟ੍ਠਿਨਿਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਨ੍ਤਿਯਾ, ਮਾ ਭਬ੍ਬਰੂਪਤਾਯ, ਮਾ 'ਸਮਣੋ ਨੋ ਗਰੂ'ਤਿ। ਯਦਾ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਜਾਨੇਯ੍ਯਾਥ – 'ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਕੁਸਲਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਾਵਜ੍ਜਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਞ੍ਞੁਗਰਹਿਤਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮਤ੍ਤਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਅਹਿਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ, ਅਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਪਜਹੇਯ੍ਯਾਥਾ'ਤਿ, ਇਤਿ ਯਂ ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਇਦਮੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ।

''ਏਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਮਾ ਅਨੁਸ੍ਸਵੇਨ, ਮਾ ਪਰਮ੍ਪਰਾਯ, ਮਾ ਇਤਿਕਿਰਾਯ, ਮਾ ਪਿਟਕਸਮ੍ਪਦਾਨੇਨ, ਮਾ ਤਕ੍ਕਹੇਤੁ, ਮਾ ਨਯਹੇਤੁ, ਮਾ ਆਕਾਰਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕੇਨ, ਮਾ ਦਿਟ੍ਠਿਨਿਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਨ੍ਤਿਯਾ, ਮਾ ਭਬ੍ਬਰੂਪਤਾਯ, ਮਾ 'ਸਮਣੋ ਨੋ ਗਰੂ'ਤਿ। ਯਦਾ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਜਾਨੇਯ੍ਯਾਥ – 'ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਵਜ੍ਜਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਞ੍ਞੁਪ੍ਪਸਤ੍ਥਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮਤ੍ਤਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ'ਤਿ, ਅਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯਾਥਾ''ਤਿ।

''ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਅਲੋਭੋ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਹਿਤਾਯ ਵਾ ਅਹਿਤਾਯ ਵਾ''ਤਿ? ''ਹਿਤਾਯ, ਭਨ੍ਤੇ''। ''ਅਲੁਦ੍ਧੋ ਪਨਾਯਂ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਲੋਭੇਨ ਅਨਭਿਭੂਤੋ ਅਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਨੇਵ ਪਾਣਂ ਹਨਤਿ, ਨ ਅਦਿਨ੍ਨਂ

ਆਦਿਯਤਿ, ਨ ਪਰਦਾਰਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨ ਮੁਸਾ ਭਣਤਿ, ਪਰਮ੍ਪਿ ਤਥਤ੍ਤਾਯ ਨ ਸਮਾਦਪੇਤਿ ਯਂ'ਸ ਹੋਤਿ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯਾ''ਤਿ। ''ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ''।

''ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਅਦੋਸੋ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ...ਪੇ॰... ਅਮੋਹੋ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ...ਪੇ॰... ਅਸਾਰਮ੍ਭੋ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਹਿਤਾਯ ਵਾ ਅਹਿਤਾਯ ਵਾ''ਤਿ? ''ਹਿਤਾਯ, ਭਨ੍ਤੇ''। ''ਅਸਾਰਦ੍ਧੋ ਪਨਾਯਂ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ ਸਾਰਮ੍ਭੇਨ ਅਨਭਿਭੂਤੋ ਅਪਰਿਯਾਦਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਨੇਵ ਪਾਣਂ ਹਨਤਿ, ਨ ਅਦਿਨ੍ਨਂ ਆਦਿਯਤਿ, ਨ ਪਰਦਾਰਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨ ਮੁਸਾ ਭਣਤਿ , ਪਰਮ੍ਪਿ ਤਥਤ੍ਤਾਯ ਨ ਸਮਾਦਪੇਤਿ ਯਂ'ਸ ਹੋਤਿ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯਾ''ਤਿ। ''ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ''।

''ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾ ਵਾ ਅਕੁਸਲਾ ਵਾ''ਤਿ? ''ਕੁਸਲਾ, ਭਨ੍ਤੇ''। ''ਸਾਵਜ੍ਜਾ ਵਾ ਅਨਵਜ੍ਜਾ ਵਾ''ਤਿ? ''ਅਨਵਜ੍ਜਾ, ਭਨ੍ਤੇ''। ''ਵਿਞ੍ਞੁਗਰਹਿਤਾ ਵਾ ਵਿਞ੍ਞੁਪ੍ਪਸਤ੍ਥਾ ਵਾ''ਤਿ? ''ਵਿਞ੍ਞੁਪ੍ਪਸਤ੍ਥਾ, ਭਨ੍ਤੇ''। ''ਸਮਤ੍ਤਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨੋ ਵਾ? ਕਥਂ ਵਾ ਏਤ੍ਥ ਹੋਤੀ''ਤਿ? ''ਸਮਤ੍ਤਾ, ਭਨ੍ਤੇ, ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਨੋ ਏਤ੍ਥ ਹੋਤੀ''ਤਿ।

''ਇਤਿ ਖੋ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਯਂ ਤਂ ਤੇ ਅਵੋਚੁਮ੍ਹਾ – ਏਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਮਾ ਅਨੁਸ੍ਸਵੇਨ, ਮਾ ਪਰਮ੍ਪਰਾਯ, ਮਾ ਇਤਿਕਿਰਾਯ, ਮਾ ਪਿਟਕਸਮ੍ਪਦਾਨੇਨ, ਮਾ ਤਕ੍ਕਹੇਤੁ, ਮਾ ਨਯਹੇਤੁ, ਮਾ ਆਕਾਰਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕੇਨ, ਮਾ ਦਿਟ੍ਠਿਨਿਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਨ੍ਤਿਯਾ, ਮਾ ਭਬ੍ਬਰੂਪਤਾਯ, ਮਾ 'ਸਮਣੋ ਨੋ ਗਰੂ'ਤਿ। ਯਦਾ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਅਤ੍ਤਨਾਵ ਜਾਨੇਯ੍ਯਾਥ – 'ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕੁਸਲਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਵਜ੍ਜਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਞ੍ਞੁਪ੍ਪਸਤ੍ਥਾ, ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮਤ੍ਤਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ , ਅਥ ਤੁਮ੍ਹੇ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯਾਥਾ'ਤਿ, ਇਤਿ ਯਂ ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਇਦਮੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ।

''ਯੇ ਖੋ ਤੇ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਲੋਕੇ ਸਨ੍ਤੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾ ਤੇ ਸਾਵਕਂ ਏਵਂ ਸਮਾਦਪੇਨ੍ਤਿ – 'ਏਹਿ ਤ੍ਵਂ, ਅਮ੍ਭੋ ਪੁਰਿਸ, ਲੋਭਂ ਵਿਨੇਯ੍ਯ [ਵਿਨੇਯ੍ਯ ਵਿਨੇਯ੍ਯ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਵਿਹਰਾਹਿ। ਲੋਭਂ ਵਿਨੇਯ੍ਯ ਵਿਹਰਨ੍ਤੋ ਨ ਲੋਭਜਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰਿਸ੍ਸਸਿ ਕਾਯੇਨ ਵਾਚਾਯ ਮਨਸਾ। ਦੋਸਂ ਵਿਨੇਯ੍ਯ ਵਿਹਰਾਹਿ। ਦੋਸਂ ਵਿਨੇਯ੍ਯ ਵਿਹਰਨ੍ਤੋ ਨ ਦੋਸਜਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰਿਸ੍ਸਸਿ ਕਾਯੇਨ ਵਾਚਾਯ ਮਨਸਾ। ਮੋਹਂ ਵਿਨੇਯ੍ਯ ਵਿਹਰਾਹਿ। ਮੋਹਂ ਵਿਨੇਯ੍ਯ ਵਿਹਰਨ੍ਤੋ ਨ ਮੋਹਜਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰਿਸ੍ਸਸਿ ਕਾਯੇਨ ਵਾਚਾਯ ਮਨਸਾ। ਸਾਰਮ੍ਭਂ ਵਿਨੇਯ੍ਯ ਵਿਹਰਾਹਿ। ਸਾਰਮ੍ਭਂ ਵਿਨੇਯ੍ਯ ਵਿਹਰਨ੍ਤੋ ਨ ਸਾਰਮ੍ਭਜਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰਿਸ੍ਸਸਿ ਕਾਯੇਨ ਵਾਚਾਯ ਮਨਸਾ'''ਤਿ।

ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇ ਭਦ੍ਦਿਯੋ ਲਿਚ੍ਛਵਿ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ...ਪੇ॰... ਉਪਾਸਕਂ ਮਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਾ ਧਾਰੇਤੁ ਅਜ੍ਜਤਗ੍ਗੇ ਪਾਣੁਪੇਤਂ ਸਰਣਂ ਗਤ''ਨ੍ਤਿ।

''ਅਪਿ ਨੁ ਤਾਹਂ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਏਵਂ ਅਵਚਂ – 'ਏਹਿ ਮੇ ਤ੍ਵਂ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਸਾਵਕੋ ਹੋਹਿ; ਅਹਂ ਸਤ੍ਥਾ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮੀ'''ਤਿ? ''ਨੋ ਹੇਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ''। ''ਏਵਂਵਾਦਿਂ ਖੋ ਮਂ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਏਵਮਕ੍ਖਾਯਿਂ ਏਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਅਸਤਾ ਤੁਚ੍ਛਾ ਮੁਸਾ ਅਭੂਤੇਨ ਅਬ੍ਭਾਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤਿ – 'ਮਾਯਾਵੀ ਸਮਣੋ ਗੋਤਮੋ ਆਵਟ੍ਟਨਿਂ ਮਾਯਂ ਜਾਨਾਤਿ ਯਾਯ ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯਾਨਂ ਸਾਵਕੇ ਆਵਟ੍ਟੇਤੀ'''ਤਿ। ''ਭਦ੍ਦਿਕਾ , ਭਨ੍ਤੇ, ਆਵਟ੍ਟਨੀ ਮਾਯਾ। ਕਲ੍ਯਾਣੀ, ਭਨ੍ਤੇ, ਆਵਟ੍ਟਨੀ ਮਾਯਾ। ਪਿਯਾ ਮੇ, ਭਨ੍ਤੇ, ਞਾਤਿਸਾਲੋਹਿਤਾ ਇਮਾਯ ਆਵਟ੍ਟਨਿਯਾ ਆਵਟ੍ਟੇਯ੍ਯੁਂ, ਪਿਯਾਨਮ੍ਪਿ ਮੇ ਅਸ੍ਸ ਞਾਤਿਸਾਲੋਹਿਤਾਨਂ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ। ਸਬ੍ਬੇ ਚੇਪਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਖਤ੍ਤਿਯਾ ਇਮਾਯ ਆਵਟ੍ਟਨਿਯਾ ਆਵਟ੍ਟੇਯ੍ਯੁਂ, ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਖਤ੍ਤਿਯਾਨਂ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ। ਸਬ੍ਬੇ ਚੇਪਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ... ਵੇਸ੍ਸਾ ... ਸੁਦ੍ਦਾ ਇਮਾਯ ਆਵਟ੍ਟਨਿਯਾ ਆਵਟ੍ਟੇਯ੍ਯੁਂ, ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯਾ''ਤਿ।

''ਏਵਮੇਤਂ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਏਵਮੇਤਂ, ਭਦ੍ਦਿਯ! ਸਬ੍ਬੇ ਚੇਪਿ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਖਤ੍ਤਿਯਾ ਇਮਾਯ ਆਵਟ੍ਟਨਿਯਾ ਆਵਟ੍ਟੇਯ੍ਯੁਂ ਅਕੁਸਲਧਮ੍ਮਪ੍ਪਹਾਨਾਯ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮੂਪਸਮ੍ਪਦਾਯ, ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਖਤ੍ਤਿਯਾਨਂ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ। ਸਬ੍ਬੇ ਚੇਪਿ, ਭਦ੍ਦਿਯ,

ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ... ਵੇਸ੍ਸਾ... ਸੁਦ੍ਦਾ ਆਵਟ੍ਟੇਯਜੁਂ ਅਕੁਸਲਧਮ੍ਮਪ੍ਪਹਾਨਾਯ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮੂਪਸਮ੍ਪਦਾਯ, ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ। ਸਦੇਵਕੋ ਚੇਪਿ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਲੋਕੋ ਸਮਾਰਕੋ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕੋ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੀ ਪਜਾ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾ ਇਮਾਯ ਆਵਟ੍ਟਨਿਯਾ ਆਵਟ੍ਟੇਯਜੁਂ [ਆਵਟ੍ਟੇਯਜ (?)] ਅਕੁਸਲਧਮ੍ਮਪ੍ਪਹਾਨਾਯ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮੂਪਸਮ੍ਪਦਾਯ, ਸਦੇਵਕਸ੍ਸਪਿਸ੍ਸ ਲੋਕਸ੍ਸ ਸਮਾਰਕਸ੍ਸ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕਸ੍ਸ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਯਾ ਪਜਾਯ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਯ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ। ਇਮੇ ਚੇਪਿ, ਭਦ੍ਦਿਯ, ਮਹਾਸਾਲਾ ਇਮਾਯ ਆਵਟ੍ਟਨਿਯਾ ਆਵਟ੍ਟੇਯਜੁਂ ਅਕੁਸਲਧਮ੍ਮਪ੍ਪਹਾਨਾਯ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮੂਪਸਮ੍ਪਦਾਯ, ਇਮੇਸਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਮਹਾਸਾਲਾਨਂ ਦੀਘਰਤ੍ਤਂ ਹਿਤਾਯ ਸੁਖਾਯ ( ) [(ਸਚੇ ਚੇਤੇਯਜੁਂ) (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰), (ਆਵਟ੍ਟੇਯਜੁਂ) (ਕ॰) ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੪੪]। ਕੋ ਪਨ ਵਾਦੋ ਮਨੁਸ੍ਸਭੂਤਸ੍ਸਾ''ਤਿ! ਤਤਿਯਂ।

੪. ਸਾਮੁਗਿਯਸੁਤ੍ਤਂ

੧੯੪. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਕੋਲਿਯੇਸੁ ਵਿਹਰਤਿ ਸਾਮੁਗਂ ਨਾਮ [ਸਾਪੂਗਂ ਨਾਮ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਕੋਲਿਯਾਨਂ ਨਿਗਮੋ। ਅਥ ਖੋ ਸਮ੍ਬਹੁਲਾ ਸਾਮੁਗਿਯਾ ਕੋਲਿਯਪੁਤ੍ਤਾ ਯੇਨਾਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿਂਸੁ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਆਨਨ੍ਦਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿਂਸੁ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੇ ਖੋ ਤੇ ਸਾਮੁਗਿਯੇ ਕੋਲਿਯਪੁਤ੍ਤੇ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਬਜਗ੍ਘਪਜ੍ਜਾ, ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਾਨਿ ਤੇਨ ਭਗਵਤਾ ਜਾਨਤਾ ਪਸ੍ਸਤਾ ਅਰਹਤਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਸਮ੍ਮਦਕ੍ਖਾਤਾਨਿ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਸੋਕਪਰਿਦੇਵਾਨਂ [ਸੋਕਪਰਿਦ੍ਦਵਾਨਂ (ਸੀ॰)] ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾਯ ਦੁਕ੍ਖਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨਂ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾਯ ਞਾਯਸ੍ਸ ਅਧਿਗਮਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਸੀਲਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਂ, ਚਿਤ੍ਤਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਂ , ਦਿਟ੍ਠਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਂ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਂ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ , ਬਜਗ੍ਘਪਜ੍ਜਾ, ਸੀਲਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਂ? ਇਧ, ਬਜਗ੍ਘਪਜ੍ਜਾ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਬਜਗ੍ਘਪਜ੍ਜਾ, ਸੀਲਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ। ਇਤਿ ਏਵਰੂਪਿਂ ਸੀਲਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਂ ਅਪਰਿਪੂਰਂ ਵਾ ਪਰਿਪੂਰੇਸ੍ਸਾਮਿ ਪਰਿਪੂਰਂ ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਨੁਗ੍ਗਹੇਸ੍ਸਾਮੀਤਿ, ਯੋ ਤਤ੍ਥ ਛਨ੍ਦੋ ਚ ਵਾਯਾਮੋ ਚ ਉਸ੍ਸਾਹੋ ਚ ਉਸ੍ਸੋਲ੍ਹੀ ਚ ਅਪ੍ਪਟਿਵਾਨੀ ਚ ਸਤਿ ਚ ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਞ੍ਚ, ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਬਜਗ੍ਘਪਜ੍ਜਾ, ਸੀਲਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਂ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ, ਬਜਗ੍ਘਪਜ੍ਜਾ, ਚਿਤ੍ਤਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਂ? ਇਧ, ਬਜਗ੍ਘਪਜ੍ਜਾ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ...ਪੇ॰... ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਬਜਗ੍ਘਪਜ੍ਜਾ, ਚਿਤ੍ਤਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ। ਇਤਿ ਏਵਰੂਪਿਂ ਚਿਤ੍ਤਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਂ ਅਪਰਿਪੂਰਂ ਵਾ ਪਰਿਪੂਰੇਸ੍ਸਾਮਿ ਪਰਿਪੂਰਂ ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਨੁਗ੍ਗਹੇਸ੍ਸਾਮੀਤਿ, ਯੋ ਤਤ੍ਥ ਛਨ੍ਦੋ ਚ ਵਾਯਾਮੋ ਚ ਉਸ੍ਸਾਹੋ ਚ ਉਸ੍ਸੋਲ੍ਹੀ ਚ ਅਪ੍ਪਟਿਵਾਨੀ ਚ ਸਤਿ ਚ ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਞ੍ਚ, ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਬਜਗ੍ਘਪਜ੍ਜਾ, ਚਿਤ੍ਤਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਂ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ, ਬਜਗ੍ਘਪਜ੍ਜਾ, ਦਿਟ੍ਠਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਂ? ਇਧ, ਬਜਗ੍ਘਪਜ੍ਜਾ, ਭਿਕ੍ਖੁ 'ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ'ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... 'ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ'ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਬਜਗ੍ਘਪਜ੍ਜਾ, ਦਿਟ੍ਠਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ। ਇਤਿ ਏਵਰੂਪਿਂ ਦਿਟ੍ਠਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਂ ਅਪਰਿਪੂਰਂ ਵਾ...ਪੇ॰... ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਨੁਗ੍ਗਹੇਸ੍ਸਾਮੀਤਿ, ਯੋ ਤਤ੍ਥ ਛਨ੍ਦੋ ਚ ਵਾਯਾਮੋ ਚ ਉਸ੍ਸਾਹੋ ਚ ਉਸ੍ਸੋਲ੍ਹੀ ਚ ਅਪ੍ਪਟਿਵਾਨੀ ਚ ਸਤਿ ਚ ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਞ੍ਚ, ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਬਜਗ੍ਘਪਜ੍ਜਾ, ਦਿਟ੍ਠਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਂ ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ, ਬਜਗ੍ਘਪਜ੍ਜਾ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਂ? ਸ ਖੋ ਸੋ, ਬਜਗ੍ਘਪਜ੍ਜਾ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਇਮਿਨਾ ਚ ਸੀਲਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਇਮਿਨਾ ਚ ਚਿਤ੍ਤਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਇਮਿਨਾ ਚ ਦਿਟ੍ਠਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਰਜਨੀਯੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਰਾਜੇਤਿ, ਵਿਮੋਚਨੀਯੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੋਚੇਤਿ। ਸੋ

ਰਜਨੀਯੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤੰ ৱਿਰਾਜੇਤ੍ৱਾ, ৱਿਮੋਚਨੀਯੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤੰ ৱਿਮੋਚੇਤ੍ৱਾ ਸਮ੍ਮਾৱਿਮੁਤ੍ਤਿੰ ਫੁਸਤਿ। ਅਯੰ ৱੁਚ੍ਚਤਿ, ਬਜਗ੍ਘਪਜ੍ਜਾ, ৱਿਮੁਤ੍ਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿ। ਇਤਿ ਏৱਰੂਪਿੰ ৱਿਮੁਤ੍ਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿੰ ਅਪਰਿਪੂਰੰ ৱਾ ਪਰਿਪੂਰੇਸ੍ਸਾਮਿ ਪਰਿਪੂਰੰ ৱਾ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਨੁਗ੍ਗਹੇਸ੍ਸਾਮੀਤਿ, ਯੋ ਤਤ੍ਥ ਛਨ੍ਦੋ ਚ ৱਾਯਾਮੋ ਚ ਉਸ੍ਸਾਹੋ ਚ ਉਸ੍ਸੋਲ੍ਹੀ ਚ ਅਪ੍ਪਟਿৱਾਨੀ ਚ ਸਤਿ ਚ ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਞ੍ਚ, ਇਦੰ ৱੁਚ੍ਚਤਿ, ਬਜਗ੍ਘਪਜ੍ਜਾ, ৱਿਮੁਤ੍ਤਿਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗੰ।

''ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਬਜਗ੍ਘਪਜ੍ਜਾ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗਾਨਿ ਤੇਨ ਭਗৱਤਾ ਜਾਨਤਾ ਪਸ੍ਸਤਾ ਅਰਹਤਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਸਮ੍ਮਦਕ੍ਖਾਤਾਨਿ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ৱਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਸੋਕਪਰਿਦੇৱਾਨੰ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾਯ ਦੁਕ੍ਖਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨੰ ਅਤ੍ਥਙ੍ਗਮਾਯ ਞਾਯਸ੍ਸ ਅਧਿਗਮਾਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯਾ''ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥੰ।

੫. ৱਪ੍ਪਸੁਤ੍ਤੰ

੧੯੫. ਏਕੰ ਸਮਯੰ ਭਗৱਾ ਸਕ੍ਕੇਸੁ ৱਿਹਰਤਿ ਕਪਿਲৱਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿੰ ਨਿਗ੍ਰੋਧਾਰਾਮੇ। ਅਥ ਖੋ ৱਪ੍ਪੋ ਸਕ੍ਕੋ ਨਿਗਣ੍ਠਸਾৱਕੋ ਯੇਨਾਯਸ੍ਮਾ ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੋ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ৱਾ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੰ ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੰ ਅਭਿৱਾਦੇਤ੍ৱਾ ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤੰ ਨਿਸਿਨ੍ਨੰ ਖੋ ৱਪ੍ਪੰ ਸਕ੍ਕੰ ਨਿਗਣ੍ਠਸਾৱਕੰ ਆਯਸ੍ਮਾ ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੋ ਏਤਦৱੋਚ –

''ਇਧਸ੍ਸ , ৱਪ੍ਪ, ਕਾਯੇਨ ਸੰৱੁਤੋ ৱਾਚਾਯ ਸੰৱੁਤੋ ਮਨਸਾ ਸੰৱੁਤੋ ਅৱਿਜ੍ਜਾৱਿਰਾਗਾ ৱਿਜ੍ਜੁਪ੍ਪਾਦਾ। ਪਸ੍ਸਸਿ ਨੋ ਤ੍ৱੰ, ৱਪ੍ਪ, ਤੰ ਠਾਨੰ ਯਤੋਨਿਦਾਨੰ ਪੁਰਿਸੰ ਦੁਕ੍ਖৱੇਦਨਿਯਾ ਆਸৱਾ ਅਸ੍ਸৱੇਯ੍ਯੁੰ [ਅਨ੍ৱਾਸ੍ਸৱੇਯ੍ਯੁੰ (ਕ॰)] ਅਭਿਸਮ੍ਪਰਾਯ''ਨ੍ਤਿ? ''ਪਸ੍ਸਾਮਹੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਤੰ ਠਾਨੰ। ਇਧਸ੍ਸ, ਭਨ੍ਤੇ, ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਾਪਕਮ੍ਮੰ ਕਤੰ ਅৱਿਪਕ੍ਕৱਿਪਾਕੰ। ਤਤੋਨਿਦਾਨੰ ਪੁਰਿਸੰ ਦੁਕ੍ਖৱੇਦਨਿਯਾ ਆਸৱਾ ਅਸ੍ਸৱੇਯ੍ਯੁੰ ਅਭਿਸਮ੍ਪਰਾਯ''ਨ੍ਤਿ। ਅਯਞ੍ਚੇৱ ਖੋ ਪਨ ਆਯਸ੍ਮਤੋ ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਸ੍ਸ ৱਪ੍ਪੇਨ ਸਕ੍ਕੇਨ ਨਿਗਣ੍ਠਸਾৱਕੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਅਨ੍ਤਰਾਕਥਾ ৱਿਪ੍ਪਕਤਾ ਹੋਤਿ।

ਅਥ ਖੋ ਭਗৱਾ ਸਾਯਨ੍ਹਸਮਯੰ ਪਟਿਸਲ੍ਲਾਨਾ ৱੁਟ੍ਠਿਤੋ ਯੇਨ ਉਪਟ੍ਠਾਨਸਾਲਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ৱਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੇ ਆਸਨੇ ਨਿਸੀਦਿ। ਨਿਸਜ੍ਜ ਖੋ ਭਗৱਾ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੰ ਮਹਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੰ ਏਤਦৱੋਚ –

''ਕਾਯ ਨੁਤ੍ਥ, ਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨ, ਏਤਰਹਿ ਕਥਾਯ ਸਨ੍ਨਿਸਿਨ੍ਨਾ; ਕਾ ਚ ਪਨ ৱੋ ਅਨ੍ਤਰਾਕਥਾ ৱਿਪ੍ਪਕਤਾ''ਤਿ? ''ਇਧਾਹੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ৱਪ੍ਪੰ ਸਕ੍ਕੰ ਨਿਗਣ੍ਠਸਾৱਕੰ ਏਤਦৱੋਚੰ – 'ਇਧਸ੍ਸ, ৱਪ੍ਪ, ਕਾਯੇਨ ਸੰৱੁਤੋ ৱਾਚਾਯ ਸੰৱੁਤੋ ਮਨਸਾ ਸੰৱੁਤੋ ਅৱਿਜ੍ਜਾৱਿਰਾਗਾ ৱਿਜ੍ਜੁਪ੍ਪਾਦਾ। ਪਸ੍ਸਸਿ ਨੋ ਤ੍ৱੰ, ৱਪ੍ਪ, ਤੰ ਠਾਨੰ ਯਤੋਨਿਦਾਨੰ ਪੁਰਿਸੰ ਦੁਕ੍ਖৱੇਦਨਿਯਾ ਆਸৱਾ ਅਸ੍ਸৱੇਯ੍ਯੁੰ ਅਭਿਸਮ੍ਪਰਾਯ'ਨ੍ਤਿ? ਏৱੰ ৱੁਤ੍ਤੇ, ਭਨ੍ਤੇ, ৱਪ੍ਪੋ ਸਕ੍ਕੋ ਨਿਗਣ੍ਠਸਾৱਕੋ ਮੰ ਏਤਦৱੋਚ – 'ਪਸ੍ਸਾਮਹੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਤੰ ਠਾਨੰ। ਇਧਸ੍ਸ, ਭਨ੍ਤੇ, ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਾਪਕਮ੍ਮੰ ਕਤੰ ਅৱਿਪਕ੍ਕৱਿਪਾਕੰ। ਤਤੋਨਿਦਾਨੰ ਪੁਰਿਸੰ ਦੁਕ੍ਖৱੇਦਨਿਯਾ ਆਸৱਾ ਅਸ੍ਸৱੇਯ੍ਯੁੰ ਅਭਿਸਮ੍ਪਰਾਯ'ਨ੍ਤਿ । ਅਯੰ ਖੋ ਨੋ, ਭਨ੍ਤੇ , ৱਪ੍ਪੇਨ ਸਕ੍ਕੇਨ ਨਿਗਣ੍ਠਸਾৱਕੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਅਨ੍ਤਰਾਕਥਾ ৱਿਪ੍ਪਕਤਾ; ਅਥ ਭਗৱਾ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤੋ''ਤਿ।

ਅਥ ਖੋ ਭਗৱਾ ৱਪ੍ਪੰ ਸਕ੍ਕੰ ਨਿਗਣ੍ਠਸਾৱਕੰ ਏਤਦৱੋਚ – ''ਸਚੇ ਮੇ ਤ੍ৱੰ, ৱਪ੍ਪ, ਅਨੁਞ੍ਞੇਯ੍ਯਞ੍ਚੇৱ ਅਨੁਜਾਨੇਯ੍ਯਾਸਿ, ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਿਤਬ੍ਬਞ੍ਚ ਪਟਿਕ੍ਕੋਸੇਯ੍ਯਾਸਿ, ਯਸ੍ਸ ਚ ਮੇ ਭਾਸਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੰ ਨ ਜਾਨੇਯ੍ਯਾਸਿ ਮਮੇৱੇਤ੍ਥ ਉਤ੍ਤਰਿ ਪਟਿਪੁਚ੍ਛੇਯ੍ਯਾਸਿ – 'ਇਦੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਕਥੰ, ਇਮਸ੍ਸ ਕੋ ਅਤ੍ਥੋ'ਤਿ, ਸਿਯਾ ਨੋ ਏਤ੍ਥ ਕਥਾਸਲ੍ਲਾਪੋ''ਤਿ। ''ਅਨੁਞ੍ਞੇਯ੍ਯਞ੍ਚੇৱਾਹੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗৱਤੋ ਅਨੁਜਾਨਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਿਤਬ੍ਬਞ੍ਚ ਪਟਿਕ੍ਕੋਸਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਯਸ੍ਸ ਚਾਹੰ ਭਗৱਤੋ ਭਾਸਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੰ ਨ ਜਾਨਿਸ੍ਸਾਮਿ ਭਗৱਨ੍ਤੰਯੇৱੇਤ੍ਥ ਉਤ੍ਤਰਿ ਪਟਿਪੁਚ੍ਛਿਸ੍ਸਾਮਿ – 'ਇਦੰ ਭਨ੍ਤੇ, ਕਥੰ, ਇਮਸ੍ਸ ਕੋ ਅਤ੍ਥੋ'ਤਿ? ਹੋਤੁ ਨੋ ਏਤ੍ਥ ਕਥਾਸਲ੍ਲਾਪੋ''ਤਿ।

‘‘ਤੰ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਸਿ, ਵਪ੍ਪ, ਯੇ ਕਾਯਸਮਾਰਮ੍ਭਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਆਸਵਾ ਵਿਘਾਤਪਰਿਲ਼ਾਹਾ, ਕਾਯਸਮਾਰਮ੍ਭਾ ਪਟਿਵਿਰਤਸ੍ਸ ਏਵਂਸ ਤੇ ਆਸਵਾ ਵਿਘਾਤਪਰਿਲ਼ਾਹਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਨਵਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਂ ਨ ਕਰੋਤਿ, ਪੁਰਾਣਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਂ ਫੁਸ੍ਸ ਫੁਸ੍ਸ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ, ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕਾ ਨਿਜ੍ਜਰਾ ਅਕਾਲਿਕਾ ਏਹਿਪਸ੍ਸਿਕਾ ਓਪਨੇਯ੍ਯਿਕਾ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ [ਵਿਞ੍ਞੂਹੀਤਿ (ਸੀ॰ ਪੀ॰ ਕ॰) ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੬੪ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ]। ਪਸ੍ਸਸਿ ਨੋ ਤ੍ਵਂ, ਵਪ੍ਪ, ਤਂ ਠਾਨਂ ਯਤੋਨਿਦਾਨਂ ਪੁਰਿਸਂ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਿਯਾ ਆਸਵਾ ਅਸ੍ਸਵੇਯ੍ਯੁਂ ਅਭਿਸਮ੍ਪਰਾਯ’’ਨ੍ਤਿ? ‘‘ਨੋ ਹੇਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਸਿ, ਵਪ੍ਪ, ਯੇ ਵਚੀਸਮਾਰਮ੍ਭਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਆਸਵਾ ਵਿਘਾਤਪਰਿਲ਼ਾਹਾ, ਵਚੀਸਮਾਰਮ੍ਭਾ ਪਟਿਵਿਰਤਸ੍ਸ ਏਵਂਸ ਤੇ ਆਸਵਾ ਵਿਘਾਤਪਰਿਲ਼ਾਹਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਨਵਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਂ ਨ ਕਰੋਤਿ, ਪੁਰਾਣਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਂ ਫੁਸ੍ਸ ਫੁਸ੍ਸ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ। ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕਾ ਨਿਜ੍ਜਰਾ ਅਕਾਲਿਕਾ ਏਹਿਪਸ੍ਸਿਕਾ ਓਪਨੇਯ੍ਯਿਕਾ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ। ਪਸ੍ਸਸਿ ਨੋ ਤ੍ਵਂ, ਵਪ੍ਪ, ਤਂ ਠਾਨਂ ਯਤੋਨਿਦਾਨਂ ਪੁਰਿਸਂ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਿਯਾ ਆਸਵਾ ਅਸ੍ਸਵੇਯ੍ਯੁਂ ਅਭਿਸਮ੍ਪਰਾਯ’’ਨ੍ਤਿ? ‘‘ਨੋ ਹੇਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਸਿ, ਵਪ੍ਪ, ਯੇ ਮਨੋਸਮਾਰਮ੍ਭਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਆਸਵਾ ਵਿਘਾਤਪਰਿਲ਼ਾਹਾ, ਮਨੋਸਮਾਰਮ੍ਭਾ ਪਟਿਵਿਰਤਸ੍ਸ ਏਵਂਸ ਤੇ ਆਸਵਾ ਵਿਘਾਤਪਰਿਲ਼ਾਹਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਨਵਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਂ ਨ ਕਰੋਤਿ, ਪੁਰਾਣਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਂ ਫੁਸ੍ਸ ਫੁਸ੍ਸ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ। ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕਾ ਨਿਜ੍ਜਰਾ ਅਕਾਲਿਕਾ ਏਹਿਪਸ੍ਸਿਕਾ ਓਪਨੇਯ੍ਯਿਕਾ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ। ਪਸ੍ਸਸਿ ਨੋ ਤ੍ਵਂ, ਵਪ੍ਪ, ਤਂ ਠਾਨਂ ਯਤੋਨਿਦਾਨਂ ਪੁਰਿਸਂ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਿਯਾ ਆਸਵਾ ਅਸ੍ਸਵੇਯ੍ਯੁਂ ਅਭਿਸਮ੍ਪਰਾਯ’’ਨ੍ਤਿ? ‘‘ਨੋ ਹੇਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਸਿ, ਵਪ੍ਪ, ਯੇ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਆਸਵਾ ਵਿਘਾਤਪਰਿਲ਼ਾਹਾ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਵਿਰਾਗਾ ਵਿਜ੍ਜੁਪ੍ਪਾਦਾ ਏਵਂਸ ਤੇ ਆਸਵਾ ਵਿਘਾਤਪਰਿਲ਼ਾਹਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਨਵਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਂ ਨ ਕਰੋਤਿ, ਪੁਰਾਣਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਂ ਫੁਸ੍ਸ ਫੁਸ੍ਸ ਬ੍ਯਨ੍ਤੀਕਰੋਤਿ। ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਕਾ ਨਿਜ੍ਜਰਾ ਅਕਾਲਿਕਾ ਏਹਿਪਸ੍ਸਿਕਾ ਓਪਨੇਯ੍ਯਿਕਾ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ। ਪਸ੍ਸਸਿ ਨੋ ਤ੍ਵਂ, ਵਪ੍ਪ, ਤਂ ਠਾਨਂ ਯਤੋਨਿਦਾਨਂ ਪੁਰਿਸਂ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਿਯਾ ਆਸਵਾ ਅਸ੍ਸਵੇਯ੍ਯੁਂ ਅਭਿਸਮ੍ਪਰਾਯ’’ਨ੍ਤਿ? ‘‘ਨੋ ਹੇਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’।

‘‘ਏਵਂ ਸਮ੍ਮਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਖੋ, ਵਪ੍ਪ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਛ ਸਤਤਵਿਹਾਰਾ ਅਧਿਗਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਰੂਪਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਨੇਵ ਸੁਮਨੋ ਹੋਤਿ ਨ ਦੁਮ੍ਮਨੋ; ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਵਿਹਰਤਿ ਸਤੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ। ਸੋਤੇਨ ਸਦ੍ਦਂ ਸੁਤ੍ਵਾ...ਪੇ॰... ਘਾਨੇਨ ਗਨ੍ਧਂ ਘਾਯਿਤ੍ਵਾ...ਪੇ॰.. ਜਿਵ੍ਹਾਯ ਰਸਂ ਸਾਯਿਤ੍ਵਾ...ਪੇ॰... ਕਾਯੇਨ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਂ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ...ਪੇ॰... ਮਨਸਾ ਧਮ੍ਮਂ ਵਿਞ੍ਞਾ ਨੇਵ ਸੁਮਨੋ ਹੋਤਿ ਨ ਦੁਮ੍ਮਨੋ; ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਵਿਹਰਤਿ ਸਤੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ। ਸੋ ਕਾਯਪਰਿਯਨ੍ਤਿਕਂ ਵੇਦਨਂ ਵੇਦਿਯਮਾਨੋ ‘ਕਾਯਪਰਿਯਨ੍ਤਿਕਂ ਵੇਦਨਂ ਵੇਦਿਯਾਮੀ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਜੀਵਿਤਪਰਿਯਨ੍ਤਿਕਂ ਵੇਦਨਂ ਵੇਦਿਯਮਾਨੋ ‘ਜੀਵਿਤਪਰਿਯਨ੍ਤਿਕਂ ਵੇਦਨਂ ਵੇਦਿਯਾਮੀ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ; ‘ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਉਦ੍ਧਂ ਜੀਵਿਤਪਰਿਯਾਦਾਨਾ ਇਧੇਵ ਸਬ੍ਬਵੇਦਯਿਤਾਨਿ ਅਨਭਿਨਨ੍ਦਿਤਾਨਿ ਸੀਤੀ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ’ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ’’।

‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਵਪ੍ਪ, ਥੂਣਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਛਾਯਾ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ। ਅਥ ਪੁਰਿਸੋ ਆਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ ਕੁਦ੍ਦਾਲਪਿਟਕਂ ਆਦਾਯ। ਸੋ ਤਂ ਥੂਣਂ ਮੂਲੇ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯ; ਮੂਲੇ ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਪਲਿਖਣੇਯ੍ਯ; ਪਲਿਖਣਿਤ੍ਵਾ ਮੂਲਾਨਿ ਉਦ੍ਧਰੇਯ੍ਯ, ਅਨ੍ਤਮਸੋ ਉਸੀਰਨਾਲ਼ਿਮਤ੍ਤਾਨਿਪਿ [ਉਸੀਰਨਾਲ਼ਮਤ੍ਤਾਨਿਪਿ (ਸੀ॰)]। ਸੋ ਤਂ ਥੂਣਂ ਖਣ੍ਡਾਖਣ੍ਡਿਕਂ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯ। ਖਣ੍ਡਾਖਣ੍ਡਿਕਂ ਛੇਤ੍ਵਾ ਫਾਲੇਯ੍ਯ। ਫਾਲੇਤ੍ਵਾ ਸਕਲਿਕਂ ਸਕਲਿਕਂ ਕਰੇਯ੍ਯ। ਸਕਲਿਕਂ ਸਕਲਿਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵਾਤਾਤਪੇ ਵਿਸੋਸੇਯ੍ਯ। ਵਾਤਾਤਪੇ ਵਿਸੋਸੇਤ੍ਵਾ ਅਗ੍ਗਿਨਾ ਡਹੇਯ੍ਯ। ਅਗ੍ਗਿਨਾ ਡਹੇਤ੍ਵਾ ਮਸਿਂ ਕਰੇਯ੍ਯ । ਮਸਿਂ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਮਹਾਵਾਤੇ ਵਾ ਓਫੁਣੇਯ੍ਯ ਨਦਿਯਾ ਵਾ ਸੀਘਸੋਤਾਯ ਪਵਾਹੇਯ੍ਯ। ਏਵਂ ਹਿਸ੍ਸ, ਵਪ੍ਪ, ਯਾ ਥੂਣਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਛਾਯਾ ਸਾ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲਾ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤਾ ਅਨਭਾਵਂਕਤਾ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮਾ।

‘‘ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਵਪ੍ਪ, ਏਵਂ ਸਮ੍ਮਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਛ ਸਤਤਵਿਹਾਰਾ ਅਧਿਗਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਰੂਪਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਨੇਵ ਸੁਮਨੋ ਹੋਤਿ ਨ ਦੁਮ੍ਮਨੋ; ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਵਿਹਰਤਿ ਸਤੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ। ਸੋਤੇਨ ਸਦ੍ਦਂ ਸੁਤ੍ਵਾ...ਪੇ॰... ਘਾਨੇਨ ਗਨ੍ਧਂ ਘਾਯਿਤ੍ਵਾ...ਪੇ॰... ਜਿਵ੍ਹਾਯ ਰਸਂ ਸਾਯਿਤ੍ਵਾ...ਪੇ॰... ਕਾਯੇਨ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਂ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ...ਪੇ॰... ਮਨਸਾ ਧਮ੍ਮਂ ਵਿਞ੍ਞਾਯ ਨੇਵ ਸੁਮਨੋ

ਹੋਤਿ ਨ ਦੁਮ੍ਮਨੋ; ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਵਿਹਰਤਿ ਸਤੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ। ਸੋ ਕਾਯਪਰਿਯਨ੍ਤਿਕਂ ਵੇਦਨਂ ਵੇਦਿਯਮਾਨੋ 'ਕਾਯਪਰਿਯਨ੍ਤਿਕਂ ਵੇਦਨਂ ਵੇਦਿਯਾਮੀ'ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ; ਜੀਵਿਤਪਰਿਯਨ੍ਤਿਕਂ ਵੇਦਨਂ ਵੇਦਿਯਮਾਨੋ 'ਜੀਵਿਤਪਰਿਯਨ੍ਤਿਕਂ ਵੇਦਨਂ ਵੇਦਿਯਾਮੀ'ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ; 'ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਉਦ੍ਧਂ ਜੀਵਿਤਪਰਿਯਾਦਾਨਾ ਇਧੇਵ ਸਬ੍ਬਵੇਦਯਿਤਾਨਿ ਅਨਭਿਨਨ੍ਦਿਤਾਨਿ ਸੀਤੀ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ'ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ''।

ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇ ਵਪ੍ਪੋ ਸਕ੍ਕੋ ਨਿਗਣ੍ਠਸਾਵਕੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਪੁਰਿਸੋ ਉਦਯਤ੍ਥਿਕੋ ਅਸ੍ਸਪਣਿਯਂ ਪੋਸੇਯ੍ਯ। ਸੋ ਉਦਯਞ੍ਚੇਵ ਨਾਧਿਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਉਤ੍ਤਰਿਞ੍ਚ ਕਿਲਮਥਸ੍ਸ ਵਿਘਾਤਸ੍ਸ ਭਾਗੀ ਅਸ੍ਸ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ ਅਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਉਦਯਤ੍ਥਿਕੋ ਬਾਲੇ ਨਿਗਣ੍ਠੇ ਪਯਿਰੁਪਾਸਿਂ। ਸ੍ਵਾਹਂ ਉਦਯਞ੍ਚੇਵ ਨਾਧਿਗਚ੍ਛਿਂ, ਉਤ੍ਤਰਿਞ੍ਚ ਕਿਲਮਥਸ੍ਸ ਵਿਘਾਤਸ੍ਸ ਭਾਗੀ ਅਹੋਸਿਂ। ਏਸਾਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਜ੍ਜਤਗ੍ਗੇ ਯੋ ਮੇ ਬਾਲੇਸੁ ਨਿਗਣ੍ਠੇਸੁ ਪਸਾਦੋ ਤਂ ਮਹਾਵਾਤੇ ਵਾ ਓਫੁਣਾਮਿ ਨਦਿਯਾ ਵਾ ਸੀਘਸੋਤਾਯ ਪਵਾਹੇਮਿ। ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ... ਪੇ॰... ਉਪਾਸਕਂ ਮਂ, ਭਨ੍ਤੇ , ਭਗਵਾ ਧਾਰੇਤੁ ਅਜ੍ਜਤਗ੍ਗੇ ਪਾਣੁਪੇਤਂ ਸਰਣਂ ਗਤ''ਨ੍ਤਿ। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਸਾਲ਼੍ਹਸੁਤ੍ਤਂ

੧੯੬. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਵੇਸਾਲਿਯਂ ਵਿਹਰਤਿ ਮਹਾਵਨੇ ਕੂਟਾਗਾਰਸਾਲਾਯਂ। ਅਥ ਖੋ ਸਾਲ਼੍ਹੋ ਚ ਲਿਚ੍ਛਵਿ ਅਭਯੋ ਚ ਲਿਚ੍ਛਵਿ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿਂਸੁ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿਂਸੁ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਸਾਲ਼੍ਹੋ ਲਿਚ੍ਛਵਿ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਸਨ੍ਤਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਏਕੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਦ੍ਵਯੇਨ ਓਘਸ੍ਸ ਨਿਤ੍ਥਰਣਂ ਪਞ੍ਞਪੇਨ੍ਤਿ – ਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧਿਹੇਤੁ ਚ ਤਪੋਜਿਗੁਚ੍ਛਾਹੇਤੁ ਚ। ਇਧ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਾ ਕਿਮਾਹਾ''ਤਿ?

''ਸੀਲਵਿਸੁਦ੍ਧਿਂ ਖੋ ਅਹਂ, ਸਾਲ਼੍ਹ, ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਸਾਮਞ੍ਞਙ੍ਗਨ੍ਤਿ ਵਦਾਮਿ। ਯੇ ਤੇ, ਸਾਲ਼੍ਹ, ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਤਪੋਜਿਗੁਚ੍ਛਾਵਾਦਾ ਤਪੋਜਿਗੁਚ੍ਛਾਸਾਰਾ ਤਪੋਜਿਗੁਚ੍ਛਾਅਲ੍ਲੀਨਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ, ਅਭਬ੍ਬਾ ਤੇ ਓਘਸ੍ਸ ਨਿਤ੍ਥਰਣਾਯ। ਯੇਪਿ ਤੇ, ਸਾਲ਼੍ਹ, ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਅਪਰਿਸੁਦ੍ਧਕਾਯਸਮਾਚਾਰਾ ਅਪਰਿਸੁਦ੍ਧਵਚੀਸਮਾਚਾਰਾ ਅਪਰਿਸੁਦ੍ਧਮਨੋਸਮਾਚਾਰਾ ਅਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾਜੀਵਾ, ਅਭਬ੍ਬਾ ਤੇ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਾਯ ਅਨੁਤ੍ਤਰਾਯ ਸਮ੍ਬੋਧਾਯ।

''ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਸਾਲ਼੍ਹ, ਪੁਰਿਸੋ ਨਦਿਂ ਤਰਿਤੁਕਾਮੋ ਤਿਣ੍ਹਂ ਕੁਠਾਰਿਂ [ਕੁਧਾਰਿਂ (ਕ॰)] ਆਦਾਯ ਵਨਂ ਪਵਿਸੇਯ੍ਯ। ਸੋ ਤਤ੍ਥ ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯ ਮਹਤਿਂ ਸਾਲਲਟ੍ਠਿਂ ਉਜੁਂ ਨਵਂ ਅਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਕਜਾਤਂ। ਤਮੇਨਂ ਮੂਲੇ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯ; ਮੂਲੇ ਛੇਤ੍ਵਾ ਅਗ੍ਗੇ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯ; ਅਗ੍ਗੇ ਛੇਤ੍ਵਾ ਸਾਖਾਪਲਾਸਂ ਸੁਵਿਸੋਧਿਤਂ ਵਿਸੋਧੇਯ੍ਯ; ਸਾਖਾਪਲਾਸਂ ਸੁਵਿਸੋਧਿਤਂ ਵਿਸੋਧੇਤ੍ਵਾ ਕੁਠਾਰੀਹਿ ਤਚ੍ਛੇਯ੍ਯ; ਕੁਠਾਰੀਹਿ ਤਚ੍ਛੇਤ੍ਵਾ ਵਾਸੀਹਿ ਤਚ੍ਛੇਯ੍ਯ; ਵਾਸੀਹਿ ਤਚ੍ਛੇਤ੍ਵਾ ਲੇਖਣਿਯਾ ਲਿਖੇਯ੍ਯ; ਲੇਖਣਿਯਾ ਲਿਖਿਤ੍ਵਾ ਪਾਸਾਣਗੁਲ਼ੇਨ ਧੋਵੇਯ੍ਯ [ਧੋਪੇਯ੍ਯ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)]; ਪਾਸਾਣਗੁਲ਼ੇਨ ਧੋਵੇਤ੍ਵਾ ਨਦਿਂ ਪਤਾਰੇਯ੍ਯ।

''ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਸਿ, ਸਾਲ਼੍ਹ, ਭਬ੍ਬੋ ਨੁ ਖੋ ਸੋ ਪੁਰਿਸੋ ਨਦਿਂ ਤਰਿਤੁ''ਨ੍ਤਿ? ''ਨੋ ਹੇਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ''। ''ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ''? ''ਅਸੁ ਹਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਸਾਲਲਟ੍ਠਿ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਸੁਪਰਿਕਮ੍ਮਕਤਾ ਅਨ੍ਤੋ ਅਵਿਸੁਦ੍ਧਾ। ਤਸ੍ਸੇਤਂ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਂ – ਸਾਲਲਟ੍ਠਿ ਸਂਸੀਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਪੁਰਿਸੋ ਅਨਯਬ੍ਯਸਨਂ ਆਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ।

''ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਸਾਲ਼੍ਹ, ਯੇ ਤੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਤਪੋਜਿਗੁਚ੍ਛਾਵਾਦਾ ਤਪੋਜਿਗੁਚ੍ਛਾਸਾਰਾ ਤਪੋਜਿਗੁਚ੍ਛਾਅਲ੍ਲੀਨਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ, ਅਭਬ੍ਬਾ ਤੇ ਓਘਸ੍ਸ ਨਿਤ੍ਥਰਣਾਯ। ਯੇਪਿ ਤੇ, ਸਾਲ਼੍ਹ, ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਅਪਰਿਸੁਦ੍ਧਕਾਯਸਮਾਚਾਰਾ ਅਪਰਿਸੁਦ੍ਧਵਚੀਸਮਾਚਾਰਾ ਅਪਰਿਸੁਦ੍ਧਮਨੋਸਮਾਚਾਰਾ ਅਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾਜੀਵਾ, ਅਭਬ੍ਬਾ ਤੇ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਾਯ ਅਨੁਤ੍ਤਰਾਯ ਸਮ੍ਬੋਧਾਯ।

‘‘ਯੇ ਚ ਖੋ ਤੇ, ਸਾਲ੍ਹ, ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਨ ਤਪੋਜਿਗੁਚ੍ਛਾਵਾਦਾ ਨ ਤਪੋਜਿਗੁਚ੍ਛਾਸਾਰਾ ਨ ਤਪੋਜਿਗੁਚ੍ਛਾਅਲ੍ਲੀਨਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ, ਭਬ੍ਬਾ ਤੇ ਓਘਸ੍ਸ ਨਿਤ੍ਥਰਣਾਯ। ਯੇਪਿ ਤੇ, ਸਾਲ੍ਹ, ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਕਾਯਸਮਾਚਾਰਾ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਵਚੀਸਮਾਚਾਰਾ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਮਨੋਸਮਾਚਾਰਾ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾਜੀਵਾ, ਭਬ੍ਬਾ ਤੇ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਾਯ ਅਨੁਤ੍ਤਰਾਯ ਸਮ੍ਬੋਧਾਯ।

‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ , ਸਾਲ੍ਹ, ਪੁਰਿਸੋ ਨਦਿਂ ਤਰਿਤੁਕਾਮੋ ਤਿਣ੍ਹਂ ਕੁਠਾਰਿਂ ਆਦਾਯ ਵਨਂ ਪਵਿਸੇਯ੍ਯ। ਸੋ ਤਤ੍ਥ ਪਸ੍ਸੇਯ੍ਯ ਮਹਤਿਂ ਸਾਲਲਟ੍ਠਿਂ ਉਜੁਂ ਨਵਂ ਅਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਕਜਾਤਂ। ਤਮੇਨਂ ਮੂਲੇ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯ; ਮੂਲੇ ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਅਗ੍ਗੇ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯ; ਅਗ੍ਗੇ ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਸਾਖਾਪਲਾਸਂ ਸੁਵਿਸੋਧਿਤਂ ਵਿਸੋਧੇਯ੍ਯ; ਸਾਖਾਪਲਾਸਂ ਸੁਵਿਸੋਧਿਤਂ ਵਿਸੋਧੇਤ੍ਵਾ ਕੁਠਾਰੀਹਿ ਤਚ੍ਛੇਯ੍ਯ; ਕੁਠਾਰੀਹਿ ਤਚ੍ਛੇਤ੍ਵਾ ਵਾਸੀਹਿ ਤਚ੍ਛੇਯ੍ਯ; ਵਾਸੀਹਿ ਤਚ੍ਛੇਤ੍ਵਾ ਨਿਖਾਦਨਂ ਆਦਾਯ ਅਨ੍ਤੋ ਸੁਵਿਸੋਧਿਤਂ ਵਿਸੋਧੇਯ੍ਯ; ਅਨ੍ਤੋ ਸੁਵਿਸੋਧਿਤਂ ਵਿਸੋਧੇਤ੍ਵਾ ਲੇਖਣਿਯਾ ਲਿਖੇਯ੍ਯ; ਲੇਖਣਿਯਾ ਲਿਖਿਤ੍ਵਾ ਪਾਸਾਣਗੁਲ਼ੇਨ ਧੋਵੇਯ੍ਯ; ਪਾਸਾਣਗੁਲ਼ੇਨ ਧੋਵੇਤ੍ਵਾ ਨਾਵਂ ਕਰੇਯ੍ਯ; ਨਾਵਂ ਕਤ੍ਵਾ ਫਿਯਾਰਿਤ੍ਤਂ [ਪਿਯਾਰਿਤ੍ਤਂ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਬਨ੍ਧੇਯ੍ਯ; ਫਿਯਾਰਿਤ੍ਤਂ ਬਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਨਦਿਂ ਪਤਾਰੇਯ੍ਯ।

‘‘ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਸਿ, ਸਾਲ੍ਹ, ਭਬ੍ਬੋ ਨੁ ਖੋ ਸੋ ਪੁਰਿਸੋ ਨਦਿਂ ਤਰਿਤੁ’’ਨ੍ਤਿ? ‘‘ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’। ‘‘ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ’’? ‘‘ਅਸੁ ਹਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਸਾਲਲਟ੍ਠਿ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਸੁਪਰਿਕਮ੍ਮਕਤਾ, ਅਨ੍ਤੋ ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧਾ ਨਾਵਾਕਤਾ [ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧਕਤਾ (ਕ॰)] ਫਿਯਾਰਿਤ੍ਤਬਦ੍ਧਾ। ਤਸ੍ਸੇਤਂ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਂ – ‘ਨਾਵਾ ਨ ਸਂਸੀਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਪੁਰਿਸੋ ਸੋਤ੍ਥਿਨਾ ਪਾਰਂ ਗਮਿਸ੍ਸਤੀ’’’ਤਿ।

‘‘ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ , ਸਾਲ੍ਹ, ਯੇ ਤੇ ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਨ ਤਪੋਜਿਗੁਚ੍ਛਾਵਾਦਾ ਨ ਤਪੋਜਿਗੁਚ੍ਛਾਸਾਰਾ ਨ ਤਪੋਜਿਗੁਚ੍ਛਾਅਲ੍ਲੀਨਾ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ, ਭਬ੍ਬਾ ਤੇ ਓਘਸ੍ਸ ਨਿਤ੍ਥਰਣਾਯ। ਯੇਪਿ ਤੇ, ਸਾਲ੍ਹ, ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਕਾਯਸਮਾਚਾਰਾ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਵਚੀਸਮਾਚਾਰਾ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਮਨੋਸਮਾਚਾਰਾ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਾਜੀਵਾ, ਭਬ੍ਬਾ ਤੇ ਞਾਣਦਸ੍ਸਨਾਯ ਅਨੁਤ੍ਤਰਾਯ ਸਮ੍ਬੋਧਾਯ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਸਾਲ੍ਹ, ਯੋਧਾਜੀਵੋ ਬਹੂਨਿ ਚੇਪਿ ਕਣ੍ਡਚਿਤ੍ਰਕਾਨਿ ਜਾਨਾਤਿ; ਅਥ ਖੋ ਸੋ ਤੀਹਿ ਠਾਨੇਹਿ ਰਾਜਾਰਹੋ ਹੋਤਿ ਰਾਜਭੋਗ੍ਗੋ, ਰਞ੍ਞੋ ਅਙ੍ਗਨ੍ਤੇਵ ਸਙ੍ਖਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਤੀਹਿ? ਦੂਰੇਪਾਤੀ ਚ, ਅਕ੍ਖਣਵੇਧੀ ਚ, ਮਹਤੋ ਚ ਕਾਯਸ੍ਸ ਪਦਾਲੇਤਾ।

‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਸਾਲ੍ਹ, ਯੋਧਾਜੀਵੋ ਦੂਰੇਪਾਤੀ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਸਾਲ੍ਹ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ ਹੋਤਿ। ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ, ਸਾਲ੍ਹ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਰੂਪਂ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਵਾ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਵਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਂ ਵਾ ਸੁਖੁਮਂ ਵਾ ਹੀਨਂ ਵਾ ਪਣੀਤਂ ਵਾ ਯਂ ਦੂਰੇ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਵਾ ਸਬ੍ਬਂ ਰੂਪਂ ‘ਨੇਤਂ ਮਮ, ਨੇਸੋਹਮਸ੍ਮਿ, ਨ ਮੇਸੋ ਅਤ੍ਤਾ’ਤਿ ਏਵਮੇਤਂ ਯਥਾਭੂਤਂ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਸ੍ਸਤਿ। ਯਾ ਕਾਚਿ ਵੇਦਨਾ...ਪੇ॰... ਯਾ ਕਾਚਿ ਸਞ੍ਞਾ... ਯੇ ਕੇਚਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾ... ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਵਾ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਵਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਂ ਵਾ ਸੁਖੁਮਂ ਵਾ ਹੀਨਂ ਵਾ ਪਣੀਤਂ ਵਾ ਯਂ ਦੂਰੇ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਵਾ, ਸਬ੍ਬਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ‘ਨੇਤਂ ਮਮ, ਨੇਸੋਹਮਸ੍ਮਿ, ਨ ਮੇਸੋ ਅਤ੍ਤਾ’ਤਿ ਏਵਮੇਤਂ ਯਥਾਭੂਤਂ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਸ੍ਸਤਿ।

‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਸਾਲ੍ਹ, ਯੋਧਾਜੀਵੋ ਅਕ੍ਖਣਵੇਧੀ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਸਾਲ੍ਹ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਹੋਤਿ। ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ , ਸਾਲ੍ਹ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ‘ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ’ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... ‘ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ।

‘‘ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਸਾਲ੍ਹ, ਯੋਧਾਜੀਵੋ ਮਹਤੋ ਕਾਯਸ੍ਸ ਪਦਾਲੇਤਾ; ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਸਾਲ੍ਹ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ। ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਸਾਲ੍ਹ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਮਹਨ੍ਤਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਪਦਾਲੇਤੀ’’ਤਿ। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਮਲ੍ਲਿਕਾਦੇਵੀਸੁਤ੍ਤਂ

੧੯੭. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਸਾਵਤ੍ਥਿਯਂ ਵਿਹਰਤਿ ਜੇਤਵਨੇ ਅਨਾਥਪਿਣ੍ਡਿਕਸ੍ਸ ਆਰਾਮੇ। ਅਥ ਖੋ ਮਲ੍ਲਿਕਾ ਦੇਵੀ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨਾ ਖੋ ਮਲ੍ਲਿਕਾ ਦੇਵੀ

ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਕੋ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਹੇਤੁ ਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚੋ ਮਾਤੁਗਾਮੋ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣਾ ਚ ਹੋਤਿ ਦੁਰੂਪਾ ਸੁਪਾਪਿਕਾ [ਸ੍ਯਾ॰ ਪੀ॰ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ‘‘ਦੁਬ੍ਬਣੋ ਚ ਹੋਤਿ ਦੁਰੂਪੋ ਸੁਪਾਪਕੋ’’ਤਿ ਏਵਮਾਦਿਨਾ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਵਸੇਨ ਦਿਸ੍ਸਤਿ] ਦਸ੍ਸਨਾਯ; ਦਲਿਦ੍ਦਾ ਚ ਹੋਤਿ ਅਪ੍ਪਸ੍ਸਕਾ ਅਪ੍ਪਭੋਗਾ ਅਪ੍ਪੇਸਕ੍ਖਾ ਚ?

‘‘ਕੋ ਪਨ, ਭਨ੍ਤੇ, ਹੇਤੁ ਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚੋ ਮਾਤੁਗਾਮੋ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣਾ ਚ ਹੋਤਿ ਦੁਰੂਪਾ ਸੁਪਾਪਿਕਾ ਦਸ੍ਸਨਾਯ; ਅਡ੍ਢਾ ਚ ਹੋਤਿ ਮਹਦ੍ਧਨਾ ਮਹਾਭੋਗਾ ਮਹੇਸਕ੍ਖਾ ਚ?

‘‘ਕੋ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਹੇਤੁ ਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚੋ ਮਾਤੁਗਾਮੋ ਅਭਿਰੂਪਾ ਚ ਹੋਤਿ ਦਸ੍ਸਨੀਯਾ ਪਾਸਾਦਿਕਾ ਪਰਮਾਯ ਵਣ੍ਣਪੋਕ੍ਖਰਤਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ; ਦਲਿਦ੍ਦਾ ਚ ਹੋਤਿ ਅਪ੍ਪਸ੍ਸਕਾ ਅਪ੍ਪਭੋਗਾ ਅਪ੍ਪੇਸਕ੍ਖਾ ਚ?

‘‘ਕੋ ਪਨ, ਭਨ੍ਤੇ, ਹੇਤੁ ਕੋ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚੋ ਮਾਤੁਗਾਮੋ ਅਭਿਰੂਪਾ ਚ ਹੋਤਿ ਦਸ੍ਸਨੀਯਾ ਪਾਸਾਦਿਕਾ ਪਰਮਾਯ ਵਣ੍ਣਪੋਕ੍ਖਰਤਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ, ਅਡ੍ਢਾ ਚ ਹੋਤਿ ਮਹਦ੍ਧਨਾ ਮਹਾਭੋਗਾ ਮਹੇਸਕ੍ਖਾ ਚਾ’’ਤਿ?

‘‘ਇਧ , ਮਲ੍ਲਿਕੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਮਾਤੁਗਾਮੋ ਕੋਧਨਾ ਹੋਤਿ ਉਪਾਯਾਸਬਹੁਲਾ। ਅਪ੍ਪਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਸਮਾਨਾ ਅਭਿਸਜ੍ਜਤਿ ਕੁਪ੍ਪਤਿ ਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜਤਿ ਪਤਿਤ੍ਥੀਯਤਿ, ਕੋਪਞ੍ਚ ਦੋਸਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਞ੍ਚ ਪਾਤੁਕਰੋਤਿ। ਸਾ [ਸੋ (ਸ੍ਯਾ॰)] ਨ ਦਾਤਾ ਹੋਤਿ ਸਮਣਸ੍ਸ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਵਾ ਅਨ੍ਨੰ ਪਾਨੰ ਵਤ੍ਥੰ ਯਾਨੰ ਮਾਲਾਗਨ੍ਧਵਿਲੇਪਨੰ ਸੇਯ੍ਯਾਵਸਥਪਦੀਪੇਯ੍ਯੰ। ਇਸ੍ਸਾਮਨਿਕਾ [ਇਸ੍ਸਾਮਨਕੋ (ਸ੍ਯਾ॰)] ਖੋ ਪਨ ਹੋਤਿ; ਪਰਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਗਰੁਕਾਰਮਾਨਨਵਨ੍ਦਨਪੂਜਨਾਸੁ ਇਸ੍ਸਤਿ ਉਪਦੁਸ੍ਸਤਿ ਇਸ੍ਸੰ ਬਨ੍ਧਤਿ। ਸਾ ਚੇ ਤਤੋ ਚੁਤਾ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤੰ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਸਾ [ਸੋ (ਸ੍ਯਾ॰)] ਯਤ੍ਥ ਯਤ੍ਥ ਪਚ੍ਚਾਜਾਯਤਿ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣਾ ਚ ਹੋਤਿ ਦੁਰੂਪਾ ਸੁਪਾਪਿਕਾ ਦਸ੍ਸਨਾਯ; ਦਲਿਦ੍ਦਾ ਚ ਹੋਤਿ ਅਪ੍ਪਸ੍ਸਕਾ ਅਪ੍ਪਭੋਗਾ ਅਪ੍ਪੇਸਕ੍ਖਾ ਚ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਮਲ੍ਲਿਕੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਮਾਤੁਗਾਮੋ ਕੋਧਨਾ ਹੋਤਿ ਉਪਾਯਾਸਬਹੁਲਾ। ਅਪ੍ਪਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਸਮਾਨਾ ਅਭਿਸਜ੍ਜਤਿ ਕੁਪ੍ਪਤਿ ਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜਤਿ ਪਤਿਤ੍ਥੀਯਤਿ, ਕੋਪਞ੍ਚ ਦੋਸਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਞ੍ਚ ਪਾਤੁਕਰੋਤਿ। ਸਾ ਦਾਤਾ ਹੋਤਿ ਸਮਣਸ੍ਸ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਵਾ ਅਨ੍ਨੰ ਪਾਨੰ ਵਤ੍ਥੰ ਯਾਨੰ ਮਾਲਾਗਨ੍ਧਵਿਲੇਪਨੰ ਸੇਯ੍ਯਾਵਸਥਪਦੀਪੇਯ੍ਯੰ। ਅਨਿਸ੍ਸਾਮਨਿਕਾ ਖੋ ਪਨ ਹੋਤਿ; ਪਰਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਗਰੁਕਾਰਮਾਨਨਵਨ੍ਦਨਪੂਜਨਾਸੁ ਨ ਇਸ੍ਸਤਿ ਨ ਉਪਦੁਸ੍ਸਤਿ ਨ ਇਸ੍ਸੰ ਬਨ੍ਧਤਿ। ਸਾ ਚੇ ਤਤੋ ਚੁਤਾ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤੰ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਸਾ ਯਤ੍ਥ ਯਤ੍ਥ ਪਚ੍ਚਾਜਾਯਤਿ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣਾ ਚ ਹੋਤਿ ਦੁਰੂਪਾ ਸੁਪਾਪਿਕਾ ਦਸ੍ਸਨਾਯ; ਅਡ੍ਢਾ ਚ ਹੋਤਿ ਮਹਦ੍ਧਨਾ ਮਹਾਭੋਗਾ ਮਹੇਸਕ੍ਖਾ ਚ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਮਲ੍ਲਿਕੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਮਾਤੁਗਾਮੋ ਅਕ੍ਕੋਧਨਾ ਹੋਤਿ ਅਨੁਪਾਯਾਸਬਹੁਲਾ। ਬਹੁਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਸਮਾਨਾ ਨਾਭਿਸਜ੍ਜਤਿ ਨ ਕੁਪ੍ਪਤਿ ਨ ਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜਤਿ ਨ ਪਤਿਤ੍ਥੀਯਤਿ, ਨ ਕੋਪਞ੍ਚ ਦੋਸਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਞ੍ਚ ਪਾਤੁਕਰੋਤਿ। ਸਾ ਨ ਦਾਤਾ ਹੋਤਿ ਸਮਣਸ੍ਸ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਵਾ ਅਨ੍ਨੰ ਪਾਨੰ ਵਤ੍ਥੰ ਯਾਨੰ ਮਾਲਾਗਨ੍ਧਵਿਲੇਪਨੰ ਸੇਯ੍ਯਾਵਸਥਪਦੀਪੇਯ੍ਯੰ। ਇਸ੍ਸਾਮਨਿਕਾ ਖੋ ਪਨ ਹੋਤਿ; ਪਰਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਗਰੁਕਾਰਮਾਨਨਵਨ੍ਦਨਪੂਜਨਾਸੁ ਇਸ੍ਸਤਿ ਉਪਦੁਸ੍ਸਤਿ ਇਸ੍ਸੰ ਬਨ੍ਧਤਿ। ਸਾ ਚੇ ਤਤੋ ਚੁਤਾ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤੰ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਸਾ ਯਤ੍ਥ ਯਤ੍ਥ ਪਚ੍ਚਾਜਾਯਤਿ ਅਭਿਰੂਪਾ ਚ ਹੋਤਿ ਦਸ੍ਸਨੀਯਾ ਪਾਸਾਦਿਕਾ ਪਰਮਾਯ ਵਣ੍ਣਪੋਕ੍ਖਰਤਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ; ਦਲਿਦ੍ਦਾ ਚ ਹੋਤਿ ਅਪ੍ਪਸ੍ਸਕਾ ਅਪ੍ਪਭੋਗਾ ਅਪ੍ਪੇਸਕ੍ਖਾ ਚ।

‘‘ਇਧ ਪਨ, ਮਲ੍ਲਿਕੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਮਾਤੁਗਾਮੋ ਅਕ੍ਕੋਧਨਾ ਹੋਤਿ ਅਨੁਪਾਯਾਸਬਹੁਲਾ। ਬਹੁਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਸਮਾਨਾ ਨਾਭਿਸਜ੍ਜਤਿ ਨ ਕੁਪ੍ਪਤਿ ਨ ਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜਤਿ ਨ ਪਤਿਤ੍ਥੀਯਤਿ, ਨ ਕੋਪਞ੍ਚ ਦੋਸਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਞ੍ਚ ਪਾਤੁਕਰੋਤਿ। ਸਾ ਦਾਤਾ ਹੋਤਿ ਸਮਣਸ੍ਸ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ

ਵਾ ਅਨ੍ਨਂ ਪਾਨਂ ਵਤ੍ਥਂ ਯਾਨਂ ਮਾਲਾਗਨ੍ਧਵਿਲੇਪਨਂ ਸੇਯ੍ਯਾਵਸਥਪਦੀਪੇਯ੍ਯਂ। ਅਨਿਸ੍ਸਾਮਨਿਕਾ ਖੋ ਪਨ ਹੋਤਿ; ਪਰਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਗਰੁਕਾਰਮਾਨਨਵਨ੍ਦਨਪੂਜਨਾਸੁ ਨ ਇਸ੍ਸਤਿ ਨ ਉਪਦੁਸ੍ਸਤਿ ਨ ਇਸ੍ਸਂ ਬਨ੍ਧਤਿ। ਸਾ ਚੇ ਤਤੋ ਚੁਤਾ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਂ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਸਾ ਯਤ੍ਥ ਯਤ੍ਥ ਪਚ੍ਚਾਜਾਯਤਿ ਅਭਿਰੂਪਾ ਚ ਹੋਤਿ ਦਸ੍ਸਨੀਯਾ ਪਾਸਾਦਿਕਾ ਪਰਮਾਯ ਵਣ੍ਣਪੋਕ੍ਖਰਤਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ; ਅਡ੍ਢਾ ਚ ਹੋਤਿ ਮਹਦ੍ਧਨਾ ਮਹਾਭੋਗਾ ਮਹੇਸਕ੍ਖਾ ਚ।

''ਅਯਂ ਖੋ, ਮਲ੍ਲਿਕੇ, ਹੇਤੁ ਅਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚੋ ਮਾਤੁਗਾਮੋ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣਾ ਚ ਹੋਤਿ ਦੁਰੂਪਾ ਸੁਪਾਪਿਕਾ ਦਸ੍ਸਨਾਯ; ਦਲਿਦ੍ਦਾ ਚ ਹੋਤਿ ਅਪ੍ਪਸ੍ਸਕਾ ਅਪ੍ਪਭੋਗਾ ਅਪ੍ਪੇਸਕ੍ਖਾ ਚ। ਅਯਂ ਪਨ, ਮਲ੍ਲਿਕੇ, ਹੇਤੁ ਅਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚੋ ਮਾਤੁਗਾਮੋ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣਾ ਚ ਹੋਤਿ ਦੁਰੂਪਾ ਸੁਪਾਪਿਕਾ ਦਸ੍ਸਨਾਯ; ਅਡ੍ਢਾ ਚ ਹੋਤਿ ਮਹਦ੍ਧਨਾ ਮਹਾਭੋਗਾ ਮਹੇਸਕ੍ਖਾ ਚ। ਅਯਂ ਖੋ, ਮਲ੍ਲਿਕੇ, ਹੇਤੁ ਅਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚੋ ਮਾਤੁਗਾਮੋ ਅਭਿਰੂਪਾ ਚ ਹੋਤਿ ਦਸ੍ਸਨੀਯਾ ਪਾਸਾਦਿਕਾ ਪਰਮਾਯ ਵਣ੍ਣਪੋਕ੍ਖਰਤਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ; ਦਲਿਦ੍ਦਾ ਚ ਹੋਤਿ ਅਪ੍ਪਸ੍ਸਕਾ ਅਪ੍ਪਭੋਗਾ ਅਪ੍ਪੇਸਕ੍ਖਾ ਚ। ਅਯਂ ਪਨ, ਮਲ੍ਲਿਕੇ, ਹੇਤੁ ਅਯਂ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਯੇਨ ਮਿਧੇਕਚ੍ਚੋ ਮਾਤੁਗਾਮੋ ਅਭਿਰੂਪਾ ਚ ਹੋਤਿ ਦਸ੍ਸਨੀਯਾ ਪਾਸਾਦਿਕਾ ਪਰਮਾਯ ਵਣ੍ਣਪੋਕ੍ਖਰਤਾਯ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ; ਅਡ੍ਢਾ ਚ ਹੋਤਿ ਮਹਦ੍ਧਨਾ ਮਹਾਭੋਗਾ ਮਹੇਸਕ੍ਖਾ ਚਾ''ਤਿ।

ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੇ ਮਲ੍ਲਿਕਾ ਦੇਵੀ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਯਾ ਨੂਨਾਹਂ [ਸਾ ਨੂਨਾਹਂ (ਸ੍ਯਾ॰), ਯਂ ਨੂਨਾਹਂ (ਕ॰)] ਭਨ੍ਤੇ, ਅਞ੍ਞਂ ਜਾਤਿਂ [ਅਞ੍ਞਾਯ ਜਾਤਿਯਾ (ਸ੍ਯਾ॰)] ਕੋਧਨਾ ਅਹੋਸਿਂ ਉਪਾਯਾਸਬਹੁਲਾ, ਅਪ੍ਪਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਸਮਾਨਾ ਅਭਿਸਜ੍ਜਿਂ ਕੁਪ੍ਪਿਂ ਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜਿਂ ਪਤਿਤ੍ਥੀਯਿਂ ਕੋਪਞ੍ਚ ਦੋਸਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਞ੍ਚ ਪਾਤ੍ਵਾਕਾਸਿਂ, ਸਾਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਏਤਰਹਿ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣਾ ਦੁਰੂਪਾ ਸੁਪਾਪਿਕਾ ਦਸ੍ਸਨਾਯ।

''ਯਾ ਨੂਨਾਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਞ੍ਞਂ ਜਾਤਿਂ ਦਾਤਾ ਅਹੋਸਿਂ ਸਮਣਸ੍ਸ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਵਾ ਅਨ੍ਨਂ ਪਾਨਂ ਵਤ੍ਥਂ ਯਾਨਂ ਮਾਲਾਗਨ੍ਧਵਿਲੇਪਨਂ ਸੇਯ੍ਯਾਵਸਥਪਦੀਪੇਯ੍ਯਂ, ਸਾਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਏਤਰਹਿ ਅਡ੍ਢਾ [ਅਡ੍ਢਾ ਚ (ਸੀ॰ ਪੀ॰ ਕ॰)] ਮਹਦ੍ਧਨਾ ਮਹਾਭੋਗਾ।

''ਯਾ ਨੂਨਾਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਞ੍ਞਂ ਜਾਤਿਂ ਅਨਿਸ੍ਸਾਮਨਿਕਾ ਅਹੋਸਿਂ, ਪਰਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਗਰੁਕਾਰਮਾਨਨਵਨ੍ਦਨਪੂਜਨਾਸੁ ਨ ਇਸ੍ਸਿਂ ਨ ਉਪਦੁਸ੍ਸਿਂ ਨ ਇਸ੍ਸਂ ਬਨ੍ਧਿਂ, ਸਾਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਏਤਰਹਿ ਮਹੇਸਕ੍ਖਾ। ਸਨ੍ਤਿ ਖੋ ਪਨ, ਭਨ੍ਤੇ, ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਰਾਜਕੁਲੇ ਖਤ੍ਤਿਯਕਞ੍ਞਾਪਿ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਕਞ੍ਞਾਪਿ ਗਹਪਤਿਕਞ੍ਞਾਪਿ, ਤਾਸਾਹਂ ਇਸ੍ਸਰਾਧਿਪਚ੍ਚਂ ਕਾਰੇਮਿ। ਏਸਾਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਜ੍ਜਤਗ੍ਗੇ ਅਕ੍ਕੋਧਨਾ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮਿ ਅਨੁਪਾਯਾਸਬਹੁਲਾ, ਬਹੁਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਸਮਾਨਾ ਨਾਭਿਸਜ੍ਜਿਸ੍ਸਾਮਿ ਨ ਕੁਪ੍ਪਿਸ੍ਸਾਮਿ ਨ ਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਾਮਿ ਨ ਪਤਿਤ੍ਥੀਯਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਕੋਪਞ੍ਚ ਦੋਸਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਞ੍ਚ ਨ ਪਾਤੁਕਰਿਸ੍ਸਾਮਿ; ਦਸ੍ਸਾਮਿ ਸਮਣਸ੍ਸ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਵਾ ਅਨ੍ਨਂ ਪਾਨਂ ਵਤ੍ਥਂ ਯਾਨਂ ਮਾਲਾਗਨ੍ਧਵਿਲੇਪਨਂ ਸੇਯ੍ਯਾਵਸਥਪਦੀਪੇਯ੍ਯਂ। ਅਨਿਸ੍ਸਾਮਨਿਕਾ ਭਵਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਪਰਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਗਰੁਕਾਰਮਾਨਨਵਨ੍ਦਨਪੂਜਨਾਸੁ ਨ ਇਸ੍ਸਿਸ੍ਸਾਮਿ ਨ ਉਪਦੁਸ੍ਸਿਸ੍ਸਾਮਿ ਨ ਇਸ੍ਸਂ ਬਨ੍ਧਿਸ੍ਸਾਮਿ। ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ...ਪੇ॰... ਉਪਾਸਿਕਂ ਮਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਾ ਧਾਰੇਤੁ ਅਜ੍ਜਤਗ੍ਗੇ ਪਾਣੁਪੇਤਂ ਸਰਣਂ ਗਤ''ਨ੍ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਅਤ੍ਤਨ੍ਤਪਸੁਤ੍ਤਂ

੧੯੮. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿਂ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ [ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੭੪; ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੭; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੧੪; ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੫੭-੧੬੩] ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਨ੍ਤਪੋ ਹੋਤਿ ਅਤ੍ਤਪਰਿਤਾਪਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਰਨ੍ਤਪੋ ਹੋਤਿ ਪਰਪਰਿਤਾਪਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਨ੍ਤਪੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਤ੍ਤਪਰਿਤਾਪਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ, ਪਰਨ੍ਤਪੋ ਚ ਪਰਪਰਿਤਾਪਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ। ਇਧ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵਤ੍ਤਨ੍ਤਪੋ ਹੋਤਿ ਨਾਤ੍ਤਪਰਿਤਾਪਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਨ ਪਰਨ੍ਤਪੋ ਨ ਪਰਪਰਿਤਾਪਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ। ਸੋ ਨੇਵ ਅਤ੍ਤਨ੍ਤਪੋ ਨ ਪਰਨ੍ਤਪੋ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਨਿਚ੍ਛਾਤੋ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋ ਸੀਤੀਭੂਤੋ ਸੁਖਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਬ੍ਰਹ੍ਮਭੂਤੇਨ ਅਤ੍ਤਨਾ ਵਿਹਰਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਨ੍ਤਪੋ ਹੋਤਿ ਅਤ੍ਤਪਰਿਤਾਪਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਚੇਲਕੋ ਹੋਤਿ ਮੁਤ੍ਤਾਚਾਰੋ ਹਤ੍ਥਾਪਲੇਖਨੋ ਨਏਹਿਭਦ੍ਦਨ੍ਤਿਕੋ ਨਤਿਟ੍ਠਭਦ੍ਦਨ੍ਤਿਕੋ ਨਾਭਿਹਟਂ ਨ ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸਕਤਂ ਨ ਨਿਮਨ੍ਤਨਂ ਸਾਦਿਯਤਿ। ਸੋ ਨ ਕੁਮ੍ਭਿਮੁਖਾ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਨ ਕਲੋਪਿਮੁਖਾ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਨ ਏਲ਼ਕਮਨ੍ਤਰਂ ਨ ਦਣ੍ਡਮਨ੍ਤਰਂ ਨ ਮੁਸਲਮਨ੍ਤਰਂ ਨ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਭੁਞ੍ਜਮਾਨਾਨਂ ਨ ਗਬ੍ਭਿਨਿਯਾ ਨ ਪਾਯਮਾਨਾਯ ਨ ਪੁਰਿਸਨ੍ਤਰਗਤਾਯ ਨ ਸਙ੍ਕਿਤ੍ਤੀਸੁ ਨ ਯਤ੍ਥ ਸਾ ਉਪਟ੍ਠਿਤੋ ਹੋਤਿ ਨ ਯਤ੍ਥ ਮਕ੍ਖਿਕਾ ਸਣ੍ਡਸਣ੍ਡਚਾਰਿਨੀ ਨ ਮਚ੍ਛਂ ਨ ਮਂਸਂ ਨ ਸੁਰਂ ਨ ਮੇਰਯਂ ਨ ਥੁਸੋਦਕਂ ਪਿਵਤਿ। ਸੋ ਏਕਾਗਾਰਿਕੋ ਵਾ ਹੋਤਿ ਏਕਾਲੋਪਿਕੋ ਦ੍ਵਾਗਾਰਿਕੋ ਵਾ ਹੋਤਿ ਦ੍ਵਾਲੋਪਿਕੋ…ਪੇ॰… ਸਤ੍ਤਾਗਾਰਿਕੋ ਵਾ ਹੋਤਿ ਸਤ੍ਤਾਲੋਪਿਕੋ; ਏਕਿਸ੍ਸਾਪਿ ਦਤ੍ତਿਯਾ ਯਾਪੇਤਿ ਦ੍ਵੀਹਿਪਿ ਦਤ੍ਤੀਹਿ ਯਾਪੇਤਿ…ਪੇ॰… ਸਤ੍ਤਹਿਪਿ ਦਤ੍ਤੀਹਿ ਯਾਪੇਤਿ; ਏਕਾਹਿਕਮ੍ਪਿ ਆਹਾਰਂ ਆਹਾਰੇਤਿ ਦ੍ਵਾਹਿਕਮ੍ਪਿ ਆਹਾਰਂ ਆਹਾਰੇਤਿ…ਪੇ॰… ਸਤ੍ਤਾਹਿਕਮ੍ਪਿ ਆਹਾਰਂ ਆਹਾਰੇਤਿ। ਇਤਿ ਏਵਰੂਪਂ ਅਡ੍ਢਮਾਸਿਕਮ੍ਪਿ ਪਰਿਯਾਯਭਤ੍ਤਭੋਜਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਹਰਤਿ।

‘‘ਸੋ ਸਾਕਭਕ੍ਖੋਪਿ ਹੋਤਿ ਸਾਮਾਕਭਕ੍ਖੋਪਿ ਹੋਤਿ ਨੀਵਾਰਭਕ੍ਖੋਪਿ ਹੋਤਿ ਦਦ੍ਦੁਲਭਕ੍ਖੋਪਿ ਹੋਤਿ ਹਟਭਕ੍ਖੋਪਿ ਹੋਤਿ ਕਣਭਕ੍ਖੋਪਿ ਹੋਤਿ ਆਚਾਮਭਕ੍ਖੋਪਿ ਹੋਤਿ ਪਿਞ੍ਞਾਕਭਕ੍ਖੋਪਿ ਹੋਤਿ ਤਿਣਭਕ੍ਖੋਪਿ ਹੋਤਿ ਗੋਮਯਭਕ੍ਖੋਪਿ ਹੋਤਿ; ਵਨਮੂਲਫਲਾਹਾਰੋਪਿ ਯਾਪੇਤਿ ਪਵਤ੍ਤਫਲਭੋਜੀ।

‘‘ਸੋ ਸਾਣਾਨਿਪਿ ਧਾਰੇਤਿ ਮਸਾਣਾਨਿਪਿ ਧਾਰੇਤਿ ਛਵਦੁਸ੍ਸਾਨਿਪਿ ਧਾਰੇਤਿ ਪਂਸੁਕੂਲਾਨਿਪਿ ਧਾਰੇਤਿ ਤਿਰੀਟਾਨਿਪਿ ਧਾਰੇਤਿ ਅਜਿਨਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਤਿ ਅਜਿਨਕ੍ਖਿਪਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਤਿ ਕੁਸਚੀਰਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਤਿ ਵਾਕਚੀਰਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਤਿ ਫਲਕਚੀਰਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਤਿ ਕੇਸਕਮ੍ਬਲਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਤਿ ਵਾਲ਼ਕਮ੍ਬਲਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਤਿ ਉਲੂਕਪਕ੍ਖਮ੍ਪਿ ਧਾਰੇਤਿ; ਕੇਸਮਸ੍ਸੁਲੋਚਕੋਪਿ ਹੋਤਿ ਕੇਸਮਸ੍ਸੁਲੋਚਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ; ਉਬ੍ਭਟ੍ਠਕੋਪਿ ਹੋਤਿ ਆਸਨਪ੍ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ; ਉਕ੍ਕੁਟਿਕੋਪਿ ਹੋਤਿ ਉਕ੍ਕੁਟਿਕਪ੍ਪਧਾਨਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ; ਕਣ੍ਟਕਾਪਸ੍ਸਯਿਕੋਪਿ ਹੋਤਿ ਕਣ੍ਟਕਾਪਸ੍ਸਯੇ ਸੇਯ੍ਯਂ ਕਪ੍ਪੇਤਿ; ਸਾਯਤਤਿਯਕਮ੍ਪਿ ਉਦਕੋਰੋਹਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਹਰਤਿ। ਇਤਿ ਏਵਰੂਪਂ ਅਨੇਕਵਿਹਿਤਂ ਕਾਯਸ੍ਸ ਆਤਾਪਨਪਰਿਤਾਪਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਵਿਹਰਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਨ੍ਤਪੋ ਹੋਤਿ ਅਤ੍ਤਪਰਿਤਾਪਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਰਨ੍ਤਪੋ ਹੋਤਿ ਪਰਪਰਿਤਾਪਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਓਰਬ੍ਭਿਕੋ ਹੋਤਿ ਸੂਕਰਿਕੋ ਸਾਕੁਣਿਕੋ ਮਾਗਵਿਕੋ ਲੁਦ੍ਦੋ ਮਚ੍ਛਘਾਤਕੋ ਚੋਰੋ ਚੋਰਘਾਤਕੋ ਗੋਘਾਤਕੋ ਬਨ੍ਧਨਾਗਾਰਿਕੋ, ਯੇ ਵਾ ਪਨਞ੍ਞੇਪਿ ਕੇਚਿ ਕੁਰੂਰਕਮ੍ਮਨ੍ਤਾ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਰਨ੍ਤਪੋ ਹੋਤਿ ਪਰਪਰਿਤਾਪਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਨ੍ਤਪੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਤ੍ਤਪਰਿਤਾਪਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਪਰਨ੍ਤਪੋ ਚ ਪਰਪਰਿਤਾਪਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਰਾਜਾ ਵਾ ਹੋਤਿ ਖਤ੍ਤਿਯੋ ਮੁਦ੍ਧਾਵਸਿਤ੍ਤੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਵਾ ਹੋਤਿ ਮਹਾਸਾਲੋ। ਸੋ ਪੁਰਤ੍ਥਿਮੇਨ ਨਗਰਸ੍ਸ ਨਵਂ ਸਨ੍ਥਾਗਾਰਂ ਕਾਰਾਪੇਤ੍ਵਾ ਕੇਸਮਸ੍ਸੁਂ ਓਹਾਰੇਤ੍ਵਾ ਖਰਾਜਿਨਂ ਨਿਵਾਸੇਤ੍ਵਾ ਸਪ੍ਪਿਤੇਲੇਨ ਕਾਯਂ ਅਬ੍ਭਞ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਮਗਵਿਸਾਣੇਨ ਪਿਟ੍ਠਿਂ ਕਣ੍ਡੁਵਮਾਨੋ ਨਵਂ ਸਨ੍ਥਾਗਾਰਂ ਪਵਿਸਤਿ, ਸਦ੍ਧਿਂ ਮਹੇਸਿਯਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੇਨ ਚ ਪੁਰੋਹਿਤੇਨ। ਸੋ ਤਤ੍ਥ ਅਨਨ੍ਤਰਹਿਤਾਯ ਭੂਮਿਯਾ ਹਰਿਤੁਪਲਿਤ੍ਤਾਯ ਸੇਯ੍ਯਂ ਕਪ੍ਪੇਤਿ। ਏਕਿਸ੍ਸਾਯ ਗਾਵਿਯਾ ਸਰੂਪਵਚ੍ਛਾਯ ਯਂ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਥਨੇ ਖੀਰਂ ਹੋਤਿ ਤੇਨ ਰਾਜਾ ਯਾਪੇਤਿ; ਯਂ ਦੁਤਿਯਸ੍ਮਿਂ ਥਨੇ ਖੀਰਂ ਹੋਤਿ ਤੇਨ ਮਹੇਸੀ ਯਾਪੇਤਿ; ਯਂ ਤਤਿਯਸ੍ਮਿਂ ਥਨੇ ਖੀਰਂ ਹੋਤਿ ਤੇਨ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਪੁਰੋਹਿਤੋ ਯਾਪੇਤਿ; ਯਂ ਚਤੁਤ੍ਥਸ੍ਮਿਂ ਥਨੇ ਖੀਰਂ ਹੋਤਿ ਤੇਨ ਅਗ੍ਗਿਂ ਜੁਹਤਿ [ਜੁਹਨ੍ਤਿ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)]; ਅਵਸੇਸੇਨ ਵਚ੍ਛਕੋ ਯਾਪੇਤਿ। ਸੋ ਏਵਮਾਹ – ‘ਏਤ੍ਤਕਾ ਉਸਭਾ ਹਞ੍ਞਨ੍ਤੁ ਯਞ੍ਞਤ੍ਥਾਯ, ਏਤ੍ਤਕਾ ਵਚ੍ਛਤਰਾ ਹਞ੍ਞਨ੍ਤੁ ਯਞ੍ਞਤ੍ਥਾਯ, ਏਤ੍ਤਕਾ ਵਚ੍ਛਤਰਿਯੋ ਹਞ੍ਞਨ੍ਤੁ ਯਞ੍ਞਤ੍ਥਾਯ, ਏਤ੍ਤਕਾ ਅਜਾ ਹਞ੍ਞਨ੍ਤੁ ਯਞ੍ਞਤ੍ਥਾਯ, ਏਤ੍ਤਕਾ ਉਰਬ੍ਭਾ ਹਞ੍ਞਨ੍ਤੁ ਯਞ੍ਞਤ੍ਥਾਯ, (ਏਤ੍ਤਕਾ ਅਸ੍ਸਾ ਹਞ੍ਞਨ੍ਤੁ ਯਞ੍ਞਤ੍ਥਾਯ,) [( ) ਨਤ੍ਥਿ ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ] ਏਤ੍ਤਕਾ ਰੁਕ੍ਖਾ ਛਿਜ੍ਜਨ੍ਤੁ ਯੂਪਤ੍ਥਾਯ, ਏਤ੍ਤਕਾ ਦਬ੍ਭਾ ਲੂਯਨ੍ਤੁ ਬਰਿਹਿਸਤ੍ਥਾਯਾ’ਤਿ [ਪਰਿਕਮ੍ਮਤ੍ਥਾਯਾਤਿ (ਕ॰)]। ਯੇਪਿਸ੍ਸ ਤੇ ਹੋਨ੍ਤਿ ਦਾਸਾਤਿ ਵਾ ਪੇਸ੍ਸਾਤਿ ਵਾ ਕਮ੍ਮਕਰਾਤਿ ਵਾ ਤੇਪਿ ਦਣ੍ਡਤਜ੍ਜਿਤਾ ਭਯਤਜ੍ਜਿਤਾ ਅਸ੍ਸੁਮੁਖਾ ਰੁਦਮਾਨਾ

ਪਰਿਕਮ੍ਮਾਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਤ੍ਤਨ੍ਤਪੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਤ੍ਤਪਰਿਤਾਪਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਪਰਨ੍ਤਪੋ ਚ ਪਰਪਰਿਤਾਪਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵਤ੍ਤਨ੍ਤਪੋ ਹੋਤਿ ਨਾਤ੍ਤਪਰਿਤਾਪਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਨ ਪਰਨ੍ਤਪੋ ਨ ਪਰਪਰਿਤਾਪਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ? ਸੋ ਅਨਤ੍ਤਨ੍ਤਪੋ ਅਪਰਨ੍ਤਪੋ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਨਿਚ੍ਛਾਤੋ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋ ਸੀਤੀਭੂਤੋ ਸੁਖਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਬ੍ਰਹ੍ਮਭੂਤੇਨ ਅਤ੍ਤਨਾ ਵਿਹਰਤਿ। ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੋ ਲੋਕੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਵਿਜ੍ਜਾਚਰਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸੁਗਤੋ ਲੋਕਵਿਦੂ ਅਨੁਤ੍ਤਰੋ ਪੁਰਿਸਦਮ੍ਮਸਾਰਥਿ ਸਤ੍ਥਾ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਬੁਦ੍ਧੋ ਭਗਵਾ। ਸੋ ਇਮਂ ਲੋਕਂ ਸਦੇਵਕਂ ਸਮਾਰਕਂ ਸਬ੍ਰਹ੍ਮਕਂ ਸਸ੍ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਿਂ ਪਜਂ ਸਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਂ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦੇਤਿ। ਸੋ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ ਆਦਿਕਲ੍ਯਾਣਂ ਮਜ੍ਝੇਕਲ੍ਯਾਣਂ ਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲ੍ਯਾਣਂ ਸਾਤ੍ਥਂ ਸਬ੍ਯਞ੍ਜਨਂ, ਕੇਵਲਪਰਿਪੁਣ੍ਣਂ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਪਕਾਸੇਤਿ। ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਣਾਤਿ ਗਹਪਤਿ ਵਾ ਗਹਪਤਿਪੁਤ੍ਤੋ ਵਾ ਅਞ੍ਞਤਰਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਕੁਲੇ ਪਚ੍ਚਾਜਾਤੋ। ਸੋ ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਤਥਾਗਤੇ ਸਦ੍ਧਂ ਪਟਿਲਭਤਿ। ਸੋ ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਾਪਟਿਲਾਭੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤਿ – ‘ਸਮ੍ਬਾਧੋ ਘਰਾਵਾਸੋ ਰਜਾਪਥੋ, ਅਬ੍ਭੋਕਾਸੋ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ; ਨਯਿਦਂ ਸੁਕਰਂ ਅਗਾਰਂ ਅਜ੍ਝਾਵਸਤਾ ਏਕਨ੍ਤਪਰਿਪੁਣ੍ਣਂ ਏਕਨ੍ਤਪਰਿਸੁਦ੍ਧਂ ਸਙ੍ਖਲਿਖਿਤਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਚਰਿਤੁਂ; ਯਂਨੂਨਾਹਂ ਕੇਸਮਸ੍ਸੁਂ ਓਹਾਰੇਤ੍ਵਾ ਕਾਸਾਯਾਨਿ ਵਤ੍ਥਾਨਿ ਅਚ੍ਛਾਦੇਤ੍ਵਾ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਪਬ੍ਬਜੇਯ੍ਯ’ਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਅਪਰੇਨ ਸਮਯੇਨ ਅਪ੍ਪਂ ਵਾ ਭੋਗਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਪਹਾਯ, ਮਹਨ੍ਤਂ ਵਾ ਭੋਗਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਪਹਾਯ, ਅਪ੍ਪਂ ਵਾ ਞਾਤਿਪਰਿਵਟ੍ਟਂ ਪਹਾਯ, ਮਹਨ੍ਤਂ ਵਾ ਞਾਤਿਪਰਿਵਟ੍ਟਂ ਪਹਾਯ, ਕੇਸਮਸ੍ਸੁਂ ਓਹਾਰੇਤ੍ਵਾ ਕਾਸਾਯਾਨਿ ਵਤ੍ਥਾਨਿ ਅਚ੍ਛਾਦੇਤ੍ਵਾ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਪਬ੍ਬਜਤਿ।

‘‘ਸੋ ਏਵਂ ਪਬ੍ਬਜਿਤੋ ਸਮਾਨੋ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਸਿਕ੍ਖਾਸਾਜੀਵਸਮਾਪਨ੍ਨੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਂ ਪਹਾਯ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ ਨਿਹਿਤਦਣ੍ਡੋ ਨਿਹਿਤਸਤ੍ਥੋ ਲਜ੍ਜੀ ਦਯਾਪਨ੍ਨੋ, ਸਬ੍ਬਪਾਣਭੂਤਹਿਤਾਨੁਕਮ੍ਪੀ ਵਿਹਰਤਿ। ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਂ ਪਹਾਯ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ ਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯੀ ਦਿਨ੍ਨਪਾਟਿਕਙ੍ਖੀ, ਅਥੇਨੇਨ ਸੁਚਿਭੂਤੇਨ ਅਤ੍ਤਨਾ ਵਿਹਰਤਿ। ਅਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਪਹਾਯ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਹੋਤਿ ਆਰਾਚਾਰੀ ਵਿਰਤੋ ਅਸਦ੍ਧਮ੍ਮਾ ਗਾਮਧਮ੍ਮਾ। ਮੁਸਾਵਾਦਂ ਪਹਾਯ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ ਸਚ੍ਚਵਾਦੀ ਸਚ੍ਚਸਨ੍ਧੋ ਥੇਤੋ ਪਚ੍ਚਯਿਕੋ ਅਵਿਸਂਵਾਦਕੋ ਲੋਕਸ੍ਸ। ਪਿਸੁਣਂ ਵਾਚਂ ਪਹਾਯ ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਇਤੋ ਸੁਤ੍ਵਾ ਅਮੁਤ੍ਰ ਅਕ੍ਖਾਤਾ ਇਮੇਸਂ ਭੇਦਾਯ, ਨ ਅਮੁਤ੍ਰ ਵਾ ਸੁਤ੍ਵਾ ਇਮੇਸਂ ਅਕ੍ਖਾਤਾ ਅਮੂਸਂ ਭੇਦਾਯ; ਇਤਿ ਭਿਨ੍ਨਾਨਂ ਵਾ ਸਨ੍ਧਾਤਾ, ਸਹਿਤਾਨਂ ਵਾ ਅਨੁਪ੍ਪਦਾਤਾ, ਸਮਗ੍ਗਾਰਾਮੋ ਸਮਗ੍ਗਰਤੋ ਸਮਗ੍ਗਨਨ੍ਦੀ ਸਮਗ੍ਗਕਰਣਿਂ ਵਾਚਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਫਰੁਸਂ ਵਾਚਂ ਪਹਾਯ ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ; ਯਾ ਸਾ ਵਾਚਾ ਨੇਲਾ ਕਣ੍ਣਸੁਖਾ ਪੇਮਨੀਯਾ ਹਦਯਙ੍ਗਮਾ ਪੋਰੀ ਬਹੁਜਨਕਨ੍ਤਾ ਬਹੁਜਨਮਨਾਪਾ ਤਥਾਰੂਪਿਂ ਵਾਚਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਂ ਪਹਾਯ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ ਕਾਲਵਾਦੀ ਭੂਤਵਾਦੀ ਅਤ੍ਥਵਾਦੀ ਧਮ੍ਮਵਾਦੀ ਵਿਨਯਵਾਦੀ; ਨਿਧਾਨਵਤਿਂ ਵਾਚਂ ਭਾਸਿਤਾ ਹੋਤਿ ਕਾਲੇਨ ਸਾਪਦੇਸਂ ਪਰਿਯਨ੍ਤਵਤਿਂ ਅਤ੍ਥਸਂਹਿਤਂ।

‘‘ਸੋ ਬੀਜਗਾਮਭੂਤਗਾਮਸਮਾਰਮ੍ਭਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਏਕਭਤ੍ਤਿਕੋ ਹੋਤਿ ਰਤ੍ਤੂਪਰਤੋ ਵਿਰਤੋ ਵਿਕਾਲਭੋਜਨਾ। ਨਚ੍ਚਗੀਤਵਾਦਿਤਵਿਸੂਕਦਸ੍ਸਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਮਾਲਾਗਨ੍ਧਵਿਲੇਪਨਧਾਰਣਮਣ੍ਡਨਵਿਭੂਸਨਟ੍ਠਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਉਚ੍ਚਾਸਯਨਮਹਾਸਯਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਜਾਤਰੂਪਰਜਤਪਟਿਗ੍ਗਹਣਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਆਮਕਧਞ੍ਞਪਟਿਗ੍ਗਹਣਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਆਮਕਮਂਸਪਟਿਗ੍ਗਹਣਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਇਤ੍ਥਿਕੁਮਾਰਿਕਪਟਿਗ੍ਗਹਣਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਦਾਸਿਦਾਸਪਟਿਗ੍ਗਹਣਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਅਜੇਲ਼ਕਪਟਿਗ੍ਗਹਣਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਕੁਕ੍ਕੁਟਸੂਕਰਪਟਿਗ੍ਗਹਣਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਹਤ੍ਥਿਗਵਾਸ੍ਸਵਲ਼ਵਪਟਿਗ੍ਗਹਣਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਖੇਤ੍ਤਵਤ੍ਥੁਪਟਿਗ੍ਗਹਣਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਦੂਤੇਯ੍ਯਪਹਿਣਗਮਨਾਨੁਯੋਗਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਕਯਵਿਕ੍ਕਯਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਤੁਲਾਕੂਟਕਂਸਕੂਟਮਾਨਕੂਟਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਉਕ੍ਕੋਟਨਵਞ੍ਚਨਨਿਕਤਿਸਾਚਿਯੋਗਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਛੇਦਨਵਧਬਨ੍ਧਨਵਿਪਰਾਮੋਸਆਲੋਪਸਹਸਾਕਾਰਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਸੋ ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠੋ ਹੋਤਿ ਕਾਯਪਰਿਹਾਰਿਕੇਨ ਚੀਵਰੇਨ ਕੁਚ੍ਛਿਪਰਿਹਾਰਿਕੇਨ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤੇਨ। ਸੋ ਯੇਨ ਯੇਨੇਵ ਪਕ੍ਕਮਤਿ ਸਮਾਦਾਯੇਵ ਪਕ੍ਕਮਤਿ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਨਾਮ ਪਕ੍ਖੀ ਸਕੁਣੋ ਯੇਨ ਯੇਨੇਵ ਡੇਤਿ, ਸਪਤ੍ਤਭਾਰੋਵ ਡੇਤਿ; ਏਵਮੇਵਂ ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠੋ ਹੋਤਿ ਕਾਯਪਰਿਹਾਰਿਕੇਨ ਚੀਵਰੇਨ ਕੁਚ੍ਛਿਪਰਿਹਾਰਿਕੇਨ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤੇਨ। ਸੋ ਯੇਨ ਯੇਨੇਵ ਪਕ੍ਕਮਤਿ , ਸਮਾਦਾਯੇਵ ਪਕ੍ਕਮਤਿ। ਸੋ ਇਮਿਨਾ ਅਰਿਯੇਨ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਅਨਵਜ੍ਜਸੁਖਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ।

‘‘ਸੋ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਰੂਪਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹੀ ਹੋਤਿ ਨਾਨੁਬ੍ਯਞ੍ਜਨਗ੍ਗਾਹੀ। ਯਤ੍ਵਾਧਿਕਰਣਮੇਨਂ ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਸਂਵੁਤਂ ਵਿਹਰਨ੍ਤਂ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਾ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨ੍ਵਾਸ੍ਸਵੇਯ੍ਯੁਂ, ਤਸ੍ਸ ਸਂਵਰਾਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ; ਰਕ੍ਖਤਿ ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ; ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਸਂਵਰਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਸੋਤੇਨ ਸਦ੍ਦਂ ਸੁਤ੍ਵਾ... ਘਾਨੇਨ ਗਨ੍ਧਂ ਘਾਯਿਤ੍ਵਾ... ਜਿਵ੍ਹਾਯ ਰਸਂ ਸਾਯਿਤ੍ਵਾ... ਕਾਯੇਨ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਂ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾ... ਮਨਸਾ ਧਮ੍ਮਂ ਵਿਞ੍ਞਾਯ ਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹੀ ਹੋਤਿ ਨਾਨੁਬ੍ਯਞ੍ਜਨਗ੍ਗਾਹੀ। ਯਤ੍ਵਾਧਿਕਰਣਮੇਨਂ ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਸਂਵੁਤਂ ਵਿਹਰਨ੍ਤਂ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਾ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨ੍ਵਾਸ੍ਸਵੇਯ੍ਯੁਂ, ਤਸ੍ਸ ਸਂਵਰਾਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ; ਰਕ੍ਖਤਿ ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ; ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਸਂਵਰਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਸੋ ਇਮਿਨਾ ਅਰਿਯੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਂਵਰੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਅਬ੍ਯਾਸੇਕਸੁਖਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ।

‘‘ਸੋ ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤੇ ਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤੇ ਸਮ੍ਪਜਾਨਕਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਆਲੋਕਿਤੇ ਵਿਲੋਕਿਤੇ ਸਮ੍ਪਜਾਨਕਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਸਮਿਞ੍ਜਿਤੇ ਪਸਾਰਿਤੇ ਸਮ੍ਪਜਾਨਕਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਸਙ੍ਘਾਟਿਪਤ੍ਤਚੀਵਰਧਾਰਣੇ ਸਮ੍ਪਜਾਨਕਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਅਸਿਤੇ ਪੀਤੇ ਖਾਯਿਤੇ ਸਾਯਿਤੇ ਸਮ੍ਪਜਾਨਕਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਉਚ੍ਚਾਰਪਸ੍ਸਾਵਕਮ੍ਮੇ ਸਮ੍ਪਜਾਨਕਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਗਤੇ ਠਿਤੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੇ ਸੁਤ੍ਤੇ ਜਾਗਰਿਤੇ ਭਾਸਿਤੇ ਤੁਣ੍ਹੀਭਾਵੇ ਸਮ੍ਪਜਾਨਕਾਰੀ ਹੋਤਿ ।

‘‘ਸੋ ਇਮਿਨਾ ਚ ਅਰਿਯੇਨ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, (ਇਮਾਯ ਚ ਅਰਿਯਾਯ ਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ,) [( ) ਨਤ੍ਥਿ ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ। ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੯੬; ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੩ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ] ਇਮਿਨਾ ਚ ਅਰਿਯੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਂਵਰੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਇਮਿਨਾ ਚ ਅਰਿਯੇਨ ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ [ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ। ਸੋ (ਕ॰)] ਵਿਵਿਤ੍ਤਂ ਸੇਨਾਸਨਂ ਭਜਤਿ ਅਰਞ੍ਞਂ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲਂ ਪਬ੍ਬਤਂ ਕਨ੍ਦਰਂ ਗਿਰਿਗੁਹਂ ਸੁਸਾਨਂ ਵਨਪ੍ਪਤ੍ਥਂ ਅਬ੍ਭੋਕਾਸਂ ਪਲਾਲਪੁਞ੍ਜਂ। ਸੋ ਪਚ੍ਛਾਭਤ੍ਤਂ ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤੋ ਨਿਸੀਦਤਿ ਪਲ੍ਲਙ੍ਕਂ ਆਭੁਜਿਤ੍ਵਾ ਉਜੁਂ ਕਾਯਂ ਪਣਿਧਾਯ ਪਰਿਮੁਖਂ ਸਤਿਂ ਉਪਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ। ਸੋ ਅਭਿਜ੍ਝਂ ਲੋਕੇ ਪਹਾਯ ਵਿਗਤਾਭਿਜ੍ਝੇਨ ਚੇਤਸਾ ਵਿਹਰਤਿ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਯ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਸੋਧੇਤਿ। ਬ੍ਯਾਪਾਦਪਦੋਸਂ ਪਹਾਯ ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਵਿਹਰਤਿ ਸਬ੍ਬਪਾਣਭੂਤਹਿਤਾਨੁਕਮ੍ਪੀ, ਬ੍ਯਾਪਾਦਪਦੋਸਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਸੋਧੇਤਿ। ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਂ ਪਹਾਯ ਵਿਗਤਥਿਨਮਿਦ੍ਧੋ ਵਿਹਰਤਿ ਆਲੋਕਸਞ੍ਞੀ ਸਤੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ, ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਸੋਧੇਤਿ। ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਂ ਪਹਾਯ ਅਨੁਦ੍ਧਤੋ ਵਿਹਰਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਵੂਪਸਨ੍ਤਚਿਤ੍ਤੋ, ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਸੋਧੇਤਿ। ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਂ ਪਹਾਯ ਤਿਣ੍ਣਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛੋ ਵਿਹਰਤਿ ਅਕਥਂਕਥੀ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ, ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਸੋਧੇਤਿ। ਸੋ ਇਮੇ ਪਞ੍ਚ ਨੀਵਰਣੇ ਪਹਾਯ ਚੇਤਸੋ ਉਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇ ਪਞ੍ਞਾਯ ਦੁਬ੍ਬਲੀਕਰਣੇ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ...ਪੇ॰... ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ।

‘‘ਸੋ ਏਵਂ ਸਮਾਹਿਤੇ ਚਿਤ੍ਤੇ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੇ ਪਰਿਯੋਦਾਤੇ ਅਨਙ੍ਗਣੇ ਵਿਗਤੂਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇ ਮੁਦੁਭੂਤੇ ਕਮ੍ਮਨਿਯੇ ਠਿਤੇ ਆਨੇਞ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੇ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣਾਯ...ਪੇ॰... ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਚੁਤੂਪਪਾਤਞਾਣਾਯ...ਪੇ॰... (ਸੋ ਏਵਂ ਸਮਾਹਿਤੇ ਚਿਤ੍ਤੇ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧੇ ਪਰਿਯੋਦਾਤੇ ਅਨਙ੍ਗਣੇ ਵਿਗਤੂਪਕ੍ਕਿਲੇਸੇ ਮੁਦੁਭੂਤੇ ਕਮ੍ਮਨਿਯੇ ਠਿਤੇ ਆਨੇਞ੍ਜਪ੍ਪਤ੍ਤੇ) ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਞਾਣਾਯ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਭਿਨਿਨ੍ਨਾਮੇਤਿ। ਸੋ ‘ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ’ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ‘ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ‘ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੋ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ‘ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ‘ਇਮੇ ਆਸਵਾ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ‘ਅਯਂ ਆਸਵਸਮੁਦਯੋ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ , ‘ਅਯਂ ਆਸਵਨਿਰੋਧੋ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ, ‘ਅਯਂ ਆਸਵਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ।

''ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਜਾਨਤੋ ਏਵਂ ਪਸ੍ਸਤੋ ਕਾਮਾਸਵਾਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਵਾਸਵਾਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਵਾਪਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੁਚ੍ਚਤਿ; ਵਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਮਿਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤਮਿਤਿ ਞਾਣਂ ਹੋਤਿ। 'ਖੀਣਾ ਜਾਤਿ, ਵੁਸਿਤਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ, ਕਤਂ ਕਰਣੀਯਂ, ਨਾਪਰਂ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਾਯਾ'ਤਿ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨੇਵਤ੍ਤਨ੍ਤਪੋ ਹੋਤਿ ਨਾਤ੍ਤਪਰਿਤਾਪਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਨ ਪਰਨ੍ਤਪੋ ਨ ਪਰਪਰਿਤਾਪਨਾਨੁਯੋਗਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ। ਸੋ ਨ ਅਤ੍ਤਨ੍ਤਪੋ ਨ ਪਰਨ੍ਤਪੋ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਨਿਚ੍ਛਾਤੋ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋ ਸੀਤੀਭੂਤੋ ਸੁਖਪ੍ਪਟਿਸਂਵੇਦੀ ਬ੍ਰਹ੍ਮਭੂਤੇਨ ਅਤ੍ਤਨਾ ਵਿਹਰਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਸਨ੍ਤੋ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਲੋਕਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਤਣ੍ਹਾਸੁਤ੍ਤਂ

੧੯੯. ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਤਣ੍ਹਂ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ ਜਾਲਿਨਿਂ ਸਰਿਤਂ ਵਿਸਟਂ ਵਿਸਤ੍ਤਿਕਂ, ਯਾਯ ਅਯਂ ਲੋਕੋ ਉਦ੍ਧਸ੍ਤੋ ਪਰਿਯੋਨਦ੍ਧੋ ਤਨ੍ਤਾਕੁਲਕਜਾਤੋ ਗੁਲਾਗੁਣ੍ਠਿਕਜਾਤੋ [ਕੁਲਾਗੁਣ੍ਠਿਕਜਾਤੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰) ਅ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੪.੧੯੯] ਮੁਞ੍ਜਪਬ੍ਬਜਭੂਤੋ ਅਪਾਯਂ ਦੁਗ੍ਗਤਿਂ ਵਿਨਿਪਾਤਂ ਸਂਸਾਰਂ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਤਿ। ਤਂ ਸੁਣਾਥ, ਸਾਧੁਕਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਥ; ਭਾਸਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ। ''ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ''ਤਿ ਖੋ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁਂ। ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਕਤਮਾ ਚ ਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਣ੍ਹਾ ਜਾਲਿਨੀ ਸਰਿਤਾ ਵਿਸਟਾ ਵਿਸਤ੍ਤਿਕਾ, ਯਾਯ ਅਯਂ ਲੋਕੋ ਉਦ੍ਧਸ੍ਤੋ ਪਰਿਯੋਨਦ੍ਧੋ ਤਨ੍ਤਾਕੁਲਕਜਾਤੋ ਗੁਲਾਗੁਣ੍ਠਿਕਜਾਤੋ ਮੁਞ੍ਜਪਬ੍ਬਜਭੂਤੋ ਅਪਾਯਂ ਦੁਗ੍ਗਤਿਂ ਵਿਨਿਪਾਤਂ ਸਂਸਾਰਂ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਤਿ ? ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਖੋ ਪਨਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਸ੍ਸ ਉਪਾਦਾਯ, ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨਿ ਬਾਹਿਰਸ੍ਸ ਉਪਾਦਾਯ।

''ਕਤਮਾਨਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਸ੍ਸ ਉਪਾਦਾਯ? ਅਸ੍ਮੀਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤਿ ਇਤ੍ਥਸ੍ਮੀਤਿ ਹੋਤਿ, ਏਵਂਸ੍ਮੀਤਿ [ਏਵਮਸ੍ਮਿ (ਸੀ॰), ਏਵਸ੍ਮਿ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰) ਵਿਭ॰ ੯੭੩ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ] ਹੋਤਿ, ਅਞ੍ਞਥਾਸ੍ਮੀਤਿ ਹੋਤਿ, ਅਸਸ੍ਮੀਤਿ ਹੋਤਿ, ਸਤਸ੍ਮੀਤਿ ਹੋਤਿ, ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਤ੍ਥਂ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਏਵਂ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਅਪਿਹਂ [ਅਪਿਹ (ਸੀ॰ ਪੀ॰), ਅਪਿ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਅਪਿਹਂ [ਅਪਿ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਇਤ੍ਥਂ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਅਪਿਹਂ [ਅਪਿ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਏਵਂ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਅਪਿਹਂ [ਅਪਿ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਅਞ੍ਞਥਾ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ , ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਤ੍ਥਂ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਏਵਂ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਸ੍ਸ ਉਪਾਦਾਯ।

''ਕਤਮਾਨਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨਿ ਬਾਹਿਰਸ੍ਸ ਉਪਾਦਾਯ? ਇਮਿਨਾਸ੍ਮੀਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤਿ ਇਮਿਨਾ ਇਤ੍ਥਸ੍ਮੀਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਏਵਂਸ੍ਮੀਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਞ੍ਞਥਾਸ੍ਮੀਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਸਸ੍ਮੀਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਸਤਸ੍ਮੀਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਇਤ੍ਥਂ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਏਵਂ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਞ੍ਞਥਾ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਪਿਹਂ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਪਿਹਂ ਇਤ੍ਥਂ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਪਿਹਂ ਏਵਂ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਪਿਹਂ ਅਞ੍ਞਥਾ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਇਤ੍ਥਂ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਏਵਂ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਞ੍ਞਥਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨਿ ਬਾਹਿਰਸ੍ਸ ਉਪਾਦਾਯ।

''ਇਤਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਸ੍ਸ ਉਪਾਦਾਯ, ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨਿ ਬਾਹਿਰਸ੍ਸ ਉਪਾਦਾਯ। ਇਮਾਨਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛਤ੍ਤਿਂਸ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨਿ। ਇਤਿ ਏਵਰੂਪਾਨਿ ਅਤੀਤਾਨਿ ਛਤ੍ਤਿਂਸ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨਿ, ਅਨਾਗਤਾਨਿ ਛਤ੍ਤਿਂਸ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨਿ , ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਿ ਛਤ੍ਤਿਂਸ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨਿ। ਏਵਂ ਅਟ੍ਠਸਤਂ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਂ ਹੋਨ੍ਤਿ।

''ਅਯਂ ਖੋ ਸਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਣ੍ਹਾ ਜਾਲਿਨੀ ਸਰਿਤਾ ਵਿਸਟਾ ਵਿਸਤ੍ਤਿਕਾ, ਯਾਯ ਅਯਂ ਲੋਕੋ ਉਦ੍ਧਸ੍ਤੋ ਪਰਿਯੋਨਦ੍ਧੋ ਤਨ੍ਤਾਕੁਲਕਜਾਤੋ ਗੁਲਾਗੁਣ੍ਠਿਕਜਾਤੋ ਮੁਞ੍ਜਪਬ੍ਬਜਭੂਤੋ ਅਪਾਯਂ ਦੁਗ੍ਗਤਿਂ ਵਿਨਿਪਾਤਂ ਸਂਸਾਰਂ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਤੀ''ਤਿ। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਪੇਮਸੁਤ੍ਤਂ

੨੦੦. ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, (ਪੇਮਾਨਿ) [( ) ਨਤ੍ਥਿ ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ] ਜਾਯਨ੍ਤਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਪੇਮਾ ਪੇਮਂ ਜਾਯਤਿ, ਪੇਮਾ ਦੋਸੋ ਜਾਯਤਿ, ਦੋਸਾ ਪੇਮਂ ਜਾਯਤਿ, ਦੋਸਾ ਦੋਸੋ ਜਾਯਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੇਮਾ ਪੇਮਂ ਜਾਯਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਇਟ੍ਠੋ ਹੋਤਿ ਕਨ੍ਤੋ ਮਨਾਪੋ। ਤਂ ਪਰੇ ਇਟ੍ਠੇਨ ਕਨ੍ਤੇਨ ਮਨਾਪੇਨ ਸਮੁਦਾਚਰਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – 'ਯੋ ਖੋ ਮ੍ਯਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਇਟ੍ਠੋ ਕਨ੍ਤੋ ਮਨਾਪੋ, ਤਂ ਪਰੇ ਇਟ੍ਠੇਨ ਕਨ੍ਤੇਨ ਮਨਾਪੇਨ ਸਮੁਦਾਚਰਨ੍ਤੀ'ਤਿ । ਸੋ ਤੇਸੁ ਪੇਮਂ ਜਨੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੇਮਾ ਪੇਮਂ ਜਾਯਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੇਮਾ ਦੋਸੋ ਜਾਯਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਇਟ੍ਠੋ ਹੋਤਿ ਕਨ੍ਤੋ ਮਨਾਪੋ। ਤਂ ਪਰੇ ਅਨਿਟ੍ਠੇਨ ਅਕਨ੍ਤੇਨ ਅਮਨਾਪੇਨ ਸਮੁਦਾਚਰਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – 'ਯੋ ਖੋ ਮ੍ਯਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਇਟ੍ਠੋ ਕਨ੍ਤੋ ਮਨਾਪੋ, ਤਂ ਪਰੇ ਅਨਿਟ੍ਠੇਨ ਅਕਨ੍ਤੇਨ ਅਮਨਾਪੇਨ ਸਮੁਦਾਚਰਨ੍ਤੀ'ਤਿ। ਸੋ ਤੇਸੁ ਦੋਸਂ ਜਨੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੇਮਾ ਦੋਸੋ ਜਾਯਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੋਸਾ ਪੇਮਂ ਜਾਯਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਨਿਟ੍ਠੋ ਹੋਤਿ ਅਕਨ੍ਤੋ ਅਮਨਾਪੋ। ਤਂ ਪਰੇ ਅਨਿਟ੍ਠੇਨ ਅਕਨ੍ਤੇਨ ਅਮਨਾਪੇਨ ਸਮੁਦਾਚਰਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – 'ਯੋ ਖੋ ਮ੍ਯਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਨਿਟ੍ਠੋ ਅਕਨ੍ਤੋ ਅਮਨਾਪੋ, ਤਂ ਪਰੇ ਅਨਿਟ੍ਠੇਨ ਅਕਨ੍ਤੇਨ ਅਮਨਾਪੇਨ ਸਮੁਦਾਚਰਨ੍ਤੀ'ਤਿ। ਸੋ ਤੇਸੁ ਪੇਮਂ ਜਨੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੋਸਾ ਪੇਮਂ ਜਾਯਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੋਸਾ ਦੋਸੋ ਜਾਯਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਨਿਟ੍ਠੋ ਹੋਤਿ ਅਕਨ੍ਤੋ ਅਮਨਾਪੋ । ਤਂ ਪਰੇ ਇਟ੍ਠੇਨ ਕਨ੍ਤੇਨ ਮਨਾਪੇਨ ਸਮੁਦਾਚਰਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – 'ਯੋ ਖੋ ਮ੍ਯਾਯਂ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਅਨਿਟ੍ਠੋ ਅਕਨ੍ਤੋ ਅਮਨਾਪੋ, ਤਂ ਪਰੇ ਇਟ੍ਠੇਨ ਕਨ੍ਤੇਨ ਮਨਾਪੇਨ ਸਮੁਦਾਚਰਨ੍ਤੀ'ਤਿ। ਸੋ ਤੇਸੁ ਦੋਸਂ ਜਨੇਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੋਸਾ ਦੋਸੋ ਜਾਯਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪੇਮਾਨਿ ਜਾਯਨ੍ਤਿ।

''ਯਸ੍ਮਿਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਯੇ ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ...ਪੇ॰... ਪਠਮਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ, ਯਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਪੇਮਾ ਪੇਮਂ ਜਾਯਤਿ ਤਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਨ ਹੋਤਿ, ਯੋਪਿਸ੍ਸ ਪੇਮਾ ਦੋਸੋ ਜਾਯਤਿ ਸੋਪਿਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਨ ਹੋਤਿ, ਯਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਦੋਸਾ ਪੇਮਂ ਜਾਯਤਿ ਤਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਨ ਹੋਤਿ, ਯੋਪਿਸ੍ਸ ਦੋਸਾ ਦੋਸੋ ਜਾਯਤਿ ਸੋਪਿਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਨ ਹੋਤਿ।

''ਯਸ੍ਮਿਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਯੇ ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਾਨਂ ਵੂਪਸਮਾ...ਪੇ॰... ਦੁਤਿਯਂ ਝਾਨਂ...ਪੇ॰... ਤਤਿਯਂ ਝਾਨਂ...ਪੇ॰... ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ, ਯਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਪੇਮਾ ਪੇਮਂ ਜਾਯਤਿ ਤਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਨ ਹੋਤਿ, ਯੋਪਿਸ੍ਸ ਪੇਮਾ ਦੋਸੋ ਜਾਯਤਿ ਸੋਪਿਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਨ ਹੋਤਿ, ਯਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਦੋਸਾ ਪੇਮਂ ਜਾਯਤਿ ਤਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਨ ਹੋਤਿ, ਯੋਪਿਸ੍ਸ ਦੋਸਾ ਦੋਸੋ ਜਾਯਤਿ ਸੋਪਿਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਨ ਹੋਤਿ।

''ਯਸ੍ਮਿਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਯੇ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ, ਯਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਪੇਮਾ ਪੇਮਂ ਜਾਯਤਿ ਤਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਪਹੀਨਂ ਹੋਤਿ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲਂ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤਂ ਅਨਭਾਵਂਕਤਂ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮਂ, ਯੋਪਿਸ੍ਸ ਪੇਮਾ ਦੋਸੋ ਜਾਯਤਿ ਸੋਪਿਸ੍ਸ ਪਹੀਨੋ ਹੋਤਿ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲੋ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤੋ ਅਨਭਾਵਂਕਤੋ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮੋ, ਯਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਦੋਸਾ ਪੇਮਂ ਜਾਯਤਿ ਤਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਪਹੀਨਂ ਹੋਤਿ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲਂ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤਂ ਅਨਭਾਵਂਕਤਂ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮਂ, ਯੋਪਿਸ੍ਸ ਦੋਸਾ ਦੋਸੋ ਜਾਯਤਿ ਸੋਪਿਸ੍ਸ ਪਹੀਨੋ ਹੋਤਿ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲੋ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤੋ ਅਨਭਾਵਂਕਤੋ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮੋ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਨੇਵ ਉਸ੍ਸੇਨੇਤਿ ਨ ਪਟਿਸੇਨੇਤਿ [ਨ ਪਟਿਸ੍ਸੇਨੇਤਿ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਨ ਧੂਪਾਯਤਿ ਨ ਪਜ੍ਜਲਤਿ ਨ ਸਮ੍ਪਜ੍ਝਾਯਤਿ [ਨ ਅਪਜ੍ਝਾਯਤਿ (ਸੀ॰), ਨ ਪਜ੍ਝਾਯਤਿ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)]।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਉਸ੍ਸੇਨੇਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਰੂਪਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਰੂਪਵਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ, ਅਤ੍ਤਨਿ ਵਾ ਰੂਪਂ, ਰੂਪਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ; ਵੇਦਨਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਵੇਦਨਾਵਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ , ਅਤ੍ਤਨਿ ਵਾ ਵੇਦਨਂ, ਵੇਦਨਾਯ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ; ਸਞ੍ਞਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਸਞ੍ਞਾਵਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ, ਅਤ੍ਤਨਿ ਵਾ ਸਞ੍ਞਂ, ਸਞ੍ਞਾਯ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ; ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਸਙ੍ਖਾਰਵਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ, ਅਤ੍ਤਨਿ ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰੇ, ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ; ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਵਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ, ਅਤ੍ਤਨਿ ਵਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਉਸ੍ਸੇਨੇਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਨ ਉਸ੍ਸੇਨੇਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਨ ਰੂਪਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਨ ਰੂਪਵਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ, ਨ ਅਤ੍ਤਨਿ ਵਾ ਰੂਪਂ, ਨ ਰੂਪਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ; ਨ ਵੇਦਨਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਨ ਵੇਦਨਾਵਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ, ਨ ਅਤ੍ਤਨਿ ਵਾ ਵੇਦਨਂ, ਨ ਵੇਦਨਾਯ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ; ਨ ਸਞ੍ਞਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਨ ਸਞ੍ਞਾਵਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ, ਨ ਅਤ੍ਤਨਿ ਵਾ ਸਞ੍ਞਂ , ਨ ਸਞ੍ਞਾਯ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ; ਨ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਨ ਸਙ੍ਖਾਰਵਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ, ਨ ਅਤ੍ਤਨਿ ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰੇ, ਨ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ; ਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਅਤ੍ਤਤੋ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਤਿ, ਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣਵਨ੍ਤਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ, ਨ ਅਤ੍ਤਨਿ ਵਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਮਿਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਨ ਉਸ੍ਸੇਨੇਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਟਿਸੇਨੇਤਿ? ਇਧ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਕ੍ਕੋਸਨ੍ਤਂ ਪਚ੍ਚਕ੍ਕੋਸਤਿ, ਰੋਸਨ੍ਤਂ ਪਟਿਰੋਸਤਿ, ਭਣ੍ਡਨ੍ਤਂ ਪਟਿਭਣ੍ਡਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਟਿਸੇਨੇਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਨ ਪਟਿਸੇਨੇਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਕ੍ਕੋਸਨ੍ਤਂ ਨ ਪਚ੍ਚਕ੍ਕੋਸਤਿ, ਰੋਸਨ੍ਤਂ ਨ ਪਟਿਰੋਸਤਿ, ਭਣ੍ਡਨ੍ਤਂ ਨ ਪਟਿਭਣ੍ਡਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਨ ਪਟਿਸੇਨੇਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਧੂਪਾਯਤਿ? ਅਸ੍ਮੀਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤਿ ਇਤ੍ਥਸ੍ਮੀਤਿ ਹੋਤਿ, ਏਵਂਸ੍ਮੀਤਿ ਹੋਤਿ, ਅਞ੍ਞਥਾਸ੍ਮੀਤਿ ਹੋਤਿ, ਅਸਸ੍ਮੀਤਿ ਹੋਤਿ, ਸਤਸ੍ਮੀਤਿ ਹੋਤਿ, ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਤ੍ਥਂ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਏਵਂ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਅਪਿਹਂ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਅਪਿਹਂ ਇਤ੍ਥਂ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਅਪਿਹਂ ਏਵਂ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਅਪਿਹਂ ਅਞ੍ਞਥਾ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਤ੍ਥਂ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਏਵਂ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਧੂਪਾਯਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਨ ਧੂਪਾਯਤਿ? ਅਸ੍ਮੀਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਤਿ ਇਤ੍ਥਸ੍ਮੀਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਏਵਂਸ੍ਮੀਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਅਞ੍ਞਥਾਸ੍ਮੀਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਅਸਸ੍ਮੀਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਸਤਸ੍ਮੀਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਇਤ੍ਥਂ ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਏਵਂ ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਅਪਿਹਂ ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਅਪਿਹਂ ਇਤ੍ਥਂ ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਅਪਿਹਂ ਏਵਂ ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਅਪਿਹਂ ਅਞ੍ਞਥਾ ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਇਤ੍ਥਂ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਏਵਂ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਨ ਧੂਪਾਯਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਜ੍ਜਲਤਿ? ਇਮਿਨਾ ਅਸ੍ਮੀਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤਿ ਇਮਿਨਾ ਇਤ੍ਥਸ੍ਮੀਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਏਵਂਸ੍ਮੀਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਞ੍ਞਥਾਸ੍ਮੀਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਸਸ੍ਮੀਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਸਤਸ੍ਮੀਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਇਤ੍ਥਂ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਏਵਂ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਞ੍ਞਥਾ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਪਿਹਂ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਪਿਹਂ ਇਤ੍ਥਂ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਪਿਹਂ ਏਵਂ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਪਿਹਂ ਅਞ੍ਞਥਾ ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਇਤ੍ਥਂ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਏਵਂ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਞ੍ਞਥਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਜ੍ਜਲਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਨ ਪਜ੍ਜਲਤਿ? ਇਮਿਨਾ ਅਸ੍ਮੀਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਤਿ ਇਮਿਨਾ ਇਤ੍ਥਸ੍ਮੀਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਏਵਂਸ੍ਮੀਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਞ੍ਞਥਾਸ੍ਮੀਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਸਸ੍ਮੀਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਸਤਸ੍ਮੀਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਇਤ੍ਥਂ ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਏਵਂ ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਞ੍ਞਥਾ ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਪਿਹਂ ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਪਿਹਂ ਇਤ੍ਥਂ ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਪਿਹਂ ਏਵਂ ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਪਿਹਂ ਅਞ੍ਞਥਾ ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਇਤ੍ਥਂ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਏਵਂ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਇਮਿਨਾ ਅਞ੍ਞਥਾ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਨ ਪਜ੍ਜਲਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਮ੍ਪਜ੍ਝਾਯਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਸ੍ਮਿਮਾਨੋ ਪਹੀਨੋ ਨ ਹੋਤਿ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲੋ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤੋ ਅਨਭਾਵਂਕਤੋ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮੋ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸਮ੍ਪਜ੍ਝਾਯਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਨ ਸਮ੍ਪਜ੍ਝਾਯਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਸ੍ਮਿਮਾਨੋ ਪਹੀਨੋ ਹੋਤਿ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲੋ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤੋ ਅਨਭਾਵਂਕਤੋ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮੋ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਨ ਸਮ੍ਪਜ੍ਝਾਯਤੀ’’ਤਿ। ਦਸਮਂ।

ਮਹਾਵਗ੍ਗੋ ਪਞ੍ਚਮੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਸੋਤਾਨੁਗਤਂ ਠਾਨਂ, ਭਦ੍ਦਿਯ ਸਾਮੁਗਿਯ ਵਪ੍ਪ ਸਾਲ੍ਹਾ ਚ।
ਮਲ੍ਲਿਕ ਅਤ੍ਤਨ੍ਤਾਪੋ, ਤਣ੍ਹਾ ਪੇਮੇਨ ਚ ਦਸਾ ਤੇਤਿ॥

ਚਤੁਤ੍ਥਮਹਾਪਣ੍ਣਾਸਕਂ ਸਮਤ੍ਤਂ।

੫. ਪਞ੍ਚਮਪਣ੍ਣਾਸਕਂ

(੨੧) ੧. ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਵਗ੍ਗੋ

੧. ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਸੁਤ੍ਤਂ

੨੦੧. ‘‘ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਞ੍ਚ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰਞ੍ਚ; ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਞ੍ਚ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰਞ੍ਚ। ਤਂ ਸੁਣਾਥ, ਸਾਧੁਕਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਥ; ਭਾਸਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ। ‘‘ਏਵਂ, ਭਨ੍ਤੇ’’ਤਿ ਖੋ ਤੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਭਗਵਤੋ ਪਚ੍ਚਸ੍ਸੋਸੁਂ। ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯੀ ਹੋਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਯੀ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮੁਸਾਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮੁਸਾਵਾਦੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਯੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ’’ਤਿ [ਪੁ॰ ਪ॰ ੧੩੫]। ਪਠਮਂ।

੨. ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਸੁਤ੍ਤਂ

੨੦੨. ‘‘ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਞ੍ਚ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰਞ੍ਚ; ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਞ੍ਚ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰਞ੍ਚ। ਤਂ ਸੁਣਾਥ...ਪੇ॰...।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ, ਅਹਿਰਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪੀ ਹੋਤਿ, ਅਪ੍ਪਸ੍ਸੁਤੋ ਹੋਤਿ, ਕੁਸੀਤੋ ਹੋਤਿ, ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿ ਹੋਤਿ, ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯੇ [ਅਸਦ੍ਧਾਯ (ਕ॰)] ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਅਹਿਰਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਅਹਿਰਿਕਤਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ

ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਅਪ੍ਪਸ੍ਸੁਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਸ੍ਸੁਤੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਕੁਸੀਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਕੋਸਜ੍ਜੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਤਿ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮੁਟ੍ਠਸ੍ਸਚ੍ਚੇ [ਮੁਟ੍ਠਸਚ੍ਚੇ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞਤਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ, ਹਿਰਿਮਾ ਹੋਤਿ, ਓਤ੍ਤਪ੍ਪੀ ਹੋਤਿ, ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਹੋਤਿ, ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਹੋਤਿ, ਸਤਿਮਾ ਹੋਤਿ, ਪਞ੍ਞਵਾ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਦ੍ਧਾਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਦ੍ਧਾਸਮ੍ਪਦਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਹਿਰਿਮਾ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਹਿਰਿਮਤਾਯ [ਹਿਰਿਸਮ੍ਪਦਾਯ (ਕ॰)] ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਓਤ੍ਤਪ੍ਪੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਬਾਹੁਸਚ੍ਚੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਵੀਰਿਯਾਰਮ੍ਭੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਉਪਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸਤਿ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਤਿਉਪਟ੍ਠਾਨੇ [ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਪਞ੍ਞਾਸਮ੍ਪਦਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ''ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਸਤ੍ਤਕਮ੍ਮਸੁਤ੍ਤਂ

੨੦੩. ''ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਞ੍ਚ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰਞ੍ਚ ; ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਞ੍ਚ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰਞ੍ਚ। ਤਂ ਸੁਣਾਥ...ਪੇ॰...।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯੀ ਹੋਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਪਿਸੁਣਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਫਰੁਸਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੀ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮੁਸਾਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮੁਸਾਵਾਦੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਪਿਸੁਣਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਫਰੁਸਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ, ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ? ਇਧ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ

ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ''ਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਦਸਕਮ੍ਮਸੁਤ੍ਤਂ

੨੦੪. ''ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਞ੍ਚ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰਞ੍ਚ ; ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਞ੍ਚ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰਞ੍ਚ। ਤਂ ਸੁਣਾਥ...ਪੇ॰...।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯੀ ਹੋਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਪਿਸੁਣਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਫਰੁਸਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੀ ਹੋਤਿ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਲੁ ਹੋਤਿ, ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ...ਪੇ॰... ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਅਭਿਜ੍ਝਾਲੁ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਅਭਿਜ੍ਝਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਬ੍ਯਾਪਾਦੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਲੁ ਹੋਤਿ, ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ...ਪੇ॰... ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਲੁ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਅਬ੍ਯਾਪਾਦੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ''ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਸੁਤ੍ਤਂ

੨੦੫. ''ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਞ੍ਚ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰਞ੍ਚ; ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਞ੍ਚ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰਞ੍ਚ। ਤਂ ਸੁਣਾਥ...ਪੇ॰...।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਆਜੀਵੋ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਯਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਸਤਿ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਸਮਾਧਿ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ? ਇਧ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਆਜੀਵੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਆਜੀਵੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਯਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਯਾਮੇ

ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਸਤਿ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਸਤਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਸਮਾਧਿ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਸਮਾਧਿਮ੍ਹਿ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਸਤਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿਮ੍ਹਿ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ''ਤਿ। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਦਸਮਗ੍ਗਸੁਤ੍ਤਂ

੨੦੬. ''ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਞ੍ਚ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰਞ੍ਚ; ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਞ੍ਚ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰਞ੍ਚ। ਤਂ ਸੁਣਾਥ...ਪੇ॰... ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ? ਇਧ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ ...ਪੇ॰... ਮਿਚ੍ਛਾਞਾਣੀ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ...ਪੇ॰... ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਞਾਣੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਞਾਣੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਮਾਞਾਣੀ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ...ਪੇ॰... ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਞਾਣੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਞਾਣੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੇਨ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਤਰੋ''ਤਿ। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਪਠਮਪਾਪਧਮ੍ਮਸੁਤ੍ਤਂ

੨੦੭. ''ਪਾਪਞ੍ਚ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਪਾਪੇਨ ਪਾਪਤਰਞ੍ਚ; ਕਲ੍ਯਾਣਞ੍ਚ, ਕਲ੍ਯਾਣੇਨ ਕਲ੍ਯਾਣਤਰਞ੍ਚ। ਤਂ ਸੁਣਾਥ... ਪੇ॰...।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ ਹੋਤਿ…ਪੇ॰… ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪੇਨ ਪਾਪਤਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ…ਪੇ॰… ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪੇਨ ਪਾਪਤਰੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਲ੍ਯਾਣੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ…ਪੇ॰… ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਲ੍ਯਾਣੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਲ੍ਯਾਣੇਨ ਕਲ੍ਯਾਣਤਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ…ਪੇ॰… ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਲ੍ਯਾਣੇਨ ਕਲ੍ਯਾਣਤਰੋ’’ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਦੁਤਿਯਪਾਪਧਮ੍ਮਸੁਤ੍ਤਂ

੨੦੮. ‘‘ਪਾਪਞ੍ਚ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਪਾਪੇਨ ਪਾਪਤਰਞ੍ਚ; ਕਲ੍ਯਾਣਞ੍ਚ, ਕਲ੍ਯਾਣੇਨ ਕਲ੍ਯਾਣਤਰਞ੍ਚ। ਤਂ ਸੁਣਾਥ, ਸਾਧੁਕਂ ਮਨਸਿਕਰੋਥ; ਭਾਸਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ। ਏਵਂ…ਪੇ॰… ਏਤਦਵੋਚ –

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ…ਪੇ॰… ਮਿਚ੍ਛਾਞਾਣੀ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪੇਨ ਪਾਪਤਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ…ਪੇ॰… ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਞਾਣੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਞਾਣੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪੇਨ ਪਾਪਤਰੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਲ੍ਯਾਣੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ …ਪੇ॰… ਸਮ੍ਮਾਞਾਣੀ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਲ੍ਯਾਣੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਲ੍ਯਾਣੇਨ ਕਲ੍ਯਾਣਤਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ…ਪੇ॰… ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਞਾਣੀ ਹੋਤਿ , ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਞਾਣੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਲ੍ਯਾਣੇਨ ਕਲ੍ਯਾਣਤਰੋ’’ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਤਤਿਯਪਾਪਧਮ੍ਮਸੁਤ੍ਤਂ

੨੦੯. ‘‘ਪਾਪਧਮ੍ਮਞ੍ਚ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਪਾਪਧਮ੍ਮੇਨ ਪਾਪਧਮ੍ਮਤਰਞ੍ਚ; ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਞ੍ਚ, ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੇਨ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਤਰਞ੍ਚ। ਤਂ ਸੁਣਾਥ…ਪੇ॰…।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ ਹੋਤਿ…ਪੇ॰… ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਧਮ੍ਮੇਨ ਪਾਪਧਮ੍ਮਤਰੋ? ਇਧ ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ...ਪੇ॰... ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਧਮ੍ਮੇਨ ਪਾਪਧਮ੍ਮਤਰੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੇਨ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਤਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ...ਪੇ॰... ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੇਨ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਤਰੋ’’ਤਿ। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਚਤੁਤ੍ਥਪਾਪਧਮ੍ਮਸੁਤ੍ਤਂ

੨੧੦. ‘‘ਪਾਪਧਮ੍ਮਞ੍ਚ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਪਾਪਧਮ੍ਮੇਨ ਪਾਪਧਮ੍ਮਤਰਞ੍ਚ; ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਞ੍ਚ, ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੇਨ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਤਰਞ੍ਚ। ਤਂ ਸੁਣਾਥ...ਪੇ॰...।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਮਿਚ੍ਛਾਞਾਣੀ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਧਮ੍ਮੇਨ ਪਾਪਧਮ੍ਮਤਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ...ਪੇ॰... ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਞਾਣੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਞਾਣੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਪਧਮ੍ਮੇਨ ਪਾਪਧਮ੍ਮਤਰੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਮਾਞਾਣੀ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ।

‘‘ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੇਨ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਤਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ...ਪੇ॰... ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਞਾਣੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਞਾਣੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੇਨ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਤਰੋ’’ਤਿ। ਦਸਮਂ।

ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਵਗ੍ਗੋ ਪਠਮੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਞ੍ਚ ਅਸ੍ਸਦ੍ਧਂ, ਸਤ੍ਤਕਮ੍ਮਂ ਅਥੋ ਚ ਦਸਕਮ੍ਮਂ।
ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਞ੍ਚ ਦਸਮਗ੍ਗਂ, ਦ੍ਵੇ ਪਾਪਧਮ੍ਮਾ ਅਪਰੇ ਦ੍ਵੇਤਿ॥

(੨੨) ੨. ਪਰਿਸਾਵਗ੍ਗੋ

੧. ਪਰਿਸਾਸੁਤ੍ਤਂ

੨੧੧. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਰਿਸਦੂਸਨਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਭਿਕ੍ਖੁ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ [ਇਧ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਭਿਕ੍ਖੁ (ਪੀ॰ ਕ॰)], ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ ਪਰਿਸਦੂਸਨੋ; ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਸ੍ਸੀਲਾ ਪਾਪਧਮ੍ਮਾ ਪਰਿਸਦੂਸਨਾ; ਉਪਾਸਕੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ ਪਰਿਸਦੂਸਨੋ; ਉਪਾਸਿਕਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਸ੍ਸੀਲਾ ਪਾਪਧਮ੍ਮਾ ਪਰਿਸਦੂਸਨਾ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਰਿਸਦੂਸਨਾ।

‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਰਿਸਸੋਭਨਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਭਿਕ੍ਖੁ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲਵਾ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ ਪਰਿਸਸੋਭਨੋ ; ਭਿਕ੍ਖੁਨੀ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲਵਤੀ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਾ ਪਰਿਸਸੋਭਨਾ; ਉਪਾਸਕੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲਵਾ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮੋ ਪਰਿਸਸੋਭਨੋ; ਉਪਾਸਿਕਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਲਵਤੀ ਕਲ੍ਯਾਣਧਮ੍ਮਾ ਪਰਿਸਸੋਭਨਾ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਰਿਸਸੋਭਨਾ’’ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਦਿਟ੍ਠਿਸੁਤ੍ਤਂ

੨੧੨. ‘‘ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ, ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ, ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ।

‘‘ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ? ਕਾਯਸੁਚਰਿਤੇਨ, ਵਚੀਸੁਚਰਿਤੇਨ, ਮਨੋਸੁਚਰਿਤੇਨ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ’’ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਅਕਤਞ੍ਞੁਤਾਸੁਤ੍ਤਂ

੨੧੩. ‘‘ਚਤੂਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ, ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ, ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ, ਅਕਤਞ੍ਞੁਤਾ ਅਕਤਵੇਦਿਤਾ [ਅਕਤਞ੍ਞੁਤਾਅਕਤਵੇਦਿਤਾਯ (ਸੀ॰)] – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ।

‘‘ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਕਾਯਸੁਚਰਿਤੇਨ, ਵਚੀਸੁਚਰਿਤੇਨ, ਮਨੋਸੁਚਰਿਤੇਨ, ਕਤਞ੍ਞੁਤਾਕਤਵੇਦਿਤਾ [ਕਤਞ੍ਞੁਤਾਕਤਵੇਦਿਤਾਯ (ਸੀ॰)] – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ’’ਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀਸੁਤ੍ਤਂ

੨੧੪. ...ਪੇ॰... ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯੀ ਹੋਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦੀ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਪਠਮਮਗ੍ਗਸੁਤ੍ਤਂ

੨੧੫. …ਪੇ॰… ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਹੋਤਿ…ਪੇ॰… ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਦੁਤਿਯਮਗ੍ਗਸੁਤ੍ਤਂ

੨੧੬. …ਪੇ॰… ਮਿਚ੍ਛਾਆਜੀਵੋ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਯਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਸਤਿ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਸਮਾਧਿ ਹੋਤਿ…ਪੇ॰… ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ ਹੋਤਿ। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਪਠਮਵੋਹਾਰਪਥਸੁਤ੍ਤਂ

੨੧੭. …ਪੇ॰… ਅਦਿਟ੍ਠੇ ਦਿਟ੍ਠਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਅਸੁਤੇ ਸੁਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਅਮੁਤੇ ਮੁਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਅਵਿਞ੍ਞਾਤੇ ਵਿਞ੍ਞਾਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ…ਪੇ॰… ਅਦਿਟ੍ਠੇ ਅਦਿਟ੍ਠਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਅਸੁਤੇ ਅਸੁਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਅਮੁਤੇ ਅਮੁਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਅਵਿਞ੍ਞਾਤੇ ਅਵਿਞ੍ਞਾਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਦੁਤਿਯਵੋਹਾਰਪਥਸੁਤ੍ਤਂ

੨੧੮. …ਪੇ॰… ਦਿਟ੍ਠੇ ਅਦਿਟ੍ਠਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਸੁਤੇ ਅਸੁਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਮੁਤੇ ਅਮੁਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਵਿਞ੍ਞਾਤੇ ਅਵਿਞ੍ਞਾਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ…ਪੇ॰… ਦਿਟ੍ਠੇ ਦਿਟ੍ਠਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਸੁਤੇ ਸੁਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਮੁਤੇ ਮੁਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਵਿਞ੍ਞਾਤੇ ਵਿਞ੍ਞਾਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਅਹਿਰਿਕਸੁਤ੍ਤਂ

੨੧੯. …ਪੇ॰… ਅਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ, ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਹੋਤਿ, ਅਹਿਰਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪੀ ਹੋਤਿ…ਪੇ॰… ਸਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ, ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ, ਹਿਰਿਮਾ ਹੋਤਿ, ਓਤ੍ਤਪ੍ਪੀ ਹੋਤਿ। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਦੁਸ੍ਸੀਲਸੁਤ੍ਤਂ

੨੨੦. ‘‘ਚਤੂਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਅਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ, ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਹੋਤਿ, ਕੁਸੀਤੋ ਹੋਤਿ, ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ।

‘‘ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ? ਸਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ, ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ, ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਹੋਤਿ, ਪਞ੍ਞਵਾ ਹੋਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ’’ਤਿ। ਦਸਮਂ।

ਪਰਿਸਾਵਗ੍ਗੋ [ਸੋਭਨਵਗ੍ਗੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਦੁਤਿਯੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਪਰਿਸਾ ਦਿਟ੍ਠਿ ਅਕਤਞ੍ਞੁਤਾ, ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਪਿ ਦ੍ਵੇ ਮਗ੍ਗਾ।

ਦ੍ਵੇ ਵੋਹਾਰਪਥਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਅਹਿਰਿਕਂ ਦੁਪ੍ਪਵ੍ਵੇਨ ਚਾਤਿ॥

(२३) ३. ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਵਗ੍ਗੋ

१. ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸੁਤ੍ਤਂ

२२१. ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਮੁਸਾਵਾਦੋ, ਪਿਸੁਣਾ ਵਾਚਾ, ਫਰੁਸਾ ਵਾਚਾ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੋ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਨਿ। ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਚੀਸੁਚਰਿਤਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਸਚ੍ਚਵਾਚਾ, ਅਪਿਸੁਣਾ ਵਾਚਾ, ਸਣ੍ਹਾ ਵਾਚਾ, ਮਨ੍ਤਵਾਚਾ [ਮਨ੍ਤਾ ਵਾਚਾ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਚੀਸੁਚਰਿਤਾਨੀ''ਤਿ। ਪਠਮਂ।

२. ਦਿਟ੍ਠਿਸੁਤ੍ਤਂ

२२२. ''ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਅਬ੍ਯਤ੍ਤੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਖਤਂ ਉਪਹਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਸਾਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਸਾਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨਂ; ਬਹੁਞ੍ਚ ਅਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ, ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ, ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਅਬ੍ਯਤ੍ਤੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਖਤਂ ਉਪਹਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਸਾਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਸਾਨੁਵਜ੍ਜੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਨਂ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਅਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤਿ।

''ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵਿਯਤ੍ਤੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਕ੍ਖਤਂ ਅਨੁਪਹਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਨਨੁਵਜ੍ਜੋ ਵਿਞ੍ਞੂਨਂ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਕਾਯਸੁਚਰਿਤੇਨ, ਵਚੀਸੁਚਰਿਤੇਨ, ਮਨੋਸੁਚਰਿਤੇਨ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵਿਯਤ੍ਤੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਕ੍ਖਤਂ ਅਨੁਪਹਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਨਨੁਵਜ੍ਜੋ ਵਿਞ੍ਞੂਨਂ; ਬਹੁਞ੍ਚ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤੀ''ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

३. ਅਕਤਞ੍ਞੁਤਾਸੁਤ੍ਤਂ

२२३. ''ਚਤੂਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਅਬ੍ਯਤ੍ਤੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਖਤਂ ਉਪਹਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਸਾਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਸਾਨੁਵਜ੍ਜੋ ਵਿਞ੍ਞੂਨਂ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਅਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ, ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ, ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇਨ, ਅਕਤਞ੍ਞੁਤਾ ਅਕਤਵੇਦਿਤਾ – ਇਮੇਹਿ...ਪੇ॰... ਪਣ੍ਡਿਤੋ... ਕਾਯਸੁਚਰਿਤੇਨ, ਵਚੀਸੁਚਰਿਤੇਨ, ਮਨੋਸੁਚਰਿਤੇਨ ਕਤਞ੍ਞੁਤਾਕਤਵੇਦਿਤਾ...ਪੇ॰...। ਤਤਿਯਂ।

४. ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀਸੁਤ੍ਤਂ

२२४. ... ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯੀ ਹੋਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦੀ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ... ਪੇ॰...। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

५. ਪਠਮਮਗ੍ਗਸੁਤ੍ਤਂ

२२५. ... ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰...। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਦੁਤਿਯਮਗ੍ਗਸੁਤ੍ਤਂ

੨੨੬. ... ਮਿਚ੍ਛਾਆਜੀਵੋ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਯਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਸਤਿ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਸਮਾਧਿ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਵਾਯਾਮੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਤਿ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰...। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਪਠਮਵੋਹਾਰਪਥਸੁਤ੍ਤਂ

੨੨੭. ... ਅਦਿਟ੍ਠੇ ਦਿਟ੍ਠਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਅਸੁਤੇ ਸੁਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਅਮੁਤੇ ਮੁਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਅਵਿਞ੍ਞਾਤੇ ਵਿਞ੍ਞਾਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਅਦਿਟ੍ਠੇ ਅਦਿਟ੍ਠਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਅਸੁਤੇ ਅਸੁਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਅਮੁਤੇ ਅਮੁਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਅਵਿਞ੍ਞਾਤੇ ਅਵਿਞ੍ਞਾਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰...। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਦੁਤਿਯਵੋਹਾਰਪਥਸੁਤ੍ਤਂ

੨੨੮. ... ਦਿਟ੍ਠੇ ਅਦਿਟ੍ਠਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਸੁਤੇ ਅਸੁਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਮੁਤੇ ਅਮੁਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਵਿਞ੍ਞਾਤੇ ਅਵਿਞ੍ਞਾਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਦਿਟ੍ਠੇ ਦਿਟ੍ਠਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਸੁਤੇ ਸੁਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਮੁਤੇ ਮੁਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਵਿਞ੍ਞਾਤੇ ਵਿਞ੍ਞਾਤਵਾਦੀ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰...। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਅਹਿਰਿਕਸੁਤ੍ਤਂ

੨੨੯. ... ਅਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ, ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਹੋਤਿ, ਅਹਿਰਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਅਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪੀ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਸਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ, ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ, ਹਿਰਿਮਾ ਹੋਤਿ, ਓਤ੍ਤਪ੍ਪੀ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰...। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞਸੁਤ੍ਤਂ

੨੩੦. ... ਅਸ੍ਸਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ, ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਹੋਤਿ, ਕੁਸੀਤੋ ਹੋਤਿ, ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਸਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ, ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ, ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਹੋਤਿ, ਪਞ੍ਞਵਾ ਹੋਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵਿਯਤ੍ਤੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਕ੍ਖਤਂ ਅਨੁਪਹਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਨਨੁਵਜ੍ਜੋ ਵਿਞ੍ਞੂਨਂ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤੀ''ਤਿ। ਦਸਮਂ।

੧੧. ਕਵਿਸੁਤ੍ਤਂ

੨੩੧. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਵੀ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਚਿਨ੍ਤਾਕਵਿ, ਸੁਤਕਵਿ, ਅਤ੍ਥਕਵਿ, ਪਟਿਭਾਨਕਵਿ – ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਕਵੀ''ਤਿ। ਏਕਾਦਸਮਂ।

ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਵਗ੍ਗੋ ਤਤਿਯੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਦਿਟ੍ਠਿ ਅਕਤਞ੍ਞੂ ਚ, ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਪਿ ਦ੍ਵੇ ਮਗ੍ਗਾ।
ਦ੍ਵੇ ਵੋਹਾਰਪਥਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਅਹਿਰਿਕਂ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞਕਵਿਨਾ ਚਾਤਿ॥

(੨੪) ੪. ਕਮ੍ਮਵਗ੍ਗੋ

੧. ਸંਖਿਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤં

੨੩੨. ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਮਯਾ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦਿਤਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਂ ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਸੁਕ੍ਕਂ ਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਂ [ਅਕਣ੍ਹਂ ਅਸੁਕ੍ਕਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਪੀ॰) (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੧੨; ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੮੧)] ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਮਯਾ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦਿਤਾਨੀ''ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਵਿਤ੍ਥਾਰਸੁਤ੍ਤਂ

੨੩੩. ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਮਯਾ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦਿਤਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਂ ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਸੁਕ੍ਕਂ ਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਂ ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ [ਸਬ੍ਯਾਪਜ੍ਝਂ (ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ)] ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ। ਸੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਮੇਨਂ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਨ੍ਨਂ ਸਮਾਨਂ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਾ ਫਸ੍ਸਾ ਫੁਸਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝੇਹਿ ਫਸ੍ਸੇਹਿ ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਵੇਦਨਂ ਵੇਦਿਯਤਿ [ਵੇਦਯਤਿ (ਕ॰) ਅ॰ ਨਿ॰ ੬.੬੩] ਏਕਨ੍ਤਦੁਕ੍ਖਂ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸਤ੍ਤਾ ਨੇਰਯਿਕਾ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਂ ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਸੁਕ੍ਕਂ ਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ। ਸੋ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ, ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ, ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਮੇਨਂ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਨ੍ਨਂ ਸਮਾਨਂ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਾ ਫਸ੍ਸਾ ਫੁਸਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝੇਹਿ ਫਸ੍ਸੇਹਿ ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਵੇਦਨਂ ਵੇਦਿਯਤਿ ਏਕਨ੍ਤਸੁਖਂ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਦੇਵਾ ਸੁਭਕਿਣ੍ਹਾ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਸੁਕ੍ਕਂ ਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ। ਸੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਲੋਕਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਮੇਨਂ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਲੋਕਂ ਉਪਪਨ੍ਨਂ ਸਮਾਨਂ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਾਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਾਪਿ ਫਸ੍ਸਾ ਫੁਸਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝੇਹਿਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝੇਹਿਪਿ ਫਸ੍ਸੇਹਿ ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ

ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਵੇਦਨਂ ਵੇਦਿਯਤਿ ਵੋਕਿਣ੍ਣਸੁਖਦੁਕ੍ਖਂ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਏਕਚ੍ਚੇ ਚ ਦੇਵਾ ਏਕਚ੍ਚੇ ਚ ਵਿਨਿਪਾਤਿਕਾ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ? ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਮਿਦਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਂ ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ ਤਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਯਾ ਚੇਤਨਾ, ਯਮਿਦਂ [ਯਮ੍ਪਿਦਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਕਮ੍ਮਂ ਸੁਕ੍ਕਂ ਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਤਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਯਾ ਚੇਤਨਾ, ਯਮਿਦਂ [ਯਮ੍ਪਿਦਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਤਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਯਾ ਚੇਤਨਾ – ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਕਮ੍ਮਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਮਯਾ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦਿਤਾਨੀ''ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਸੋਣਕਾਯਨਸੁਤ੍ਤਂ

੨੩੪. ਅਥ ਖੋ ਸਿਖਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਤਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸਮ੍ਮੋਦਿ। ਸਮ੍ਮੋਦਨੀਯਂ ਕਥਂ ਸਾਰਣੀਯਂ ਵੀਤਿਸਾਰੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਸਿਖਾਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨੋ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਪੁਰਿਮਾਨਿ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਦਿਵਸਾਨਿ ਪੁਰਿਮਤਰਾਨਿ ਸੋਣਕਾਯਨੋ ਮਾਣਵੋ ਯੇਨਾਹਂ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਮਂ ਏਤਦਵੋਚ – 'ਸਮਣੋ ਗੋਤਮੋ ਸਬ੍ਬਕਮ੍ਮਾਨਂ ਅਕਿਰਿਯਂ ਪਞ੍ਞਪੇਤਿ, ਸਬ੍ਬਕਮ੍ਮਾਨਂ ਖੋ ਪਨ ਅਕਿਰਿਯਂ ਪਞ੍ਞਪੇਨ੍ਤੋ ਉਚ੍ਛੇਦਂ ਆਹ ਲੋਕਸ੍ਸ – ਕਮ੍ਮਸਚ੍ਚਾਯਂ [ਕਮ੍ਮਸਚ੍ਚਾਯੀ (ਕ॰)], ਭੋ, ਲੋਕੋ ਕਮ੍ਮਸਮਾਰਮ੍ਭਟ੍ਠਾਯੀ'''ਤਿ।

''ਦਸ੍ਸਨਮ੍ਪਿ ਖੋ ਅਹਂ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਸੋਣਕਾਯਨਸ੍ਸ ਮਾਣਵਸ੍ਸ ਨਾਭਿਜਾਨਾਮਿ; ਕੁਤੋ ਪਨੇਵਰੂਪੋ ਕਥਾਸਲ੍ਲਾਪੋ! ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਮਯਾ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦਿਤਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਅਤ੍ਥਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਂ ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ; ਅਤ੍ਥਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਕਮ੍ਮਂ ਸੁਕ੍ਕਂ ਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ; ਅਤ੍ਥਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ; ਅਤ੍ਥਿ , ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਕਮ੍ਮਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਂ ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ? ਇਧ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ। ਸੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਮੇਨਂ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਨ੍ਨਂ ਸਮਾਨਂ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਾ ਫਸ੍ਸਾ ਫੁਸਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝੇਹਿ ਫਸ੍ਸੇਹਿ ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਵੇਦਨਂ ਵੇਦਿਯਤਿ ਏਕਨ੍ਤਦੁਕ੍ਖਂ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸਤ੍ਤਾ ਨੇਰਯਿਕਾ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਂ ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ , ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਕਮ੍ਮਂ ਸੁਕ੍ਕਂ ਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ? ਇਧ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ। ਸੋ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ, ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ , ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਮੇਨਂ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਲੋਕਂ ਉਪਪਨ੍ਨਂ ਸਮਾਨਂ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਾ ਫਸ੍ਸਾ ਫੁਸਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝੇਹਿ ਫਸ੍ਸੇਹਿ ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਵੇਦਨਂ ਵੇਦਿਯਤਿ ਏਕਨ੍ਤਸੁਖਂ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਦੇਵਾ ਸੁਭਕਿਣ੍ਹਾ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਕਮ੍ਮਂ ਸੁਕ੍ਕਂ ਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ? ਇਧ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ। ਸੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਿਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਲੋਕਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਮੇਨਂ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਲੋਕਂ ਉਪਪਨ੍ਨਂ ਸਮਾਨਂ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਾਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਾਪਿ ਫਸ੍ਸਾ ਫੁਸਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝੇਹਿਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝੇਹਿਪਿ ਫਸ੍ਸੇਹਿ ਫੁਟ੍ਠੋ ਸਮਾਨੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਵੇਦਨਂ ਵੇਦਿਯਤਿ ਵੋਕਿਣ੍ਣਸੁਖਦੁਕ੍ਖਂ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਏਕਚ੍ਚੇ ਚ ਦੇਵਾ ਏਕਚ੍ਚੇ ਚ ਵਿਨਿਪਾਤਿਕਾ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਕਮ੍ਮਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ? ਤਤ੍ਰ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਯਮਿਦਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਂ ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ ਤਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਯਾ ਚੇਤਨਾ, ਯਮਿਦਂ ਕਮ੍ਮਂ ਸੁਕ੍ਕਂ ਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਤਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਯਾ ਚੇਤਨਾ, ਯਮਿਦਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਤਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਯਾ ਚੇਤਨਾ – ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਕਮ੍ਮਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਮਯਾ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦਿਤਾਨੀ’’ਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਪਠਮਸਿਕ੍ਖਾਪਦਸੁਤ੍ਤਂ

੨੩੫. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਮਯਾ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦਿਤਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਅਤ੍ਥਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਂ ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਸੁਕ੍ਕਂ ਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਂ ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯੀ ਹੋਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਯੀ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਂ ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਸੁਕ੍ਕਂ ਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਸੁਰਾਮੇਰਯਮਜ੍ਜਪਮਾਦਟ੍ਠਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਸੁਕ੍ਕਂ ਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ...ਪੇ॰... ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ? ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਮਿਦਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਂ ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ...ਪੇ॰... ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਮਯਾ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦਿਤਾਨੀ’’ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਦੁਤਿਯਸਿਕ੍ਖਾਪਦਸੁਤ੍ਤਂ

੨੩੬. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਮਯਾ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦਿਤਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਂ ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਸੁਕ੍ਕਂ ਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਂ

ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਂ ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੇਨ ਮਾਤਾ [ਏਕਚ੍ਚੋ ਮਾਤਰਂ (ਕ॰)] ਜੀਵਿਤਾ ਵੋਰੋਪਿਤਾ ਹੋਤਿ, ਪਿਤਾ [ਪਿਤਰਂ (ਕ॰)] ਜੀਵਿਤਾ ਵੋਰੋਪਿਤੋ [ਵੋਰੋਪਿਤਾ (ਕ॰)] ਹੋਤਿ, ਅਰਹਂ [ਅਰਹਨ੍ਤਂ (ਕ॰)] ਜੀਵਿਤਾ ਵੋਰੋਪਿਤੋ [ਵੋਰੋਪਿਤਾ (ਕ॰)] ਹੋਤਿ , ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਦੁਟ੍ਠੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਲੋਹਿਤਂ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਂ [ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਾ (ਕ॰)] ਹੋਤਿ, ਸਙ੍ਘੋ ਭਿਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਂ ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਸੁਕ੍ਕਂ ਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਲੁ ਹੋਤਿ, ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ [ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰)] ਹੋਤਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਸੁਕ੍ਕਂ ਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ...ਪੇ॰... ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ? ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਮਿਦਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਂ ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ...ਪੇ॰... ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਮਯਾ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦਿਤਾਨੀ’’ਤਿ। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸੁਤ੍ਤਂ

੨੩੭. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਮਯਾ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦਿਤਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਂ ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਸੁਕ੍ਕਂ ਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਂ ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ...ਪੇ॰... ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਂ ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਸੁਕ੍ਕਂ ਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ? ਇਧ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ...ਪੇ॰... ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਸੁਕ੍ਕਂ ਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ...ਪੇ॰... ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ।

‘‘ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ? ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਮਯਾ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦਿਤਾਨੀ’’ਤਿ। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਸੁਤ੍ਤਂ

੨੩੮. ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਾਨਿ...ਪੇ॰... ਕਣ੍ਹਂ ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ...ਪੇ॰... ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ...ਪੇ॰... ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਂ ਕਣ੍ਹਵਿਪਾਕਂ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਸੁਕ੍ਕਂ ਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ...ਪੇ॰... ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਸੁਕ੍ਕਂ ਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ? ਇਧ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਮ੍ਪਿ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਂ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ...ਪੇ॰... ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਂ ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ।

''ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ? ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ, ਧਮ੍ਮਵਿਚਯਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ, ਵੀਰਿਯਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ, ਪੀਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ, ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ, ਸਮਾਧਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ, ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ – ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਂ ਅਕਣ੍ਹਅਸੁਕ੍ਕਵਿਪਾਕਂ ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਯਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਕਮ੍ਮਾਨਿ ਮਯਾ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਪਵੇਦਿਤਾਨੀ''ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਸਾਵਜ੍ਜਸੁਤ੍ਤਂ

੨੩੯. ''ਚਤੂਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਸਾਵਜ੍ਜੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਸਾਵਜ੍ਜੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਸਾਵਜ੍ਜੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ, ਸਾਵਜ੍ਜਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ।

''ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਅਨਵਜ੍ਜੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਨਵਜ੍ਜੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਨਵਜ੍ਜੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਨਵਜ੍ਜਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ''ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਸੁਤ੍ਤਂ

੨੪੦. ''ਚਤੂਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ, ਸਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ।

''ਚਤੂਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ''ਤਿ। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਸਮਣਸੁਤ੍ਤਂ

੨੪੧. '''ਇਧੇਵ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, (ਪਠਮੋ) ਸਮਣੋ, ਇਧ ਦੁਤਿਯੋ ਸਮਣੋ, ਇਧ ਤਤਿਯੋ ਸਮਣੋ, ਇਧ ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਸਮਣੋ; ਸੁਞ੍ਞਾ ਪਰਪ੍ਪਵਾਦਾ ਸਮਣੇਹਿ ਅਞ੍ਞੇਹੀ'ਤਿ [ਸਮਣੇਹਿ ਅਞ੍ਞੇਤਿ (ਸੀ॰ ਪੀ॰ ਕ॰) ਏਤ੍ਥ ਅਞ੍ਞੇਹੀਤਿ ਸਕਾਯ ਪਟਿਞ੍ਞਾਯ ਸਚ੍ਚਾਭਿਞ੍ਞੇਹੀਤਿ

ਅਟ੍ਠ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੧੪; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੪੦] – ਏਵਮੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਮਾ ਸੀਹਨਾਦਂ ਨਦਥ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਠਮੋ ਸਮਣੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ਅਵਿਨਿਪਾਤਧਮ੍ਮੋ ਨਿਯਤੋ ਸਮ੍ਬੋਧਿਪਰਾਯਣੋ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਠਮੋ ਸਮਣੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਤਿਯੋ ਸਮਣੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਰਾਗਦੋਸਮੋਹਾਨਂ ਤਨੁਤ੍ਤਾ ਸਕਦਾਗਾਮੀ ਹੋਤਿ, ਸਕਿਦੇਵ ਇਮਂ ਲੋਕਂ ਆਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਨ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਤਿਯੋ ਸਮਣੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਤਿਯੋ ਸਮਣੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਓਰਮ੍ਭਾਗਿਯਾਨਂ ਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਪਰਿਕ੍ਖਯਾ ਓਪਪਾਤਿਕੋ ਹੋਤਿ ਤਤ੍ਥ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀ ਅਨਾਵਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮੋ ਤਸ੍ਮਾ ਲੋਕਾ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਤਿਯੋ ਸਮਣੋ।

''ਕਤਮੋ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਸਮਣੋ? ਇਧ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ ਅਨਾਸਵਂ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਅਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਸਮਣੋ।

'''ਇਧੇਵ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਠਮੋ ਸਮਣੋ, ਇਧ ਦੁਤਿਯੋ ਸਮਣੋ, ਇਧ ਤਤਿਯੋ ਸਮਣੋ, ਇਧ ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਸਮਣੋ; ਸੁਞ੍ਞਾ ਪਰਪ੍ਪਵਾਦਾ ਸਮਣੇਭਿ ਅਞ੍ਞੇਹੀ'ਤਿ – ਏਵਮੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਮਾ ਸੀਹਨਾਦਂ ਨਦਥਾ''ਤਿ। ਦਸਮਂ।

੧੧. ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾਨਿਸਂਸਸੁਤ੍ਤਂ

੨੪੨. ''ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਂ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਨਿਸਂਸਾ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਅਰਿਯੇਨ ਸੀਲੇਨ ਵਡ੍ਢਤਿ, ਅਰਿਯੇਨ ਸਮਾਧਿਨਾ ਵਡ੍ਢਤਿ, ਅਰਿਯਾਯ ਪਞ੍ਞਾਯ ਵਡ੍ਢਤਿ, ਅਰਿਯਾਯ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਵਡ੍ਢਤਿ – ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਇਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਨਿਸਂਸਾ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਾ''ਤਿ। ਏਕਾਦਸਮਂ।

ਕਮ੍ਮਵਗ੍ਗੋ ਚਤੁਤ੍ਥੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਸਂਖਿਤ੍ਤ ਵਿਤ੍ਥਾਰ ਸੋਣਕਾਯਨ,
ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਂ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਂ।
ਸਾਵਜ੍ਜਞ੍ਚੇਵ ਅਬ੍ਯਾਬਜ੍ਝਂ,
ਸਮਣੋ ਚ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਾਨਿਸਂਸੋਤਿ॥

(੨੫) ੫. ਆਪਤ੍ਤਿਭਯਵਗ੍ਗੋ

੧. ਸਙ੍ਘਭੇਦਕਸੁਤ੍ਤਂ

੨੪੩. ਏਕਂ ਸਮਯਂ ਭਗਵਾ ਕੋਸਮ੍ਬਿਯਂ ਵਿਹਰਤਿ ਘੋਸਿਤਾਰਾਮੇ। ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਆਨਨ੍ਦੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨਂ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤਂ ਆਨਨ੍ਦਂ ਭਗਵਾ ਏਤਦਵੋਚ – ''ਅਪਿ ਨੁ ਤਂ, ਆਨਨ੍ਦ, ਅਧਿਕਰਣਂ ਵੂਪਸਨ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ? ''ਕੁਤੋ ਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਧਿਕਰਣਂ ਵੂਪਸਮਿਸ੍ਸਤਿ [ਵੂਪਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਤਿ (?)]! ਆਯਸ੍ਮਤੋ , ਭਨ੍ਤੇ, ਅਨੁਰੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਬਾਹਿਯੋ ਨਾਮ ਸਦ੍ਧਿਵਿਹਾਰਿਕੋ ਕੇਵਲਕਪ੍ਪਂ ਸਙ੍ਘਭੇਦਾਯ ਠਿਤੋ। ਤਤ੍ਰਾਯਸ੍ਮਾ ਅਨੁਰੁਦ੍ਧੋ ਨ ਏਕਵਾਚਿਕਮ੍ਪਿ ਭਣਿਤਬ੍ਬਂ ਮਞ੍ਞਤੀ''ਤਿ।

''ਕਦਾ ਪਨਾਨਨ੍ਦ, ਅਨੁਰੁਦ੍ਧੋ ਸਙ੍ਘਮਜ੍ਝੇ ਅਧਿਕਰਣੇਸੁ [ਅਧਿਕਰਣੇਸੁ ਤੇਸੁ (ਕ॰)] ਵੋਯੁਞ੍ਜਤਿ! ਨਨੁ, ਆਨਨ੍ਦ, ਯਾਨਿ ਕਾਨਿਚਿ ਅਧਿਕਰਣਾਨਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਤਾਨਿ ਤੁਮ੍ਹੇ ਚੇਵ ਵੂਪਸਮੇਥ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤਮੋਗ੍ਗਲ੍ਲਾਨਾ ਚ।

''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਆਨਨ੍ਦ, ਅਤ੍ਥਵਸੇ ਸਮ੍ਪਸ੍ਸਮਾਨੋ ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੁ ਸਙ੍ਘਭੇਦੇਨ ਨਨ੍ਦਤਿ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧਾਨਨ੍ਦ, ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੁ ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਹੋਤਿ ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ ਅਸੁਚਿ ਸਙ੍ਕਸ੍ਸਰਸਮਾਚਾਰੋ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਅਸ੍ਸਮਣੋ ਸਮਣਪਟਿਞ੍ਞੋ ਅਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਪਟਿਞ੍ਞੋ ਅਨ੍ਤੋਪੂਤਿ ਅਵਸ੍ਸੁਤੋ ਕਸਮ੍ਬੁਜਾਤੋ। ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – 'ਸਚੇ ਖੋ ਮਂ ਭਿਕ੍ਖੂ ਜਾਨਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ – ਦੁਸ੍ਸੀਲੋ ਪਾਪਧਮ੍ਮੋ ਅਸੁਚਿ ਸਙ੍ਕਸ੍ਸਰਸਮਾਚਾਰੋ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਅਸ੍ਸਮਣੋ ਸਮਣਪਟਿਞ੍ਞੋ ਅਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰਿਪਟਿਞ੍ਞੋ ਅਨ੍ਤੋਪੂਤਿ ਅਵਸ੍ਸੁਤੋ ਕਸਮ੍ਬੁਜਾਤੋਤਿ, ਸਮਗ੍ਗਾ ਮਂ ਸਨ੍ਤਾ ਨਾਸੇਸ੍ਸਨ੍ਤਿ; ਵਗ੍ਗਾ ਪਨ ਮਂ ਨ ਨਾਸੇਸ੍ਸਨ੍ਤੀ'ਤਿ। ਇਦਂ, ਆਨਨ੍ਦ, ਪਠਮਂ ਅਤ੍ਥਵਸਂ ਸਮ੍ਪਸ੍ਸਮਾਨੋ ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੁ ਸਙ੍ਘਭੇਦੇਨ ਨਨ੍ਦਤਿ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਆਨਨ੍ਦ, ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੁ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਅਨ੍ਤਗ੍ਗਾਹਿਕਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ। ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – 'ਸਚੇ ਖੋ ਮਂ ਭਿਕ੍ਖੂ ਜਾਨਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ – ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਅਨ੍ਤਗ੍ਗਾਹਿਕਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋਤਿ, ਸਮਗ੍ਗਾ ਮਂ ਸਨ੍ਤਾ ਨਾਸੇਸ੍ਸਨ੍ਤਿ; ਵਗ੍ਗਾ ਪਨ ਮਂ ਨ ਨਾਸੇਸ੍ਸਨ੍ਤੀ'ਤਿ। ਇਦਂ, ਆਨਨ੍ਦ, ਦੁਤਿਯਂ ਅਤ੍ਥਵਸਂ ਸਮ੍ਪਸ੍ਸਮਾਨੋ ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੁ ਸਙ੍ਘਭੇਦੇਨ ਨਨ੍ਦਤਿ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਆਨਨ੍ਦ, ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੁ ਮਿਚ੍ਛਾਆਜੀਵੋ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਆਜੀਵੇਨ ਜੀਵਿਕਂ [ਜੀਵਿਤਂ (ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰ ਕ॰)] ਕਪ੍ਪੇਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – 'ਸਚੇ ਖੋ ਮਂ ਭਿਕ੍ਖੂ ਜਾਨਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ – ਮਿਚ੍ਛਾਆਜੀਵੋ ਮਿਚ੍ਛਾਆਜੀਵੇਨ ਜੀਵਿਕਂ ਕਪ੍ਪੇਤੀਤਿ, ਸਮਗ੍ਗਾ ਮਂ ਸਨ੍ਤਾ ਨਾਸੇਸ੍ਸਨ੍ਤਿ; ਵਗ੍ਗਾ ਪਨ ਮਂ ਨ ਨਾਸੇਸ੍ਸਨ੍ਤੀ'ਤਿ। ਇਦਂ, ਆਨਨ੍ਦ, ਤਤਿਯਂ ਅਤ੍ਥਵਸਂ ਸਮ੍ਪਸ੍ਸਮਾਨੋ ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੁ ਸਙ੍ਘਭੇਦੇਨ ਨਨ੍ਦਤਿ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਆਨਨ੍ਦ, ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੁ ਲਾਭਕਾਮੋ ਹੋਤਿ ਸਕ੍ਕਾਰਕਾਮੋ ਅਨਵਞ੍ਞਤ੍ਤਿਕਾਮੋ। ਤਸ੍ਸ ਏਵਂ ਹੋਤਿ – 'ਸਚੇ ਖੋ ਮਂ ਭਿਕ੍ਖੂ ਜਾਨਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ – ਲਾਭਕਾਮੋ ਸਕ੍ਕਾਰਕਾਮੋ ਅਨਵਞ੍ਞਤ੍ਤਿਕਾਮੋਤਿ, ਸਮਗ੍ਗਾ ਮਂ ਸਨ੍ਤਾ ਨ ਸਕ੍ਕਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਗਰੁਂ ਕਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਮਾਨੇਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਨ ਪੂਜੇਸ੍ਸਨ੍ਤਿ; ਵਗ੍ਗਾ ਪਨ ਮਂ ਸਕ੍ਕਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਗਰੁਂ ਕਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਮਾਨੇਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਪੂਜੇਸ੍ਸਨ੍ਤੀ'ਤਿ। ਇਦਂ, ਆਨਨ੍ਦ, ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਅਤ੍ਥਵਸਂ ਸਮ੍ਪਸ੍ਸਮਾਨੋ ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੁ ਸਙ੍ਘਭੇਦੇਨ ਨਨ੍ਦਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਆਨਨ੍ਦ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਤ੍ਥਵਸੇ ਸਮ੍ਪਸ੍ਸਮਾਨੋ ਪਾਪਭਿਕ੍ਖੁ ਸਙ੍ਘਭੇਦੇਨ ਨਨ੍ਦਤੀ''ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਆਪਤ੍ਤਿਭਯਸੁਤ੍ਤਂ

੨੪੪. ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਪਤ੍ਤਿਭਯਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚੋਰਂ ਆਗੁਚਾਰਿਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਰਞ੍ਞੋ ਦਸ੍ਸੇਯ੍ਯੁਂ – 'ਅਯਂ ਤੇ, ਦੇਵ, ਚੋਰੋ ਆਗੁਚਾਰੀ। ਇਮਸ੍ਸ ਦੇਵੋ ਦਣ੍ਡਂ ਪਣੇਤੂ'ਤਿ। ਤਮੇਨਂ ਰਾਜਾ ਏਵਂ ਵਦੇਯ੍ਯ – 'ਗਚ੍ਛਥ , ਭੋ, ਇਮਂ ਪੁਰਿਸਂ ਦਲ੍ਹਾਯ ਰਜ੍ਜੁਯਾ ਪਚ੍ਛਾਬਾਹਂ ਗਾਲ੍ਹਬਨ੍ਧਨਂ ਬਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਖੁਰਮੁਣ੍ਡਂ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਖਰਸ੍ਸਰੇਨ ਪਣਵੇਨ ਰਥਿਕਾਯ ਰਥਿਕਂ ਸਿਙ੍ਘਾਟਕੇਨ ਸਿਙ੍ਘਾਟਕਂ ਪਰਿਨੇਤ੍ਵਾ ਦਕ੍ਖਿਣੇਨ ਦ੍ਵਾਰੇਨ ਨਿਕ੍ਖਾਮੇਤ੍ਵਾ ਦਕ੍ਖਿਣਤੋ ਨਗਰਸ੍ਸ ਸੀਸਂ ਛਿਨ੍ਦਥਾ'ਤਿ। ਤਮੇਨਂ ਰਞ੍ਞੋ ਪੁਰਿਸਾ ਦਲ੍ਹਾਯ ਰਜ੍ਜੁਯਾ ਪਚ੍ਛਾਬਾਹਂ ਗਾਲ੍ਹਬਨ੍ਧਨਂ ਬਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਖੁਰਮੁਣ੍ਡਂ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਖਰਸ੍ਸਰੇਨ ਪਣਵੇਨ ਰਥਿਕਾਯ ਰਥਿਕਂ ਸਿਙ੍ਘਾਟਕੇਨ ਸਿਙ੍ਘਾਟਕਂ ਪਰਿਨੇਤ੍ਵਾ ਦਕ੍ਖਿਣੇਨ ਦ੍ਵਾਰੇਨ ਨਿਕ੍ਖਾਮੇਤ੍ਵਾ ਦਕ੍ਖਿਣਤੋ ਨਗਰਸ੍ਸ ਸੀਸਂ ਛਿਨ੍ਦੇਯ੍ਯੁਂ। ਤਤ੍ਰਞ੍ਞਤਰਸ੍ਸ ਥਲਟ੍ਠਸ੍ਸ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਏਵਮਸ੍ਸ – 'ਪਾਪਕਂ ਵਤ, ਭੋ, ਅਯਂ ਪੁਰਿਸੋ ਕਮ੍ਮਂ ਅਕਾਸਿ ਗਾਰਯ੍ਹਂ ਸੀਸਚ੍ਛੇਜ੍ਜਂ। ਯਤ੍ਰ ਹਿ ਨਾਮ ਰਞ੍ਞੋ ਪੁਰਿਸਾ ਦਲ੍ਹਾਯ ਰਜ੍ਜੁਯਾ ਪਚ੍ਛਾਬਾਹਂ ਗਾਲ੍ਹਬਨ੍ਧਨਂ ਬਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਖੁਰਮੁਣ੍ਡਂ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਖਰਸ੍ਸਰੇਨ ਪਣਵੇਨ ਰਥਿਕਾਯ ਰਥਿਕਂ ਸਿਙ੍ਘਾਟਕੇਨ ਸਿਙ੍ਘਾਟਕਂ ਪਰਿਨੇਤ੍ਵਾ ਦਕ੍ਖਿਣੇਨ ਦ੍ਵਾਰੇਨ ਨਿਕ੍ਖਾਮੇਤ੍ਵਾ ਦਕ੍ਖਿਣਤੋ ਨਗਰਸ੍ਸ ਸੀਸਂ ਛਿਨ੍ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ! ਸੋ ਵਤਸ੍ਸਾਹਂ [ਸੋ ਵਤਸ੍ਸਾਯਂ (ਸੀ॰)] ਏਵਰੂਪਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ [ਪਾਪਂ ਕਮ੍ਮਂ (ਸੀ॰ ਪੀ॰)] ਨ ਕਰੇਯ੍ਯਂ [ਨ ਕਰੇਯ੍ਯ (ਸੀ॰) ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੯੩ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਤਦਟ੍ਠਕਥਾਯ ਚ ਸਂਸਨ੍ਦੇਤਬ੍ਬਂ] ਗਾਰਯ੍ਹਂ ਸੀਸਚ੍ਛੇਜ੍ਜ'ਨ੍ਤਿ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਵਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨਿਯਾ ਵਾ ਏਵਂ ਤਿਬ੍ਬਾ ਭਯਸਞ੍ਞਾ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤਾ ਹੋਤਿ ਪਾਰਾਜਿਕੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ। ਤਸ੍ਸੇਤਂ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਂ – ਅਨਾਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਪਾਰਾਜਿਕਂ ਧਮ੍ਮਂ ਨ ਆਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਤਿ, ਆਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਪਾਰਾਜਿਕਂ ਧਮ੍ਮਂ ਯਥਾਧਮ੍ਮਂ ਪਟਿਕਰਿਸ੍ਸਤਿ।

''ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸੋ ਕਾਲ਼ਵਤ੍ਥਂ [ਕਾਲ਼ਕਂ ਵਤ੍ਥਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਪਰਿਧਾਯ ਕੇਸੇ ਪਕਿਰਿਤ੍ਵਾ ਮੁਸਲਂ ਖਨ੍ਧੇ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ ਮਹਾਜਨਕਾਯਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਏਵਂ ਵਦੇਯ੍ਯ – 'ਅਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਅਕਾਸਿਂ ਗਾਰਯ੍ਹਂ ਮੋਸਲ੍ਲਂ, ਯੇਨ ਮੇ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਂ ਕਰੋਮੀ'ਤਿ। ਤਤ੍ਰਞ੍ਞਤਰਸ੍ਸ ਥਲਟ੍ਠਸ੍ਸ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਏਵਮਸ੍ਸ – 'ਪਾਪਕਂ ਵਤ, ਭੋ, ਅਯਂ ਪੁਰਿਸੋ ਕਮ੍ਮਂ ਅਕਾਸਿ ਗਾਰਯ੍ਹਂ ਮੋਸਲ੍ਲਂ। ਯਤ੍ਰ ਹਿ ਨਾਮ ਕਾਲ਼ਵਤ੍ਥਂ ਪਰਿਧਾਯ ਕੇਸੇ ਪਕਿਰਿਤ੍ਵਾ ਮੁਸਲਂ ਖਨ੍ਧੇ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ ਮਹਾਜਨਕਾਯਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਏਵਂ ਵਕ੍ਖਤਿ – 'ਅਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਅਕਾਸਿਂ ਗਾਰਯ੍ਹਂ ਮੋਸਲ੍ਲਂ, ਯੇਨ ਮੇ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਂ ਕਰੋਮੀਤਿ। ਸੋ ਵਤਸ੍ਸਾਹਂ ਏਵਰੂਪਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਨ ਕਰੇਯ੍ਯਂ ਗਾਰਯ੍ਹਂ ਮੋਸਲ੍ਲ'ਨ੍ਤਿ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਵਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨਿਯਾ ਵਾ ਏਵਂ ਤਿਬ੍ਬਾ ਭਯਸਞ੍ਞਾ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤਾ ਹੋਤਿ ਸਙ੍ਘਾਦਿਸੇਸੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ, ਤਸ੍ਸੇਤਂ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਂ – ਅਨਾਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਸਙ੍ਘਾਦਿਸੇਸਂ ਧਮ੍ਮਂ ਨ ਆਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਤਿ, ਆਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਸਙ੍ਘਾਦਿਸੇਸਂ ਧਮ੍ਮਂ ਯਥਾਧਮ੍ਮਂ ਪਟਿਕਰਿਸ੍ਸਤਿ।

''ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸੋ ਕਾਲ਼ਵਤ੍ਥਂ ਪਰਿਧਾਯ ਕੇਸੇ ਪਕਿਰਿਤ੍ਵਾ ਭਸ੍ਮਪੁਟਂ [ਅਸ੍ਸਪੁਟਂ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਖਨ੍ਧੇ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ ਮਹਾਜਨਕਾਯਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਏਵਂ ਵਦੇਯ੍ਯ – 'ਅਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਅਕਾਸਿਂ ਗਾਰਯ੍ਹਂ ਭਸ੍ਮਪੁਟਂ। ਯੇਨ ਮੇ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਂ ਕਰੋਮੀ'ਤਿ। ਤਤ੍ਰਞ੍ਞਤਰਸ੍ਸ ਥਲਟ੍ਠਸ੍ਸ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਏਵਮਸ੍ਸ – 'ਪਾਪਕਂ ਵਤ, ਭੋ, ਅਯਂ ਪੁਰਿਸੋ ਕਮ੍ਮਂ ਅਕਾਸਿ ਗਾਰਯ੍ਹਂ ਭਸ੍ਮਪੁਟਂ। ਯਤ੍ਰ ਹਿ ਨਾਮ ਕਾਲ਼ਵਤ੍ਥਂ ਪਰਿਧਾਯ ਕੇਸੇ ਪਕਿਰਿਤ੍ਵਾ ਭਸ੍ਮਪੁਟਂ ਖਨ੍ਧੇ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ ਮਹਾਜਨਕਾਯਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਏਵਂ ਵਕ੍ਖਤਿ – ਅਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਅਕਾਸਿਂ ਗਾਰਯ੍ਹਂ ਭਸ੍ਮਪੁਟਂ; ਯੇਨ ਮੇ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਂ ਕਰੋਮੀਤਿ। ਸੋ ਵਤਸ੍ਸਾਹਂ ਏਵਰੂਪਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਨ ਕਰੇਯ੍ਯਂ ਗਾਰਯ੍ਹਂ ਭਸ੍ਮਪੁਟ'ਨ੍ਤਿ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਵਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨਿਯਾ ਵਾ ਏਵਂ ਤਿਬ੍ਬਾ ਭਯਸਞ੍ਞਾ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤਾ ਹੋਤਿ ਪਾਚਿਤ੍ਤਿਯੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ , ਤਸ੍ਸੇਤਂ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਂ – ਅਨਾਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਪਾਚਿਤ੍ਤਿਯਂ ਧਮ੍ਮਂ ਨ ਆਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਤਿ, ਆਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਪਾਚਿਤ੍ਤਿਯਂ ਧਮ੍ਮਂ ਯਥਾਧਮ੍ਮਂ ਪਟਿਕਰਿਸ੍ਸਤਿ।

''ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੁਰਿਸੋ ਕਾਲ਼ਵਤ੍ਥਂ ਪਰਿਧਾਯ ਕੇਸੇ ਪਕਿਰਿਤ੍ਵਾ ਮਹਾਜਨਕਾਯਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਏਵਂ ਵਦੇਯ੍ਯ – 'ਅਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਅਕਾਸਿਂ ਗਾਰਯ੍ਹਂ ਉਪਵਜ੍ਜਂ। ਯੇਨ ਮੇ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਂ ਕਰੋਮੀ'ਤਿ। ਤਤ੍ਰਞ੍ਞਤਰਸ੍ਸ ਥਲਟ੍ਠਸ੍ਸ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਏਵਮਸ੍ਸ – 'ਪਾਪਕਂ ਵਤ, ਭੋ, ਅਯਂ ਪੁਰਿਸੋ ਕਮ੍ਮਂ ਅਕਾਸਿ ਗਾਰਯ੍ਹਂ ਉਪਵਜ੍ਜਂ। ਯਤ੍ਰ ਹਿ ਨਾਮ ਕਾਲ਼ਵਤ੍ਥਂ ਪਰਿਧਾਯ ਕੇਸੇ ਪਕਿਰਿਤ੍ਵਾ ਮਹਾਜਨਕਾਯਂ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਏਵਂ ਵਕ੍ਖਤਿ – ਅਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਅਕਾਸਿਂ ਗਾਰਯ੍ਹਂ ਉਪਵਜ੍ਜਂ; ਯੇਨ ਮੇ ਆਯਸ੍ਮਨ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਮਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਂ ਕਰੋਮੀਤਿ। ਸੋ ਵਤਸ੍ਸਾਹਂ ਏਵਰੂਪਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਨ ਕਰੇਯ੍ਯਂ ਗਾਰਯ੍ਹਂ ਉਪਵਜ੍ਜ'ਨ੍ਤਿ। ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ,

ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਭਿਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਵਾ ਭਿਕ੍ਖੁਨਿਯਾ ਵਾ ਏਵਂ ਤਿਬ੍ਬਾ ਭਯਸਞ੍ਞਾ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤਾ ਹੋਤਿ ਪਾਟਿਦੇਸਨੀਯੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ, ਤਸ੍ਸੇਤਂ ਪਾਟਿਕਙ੍ਖਂ – ਅਨਾਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਪਾਟਿਦੇਸਨੀਯਂ ਧਮ੍ਮਂ ਨ ਆਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਤਿ, ਆਪਨ੍ਨੋ ਵਾ ਪਾਟਿਦੇਸਨੀਯਂ ਧਮ੍ਮਂ ਯਥਾਧਮ੍ਮਂ ਪਟਿਕਰਿਸ੍ਸਤਿ। ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਆਪਤ੍ତਿਭਯਾਨੀ''ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਸਿਕ੍ਖਾਨਿਸਂਸਸੁਤ੍ਤਂ

੨੪੫. ''ਸਿਕ੍ਖਾਨਿਸਂਸਮਿਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਵੁਸ੍ਸਤਿ ਪਞ੍ਞੁਤ੍ਤਰਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਸਾਰਂ ਸਤਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਂ। ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਾਨਿਸਂਸਂ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਯਾ ਸਾਵਕਾਨਂ ਆਭਿਸਮਾਚਾਰਿਕਾ ਸਿਕ੍ਖਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਅਪ੍ਪਸਨ੍ਨਾਨਂ ਪਸਾਦਾਯ ਪਸਨ੍ਨਾਨਂ ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯ। ਯਥਾ ਯਥਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਯਾ ਸਾਵਕਾਨਂ ਆਭਿਸਮਾਚਾਰਿਕਾ ਸਿਕ੍ਖਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਅਪ੍ਪਸਨ੍ਨਾਨਂ ਪਸਾਦਾਯ ਪਸਨ੍ਨਾਨਂ ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯ ਤਥਾ ਤਥਾ ਸੋ ਤਸ੍ਸਾ ਸਿਕ੍ਖਾਯ ਅਖਣ੍ਡਕਾਰੀ ਹੋਤਿ ਅਚ੍ਛਿਦ੍ਦਕਾਰੀ ਅਸਬਲਕਾਰੀ ਅਕਮ੍ਮਾਸਕਾਰੀ, ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ।

''ਪੁਨ ਚਪਰਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਯਾ ਸਾਵਕਾਨਂ ਆਦਿਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਿਕਾ ਸਿਕ੍ਖਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਸੋ ਸਮ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਯਾਯ। ਯਥਾ ਯਥਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਯਾ ਸਾਵਕਾਨਂ ਆਦਿਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਿਕਾ ਸਿਕ੍ਖਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਸੋ ਸਮ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਯਾਯ ਤਥਾ ਤਥਾ ਸੋ ਤਸ੍ਸਾ ਸਿਕ੍ਖਾਯ ਅਖਣ੍ਡਕਾਰੀ ਹੋਤਿ ਅਚ੍ਛਿਦ੍ਦਕਾਰੀ ਅਸਬਲਕਾਰੀ ਅਕਮ੍ਮਾਸਕਾਰੀ, ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਿਕ੍ਖਾਨਿਸਂਸਂ ਹੋਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਞੁਤ੍ਤਰਂ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਯਾ ਸਾਵਕਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾ ਦੇਸਿਤਾ ਸਬ੍ਬਸੋ ਸਮ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਯਾਯ। ਯਥਾ ਯਥਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਯਾ ਸਾਵਕਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾ ਦੇਸਿਤਾ ਸਬ੍ਬਸੋ ਸਮ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਯਾਯ ਤਥਾ ਤਥਾਸ੍ਸ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਪਞ੍ਞਾਯ ਸਮਵੇਕ੍ਖਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਞੁਤ੍ਤਰਂ ਹੋਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਸਾਰਂ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਯਾ ਸਾਵਕਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾ ਦੇਸਿਤਾ ਸਬ੍ਬਸੋ ਸਮ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਯਾਯ। ਯਥਾ ਯਥਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਯਾ ਸਾਵਕਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾ ਦੇਸਿਤਾ ਸਬ੍ਬਸੋ ਸਮ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਯਾਯ ਤਥਾ ਤਥਾਸ੍ਸ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਫੁਸਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਸਾਰਂ ਹੋਤਿ।

''ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਂ ਹੋਤਿ? 'ਇਤਿ ਅਪਰਿਪੂਰਂ ਵਾ ਆਭਿਸਮਾਚਾਰਿਕਂ ਸਿਕ੍ਖਂ ਪਰਿਪੂਰੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਪਰਿਪੂਰਂ ਵਾ ਆਭਿਸਮਾਚਾਰਿਕਂ ਸਿਕ੍ਖਂ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਨੁਗ੍ਗਹੇਸ੍ਸਾਮੀ'ਤਿ – ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂਯੇਵ ਸਤਿ ਸੂਪਟ੍ਠਿਤਾ ਹੋਤਿ। 'ਇਤਿ ਅਪਰਿਪੂਰਂ ਵਾ ਆਦਿਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਿਕਂ ਸਿਕ੍ਖਂ ਪਰਿਪੂਰੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਪਰਿਪੂਰਂ ਵਾ ਆਦਿਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਿਕਂ ਸਿਕ੍ਖਂ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਨੁਗ੍ਗਹੇਸ੍ਸਾਮੀ'ਤਿ – ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂਯੇਵ ਸਤਿ ਸੂਪਟ੍ਠਿਤਾ ਹੋਤਿ। 'ਇਤਿ ਅਸਮਵੇਕ੍ਖਿਤਂ ਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਪਞ੍ਞਾਯ ਸਮਵੇਕ੍ਖਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਸਮਵੇਕ੍ਖਿਤਂ ਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਨੁਗ੍ਗਹੇਸ੍ਸਾਮੀ'ਤਿ – ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂਯੇਵ ਸਤਿ ਸੂਪਟ੍ਠਿਤਾ ਹੋਤਿ। 'ਇਤਿ ਅਫੁਸਿਤਂ ਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਫੁਸਿਸ੍ਸਾਮਿ, ਫੁਸਿਤਂ ਵਾ ਧਮ੍ਮਂ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਨੁਗ੍ਗਹੇਸ੍ਸਾਮੀ'ਤਿ – ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂਯੇਵ ਸਤਿ ਸੂਪਟ੍ਠਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਂ ਹੋਤਿ। 'ਸਿਕ੍ਖਾਨਿਸਂਸਮਿਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਵੁਸ੍ਸਤਿ ਪਞ੍ਞੁਤ੍ਤਰਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਸਾਰਂ ਸਤਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯ'ਨ੍ਤਿ, ਇਤਿ ਯਂ ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਇਦਮੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਸੇਯ੍ਯਾਸੁਤ੍ਤਂ

੨੪੬. ''ਚਤਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੇਯ੍ਯਾ। ਕਤਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ? ਪੇਤਸੇਯ੍ਯਾ, ਕਾਮਭੋਗਿਸੇਯ੍ਯਾ , ਸੀਹਸੇਯ੍ਯਾ, ਤਥਾਗਤਸੇਯ੍ਯਾ। ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੇਤਸੇਯ੍ਯਾ? ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੇਤਾ ਉਤ੍ਤਾਨਾ ਸੇਨ੍ਤਿ; ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪੇਤਸੇਯ੍ਯਾ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਮਭੋਗਿਸੇਯਜਾ? ਯੇਭੁਯਜੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਮਭੋਗੀ ਵਾਮੇਨ ਪਸ੍ਸੇਨ ਸੇਨ੍ਤਿ; ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਮਭੋਗਿਸੇਯਜਾ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਹਸੇਯਜਾ? ਸੀਹੋ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਮਿਗਰਾਜਾ ਦਕ੍ਖਿਣੇਨ ਪਸ੍ਸੇਨ ਸੇਯਜਂ ਕਪ੍ਪੇਤਿ, ਪਾਦੇ ਪਾਦਂ ਅਚ੍ਚਾਧਾਯ, ਅਨ੍ਤੁਰਸਤ੍ਥਿਮ੍ਹਿ ਨਙ੍ਗੁਟ੍ਠਂ ਅਨੁਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ। ਸੋ ਪਟਿਬੁਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਪੁਰਿਮਂ ਕਾਯਂ ਅਬ੍ਭੁਨ੍ਨਾਮੇਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਿਮਂ ਕਾਯਂ ਅਨੁਵਿਲੋਕੇਤਿ। ਸਚੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਹੋ ਮਿਗਰਾਜਾ ਕਿਞ੍ਚਿ ਪਸ੍ਸਤਿ ਕਾਯਸ੍ਸ ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਂ ਵਾ ਵਿਸਟਂ ਵਾ, ਤੇਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਹੋ ਮਿਗਰਾਜਾ ਅਨਤ੍ਤਮਨੋ ਹੋਤਿ। ਸਚੇ ਪਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਹੋ ਮਿਗਰਾਜਾ ਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਪਸ੍ਸਤਿ ਕਾਯਸ੍ਸ ਵਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਂ ਵਾ ਵਿਸਟਂ ਵਾ, ਤੇਨ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਹੋ ਮਿਗਰਾਜਾ ਅਤ੍ਤਮਨੋ ਹੋਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸੀਹਸੇਯਜਾ।

‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤਸੇਯਜਾ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੋ ਵਿਵਿਚ੍ਚੇਵ ਕਾਮੇਹਿ...ਪੇ॰... ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਝਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤਸੇਯਜਾ। ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਸੇਯਜਾ’’ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਥੂਪਾਰਹਸੁਤ੍ਤਂ

੨੪੭. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਥੂਪਾਰਹਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਤਥਾਗਤੋ ਅਰਹਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਥੂਪਾਰਹੋ, ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧੋ ਥੂਪਾਰਹੋ, ਤਥਾਗਤਸਾਵਕੋ ਥੂਪਾਰਹੋ, ਰਾਜਾ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤੀ ਥੂਪਾਰਹੋ – ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਥੂਪਾਰਹਾ’’ਤਿ। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੬. ਪਞ੍ਞਾਵੁਦ੍ਧਿਸੁਤ੍ਤਂ

੨੪੮. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਪਞ੍ਞਾਵੁਦ੍ਧਿਯਾ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਸਂਸੇਵੋ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸਵਨਂ, ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋ, ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਪਤ੍ਤਿ – ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮਾ ਪਞ੍ਞਾਵੁਦ੍ਧਿਯਾ ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ’’ਤਿ। ਛਟ੍ਠਂ।

੭. ਬਹੁਕਾਰਸੁਤ੍ਤਂ

੨੪੯. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਮਨੁਸ੍ਸਭੂਤਸ੍ਸ ਬਹੁਕਾਰਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਸਪ੍ਪੁਰਿਸਸਂਸੇਵੋ, ਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸਵਨਂ, ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋ, ਧਮ੍ਮਾਨੁਧਮ੍ਮਪ੍ਪਟਿਪਤ੍ਤਿ – ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮਾ ਮਨੁਸ੍ਸਭੂਤਸ੍ਸ ਬਹੁਕਾਰਾ ਹੋਨ੍ਤੀ’’ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਪਠਮਵੋਹਾਰਸੁਤ੍ਤਂ

੨੫੦. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨਰਿਯਵੋਹਾਰਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਅਦਿਟ੍ਠੇ ਦਿਟ੍ਠਵਾਦਿਤਾ, ਅਸੁਤੇ ਸੁਤਵਾਦਿਤਾ, ਅਮੁਤੇ ਮੁਤਵਾਦਿਤਾ, ਅਵਿਞ੍ਞਾਤੇ ਵਿਞ੍ਞਾਤਵਾਦਿਤਾ – ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਨਰਿਯਵੋਹਾਰਾ’’ਤਿ। ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਦੁਤਿਯਵੋਹਾਰਸੁਤ੍ਤਂ

੨੫੧. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਿਯਵੋਹਾਰਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਅਦਿਟ੍ਠੇ ਅਦਿਟ੍ਠਵਾਦਿਤਾ, ਅਸੁਤੇ ਅਸੁਤਵਾਦਿਤਾ, ਅਮੁਤੇ ਅਮੁਤਵਾਦਿਤਾ, ਅਵਿਞ੍ਞਾਤੇ ਅਵਿਞ੍ਞਾਤਵਾਦਿਤਾ – ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਰਿਯਵੋਹਾਰਾ’’ਤਿ। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਤਤਿਯਵੋਹਾਰਸੁਤ੍ਤਂ

੨੫੨. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨਰਿਯਵੋਹਾਰਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਦਿਟ੍ਠੇ ਅਦਿਟ੍ਠਵਾਦਿਤਾ, ਸੁਤੇ ਅਸੁਤਵਾਦਿਤਾ, ਮੁਤੇ ਅਮੁਤਵਾਦਿਤਾ, ਵਿਞ੍ਞਾਤੇ ਅਵਿਞ੍ਞਾਤਵਾਦਿਤਾ – ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਨਰਿਯਵੋਹਾਰਾ’’ਤਿ। ਦਸਮਂ।

੧੧. ਚਤੁਤ੍ਥਵੋਹਾਰਸੁਤ੍ਤਂ

੨੫੩. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਿਯਵੋਹਾਰਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਦਿਟ੍ਠੇ ਦਿਟ੍ਠਵਾਦਿਤਾ, ਸੁਤੇ ਸੁਤਵਾਦਿਤਾ, ਮੁਤੇ ਮੁਤਵਾਦਿਤਾ, ਵਿਞ੍ਞਾਤੇ ਵਿਞ੍ਞਾਤਵਾਦਿਤਾ – ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਰਿਯਵੋਹਾਰਾ’’ਤਿ। ਏਕਾਦਸਮਂ।

ਆਪਤ੍ਤਿਭਯਵਗ੍ਗੋ ਪਞ੍ਚਮੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਭੇਦਆਪਤ੍ਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾ ਚ, ਸੇਯ੍ਯਾ ਥੂਪਾਰਹੇਨ ਚ।
ਪਞ੍ਞਾਵੁਦ੍ਧਿ ਬਹੁਕਾਰਾ, ਵੋਹਾਰਾ ਚਤੁਰੋ ਠਿਤਾਤਿ॥

ਪਞ੍ਚਮਪਣ੍ਣਾਸਕਂ ਸਮਤ੍ਤਂ।

(੨੬) ੬. ਅਭਿਞ੍ਞਾਵਗ੍ਗੋ

੧. ਅਭਿਞ੍ਞਾਸੁਤ੍ਤੰ

੨੫੪. ''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ; ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਾ।

''ਕਤਮੇ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ? ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ [ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾਤਿਸ੍ਸ ਵਚਨੀਯੰ (ਕ॰)] – ਇਮੇ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ।

''ਕਤਮੇ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ? ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਚ ਭਵਤਣ੍ਹਾ ਚ – ਇਮੇ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ।

''ਕਤਮੇ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ? ਸਮਥੋ ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਚ – ਇਮੇ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ।

''ਕਤਮੇ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਾ? ਵਿਜ੍ਜਾ ਚ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ ਚ – ਇਮੇ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਾ। ਇਮੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ। ਪਠਮੰ।

੨. ਪਰਿਯੇਸਨਾਸੁਤ੍ਤੰ

੨੫੫. ''ਚਤਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਨਰਿਯਪਰਿਯੇਸਨਾ। ਕਤਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਜਰਾਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਜਰਾਧਮ੍ਮਂਯੇਵ ਪਰਿਯੇਸਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਬ੍ਯਾਧਿਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਬ੍ਯਾਧਿਧਮ੍ਮਂਯੇਵ ਪਰਿਯੇਸਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਮਰਣਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਮਰਣਧਮ੍ਮਂਯੇਵ ਪਰਿਯੇਸਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਂਕਿਲੇਸਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਸਂਕਿਲੇਸਧਮ੍ਮਂਯੇਵ ਪਰਿਯੇਸਤਿ। ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤਸ੍ਸੋ ਅਨਰਿਯਪਰਿਯੇਸਨਾ।

''ਚਤਸ੍ਸੋ ਇਮਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਿਯਪਰਿਯੇਸਨਾ। ਕਤਮਾ ਚਤਸ੍ਸੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਏਕਚ੍ਚੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਜਰਾਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਜਰਾਧਮ੍ਮੇ ਆਦੀਨਵਂ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਅਜਰਂ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਯੋਗਕ੍ਖੇਮਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਰਿਯੇਸਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਬ੍ਯਾਧਿਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਬ੍ਯਾਧਿਧਮ੍ਮੇ ਆਦੀਨਵਂ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਅਬ੍ਯਾਧਿਂ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਯੋਗਕ੍ਖੇਮਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਰਿਯੇਸਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਮਰਣਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਮਰਣਧਮ੍ਮੇ ਆਦੀਨਵਂ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਅਮਤਂ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਯੋਗਕ੍ਖੇਮਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਰਿਯੇਸਤਿ; ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਂਕਿਲੇਸਧਮ੍ਮੋ ਸਮਾਨੋ ਸਂਕਿਲੇਸਧਮ੍ਮੇ ਆਦੀਨਵਂ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਂ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਯੋਗਕ੍ਖੇਮਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਰਿਯੇਸਤਿ। ਇਮਾ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਚਤਸ੍ਸੋ ਅਰਿਯਪਰਿਯੇਸਨਾ''ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਸਙ੍ਗਹਵਤ੍ਥੁਸੁਤ੍ਤੰ

੨੫੬. ''ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਙ੍ਗਹਵਤ੍ਥੂਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਦਾਨਂ, ਪੇਯ੍ਯਵਜ੍ਜਂ [ਪਿਯਵਾਚਾ (ਕ॰) ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੨ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਂ], ਅਤ੍ਥਚਰਿਯਾ, ਸਮਾਨਤ੍ਤਤਾ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਙ੍ਗਹਵਤ੍ਥੂਨੀ''ਤਿ।

੪. ਮਾਲੁਕਜਪੁਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਂ

੨੫੭. ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਮਾਲੁਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤੋ [ਮਾਲੁਙ੍ਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤੋ (ਸੀ॰ ਸ੍ਯਾ॰ ਕਂ॰ ਪੀ॰)] ਯੇਨ ਭਗਵਾ ਤੇਨੁਪਸਙ੍ਕਮਿ; ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸੀਦਿ। ਏਕਮਨ੍ਤਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੋ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਮਾਲੁਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤੋ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਏਤਦਵੋਚ –

''ਸਾਧੁ ਮੇ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਾ ਸਂਖਿਤ੍ਤੇਨ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤੁ, ਯਮਹਂ ਭਗਵਤੋ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਤ੍ਵਾ ਏਕੋ ਵੂਪਕਟ੍ਠੋ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤੋ ਆਤਾਪੀ ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ ਵਿਹਰੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿ। ''ਏਤ੍ਥ ਇਦਾਨਿ, ਮਾਲੁਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤ, ਕਿਂ ਦਹਰੇ ਭਿਕ੍ਖੂ ਵਕ੍ਖਾਮ; ਯਤ੍ਰ ਹਿ ਨਾਮ ਤ੍ਵਂ ਜਿਣ੍ਣੋ ਵੁਦ੍ਧੋ ਮਹਲ੍ਲਕੋ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਸਂਖਿਤ੍ਤੇਨ ਓਵਾਦਂ ਯਾਚਸੀ''ਤਿ! ''ਦੇਸੇਤੁ ਮੇ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਾ ਸਂਖਿਤ੍ਤੇਨ ਧਮ੍ਮਂ; ਦੇਸੇਤੁ ਸੁਗਤੋ ਸਂਖਿਤ੍ਤੇਨ ਧਮ੍ਮਂ। ਅਪ੍ਪੇਵ ਨਾਮਾਹਂ ਭਗਵਤੋ ਭਾਸਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਆਜਾਨੇਯ੍ਯਂ; ਅਪ੍ਪੇਵ ਨਾਮਾਹਂ ਭਗਵਤੋ ਭਾਸਿਤਸ੍ਸ ਦਾਯਾਦੋ [ਭਗਵਤੋ ਸਾਵਕੋ (ਕ॰)] ਅਸ੍ਸ''ਨ੍ਤਿ।

''ਚਤ੍ਤਾਰੋਮੇ , ਮਾਲੁਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤ, ਤਣ੍ਹੁਪ੍ਪਾਦਾ ਯਤ੍ਥ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਤਣ੍ਹਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਚੀਵਰਹੇਤੁ ਵਾ, ਮਾਲੁਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਤਣ੍ਹਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਪਿਣ੍ਡਪਾਤਹੇਤੁ ਵਾ, ਮਾਲੁਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਤਣ੍ਹਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਸੇਨਾਸਨਹੇਤੁ ਵਾ, ਮਾਲੁਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਤਣ੍ਹਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਇਤਿਭਵਾਭਵਹੇਤੁ ਵਾ, ਮਾਲੁਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਤਣ੍ਹਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਇਮੇ ਖੋ, ਮਾਲੁਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਤਣ੍ਹੁਪ੍ਪਾਦਾ ਯਤ੍ਥ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਤਣ੍ਹਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਯਤੋ ਖੋ, ਮਾਲੁਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤ , ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਤਣ੍ਹਾ ਪਹੀਨਾ ਹੋਤਿ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨਮੂਲਾ ਤਾਲਾਵਤ੍ਥੁਕਤਾ ਅਨਭਾਵਂਕਤਾ ਆਯਤਿਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮਾ, ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਮਾਲੁਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤ, 'ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਚ੍ਛੇਚ੍ਛਿ ਤਣ੍ਹਂ, ਵਿਵਤ੍ਤਯਿ ਸਂਯੋਜਨਂ, ਸਮ੍ਮਾ ਮਾਨਾਭਿਸਮਯਾ ਅਨ੍ਤਮਕਾਸਿ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਾ'''ਤਿ।

ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਮਾਲੁਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤੋ ਭਗਵਤਾ ਇਮਿਨਾ ਓਵਾਦੇਨ ਓਵਦਿਤੋ ਉਟ੍ਠਾਯਾਸਨਾ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਅਭਿਵਾਦੇਤ੍ਵਾ ਪਦਕ੍ਖਿਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਕ੍ਕਾਮਿ। ਅਥ ਖੋ ਆਯਸ੍ਮਾ ਮਾਲੁਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤੋ ਏਕੋ ਵੂਪਕਟ੍ਠੋ ਅਪ੍ਪਮਤ੍ਤੋ ਆਤਾਪੀ ਪਹਿਤਤ੍ਤੋ ਵਿਹਰਨ੍ਤੋ ਨਚਿਰਸ੍ਸੇਵ – ਯਸ੍ਸਤ੍ਥਾਯ ਕੁਲਪੁਤ੍ਤਾ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਅਗਾਰਸ੍ਮਾ ਅਨਗਾਰਿਯਂ ਪਬ੍ਬਜਨ੍ਤਿ, ਤਦਨੁਤ੍ਤਰਂ – ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠੇਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਾਸਿ। ''ਖੀਣਾ ਜਾਤਿ, ਵੁਸਿਤਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ, ਕਤਂ ਕਰਣੀਯਂ, ਨਾਪਰਂ ਇਤ੍ਥਤ੍ਤਾਯਾ''ਤਿ ਅਬ੍ਭਞ੍ਞਾਸਿ। ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਚ ਪਨਾਯਸ੍ਮਾ ਮਾਲੁਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤੋ ਅਰਹਤਂ ਅਹੋਸੀਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਕੁਲਸੁਤ੍ਤਂ

੨੫੮. ''ਯਾਨਿ ਕਾਨਿਚਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੁਲਾਨਿ ਭੋਗੇਸੁ ਮਹਤ੍ਤਂ ਪਤ੍ਤਾਨਿ ਨ ਚਿਰਟ੍ਠਿਤਿਕਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ, ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਤਾਨਿ ਚਤੂਹਿ ਠਾਨੇਹਿ, ਏਤੇਸਂ ਵਾ ਅਞ੍ਞਤਰੇਨ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਨਟ੍ਠਂ ਨ ਗਵੇਸਨ੍ਤਿ, ਜਿਣ੍ਣਂ ਨ ਪਟਿਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤਿ, ਅਪਰਿਮਿਤਪਾਨਭੋਜਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਦੁਸ੍ਸੀਲਂ ਇਤ੍ਥਿਂ ਵਾ ਪੁਰਿਸਂ ਵਾ ਆਧਿਪਚ੍ਚੇ ਠਪੇਨ੍ਤਿ। ਯਾਨਿ ਕਾਨਿਚਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੁਲਾਨਿ ਭੋਗੇਸੁ ਮਹਤ੍ਤਂ ਪਤ੍ਤਾਨਿ ਨ ਚਿਰਟ੍ਠਿਤਿਕਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ, ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਤਾਨਿ ਇਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਠਾਨੇਹਿ , ਏਤੇਸਂ ਵਾ ਅਞ੍ਞਤਰੇਨ।

''ਯਾਨਿ ਕਾਨਿਚਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੁਲਾਨਿ ਭੋਗੇਸੁ ਮਹਤ੍ਤਂ ਪਤ੍ਤਾਨਿ ਚਿਰਟ੍ਠਿਤਿਕਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ, ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਤਾਨਿ ਚਤੂਹਿ ਠਾਨੇਹਿ, ਏਤੇਸਂ ਵਾ ਅਞ੍ਞਤਰੇਨ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਨਟ੍ਠਂ ਗਵੇਸਨ੍ਤਿ, ਜਿਣ੍ਣਂ ਪਟਿਸਙ੍ਖਰੋਨ੍ਤਿ, ਪਰਿਮਿਤਪਾਨਭੋਜਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸੀਲਵਨ੍ਤਂ ਇਤ੍ਥਿਂ ਵਾ ਪੁਰਿਸਂ ਵਾ ਆਧਿਪਚ੍ਚੇ ਠਪੇਨ੍ਤਿ। ਯਾਨਿ ਕਾਨਿਚਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੁਲਾਨਿ ਭੋਗੇਸੁ ਮਹਤ੍ਤਂ ਪਤ੍ਤਾਨਿ ਚਿਰਟ੍ਠਿਤਿਕਾਨਿ ਭਵਨ੍ਤਿ, ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਤਾਨਿ ਇਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ ਠਾਨੇਹਿ, ਏਤੇਸਂ ਵਾ ਅਞ੍ਞਤਰੇਨਾ''ਤਿ। ਪਞ੍ਚਮਂ।

੯. ਪਠਮਆਜਾਨੀਯਸੁਤ੍ਤਂ

੨੫੯. ‘‘ਚਤੂਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਰਞ੍ਞੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਰਾਜਾਰਹੋ ਹੋਤਿ ਰਾਜਭੋਗ੍ਗੋ, ਰਞ੍ਞੋ ਅਙ੍ਗਨ੍ਤ੍ਵੇਵ ਸਙ੍ਖਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਞ੍ਞੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਬਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਰਞ੍ਞੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਰਾਜਾਰਹੋ ਹੋਤਿ ਰਾਜਭੋਗ੍ਗੋ, ਰਞ੍ਞੋ ਅਙ੍ਗਨ੍ਤ੍ਵੇਵ ਸਙ੍ਖਂ ਗਚ੍ਛਤਿ।

‘‘ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਲੋਕਸ੍ਸ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ ਬਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਬਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਵਿਹਰਤਿ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਹਾਨਾਯ, ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਦਾਯ, ਥਾਮਵਾ ਦਲ੍ਹਪਰਕ੍ਕਮੋ ਅਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਧੁਰੋ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਬਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ‘ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖ’ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ...ਪੇ॰... ‘ਅਯਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨੀ ਪਟਿਪਦਾ’ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਲਾਭੀ ਹੋਤਿ ਚੀਵਰਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸੇਨਾਸਨਗਿਲਾਨਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾਨਂ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ ।

‘‘ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਲੋਕਸ੍ਸਾ’’ਤਿ। ਛਟ੍ਠਂ।

੧੦. ਦੁਤਿਯਆਜਾਨੀਯਸੁਤ੍ਤਂ

੨੬੦. ‘‘ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਰਞ੍ਞੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਰਾਜਾਰਹੋ ਹੋਤਿ ਰਾਜਭੋਗ੍ਗੋ, ਰਞ੍ਞੋ ਅਙ੍ਗਨ੍ਤ੍ਵੇਵ ਸਙ੍ਖਂ ਗਚ੍ਛਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰਞ੍ਞੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਬਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ, ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ, ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ। ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਅਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਰਞ੍ਞੋ ਭਦ੍ਰੋ ਅਸ੍ਸਾਜਾਨੀਯੋ ਰਾਜਾਰਹੋ ਹੋਤਿ ਰਾਜਭੋਗ੍ਗੋ, ਰਞ੍ਞੋ ਅਙ੍ਗਨ੍ਤ੍ਵੇਵ ਸਙ੍ਖਂ ਗਚ੍ਛਤਿ।

‘‘ਏਵਮੇਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਲੋਕਸ੍ਸ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਬਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ, ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ, ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਚ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਵਾ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਸਮਾਦਾਯ ਸਿਕ੍ਖਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਬਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਰਦ੍ਧਵੀਰਿਯੋ ਵਿਹਰਤਿ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਹਾਨਾਯ, ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਉਪਸਮ੍ਪਦਾਯ, ਥਾਮਵਾ ਦਲ੍ਹਪਰਕ੍ਕਮੋ ਅਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਧੁਰੋ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਬਲਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਸਵਾਨਂ ਖਯਾ...ਪੇ॰... ਸਚ੍ਛਿਕਤ੍ਵਾ ਉਪਸਮ੍ਪਜ੍ਜ ਵਿਹਰਤਿ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਜਵਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਕਥਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਲਾਭੀ ਹੋਤਿ ਚੀਵਰਪਿਣ੍ਡਪਾਤਸੇਨਾਸਨਗਿਲਾਨਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾਨਂ। ਏਵਂ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ , ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਰੋਹਪਰਿਣਾਹਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਹੋਤਿ।

‘‘ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਹੁਨੇਯ੍ਯੋ ਹੋਤਿ...ਪੇ॰... ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖੇਤ੍ਤਂ ਲੋਕਸ੍ਸਾ’’ਤਿ। ਸਤ੍ਤਮਂ।

੮. ਬਲਸੁਤ੍ਤਂ

੨੬੧. ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬਲਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ? ਵੀਰਿਯਬਲਂ, ਸਤਿਬਲਂ, ਸਮਾਧਿਬਲਂ, ਪਞ੍ਞਾਬਲਂ – ਇਮਾਨਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਬਲਾਨੀ’’ਤਿ । ਅਟ੍ਠਮਂ।

੯. ਅਰਞ੍ਞਸੁਤ੍ਤਂ

੨੬੨. ‘‘ਚਤੂਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਨਾਲਂ ਅਰਞ੍ਞਵਨਪ੍ਪਤ੍ਥਾਨਿ ਪਨ੍ਤਾਨਿ ਸੇਨਾਸਨਾਨਿ ਪਟਿਸੇਵਿਤੁਂ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੇਨ, ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੇਨ, ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕੇਨ, ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ ਜਲ਼ੋ ਏਲਮੂਗੋ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਨਾਲਂ ਅਰਞ੍ਞਵਨਪ੍ਪਤ੍ਥਾਨਿ ਪਨ੍ਤਾਨਿ ਸੇਨਾਸਨਾਨਿ ਪਟਿਸੇਵਿਤੁਂ।

‘‘ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਲਂ ਅਰਞ੍ਞਵਨਪ੍ਪਤ੍ਥਾਨਿ ਪਨ੍ਤਾਨਿ ਸੇਨਾਸਨਾਨਿ ਪਟਿਸੇਵਿਤੁਂ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕੇਨ, ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕੇਨ, ਅਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕੇਨ , ਪਞ੍ਞਵਾ ਹੋਤਿ ਅਜਲ਼ੋ ਅਨੇਲਮੂਗੋ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਲਂ ਅਰਞ੍ਞਵਨਪ੍ਪਤ੍ਥਾਨਿ ਪਨ੍ਤਾਨਿ ਸੇਨਾਸਨਾਨਿ ਪਟਿਸੇਵਿਤੁ’’ਨ੍ਤਿ। ਨਵਮਂ।

੧੦. ਕਮ੍ਮਸੁਤ੍ਤਂ

੨੬੩. ‘‘ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਅਬ੍ਯਤ੍ਤੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਖਤਂ ਉਪਹਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਸਾਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਸਾਨੁਵਜ੍ਜੋ ਵਿਞ੍ਞੂਨਂ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਅਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਸਾਵਜ੍ਜੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਸਾਵਜ੍ਜੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਸਾਵਜ੍ਜੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ, ਸਾਵਜ੍ਜਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਬਾਲੋ ਅਬ੍ਯਤ੍ਤੋ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਖਤਂ ਉਪਹਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਸਾਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਸਾਨੁਵਜ੍ਜੋ ਵਿਞ੍ਞੂਨਂ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਅਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤਿ।

‘‘ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵਿਯਤ੍ਤੋ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਕ੍ਖਤਂ ਅਨੁਪਹਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਅਨਵਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਨਨੁਵਜ੍ਜੋ ਵਿਞ੍ਞੂਨਂ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸਵਤਿ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਅਨਵਜ੍ਜੇਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਨਵਜ੍ਜੇਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਨਵਜ੍ਜੇਨ ਮਨੋਕਮ੍ਮੇਨ, ਅਨਵਜ੍ਜਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ ਵਿਯਤ੍ਤੋ

ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੋ ਅਕ੍ਖਤਂ ਅਨੁਪਹਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਤਿ, ਅਨ੯ਜ੍ਜੋ ਚ ਹੋਤਿ ਅਨਨੁ੯ਜ੍ਜੋ ੯ਿਞ੍ਞੂਨਂ, ਬਹੁਞ੍ਚ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਸ੯ਤੀ''ਤਿ। ਦਸਮਂ।

ਅਭਿਞ੍ਞਾ੯ਗ੍ਗੋ ਛਟ੍ਠੋ।

ਤਸ੍ਸੁਦ੍ਦਾਨਂ –

ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਪਰਿਯੇਸਨਾ, ਸਙ੍ਗਹਂ ਮਾਲੁਕ੍ਯਪੁਤ੍ਤੋ।
ਕੁਲਂ ਦ੍੯ੇ ਚ ਆਜਾਨੀਯਾ, ਬਲਂ ਅਰਞ੍ਞਕਮ੍ਮੁਨਾਤਿ॥

(੨੭) ੭. ਕਮ੍ਮਪਥਵਗ੍ਗੋ

੧. ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀਸੁਤ੍ਤਂ

੨੬੪. ‘‘ਚਤੂਹਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੇ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ, ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਸ੍ਸ ਚ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ।

‘‘ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ, ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਚ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇ’’ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯੀਸੁਤ੍ਤਂ

੨੬੫. ‘‘ਚਤੂਹਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਨਿਰਯੇ। ਕਤਮੇਹਿ ਚਤੂਹਿ? ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਯੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨੇ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਸ੍ਸ ਚ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ…ਪੇ॰…।

‘‘ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ, ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਚ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ…ਪੇ॰…। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੀਸੁਤ੍ਤਂ

੨੬੬. … ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰੇ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਸ੍ਸ ਚ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ…ਪੇ॰…।

ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ, ਕਾਮੇਸੁਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਚ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ…ਪੇ॰…। ਤਤਿਯਂ।

੪. ਮੁਸਾਵਾਦੀਸੁਤ੍ਤਂ

੨੬੭. … ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮੁਸਾਵਾਦੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮੁਸਾਵਾਦੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦੇ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦਸ੍ਸ ਚ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ…ਪੇ॰…।

ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ, ਮੁਸਾਵਾਦਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਚ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਤਿ – ਇਮੇਹਿ…ਪੇ॰…। ਚਤੁਤ੍ਥਂ।

੫. ਪਿਸੁਣਵਾਚਾਸੁਤ੍ਤਂ

੨੬੮. ... ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਪਿਸੁਣਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ, ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਚ ਵਣ੍ਣੰ ਭਾਸਤਿ – ਇਮੇਹਿ...ਪੇ॰...।

ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ, ਪਿਸੁਣਾਯ ਵਾਚਾਯ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਚ ਵਣ੍ਣੰ ਭਾਸਤਿ – ਇਮੇਹਿ...ਪੇ॰...। ਪਞ੍ਚਮੰ।

੬. ਫਰੁਸਵਾਚਾਸੁਤ੍ਤੰ

੨੬੯. ... ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਫਰੁਸਵਾਚੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ, ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਚ ਵਣ੍ਣੰ ਭਾਸਤਿ...ਪੇ॰...।

ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ, ਫਰੁਸਾਯ ਵਾਚਾਯ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਚ ਵਣ੍ਣੰ ਭਾਸਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ...ਪੇ॰...। ਛਟ੍ਠੰ।

੭. ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਸੁਤ੍ਤੰ

੨੭੦. ... ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੀ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੇ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਸ੍ਸ ਚ ਵਣ੍ਣੰ ਭਾਸਤਿ – ਇਮੇਹਿ...ਪੇ॰...।

ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਾ ਵੇਰਮਣਿਯਾ ਚ ਵਣ੍ਣੰ ਭਾਸਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ...ਪੇ॰...। ਸਤ੍ਤਮੰ।

੮. ਅਭਿਜ੍ਝਾਲੁਸੁਤ੍ਤੰ

੨੭੧. ... ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਅਭਿਜ੍ਝਾਲੁ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਅਭਿਜ੍ਝਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਯ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ, ਅਭਿਜ੍ਝਾਯ ਚ ਵਣ੍ਣੰ ਭਾਸਤਿ...ਪੇ॰...।

‘‘ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਲੁ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਯ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਯ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ, ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਯ ਚ ਵਣ੍ਣੰ ਭਾਸਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ...ਪੇ॰...। ਅਟ੍ਠਮੰ।

੯. ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤੰ

੨੭੨. ... ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਬ੍ਯਾਪਾਦੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਬ੍ਯਾਪਾਦੇ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ, ਬ੍ਯਾਪਾਦਸ੍ਸ ਚ ਵਣ੍ਣੰ ਭਾਸਤਿ – ਇਮੇਹਿ...ਪੇ॰...।

ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਅਬ੍ਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਅਬ੍ਯਾਪਾਦੇ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਅਬ੍ਯਾਪਾਦੇ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ, ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਸ੍ਸ ਚ ਵਣ੍ਣੰ ਭਾਸਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ...ਪੇ॰...। ਨਵਮੰ।

੧੦. ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਸੁਤ੍ਤੰ

੨੧੩. ... ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਚ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਤਿ – ਇਮੇਹਿ...ਪੇ॰...।

ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤਿ, ਪਰਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮਾਦਪੇਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਚ ਸਮਨੁਞ੍ਞੋ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਚ ਵਣ੍ਣਂ ਭਾਸਤਿ – ਇਮੇਹਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਤੂਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਯਥਾਭਤਂ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂ ਸਗ੍ਗੇਤਿ। ਦਸਮਂ।

ਕਮ੍ਮਪਥਵਗ੍ਗੋ ਸਤ੍ਤਮੋ।

(੨੮) ੮. ਰਾਗਪੇਯ੍ਯਾਲਂ

੧. ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਸੁਤ੍ਤਂ

੨੭੪. ''ਰਾਗਸ੍ਸ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਕਾਯੇ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਵਿਹਰਤਿ ਆਤਾਪੀ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਸਤਿਮਾ ਵਿਨੇਯ੍ਯ ਲੋਕੇ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਂ; ਵੇਦਨਾਸੁ...ਪੇ॰... ਚਿਤ੍ਤੇ...ਪੇ॰... ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਵਿਹਰਤਿ ਆਤਾਪੀ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ ਸਤਿਮਾ ਵਿਨੇਯ੍ਯ ਲੋਕੇ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਂ। ਰਾਗਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ ਇਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ। ਪਠਮਂ।

੨. ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਸੁਤ੍ਤਂ

੨੭੫. ''ਰਾਗਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਪਾਪਕਾਨਂ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਯ ਛਨ੍ਦਂ ਜਨੇਤਿ ਵਾਯਮਤਿ ਵੀਰਿਯਂ ਆਰਭਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਪਦਹਤਿ; ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਪਾਪਕਾਨਂ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਹਾਨਾਯ...ਪੇ॰... ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦਾਯ...ਪੇ॰... ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਠਿਤਿਯਾ ਅਸਮ੍ਮੋਸਾਯ ਭਿਯ੍ਯੋਭਾਵਾਯ ਵੇਪੁਲ੍ਲਾਯ ਭਾਵਨਾਯ ਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਛਨ੍ਦਂ ਜਨੇਤਿ ਵਾਯਮਤਿ ਵੀਰਿਯਂ ਆਰਭਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਪਦਹਤਿ। ਰਾਗਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ ਇਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ। ਦੁਤਿਯਂ।

੩. ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਸੁਤ੍ਤਂ

੨੭੬. ''ਰਾਗਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ। ਕਤਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਛਨ੍ਦਸਮਾਧਿਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰਸਮਨ੍ਨਾਗਤਂ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਂ ਭਾਵੇਤਿ; ਵੀਰਿਯਸਮਾਧਿ...ਪੇ॰... ਚਿਤ੍ਤਸਮਾਧਿ...ਪੇ॰... ਵੀਮਂਸਾਸਮਾਧਿਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰਸਮਨ੍ਨਾਗਤਂ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਂ ਭਾਵੇਤਿ। ਰਾਗਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ ਇਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ। ਤਤਿਯਂ।

੪-੩੦. ਪਰਿਞ੍ਞਾਦਿਸੁਤ੍ਤਾਨਿ

੨੭੭-੩੦੩. ''ਰਾਗਸ੍ਸ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਰਿਞ੍ਞਾਯ...ਪੇ॰... ਪਰਿਕ੍ਖਯਾਯ... ਪਹਾਨਾਯ... ਖਯਾਯ ... ਵਯਾਯ... ਵਿਰਾਗਾਯ... ਨਿਰੋਧਾਯ... ਚਾਗਾਯ... ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾਯ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ...ਪੇ॰...। ਤਿਂਸਤਿਮਂ।

੩੧-੫੧੦. ਦੋਸਅਭਿਞ੍ਞਾਦਿਸੁਤ੍ਤਾਨਿ

੩੦੪-੭੮੩. ''ਦੋਸਸ੍ਸ...ਪੇ॰... ਮੋਹਸ੍ਸ... ਕੋਧਸ੍ਸ... ਉਪਨਾਹਸ੍ਸ... ਮਕ੍ਖਸ੍ਸ... ਪਲ਼ਾਸਸ੍ਸ... ਇਸ੍ਸਾਯ... ਮਚ੍ਛਰਿਯਸ੍ਸ... ਮਾਯਾਯ... ਸਾਠੇਯ੍ਯਸ੍ਸ... ਥਮ੍ਭਸ੍ਸ... ਸਾਰਮ੍ਭਸ੍ਸ... ਮਾਨਸ੍ਸ... ਅਤਿਮਾਨਸ੍ਸ... ਮਦਸ੍ਸ... ਪਮਾਦਸ੍ਸ ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ... ਪਰਿਞ੍ਞਾਯ... ਪਰਿਕ੍ਖਯਾਯ... ਪਹਾਨਾਯ... ਖਯਾਯ... ਵਯਾਯ... ਵਿਰਾਗਾਯ... ਨਿਰੋਧਾਯ... ਚਾਗਾਯ... ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾਯ ਇਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ। ਦਸੁਤ੍ਤਰਪਞ੍ਚਸਤਿਮਂ।

ਰਾਗਪੇਯ੍ਯਾਲਂ ਨਿਟ੍ਠਿਤਂ।

ਚਤੁਕ੍ਕਨਿਪਾਤਪਾਲ਼ਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।